

**Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів
Рада молодих вчених
Університету митної справи та фінансів**



**«ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ
ТА УПРАВЛІНСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ
ВИМІРИ СЬОГОДЕННЯ:
МОЛОДІЖНИЙ ПОГЛЯД»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Том 3

04 листопада 2022 р.

**Дніпро
2022**

**Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів
Рада молодих вчених
Університету митної справи та фінансів**

**«ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ
ТА УПРАВЛІНСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ
ВИМІРИ СЬОГОДЕННЯ:
МОЛОДІЖНИЙ ПОГЛЯД»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Том 3

04 листопада 2022 р.

**Дніпро
2022**

УДК 346.7+658:316.346.36(008)

Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд : матеріали міжнародної науково-практичної конференції : у 3 т. Т. 3. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2022. 482 с.

Матеріали науково-практичної конференції, які включені до збірника, присвячені фінансовим аспектам в умовах ринкового середовища; управлінським, соціальним і комунікативним процесам у цифровому суспільстві; проблемам соціально-економічного розвитку; питанням розвитку туризму та готельно-ресторанної справи; сучасним тенденціям розвитку міжнародних відносин і регіональних студій; трансформаційним аспектам вітчизняної правової системи в умовах Євроінтеграції; а також розвитку інформаційних і транспортних систем і технологій.

Збірник матеріалів може зацікавити науковців, викладачів, аспірантів, студентів, а також фахівців у галузі економіки, права, управління та фінансів.

Організатори конференції: Міністерство освіти і науки України,
Університет митної справи та фінансів,
Рада молодих вчених Університету
митної справи та фінансів

Склад редакційної групи: Бочаров Д. О., Приймаченко Д. В., Ченцов В. В.,
Архірейська Н. В., Губа О. І., Даценко В. В.,
Корнєєв М. В., Ліпінський В. В., Бойко З. В.,
Гапєєва О. М., Гірман А. П., Губа М. О.,
Дерев'янка Т. П., Клим В. Ю., Легеза Є. О.,
Марценюк О. О., Олексієнко Р. Ю., Шаранов Р. С.

ISBN 978-966-328-196-4

© Колектив авторів, 2022

© Університет митної справи та фінансів, 2022

ISBN 978-966-328-196-4

Секція 5. Сучасні виклики та можливості економічного розвитку

Мержев Д. П. Роль інноваційного відтворення у стимулюванні економічного зростання в післявоєнний період	13
Гапєєва О. М., Вітютін Є. Ю. Поняття економічної безпеки як предмета наукового пізнання	15
Гапєєва О. М., Головка Р. С. Індeksi економічних показників як інструменти оцінювання рівня економічної безпеки	17
Гапєєва О. М., Дзюба Д. В. Ринок праці як соціальна складова економічної безпеки держави	20
Гапєєва О. М., Почтамцев О. М. Фінансова безпека як складова економічної безпеки	22
Гапєєва О. М., Ромашко С. М. Управління ризиками лізингової діяльності	24
Бондаренко Л. І. Підвищення ролі, здатності та участі органів державного управління у відновленні економіки України у післявоєнний період	27
Липовська Н. А., Бондаренко Д. М. Удосконалення організаційних засад державного управління виконанням плану відновлення України в післявоєнний період	29
Плавкова Д. Д. Наукові підходи до формування людського капіталу в Україні	32
Погорілий О. І. Інформаційні технології в системі управління трудовими ресурсами	34
Грабчук І. Л. Оцінка інструментів FATF у боротьбі з військовою агресією в Україні	36
Нужна О. А. Економічний ризик як невід’ємна складова здійснення господарської діяльності: загрози та можливості	38
Александрюк І. В. Причини та сутність трудової міграції	40
Лебідь А. І. Місце інститутів спільного інвестування в інфраструктурі ринку	43
Чабан Л. І. Цифровізація: можливості для реалізації та розвитку людського капіталу у світі та в Україні	45
Алексєєв А. П. Збереження людського капіталу: основний інструмент відновлення економіки в післявоєнний період	47
Вітютін В. Є. Економічна діяльність підприємства в умовах діджиталізації	50
Галєєв О. С. Корпоративна соціальна відповідальність як основа економічного розвитку	52
Білокінь Я. Ринок праці України в умовах воєнного стану	54
Бунда О. М., Абдуллаєва С. Аналітичні процедури щодо виробничих запасів підприємства: сучасний аспект економічного розвитку	56
Наконечний Д. С., Лісняк О. О. Маркетингові війни	58

Ткаченко Ю. О. Соціально-психологічна допомога під час воєнного стану	60
Волошина С. М., Гроза М. В. Місце органів місцевого самоврядування серед учасників відносин у сфері господарювання	62
Bichkov R. Роль економічного обґрунтування нововведень	64
Holovin A. Типи регіональної економічної інтеграції	68
Natalochka A. Система управління персоналом	70
Polovko R. Розвиток людського капіталу в цифровому суспільстві	72
Posheniuk I. Сутність і функції фінансів підприємства	74
Волошин К. С. Стан та оцінка ефективності діяльності ТОВ ВКФ «ІГРЕК» у сучасних умовах	76
Дикий О. В. Людський капітал в умовах війни: загрози та можливості розвитку	79
Кукса І. Ю. Особливості залучення персоналу ІТ-компанії в сучасних умовах	81
Моцак Т. Г. Ринок праці України: стан і напрями регулювання	83
Муляр А. Б. Особливості винагороди персоналу на підприємстві в сучасних умовах	85
Носенко А. С. Корпоративна культура як потужний інструмент економічного розвитку підприємства	87
Повх А. О. Ефективність служби управління персоналом державного органу	90
Птачик І. А. Оптимізація управління безпекою праці в організації	92
Пупко Ю. І. Особливості введення на посаду державного службовця під час воєнного стану	94
Савон М. О. Приклад японського економічного дива для України	96
Савченко В. В. Особливості добору та адаптації персоналу в умовах воєнного стану	98
Шаповалов А. П. Економіка України: виклики воєнного часу	101
Батрак Т. С. Маркетингове дослідження системи вищої освіти в Україні та Фінляндії	103
Білоус С. О. Прогнозування макроекономічних показників розвитку держави з використанням алгоритмів машинного навчання	105
Богданова О. Система управління ризиками в митному контролі: практика проведення та напрями вдосконалення	107
Бондарєва А. А. Стан і перспективи розвитку сільського господарства в Україні	109
Бондарєва А. А. Використання АВС-аналізу в плануванні товарної політики на прикладі О'ферма	111
Бунда Н. В. Упровадження CRM-систем у діяльність підприємства	113
Гребінчук А. Г. Про деякі аспекти державної підтримки бізнес-структур в умовах воєнного стану	115
Івашина А. В. Сучасний стан соціального забезпечення населення ...	117

Куш В. А. Державна підтримка малих підприємств у період кризи	119
Назаренко А. О. Екологічний податок в Україні: адаптивні нормативи до умов воєнного стану	121
Несін О. А. Ресайклінг як запорука екологічного та економічного відновлення України	124
Онищенко У. В., Малихіна К. В. Економічна безпека України: аналіз сучасного стану та перспективи виходу з кризи в розрізі економічних районів	126
Онищенко В. А. Соціальна допомога ветеранам війни: світовий досвід	128
Суша А. О. Зростання безробіття в Україні як наслідок бойових дій	131
Тарасенко А. О. Уніфікація пільгового оподаткування України в умовах адаптації до європейських стандартів	133
Ческідова І. О. Цифрова трансформація у розрізі ринку банківських послуг та страхового бізнесу	135
Чорна А. В. Реклама як інструмент економічного розвитку підприємства	138
Шафар Т. Ю. Сучасні маркетингові інструменти впливу на поведінку споживачів	140
Юрескул Г. О. Релокація підприємств як метод збереження трудового потенціалу	142
Боровик А. С. Бути брендом – наймодніший бізнес	144
Каданік К. А. Інтелектуальні волонтери як агенти соціально-економічних змін у країні	146
Ляшко Г. А. Соціально-економічні наслідки скорочення тривалості робочого тижня	148
Незальзова Я. В. Які економічні фактори сприятимуть збільшенню середньої тривалості життя українців?	150
Новікова Є. О. Інструменти управління розвитком бізнесу	154
Панкратенко Я. Р. Культурні інновації: економічні чи соціальні цінності для споживача?	156
Чеповик І. В. Які економічні фактори сприятимуть збільшенню середньої тривалості життя українців?	158
Чуб А. С. Економічний стан України в умовах пандемії та воєнного стану	160

Секція 6. Соціально-економічні та інноваційні аспекти діяльності підприємств

Horiashchenko Yu. H. Search for a model of behavior in business to overcome the crisis	162
Шаранов Р. С. Особливості антикризового управління підприємства під час війни	164
Попко І. В. Інноваційна активність підприємства та підходи щодо її оцінювання	166

Боровик П. М., Боровик Д. П. Удосконалення державної фінансової підтримки екологічних проєктів сільськогосподарських товаровиробників	168
Бабко Н. М. Особливості сучасних каналів маркетингових комунікацій	170
Попко І. В. Управління персоналом як ефективний інструмент успіху підприємства в умовах циркулярної економіки	172
Книш О. А. Економічне управління інвестиційною діяльністю підприємств	174
Суша А. О. Європейський досвід управління інноваційним розвитком аграрного підприємства	176
Тлущкевич Н. В. Оцінка обсягів реалізації продукції та кількості суб'єктів господарювання у швейній галузі України	179
Івашина А. В. Укладання колективних угод як важливий інструмент соціального партнерства	181
Чміль Г. Л. Комунікаційна політика як елемент комплексу маркетингу підприємства в сучасних умовах ринку	183
Шпанчук Б. А. Доцільність застосування Forensic Accounting в управлінні підприємницькою діяльністю	185
Гладуш Д. В., Коробова П. А., Носова Т. І. Маркетингові заходи для реалізації сільськогосподарської продукції в умовах війни та після її завершення	188
Попко І. В. Вплив інноваційно-інвестиційної діяльності на забезпечення економічної стійкості підприємства	191
Міщенко Д. А., Боровльова А. О., Юдіна А. Р. Агресивний маркетинг та доцільність його використання	193
Кулькіна Г. С. Стан соціального підприємництва в Україні	195
Зардова Я. В. Становлення та еволюція теорії інновацій	198
Пістунова В. О. Важливість соціального підприємництва в Україні ...	200
Шепко К. О. Бенчмаркінг як інструмент підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства	203
Lukina A. O. Аутсорсинг як інноваційний інструмент підвищення ефективності українських компаній	205
Малихіна К. В. Інвестиційний проєкт: сутність, мета і особливості	207
Кущ В. А. Ціноутворення на підприємствах у період воєнного часу	209
Ващенко А. О. Наукові підходи до визначення інновацій у сфері охорони здоров'я	211
Македон В. В. Видові інновації в забезпеченні сталого розвитку підприємства	213
Бакай Ю. В. Інноваційні канали діджитал-маркетингу в освіті	215

Секція 7. Трансформація законодавства України в умовах євроінтеграції

Крутий В. І. Особливості надання адміністративних послуг внутрішньо переміщених осіб в умовах війни	218
Свередюк Т. С. Проблеми застосування компромісу в справах про порушення митних правил та їх розв'язання	221
Мороз В. П., Богуславський М. Проблематика протидії правопорушенням, які вчиняються у сфері незаконного обігу наркотичних речовин в умовах військової агресії російської федерації	223
Мороз В. П. Законодавчі новели щодо особливостей процедури виконавчого провадження в умовах воєнного стану в Україні	226
Пашкевич О. Я. Тенденції трансформації правових засад європейської інтеграції України на сучасному етапі	230
Лутай Д. А. Штраф за порушення митних правил як один із видів адміністративного стягнення	232
Тихенко Я. В. Напрями диференціації судових процедур у цивільному судочинстві України	234
Кравець А. В. Загальні правила накладення стягнення за порушення митних правил	236
Бурхан-Крутоус Л. А. Трансформація окремих завдань вищої кваліфікаційної комісії суддів України в умовах євроінтеграційних процесів	239
Хрідочкіна М. О. Окремі проблеми структурної модернізації економіки сучасної України	241
Ломакіна А. А. Актуальні питання реформування адміністративного законодавства України щодо інтелектуальної власності	243
Подгорна А. В. Ефективність використання штрафу як адміністративного стягнення за порушення митних правил	245
Легеза Є. О. Публічний інтерес як основа надання публічних послуг (адміністративно-правовий аспект)	247
Білан С. А. Адміністративна відповідальність юридичних осіб за порушення митних правил	250
Рудаченко К. О. Правові аспекти кваліфікації дій, пов'язаних із користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в митному режимі «Транзит»	252
Земляний В. І. Європейські стандарти адміністративного процесу	254
Панченко К. В. Зміст складу митного адміністративного правопорушення	256
Мартиненко І. В. Аналіз законодавчих змін судового розгляду справ про порушення митних правил під час воєнного стану	258

Мартиненко І. В. Удосконалення міграційного законодавства України у контексті євроінтеграції	260
Литовченко А. Ю. Правові аспекти притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил	264
Бойченко К. С. Реалізація в національному праві України рішення Європейського суду з прав людини	266
Власенко Д. О. Деякі правові аспекти стадій процедури надання публічних послуг у сфері справляння податків у сучасних умовах ...	268
Кузнєцова Т. С. Штраф як вид адміністративного стягнення	270
Пиндус Д. В. Удосконалення механізмів участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад в умовах євроінтеграції	272
Гроза М. В. Правові аспекти сертифікації продукції в Україні	275
Литовченко А. Ю. Особливості міграційної політики в умовах війни в Україні	277
Палій В. В. До питання визначення сутності та змісту категорій «публічна безпека», «публічний порядок»	280
Білогуб Г. А. Види порушень митних правил	282
Каргаполова Є. С. Гендерний компонент у Кодексі України про адміністративні правопорушення	284
Субботіна А. Р. Правові аспекти кваліфікації дій, пов'язаних із користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в період воєнного стану	286
Бровкіна А. С. Особливості адміністративних послуг у період воєнного стану	288
Бірюкова Д. С. Проблеми надання адвокатом безоплатної правової допомоги та їх розв'язання за допомогою європейського досвіду	290
Кутіщев С. В. Підстава кримінальної відповідальності за кримінальним правом України та Німеччини: кримінально-правовий аналіз	292
Крутий В. І. Транснаціональна організована злочинність як загроза національній безпеці держави	295
Шульга А. С. Поняття та ознаки порушення митних правил	297
Грек Д. В. Проблемні аспекти адміністративної відповідальності за порушення митних правил	299
Вовк Ю. А. Питання адміністративної відповідальності за незаконне переміщення товарів через митний кордон України	301
Коновальська К. О. Тенденції трансформації Конституції України в умовах євроінтеграції	303
Марченко О. Д. Особливості адміністративно-правового статусу суб'єктів владних повноважень в адміністративному судочинстві України	305

Горбатий Д. І. Взаємодія органів Державної митної служби України та Державної прикордонної служби України. Законодавчі зміни під час воєнного стану	307
Приймаченко В. Д. Митний аудит в умовах воєнного стану	309
Приймаченко Д. Д. Правове забезпечення запровадження митного режиму спільного транзиту в Україні	312
Субботіна А. Р. Надання тимчасового захисту в країнах Європейського Союзу	315
Пащенко О. В. Правова основа публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти в Україні	317
Лазор М. О. Законопроект «Про службу в органах місцевого самоврядування» № 6504: інновації та гармонізація	319
Горбенко О. В. Порухення митних правил як загроза економічній безпеці України	321
Макарова С. О. Трансформація сучасної митниці в умовах євроінтеграції	324
Ковальчук М. О. «Митний безвіз» Україна – ЄС: специфіка впровадження	327
Котрікова Б. С. Аналіз надання публічних послуг під час реєстрації нерухомого майна	329
Воробйов О. С. Проблеми та перспективи України на шляху до ЄС ...	331
Кім С. О. Забезпечення соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	333
Масалітіна А. Б. Система адміністративних стягнень, що застосовується за порушення митних правил	335
Донець Є. О. Стратегія і тактика боротьби з контрабандою	337
Телеп С. Г. Поняття і завдання провадження у справах про порушення митних правил	340
Ільєнко В. Ю., Ільєнко Д. Ю. Трансформація законодавства України та його наближення до умов європейського	342
Шмалько К. М. Вплив повномасштабної війни на нормотворчість у період української євроінтеграції	344
Сушко С. В. Забезпечення принципу належного врядування в контексті правозастосовчої практики ЄСПЛ	347
Сириця К. С. Євроінтеграція у сфері транснаціонального кримінального права	349
Соловійова М. В. Кібербезпека: дослідження дієвості засобів правового захисту в українській перспективі	352
Метлицька В. О. Порушення права на приватне життя в епоху відкритих даних	354
Денисенко В. Ю. Методи доказування в адміністративному порушенні митних правил	356
Оладенко М. С. Боротьба та запобігання контрабанді митними органами	358

Мaksymova A. Ya. The role of democratic transformations on the activities of law enforcement bodies	360
Євтєєва В. Діяльність правоохоронних органів Німеччини	362
Гребеньова К. Розвиток правоохоронної діяльності в Республіці Польща	364
Білан С. А., Лутай Д. А. Формування та виконання бюджету в умовах воєнного стану	365

Секція 8. Інформаційні та транспортні системи і технології

Корєнева М. Р. Зарубіжний досвід та перспективи використання безпілотних літальних апаратів у логістиці	368
Соколовський В. С. Електронні, адміністративні послуги на прикладі м. Вінниця	370
Калмиков Д. В., Рябоволенко Е. А. Сучасні інформаційні технології на залізничному транспорті в Україні	372
Щитов Д. М., Щитов О. М. Перспективи аутсорсингу ІТ-послуг в Україні	374
Білоусов Я. С. Автоперевезення – транспортна опора економіки під час воєнного стану	376
Остапчук М. А., Покотило А. О. Аналіз змін в організації роботи залізничного транспорту під час воєнного стану	378
Бондарєва А. А. Використання експертних систем у галузі права	380
Мелешко Д. В., Жердєва А. Є. Інформаційні системи в транспортних технологіях	382
Дьяченко В. Д., Куртєв А. К. Аналіз статистичних даних доставки гуманітарної допомоги в Дніпропетровську область під час війни ...	384
Брила К. С. Майбутнє корпоративної культури кібербезпеки в Україні	386
Возненко А. О. Геоінформаційні технології як механізм управління транспортними системами	388
Назаренко А. О. Особливості конструювання інформаційних систем для транснаціональних компаній	390
Горлов М. М. Методика оцінки енергоефективності графіка руху поїздів	392
Суворова А. А. Кіберризик – нова загроза фінансовій стабільності	394
Бондар А. А. Інтеграція транспортних потоків у поїздоутвореннях і графіку руху поїздів	396
Сендецький В. Д. Метавсесвіт як майбутнє цифрової освіти	398
Логвін Ю. І. Організація перевезень вантажів автомобільним транспортом	400
Курбатов Д. В. Сфери раціонального використання автомобільного і залізничного транспорту під час перевезень пакетованих вантажів	402

Пайос А. А. Сучасна технологія та особливості відправлення готової продукції металургійних підприємств	403
Саприга М. О. Оцінка технологічних ризиків в оперативному плануванні місцевої роботи залізничних дільниць	405
Шмат І. С. Удосконалення процесу доставки продукції з металургійного комбінату до виробників металоконструкцій	407
Слишик Т. О. MAGLEV – транспорт, здатний змінити світ	409
Пінчук А. В. Функціональні та нефункціональні вимоги до розробки програмного забезпечення та їх роль в управлінні якістю	411
Гребенюк М. А., Журавель А. В. Вплив техніко-технологічних параметрів портових вантажних станцій на показники їх функціонування	413
Дмитрієва А. О. Використання серіалізації для оптимізації програм на платформі .NET	415
Синюшкіна М. Д. Використання системного шрифту як проприетарних cookie та як спосіб “мітки” девайсів	417
Хіміч А. О. Щодо шляхів розвитку мультимодальних перевезень в Україні	419
Самойленко К. І. Умови і принципи організації інтермодального пасажирського сполучення за участю залізничного та автомобільного транспорту	421
Бірюкова В. П., Орловський Я. С. Аналіз ризиків під час вантажних перевезень автомобільним видом транспорту	422
Боздуган П. О. Система захисту конфіденційної інформації на підприємстві з урахуванням ризиків	424
Лебідь Я. Ю. Сучасні тенденції UI/UX дизайну: актуальні інновації	426
Пенкін І. О. Области застосування технології blockchain поза фінансових систем	428
Повх А. О. Аналіз експортних вантажопотоків зернових культур Черкаського регіону	430
Гаманович М. Е. Транспортно-логістичні ланцюги доставки негабаритних вантажів	432
Горбуль І. В. Розробка програмного забезпечення для полегшення виявлення випадків плагіату	434
Несін О. С. Моделювання рівня забруднення атмосферного повітря шкідливими викидами автотранспорту	436
Степаненко А. Р. Призначення та особливості віртуальної приватної мережі	438
Дуфала І. П. Використання рухомого складу з альтернативними видами палива на міських маршрутах в умовах воєнного стану	440
Москаленко В. П. Метод аналізу відкритих джерел: можливості та загрози для українського бізнесу і громадян	442

Швайко А. Ю. Порівняльний аналіз транспортних мереж та організації автоперевезень в країнах Європи	444
Телуєва В. С. Особливості перевезення швидкокопсувних вантажів залізничним транспортом	446
Кобриць О. Розгляд етапів розробки мобільних додатків	448
Музикін М. І., Нестеренко Г. І., Стрелко О. Г., Юрченко М. А. До питання діяльності інформаційно-аналітичних центрів автомобільного транспорту	450
Ходачок Д. О. Актуальні проблеми логістики транспортних перевезень у критичних умовах	452
Гайдаржийський В. М. Деякі питання оптимізації баз даних на основі SQL	454
Пінчук А. В. Проблеми та перспективи розвитку технологій Big Data в Україні	456
Шлапак Д. О. Деякі питання використання методології scrum під час розробки програмного забезпечення	458
Тесленко К. А. Аналіз реалізації парадигм ООП мовами програмування С# та Java	460
Рябоволенко Е. А. Розробка експертних систем у середовищі Unity	462
Ніколаєць Д. О. Підходи до трансформації об'єктів віртуальних просторів у середовищі Unity	464
Ващенко А. В. Шляхи розв'язання проблеми браку пасажирського рухомого складу міського транспорту для задоволення потреб перевезення пасажирів великих міст (на прикладі м. Дніпро) ...	466
Музикін М. І., Нестеренко Г. І., Стрелко О. Г., Овчарук А. С. Перспективи розвитку автомобільного транспорту в умовах воєнного стану	468
Барвінко В. О. Аналіз проблеми захисту персональних даних з використанням web-технологій	470
Нестерова О. О. Загальні принципи забезпечення інформаційної безпеки	472
Чумак І. О. Перспективи розвитку БПЛА в Україні	474
Ніколаєць Д. О. Застосування штучного інтелекту в бізнес-сфері	476
Синицина А. О. Напрями покращання техніко-експлуатаційних показників використання рухомого складу	478
Третяк М. Ю. Кібербезпека баз даних	480

Секція 5. Сучасні виклики та можливості економічного розвитку

Мержев Д. П., аспірант кафедри економіки та соціально-трудова відносин Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Бобровська О. Ю., д.держ.упр., проф., професорка кафедри економіки та соціально-трудова відносин Університету митної справи та фінансів)

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО ВІДТВОРЕННЯ У СТИМУЛЮВАННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

На сучасному етапі об'єктивно склалася ситуація, за якої окремі регіони розвиваються протягом довгострокового періоду, а інші перебувають в хронічній стагнації. При цьому характерним є різні темпи економічного розвитку країн і регіонів. Інноваційне відтворення є ключовою причиною цього економічного явища, зокрема, відповідно до ряду досліджень інновації визначають як ключовий драйвер диференційованого економічного зростання [1–3]. Більше того, існує зв'язок між інноваційним відтворенням, підприємництвом, темпами економічного зростання за окремими країнами та регіонами [1–3]. Вищезазначений вплив на економічне зростання національної економіки переважно реалізується за рахунок макроекономічних факторів.

Дослідники зауважують вплив інноваційного відтворення на стан національної та глобальної економіки за спектром каналів, а саме: темпами економічного зростання, рівнем регіональної та глобальної конкурентоспроможності, ступенем розвитку людського капіталу, рівнем життя населення, станом фінансової системи, рівнем розвиненості інфраструктури, динамікою безробіття та зайнятості, рівнем інтенсивності міжнародної торгівлі, темпами покращення інвестиційного клімату, динамікою залучення прямих іноземних інвестицій тощо [1–3]. Що підкреслює значимість комплексного підходу до розбудови інноваційного відтворення у стимулюванні економічного зростання в частині комбінування заходів як на мікро-, так і на макрорівнях. Це набуває особливого значення в контексті складної задачі із заохочення та підтримки відбудови та інноваційного розвитку України в післявоєнний період.

На мікрорівні розвиток інноваційного відтворення передбачає підтримку інновацій і НДДКР в розрізі окремих компаній, тобто уможливлення інноваційного розвитку за рахунок приватної ініціативи, а також державно-приватного партнерства із залученням дослідницької спільноти та некомерційних організацій. Зазначене заслуговує особливої уваги в частині відбудови українського бізнесу та заохочення підприємницької ініціативи в сегментах середнього, малого та мікробізнесу в післявоєнний період, що стикнеться з рядом об'єктивних обмежень на своєму шляху розвитку. В цьому контексті критично важливо забезпечити адекватне фінансування для інноваційного відтворення в Україні [4–5].

На макрорівні, в свою чергу, стимулювання інноваційного відтворення передбачає розбудову інноваційного процесу на рівні держави та окремих секторів і галузей національної економіки. Це також передбачає формування та реалізацію відповідної державної політики в площині інноваційного відтворення, яка має комбінувати заходи з фінансової, методологічної, нормативно-правової, регуляторної підтримки інноваційного відтворення. Державна політика в площині інноваційного відтворення має бути підтримана відповідними заходами фіскальної політики, а саме: сприятливого податкового режиму, податкових пільг, особливого підходу до амортизаційних відрахувань, стимулювання створення нематеріальних активів. Наведені аспекти важливо узгодити із загальними планами післявоєнного відновлення національної економіки.

Критично важливим в післявоєнний період в контексті побудови сутнісно нової економіки, що заснована на постіндустріальних принципах, забезпечення органами державної влади сталого середовища, що сприятиме розбудові інноваційного відтворення на коротко- та довгостроковому горизонті з фокусом на зв'язок економічного зростання та інноваційного відтворення. В рамках державної політики така підтримка може здійснюватися як прямо, так і опосередковано. Прямий спосіб стимулювання інноваційного відтворення передбачає безпосередню підтримку інновацій і НДДКР на рівні держави (державні дотації, фінансування НДДКР з бюджетів різних рівнів, заохочення приватних інноваційних проєктів за рахунок державних грантів тощо). Опосередкований спосіб, в свою чергу, заохочує інноваційне відтворення сфокусоване на економічне зростання за рахунок створення сприятливого середовища, що заохочує інноваційність як на коротко-, так і довгостроковому горизонті. Критично важливим при цьому є відповідне фінансове забезпечення інноваційного відтворення, а також сприятливий режим в розрізі монетарної та фіскальної політики як для окремих інноваційних галузей, так і для процесу інноваційного відтворення на рівні національної економіки.

Підсумовуючи. Рушійною силою в післявоєнний період стають процеси інноваційного відтворення розвитку національної економіки. Задачі підтримки економічного розвитку за рахунок інноваційного відтворення повинні бути сконцентровані як на заходах макрорівня, в контексті інноваційного розвитку компаній, так і макрорівня – в площині стимулювання інноваційного процесу на рівні регіональної та національної економіки. При цьому заходи державної підтримки чітко узгоджені з державною політикою інноваційного розвитку.

Список використаних джерел:

1. *Agenor P., Neanidis K. C. Innovation, public capital, and growth. Journal of Macroeconomics. 2015. № 44 (3). С. 252–275.*
2. *Hassan I., Tucci C. L. The innovation-economic growth nexus: global evidence. Research Policy. 2010. № 39 (10). С. 1264–1276.*

3. Hsu P.H., Tian X., Xu Y. Financial development and innovation: cross-country evidence. *Journal of Financial Economics*. 2014. № 112 (1). С. 116–135.

4. Aleksin G. The Financial Strategy Instrument in the Context of Enterprise Modernization. *Scientific Bulletin of National Academy of Statistics, Accounting and Audit – Naukovyy visnyk Natsionalnoi akademiyi statystyky, obliky ta audytu*. 2019. № 3. С. 20–29 [in English].

5. Пріоритети інвестиційної політики в контексті модернізації економіки України: аналітична доповідь / за ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2013. 80 с.

Гапеева О. М., д.е.н., професорка

кафедри економіки та соціально-трудова відносин

Університету митної справи та фінансів

Вітюгін Є. Ю., аспірант кафедри економіки та соціально-трудова відносин

Університету митної справи та фінансів

ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ПРЕДМЕТА НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

Наукове дослідження будь-якого явища або об'єкта неможливе без усвідомлення його природи, його місця у загальній системі знань. Економічні категорії як об'єкти вивчення економічної науки не є виключенням.

Важливою складовою існування та сталого розвитку економічних систем, як національних та глобальних, так і суб'єктів економічної діяльності, є економічна безпека. Разом із тим, навіть поверхневе знайомство з трактуваннями цього поняття дає розуміння того, що це поняття досить складне, а його розуміння залежить від того, як саме дослідник сприймає його.

Автором [2] систематизовано визначення категорії «Економічна безпека», притаманні для різних наукових галузей – політології, історії, філософії, соціології, правознавства, математики, фізики, психології тощо. Виявляється, що «безпека» може визначатися і як властивість, і як стан, і як дія та результат цієї дії.

Економічна безпека як властивість означає наявність в державі певної системи умов та інституцій, які дозволяють мінімізувати або нейтралізувати загрози для національній економіки та забезпечують стабільність її розвитку [7].

Визнання економічної безпеки як стану передбачає визначення сукупність заходів та факторів, що спрямовані на формування умов для сталого соціально-економічного розвитку держави та її соціуму, запобігання розбалансуванню економічної системи держави, забезпечення потреб основних суб'єктів національного господарства на відповідному рівні [8].

Нарешті, розуміння економічної безпеки як дії або процесу формує бачення її як заходів проведення незалежної державної політики для забезпечення суверенітету цієї держави [5].

Дослідження, які в результаті привели до усвідомлення суті поняття «економічна безпека» тривають вже досить значний період [1, 3, 4 та ін.]. Із розвитком міжнародних економічних відносин відбувається розширення фокусу досліджень сфери економічної безпеки від традиційних проблем (забезпечення національних інтересів перш за все шляхом військового потенціалу) до розгляду безпеки з позицій впливу таких аспектів, як екологічна проблематика, міжнародний та внутрішній тероризм, діяльність організованої злочинності, безпеки людини тощо. Особливістю сучасного періоду вивчення питань безпеки є значна швидкість розвитку економічних процесів, що спричиняє проблематику довгострокового [6]. Як наслідок, це суттєво ускладнює розробку відповідних заходів у сфері безпеки. Таким чином, на заміну більш чітко визначеному традиційної концепції безпеки другої половини ХХ ст. з'являється більш складне та багатовимірне розуміння цього поняття.

Зазначимо, що традиційна концепція безпеки розглядала це поняття фокусувалась на проблематиці військової безпеки, тобто загрози стають об'єктом досліджень сфери безпеки з точки зору сфери застосування військової сили. Формування саме такого бачення безпеки в той період є цілком логічним, оскільки в умовах холодної війни у світовому товаристві міжнародна політика країн була спрямована саме на забезпечення збільшення їхньої влади (для розвинутих країн) або на необхідності адаптування до жорстких реалій, виживання у тому числі (для країн, що розвиваються). Відповідно, усі інші задання та визначення пріоритетів у країнах світу мали другорядний характер. Б. МакСвіні підкреслює, що інші питання (міграція, бідність тощо) стають об'єктом досліджень у процесі формування та забезпечення безпеки лише за умов, коли вони стають джерелом збройного конфлікту.

Проте критики такого підходу зазначають, що фокусування лише на військовій безпеці не є відповідним викликам сьогодення та є помилковим. Дослідники зазначають, що сучасні загрози не обов'язково матимуть державне походження (у тому числі з боку інших країн), а можуть бути як внутрішніми, так і транснаціональними, і мати недержавний характер походження – епідемії, екологічні катастрофи, розповсюдження зброї масового знищення, наркотрафік тощо, тобто загрозою в контексті багатофакторного розуміння безпеки виступають ті аспекти середовища функціонування національної економіки держави, які впливають на значну більшість людей. З огляду на це, Б.МакСвіні визначає безпеку як людську цінність, що перетинається зі категоріями свобода, порядок, солідарність, забезпечення яких має забезпечувати саме держава.

Таким чином, серед основних принципів дослідження економічної безпеки виокремлюють [2]:

- антропоцентризм (людина та її потреби формують основи безпеки);
- історизм (безпека виступає єдиним і цілісним історичним явищем);
- спадкоємність (у своєму розвитку система безпеки розвивалась як історичне та надтимчасове явище, характеризуючись унікальним комплексом поточних проблем економічного розвитку);

просторовість (безпека як явище має часовий та просторовий вимір, що характеризується відповідними рівнями);

інтерсуб'єктивність (сутність економічної безпеки розкривається через взаємодію її суб'єктів);

детермінізм (існує зворотний зв'язок між результатами оцінки економічної безпеки та причинами, що їх зумовили).

Список використаних джерел:

1. *Власюк О. С.* Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / Національний інститут проблем міжнародної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України. Київ: Лібра, 2008. 48 с.

2. *Грибіненко О. М. (Гапєєва О. М.).* Міжнародна економічна безпека в контексті сталого розвитку: монографія. Дніпро: Середняк Т. К., 2020. 434 с.

3. *Маргасова В. Г.* Система забезпечення стійкості національної економіки та її безпеки: теорія, методологія, практика управління: монографія. Чернігів: Десна Поліграф, 2014. 416 с.

4. *Мельник Т. М.* Забезпечення економічного суверенітету в умовах відкритості економіки. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2015. № 1. С. 147–157. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2015_1_14

5. *Рекун І.* Економічна безпека як об'єктивне явище ринкової економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки"*. 2015. Вип. 12. Ч. 2. 2015. С. 108–112.

6. *Valeriu I. F., Diamescu M. A.* Some Opinions on the Relation between Security Economy and Economic Security. *The National Institute for Economic Research*. Romania: The Romanian Academy. 2010. P. 129–159.

7. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2009. 312 с.

8. What is Economic Security? *International Committee of the Red Cross*. URL : <https://www.icrc.org/en/document/introduction-economic-security>

Гапєєва О. М., д.е.н., професорка

кафедри економіки та соціально-трудова відносин

Університету митної справи та фінансів

Головко Р. С., аспірант кафедри економіки та соціально-трудова відносин Університету митної справи та фінансів

ІНДЕКСИ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Важливими індикаторами розвитку інфраструктури економічної безпеки є різноманітні індекси, рейтинги, моніторинги, що використовуються світовим співтовариством для оцінювання ефективності роботи інститутів у країнах, державного управління, конкурентоспроможності тощо [1].

Так, наприклад, з 1995 року розраховується індекс економічної свободи (щорічно розраховується Wall Street Journal і Heritage Foundation) для 186 країн шляхом оцінювання 12 показників, які об'єднані у чотири групи: верховенство права (права власності, ефективність судочинства та цілісність уряду); рівень втручання уряду (податковий тягар, державні витрати та фіскальне здоров'я); ефективність регулювання (свобода бізнесу, свобода праці та монетарна свобода); відкритість ринку (свобода торгівлі, свобода інвестування та фінансова свобода). Середній показник індексу глобальної економічної свободи 2019 року становить 60,8 [2]. В основі економічної свободи знаходиться індивідуальна автономія, що стосується головним чином свобода вибору, якою користуються люди. Від так, рівень свободи характеризується критичними відносинами між людьми та урядом. Метою економічної свободи є не просто відсутність примусу чи обмеження уряду, а створення та підтримка взаємного почуття свободи для всіх. Глобальний розподіл економічної свободи виявив, що у світі тільки шість країн отримали статус «вільних» – Гонконг, Сінгапур, Нова Зеландія, Швейцарія, Австралія та Ірландія. У середньому за останні 25 років глобальний індекс економічної свободи у світі в цілому зріс на 3,2 пункти, що в котрий раз доводить, що свобода є важливою цінністю, а економічна свобода є життєво важливим двигуном для формування багатства у суспільстві, що створює нові можливості для важливих економічних та соціальних досягнень, забезпечення економічної незалежності та безпеки.

Важливою складовою інституційного механізму виступають відповідні інструменти, використання яких сприяє забезпеченню економічної безпеки: інструменти універсального (законодавча база) та локального характеру (накази, угоди тощо), що мають прямий або опосередкований характер дії. Слід зазначити, що в сучасних умовах економічні інструменти, що використовують країни світу задля забезпечення власної економічної безпеки, стали важливим важелем впливу на інші країни [3].

Якість інститутів стає об'єднуючим елементом для підвищення процвітання економік. Міцна інституційна база забезпечує стабільність бізнесу для інвестицій та інновацій, забезпечуючи більш високу якість життя громадян, особливо в умовах високої політичної та економічної невизначеності [4].

Індекс сприйняття корупції (розраховується експертами міжнародного недержавного руху Transparency International) з 1995 р. надає оцінку сприйняття політичній корупції у державному секторі у 180 країнах світу) шляхом проведення відповідних опитувань та оцінок бізнес-клімату та державного управління в країнах світу. Для розрахунку індексу сприйняття корупції у 2019 році було використано 13 джерел даних, серед яких звіти міжнародних організації (Світового економічного форуму, Freedom House), Банків (Світового банку, Африканського банку розвитку), фондів

(показники стійкого врядування, індекс трансформації Фонду Бертельсманна), експертних оцінювань. За результатами 2019 р. найнижчий рівень корупції демонструють Данія, Нова Зеландія, Фінляндія, Сінгапур, Швеція, Швейцарія, Норвегія, Нідерланди, Німеччина, Люксембург.

Якість існуючих інститутів є важливою умовою економічного зростання та безпекового розвитку країн світу. Незалежну оцінку якості існуючих інститутів у суспільстві з 1979 року надає Всесвітній економічний форум шляхом встановлення відповідних рейтингів країн світу, що гуртуються на визначенні відповідних індикаторів макроекономічного розвитку, ефективності ринків, розвитку інфраструктури, якості інститутів тощо. Так, при розрахунку індексу глобальної конкурентоспроможності для 141 країни використовується 12 груп показників, що охоплюють 113 змінних, які сформовано як на підставі опитувань, що визначають бізнес-клімат у країнах, так і на основі відкритих статистичних звітів та досліджень, які проводять міжнародні організацій, серед яких: якість інститутів, інфраструктура, макроекономічна стабільність, макроекономічна стабільність, здоров'я, освіта, сприйняття інформаційно-комунікаційних технологій, ринок товарів, ринок праці, фінансова система, розмір ринку, динамічність бізнесу та інноваційні можливості. За результатами оцінки сукупності інститутів, політик та факторів, що визначають рівень продуктивності праці у 141 країні, розраховано індекс глобальної конкурентоспроможності, за результатами якого найвищі шаблі у рейтингу 2019 року займають Сінгапур, США, Гонг Конг, Нідерланди, Швейцарія, Японія, Німеччина, Швеція, Великобританія, Данія.

Аналіз щорічних рейтингів, індексів, моніторингів доводить, що якісні та високорозвинуті інститути притаманні розвинутим суспільствам. З іншого боку, фактично, без наявних високорозвинутих інститутів неможливо забезпечити прогресивне економічне зростання країни. У країнах із ринками, що тільки розвиваються, спостерігаються інститути низької якості, через що державне втручання в економіку залишається досить високим, а самі інститути мають формальний характер. Різноманітні світові моніторинги та індикатори стають важливим джерелом інформації щодо проведення інституційних реформ, спрямованих на забезпечення сталого розвитку та формування національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Гривіненко О. М. (Ганєєва О. М.). Міжнародна економічна безпека в контексті сталого розвитку: монографія. Дніпро: Середняк Т. К., 2020. 434 с.
2. Graph the data. *Index of Economic Freedom*. URL : <https://www.heritage.org/index/visualize>

3. Kahler M. Economic security in an era of globalization: definition and provision. *The Pacific Review*. 2004. Vol. 17. № 4. P. 485–502. URL : <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0951274042000326032>

4. Singapore topples United States as world's most competitive economy. *IMD*: official website. URL : <https://www.imd.org/news/updates/singapore-topples-united-states-as-worlds-most-competitive-economy>

Гапєєва О. М., д.е.н., професорка

кафедри економіки та соціально-трудоу відносин

Університету митної справи та фінансів

Дзюба Д. В., аспірант кафедри економіки та соціально-трудоу відносин

Університету митної справи та фінансів

РИНОК ПРАЦІ ЯК СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Поняття економічної безпеки є комплексним, його складові відносяться до багатьох сфер життєдіяльності, які таким чи іншим чином впливають на сталий економічний розвиток держави та світову економіку в цілому. Одною з найважливіших складових економічної безпеки є безпека соціальна. Вона стосується людського капіталу, якій є основою розвитку виробництва та підставою для сталого розвитку економік.

В роботі [1] поняття економічної безпеки розглянуте через групи спеціальних індикаторів, одними з важливіших серед них є індикатори соціальної безпеки, де особливу роль відіграє група індикаторів, що відображають розвиток ринку праці. Згідно з [2], структура світового ранку праці характеризується високим рівнем населення, яке взагалі не відноситься до трудових ресурсів або не працевлаштована. Так, станом на 2019 рік, при 5,7 млрд. осіб працездатного населення тільки 57% працевлаштована. При цьому привертає увагу той факт, що питання недовикористання робочої сили є більш проблемним, аніж питання безробіття – за даними [3] станом на 2019 рік кількість осіб працездатного віку, які незадоволені рівнем своєї участі у процесах створення доданої вартості і, як наслідок – рівнем отриманих доходів, тобто, відносяться до категорії робочої сили, яка недовикористовується, вдвічі перевищує кількість безробітних осіб. Слід зазначити, що до категорії недовикористаної робочої сили також відносяться й ті особи, що припинили пошук роботи, але так і залишилися незайнятими, й ті, що не мають доступу до оплачуваної роботи або не працюють стільки, скільки хотіли б працювати.

Стабільний дохід працюючого населення є запорукою соціальної безпеки, проте характер та швидкість економічного зростання світової економіки не відбувається таким чином, щоб призводити до зменшення обсягів бідності у світі, особливо це стосується країн з низьким рівнем доходів. При цьому, як впливає з результатів досліджень, що наведені у [3]

останнім часом зберігається тенденція, коли в країнах з низьким рівнем доходів населення найбільша зайнятість має місце у сферах, де рівень створеної доданої вартості є низьким, наслідком чого є дуже низькі темпи зростання щоденного доходу на душу населення – в середньому за останні 18 років лише на 1,8%. Такі показники спричиняють постійно зростаючу прірву між такими країнами та країнами з високим рівнем доходу, наслідком чого є зростання рівня бідності у світі з огляду на зростання розвинених економік на тлі вказаних вище тенденцій для країн з низьким рівнем доходу населення. Така ситуація, звісно, не може бути визнаною як безпечна з точки зору стабільності світового ринку праці, оскільки може спричинити соціальні негаразди та негативно впливати на рівень економічної безпеки країн.

Цікавим є той факт, що ступінь зайнятості населення найбільший у країнах з низьким рівнем доходу. Це є свідченням того, що в цих країнах населення вимушено братися за любую роботу, хоч би вона була з низькою оплатою та неналежним рівнем умов праці. Здебільшого пропозиція на ринку праці таких країн формується з робочих місць низької якості, тож не призводить до зростання рівня доходів населення, збільшення їх покупної спроможності та, звісно ж, до зростання рівня життя.

Також значною мірою у світі зберігається високий рівень неформальної та вразливої зайнятості. Робітники з такої категорії, за оцінками Міжнародної організації праці вони становлять 61% світової робочої сили [3], отримують набагато менший дохід та для них не гарантовано гідні умови праці.

В монографії [3] для оцінки рівня соціальної безпеки як складової безпеки економічної визначені так звані індикатори, що характеризують розвиток ринку праці. Це рівень безробіття, рівень безробіття молоді, рівень зайнятості та вразлива зайнятість (частка найбільш вразливих верств населення, таких як сімейні або самозайняті робітники, в структурі зайнятих). При цьому характер впливу подавляючої більшості з них визначений як дестимулюючий з точки зору соціальної безпеки, тобто зростання любого з цих показників (окрім рівня зайнятості, який може мати як стимулюючу, так і дестимулюючу дію) вказує на негативні процеси на ринку праці та знижує рівень соціальної безпеки, як наслідок – й економічної безпеки країни в цілому.

Таким чином, показники, які характеризують розвиток ринку праці як в національних економіках, так і в світовій економіці в цілому, є індикаторами соціальної безпеки, зростання яких найчастіше має дестимулюючу дію на економіку та знижує рівень економічної безпеки. Регулюванню цих показників слід приділяти значну увагу, в пергу чергу саме з точки зору забезпечення сталого рівня економічної безпеки. Особливо це актуально у теперішній час, коли процеси, що протікають в світі на тлі трансформації світової системи безпеки, будуть мати негативний вплив на рівень внутрішньонаціональної соціальної безпеки країн, оскільки значно впливають на рівень соціальної безпеки населення.

Список використаних джерел:

1. Грибіненко О. М. Оцінка рівня безпеки України за системою економічних, соціальних та екологічних індикаторів. *Вісник Маріупольського державного університету Серія «Економіка». Збірник наукових праць.* 2020. № 19. С. 5–20.

2. World Employment and Social Outlook Trends 2020. ILO report. Geneva, 2020. 108 p. URL : https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_734455.pdf

3. Грибіненко О. М. (Гапєєва О. М.). Міжнародна економічна безпека в контексті сталого розвитку: монографія. Дніпро: Середняк Т. К., 2020. 434 с.

Гапєєва О. М., д.е.н., професорка

кафедри економіки та соціально-трудова відносин

Університету митної справи та фінансів

Почтамцев О. М., аспірант кафедри економіки

та соціально-трудова відносин Університету митної справи та фінансів

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах глобалізації кардинально змінилася роль фінансового сектору в сучасній світовій економіці, а фінансовий ринок перетворився на повністю самодостатній сегмент світогосподарської системи, операції на якому все частіше здійснюються відокремлено від реального сектору економіки [2].

Фінансова безпека є найбільш комплексною складовою економічної безпеки, що характеризує такий стан, за якого створюються і забезпечуються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку, забезпечується стійкість національної економіки щодо фінансових дисбалансів та фінансових криз. Фінансова безпека поєднує в собі боргову, бюджетну, валютну, грошово-кредитну складові.

Автор [1], формуючи індикативні індекси впливу різних аспектів економічної безпеки на інтегральний її показник, було обрано низку фінансових індикаторів у структурі індикаторів економічної безпеки, які охоплюють усі складові фінансової безпеки та для яких може бути визначений рівень та характер впливу на стан фінансової безпеки як складової безпеки економічної. Тож, такими індикаторами є:

а) *золотовалютні резерви в місяцях імпорту*. Наявність золото-валютних резервів є важливою умовою підтримки міжнародної валютної ліквідності, фінансової безпеки держави. У світовій практиці адекватними вважаються міжнародні резерви, яких достатньо для покриття як мінімум 3 місяців імпорту. Українська методика розрахунку рівня економічної безпеки встановлює наступні порогові значення індикатора: 1,5 – критичне, 2 – небезпечне, 2,5 – незадовільне, 3 – задовільне, 5 та більше – оптимальне [3];

б) *зовнішній борг на душу населення*. Показник використовується у міжнародній практиці як один з основних індикаторів рівня зовнішньої заборгованості. Зростання показника свідчить про підвищення зовнішньоборгового навантаження та погіршення стану фінансової безпеки країни. Рівень показника вважається критичним, якщо його розмір перевищує 200 дол. США;

в) *індекс зміни середньорічного офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США*. Індикатор, що характеризує волатильність курсу національної валюти. Його надмірне зростання свідчить про знецінення національної валюти, суттєве зменшення - про ревальвацію нацвалюти, що може вплинути на зовнішньоторговельну безпеку. Оптимальні значення індикатора знаходяться в межах 97–104%; задовільні – 96% і 106%; незадовільні – 95% і 108%; небезпечні – 94% і 112%; критичні – менше 90% і більше 130%;

г) *відношення дефіциту / профіциту державного бюджету до ВВП*. В ідеальних умовах показник має наближатися до нуля, що характеризує стан державного бюджету як рівноважний. Оптимальні значення індикатора знаходяться в межах від –2% до 3%; задовільні: –3% і 5%; незадовільні: –4% і 6%; небезпечні: –5% і 8%; критичні: менше 6% і більше 10% [4, 5].

Враховуючи оприлюднені статистичні дані, автором [Грибіненко монографія] були розраховані значення фінансових індикаторів для низки країн світу з різним рівнем розвитку економіки, визначені інтегральні рівні інноваційно-інвестиційної складової економічної безпеки, тобто такий показник, що включає вплив кожного з визначених індикаторів на загальну оцінку з урахуванням якості такого впливу (стимулюючий або дестимулюючий). За результатами цих розрахунків країни були згруповані за рівнем фінансової безпеки:

- Країни з небезпечним рівнем, до яких віднесено 7 країн (Алжир, Перу, Ємен, Ангола, Нідерланди, Ірак, Венесуела);

- Країни з незадовільним рівнем, до яких віднесено 24 країни (Індія, ОАЕ, Італія, Австралія, Норвегія, Бельгія, Марокко, Росія, Туреччина, Індонезія, Бразилія, Нова Зеландія, Україна, Катар, Саудівська Аравія, Кувейт, Аргентина, Бахрейн, Південна Африка, Єгипет, Куба, Нігерія, Колумбія, Чилі);

- Країни із задовільним рівнем, до яких віднесено 12 країн (США, Франція, Фінляндія, Філіппіни, Великобританія, Таїланд, Швейцарія, Канада, Польща, Мексика, Іспанія);

- Країни з безпечним рівнем, до яких віднесено 7 країн (Швеція, Китай, Малайзія, Данія, Німеччина, Австрія, Японія);

- Країни з оптимальним рівнем, до яких віднесено 3 країни (Сінгапур, Корея, Ізраїль).

Отже, аналіз чинників, які у розглянутій системі індикаторів призводять до певних отриманих величин цих показників, дозволяє відповідним національним інституціям здійснювати контроль над складовими фінансової безпеки, визначати «вузькі місця» та розробляти дієві механізми регулювання цих чинників для підвищення вказаного показника, тобто підвищення рівня фінансової безпеки, а отже й загального рівня економічної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Грибіненко О. М. (Гапєєва О. М.). Міжнародна економічна безпека в контексті сталого розвитку: монографія. Дніпро: Середняк Т. К., 2020. 434 с.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL : <http://consultant.parus.ua/?doc=08U1H409F0>

3. Bulatova O., Marena T. World Banking System: Post-Crisis Recovery? *Journal of European Economy*. 2019. Vol. 18 № 3. P. 321–337.

4. General government deficit. *Organisation for Economic Co-operation and Development*: official website. URL : <https://data.oecd.org/gga/general-government-deficit.htm>

5. Government budget deficit. *Copyright Countryeconomy.com*: official website. URL : <https://countryeconomy.com/deficit>

Гапєєва О. М., д.е.н., професорка
кафедри економіки та соціально-трудо­вих відносин
Університету митної справи та фінансів
Ромашко С. М., аспірант кафедри
економіки та соціально-трудо­вих відносин
Університету митної справи та фінансів

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЛІЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Для структурної перебудови народного господарства Україна гостро потребує інвестицій. По розрахунках обсяг інвестицій необхідно потроїти, але інвестиційна активність стримується високими відсотками комерційних банків і несприятливим інвестиційним кліматом в Україні. Сьогодні в промисловості приблизно 57% машин і устаткування експлуатується понад десять років, що вкрай багато для підтримки конкурентоздатності економіки.

Ефективним виходом з такого становища, добре апробованим на Заході, є лізинг – форма промислового інвестування, що дозволяє надавати додаткові гарантії інвесторам у порівнянні з традиційним кредитуванням.

Огляд позицій ринку лізингу показує, що 73 % лізингових компаній 17 працюють з суб'єктами малого бізнесу (продажі до \$ 6 млн.), 83 % лізингових компаній – з середніми підприємствами (продаж до 6 млн дол. США) та 60 % лізингових компаній – з великими підприємствами (продажі понад 6 млн. дол. США). У 2021 році українські компанії з лізингу отримали 2784 заявки, 1431 з яких були задоволені. Відмови виникають у зв'язку з загальним консервативним підходом орендарів, відсутністю фінансових ресурсів для здійснення лізингових операцій тощо [2].

Переваги лізингу в порівнянні з іншими засобами інвестування складаються в тому, що підприємствам даються не кошти, контроль за обґрунтованою витратою яких не завжди можливий, а безпосередньо засоби виробництва, необхідні для відновлення і розширення виробничого апарату.

Рівень розвиненості лізингових відносин, як правило, є своєрідним показником розвиненості всієї економіки країни. В Україні питома вага лізингу в загальному обсязі інвестицій у виробництво складає менше 1,5%, у той час як у країнах, що успішно розвиваються, цей показник досягає 25–30% і більше [3].

У розвитку лізингу зацікавлені не тільки лізингоотримувачі, як споживачі устаткування, але і виробники, оскільки за рахунок лізингу розширюється ринок збуту виробленого ними устаткування.

Лізинг має високий потенціал активізації економічного співробітництва із закордонними країнами, в зв'язку з чим міжнародний лізинг одержує все більше поширення.

Широке розповсюдження лізингу на вітчизняному ринку лізингових послуг в значній мірі залежить від рівня ефективності лізингових операцій. Визначення ефективності лізингових операцій необхідно, по-перше, для позначення вигідності лізингу в порівнянні з подібними формами інвестиційного фінансування і по-друге, для поглибленого проектного аналізу конкретної лізингової операції [1].

Ефективність лізингових операцій визначається впливом великої кількості факторів, які доцільно систематизувати, виділивши окремі групи за рівнем їх виникнення та характером прояву.

До першої групи відноситься сукупність факторів, що складаються на макроекономічному рівні й мають об'єктивний характер. У другу групу включаються суб'єктивні фактори, що виникають безпосередньо на рівні суб'єктів лізингової діяльності й залежать від ступеня їхнього професіоналізму у сфері лізингового бізнесу. Ці групи факторів взаємозв'язані й взаємозалежні. Базою для ефективного розвитку лізингових операцій як на рівні держави, так і на рівні головних суб'єктів лізингової діяльності – лізингоодержувача й лізингодавця є дослідження факторів та передумов ефективності лізингу, а також їхня систематизація [5].

В сучасних умовах розвитку національної економіки існує необхідність управління ризиками лізингової діяльності, що забезпечило б

ефективне використання вкладених коштів, отримання прибутку для лізингової компанії і одночасно підтримання оптимального рівня ризиків.

Серед методів управління ризиками в лізинговій діяльності можна виділити такі: запобігання ризикам (обмеження; диверсифікація лізингового портфеля за сумами, строками, валютою операції, видами предметів лізингу, постачальниками предмета лізингу, лізингоодержувачами – представниками різних галузей економіки); передача ризику (страхування, майнове та немайнове забезпечення тощо); уникнення ризику; виплата ризику (бронювання).

Серед методів ризик-менеджменту в лізингових операціях найбільш успішними є: формування лізингового портфеля і його секьюритизація; комплексний підхід у кредитному аналізі лізингової угоди; розподіл ризиків у операціях лізингу; управління ризиками лізингового майна. Управління ризиками в лізинговій діяльності включає такі послідовні процедури: 1) виявлення ризиків для конкретної лізингової операції та визначення діапазону їх носіїв; 2) аналіз ризиків передбачає визначення потенційного розміру збитків у разі негативного розвитку подій та ймовірності їх виникнення; 3) фінансування ризиків вимагає прийняття заходів щодо їх мінімізації або усунення; 4) контроль (моніторинг) ризиків передбачає відстеження поточної ситуації, прогнозування можливого розвитку подій, аналіз ефективності вживаних заходів щодо мінімізації ризиків [4].

Практика лізингової діяльності з кожним роком стає все більш різноманітною завдяки міжнародній інтеграції лізингових відносин, збільшенню вартісних меж лізингових угод, а також розширенню асортименту як предметів лізингу, так і лізингових послуг.

Список використаних джерел:

1. Єгоричева С. Б., Соколова А. М., Осауленко К. Є. Механізм функціонування ринку лізингових послуг в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки.* 2017. № 4. С. 114–121.

2. Краковська А., Вишневський І., Педос Н. Лізингова галузь в Україні: тенденції та рекомендації щодо зростання / Проект USAID «Трансформація фінансового сектора». 2018. С. 36. URL : http://uul.com.ua/wpcontent/uploads/2018/10/Leasing_report_ukr_final_09202018.pdf (дата звернення: 02.11.2020).]

3. Онищук Я. В. Розвиток лізингу в Україні. *Фінанси України.* 2019. № 7. С. 106.

4. Трегуб О. Організаційні аспекти ризик-менеджменту при наданні лізингових послуг. *Бізнес інформ.* 2014. № 6. С. 365–371.

5. Холодний Г. О. Лізинг в інвестиційному механізмі інноваційного розвитку підприємств. Харків: Вид. ХНЕУ, 2007. 196 с.

Бондаренко Л. І., аспірант Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Івашова Л. М., д.держ.упр., проф., професор кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів)

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ, ЗДАТНОСТІ ТА УЧАСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Сучасний стан економіки України потребує особливих зусиль його відтворення, стабілізації економічного зростання, перегляду і корегування попередньо прийнятих Стратегій і Планів розвитку в контексті нових можливостей, застосування інноваційних підходів до підйому економіки і її зміцнення на шляху подальшого руху процесів соціально-економічного розвитку. Для ліквідації спричинених війною соціальних і економічних збитків необхідно попередньо здійснити поглиблену їх оцінку, порівняти можливості зруйнованого економічного потенціалу країни з обґрунтуванням пріоритетів підйому економіки. Це дозволить більш чітко уявити масштаби відтворювальної діяльності, ресурси для її здійснення.

За дорученням української влади був створений спеціальний орган – Національна Рада з відновлення України від наслідків війни [1]. Цей інститут розробив План відновлення України [2] і її розвитку протягом 10 років. Відмічаючи масштабність Плану відновлення і всеохопний характер проблем сьогодення, слід звернути увагу і на його деяку фрагментарність і неврахування практичного вирішення деяких глобальних завдань. Доцільно сказати, що практика розробки стратегічних планів, програм і проєктів за допомогою зарубіжних експертів в Україні налагоджена досить давно. Водночас чітко простежується і тенденція їх неповного виконання (1996; 2003; 2013; 2018 рр.) окремими галузями, їх секторами і окремими господарчими комплексами. Аналіз причин такого стану виявив недоліки в аналітичному і методологічному забезпеченні їх розрахунків, недосконалість або повну відсутність ефективних механізмів їх реалізації та інші причини. Але серед причин не вказувалось на недостатньому досвіді здійснення трансформацій у системі управління, на несформованість організаційно-управлінського механізму реалізації, контролю і регулюванню процесів здійснення завдань стратегій розвитку і відповідно належної персональної та спільної відповідальності розробників, виконавців і керівників за досягнення поставлених стратегічних цілей і завдань, за результати їх використання, усіма без винятку рівнями управління.

Організаційно-управлінська і виконавча діяльність щодо впровадження розроблених стратегій розвитку лягає на плечі численної армії виконавців від рядових працівників до міністрів. Тому загальний успіх роботи залежить насамперед від двох визначальних факторів: від якості розробки стратегій і планів і від команд, які їх будуть втілювати в життя. Ці обидва фактори повинні реалізовуватись як єдине ціле в системі державного управління.

Аналізуючи зміст Плану відновлення України, слід звернути увагу на відсутність належного обґрунтування як головного вектору розвитку економіки малого і середнього бізнесу, а не великих промислових підприємств з потужним кадровим потенціалом вчених, конструкторів, фахівців, виробників, спеціальних конструкторських бюро. Сьогодні майже відсутні конкурентоспроможні науково-виробничі об'єднання, що формувались і функціонували за сформованою тріадою «освіта – наука – виробництво», які створювали потенціал потужного інноваційно-інвестиційного розвитку.

Сьогодні в економіці країни активно опановуються принципи нового характеру інноваційного руху. Його особливістю є поява нових секторів і нової якості продукції і послуг, нових інструментів, методів і механізмів функціонування, зміцнення і розвитку економічних систем і широкомасштабного впровадження систем управління, елементів, структур, об'єктів, суб'єктів і процесів запровадження наукових ідей і науково-технічних розробок, новітніх секторів економіки (цифрової, «зеленої», циркулярної, мережевої), які створюють фундамент для побудови економіки нового рівня – економіки Індустрії-4. Ці загальносвітові і вітчизняні зміни в економіці ставлять перед суспільством завдання суттєвого підвищення якості управління цими процесами, перегляд і доповнення організаційно-управлінських функцій інноваційним змістом, суттєве підвищення відповідальності органів публічної влади, скорочення зайвих або перепрофілювання управлінських інституцій і залучення їх до безпосередньої участі в реалізації заходів відновлення економіки. Стає необхідним виховання у всіх учасників процесів відновлення відповідальності за виконувані справи, своєчасне досягнення очікуваних результатів із застосуванням інноваційних методів управлінського впливу. Зміни на краще залежать і від логічно побудованої сукупності організаційних, мотиваційних, інституційних, адміністративних інструментів, що стає не просто необхідною, а обов'язковою умовою відтворення економіки. Вищенаголошене засвідчує про необхідність перегляду подальшого змісту функцій державних службовців і пошуку інноваційних технологій і інструментарію організаційного та управлінського забезпечення їх здійснення під час реалізації Плану відновлення України в післявоєнний період.

В умовах диджиталізації та інтергарції процесів відновлення економіки України державні службовці повинні бути здатні до швидкої розробки й обґрунтування оперативних рішень, застосування нових технологічних інструментів, нових інформаційно-комунікативних процесів у поточній діяльності, прояву більшої гнучкості відповідно до трансформаційних змін у різних секторах і швидкої реакції на зміни в глобальному світовому середовищі.

Виникла потреба в оволодінні новими методами і методологією сценарного підходу до розробки рішень і безпосередньої участі в проведенні досліджень проблем публічного управління післявоєнних умовах і зміцненні всієї системи відносин зі стейкхолдерами.

Концептуально нові інструменти управління в кризовий період засновуються на інтеграції функціонального, ситуаційного і системного підходів та виокремленні в посадових обов'язках виконавців відповідних функцій і завдань. Необхідним є чітке визначення індикаторів якості, сукупності виконуваних функцій у частині здійснення стратегічних і поточних планів, програмних заходів і проєктів, очікуваних результатів. Слід зазначити, що механізми публічного управління суттєво ускладнюються, урізноманітнюється їх змістовне наповнення і технології здійснення. Навіть короткий перелік нових проблемних питань, які безумовно виникнуть при практичній реалізації плану відновлення економіки, і необхідність підтримки динаміки економічного розвитку засвідчують про важливість прийняття невідкладних рішень щодо вдосконалення організації системи змістовно-функціональної та інноваційно-технологічної діяльності органів державного управління в напрямку модернізації інноватизації управлінської діяльності і підвищення ролі й можливостей органів державної влади в післявоєнних умовах відновлення економічної і соціальної міцності країни.

Список використаних джерел:

1. Національна рада з відновлення України від наслідків війни: Урядовий портал. URL : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni>

2. План відновлення України: представлено на Міжнародній конференції з питань відновлення України (URC 2022) у м. Лугано (Швейцарія), 4–5 липня 2022 р. URL : <https://ua.unc2022.com/plan-vidnovlennya-ukrayini>

Липовська Н. А., д.держ.упр., проф., професор
кафедри державного управління і місцевого самоврядування
НТУ «Дніпровська політехніка»
Бондаренко Д. М., аспірант НТУ «Дніпровська політехніка»

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАСАД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ВИКОНАННЯМ ПЛАНУ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

У складі стратегічних секторів Плану відновлення України в післявоєнний період передбачена низка проєктних заходів щодо зміцнення інституційної спроможності країни. Так, передбачена діяльність щодо розвитку «Корпоративного управління», в якій виокремлені заходи: впровадження нового законодавства в галузі корпоративного управління (розширення повноважень наглядових рад), призначення голів правління, затвердження фінансового плану, завершення корпоратизації державних некритичних підприємств, аналіз можливостей централізації державних

активів, запуск Фонду національного багатства [1]. Наведені заходи є пріоритетними і повинні бути вжити найпервішими. Але засоби виконання наголошених заходів чітко не визначені. Швидкість і якість виконання потребує поглибленого попереднього аналізу й оцінки стану і ефективності вже існуючої частки корпоративної економіки в державі, а отже, отримання обґрунтованих відповідей на низку питань. А саме: яка частка державної власності повинна залишатись у державі як її стратегічний резерв; який пороговий рівень економічної віддачі державі від власності переданої акціонованим підприємствам, повинен підтримуватись; яку відповідальність повинні нести акціонерні підприємства за збереження, відтворення і зміцнення активів держави, які механізми з боку держави будуть використовуватись у системі управління розвитком корпоративного сектору економіки (без втручання в її операційну діяльність) корпоративізованих суб'єктів господарювання та інші. Без контролю держави за процесами розвитку цього сектору економіки економічні активи держави не будуть захищені, а процеси науково-технічного розвитку можуть недостатньо спрямовуватись на користь держави. Непередбачуваними стануть процеси зниження технічних потужностей, їх цільова спрямованість і зростання конкурентоздатності. Очевидно, що продовжувані процеси приватизації державної і комунальної власності і зосередження уваги на малому і середньому бізнесі без підтримки і розвитку потужних підприємств і без державного обґрунтування збалансованості й регулювання їх впливу потребують особливої уваги, у тому числі відносини, які формуються і реалізуються в цьому секторі економіки.

В існуючому законодавстві України з корпоративного управління належна увага приділяється тільки економічним і правовим корпоративним відносинам. Інші види відносин майже не розглядаються в цьому секторі економіки, у тому числі корпоративно-соціальні відносини, відносини соціальної відповідальності, корпоративно-суспільні відносини, відносини корпоративного управління з іншими видами управління, хоча вони існують і майже одночасно використовуються. При цьому кожний вид відносин має особливості формування і реалізації, потребуючи відповідні методи і механізми свого здійснення.

Недостатньо упорядкованими є також визначені функції між різними виконавцями корпоративного управління, що ускладнює їх закріплення за посадовими особами і встановлення відповідальності за якісне здійснення. Так, функція нарощення капіталу акціонерних товариств не визначена ні за змістом, ні за технологією, ні за відповідальністю посадових осіб наглядових рад. Потребує розкриття більш детального змісту і функція участі наглядових рад акціонерних товариств у роботі фондового ринку і операцій, пов'язаних із цим процесом.

У період швидких трансформаційних змін в економічних та інших процесах в суспільстві стратегічна перспектива відновлення України може бути реалізована тільки за підтримки інноваційних засобів інституційного,

технічного, технологічного, організаційного та фінансового забезпечення із залучення процесів смарт-спеціалізації, смарт-організації, смарт-методів і смарт-технологій. Тобто воно повинно відтворюватись за допомогою «високого розуму» і високоефективними засобами.

Набір засобів, запропонованих державою для відновлення України, які можуть якнайшвидше відтворити потенціал розвитку країни, у тому числі і соціальної сфери на інноваційній основі, потребує уточнення і конкретизації організаційного, інституційного, технологічного, соціального і екологічного супроводу, дотримання державних і місцевих стандартів, загально прийнятих норм, норм корпоративної культури, ділової поведінки і правил чіткої взаємодії для створення атмосфери недопущення порушень. Потребує розробки і запровадження система моніторингу показників, які всебічно будуть висвітлювати показники якості та своєчасності процесів відновлення за їх складовими, дотримання витрат, умов збереження природних ресурсів, підтримки людського потенціалу і досягнення належного рівня продуктивності праці. Тому кожний проєкт, обраний для відновлення економіки України в післявоєнний період, повинен включати створення умов для найвищої продуктивної діяльності і імплементації не тільки розумних технологій, а й поведінкових принципів спілкування учасників у проєктах відтворення і модернізації галузей промисловості та інфраструктури при максимальній цифровізації виконуваних завдань.

Не менш важливими залишаються питання операційного управління реалізацією розроблених планів. Адже навіть обґрунтовані плани – це ще тільки плани, вони потребують організації свого належного виконання, відповідного ресурсного забезпечення і підтримки впливу на процеси в разі небажаних змін. Для здійснення заходів Плану відновлення необхідно створити відповідний інституційний організаційний супровід і передбачити об'єктивні трансформаційні перетворення суб'єктів господарювання, які будуть виконувати план.

Організаційно-правові форми виробничої діяльності в Україні представлені державними і комунальними, частково акціонерними товариствами, корпораціями, холдингами, консорціумами, концернами та іншими організаціями, діяльність яких законодавчо обслуговує держава. Водночас майже всі організаційні форми суспільної діяльності існують поза межами їх регламентації з боку держави, але вони повинні дотримуватись вимог законодавства та нормативно-правових актів. У післявоєнний період існуючі типи організаційно-правових форм господарювання також повинні бути переглянуті і за необхідності трансформовані з метою вибору з них оптимальних, ефективних і конкурентоспроможних видів підприємств для участі їх у процесах відтворення, модернізації і реформування країни.

Для раціоналізації організаційно-правових форм господарювання необхідно проаналізувати їх видові структури, пропорції, основні

показники діяльності та їх інноваційний внесок в економічну і соціальну динаміку розвитку суспільства, знайти аргументовані відповіді на рівень їх подальшої можливості впливу на соціально-економічні процеси. І хоч підприємства мають право самостійно обирати організаційно-правові форми своєї діяльності, їх внесок у розвиток країни є обов'язковим, оскільки це необхідно для підтримки соціальних пропорцій у суспільстві.

Головним ресурсом і вже сьогодні дефіцитним став людський капітал, збереження якого на сучасному етапі стало важливим завданням учасників трудових процесів усіх категорій. Його слід не тільки зберегти як основну продуктивну сілу, а й змотивувати до високої активності, гарантуючи робочі місця, і достойну заробітну плату та належні умови праці, що посилять надію людей на швидке відтворення цивілізованого життя.

Підхід до вибору й обґрунтування організаційних засад супроводу і забезпечення виконання планів відновлення, заходи щодо підвищення управлінських впливів і участі влади і суб'єктів господарювання сформулюють суспільну синергію збалансованість і ритмічність впливу процесів відновлення. У різних галузях вони можуть мати певні особливості свого застосування залежно від об'єктів відновлення, однак попередньо сформульовані елементи можуть стати основою для їх застосування в будь-якій галузі.

Список використаних джерел:

1. План відновлення України: представлено на Міжнародній конференції з питань відновлення України (URC 2022) у м. Лугано (Швейцарія), 4–5 липня 2022 р. URL : <https://ua.urb2022.com/plan-vidnovlennya-ukrayini>

Плавкова Д. Д., аспірантка
кафедри економіки та соціально-трудоуих відносин
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Саричев В. І., д.е.н., професор
кафедри економіки та соціально-трудоуих відносин
Університету митної справи та фінансів)

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

Людський капітал є основою економіки будь-якої держави. Проте, сучасний інноваційний та технологічний розвиток суспільства висуває оновлені вимоги до ступенів якості і конкурентоспроможності робочої сили, які б відповідали запитам національного ринку праці. При цьому людський потенціал має постійно трансформуватися, наздоганяючи прискорену перебудову переважно виробничої сфери. Тільки у таких умовах можливо забезпечити сталий розвиток соціально-економічного сектора.

Водночас слід урахувати, що економічне зростання і людський розвиток є взаємозалежними процесами у довгостроковій перспективі. Вони здатні суттєво доповнювати й підсилювати один одного, оскільки економічне зростання є об'єктивною основою поліпшення якості життя й людського розвитку.

Одночасно досягнення людського розвитку дозволяють домогтися збільшення доходів й продуктивності праці без зайвого напруження ресурсної бази. Отже, рівень розвитку України в майбутньому буде визначатися тим, наскільки результативним виявиться процес нарощування людського потенціалу країни і як ефективно цей потенціал використовуватиметься.

Сьогодні в Україні пріоритетним напрямками розвитку людського потенціалу є формування соціально-ринкової системи доходів, удосконалення моделі безперервної освіти та самоосвіти, забезпечення якісно нового рівня охорони здоров'я [2, с. 43].

Основні наукові підходи щодо шляхів формування людського капіталу сформовані у табл. 1.

Таблиця 1

Наукові підходи щодо формування людського капіталу

Науковий підхід	Аспекти формування людського капіталу
Соціологічний	передбачає виявлення залежності культури організації від суспільства, соціальної обумовленості культурних явищ, у тому числі оцінку впливу суспільства на культурну систему організації, систему економічних відносин, соціальну структуру, ідеологію
Соціально-економічний	передбачає аналіз ринків праці та соціальних потреб населення певного регіону в певній демографічній ситуації
Психологічний	орієнтований на вивчення суб'єктивних механізмів поведінки індивіда в організації, конкретної організаційної культури, індивідуальних якостей, рис характеру тощо
Антропологічний	вимагає вивчення обумовленості культури організації не соціальними факторами, а природою людського роду, притаманними кожному індивіду потребами (в їжі, одязі, житлі, безпеці, вільному існуванні, спілкуванні, духовному розвитку тощо)
Культурологічний	вивчає взаємозалежність певних процесів, що є на підприємстві від національної культури

Оцінка показників людського капіталу здійснюється як на макро-, так і на мікрорівнях. Мікрорівень характеризує вартість витрат для навчання і розвитку людського капіталу підприємства, у той час як на макрорівні розглядаються соціальні трансферти, надавані населенню державою як у натуральній, так й у грошовій формі [1, с. 9].

Поряд з цим формування людського капіталу також вимагає попередніх витрат від самої людини, роботодавця та суспільства в цілому в межах дії принципу соціальної солідарності. Виробничі, фінансові та інші складові частини потенціалу економічної системи також вимагають попередніх інвестицій.

Таким чином, людський капітал, виступаючи активним компонентом виробничої системи, не тільки здатний підвищити рівень власної капіталізації, а й саме він виступає основним фактором, що забезпечує збереження рівня, ефективне використання капіталу та підвищення рівня капіталізації всієї системи – на рівні окремої людини як особистості, домогосподарства, підприємства, галузі, регіону, країни в цілому.

У свою чергу, процес розвитку людського капіталу стає основою для розв'язання проблеми визначення якісних характеристик формування людського потенціалу в умовах пришвидшення технологічної трансформації суспільства.

Таким чином, вивчення факторів, що впливають на формування людського капіталу в умовах нової промислової революції, дозволить більш чітко формулювати національну стратегію удосконалення трудових ресурсів, уникати дисбалансів при здійсненні інноваційної діяльності як основного інструменту одержання конкурентних переваг в економіці.

Визначення та використання людського потенціалу сьогодні здійснюється в умовах існуючих якості соціального життя та досягнутого рівня розвиненості економіки. Останні мають створювати умови для подальшого розвитку людського потенціалу, соціально-економічного прогресу та людського розвитку.

Список використаних джерел:

1. Ефективність інвестицій у людський капітал на вітчизняних підприємствах. *Україна: Аспекти праці*. 2019. № 5. С. 11–17.

2. *Никифоренко В. Г.* Сучасні підходи до оновлення понять щодо розвитку людських ресурсів. *Економіка розвитку*. 2013. № 2 (66). С. 60–66.

Погорілий О. І., аспірант
кафедри економіки та соціально-трудових відносин
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Саричев В. І., д.е.н., професор
кафедри економіки та соціально-трудових відносин
Університету митної справи та фінансів)

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ

В останні роки спостерігається різке збільшення обсягів інформації в суспільстві взагалі та інформації, що використовується на підприємствах і в організаціях, зокрема. Це пов'язано зі висхідними темпами розвитку науки й техніки, появою нових технологій, швидкою їх зміною, активним накопиченням теоретичних знань і практичного досвіду.

Інформаційна технологія (ІТ) може бути визначена як поєднання процедур, які реалізують функції збору, накопичення, зберігання, обробки й передачі даних на основі застосування вибраного комплексу технічних засобів за участі управлінського персоналу.

Отже, автоматизована інформаційна технологія складається з технічних пристроїв (найчастіше комп'ютерів, комунікаційної техніки), програмного забезпечення, організаційно-методичних матеріалів, персоналу, об'єднаних у технологічний ланцюжок. Цей ланцюжок забезпечує збір, передачу, накопичення, зберігання, опрацювання, використання і поширення інформації.

Інформація, що використовується в управлінні персоналом, по своєму характеру підрозділяється на нормативну, довідкову, методичну, облікову, засновану на матеріалах первинного обліку, а також звітну, представлену в узагальненому вигляді [1, с. 146].

Під інформаційним забезпеченням управління підприємства будемо розуміти сукупність даних, організацію їх введення, обробку, збереження та накопичення, пошуку, а також поширення в межах компетенції зацікавленим особам в зручному для них вигляді. Виходячи із запропонованого визначення вважаємо за доцільне виділяти три складові в системі інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, а саме: інформаційні ресурси, інформаційні технології, технічні засоби та програмне забезпечення.

Інформаційне забезпечення – сукупність процесів із підготовки й надання інформації для вирішення управлінських, наукових, технічних та інших завдань відповідності з етапами їх розв'язування [3, с. 123].

Цілі інформаційного забезпечення, взаємозв'язок між його складовими та зацікавленими особами наведено на рис. 1. Головна мета створення інформаційного забезпечення полягає у підвищенні ефективності управління.



Рис. 1. Складові інформаційного забезпечення

Джерело: [2, с. 98].

Основні вимоги, що ставляться до інформаційної системи, – це її автоматизація, комплексність та доступність. Саме тому надзвичайно вагома роль в системі управління персоналом відводиться інформаційному та програмному забезпеченню. Попри великі досягнення інформаційних технологій у сфері управління, на сьогодні їх роль продовжує посідати значне місце та зростати.

Отже, роль інформаційних технологій у сучасному світі є стратегічною – сприяти менеджменту, адекватно реагувати на динаміку ринку, підтримувати та заглиблювати конкурентну перевагу з метою досягнення максимальної вигоди. Застосування інформаційних систем дозволяє радикально змінити стиль управління і значно поліпшити показники діяльності компанії.

Список використаних джерел:

1. Акулов М. Г., Драбаніч А. В., Євась Т. В. та ін. Економіка праці і соціально-трудова відносини: навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2012. 328 с.
2. Луцишин Л. М. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. Івано-Франківськ: Полум'я, 2011. 160 с.
3. Данюк В. М. Менеджмент персоналу: навч. посібник / В. М. Данюк, В. М. Петюк, С. О. Цимбалюк; за заг. ред. В. М. Данюка, В. М. Петюха. 2-ге вид. Київ: КНЕУ, 2012. 123 с.

Грабчук І. Л.,
к.е.н., доц., докторантка кафедри
інформаційних систем в управлінні та обліку
Державного університету «Житомирська політехніка»

ОЦІНКА ІНСТРУМЕНТІВ FATF У БОРОТЬБИ З ВІЙСЬКОВОЮ АГРЕСІЄЮ В УКРАЇНІ

FATF – це міжурядовий політичний орган, який визначає стандарти боротьби з відмиванням грошей та протидії фінансуванню тероризму для захисту глобальної фінансової системи. Розробка стандартів, що впроваджуються в правові системи окремих країн, є одним з основних напрямів діяльності FATF. Крім того, організація також займається систематичними перевітками правових систем держав-членів і третіх країн, що дозволяє оцінити ступінь впровадження прийнятих стандартів.

Відповідно до власного підходу FATF встановлює ступінь загрози, яка надходить від тієї або іншої країни. Слід відзначити великі ризики зі сторони Росії у фінансуванні тероризму під час агресії проти України, що, в свою чергу, порушує вимоги і принципи FATF. Саме тому необхідним є аналіз можливостей щодо використання інструментарію даної групи в боротьбі з військовою агресією.

Враховуючи важливість FATF на міжнародній арені, наявність широкого інструментарію в боротьбі з фінансуванням тероризму, Україна звернулася до даної групи з проханням внести Росію до чорного списку та виключити її з членів FATF [1]. Щоб спрогнозувати наслідки виконання даного прохання слід зупинитися на тому, які саме переваги отримують країни при входженні до складу даної групи. Беззаперечним є той факт, що отримання членства в FATF свідчить про підвищення авторитету країни, довіри до її фінансової системи, що, в свою чергу, може сприяти збільшенню зарубіжних інвестицій. Крім того, вступ до FATF дозволяє країні брати участь в розробці стандартів в ПВК/ФТ з врахуванням особливостей національного законодавства та регіональної специфіки.

На важливості членства в FATF для Росії наголошують і російські дослідники. Так, А. Д. Юр'єва визначає, що вступ Росії до FATF фактично дозволив країні «...вийти на новий рівень взаємодії з державами, знайомитися з особливостями їх національних антивідмивних систем, удосконалювати свою систему ПВК/ФТ, а також висувати власні ініціативи для розвитку міжнародної системи ПВК/ФТ» [2, с. 46]. Тому, звичайно, позбавлення членства в FATF, враховуючи санкції, які застосовуються до Росії, не тільки зашкодить іміджу країни, але й усуне її від участі в розробці стандартів в сфері ПВК/ФТ. Проте даний крок, на нашу думку, сам по собі не дасть значних результатів. Адже незважаючи на те, що внесення до чорного списку призводить до значних репутаційних втрат і може навіть спровокувати економічне ембарго, дієвість використання даного інструменту викликає сумніви. Дана процедура по суті є сигналом світовій фінансово-банківській системі про підвищені ризики в операціях з даною країною. Крім того, вона може бути затягнута в часі та за певних обставин зупинена або повністю заблокована Росією або її сателітами [3, с. 7].

Щодо реалізованих заходів, прийнятих внаслідок збройної агресії Росії проти України в 2022 р., то було призупинено право Росії приймати участь при ухваленні рішень FATF. В жовтні 2022 р. накладені додаткові обмеження на повноваження Росії, зокрема, це заборона брати участь у поточних і майбутніх проектах FATF [4]. Зі своєї сторони FATF осуджено військову агресію Росії проти України та вторгнення військ на територію останньої. Таким чином, Росія показала всьому світу, що вона не дотримується будь-яких стандартів, принципів та вимог FATF. В той же час, негативна оцінка Росії зі сторони FATF, надасть поштовх до швидшого досягнення результатів санкцій, введених щодо даної країни. Оскільки наразі розроблюється механізм відбудови України за рахунок російських активів, що мають відношення до агресії проти України, то роль FATF у такому процесі може бути досить значною та позитивною. Зокрема, за допомогою інструментів FATF можливо відслідковувати та блокувати активи, що є джерелами фінансування тероризму в Україні.

Отже, виключення Росії з FATF та внесення її до чорного списку потенційно може ускладнити торгівлю з країною, суттєво вплинути на стан її фінансового сектору, тим самим скороти фінансування військових операцій. Проте фактичне здійснення даної процедури є довготривалим процесом, який вимагає виконання значної кількості кроків країн – членів FATF. В той же час спроби щодо ефективної реалізації даних інструментів FATF в боротьбі з фінансуванням тероризму не виключають можливості застосування інших інструментів іншими учасниками даного процесу.

Список використаних джерел:

1. Україна просить FATF виключити РФ зі свого складу і внести її у «чорний список». *Економічна правда*. 28 травня 2022 р. URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2022/05/28/687556> (дата звернення: 20.06.2022).

2. Юрьева А. Д. Роль и место Российской Федерации в международной системе противодействия отмыванию нелегальных доходов и финансированию терроризма. *Финансовые исследования*. 2019. № 3 (64). С. 46–50.

3. Потенційне включення Російської Федерації до Чорного списку FATF та визнання Російської Федерації країною-спонсором тероризму Урядом Сполучених Штатів Америки. Частина II. Звіт Kinstellar. Червень 2022. 8 с. URL : https://www.kinstellar.com/upload/UA_FATF%20article_PART%20II.pdf (дата звернення: 15.07.2022).

4. FATF заборонила Росії брати участь у своїх поточних і майбутніх проектах. URL : https://lb.ua/society/2022/10/21/533417_fatf_zaboronila_rossii_brati_uchast.html (дата звернення: 24.10.2022).

Нужна О. А.,

к.е.н., доц., доцент кафедри обліку і аудиту

Луцького національного технічного університету

ЕКОНОМІЧНИЙ РИЗИК ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ЗДІЙСНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЗАГРОЗИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Здійснення господарської діяльності в умовах ринку завжди пов'язане з ризиком, адже швидше винятком є ситуації, коли можна бути повністю впевненим у тому, які будуть наслідки реалізації певного рішення.

Якими б точними, зваженими і обґрунтованими не були планові або прогнозні показники, реальні умови і швидкі зміни у зовнішньому середовищі вносять свої корективи і можуть спричинити відхилення від очікуваних результатів.

Зазначимо, що відхилення від очікуваних результатів може бути як в сторону погіршення, так і в сторону покращення – отримання більших доходів чи прибутку, збільшення частки ринку, підвищення рентабельності чи продуктивності й ін. Таке покращення оцінюється для

суб'єкта господарювання позитивно, тобто з ризиком пов'язані й потенційно позитивні можливості, які є свого роду «платою за ризик». Якби таких потенційно позитивних можливостей ризик не надавав, не було б сенсу ризикувати.

Відповідно до методу доречності витрат така ситуація відповідає безризиковій зоні, «... в якій випадкові збитки на очікуються. Їй відповідають нульові збитки чи перевищення прибутку над сподіваним значенням. Ця область є областю виграшу підприємця» [1].

Однак надалі будемо говорити про негативні наслідки ризику, тобто не просто про відхилення від певних запланованих чи прогнозних показників, а саме про недосягнення очікуваних результатів.

Однією з причин недосягнення очікуваних результатів часто є неповна поінформованість суб'єкта господарювання про економічну ситуацію загалом чи її окремі аспекти. Наслідком прийняття рішень в умовах неповної, неточної та (або) суперечливої інформації і є ризик, тобто вірогідність настання несприятливої події з негативними наслідками.

Негативні наслідки ризику для суб'єкта господарювання можуть проявитись у різних формах:

- понесення збитків чи втрат;
- недосягнення певних запланованих результатів;
- певні перешкоди на шляху до досягнення запланованих суб'єктом господарювання результатів.

Для господарюючого суб'єкта важливим є не просто факт наявності певного потенційно можливого ризику, а вартісна оцінка ступеня ризику, яка конкретизує поняття ризику в даному випадку і розглядає таку його складову, як економічний ризик.

Економічний ризик, як зазначають Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін., «є вартісною мірою реалізації загрози або шансу, ймовірність яких обумовлена впливом події або групи подій, що слугують джерелом ризику, на об'єкт» [2].

Ризик також виникає через те, що часто неможливо, а іноді недоцільно врахувати всі фактори, які мають вплив на досліджуваний об'єкт. Тому особа, яка приймає рішення, обирає (на її суб'єктивну думку, навіть якщо це висококваліфікований експерт у певній сфері) лише основні найбільш вагомні фактори і вивчає їх. При цьому від інших факторів особа, яка приймає рішення, абстрагується, тобто не зважає на них, вважаючи ці фактори другорядними і такими, які не можуть вплинути на досліджуваний об'єкт, або їх вплив настільки незначний на даний момент, що на нього можна не зважати.

Якщо досліджуваний об'єкт функціонує стабільно і загалом економіка перебуває а стані рівноваги, то таке ігнорування другорядних факторів виправдане, оскільки їх вплив дійсно незначний.

Проте часто виникають ситуації, коли певні фактори, які не були враховані через їх нібито другорядність, в певний момент часу починають

здійснювати значний вплив на досліджуваний об'єкт і вносити значні зміни в його поведінку. Це може бути пов'язане з порушенням рівноваги в економіці, коли застережні заходи для стабілізації ситуації вчасно не були вжиті з різних причин.

Такі ситуації виникають, наприклад, у форс-мажорних обставинах. Це ми можемо спостерігати в нашій країні зараз, коли йде війна і ще рік тому не можна було передбачити такі значні зміни у всіх сферах життя і в економіці в тому числі. Зміни торкнулись всіх без винятку сфер і виявляються у значному зростанні ймовірності настання несприятливих наслідків, що слід враховувати в діяльності суб'єктам господарювання.

Значна частина налагоджених роками економічних процесів і логістичних ланцюжків зазнали часткових або повних руйнувань. Загрози для суб'єктів господарювання, які в даному випадку несе в собі ризик порушення економічної рівноваги, можуть зачепити не лише зону допустимого ризику, а й зону критичного чи навіть катастрофічного ризику, якщо не вжити відповідних заходів і не перебудувати діяльність з урахуванням нових реалій.

Однак така ситуація, з іншого боку, несе нові можливості докорінної перебудови для економіки України, чому сприятимуть новітні сучасні технології, допомога міжнародних партнерів, вивільнення ресурсів у сильні та менш постраждалі сектори (зокрема, ІТ-сектор), ефективне управління конфіскованими активами, які перебувають під санкціями, та ін.

Список використаних джерел:

1. Вітлінський В. В., Верченко П. І., Сігал А. В., Наконечний Я. С. Економічні ризики: ігрові моделі: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2002. 446 с.

2. Економічний ризик: методи оцінки та управління: навч. посіб. / Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін.; за заг. ред. Т. А. Васильєвої, Я. М. Кривич. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 208 с.

Александрюк І. В., аспірант кафедри економіки та соціально-трудових відносин
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Бикова А. Л., к.е.н., доц.,
завідувачка кафедри економіки та соціально-трудових відносин
Університету митної справи та фінансів)

ПРИЧИНИ ТА СУТНІСТЬ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

Трудова міграція відповідно до визначення МОП [1] є переміщенням осіб із країни або регіону їхнього походження до іншої держави або регіону з метою працевлаштування. Додатково зауважимо, що трудова міграція зазвичай орієнтована на більш довгостроковий часовий горизонт в силу спектру різноманітних грошових і негрошових витрат, що пов'язані з переміщенням особи до іншої країни або регіону. Підкреслимо, що трудова міграція є ключовою економічною категорією, що діє на розвиток

національної та глобальної економіки, а також формує характер відносин між різними групами економічних агентів на коротко- та довгостроковому горизонті. На сьогодні, за оцінками ІОМ [2], 86 млн осіб працюють не в країні свого народження. Зокрема, до розвитку процесів трудової міграції на ринку праці головним чином призводить той факт, що багато людей працездатного віку або не можуть знайти роботу, або не задоволені наявним робочим місцем в площині матеріальної та нематеріальної винагороди, тоді як окремі інші країни та регіони мають дефіцит працівників для заміщення вакантних робочих місць у різних секторах національної економіки.

Трудова міграція має чітке соціо-економічне підґрунтя, що полягає в тому, що у країнах і регіонах походження вона може зменшити тиск на безробіття та стимулює соціально-економічний розвиток завдяки отриманню домогосподарствами грошових переказів, трансферу технологій і знань, розбудові ділових зв'язків. В свою чергу, в країнах і регіонах призначення керована трудова міграція може полегшити стан дефіциту робочої сили, а також сприяти мобільності, покращити стан людського капіталу в кількісному та якісному вимірі [3, 4].

Варто звернути увагу на те, що, згідно бачення МОП, трудові мігранти створюють значний внесок в економічний, соціальний і культурний розвиток приймаючих регіонів і країн [1]. До того ж, трудові мігранти стимулюють розбудову своїх громад і розвиток домогосподарств. Іншим позитивним впливом трудової міграції є розбудова сутнісно нових знань і навичок, набуття якісно нового досвіду. Однак така позитивна роль трудових мігрантів зазвичай залишається недостатньо висвітленою [1]. До того ж в площині трудової міграції існує ряд викликів з точки зору державної політики в сфері трудової міграції, управління потоками робочої сили, захисту прав трудових мігрантів, формування чітких зв'язків між трудовою міграцією та економічним розвитком, посилення міжнародного співробітництва в частині трудової міграції [3, 4].

Необхідно зауважити, що в економічній науці та практиці зазвичай виділяють та вивчають окремо явища внутрішньої трудової міграції та зовнішньої (міжнародної) трудової міграції. Цей поділ особливо актуалізувався після переходу національної та світової економіки на сутнісно новий етап розвитку, що характеризувався більшою відкритістю кордонів і більш вільним рухом потоків робочої сили, капіталу, інформації. Узагальнено це економічне явище набуло назви глобалізації.

Під впливом глобалізації сформувався міжнародний ринок праці, що характеризується стабільним зростанням попиту та пропозиції робочої сили з інших країн. Зауважимо, що в основі міжнародного ринку праці закладено процеси внутрішньої та міжнародної трудової міграції, що ґрунтуються не тільки на суто економічних драйверах, але також у великій мірі враховують соціальні, демографічні, політичні, культурні процеси. Іншим виявом процесів внутрішньої та міжнародної трудової міграції є

залучення все більш широкого спектру країн до процесів міжнародної трудової міграції, суттєвий ріст рівня освіченості та кваліфікації трудових мігрантів, розбудова трудової міграції не тільки в базових секторах економіки, але і в т.зв. «креативних» секторах з суттєво вищим рівнем доданої вартості [3, 4]. Іншою важливою характеристикою трудової міграції є те, що напрями потоків робочої сили в рамках трудової міграції змінюються з коливаннями в розрізі соціально-економічної кон'юнктури в окремих країнах, регіонах та світі в цілому. Відповідно, на сучасному етапі можемо виділити такі ключові напрями трудової міграції: від країн, що розвиваються, до розвинених країн; між розвиненими країнами; транскордонне переміщення робочої сили; міграція науковців і дослідників, а також висококваліфікованих спеціалістів з країн, що розвиваються, до розвинених країн – і навпаки.

Відповідно, з метою захисту трудових мігрантів, а також реалізації переваг трудової міграції як для країн та регіонів походження та призначення, так і для самих мігрантів, необхідна чітко сформульована політика трудової міграції, а також відповідні нормативно-правові та регуляторні акти. Це охоплює методичну підтримку в частині допомоги органам влади у розробці та реалізації трудової міграційної політики, розвиток профільного законодавства, розбудову структур, які сприяють ефективному працевлаштуванню робочої сили за кордоном, мінімізуючи при цьому ряд негативних наслідків (наприклад, надмірний відтік висококваліфікованих працівників).

Підбиваючи підсумки, трудова міграція є багатоманітним явищем, що перебуває під впливом широкого спектру драйверів в розрізі різних соціально-економічних процесів і груп економічних агентів. Важливо розуміти сутність цих драйверів і підґрунтя сучасних трудових міграційних процесів з метою їх ефективного регулювання та управління як на мікро-, так і макрорівні. Особливо важливо враховувати виділені вище аспекти та драйвери в формулюванні та реалізації державної політики в площині трудової міграції як для приймаючих країн, так і для країн походження.

Список використаних джерел:

1. Матеріали МОП. URL : <https://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/publications/lang--en/index.htm> (дата доступу: 26.10.2022).
2. Матеріали IOM. URL : <https://www.iom.int/data-and-research> (дата доступу: 26.10.2022).
3. Czaika M., De Haas H. The effectiveness of immigration policies. *Population and Development Review*. 2013. № 39 (3). С. 487–508.
4. Consterdine E., Samuk S. Temporary migration programmes: The cause or antidote of migrant worker exploitation in UK agriculture. *Migration and Integration*. 2018. № 19. С. 1005–1020.

Лебідь А. І., аспірант кафедри економіки
та соціально-трудо­вих відносин
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Бикова А. Л., к.е.н., доц., завідувачка
кафедри економіки та соціально-трудо­вих відносин
Університету митної справи та фінансів)

МІСЦЕ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ІНФРАСТРУКТУРІ РИНКУ

Вага інститутів спільного інвестування в фінансово-економічних процесах значно зростає на сучасному етапі розвитку. Це зумовлюється як вичерпанням потенціалу зростання традиційних фінансових інститутів, так і особливими характеристиками інститутів спільного інвестування як з'єднуючої ланки між економічними агентами, що активізують макроекономічний інвестиційний процес на рівні національної та глобальної економіки. Інститути спільного інвестування за своєю економічною сутністю являють собою фінансових посередників з особливими характеристиками. Зауважимо, що фінансовими посередниками наряду з інститутами спільного інвестування є комерційні банки, страхові компанії, інвестиційні банки, пенсійні фонди, інші [1–3]. Ключова перевага фінансового посередника полягає у здатності до підтримання оборту грошових коштів в міру необхідності, розподіляючи у відповідний спосіб наявні грошові кошти. Відповідно підтримується стабільність грошового обігу, забезпечується ліквідність, знижується ймовірність екстремальних ситуацій на фінансовому ринку. В результаті, інститути спільного інвестування сприяють досягненню чотирьох ключових аспектів роботи фінансової системи, а саме стабільності, ефективності, інклюзивності, транспарентності [1–3]. Таким чином, інститути спільного інвестування є суттєвим важелем фінансового розвитку країни. Протягом 30 років побудови ринкової економіки інститути спільного інвестування посідали чільне місце в розбудові національної економіки та забезпеченні її стабільності за рахунок диверсифікації інвестиційного капіталу та джерел фінансування. Інститути спільного інвестування як пул фінансових ресурсів уможливають просту та незатратну участь широкого спектру економічних агентів у фінансовому ринку, таким чином сприяючи більшій інклюзивності та вищій ефективності фінансової системи [1–3].

Зауважимо, що на середину 2021 р. кількість інститутів спільного інвестування, що виконували вимоги нормативів у площині мінімального обсягу активів досягла 1560 інститутів. Ріст до минулого звіт­ного періоду склав 2,4%. За типами фондів інститути спільного інвестування, що досягли нормативів, станом на 2 кв. 2021 р. розподіляються таким чином: 92,1% – венчурні, 5,7% – закриті (крім венчурних), 1,2% – інтервальні, 1,1% –

відкриті. Вищезазначене свідчить про особливості фінансової системи держави та сектор інститутів спільного інвестування на сучасному етапі [4–6]. З точки зору інвесторів інститути спільного інвестування мають різну структуру. Відкриті інститути мають у своєму складі 87,5% інвесторів фізичних осіб резидентів, 6,8% – юридичних осіб резидентів, 5,2% – фізичних осіб нерезидентів. У складі інтервальних інститутів 80,0% інвесторів є фізичні особи резиденти, 18,5% – юридичні особи резиденти, 1,5% – фізичні особи нерезиденти. В закритих (крім венчурних) інститутах 51,7% інвесторів – це фізичні особи резиденти, 26,9% – юридичні особи резиденти, 16,0% – юридичні особи нерезиденти. Венчурні інститути на 52,7% фінансуються юридичними особами резидентами, 23,4% – фізичними особами резидентами, 22,8% – юридичними особами нерезидентами, 1,1% – фізичними особами нерезидентами [4–6]. Це вказує на різноманітність складу інвесторів інститутів і необхідність диференціації підходу в їх роботі, формуванні державної політики щодо різних типів інститутів спільного інвестування. В розрізі структури зведеного портфелю цінних паперів та деривативів інститутів спільного інвестування у 2 кв. 2021 р. найбільшу вагу обіймали облігації підприємств (35,6%), акції (22,4%), векселі (16,8%), а найменшу вагу мали облігації місцевої позики (1,0%) [4–6]. Відповідно це відображає особливості інвестиційної політики інститутів і бачення їх менеджменту щодо перспектив розвитку національної економіки. Важливим аспектом є рівень доходності інститутів спільного інвестування. Так найвищу доходність за 2 кв. 2021 р. показали закриті (невенчурні) інститути з публічною емісією (11,5%), найнижчу – закриті (невенчурні) інститути з приватною емісією (–4,1%) [4–6]. В результаті, це накладає свій відбиток на сучасний стан фінансової системи, інвестиційну політику, бачення інвесторів – як резидентів, так і нерезидентів.

Зважаючи на перспективи розвитку інститутів спільного інвестування, постає потреба у фокусному підході до роботи даних інститутів, що має покращити стан національної економіки та створити ґрунт для її майбутнього зростання. Зокрема, фінансовий ринок може вжити заходів з розроблення та запровадження покращених схем залучення інвесторів за рахунок більшої прозорості, вищої прибутковості та нижчого ризику. Додатково законодавча та виконавча влада можуть вжити заходів у розрізі нормативно-правових і регуляторних документів, що полегшить доступ до інфраструктури фінансового ринку. Іншим потенційним рішенням в площині розбудови інститутів спільного інвестування є поліпшення податкового режиму. Важливим є оновлення регуляторних вимог і адаптація їх до вимог сучасного середовища та майбутніх викликів. Підсумовуючи, інвестиції в інститути спільного інвестування мають потенціал стати невід’ємною частиною національної економіки за умови, що дані інститути, їх менеджмент, інфраструктура ринку та безпосередньо інвестори діють в спільному визначеному напрямку зі створення стабільного та ефективного ринку.

Список використаних джерел:

1. Bessler W., Conlon T., De Mingo-López D. V., Matallín-Sáez J. C. Mutual fund performance and changes in factor exposure. *Journal of Financial Research*. 2022. № 45. С. 17–52.
2. Shawky H. A., Smith D. M. Optimal Number of Stock Holdings in Mutual Fund Portfolios Based on Market Performance. *Financial Review*. 2005. № 40. С. 481–495.
3. Otten R., Bams D. European Mutual Fund Performance. *European Financial Management*. 2002. № 8. С. 75–101.
4. Матеріали НБУ. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic> (дата доступу: 24.10.2022).
5. Матеріали НКЦПФР. URL : <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights> (дата доступу: 24.10.2022).
6. Матеріали УАІБ. URL : <https://www.uaib.com.ua>

Чабан Л. І., аспірант кафедри економіки та соціально-трудо­вих відносин
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Бикова А. Л., к.е.н., доц.,
завідувачка кафедри економіки та соціально-трудо­вих відносин
Університету митної справи та фінансів)

ЦИФРОВІЗАЦІЯ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Кожна стадія розвитку, яку переживає суспільство з плином часу, втілює в життя відповідні аспекти його функціонування. Цифрові технології та пов'язані з ними види соціальної та людської діяльності утворюють цифрову сферу сучасного суспільства, яка в нинішній ситуації визначає економічний та інноваційний потенціал держави, рівень освіти та розвитку людини, соціальний прогрес, ефективність державного управління та реалізацію демократичних процедур. Розвиток засад цифрового суспільства стимулює вдосконалення способів і засобів взаємодії в рамках соціально-економічних відносин. Використання інформаційних технологій розширює комунікаційні процеси, змінює склад і статус учасників, принцип просторової взаємодії через мережеве спілкування та децентралізацію ухвалення управлінських рішень у державному та приватному секторах.

Сьогодні цифрові технології впроваджуються як частина бізнес-процесів, їх широке застосування можна спостерігати в усіх сферах людського життя, що дозволяє: отримувати значну економію коштів у поєднанні з доступними хмарними послугами та відповідно, скорочувати капітальні вкладення, необхідні для започаткування бізнесу; знижувати витрати, підвищувати продуктивність та оптимізувати процес прийняття рішень; здешевлювати і підвищувати доступність контентних послуг (через зниження граничних витрат), користувачі оплачують лише частину вартості, створеної в цифровій економіці; створювати унікальні продукти відповідно до вподобань клієнтів.

У сфері послуг цифрові технології дають змогу людям працювати з будь-якої точки світу, проводити відеоконференції, через Інтернет купувати продукти харчування та різні побутові товари. Цифровізація може сприяти розв'язанню соціальних проблем, полегшуючи доступ до базових послуг у таких галузях, як охорона здоров'я (електронна охорона здоров'я), освіта (дистанційне навчання), фінансові послуги та адміністративна прозорість і ефективність (електронний уряд: електронні системи регулювання та реєстрації).

За даними звіту Європейської комісії щодо вимірювання цифрової ефективності DESI (Digital Economy and Society Index) – це складовий показник, який порівнює відповідні показники цифрової ефективності та відстежує еволюцію цифрової конкурентоспроможності в ЄС загалом і в державах-членах. I-DESI об'єднує 23 показники та ранжує їх за допомогою бальної системи. Дослідження охоплювало 27 держав – членів ЄС та 19 держав, що не входять до ЄС. Аналіз включав чотири виміри людського капіталу за якими проводилось порівняння це: навички та компетенції, необхідні для використання можливостей, що надаються цифровим суспільством; підключення-розгортання та якість ширококутної інфраструктури; цифрова інклюзія – цифровізація бізнесу та розвиток онлайн-продажів; цифровізація державних послуг (електронний уряд) [2].

Примітно, що за даними звіту, Данія, як і в минулому році, має найвищий показник I-DESI, за межами ЄС перше місце посіла Ісландія. У царині людського капіталу, за даними I-DESI, Нідерланди та Фінляндія посідають перше місце в ЄС. Значне відставання показують Румунія та Болгарія. Важливо відмітити, що ЄС має повне охоплення ширококутним зв'язком, але лише 70% населення можуть скористатися фіксованим під'єднанням до мережі з високою пропускнуною спроможністю (FLCN). Мальта, Люксембург, Данія, Іспанія, Латвія, Нідерланди та Португалія є державами-членами з найвищим загальним рівнем проникнення фіксованої мережі, в той час як у Греції тільки одне з п'яти домогосподарств має доступ до фіксованої мережі. У рамках проєкту “Цифровий бізнес”, де розглядаються параметри цифрової інтеграції, Швеція та Фінляндія мають найбільшу кількість оцифрованих МСП (86% та 82% відповідно мають базовий рівень цифрового рівня), в той час як Румунія та Болгарія мають найнижчі показники оцифрування серед МСП. DESI також провела публічний онлайн-сервіс, що відслідковує та оцінює рівень держав-членів у плані оцифрування ключових онлайн-послуг. Дослідження показало, що Естонія, Фінляндія, Мальта та Нідерланди мають найвищі показники щодо цифрових державних послуг у DESI, в той час як Румунія та Греція мають найнижчі показники відповідно [2].

До 24 лютого Україна також працювала над одним із найважливіших пунктів програми Президента – розбудовою цифрової держави. Головне досягнення в цьому напрямі – “Дія”, один із найкращих у світі урядових застосунків. Нині ним користуються понад 17,4 млн українців. Громадяни та бізнес отримали доступ до сервісу, що дозволяє одержати копії цифрових документів, відкрити ФОП, оформити допомогу при народженні дитини або

пенсії, отримати ліцензії, сплатити податки, отримати довідку, оформити нову картку в банку, підписувати документи, проводити опитування, тощо [3].

Таким чином, цифровізація – це не просто виняткове використання технологій, вона характеризується культурними змінами, інтегрованими в усі сфери діяльності, і трансформацією управління різними командами. Рівень розвитку людського капіталу сьогодні тісно пов'язаний із рівнем цифровізації суспільства. Досвід розвинених країн світу показує, що в умовах цифровізації створюються нові можливості для реалізації та розвитку людського капіталу, що в свою чергу сприяє розвитку креативних здібностей людини. До переваг цифровізації належать: мінімізація витрат (оцифрування документів, загальна оптимізація процесів), децентралізація виробництва, підвищення ефективності та продуктивності, більш швидке й ефективне ухвалення рішень у режимі реального часу, підвищення екологічності, виробництво сталих продуктів, скорочення часу й витрат на розробку продукції, підвищення якості продукції та більш швидке реагування на зміни ринкових умов.

Список використаних джерел:

1. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. URL : <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv> (дата звернення: 25.10.2022).

2. Індекс цифрової економіки 2022: звіт європейської комісії. URL : <https://nqa.gov.ua/news/indeks-cifrovoi-ekonomiki-2022-zvit-evropejskoi-komisii> (дата звернення: 25.10.2022).

3. Цифровізація України: до, під час та після повномасштабної війни. URL : <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/05/27/7348844> (дата звернення: 25.10.2022).

Алексєєв А. П., аспірант кафедри економіки та соціально-трудова відносин
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Даценко В. В., к.е.н., доцент кафедри маркетингу Університету митної справи та фінансів)

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ: ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Сучасні виклики для України після здобуття незалежності виявилися критичними для існування її незалежності, збереження національної ідентичності. Бойові дії, втрата частини територій, руйнування виробничих ланцюгів і несприятливість умов для підприємництва призвели до значних втрат людського потенціалу нашої держави. За оцінками ООН у справах біженців за останні півроку війни Україну залишили понад 11 мільйонів людей (на сьогодні 4,7 млн вимушені були повернутися назад додому) [1].

Відтік людського капіталу, а здебільшого це діти і жінки, більшість яких мають хорошу освіту та соціальний вплив, входили до креативного класу, створювали суспільну цінність, впливали на зростання ВВП. Серед них є вчителі, медики, юристки, власниці бізнесу тощо. Це велика втрата для країни, але вона стане катастрофічною, якщо вони вкоріняться у країнах прихистку, мотивують переїхати туди своїх чоловіків, партнерів, братів, дітей. Україна втратить набагато більше, ніж втрачає від нищівних руйнувань інфраструктури.

У сучасному світі людський капітал є найвищою цінністю не лише в гуманітарному сенсі, а і в прагматичному. Зазвичай статистика свідчить, що за 6 місяців відбувається вкорінення. Українці – нація, яка звикла ефективно дбати про себе і «про своє», швидко вчитися, сумлінно й важко працюємо, креативні, незламні. Тому за півроку найбільш активні, талановиті, вмотивовані тимчасово переміщені будуть серйозно думати, чи повертатися, оскільки на місці тимчасового прихистку вже будуть мати перспективи для себе й своїх дітей, людиноцентричні європейські міста і містечка (зручно жити, гуляти, громадський транспорт), на кілька порядків кращу (і часто безкоштовну) освіту для дітей, якісну медицину, безпеку (захист НАТО у більшості країн, що прихистили наших). Саме тому найбільший виклик в воєнній економіці України – це швидка зміна на ціннісному рівні і перебудова державної політики, яка повинна ґрунтуватися на усвідомленні цінності людського капіталу для країни. Державі потрібні справедливість, прозора і ефективна судова система, професійні, компетентні й адекватні правоохоронні органи, дієві антикорупційні механізми, радикальна реформа системи освіти, доступна та якісна медична допомога, відбудова міст не «швидко і красиво, дорого й нарядно», а тотальна відмова від радянських правил у містобудуванні і перехід на кращі європейські практики.

Найвідчутнішими проблемами людського капіталу для суспільства стали наслідки окупації Криму та частини Донбасу ще у 2014 р. – скорочення найціннішого ресурсу країни – людського потенціалу. Населення АР Крим разом із м.Севастополем станом на 01.01.2014 р. становило 2,4 млн осіб. На території Донецької та Луганської областей до 2014 р. проживали майже 6,5 млн осіб, або приблизно 14 % усього населення України. У 2014–2017 рр., за даними Держстату та адміністрацій самопроголошених «ДНР» та «ЛНР», на окупованих територіях загалом проживало близько 3,8 млн осіб. [2] Відповідно до оцінок на кінець 2021 р., кількість людей, що мешкали в цих регіонах на підконтрольній території, скоротилася до 1,9 млн осіб у Донецькій області (–65 %) [3] та до 0,7 млн осіб у Луганській (–70 %) [4]. Таким чином, унаслідок російської агресії демографічні втрати України з різних причин становили 6,3 млн осіб, або 14 % населення країни станом на початок 2014 р.

Найвищою ціною стали незворотні людські втрати, що їх зазнала Україна в результаті бойових дій з 24.02.2022. Українська серйозною соціально-

економічною проблемою стали масові вимушені переселення. Підтримка ВПО надається за низкою бюджетних програм. Унаслідок вимушеного переселення виробничу або бізнесову діяльність ВПО була припинено, а в місцях переселення їх спіткали серйозні проблеми в пошуках роботи. Таким чином, трудовий та інтелектуальний потенціал сотень тисяч людей використовується неповною мірою (за статистикою, серед ВПО особи з вищою освітою становлять понад 70%). Це призведе до негативних наслідків як для самих ВПО (втрата потенційних заробітків та кваліфікації, невдоволеність своїм становищем, зневіра у власних силах), так і для країни загалом, яка недоотримує частину потенційно можливої доданої вартості та доходів бюджету і водночас має витратити значні кошти на допомогу щодо безробіття й фінансову підтримку малозабезпечених родин вимушених переселенців. Розв'язання цієї проблеми ускладнюється через відсутність належного координування між центральними органами виконавчої влади, центральними та місцевими органами влади, регіональними громадами, організаціями громадянського суспільства тощо. Протистояння російській агресії зумовило необхідність зміцнення сектору безпеки і оборони, зокрема збільшення кількості військовослужбовців та інших працівників. Певний час вони залишаються осторонь продуктивної економічної діяльності, частина потребує психологічної та/чи фізичної реабілітації та лікування.

Російська агресія та пов'язані з нею кризові явища посилили втрати людського потенціалу України в результаті трудової міграції за кордон. Як свідчить соціологічний моніторинг Інституту соціології НАНУ, на тлі викликаних війною економічних труднощів міграційні наміри українців швидко зростали. Інтенсифікувалася міграція до європейських країн, передусім до Польщі, Німеччини, Великої Британії, Канади, Румунії, Словаччини, Чехії, Болгарії тощо. Крім того, склад мігрантів помолодшав з 2014 року, зокрема внаслідок доволі частого виїзду молоді на навчання за кордон, збільшилася частка висококваліфікованих професіоналів. На відміну від внутрішніх переселень, негативні наслідки яких з адаптацією до ситуації та інтеграцією переселенців в нових місцях проживання поступово втрачають гостроту, закордонна міграція працездатного, передусім молодого та освіченого населення, є суттєвою перешкодою для відновлення динамічного економічного зростання.

Переміщення в межах України, за оцінками Міжнародної організації з міграції (МОМ), кількість осіб, які станом на середину травня 2022 р. вважаються внутрішньо переміщеними особами (ВПО), становить приблизно 7,1 млн. У Мінсоцполітики на початку травня повідомляли про понад 2,7 млн осіб, які зареєструвалися й отримали довідку ВПО. ВПО, які прибули зі східних областей, становлять більше половини (55%) від загальної кількості, з південних областей – 13%; їхня частка поступово збільшувалася. Водночас частка ВПО з Києва та північних областей суттєво зменшилася порівняно з першим місяцем повномасштабної війни – нині вона становить 16% і 12% відповідно. Кількість людей, які

повернулися після переміщення в межах країни, за оцінками МОМ становить близько 4,5 млн осіб. Наразі бракує достовірних даних щодо кількості людей, які втратили роботу. Показники Державної служби зайнятості не фіксують зростання кількості безробітних, як цього можна було б очікувати. Зокрема, така ситуація виникла через перебування частини підприємств у простої, коли з працівниками формально зберігають трудові відносини, але не сплачують зарплату і не гарантують, що підприємство відновить роботу. Також донедавна ВПО не мали можливості припинити трудовий договір за попереднім місцем проживання. Після змін до законодавства переміщені люди можуть припинити трудовий договір в односторонньому порядку через центр зайнятості.

Список використаних джерел:

1. URL : <https://www.unn.com.ua/uk/news/1991409-v-oon-porakhuvali-skilki-ukrayintsiv-viyikhali-za-kordon-rekordna-kilkist>
2. Демографія ОРДЛО. URL : <https://www.dsnews.ua/static/longread/donbas-ukr/demographiya-ordlo.html>
3. Стратегія розвитку Донецької області на період до 2027 року. URL : <https://www.minregion.gov.ua/wpcontent/uploads/2020/04/doneczka-strategiya-rozvytku-doneczkoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku.pdf>
4. Стратегія розвитку Луганської області на 2021–2027 роки. URL : <https://www.minregion.gov.ua/wpcontent/uploads/2021/11/strategiya-rozvytku-luganskoyi-oblasti-na-2021-2027-roky.pdf>

Вітюгін В. Є.,
аспірант кафедри економіки та соціально-трудо­вих відносин
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Огданський К. М., к.е.н., доцент
кафедри економіки та соціально-трудо­вих відносин
Університету митної справи та фінансів)

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Упродовж останніх років, один з основних викликів та можливостей економічного розвитку, інтенсифікується процесами технологічних трансформацій, які репрезентують перехід на якісно новий рівень ведення бізнесу, зумовлений діджиталізацією економіки – поширенням цифрових технологій задля оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, підвищення продуктивності та покращення комунікаційних зв'язків зі споживачами та постачальниками. Ігноруючи ці процеси, компаніям неможливо досягти закріплення конкурентних позицій на ринку.

Ключовою ознакою таких змін стає значне поліпшення ефективності функціонування бізнес-процесів, а також зниження грошових та часових витрат на їх підтримку. Нововведення дозволяють полегшити роботу з великою кількістю інформації, прискорити процес взаємодії з усіма підрозділами підприємства, а також налагодити зв'язки з клієнтами та постачальниками ресурсів. Швидке введення новітніх технологій у діяльність компанії є рушійним фактором її розвитку, який здатний прискорювати та збільшувати прибутковість бізнесу.

Діджиталізація сприяє не лише розвитку підприємств, але й регіонального оточення, підвищує конкурентоспроможність як компанії, так і галузі, регіону та країни в цілому. Незважаючи на сферу діяльності, з метою підвищення її ефективності, кожне підприємство вимушене рухатись неминучим напрямом діджиталізації, яка створює умови для набуття низки конкурентних переваг.

Діджиталізація виступає каталізатором інноваційного розвитку, технологічні зміни призвели до появи таких можливостей, як гнучкість, реактивність та індивідуалізація продукції, однак разом із тим з'явилися й нові перешкоди, такі як швидкі технологічні перетворення, високий рівень складності, зміна переваг клієнтів та вимог законодавства.

Більшість змін, викликаних діджиталізацією, є руйнівними і докорінно змінюють існуючі галузі, компанії, що займають домінуючі позиції на ринку, зіштовхуються з новими конкурентами, існуючі бізнес-моделі застарівають і замінюються новими. До основних переваг використання інформаційних технологій, що базуються на процесах діджиталізації в управлінні підприємством, можна віднести:

- оптимізація робочого процесу за допомогою впровадження принципово нових апаратних рішень; – зниження впливу людського фактора;
- поліпшення умов праці;
- зменшення паперової роботи;
- підвищення точності інформації, важливої для прийняття ключових рішень;
- зниження витрат на заробітну плату тощо.

Підприємствам доведеться зіткнутись з численними помилками, пройти шлях переосмислення форм, напрямів, методів, технології використання діджиталу. Важливою опорою діджиталізації та запорукою її успішності є інноваційний клімат на підприємстві та відповідна корпоративна культура, високий рівень якої є необхідним для надійної комунікації між всіма ланками управління з метою швидкого впровадження змін.

Для успішного проведення діджиталізації на підприємстві необхідно у складі організаційної структури забезпечити наявність висококваліфікованих виконавців, які на належному рівні зможуть виконувати відповідну діяльність і високоякісно співпрацювати із постачальниками, посередниками та споживачами. Невміле впровадження діджиталізації може призвести до погіршення взаємовідносин із клієнтами. Формування та впровадження стратегії діджиталізації дасть змогу розробити детальний всебічний комплексний план досягнення місії та

цілей організації з допомогою використання цифрових технологій. Зважаючи на те, що переваги діджиталізації мають нестабільний характер, необхідно визначити стратегічні цілі діджиталізації, встановити пріоритети та послідовність виконання передбачених заходів відповідно до особливостей діяльності бізнес-організації.

Таким чином, структура економіки в тій чи іншій мірі піддається впливу діджиталізації, яка стає важливою складовою сучасного етапу економічного розвитку. Разом з тим очевидно, що для світової економіки ключовим фактором стабільності та високої конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі повинна виступати політика постійних нововведень і впровадження інновацій.

Список використаних джерел:

1. Гудзь О., Федюнін С., Щербина В. Діджиталізація, як конкурентна перевага підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 3 (29). С. 18–24. URL : <http://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/2215>

2. Дубина М., Козлянченко О. Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі в розвитку сучасного суспільства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 3 (19). С. 21–32.

3. Метляева А. И. Что такое Digital Business и Digital Transformation? *Современные инновации*. 2017. № 7 (21). С. 14–15.

4. Гусева О. Ю., Легомінова С. В. Діджиталізація як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 1. С. 33–39.

5. Савицька О. М., Салабай В. О. Особливості діджиталізації бізнесу компанії в умовах розвитку індустрії 4.0. *Ефективна економіка*. 2020. № 10. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/67.pdf

Галєєв О. С., аспірант кафедри економіки та соціально-трудових відносин
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Огданський К. М., к.е.н., доцент
кафедри економіки та соціально-трудових відносин
Університету митної справи та фінансів)

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Нині корпоративна соціальна відповідальність – це ефективна сучасна ефективна технологія економічного розвитку, адже така поведінка є запорукою побудови ефективних комунікацій та гарантією формування жаданого образу компанії. В період інтеграції та глобалізації людство стає більш залежним від комунікаційних процесів як інформаційних аспектів взаємодії. Статус будь-якої організації залежить від її місця, яке вона займає в потоках масової інформації. Зростає роль громадської думки на всі сфери суспільства.

Світова спільнота вимагає від сучасних компаній усвідомлення важливості соціальної відповідальності перед її персоналом та споживачами. Активна соціальна позиція компанії надає їй низку переваг такі, як посилення конкурентних позицій, зростання довіри з боку споживачів та партнерів по бізнесу, поліпшення привабливості іміджу, в результаті – удосконалення фінансових та економічних показників, контрибуція в стабілізацію стану навколишнього середовища, зростання професіоналізму співробітників тощо.

Зауважимо, існують дві точки зору на те, коли організація має право вважати себе соціально відповідальною перед суспільством. Одну з них розділяє Мілтон Фрідман, нобелівський лауреат з економіки, суть якої полягає в тому, що організація є соціально відповідальною, якщо вона збільшує свій прибуток, не порушуючи законів та норм соціального регулювання. На думку М. Фрідмана, призначення бізнесу полягає у «використання енергій та ресурсів у його діяльності, спрямованій на збільшення прибутку за умови, що він дотримується правил гри і бере участь у відкритій конкурентній боротьбі, не вдаючись до шахрайства чи обману» [1; с. 57].

Інший погляд передбачає, що головна роль організації не лише в тому, щоб отримати економічну вигоду, а і в тому, що організація повинна розуміти свою відповідальність перед суспільством у тій сфері, де вона функціонує.

Таким чином, організація повинна ставити свої інтереси у залежність від інтересів суспільства, а її соціальний вплив поширюватися за межі конкретного вкладу, для реалізації якого вона існує.

Щодо стану дотримання українськими організаціями КСВ варто зазначити, що Україна демонструє певний прогрес, проте принципи корпоративного громадянства на законодавчому рівні знаходяться лише на стадії розвитку. Серед значущих факторів, що негативно впливають на становлення КСВ в українському бізнесі виділяють: «правовий нігілізм, зрощення капіталу і влади, корупція, втрата довіри до профспілок, наявність значного сектора тіньової економіки та «розмивання «ціннісно-нормативних» засад суспільства» [3].

Корпоративна соціальна відповідальність – це нова тенденція у розвитку бізнесу та суспільства. Ми можемо зробити висновок, що в Україні спостерігається тенденція зростання рівня корпоративної соціальної відповідальності. Формування програми корпоративної соціальної відповідальності повинно бути одним із ключових завдань для побудови ефективної системи економічного розвитку. Українським організаціям не зайвим було б звернутися до світового досвіду, щоб звести нанівець напружені відносини з громадськістю та побудувати соціально відповідальний бізнес для розвитку соціально орієнтованої держави та постійно функціонуючої системи комунікацій «влада – бізнес – громадянське суспільство».

Список використаних джерел:

1. *Friedman M.* Capitalism and Freedom. Chicago: University of Chicago Press, 1963. 208 p.
2. Global Communications Report 2021. URL : https://annenbergl.usc.edu/sites/default/files/KOS_2021_GCR_Final.pdf
3. *Березенко В.* Роль зв'язків із громадськістю в становленні соціально-відповідального бізнесу в Україні. URL : <http://social-science.com.ua/article/798>

Білокін Я., студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Бикова А. Л., к.е.н, доц.,
завідувач кафедри економіки та соціально-трудо­вих відносин
Університету митної справи та фінансів)

РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна внесла серйозні зміни у життя українців. Через втрату і значні пошкодження виробничих потужностей, інфраструктури, порушення логістики, релокацію підприємств, значні обсяги вимушеної міграції населення його внутрішнє переміщення змінилася структура ринку праці. Відповідно змінилася кон'юнктура ринку праці (співвідношення попиту на робочу силу і його пропозицію). Працевдатне населення не може повноцінно працювати в зонах бойових дій, існують високі ризики поранень та загибелі. Знизилось споживання та інвестиції залишаються слабкими через погіршення купівельної спроможності і фінансові обмеження.

З початку війни український бізнес поступово продовжує відновлювати свою роботу. За даними досліджень, які проводяться щомісяця в рамках Європейської Бізнес Асоціації, станом на кінець червня 2022 р. у повному обсязі працюють 47% компаній (у квітні 28%), 50% підприємств працюють з певними обмеженнями або частково [1]. Серед них 37% обмежили географію присутності, 17% працюють онлайн, а 16% вимушені закрити частину офісів, торгових точок чи відділень. Поки що вихід на показники роботи бізнесу, що був до 24.02.2022 р. залишаються неможливими: 70% керівників бізнесу прогнозують негативну динаміку до кінця 2022 року. Виходячи з цього, компанії з перших днів війни намагались максимально оптимізувати витрати: скорочення персоналу, надання відпусток без збереження заробітної плати, зниження рівня заробітної плати тощо.

Аналіз безробіття та працевлаштування показав, що станом на 01.06.2022 р., в середньому по Україні, на одне вільне робоче місце претендувало 12 осіб, для порівняння на 01.06.2021р. – 6 осіб, рівень безробіття зріс до 40%. За даними опитуванням групи Рейтинг, унаслідок бойових дій у середньому по країні залишилися без роботи 53% працевдатного населення, а на сході України цей показник сягає 74% [2]. Дані Державної служби статистики, протягом січня-травня 2022 р.свідчать,

що кількість зареєстрованих безробітних становила майже 580 тис., що на 28% менше ніж у 2021р. Зрозуміло, що наведені дані не враховують тих, хто зупинив підприємницьку діяльність, найманих працівників, які не були звільнені формально, а відправлені в неоплачувані відпустки, виїхали за кордон, мобілізовані.

Аналіз попиту і пропозиції на ринку праці свідчить, що в перші тижні війни кількість вакансій критично знизилась, так у січні-квітні 2022 р. було заявлено лише 173 350 вакансій, а кількість претендентів на них – близько півмільйона офіційно зареєстрованих безробітних. У квітні 2022 р. зафіксовано суттєвий дисбаланс на ринку праці: на 25 326 вакансій приходилося 283 356 безробітних.

Дослідження даних сайтів з пошуку роботи Robota.ua та Work.ua показало, що середня кількість актуальних вакансій до 24.02.2022 р. становила від 90 до 100 тис. на день, а на другий тиждень війни впала на 55–85% в залежності від міста. Лише з середини березня 2022 р. ситуація почала покращуватися, зростання кількості вакансій щотижня було зафіксовано на рівні 10%. Станом на кінець червня 2022р. їх кількість становила 30 000 тис. [3].

Аналіз потреб на ринку праці з початку війни підтвердив затребуваність у ІТ-спеціалістах, лікарях, фармацевтах, водіях, кур'єрах, будівельниках, логістах. Найбільший попит зафіксовано у сфері продажів (менеджер з продажу, консультант, касир, адміністратор торгового залу, керуючий магазином), ІТ, інтернет- і телекомунікаціях. На другому місці за затребуваністю, на різних сайтах, стали робітничі професії: слюсар, електрик, логіст, міжнародний менеджер, працівник у сільському господарстві, медичній сфері, швачка. Особливістю ринку праці сьогодні є потреба у: волонтерах, кухарях, прибиральниках, операторах координаційних центрів та спеціалістах по роботі з персоналом.

В цілому ринок праці має тісний взаємозв'язок з секторами економіки, які забезпечують базові потреби населення. Враховуючи значну частку тінізації ринку праці, велика кількість вакансій сьогодні пропонується без офіційного працевлаштування, або ж як підробіток. Наявність обмеженої кількості вакансій, примушує висококваліфікованих фахівців погоджуватися на посади нижчої кваліфікації із низькою заробітною платою. Фахівці прогнозують, що до кінця 2022 р. частка населення з доходами, нижчими за фактичний прожитковий мінімум, який для працездатних осіб у 2022 р. становить 2481 грн., може досягти 70%.

Таким чином, збільшення рівня зайнятості має стати першочерговим завданням відбудови у післявоєнний період. Значна втрата робочої сили, ймовірність неповернення й подальшого відтоку працездатних громадян після закінчення воєнного стану можуть стати серйозною перешкодою для відбудови та розвитку держави. Для вирішення проблеми безробіття мають бути використані заходи щодо переміщення або переорієнтації деяких підприємств, суттєва підтримка бізнесу, який через бойові дії втратив значну частку власних фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Матеріали ЕВА. URL : <https://eba.com.ua> (дата доступу: 27.10.2022).
2. Кожен другий працівник в Україні втратив роботу через війну. Заощаджень мало – опитування. URL : <https://biz.liga.net/ua/all/all/novosti/kajduy-vtoroy-rabotnik-v-ukraine-poteryal-rabotu-iz-za-voyny-sberejeniy-malo-opros> (дата доступу: 27.10.2022).
3. Ринок праці під час війни: як організувати HR процеси у компаніях. URL : <https://blog.liga.net/user/ayarmoliuk/article/rinok-pratsi-pid-chas-viyni-yakorganizuvati-hr-protsesi-u-kompaniyah> (дата доступу: 27.10.2022).

Бунда О. М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів та бізнес-консалтингу
Київського національного університету технологій та дизайну
Абдуллаєва С., студентка
Київського національного університету технологій та дизайну

АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ ЩОДО ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

В сучасних умовах здійснення господарської діяльності в Україні і у світі дедалі більшої уваги необхідно приділяти забезпеченню матеріальними ресурсами виробничих процесів. Запаси підприємства формують основну частину матеріальних витрат підприємств, їх вартість суттєво впливає на формування собівартості виготовленої продукції та наданих послуг.

Для забезпечення основної мети функціонування будь-якого суб'єкта господарювання необхідно правильно організувати контроль за збереженням та рухом запасів на підприємстві. Саме тому проведення аналітичних процедур щодо виробничих запасів є першочерговим завданням для підвищення ефективності функціонування підприємства.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» визначає активами ресурси, які контролювані підприємством в результаті минулих подій, і при використанні таких ресурсів очікується отримання економічної вигоди у майбутньому [1].

Згідно з п. 4 П(С)БО 9 запасами визнаються ті активи, які утримуються для подальшого продажу в умовах звичайної господарської діяльності [2]. Також такі активи перебувають у процесі виробництва з метою їх продажу продукту виробництва. Крім того запасами є активи, що утримуються для споживання під час виробництва продукції та надання послуг і використовуються для потреб підприємстві при здійсненні його управління.

У П(С)БО 9 зазначено що, для того, щоб запаси були визначені активами необхідно, щоб були дотримані такі умови: підприємству перейшли ризики і вигоди, які стосуються права власності або права повного господарського відання на придбані запаси; підприємство повинно здійснювати управління запасами та контроль за їх збереженням та рухом;

необхідно, щоб існувала ймовірність отримання в майбутньому економічних вигод, пов'язаних з використанням таких запасів; вартість запасів підприємства повинна бути достовірно визначена [2].

Для забезпечення безперервної роботи виробництва на складах завжди повинні бути в наявності виробничі запаси в межах норми, передбаченої потребою для такого виробництва. У складських приміщеннях фірм відбуваються господарські операції зі збереження виробничих запасів, які надходять, а також їх відпуск у виробництво. Основною умовою для забезпечення збереження власності фірм є контроль на складі за залишками, надходженням та витрачанням виробничих запасів в обліку [3, с. 105].

Передумовою здійснення аналітичних процедур щодо виробничих запасів підприємства є оцінка його фінансового стану використовуючи такі джерела інформації, як баланс та звіт про фінансові результати. Для проведення оцінки фінансового стану підприємства необхідно здійснити пошук резервів підвищення рентабельності його виробництва і зміцнення комерційного розрахунку для стабільної роботи виробничого підприємства [4, с. 143].

Важливим завданням підвищення ефективності використання виробничих запасів є зниження матеріаломісткості виробництва, що може бути досягнуто за рахунок таких факторів, як економія виробничих запасів, удосконалення технологічного процесу, оптимізація процесів щодо руху та зберігання виробничих запасів на підприємстві.

Іванченкова Л. В. вказує такі задачі аналізу використання матеріальних ресурсів, як: забезпечення матеріальними ресурсами по маркам, якістю, видам, сортам та строками поставок; дослідження факторів впливу на зміну об'єму матеріаломісткості; зниження витрат через заміну матеріалів, або простій устаткування та працівників через відсутність матеріалів; оцінка впливу організації матеріально-технічного постачання та використання матеріальних ресурсів на об'єм випуску та собівартості продукції [5, с. 204].

Отже, основні напрямки здійснення аналітичних процедур щодо виробничих запасів підприємства: аналітичні процедури щодо складу і структури виробничих запасів на підприємстві; збір і обробка інформації щодо стану зберігання і руху виробничих запасів; аналітичні процедури щодо встановлення реальної ринкової вартості виробничих запасів підприємства; аналітичні процедури щодо визначення джерел фінансування запасів.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні Закон України від 16.07.1999 р. № 996-14-ВР. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246, зі змінами та доповненнями. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

3. Бунда О. М., Войналович Н. М. Особливості застосування методів обліку виробничих запасів. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2017. № 12. С. 103–112. URL : https://nonproblem.net/wp-content/uploads/2019/12/2017_12_090.pdf

4. Бунда О. М., Вітюк Т. І. Аналіз запасів виробничого підприємства. *Проблеми інноваційно інвестиційного розвитку*. 2021. № 24. С. 140–149. URL : <https://nonproblem.net/article/24-2021-140>

5. Іванченкова Л. В., Мацкевич К. О. Розвиток обліку та аналіз виробничих запасів. *Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття*: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 15–16 жовт. 2019 р. / Одес. нац. акад. харч. технологій, ННІ приклад. економіки та менеджменту ім. Г. Е. Вейнштейна. Одеса, 2019. С. 203–205.

Наконечний Д. С., Лісняк О. О., студенти
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Хурдей В. Д., к.е.н., доцент кафедри
маркетингу Університету митної справи та фінансів)

МАРКЕТИНГОВІ ВІЙНИ

Класичне визначення маркетингу створює враження, ніби його суть полягає в задоволенні потреб і бажань споживача [1]. Напевно, найповнішим поясненням теорії «потреб і бажань» можна вважати визначення, надане в 1973 р. Джоном А. Говардом із Колумбійського університету. Маркетинг, за словами пана Говарда, це процес: 1) ідентифікації потреб споживача, 2) формування ідеї про ці потреби в межах виробничого потенціалу організації, 3) передача цієї ідеї до відповідних органів влади в організації, 4) формування ідеї про подальший результат у межах ідентифікованих раніше потреб споживачів, 5) передача цієї ідеї споживачеві [2].

Чи справді шлях до успіху в сучасному маркетингу полягає лише в цих п'яти кроках? Припустимо, що American Motors розробить товарну стратегію, що ґрунтується на визначенні потреб споживачів. Як наслідок, ми матимемо продукцію, ідентичну продукції General Motors та інших конкурентів, що витрачають мільйони доларів на дослідження того самого ринку для визначення тих самих потреб споживачів.

Невже в цьому й полягає суть маркетингу? Перемога належить тій стороні, яка краще досліджує ринок? Навряд чи визначення потреб споживачів допоможе другорядному конкуренту змагатись з лідером. Утім, сьогодні на споживача орієнтуються всі компанії. Знання того, що хоче ваш споживач, не надто сильно допоможе, якщо ті самі споживацькі бажання вже задовольняє дюжина інших компаній.

Сьогодні, щоб бути успішною, компанія мусить орієнтуватися на конкурентів, а тоді розпочинати маркетингові атаки супроти цих слабких місць. Наприклад, Burger King просувався в боротьбі з McDonald's, ведучи наступ під гаслом «смажимо на грилі, а не на олії».

“Конкуренція відіграє важливу, але не головну роль у русі виробника назустріч запитам споживача, що змінюються. Саме маркетинг дозволяє впливати на споживчий попит” [3, с. 121]. Парадигму конфлікту (парадигму ведення бойових дій) Т. Амблер вважає корисною (вона стимулює інновації, менеджмент, роботу служби збуту), хоча вбачає в ній і певні недоліки (орієнтація на споживача важливіше орієнтації на конкуренцію). Самим корисним моментом прояву парадигми конфлікту вважається партизанський маркетинг, в основі якого є завоювання умів споживачів.

І що ж усе це значить для майбутніх спеціалістів із маркетингу? Це означає, що їм потрібно готуватися до ведення маркетингових воєн.

«Маркетингова війна – війна виключно інтелектуальна, і територію, на якій вона відбувається, не бачить ніхто і ніколи. Її можна тільки представити, і це робить мистецтво маркетингових воєн одним із самих складних предметів для вивчення» [4].

Дедалі більшого значення набуватиме стратегічне планування.

Оборонна війна – для лідерів ринку молокопереробної галузі:

1. Оборонна війна – гра тільки для лідерів ринку молокопереробної галузі.
2. Найкраща стратегія оборони – мужність атакувати самого себе.
3. Сильні кроки конкурентів завжди потрібно блокувати.

Наступальна війна – для компаній № 2 у галузі молокопереробки:

1. Головне, що потрібно брати до уваги, – сила позиції лідера.
2. Знайдіть слабке місце в позиції лідера і атакуйте його.
3. Атакуйте на якомога більш вузькому фронті.

Флангова війна – для дрібніших конкурентів: 1. Гарний фланговий маневр повинен бути направлений на ще не оскаржану територію. 2. Тактичний сюрприз повинен бути важливим елементом плану. 3. Переслідування противника настільки ж важливо, як і сама атака.

Партизанська війна – для локальних або регіональних молокопереробних компаній: 1. Знайдіть достатньо маленький сегмент ринку, який ви могли б захищати. 2. Якого б успіху ви не досягли, ніколи не поведітьесь, як лідер. 3. Будьте готові згорнути свої позиції у будь-який момент.

Компаніям доведеться навчитися вести наступ на своїх конкурентів і бити з флангів, обороняти свої позиції, а також вести партизанську війну. Їм треба бути вчитися ще краще передбачити ходи своїх конкурентів.

Чому сотні визначень поняття маркетингу майже ніколи не включають у себе слова «конкуренція» і не приймають конфлікт як щось природне? Істинна природа сучасного маркетингу передбачає не задоволення людських потреб і бажань, а конфлікт між корпораціями.

За допомогою Карла фон Клаузевіца та багатьох інших великих військових мислителів, ми пропонуємо нове визначення маркетингу. Маркетинг – це стратегія і тактика які компанія використовує задля того, щоб виграти битву за ринок [5].

Є ті, хто скаже, що добре продуманий маркетинговий план завжди враховує конкуренцію. Це справді так, однак зазвичай про конкуренцію йдеться на останніх сторінках плану в розділі «Оцінка конкуренції». Головна ж частина плану зазвичай по букві розбирає умови ринку, його

різноманітні сегменти й подає незліченну кількість статистичних даних, дбайливо зібраних від нескінченних фокус-груп, контрольних груп і ринкових випробувань.

У маркетингову плані майбутнього конкуренції приділятиметься значно більше сторінок. Такий план дбайливо робитиме розтин кожного учасника ринку. У ньому скрадатиметься перелік слабкостей і сильних сторін конкурентів, а також план дій стосовно того, як використовувати їх або захищатись від них. Можливо, колись навіть, такий план міститиме досьє на кожного з провідних маркетингових спеціалістів конкурентів з інформацією про їхні улюблені тактичні прийоми та манеру дії.

Таким чином, стратегія маркетингової війни, в основу якої покладено постулати, які розробили відомі автори «Маркетингових війн» Джек Траут та Ел Райс, а також так звана “парадигма конфлікту”, за Тимом Амблером, є одним із шляхів конкурентних перемог – стратегій конкуренції. Може, маркетинг – це дійсно війна. Та нехай у цілому світі буде лише така війна.

Список використаних джерел:

1. *Котлер Ф.* Основи маркетингу. Короткий курс: пер. з англ. Москва: Вільямс, 2007. 656 с.

2. *Джон А. Говард.* URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B6%D0%BE%D0%BD_%D0%93%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B4 (дата звернення: 20.10.2022 р.).

3. *Амблер Т.* Практический маркетинг / пер. с англ. под общей ред. Ю. Н. Каптуревского. СПб.: Питер, 1999. 400 с.

4. *Ел Райс, Джек Траут.* Маркетингові війни. 2019. № 846. С. 20–26.

5. *Карл фон Клаузевіц.* URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%BB_%D1%84%D0%BE%D0%BD_%D0%9A%D0%BB%D0%B0%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B2%D1%96%D1%86 (дата звернення: 20.10.2022 р.).

Ткаченко Ю. О., студентка

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Черба В. М., к.держ.упр., доц., доцент

кафедри соціального забезпечення та податкової політики

Університету митної справи та фінансів)

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

На території України вже 8 місяців триває повномасштабна російсько-українська війна, що призводить до значних психосоціальних навантажень на всіх учасників цих подій. Державні органи влади зареєстрували майже 7,1 мільйонів внутрішньо переміщених осіб та 4,2 мільйона мирних жителів, які були змушені залишити домівки задля збереження власного життя та життя своїх дітей [1]. Українці, які є соціально незахищеними та постраждали через повномасштабну війну, можуть отримувати грошову, психологічну та інші види допомоги від міжнародних організацій.

Психологічний стан під час воєнних дій є вкрай важливим. Багато людей переживають виснаження, спустошення, втому, відчувають тривогу й паніку. Для того, щоб отримати якісну психологічну допомогу, можна звернутись до психолога, соціального працівника, волонтера або іншого фахівця. В свою чергу, соціальний працівник повинен враховувати, що після травматичних подій, які відбулися у зв'язку зі збройним конфліктом, багато хто з них перебуває в постійному стресовому стані та може переживати нові психологічні травми, пов'язані з переїздом і влаштуванням на новому місці. Однією з головних задач для того, щоб заспокоїти людину – це навчити керуватись своїми емоціями, ознайомити з різними методами, наприклад, релаксація, медитація, які можуть допомогти контролювати стрес і неприємні фізичні відчуття. З 24 лютого з'явилося багато платформ через які можна звернутись до психологів та психотерапевтів, які надають безкоштовні консультації:

- служба психічного здоров'я UA Mental Help – команда кваліфікованих психологів-волонтерів пропонує безкоштовну терапію для тих, чиє життя зазнало руйнувань внаслідок війни;

- група «Психологічна допомога українцям під час війни» – психотерапевти-практики створили цю групу в телеграмі для безкоштовної психологічної допомоги;

- чат колективної підтримки та чат-бот «Як ти?» – усі, хто долучився до спільноти (а наразі це вже понад 3500 осіб), можуть поділитися своїми емоціями та переживаннями та отримати підтримку інших учасників групи;

- онлайн-платформа Meclee – досвідчені психологи та психотерапевти, кожен з яких має за плечима щонайменше 300 годин особистої терапії, пропонують безкоштовні консультації українцям, які постраждали від агресії рф.

- психологічна допомога дітям – окремо психологічну допомогу пропонують маленьким українцям, які стали свідками бойових дій та отримали сильну психоемоційну травму. Фонд «Маша», заснований телеведучою Машою Єфросиніною [2].

Питання соціального захисту громадян, які переміщуються із зони збройного конфлікту, регулює Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Згідно зі статтею 1 цього Закону, внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув місце свого проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства [3]. Дуже важлива особливо під час війни не тільки психологічна допомога, а й грошова. Тяжко забезпечити свою родину, якщо людина втратила роботу або залишила свій дім. Тому ВПО, який включений до Єдиної бази даних, може отримати грошові виплати як державні, так і міжнародні. Щомісячна виплата для дорослого складає 2000 гривень, а дітям та людям з інвалідністю – 3000 гривень. Можна отримати гроші від ЮНІСЕФ для багатодітної родини при умові, якщо в

сім'ї троє дітей віком до 18 років або в сім'ї є дві чи більше дітей віком до 18 років, з яких принаймні одна дитина має інвалідність. Розмір виплат на кожну особу, становить 2200 гривень.

Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ), Міністерство соціальної політики України та Товариство Червоного Хреста України (ОККУ) також виплачують грошову допомогу українцям. Основна різниця від інших організацій в тому, що реєструватися в цій допомозі не потрібно, адже туди автоматично потрапляють всі сім'ї, які були зареєстровані як малозабезпечені (з відповідним статусом) в Мінсоцполітики. А про участь повідомляють за допомогою смс-повідомлень. Розмір виплат від Червоного хреста становить 2500 гривень на особу.

Ніхто не знає, коли завершиться війна. Тому всі ми маємо навчитися жити під час війни й бути ефективними. Щоб впоратися зі стресом власноруч, та допомогти своїм близьким пережити ці непрості часи, дати раду неконтрольованим емоціям та допомогти психіці на шляху до зцілення, буде корисним знати мінімальний набір прийомів базової психологічної допомоги. Таким чином, на сьогодні дуже важливо вміти вчасно надавати допомогу тим, хто її потребує. Отже, для цього потрібно брати участь у вебінарах та курсах щодо правильного надання першої психологічної допомоги. Застосування технік та знань з курсу базової психологічної допомоги може не лише точково стабілізувати психіку, що знаходиться під дією стресу, а й завадити загостренню психологічних проблем та їх переходу до хронічної стадії.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна організація з міграції (МОМ). URL : <https://ukraine.iom.int/uk/dani-ta-resursy>
2. Безкоштовна психологічна підтримка. URL : <https://happymonday.ua/psychologichna-dopomoga-pid-chas-vijny>
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

Волошина С. М., старший викладач

МАУП ім. В'ячеслава Липинського

Гроза М. В., студентка МАУП ім. В'ячеслава Липинського

МІСЦЕ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ СЕРЕД УЧАСНИКІВ ВІДНОСИН У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розбудова державності в Україні та формування ринкових відносин супроводжуються ускладненням процесів у соціальній, економічній та політичній сферах суспільного розвитку. За таких умов важлива роль відводиться механізму управління, від якого вимагається організованість, чіткість діяльності та узгоджена взаємодія всіх його елементів. Органи місцевого самоврядування здійснюють важливі функції у сфері господарської діяльності, але водночас не є суб'єктами господарювання.

Теоретичне осмислення положень Господарського кодексу України (далі – ГК) щодо компетенції органів місцевого самоврядування у сфері господарювання виступає як важливе наукове завдання, що має безпосереднє практичне значення, оскільки дає ключ до усвідомлення і адекватного застосування у господарській практиці багатьох положень Кодексу.

Серед учасників відносин у сфері господарювання важливе місце посідають органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією.

Згідно із ч. 1 ст. 5 ГК правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів [1]. Суб'єкти господарювання та інші учасники відносин у сфері господарювання здійснюють свою діяльність у межах встановленого правового господарського порядку, додержуючись вимог законодавства [1, ч. 3].

Необхідність ефективного державного регулювання економіки та забезпечення вагомого публічного початку в правовому регулюванні господарської діяльності, – пише В. К. Мамотов, – тепер мало у кого викликає сумніви (особливо після чергової світової економічної кризи) [2, с. 84].

Як встановлено ч. 1 ст. 8 ГК, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання. Такими ч. 2 ст. 55 ГК визнає господарські організації, громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які здійснюють господарську діяльність і зареєстровані відповідно до закону як підприємці [1].

«Зазначена стаття, – пише В. Добровольська, – чітко розмежує управлінські та суто господарські функції держави й органів місцевого самоврядування. Потреба у такому розмежуванні є нагальною» [3, с. 11].

Головним завданням органів державної влади і органів місцевого самоврядування є державне регулювання економіки, що здійснюється у певних правових формах і за допомогою певних методів. «Вплив на економіку, – пишуть автори Науково-практичного коментаря Господарського кодексу України, – держава має здійснювати, головним чином, заходами регулювання макроекономічних процесів, а не дріб'язковою регламентацією діяльності підприємців, втручанням у їх оперативні господарські відносини» [4, с. 13].

Головними об'єктивними чинниками, що зумовлюють необхідність державного регулювання господарського життя, а відтак, і участі в цьому регулюванні органів державної влади і органів місцевого самоврядування, є:

а) виконання державою соціальних функцій – забезпечення умов для нормальної життєдіяльності суспільства, в тому числі – у сфері економіки (відповідно до ч. 4 ст. 13 Конституції України держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки [5];

б) забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу [5, ст. 16];

в) забезпечення економічної та інформаційної безпеки України [5, ч. 1 ст. 17];

г) забезпечення захисту конкуренції у підприємницькій діяльності; захист прав споживачів, здійснення контролю за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт [5, ч. 2; 3, ст. 42].

Таким чином, держава виконує функцію організації господарського життя суспільства.

Суб'єкти господарювання, інші учасники відносин у сфері господарювання, оскільки вони здійснюють свою діяльність у межах суспільного господарського порядку, повинні додержуватись не тільки вимог законодавства, а й стратегічних економічних рішень держави, моральних принципів і норм, ділових правил і звичаїв (навіть, якщо відсутня юридична відповідальність за недодержання вказаних правил, звичаїв тощо) [4, с. 15].

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року / Верховна Рада України. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 462.

2. Мамутов В. К. Посилення публічних засад у правовому регулюванні господарської діяльності. *Право України*. 2009. № 9. С. 83–94.

3. Добровольська В. Деякі питання компетенції органів місцевого самоврядування: господарсько-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 3. С. 11–14.

4. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-ге вид., перероб. і допов. / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини; кол. авт.: О. А. Беяневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 720 с.

5. Конституція України від 28 червня 1996 року: станом на 30 вересня 2009 р. / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. Офіц. вид. Київ, 2009. 68 с.

Bichkov R., Master's program student
of Collegium Humanum Warsaw Management University

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ НОВОВВЕДЕНЬ

Розвиток ринкових відносин в Україні сприяє формуванню переважної орієнтації вітчизняних суб'єктів господарювання на економічні результати своєї діяльності. Саме це прагнення, посилене іншими аспектами (соціальними, екологічними, політичними і т. д.), значною мірою визначає їхню економічну активність, у тому числі й інноваційну. У цьому зв'язку істотне підвищення останньої може бути забезпечене тільки за допомогою цілеспрямованої мотивації суб'єктів господарювання до

здійснення інноваційної діяльності, що забезпечує можливість одержання надприбутки (або максимізації розміру прибутки, що знімається з одиниці інвестованого капіталу) за допомогою успішного використання різного роду “нових комбінацій” – інновацій.

Разом з тим питання мотивації інноваційної діяльності в умовах становлення ринкової економіки в Україні пророблені недостатньо повно й тому вимагають подальшого дослідження, насамперед у частині конкретизації втримування й специфіки процесу мотивації інновацій, а також ролі й місця економічного обґрунтування, що дозволяє формалізувати виникаючі мотиви до їхнього здійснення в конкретних мовах господарювання [4].

Економічне обґрунтування інновацій, дозволяє формалізувати основні фактори (потреби в інноваціях, можливості й очікувані наслідки їх реалізації) у конкретні спонукання або мотиви. Тобто в процесі його здійснення відбувається перехід від невизначеної зацікавленості в інноваціях до формування чітких і стійких економічних мотивів постійного їхнього використання [1].

Практично всі існуючі потреби в інноваціях у значній мірі обумовлені економічними інтересами суб'єктів господарювання, тому що їхнє задоволення суттєво визначає подальшу результативність функціонування.

В умовах ринку інноваційна діяльність суб'єктів господарювання, як правило, характеризується наявністю великої кількості різноманітних напрямків подальшого їхнього розвитку. Однак на практиці існує різноманіття варіантів суттєво обмежується реальними можливостями підприємств. Тому в якості наступного мотивообразуючого фактору окремо виділені “можливості реалізації інновацій”. Важливість зазначеного фактору безсумнівна, тому що на практиці згідно зі статистикою саме обмежені можливості (насамперед фінансові) є основною причиною, низкою інноваційної активності 87 % вітчизняних підприємств. По окремих регіонах ці цифри ще більш вражаючі [2].

Не менш важливим мотивообразуючим фактором виступають “очікувані наслідки реалізації інновацій”, під якими в роботі розуміються необхідні витрати на їхню розробку й впровадження, а також очікувані результати від використання. Значимість цього фактору не можна недооцінити, тому що він в істотній мері обумовлює як потреби в інноваціях, так і можливості їх реалізації. Так, з одного боку, високі інвестиційні витрати й віддаленість у часі кінцевого результату від використання нововведень можуть послужити основною причиною відмови від їхнього впровадження (у першу чергу в чинність обмежених фінансових можливостей). Однак з іншої, очікувана висока результативність впроваджуваних нововведень цілком реально може сприяти появі можливості залучення раніше недоступних джерел фінансування (наприклад, венчурного капіталу), а також породжувати раніше відсутні потреби в інноваційних змінах. При цьому, як і в попередніх випадках, які-небудь остаточні висновки можна зробити тільки на підставі результатів об'єктивного економічного обґрунтування інновацій [3].

Узагальнюючи вищевикладене, слід зазначити, що розглянуті мотивообразуючі фактори інноваційної діяльності є взаємозалежними й взаємообумовленими, а породжувані ними мотиви можуть бути формалізовані й усвідомлені в першу чергу в процесі економічного обґрунтування інновацій. При цьому саме чітка усвідомленість виникаючих мотивів дозволяє суб'єктові-новаторові не тільки виробити конкретні цільові настанови відносно інноваційної діяльності, але й належним чином спланувати й реалізувати інноваційний процес. Тобто саме усвідомлена необхідність інноваційних змін в істотній мері визначає інноваційну активність суб'єкта господарювання.

У наслідку, коли в результаті інноваційної активності суб'єкта буде отриманий певний кінцевий результат, установлені цілі, а отже, і мотивообразуючі потреби можуть виявитися вдоволеними, частково вдоволеними або незадоволеними. У цьому зв'язку особливе (найчастіше визначальне) значення в процесі мотивації здобуває такий фактор як ступінь задоволення результатами інноваційної діяльності. Важливість зазначеного фактору обумовлена тим, що суб'єкти господарювання, як правило, прагнуть уникнути того, що асоціюється в них з недостатнім задоволенням потреби, і повторити те, що асоціюється з її задоволенням.

Економічне обґрунтування є важливим етапом інноваційного процесу, що сприяють успішної реалізації не тільки такої функції керування інноваційною діяльністю як мотивація, але й таких як планування, регулювання, організація й контроль. На практиці це забезпечується в ході:

- формалізації мотивів здійснення інноваційної діяльності;
- формування представницької інформаційної бази даних про плановані нововведення, необхідну для наступного аналізу;
- визначення найбільш перспективних напрямків подальшого розвитку;
- аргументації доцільності ініціації, розробки й реалізації конкретних інноваційних проектів;
- виявлення можливих джерел фінансування й прийнятних умов їх залучення з метою наступної оптимізації структури мобілізованого капіталу;
- вибору показової для суб'єкта-новатора системи критеріальних методів економічної оцінки нововведень, а також наступного детального аналізу отриманих з їхньою допомогою результатів;
- оцінки ризиків, пов'язаних зі здійсненням проекту, і встановлення способів їх зниження;
- формування оптимальної програми інноваційних проектів;
- забезпечення постійного контролю над досягненням поставлених у процесі планування цілей і т. д.

Навіть таке детально не конкретизоване перерахування складових процедури економічного обґрунтування інновацій свідчить про складність його здійснення. Водночас для досягнення бажаної успішності інноваційної діяльності, особлива увага необхідно приділяти не тільки втримуванню окремих складових елементів економічного обґрунтування, але і їх узгодженню, тобто повинен використовуватися системний підхід. Із цією метою обов'язково впливає:

- забезпечити всесторонність і багатоаспектність процесу економічного обґрунтування за допомогою формування оптимального складу його структурних компонентів;

- виявити характерні риси, роль, місце й функції кожного складеного компонента економічного обґрунтування;

- проаналізувати, наскільки кінцевий результат економічного обґрунтування обумовлений як особливостями окремих компонентів, так і сукупною їхньою структурою;

- установити характер ієрархичности складових компонентів, властивий конкретній ситуації;

- розглядати процес економічного обґрунтування інновацій як динамічн, що розвивається цілісність і т. п.

Важливість проведення об'єктивної економічної оцінки нововведень визначається, не тільки самою метою здійснення інноваційної діяльності – забезпечення успішної комерціалізації різних нововведень, але й вагою можливих наслідків. Так, реалізація необ'єктивно оцінених або неякісно відібраних інноваційних проектів на практиці може мати наступні основні негативні прояви: по-перше, дезорієнтація підприємств, науково-дослідних і інших організацій, пов'язаних з розвитком науки й техніки, тому що в цьому випадку не забезпечується очікуване підвищення ефективності нової техніки й технологій; по-друге, нерациональне використання й тривале заморожування дефіцитних ресурсів, а отже, зниження ефективності функціонування суб'єктів-новаторів; по-третє, негативний вплив на економіку в цілому, поступове перетворення її реального сектору в неефективні, що споживає ресурсів більше, ніж зроблене продуктів і т. п.

Список використаних джерел:

1. *Жихор О. Б., Куценко Т. М.* Інноваційний розвиток регіону: монографія. Київ: УБС НБУ, 2012. 251 с.

2. *Заблоцький Б. Ф.* Економіка й організація інноваційної діяльності: навч. посіб. Львів: Новий Світ-2000, 2008. 456 с.

3. *Йохна М. А., Стадник В. В.* Економіка і організація інноваційної діяльності: навч. посіб. Київ: Академія, 2011. 400 с.

4. *Ілляшенко С. М.* Маркетинг. Менеджмент. Інновації: монографія. Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2010. – 623 с.

ТИПИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Сьогодні відносини України з країнами Європи є провідним чинником української зовнішньополітичної стратегії і головним вектором національної зовнішньої політики, а також найважливішою ланкою всієї сучасної системи міжнародних відносин, зокрема її континентального (загальноєвропейського) і регіонального (центральнo-східноєвропейського) сегментів.

Відносини України з ЄС офіційно та цілком обґрунтовано проголошувалися як зовнішньоекономічний пріоритет України. Європейський Союз у ряді своїх офіційних документів, а також в двосторонніх угодах з Україною визнавав нашу державу важливим суб'єктом міжнародних економічних відносин та своїм стратегічним партнером. Важливим теоретико-практичним завданням є наповнення укладених угод у рамках проголошеного стратегічного партнерства конкретним змістом.

Розвивається багатостороннє співробітництво з ЄС у сферах торгівлі, інвестицій, валютно-фінансових відносин. Воно вповні відповідає сучасним геоекономічним пріоритетам України і постає важливим чинником процесів трансформації в країні, розвитку експортного потенціалу та структурної оптимізації національного господарства.

Сучасні тенденції світового розвитку ставлять перед Україною нові проблеми та потребують від неї активної участі в їх рішенні.

Міжнародна економічна інтеграція – це вищий рівень розвитку міжнародних економічних відносин, коли інтернаціоналізація господарського життя проявляється у переплетінні національних господарств двох або кількох країн та проведенні ними узгодженої міждержавної торговельно-економічної політики [1, с. 124].

Динамічний розвиток процесів міжнародної економічної інтеграції зумовлений:

- ♦ економічним розвитком країн, їх груп та регіонів світу в умовах нерівномірного розподілу ресурсів;
- ♦ закономірностями науково-технічного прогресу;
- ♦ тенденціями демографічного розвитку;
- ♦ наявністю і необхідністю вирішення глобальних проблем (енергетичної, продовольчої, економічної, охорони навколишнього середовища, використання світового океану та космосу, економічного зростання та народонаселення, економічної безпеки, роззброєння);
- ♦ різким скороченням відстаней за рахунок розвитку транспортно-комунікаційних мереж;
- ♦ ринковою «уніфікацією» економічного розвитку [2, с. 63].

Європейська інтеграція – це політичний процес. Приймаючи ті чи інші рішення, уряди держав – членів ЄС та наднаціональні інститути ніколи не керувалися раніше вивіреними економічними цілями: передбачити кінцевий

економічний ефект інтеграційних заходів неможливо. Але постфактум саме цей ефект служить виміром ефективності інтеграції, визначає долю політичних рішень.

Традиційно західна економічна наука вважає торгівлю безумовним джерелом прирощення багатства. Тому все, що призводить до збільшення об'єму торгівлі, є абсолютним благом і, навпаки, все, що заважає її розвитку, є видатком із суспільного багатства. Досліджується п'ять теоретично можливих типів регіональної економічної інтеграції:

- Зона преференційної торгівлі.
- Зона вільної торгівлі.
- Митний союз.
- Спільний ринок.
- Економічний союз.
- Економічний і валютний союз [3, с. 340].

Зона преференційної торгівлі являє собою зону з пільговим торговельним режимом, коли дві або кілька країн зменшують взаємні тарифи по імпорту товарів, зберігаючи рівень тарифів у торгівлі з іншими країнами. Найбільш показовим історичним прикладом такої форми інтеграції є преференційна система Британського співтовариства (1932 р.), що об'єднувала 48 держав [2, с. 63].

У зонах вільної торгівлі діє особливий пільговий торговельний режим для країн-учасниць за рахунок усунення внутрішніх тарифів при їх збереженні в торгівлі з іншими країнами. Типовими прикладами є Європейську асоціація вільної торгівлі (1960 р.), зона вільної торгівлі США – Канада (1988 р.).

Митний союз – це угода двох або кількох держав, що передбачає усунення внутрішніх тарифів та встановлення спільного зовнішнього тарифу. Такі угоди діяли у Бенілюксі (з 1948 р.) та Європейському союзі (з 1968 р.).

У межах спільного ринку забезпечується вільний рух не тільки товарів, а й послуг, капіталів і громадян (робочої сили). Такі умови економічних взаємовідносин у, цілому характерні нині для Європейського союзу. Формується Північноамериканський спільний ринок (США, Канада, Мексика).

В економічному союзі вільний рух факторів у результаті виробництва доповнюється гармонізацією внутрішньої та зовнішньої економічної політики. У країнах-учасницях функціонує, як правило, єдина грошова одиниця. Прикладом таких союзів є Бенілюкс (з 1960 р.) США, до 1991 р. – колишній СРСР. На стадії практичної реалізації плани по створенню економічного і валютного союзу Європейського співтовариства [4, с. 49].

На основі економічних створюються політичні союзи, в яких поряд з економічною забезпечується і політична інтеграція.

Список використаних джерел:

1. Демчук П. О. Міжнародні відносини та проблеми євроатлантичної інтеграції. Київ: ППП, 2004. С. 121–134.

2. *Савельєв Є. В.* Міжнародна економічна теорія міжнародної торгівлі і фінансів. Київ, 2006.

3. *Чувардинський О.* Невідповідність українських стандартів перетвориться на масштабну проблему. *Голос України*. 2004. № 12. С. 7.

4. *Гаврилюк О. В., Румянцев А. П.* Економічна інтеграція в сучасному світі. Київ, 2005.

Natalochka A., Master's program student
of Collegium Humanum Warsaw Management University

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

В умовах сучасного світу та стрімкого розвитку сучасних бізнес-суб'єктів не можна оминати питання управління персоналом. Сьогодні глобалізаційні умови потребують мобільності та лояльності персоналу, його прагнення до самовдосконалення та підвищення професіоналізму, розвитку свого інтелектуально-трудоного потенціалу, дотримання корпоративної етики та культури та інших якостей, які впливають на рівень ділової активності підприємства у ринковому оточенні.

Питанням управління персоналу присвячено багато наукових праць вітчизняних та іноземних науковців. Джерелами відповідних розробок є роботи класиків економічної науки: А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса, А. Маршалла, М. Вебера. Щодо вітчизняних науковців, то слід звернути увагу на праці Я. Базилюка, Д. Богині, Н. Глевацької, О. Грیشнова, Н. Дудіна, Г. Крисина, Е. Лібанової, Л. Лісогор, М. Семикіної, Е. Славгородської, Т. Хлопова, А. Цимбала, С. Цимбалюк, В. Шаповал та ін.

Перш за все визначимо, що таке персонал. Отже, персонал – це головний елемент будь-якого підприємства як відкритої соціально-економічної системи. Крім того, що підприємство – це система взаємопов'язаних елементів, персонал формується у власну систему управління персоналом, яка має органічно та цілком вписуватися в загальну систему підприємства, тому побудова ефективної системи персоналу є одним із головних завдань компанії на сьогодні [1].

Необхідно звернути увагу на те, що для управління персоналом потрібен комплекс систем інструментів, а саме економічних, організаційних та соціально-психологічних методів, що забезпечують ефективність трудової діяльності та конкурентоспроможності підприємства».

Вчений М. Грачов убачає в системі управління персоналом «галузь діяльності, важливими елементами якої є визначення потреби в персоналі, залучення (найм та відбір), задіяння в роботі, вивільнення, розвиток, контролінг персоналу, а також структуризацію роботи, політику винагороди та соціальних послуг, політику участі в успіху, управління витратами на персонал та керівництво співробітників» [2, с. 17].

В. М. Данилюк, В. М. Петюк та С. О. Цинбалюк [3] вважають, що управління персоналом – це «частина функціональної сфери кадрового господарства як основного механізму організації».

Виходячи з цього буде доречним виокремити підсистеми управління персоналом, а саме:

1. С1 – підсистема аналізу та планування персоналу;
2. С2 – підсистема найму та обліку персоналу;
3. С3 – підсистема мотивації персоналу;
4. С4 – підсистема оцінки персоналу;
5. С5 – підсистема управління розвитком персоналу;
6. С6 – підсистема створення умов праці;
7. С7 – підсистема інформаційного забезпечення системи управління персоналом;
8. С8 – підсистема розвитку організаційної структури управління;
9. С9 – підсистема правового забезпечення.

Важливим аспектом удосконалення системи управління персоналом підприємства є те, що сам процес удосконалення доцільно здійснювати у розрізі її суб'єктів, процесів та об'єктів. Процес удосконалення полягає у переході від існуючого стану до цільового під впливом впровадження комплексу заходів, які дозволять підвищити інтелектуальний та професійний рівень персоналу, що забезпечить стабільний розвиток та конкурентоспроможність підприємства [4].

Вагомою стороною ефективного управління трудовим ресурсами є правильно підібрана система мотивації праці. Для отримання конкретного результату, рекомендується розробити інструменти для досягнення необхідних показників і впровадити їх в повсякденну практику, а також розробити і впровадити систему мотивації персоналу, «прив'язану» до конкретних цифр і показників.

КРІ (кей пі ай) (key performance indicator) – це ключовий показник ефективності. Вони дозволяють оцінити ефективність виконуваних дій. Застосовувати КРІ можна як для оцінки роботи всієї компанії, її окремих підрозділів так і конкретних працівників. За допомогою системи КРІ можна не тільки контролювати і оцінювати ефективність виконуваних дій, а й побудувати ефективну систему оплати праці. Умова роботи показника – можливість його виміру.

Вимоги до системи КРІ:

1. кожен показник повинен бути чітко визначений;
2. показники і нормативи повинні бути досяжні: мета повинна бути реальною, але в той же час бути стимулом;
3. показник повинен бути в сфері відповідальності тих людей, які піддаються оцінці;
4. показник повинен нести сенс;
5. показники можуть бути загальними для всієї компанії, тобто «прив'язані» до мети компанії, і конкретними для кожного підрозділу, а саме «Прив'язані» до цілей підрозділу.

Щоб створити діючу систему управління, на нашу думку, необхідно побудувати автоматизовану систему, яка призведе до покращення результату. Ми пропонуємо таку модель автоматизованої системи управління:

- Збір даних та вивчення об'єкту управління;
- Постановка технічної задачі. Проведення «модельних експериментів»;
- Ескізне проектування. Перенесення знань з моделі на оригінал;
- Технічне та робоче проектування;
- Испити;
- Впровадження;
- Експлуатація.

Отже, як бачимо, побудова ефективної системи управління персоналом – це досить трудомісткий та енерговитратний процес, який потребує від підприємства максимальної акумуляції щодо визначення стратегії компанії загалом та щодо його персоналу. Крім того, варто зазначити, що будь-яка система, в тому числі і система управління персоналом, є динамічною та постійно потребує удосконалення та розвитку.

Список використаних джерел:

1. Лозова О. В., Демченко В. О. Система управління персоналом як важлива складова ефективного функціонування підприємства в ринкових умовах господарювання. *Український журнал прикладної економіки*. 2017. Т. 2. № 4. С. 37–45.

2. Грачев М. А. Управление персоналом в организации. *Управление персоналом в международной корпорации*. 2008. № 3. С. 17–21.

3. Данилюк В. М., Петюк В. М., Цинбалюк С. О. Менеджмент персоналу: навч.-метод. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 398 с.

4. Клімова О. І. Управління трудовими ресурсами. *Економічні науки*. 2007. Вип. 5. С. 24–28.

Polovko R., Master's program student
of Collegium Humanum Warsaw Management University

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Цифровізація є ключовою рушійною силою змін в екзогенному та ендогенному середовищі діяльності економічних агентів. Цифровізація переросла з суто технологічного явища в соціально-економічне явище, що докорінно змінює принципи роботи вже сформованих індустрій, трансформує усталені соціально-економічні зв'язки.

В свою чергу, необхідно зауважити, що цифровізація як задача для бізнесу є ризиковим, високозатратним, важким у плануванні та реалізації комплексом проектів і корінних змін, що часто закінчуються невдало. Зокрема, міжнародна консалтингова компанія McKinsey & Co. оцінює рівень невдалих проектів з цифрової трансформації бізнесу на рівні 70% [1]. Експерти McKinsey & Co. розвивають далі тезу щодо того, що цифрова трансформація потребує великих фінансових, організаційних,

технологічних, людських, ресурсів для імплементації [1]. До того ж, цифровізація є проектом, що потребує для своєї реалізації багатьох років для повноцінного розгортання та імплементації. Відповідно це робить ініціативи з цифровізації вразливими до нестабільності екзогенного середовища та невизначеності, що притаманна сьогоденню.

Однак, переваги цифровізації є очевидними для різноманітних груп економічних агентів, в першу чергу, для бізнесу. В результаті, підприємства активно реалізують проекти з цифровізації, що покликані покращити ефективність роботи підприємств за рахунок зниження надмірних витрат, автоматизації роботи (в першу чергу, рутинної), пришвидшення та полегшення бізнес-процесів. Звернімо увагу, що цифровізація на сучасному етапі охоплює всі без винятку бізнес-функції на підприємстві та не зосереджується суто на ІТ-рішеннях. В результаті не є виключенням в площині цифрової трансформації і роботи бізнес-функції по роботі з персоналом. До того ж, ряд досліджень [2–5] виявив суттєву роль цифровізації в якісній зміні людського капіталу, в т.ч. і на рівні підприємства та управлінні персоналом, що додатково підтверджує значний вплив цифровізації на людський капітал.

В світлі цього бізнес-функція з роботи з персоналом потребує докорінних змін. Зокрема, в цьому контексті HR необхідно відійти від бачення себе як функції підтримки (т.зв. *Business Support Function*), яка надавала лише внутрішні послуги працівникам, – натомість на сучасному етапі HR має стимулювати широку цифрову трансформацію підприємства. Зокрема, на думку експертів аудиторсько-консалтингової компанії Deloitte, такі цифрові та організаційні зміни мають відбуватися за трьома напрямками: цифровізація персоналу, цифровізація робочого місця, цифровізація послуг дирекції з роботи з персоналом [6]. Проведемо огляд в більших деталях виділених вище напрямків цифровізації роботи з людським капіталом на рівні підприємства.

Цифровізація персоналу має відповісти на питання, як підприємства та інші організації можуть стимулювати формування та прийняття нових практик управління, розвиток культури інновацій, розширення технологічного трансферу, посилення людського капіталу. Зазначене вище в цілому уможлиблює формування мережевої організації та сутнісно нового людського капіталу, що охоплює не тільки безпосередньо персонал підприємства, але і ширші групи стейкхолдерів, а саме, підрядників, партнерів, галузевих спеціалістів, фахових експертів. В цілому, це має сприяти розбудові якісно нового людського капіталу в контексті цифровізації.

Цифровізація робочого місця діє в контексті проблематики того, як підприємства та інші організації можуть створити робоче середовище, що забезпечує високу продуктивність та творчу реалізацію співробітників. Це уможлиблюється першочергово за рахунок використання сучасних засобів комунікації та спільної роботи. Дане рішення також включає активне використання інших рішень в площині цифровізації, що сприяють більшій залученості персоналу, підтримують рекреаційний процес, забезпечують якісне занурення співробітників в робочі задачі.

Цифровізація послуг з роботи з персоналом відповідає на питання в контексті того, як можуть змінити сутність та спосіб функціонування HR, що працює за сучасними цифровими стандартами, ефективно використовує цифрові інструменти в своїй внутрішній роботі та наданні послуг персоналу та іншим стейкхолдерам, підтримує дух інноваційності, а також відкритість до цифровізації рутинної роботи і схильність до вирішення нових викликів за рахунок здобутків цифровізації.

В результаті, можемо зробити висновок, що цифровізація є рушійною силою в змінах людського капіталу на сучасному етапі розвитку та відповідно потребує суттєвої уваги з боку широких груп стейкхолдерів. Цифрова трансформація (в т. ч. в розрізі людського капіталу) є складним багатоманітним явищем, що потребує для своєї успішної реалізації значної концентрації зусиль за напрямками фінансів, технологій, організаційного управління, ноу-хау та високо кваліфікованих спеціалістів. В свою чергу, успішна реалізація цифрової трансформації уможливить якісні зміни в управлінні людським капіталом – як на мікро-, так і на макро-рівні.

Список використаних джерел:

1. Матеріали McKinsey & Co. URL : <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/why-digital-strategies-fail> (дата доступу: 27.10.2022).
2. *Acheampong N. A. A. Reward Preferences of the Youngest Generation: Attracting, Recruiting, and Retaining Generation Z into Public Sector Organizations. Compensation & Benefits Review. 2021. № 53 (2). С. 75–97.*
3. *Dimock M. Defining generations: Where millennials end and Generation Z begins. Pew Research Center. 2019. № 17. С. 1–7.*
4. *Turner A. Generation Z: Technology and social interests. Journal of Individual Psychology. 2015. № 71 (2). С. 103–113.*
5. *Bolser K., Gosciej R. Millennials: Multigenerational leaders staying connected. Journal of Practical Consulting. 2015. № 5 (2). С. 1–9.*
6. Матеріали Deloitte. URL : <https://www2.deloitte.com/dk/da/pages/human-capital/articles/digital-hr.html> (дата доступу: 27.10.2022).

Posheniuk I., Master's program student
of Collegium Humanum Warsaw Management University

СУТНІСТЬ І ФУНКЦІЇ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Фінанси організацій, підприємств як складова частина фінансової системи займають визначальне місце у структурі фінансових відносин суспільства. Вони функціонують у сфері суспільного виробництва, де створюється валовий внутрішній продукт, матеріальні та нематеріальні блага, національний дохід – основні джерела фінансових ресурсів. Саме тому від стану фінансів підприємств залежить можливість задоволення суспільних потреб, поліпшення фінансового стану країни. Фінансове положення країни великою мірою визначається стійкістю та надійністю фінансового стану підприємств [1, с. 90].

Фінансам підприємств, як і фінансам у цілому, властиві певні загальні та специфічні ознаки. Треба брати до уваги також і особливості, зумовлені функціонуванням фінансів у різних сферах економіки. Загальною ознакою фінансів підприємств є те, що вони виражають сукупність економічних (грошових) відносин, пов'язаних із розподілом вартості валового внутрішнього продукту. Специфічні ознаки фінансів підприємств виражають грошові відносини, що залежать від первинного розподілу вартості валового внутрішнього продукту, формування та використання грошових доходів і децентралізованих фондів. Особливості фінансів підприємств, зумовлені їхнім функціонуванням у різних галузях економіки, розглянемо далі [2, 15–21].

Фінанси підприємств безпосередньо пов'язані з рухом грошових коштів. Саме тому досить часто поняття «фінанси підприємств» ототожнюється з грошовими коштами, наявними фінансовими ресурсами. Однак самі кошти чи фінансові ресурси не розкривають поняття «фінанси», якщо не з'ясувати суті економічної природи останніх. Такими суттєвими загальними властивостями, які лежать в основі фінансів, є закономірності відтворювального процесу та грошові відносини, що виникають між учасниками суспільного виробництва на всіх стадіях процесу відтворення, на всіх рівнях господарювання, у всіх сферах суспільної діяльності. Однак не всі грошові відносини належать до фінансових. Грошові відносини перетворюються на фінансові, коли рух грошових коштів стає відносно самостійним. Таке відбувається в процесі формування, розподілу, використання грошових доходів та фондів згідно з цільовим призначенням у формі фінансових ресурсів.

Формування та використання фінансових ресурсів на підприємствах – це процес утворення грошових фондів для фінансового забезпечення операційної і інвестиційної діяльності, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання.[3, с. 230–231].

Контроль за формуванням та використанням фінансових ресурсів впливає з притаманної фінансам здатності об'єктивно відображати кількісні й вартісні пропорції виробництва та реалізації продукції, робіт, послуг. Зокрема, напрямки та використання фінансових ресурсів пов'язані з виконанням зобов'язань підприємств перед фінансово-кредитною системою та суб'єктами господарювання. Грошовий контроль взаємовідносин між підприємствами та організаціями в процесі оплати поставлених товарів, наданих послуг, виконаних робіт дає змогу негайно встановити, чи дотримано умови господарських угод.

За умов ринкової економіки, коли підприємства мусять самостійно вирішувати проблеми фінансового забезпечення власної виробничо-господарської та інвестиційної діяльності, значно зростає роль фінансів підприємств. До найважливіших завдань останніх належить забезпечення стабільності економіки та суспільного життя в країні. Це досягається в процесі оптимізації розподілу та перерозподілу національного доходу як на рівні підприємств, так і на загальнодержавному рівні. На макроекономічному рівні фінанси підприємств забезпечують формування фінансових ресурсів країни через бюджет та позабюджетні фонди.

Важливою є роль фінансів підприємств у забезпеченні збалансованості в економіці країни матеріальних та грошових фондів, призначених для споживання та нагромадження. Забезпечення такої збалансованості великою мірою впливає на стабільність національної валюти, грошового обігу, стану розрахунково-платіжної дисципліни в народному господарстві.

Фінанси, беручи участь у вартісному розподілі створеного внутрішнього валового продукту, забезпечуючи формування та використання доходів і грошових фондів, безпосередньо пов'язані з іншими економічними категоріями та інструментами господарського механізму: комерційним розрахунком, ціною, кредитом. Саме тому фінанси підприємств можуть бути важливим інструментом економічного стимулювання, контролю за станом економіки країни та управління нею.

Отже, об'єктом фінансів підприємств є економічні відносини, пов'язані з рухом коштів, формуванням та використанням грошових фондів. Суб'єктами таких відносин можуть бути підприємства та організації, банківські установи та страхові компанії, позабюджетні фонди, інвестиційні фонди, аудиторські організації, інші суб'єкти господарювання, які є юридичними особами.

Фінанси є суттєвим складовим елементом системи управління економікою. Без фінансів неможливо забезпечити індивідуальний кругообіг виробничих фондів на розширеній основі, запроваджувати науково-технічні досягнення, стимулювати інвестиційну діяльність, регулювати структурну перебудову економіки.

Список використаних джерел:

1. *Богдаговская А. И.* Анализ хозяйственной деятельности в промышленности. Москва: Переплёт, 2007. 470 с.

2. *Юрій С. І., Бескид Й. М.* Бюджетна система України: навч. посібник. Київ: НІОС, 2000. 400 с.

3. *Александрова М. М.* Страхування: навчально-методичний посіб. Київ: ЦУЛ, 2002. 208 с.

Волошин К. С., магістр Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Бикова А. Л., к.е.н., доцент
Університету митної справи та фінансів)

СТАН ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ ВКФ “ІГРЕК” У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Повномасштабна війна в Україні суттєво змінила роботу підприємств пов'язаних з рухом автотранспорту: бойові дії, ракетні удари по транспортній інфраструктурі, комендантська година, проблеми з наявністю пального та суттєве підвищення його вартості, посилення навантаження на рухомий склад через зростання чисельності внутрішньо переміщених осіб, мобілізація водіїв, економічні зміни тощо.

До вище зазначених проблем доцільно додати питання визначення тарифів за проїзд: середня вартість перевезення коливається від 8 до 20 грн. Підняття тарифів у багатьох містах відбулося ще у довоєнний період, оскільки у Держбюджеті не була запланована субвенція на покриття пільг на проїзд, а вартість палива та інших витрат постійно зростала. В жодному тарифі у муніципалітетах не закладено наразі інвестиційної складової, як наприклад в країнах Європи. Адже саме інвестиційна складова дає можливість передбачити кошти на ремонти, ліквідацію аварій, оновлення рухомого складу, створення нових маршрутів, розвиток та оптимізацію контактної мережі тощо. У наших містах такі витрати покриваються за рахунок підприємств (для приватних підприємств-перевізників) або з місцевих бюджетів (для комунальних підприємств) за власні кошти або залучені ресурси міжнародних проєктів та програм. Прикладом можливої співпраці в цьому напрямку можуть бути проєкти Європейського банку реконструкції і розвитку та Європейського інвестиційного банку, які здійснюють управління Мініфраструктури та Мінрегіон, що спрямовані на покриття інвестиційної складової й оновлення рухомого складу громадського транспорту в українських містах.

Об'єктом дослідження є товариство з обмеженою відповідальністю виробничо-комерційна фірма «Ігрек» (ТОВ ВКФ «Ігрек») – автотранспортне підприємство, яке займається забезпеченням руху громадського транспорту та іншими видами перевезень. Після одного із обстрілів ракетами у Дніпрі, підприємство понесло великі збитки. За одну ніч було повністю знищено 48 великих і 6 середніх автобусів та ще близько 100 понівечено. Окрім рухомого складу пошкоджено ремонтні цехи, адміністративна будівля, понівечено шиномонтаж, мийню, малярний підрозділ.

На сьогодні робітники ТОВ ВКФ «Ігрек» продовжують цілодобово працювати над відновленням рухомого складу автобусів, який можна буде випустити на маршрути міста, однак скорочення обсягів діяльності становить майже 60 %.

Будь-яка діяльність, у тому числі й виробнича, супроводжується процесом використання ресурсів. У виробничій діяльності ці ресурси називають факторами виробництва, до них належать сировина, матеріали, праця, засоби виробництва у складі машин, устаткування, споруди та ін.

Необхідні ресурси ТОВ ВКФ «Ігрек» купує на ринку чи створює самостійно і використовує у своїй операційній діяльності. Оскільки потреба в ресурсах постійна, то їх відтворення здійснюється систематично згідно з тривалістю операційного циклу й оборотністю. Кошти ТОВ ВКФ «Ігрек», пов'язані з формуванням необхідних ресурсів та їх використанням, утворюють його затрати. Таким чином на ТОВ ВКФ «Ігрек» розмір загальних витрат зріс на 80%, при тому, що обсяги надання послуг скоротилися на 60% [2].

До початку війни ТОВ ВКФ «Ігрек» успішно розвивалося і мало прибуткову діяльність: на кінець 2021 р. чистий дохід підприємства збільшився на 85 483,0 тис. грн., або на 99,98%, а собівартість послуг – на 31 406,0 тис. грн, або на 79,92%. Валовий прибуток підприємства у 2021 р. – 100 283,0 тис. грн. В попередні роки ТОВ ВКФ «Ігрек» мало валові прибутки значно менші – 46 206,0 тис. грн у 2019 р. і 63 223,0 тис. грн у 2020 р. [2].

Фінансовий результат від звичайної діяльності ТОВ ВКФ «Ігрек» в 2019 році складав 253,0 тис. грн, що на 27 878,0 тис. грн менше, ніж у 2021 році (28 131,0 тис. грн.). За підсумками діяльності товариство мало прибутки – у 2019 році – 14 394,0 тис. грн, у 2020 році – 25 978,0 тис. грн, і в 2021 році – 41 770 тис. грн, тобто фінансовий результат діяльності підприємства за досліджуваний період значно поліпшився [2].

Для оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства використовуються показники рентабельності. Рентабельність – це відносний показник інтенсивності виробництва, який характеризує рівень прибутковості (окупності) відповідних складових процесу виробництва або сукупних затрат підприємства. У практиці господарювання розраховуються такі показники рентабельності: рентабельність продукції; рентабельність виробництва; рентабельність виробничих фондів тощо. Оцінка рентабельності господарської діяльності ТОВ ВКФ «Ігрек» свідчить, що валова рентабельність виробничих витрат підприємства зросла на 24,25% (з 117,58% до 141,84%), відповідно зросли загальна економічна рентабельність (з 28,64 у 2018 році до 38,75% у 2020 році) і комерційна рентабельність (з 26,86% у 2018 році до 39,66% у 2020 році). Основна діяльність зокрема, і операційна діяльність підприємства в цілому за досліджуваний період також були рентабельними.

Враховуючи вищезазначене, для підвищення ефективності діяльності підприємства доцільно звернути увагу на систему антикризового управління підприємством, яка являє собою комплекс узгоджених елементів, що взаємодіють між собою, діагностують ознаки та прояви кризи, сприяють її подоланню, подальшому поверненню підприємницьких структур до стабільного функціонування та створюють необхідні умови для подолання негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на діяльність підприємств.

Список використаних джерел:

1. Міністерство економіки України. URL : <https://www.me.gov.ua> (дата доступу: 26.10.2022).
2. Фінансова звітність ТОВ ВКФ «Ігрек».

Дикий О. В., магістр
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Бикова А. Л., к.е.н., доцент
Університету митної справи та фінансів)

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗАГРОЗИ ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

Людський капітал є комплексом навичок, знань і досвіду, які має окрема особа, громада чи населення в цілому, що додатково також становлять цінність для груп економічних агентів (в першу чергу, підприємств і урядів). Людський капітал в розрізі своїх компонентів охоплює освіту, технічні навички, рівень кваліфікації та професійного розвитку, стан здоров'я, психологічний добробут, рівень забезпеченості домогосподарства в розрізі ключових матеріальних і нематеріальних потреб. Відповідно першочергово вразливі групи населення та критичні точки в стані здоров'я, матеріального добробуту страждають від екзогенних викликів і нестабільності. Зокрема, таким суттєвим викликом є сучасний етап збройної агресії в Україні.

Людські жертви та руйнування інфраструктури змусили українців залишити свої постійні місця проживання в намаганнях забезпечити особисту безпеку. З початку війни з України вимушені були виїхати щонайменше 4,9 млн біженців [1–2]. На середину весни 2022 р. щонайменше 7,5 млн українців були вимушені змінити місце проживання та набути статус внутрішньо переміщених осіб [1–2]. Часто громадяни не мають змоги виїхати з небезпечної території через високий ризик переміщення, руйнування дорожньої інфраструктури, відсутності ресурсів для переїзду, браку інформації, слабкої координації з боку держави, тощо. Все це створює значні виклики в контексті втрати людського капіталу в воєнний і після-воєнний період, що потребуватиме комплексного рішення. Додатковою проблемою є примусова евакуація громадян з окупованих територій, що здійснюється окупаційними адміністраціями. Зокрема, понад 1,2 млн осіб були примусово вивезені до країни-окупанта [1–2]. Це постає як додатковий виклик і загроза для збереження та розвитку людського капіталу.

Як зазначено вище, першочергово негативні наслідки збройного конфлікту впливають на найбільш вразливі групи населення: дітей, осіб похилого віку, осіб з інвалідністю, незайняте населення, інших [3–6]. Наприклад, діти позбавлені стабільного доступу до навчання – по-перше, через перебування в районах, уражених війною, по-друге, через внутрішнє переміщення всередині країни, по-третє, внаслідок виїзду закордон, по-четверте, через переривання навчального процесу через брак електроенергії та загрози особистій безпеці внаслідок обстрілів. При цьому, навіть короткі та незначні перерви в навчальному процесі мають серйозні негативні наслідки результатів навчання [3–6]. В цьому контексті

необхідно сформувати та реалізувати рішення з розбудови та підтримки інфраструктури навчального процесу. Додатково уряд має забезпечити соціальну підтримку домогосподарств і забезпечити адекватну психологічну підтримку, що дасть підґрунтя для адаптації дітей до змін у навчальному процесі та обмежень на період ведення бойових дій.

Іншою проблемою є загрозливий стан, в якому перебуває доросле працездатне населення, що є ключовою складовою людського капіталу. Першочергово ці загрози реалізуються в масовій втраті роботи та зростанні безробіття. Масштабні внутрішні переміщення, масовий переїзд за кордон, перебування цивільного населення в зонах ведення бойових дій, окупація частини території України призводять до повної або часткової втрати зайнятості громадянами. Рівень безробіття, за оцінками органів центральної влади, на весну 2022 р. сягнув щонайменше 30%. В свою чергу, за оцінками МОП і МФУ, станом на травень 2022 р. 4,8 млн робочих місць було втрачено (в порівнянні з початком 2022 р.), що складає 30% зайнятості [1–2].

Виділяють [3, 4] два основних сценарії погіршення стану людського капіталу дорослого працездатного населення внаслідок втрати роботи. За першого сценарію стан людського капіталу може погіршитися, коли особа з об'єктивних причин не задіяна в стабільній роботі. Зокрема, дослідники припускають, що рік без роботи скорочує людський капітал на 4–8% [3, 4], що також негативно вплине на стан людського капіталу. Зауважимо, що адаптація робочої сили може бути повільною та затратною. Відповідно такий шок матиме коротко- та довгостроковий вплив на стан людського капіталу та потребуватиме зваженого підходу [5, 6].

За результатами цього дослідження окреслимо напрямки відновлення людського капіталу у воєнний і після-воєнний період. Необхідно задіяти комплекс заходів, що комбінує рішення з напрямків забезпечення шкільної освіти та добробуту дітей, підвищення якості середньої та вищої освіти на коротко- та довгостроковому горизонті, посилення програм адаптації та професійної перепідготовки для дорослого працездатного населення, запровадження повноцінної програми допомоги для вразливих груп населення (в першу чергу, для осіб з обмеженими можливостями), проведення роботи з реінтеграції звільнених в запас військовослужбовців до цивільного сектору національної економіки, формування та здійснення комплексної програми з покращення демографічної ситуації, посилення програм з підтримки підприємництва та самозайнятості. В цілому, за адекватної реалізації вищезначений комплекс дій має покращити стан людського капіталу.

Список використаних джерел:

1. Матеріали UNHCR. URL : <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата доступу: 25.10.2022).
2. Матеріали МФУ. URL : <https://mof.gov.ua/uk/makroogljad> (дата доступу: 25.10.2022).

3. *Dinerstein M., Megalokonomou R., Yannelis C.* Human Capital Depreciation. *CESifo Working Paper Series*. 2020. № 8614. С. 1–52.

4. Матеріали дослідження RAND Corporation «Civilian Post-Deployment Reintegration». URL : https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR3220.html (дата доступу: 25.10.2022).

5. *Maccini S., Dean Y.* Under the Weather: Health, Schooling, and Economic Consequences of Early-Life Rainfall. *American Economic Review*. 2009. № 99 (3). С. 1006–1026.

6. *Shemyakina O.* The effect of armed conflict on accumulation of schooling: Results from Tajikistan. *Journal of Development Economics*. 2011. № 95 (2). С. 186–200.

Кукса І. Ю., магістр
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Огданський К. М., к.е.н.,
доцент Університету митної справи та фінансів)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ПЕРСОНАЛУ ІТ-КОМПАНІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

ІТ-сфера в Україні, незважаючи на пандемію та військові дії у державі, продовжує активно розвиватися. Основою ІТ-бізнесу є фаховий персонал. Попит на кваліфікованих ІТ-фахівців є не просто стабільним, а постійно зростаючим й, наразі, він значно перевищує пропозицію.

Останні декілька років принесли суттєві зміни в роботу ІТ-компаній України. Майже всі компанії перейшли на “віддалену” роботу, а в офісах лишилась переважно адміністрація. Звичайно це вплинуло на розміщення продуктивних сил в ІТ-сфері. Зараз немає важливого значення де саме знаходиться співробітник географічно, але його місце знаходження суттєво може впливати на його витрати (оренда житла, продовольча корзина, необхідність в транспорті та інше). Компанії, які розташовані у великих містах і раніше мали компенсувати плату за житло своїх співробітників, зараз мають можливість залучати висококваліфіковані кадри з регіонів, пропонуючи більш демократичну заробітну плату і таким чином знизити витрати на заробітну плату вцілому.

Всі ці процеси спричиняють кадровий “голод” для невеликих ІТ-компаній, що розташовані в регіонах. Більшість з них не спроможні конкурувати по заробітній платі з великими компаніями і тому повинні шукати нові підходи для вирішення кадрових питань, а саме питання залучення висококваліфікованих кадрів.

З метою вирішення кадрових проблем деякі ІТ-компанії йдуть шляхом організування власних навчальних курсів (курси по програмуванню, курси по тестуванню тощо). Такі курси передбачають лекції та практичні заняття, що вимагає від компанії пошук і утримання також і

висококваліфікованих викладачів з досвідом в ІТ, що також є досить складною задачею. Більшість таких курсів є платними, що робить їх недоступними для студентів і людей з не високими доходами.

Ще одним популярним підходом є організація в ІТ-компанії т. н. “бенчу” (bench). Він використовується переважно у великих компаніях з великою кількістю проектів. Компанія увесь час проводить співбесіди, при проходженні яких кандидати потрапляють на бенч. Бенч – це місце, з якого внутрішні проекти або команди компанії обирають собі співробітників, які відповідають вимогам проекту, таким чином бенч – це внутрішній “буфер” співробітників компанії. Після закінчення проекту вся команда розробників не втрачає роботу, а також потрапляє на бенч, проходить співбесіду і продовжує працювати в іншому проекті. Недоліком цього підходу є високі затрати на утримання бенчу, що обумовлено необхідністю платити заробітну плату також і співробітникам, що знаходяться на бенчі. Останім часом з’явилася тенденція скорочення можливого часу перебування на бенчі з 6 до 1 місяця. Якщо протягом цього часу співробітник не отримав місце в проекті – він має бути звільнений.

Зазвичай для функціонування і розвитку ІТ-компанія потребує співробітників різного рівня і кваліфікації, а саме – архітекторів, сеньор програмістів, “мідлів” та джуніор програмістів. Також може використовуватися команда тестувальників. На ринку праці присутні переважно мідл та джуніор програмісти. Сеньор програмісти та архітектори зазвичай мають “вирости” всередині компанії. Тому ІТ-компанія має вирішити проблему з постійним залученням джуніор програмістів.

Перспективним ресурсом для пошуку працівників є молоді люди – переважно студенти старших курсів вищих навчальних закладів або люди, що вже закінчили навчання. Як показує практика, вони є найбільш продуктивними та спроміжними до швидкого навчання. Задачею ІТ-компанії є розробити та запровадити систему заохочення, навчання та відбору найбільш здібних кандидатів.

Прикладом інноваційного рішення може бути організування справжнього ІТ-проекту для всіх бажаючих, наприклад, написання платформи комп’ютерних ігор, чату тощо (проект повинен мати можливість масштабуватися на будь-яку кількість людей). Це невеликі ресурси з боку компанії (зазвичай допомога 2–3 програмістів у якості координаторів у неробочий час та деяке обладнання для хостінгу проекту), але це дозволить сформувати справжню команду молодих розробників. Звичайно, цей проект повинен використовувати майже всі необхідні технології, якими користується сама компанія, що дозволить підготувати спеціаліста з досвідом роботи в потрібних технологіях.

Для студента це можливість попрацювати у команді, відповідати за свою частину роботи, підвищити свій технічний та комунікаційний рівень, отримати реальний практичний досвід роботи та розуміння предметної області, в якій він планує працювати у майбутньому. Для компанії це постійне поповнення потенційних працівників і можливість виявити найкращих раніше, ніж вони вийдуть на ринок праці.

Список використаних джерел:

1. IT-рекрутинг как профессия и бизнес. URL : <http://www.prodnepr.dp.ua/stat.php?stat=246>
2. Найефективніші канали пошуку роботи для IT-спеціалістів: результати незалежного дослідження. URL : <http://apeps.kpi.ua/naieffectyvnishikanalyposhukuroboty/en>
3. Балабанова Л. В., Стельмашенко О. В. Стратегічне управління персоналом підприємства: [навч. посіб.]. Київ: Знання, 2011. 236 с.

Моцак Т. Г., магістр

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Бикова А. Л., к.е.н., доцент

Університету митної справи та фінансів)

РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ: СТАН І НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ

Ринок праці є економічною категорією, що поєднує пропозицію та попит в контексті робочих місць і зайнятості, де наймані працівники (та інші особи, що складають робочу силу) надають послуги, яких потребують роботодавці [1–3]. Працівником може бути особа, яка бажає запропонувати свої послуги за винагороду, а роботодавцем може бути окрема особа або організація, якій потрібна робоча сила для виконання певних видів робіт або завдань на постійній або тимчасовій основі. Відповідно в рамках такої моделі працівник є «продавцем» послуг, в свою чергу роботодавець є «покупцем» відповідних послуг в площині найму робочої сили.

В рамках даної економічної категорії спільним чинником, що зводить попит і пропозицію на ринку праці, є заробітна плата або інша форма винагороди за працю, яку працівник погоджується отримувати від роботодавця [1–3]. За своєю економічною сутністю ринок праці в практичній площині уможливує працівників знайти роботу, що відповідає особистим навичкам, кваліфікації, рівню освіти та попередньому професійному досвіду; роботодавців – заповнити свої потреби в робочій силі з відповідним рівнем кваліфікації та професійних вмінь; додатково, як працівник, так і роботодавець завдяки цій моделі погоджуються щодо рівня заробітної плати, інших форм винагороди за працю. Додатковим аспектом економічної сутності ринку праці є припущення що робоча сила перетікає туди, де є попит на відповідні професійні навички – як в територіальному, так і галузевому аспектах [1–3]. Крім того, в рамках ринку праці представники робочої сили є взаємозамінними – відповідно особа, яка може виконувати роботу краще, може бути обрана роботодавцем замість іншого найманого працівника. Додатковим аспектом моделі є те, що заробітна плата або інша форма винагороди не є фіксованою, іншими словами, може підвищуватися або знижуватися, набувати інших форм і комбінацій залежно від рівня професійності, продуктивності, майбутньої перспективності працівника.

Важливо зауважити, що в рамках моделі заробітна плата або інша форма винагороди найманого працівника є найвищим мотиваційним драйвером, що формує поведінку економічних агентів на ринку праці.

Попередній складний стан національної економіки (внаслідок коронакризи та слабкої роботи виконавчої гілки влади) та відповідно складний стан ринку праці суттєво погіршилися внаслідок ведення збройних дій. Економічна криза в поєднанні зі значними внутрішніми переміщеннями громадян і масовим виїздом біженців за кордон спричиняють значні проблеми на ринку праці [4–7]. За оцінками МОП, щонайменше 4,8 млн робочих місць були втрачені внаслідок бойових дій [4]. У відсотковому вимірі це близько 30% від загальної кількості робочих місць в державі до лютого 2022 р. За прогнозами станом на початок 2023 р. втрата робочих місць складе близько 7 млн, або 43,5% [4, 5]. Додатково нинішня криза має значний вплив на національну систему соціального захисту – як в площині росту видатків, так і скорочення її надходжень.

В контексті біженців працездатного віку, існує щонайменше 5 млн біженців і вимушено переміщених осіб з України, які виїхали за кордон [4–7]. За оцінками МОП, близько 1,2 млн біженців працювали до початку бойових дій [4]. Вартим уваги є те, що 2/3 біженців мають вищу освіту; 49% з біженців працювали у професіях, що потребували високого рівня кваліфікації; біженцями переважно є жінки з дітьми [4]. Зауважимо, що продовження тривалості бойових дій змусило біженців залишатися за кордоном довше, що, в свою чергу, створювало додатковий тиск на ринок праці та систему соціального захисту в приймаючих країнах [5].

Внаслідок соціально-економічної кризи значно знизиться ВВП, так за результатами 2022 р. МВФ оцінював втрати ВВП на рівні від –25% до –35%; Світовий банк оцінював втрати ВВП на рівні –45% у 2022 р. [5, 8]. У разі продовження та розширення соціально-економічної кризи 90% населення може зіткнутися з бідністю та поверненням до рівня бідності, що востаннє зафіксовано 18 років тому у 2004 р. [4–7]. Відповідно все це створює суттєві виклики для ринку праці в Україні та потребує комплексної відповіді від всіх груп стейкхолдерів – в першу чергу, держави.

В цьому контексті ринок праці в Україні потребуватиме змістовних дій з боку уряду та реалізації комплексної програми, що знизить вплив негативних факторів. Державі необхідно вжити заходів з забезпечення адекватного рівня мінімальної зарплати, гарантування прав найманих працівників [3]. При цьому держава має полегшити для роботодавців функціонування в площині трудових відносин на період бойових дій, насамперед за рахунок певної дерегуляції, а також використання здобутків цифровізації у відносинах «роботодавець – працівник».

Список використаних джерел:

1. *Green F., Henseke G.* Europe's evolving graduate labour markets: supply, demand, underemployment and pay. *Journal for Labour Market Research*. 2021. № 55. С. 1–13.
2. *Gallie D.* The quality of work in a changing labour market. *Social Policy & Administration*. 2017. № 51 (2). С. 226–243.

3. Ковач О. Особливості українського ринку праці та його активне регулювання. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 12. С. 1–6.

4. Матеріали МОП. URL : <https://www.ilo.org/global/publications/lang--en/index.htm> (дата доступу: 27.10.2022).

5. Матеріали Світового банку. URL : <https://www.worldbank.org/en/research> (дата доступу: 27.10.2022).

6. Матеріали МФУ. URL : <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (дата доступу: 27.10.2022).

7. Матеріали МЕУ. URL : <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=77059300-efc0-4c61-8a67-3974e0cd27a5&title=PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkraini> (дата доступу: 27.10.2022).

8. Матеріали МВФ. URL : <https://www.weforum.org/reports> (дата доступу: 27.10.2022).

Муляр А. Б., магістр

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Бобровська О. Ю., д.держ.упр.,

професор кафедри економіки та соціально трудових відносин

Університету митної справи та фінансів)

ОСОБЛИВОСТІ ВИНАГОРОДИ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сучасному етапі нагально постає проблема підтримки належного стану різноманітних груп економічних агентів – в першу чергу, домогосподарств (що представлені найманими працівниками) та бізнесу (що потребує кваліфікованої та стабільної робочої сили). В цих соціально-економічних відносинах винагорода персоналу є ключовим важелем, що впливає як на результати роботи працівників, так і рівень їх добробуту [1]. Зауважимо, що винагорода персоналу є, по-перше, ключовим фактором забезпечення високої якості зайнятості, по-друге, складає основну частину доходу домогосподарства. Таким чином, політика як на мікро-, так і на макро-рівні щодо винагорода персоналу та інших умов праці має бути виваженою, соціально справедливою, спрямованою на забезпечення справедливого доступу до результатів прогресу та соціально-економічного розвитку, а також забезпечувати адекватний прожитковий мінімум для всіх зайнятих і інших груп, які потребують такого захисту [1]. Відповідно в рамках такої політики підприємства, особливо що працюють у країнах, що розвиваються, мають забезпечувати найкращі умови праці, в т. ч. і винагороду персоналу, в рамках виділеного вище комплексного підходу. При цьому, система дій підприємств в розрізі умов праці та винагорода персоналу має бути прямо пов'язана з економічним становищем конкретного бізнесу, але при цьому така винагорода має бути достатньою для задоволення основних потреб працівників та їхніх сімей [1]. Важливим аспектом щодо формування винагорода за працю є те, що найманий

працівник має отримувати її за свою роботу протягом законодавчо встановленого робочого часу, без надмірного робочого навантаження за рамками, що не врегульовані та не встановлені національним законодавством про працю. В сучасних умовах винагорода персоналу на підприємстві може здійснюватися за кількома різними моделями. Такі підходи в основному представлені моделями: по-перше, придатності з точки зору керівника, по-друге, винагорода на основі рівня кваліфікації, по-третє, винагорода на основі компетентності, по-четверте, винагорода на основі нормативно встановленої оплати за стандартизовану працю [2–3]. Розглянемо в більших деталях перелічені вище найбільш розповсюджені моделі винагорода.

Модель винагорода, що виходить з оцінки придатності з точки зору керівництва визначає винагороду на основі об'єктивної думки за результатами роботи працівника за звітній період з додаванням суб'єктивної думки керівника щодо професійних успіхів кожного окремого працівника. В рамках такої моделі винагорода персоналу є диференційованою залежно від результатів роботи за відповідний період і результатів оцінки керівництвом. В рамках сучасної проблематики систем винагорода на українських підприємствах такий підхід може стимулювати працівників до більш творчого підходу до виконання своїх функціональних обов'язків.

Модель винагорода на основі кваліфікації, в свою чергу, передбачає основний фокус у визначенні винагорода працівника, виходячи з його або її рівня кваліфікації. Характерною особливістю такої моделі винагорода працівника є її базування саме на рівні кваліфікації особи без врахування відповідної посади, що обіймає працівник, в формуванні його або її винагорода за працю на підприємстві. Розрахунок обсягу винагорода персоналу в рамках моделі на основі кваліфікації передбачає використання попередньо визначених нормативів за відповідними видами кваліфікації, що визначені у внутрішніх нормативних документах підприємства. На сучасному етапі така модель винагорода може сприяти українським підприємствам у формуванні підходів до управління людським капіталом, націленим на збереження свого потенціалу як на рівні окремих працівників, так і всього колективу.

Модель винагорода, що базується на рівні компетентності працівників передбачає оцінку працівника та відповідно встановлення його або її винагорода на основі комплексу навичок і знань. Даний підхід суттєво відрізняється від усталених практик визначення винагорода працівника, коли враховуються окремі навички – натомість модель винагорода на основі компетентності фокусується на унікальному комплексі знань і навичок в поєднанні з попереднім професійним досвідом окремого працівника, що формує його або її унікальний профіль, виходячи зі специфічної експертизи кожної окремої особи. В сучасних умовах дана модель винагорода може сприяти розбудові потенціалу людського капіталу на підприємстві та підтримати найбільш цінних фахівців.

Модель винагороди на основі нормативно встановленої оплати за стандартизовану працю виходить з централізовано встановлених нормативів в рамках стандартизованих виробничих і бізнес-процесів на окремому підприємстві. Така модель уможлиблює швидку та прозору процедуру з розрахунку винагороди працівника на окремому встановленому напрямку робіт в межах окремого підприємства. Модель ґрунтується на чітких розрахунках, що охоплюють аспекти нормативно встановлених трудозатрат, часових рамок на окремі операції та процеси, потреб працівників на окремих напрямках робіт. Така модель в сучасних умовах сприятиме покращенню прозорості в стосунках «роботодавець-працівник» і сприятиме більшій передбачуваності в аспекті грошових очікувань кандидатів на посаду.

Підсумовуючи, проблематика винагороди персоналу є ключовою на сучасному етапі для багатьох груп економічних агентів. Першочерговою обраною моделлю винагороди має бути адекватною внутрішнім і зовнішнім особливостям роботи на відповідному підприємстві. Сформована модель винагороди персоналу також має забезпечувати відповідне відтворення людського капіталу.

Список використаних джерел:

1. Матеріали МОП. URL : <https://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/publications/lang--en/index.htm> (дата доступу: 27.10.2022).
2. *Coco C. T., Jamison F., Black H.* Connecting people investments and business outcomes at Lowe's: Using value linkage analytics to link employee engagement to business performance. *People & Strategy*. 2011. № 34 (2). С. 28–33.
3. *Cascio W. F.* From business partner to driving business success: The next step in the evolution of HR management. *Human Resource Management*. 2005. № 44 (2). С. 159–163.

Носенко А. С., магістр
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Бобровська О. Ю., д.держ.упр., професорка
кафедри економіки та соціально трудових відносин
Університету митної справи та фінансів)

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ПОТУЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Корпоративна культура є невід'ємною частиною суспільства, незалежно від епохи. Становлення та утвердження корпоративної культури – зразок того, як розвиток цивілізації, науково-технічного прогресу приводить суспільство до необхідності потреб розвитку духовної культури, усвідомлення того, що для досягнення високих результатів у трудовій діяльності одних економічних методів недостатньо, вони обов'язково повинні доповнюватися розвитком культури. Сьогодні,

особливо коли відбувається інтенсивний розвиток ринкової економіки, потреба в розумінні сутності та значення корпоративної культури постає пріоритетним чинником розвитку будь-якого підприємства. Недостатньо переймати досвід успішних зарубіжних підприємств, слід виробляти та впроваджувати власні підходи до корпоративної культури з урахуванням вітчизняної специфіки економічного середовища та управлінських засад.

Корпоративна культура – це сукупність пануючих в організації ціннісних уявлень, норм і зразків поведінки, що визначають зміст і модель діяльності співробітників незалежно від їх посадового становища і функціональних обов'язків. На кожному підприємстві корпоративна культура складається зі самостійних напрямків: культура умов праці, культура засобів праці і трудового процесу, культура міжособистісних відносин, культура управління та культура працівника [3, с. 247]. Хоча, на сучасному етапі значна кількість вітчизняних підприємств потребує удосконалення існуючої корпоративної культури у зв'язку зі значними змінами зовнішнього підприємницького середовища, а також через істотну невизначеність. Оцінюючи розвиток корпоративної культури України, за результатами соціологічних досліджень, можна стверджувати про таке: 55 % сучасних українських керівників вважають, що в ідеалі корпоративна культура повинна бути на підприємстві: 40 % наших підприємців намагаються сформувати її за допомогою західних технологій; 35 % визнають потребу в ній, але для цього в них не вистачає ні часу, ні ресурсів; 25 % узагалі вважають її непотрібною [2].

Можна виділити дві категорії підприємств з точки зору наявності чи відсутності там цілеспрямованої роботи з формування корпоративної культури:

– керівництво має досить точні уявлення про те, якого роду корпоративна культура є бажаною для їх підприємства. Для більшості вітчизняних підприємств характерна відсутність цілеспрямованої роботи з формування корпоративної культури, яка була б адекватна цілям і стратегіям організації; слабо проводиться робота з формалізації декларованих цінностей корпоративної культури;

– у керівництва є деякі уявлення про бажану для них корпоративну культуру, однак її формування ведеться підступно, про це не прийнято говорити як про ціленаправлену діяльність. Документів, які будь-яким чином формалізують бажану корпоративну культуру, в цій групі підприємства немає [1].

Водночас процеси, структура, поведінка, рівень конкурентоспроможності підприємства формують загальну результативність її діяльності, а корпоративна культура впливає на всі характеристики результативності, є абсолютно обґрунтованою. Вона має вагомий вплив на діяльність підприємства, і основною її метою є підвищення трудового

потенціалу, бо він є «основою підприємства». Підвищення трудового потенціалу приводить до зростання компетенції персоналу, що означає зростання прибутковості підприємства в цілому. Компетентніші працівники характеризуються креативним мисленням, вони здатні генерувати ідеї і працювати продуктивніше. Усе це позитивно відіб'ється на якості продукції, дозволить підприємству розробляти власні унікальні технології та продукцію, тим самим підвищуючи тим самим загальну ділову активність. Отже, всі аспекти впливу корпоративної культури на успішну ділову активність підприємства є важливими, а тому можемо говорити про ефективність корпоративної культури загалом.

Саме корпоративна культура точно визначає поведінку працівників. Передбачуваність, упорядкованість і послідовність діяльності на підприємстві формується за допомогою високої формалізації. Ефективна корпоративна культура досягає того ж результату без ведення якої-небудь документації. Вона може бути більш ефективною, ніж будь-який формальний структурний контроль. Чим сильніша культура організації, тим менше управлінському персоналу потрібно приділяти уваги розвитку формальних правил і положень для керування поведінкою працівника. Крім того, коли виникає необхідність формування нової стратегії й моделі бізнесу, та побудови на їх основі нової системи цінностей, роль чинника корпоративної культури в соціальній системі стає визначальною. Корпоративна культура відображає унікальність, неповторність і, в результаті, конкурентні переваги кожного підприємства. Її можна розглядати як потужний стратегічний інструмент, що забезпечує підприємству стійку конкурентну перевагу та загалом впливає на ефективність його роботи, впливаючи на репутацію підприємства, імідж, якість продукції, рівень обслуговування, інновації.

Список використаних джерел:

1. Антохова І. М., Водянка Л. Д., Сибирка Л. А. Корпоративна культура як ефективний інструмент управління персоналом. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7385>

2. Апостолук О. Корпоративна культура як інструмент ефективного менеджменту підприємства в підвищенні його конкурентоспроможності. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки*. 2016. С. 68–73.

3. Маковоз О. С. Корпоративна культура як фактор сталого розвитку та економічної безпеки підприємства. *Стратегічні імперативи сучасного менеджменту*: зб. матеріалів V Міжнар. наук.-пр. конф., 23–24 квіт. 2020 р. Київ: КНЕУ, 2020. С. 247–249.

Повх А. О., магістр
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Гапєєва О. М., д.е.н., професорка
кафедри економіки та соціально-трудоуних відносин
Університету митної справи та фінансів)

ЕФЕКТИВНІСТЬ СЛУЖБИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ

Управління персоналом на державній службі – це складний і багатогранний процес. Від того, наскільки ефективно впроваджуються та працюють різноманітні технології управління персоналом, залежить і ефективність та результативність працівників державних органів [2].

Служба управління персоналом – структурний підрозділ у складі апарату державного органу (сектор, відділ, управління, чи департамент з питань управління персоналом чи з питань персоналу тощо) або окрема посада спеціаліста з питань персоналу. Служба управління персоналом забезпечує здійснення керівником державної служби своїх повноважень, відповідає за реалізацію державної політики з питань управління персоналом у державному органі, добір персоналу, планування та організацію заходів з питань підвищення рівня професійної компетентності державних службовців, документальне оформлення вступу на державну службу, її проходження та припинення, а також виконує інші функції, передбачені законодавством.

Щоб ефективно виконувати покладені на службу управління персоналом завдання, вона має виступати у ролі:

аналітика: тут йдеться про стратегічне управління персоналом, визначення стратегічних цілей державного органу, узгодження їх із HR-стратегією;

комунікатора: служба управління персоналом має представляти інтереси персоналу у державному органі, заохочувати та мотивувати своїх працівників, забезпечувати реалізацію права голосу кожного державного службовця;

каталізатора змін: служба управління персоналом має трансформувати, змінювати та оновлювати структуру державного органу.

А також впроваджувати у свою роботу сучасні методи та інструменти управління персоналом на державній службі, а отже приділити свій час: розробці HR-стратегії державного органу, колективного договору, що гарантують працівникам можливість долучитися до прийняття важливих рішень в державному органі; підвищенню мотивації і прихильності персоналу; підвищенню професійної компетентності державних службовців, розширенню бази умінь та навичок, складанню індивідуальної програми підвищення рівня професійної компетентності державного службовця та визначення вимог до рівня його професійної компетентності; впровадженню процесів управління ефективністю та оцінювання результатів службової діяльності; системі заохочення [1].

Основні критерії оцінки ефективності роботи служби управління персоналом поділяються на дві групи: суб'єктивні і об'єктивні.

До суб'єктивних критеріїв належать: рівень співробітництва функціональних служб з відділом управління персоналом; думка лінійних менеджерів щодо ефективності відділу; довірливість взаємовідносин з працівниками; швидкість і ефективність вирішення питань у підрозділах.

До об'єктивних критеріїв оцінки належать: рівень виконання стратегічних планів керівництва відносно персоналу; позитивні дії по досягненню цілей організацій; середній час виконання завдань, замовлень, вимог; співвідношення витрат відділу та чисельності обслуговуючого персоналу.

Показники оцінки роботи кадрових служб можуть бути згруповані так:

1. показники економічної ефективності;
2. рівень задоволеності працівників;
3. непрямі показники ефективності роботи;
4. результати опитування працівників.

Кожний показник або їх комбінація в цілому показують ефективність відповідних заходів. Найчастіше використовуються методи оцінки, що базуються на аналізі статистичних даних [3].

Аналізуючи оцінку ефективності управління персоналом також не можна не сказати про оцінку служби управління персоналом. Багато залежить від їх персоналу, якщо вони відповідають вимогам економічної реформи, а саме: мають відповідну освіту і відмінні знання, гнучкий розум і практичну кмітливість, достатній стаж роботи на нижчій посаді [4].

Таким чином, служби управління персоналом відіграють важливу роль в успішному функціонуванні та розвитку державних органів. Адже допомагає налагодити якісний процес роботи з персоналом на усіх етапах кадрового менеджменту, що, у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності управління персоналом державного органу та рівня її розвитку загалом.

Список використаних джерел:

1. Функціонування служб управління персоналом. URL : <https://nads.gov.ua/diyalnist/upravlinnya-personalom-na-derzhavnij-sluzhbi/funkcionuvannya-sluzhb-upravlinnya-personalom> (дата звернення 24.10.2022).

2. Управління персоналом на державній службі. URL : <https://nads.gov.ua/diyalnist/upravlinnya-personalom-na-derzhavnij-sluzhbi> (дата звернення 29.10.2022).

3. Критерії ефективності кадрової роботи. URL : <https://helpiks.org/7-51767.html> (дата звернення 27.10.2022).

4. Оцінка ефективності управління персоналом. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2629> (дата звернення 27.10.2022).

Птачик І. А., магістр
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Гапєєва О. М., д.е.н., професорка
кафедри економіки та соціально-трудо­вих відносин
Університету митної справи та фінансів)

ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПРАЦІ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Система управління безпекою праці є комплексним явищем, що охоплює системні структурні підходи, набір інструкцій, комплекс інструментів, що допомагає відповідальним особам системно керувати безпекою праці на підприємстві. Цей комплекс політик і процедур покликаний зменшити число нещасних випадків, професійних захворювань, інших видів ризиків і небезпек для працівників на підприємстві [1–2].

Кращі практики свідчать, що в систему управління безпекою праці необхідно включати інструменти з таких напрямків: оцінка ризиків, вивчення причин і потенційних джерел небезпек на робочому місці, запобігання аваріям та профілактика інцидентів на робочому місці, системне навчання техніці безпеки на робочому місці [1–2].

В системі управління безпекою праці важливе місце посідають відповідні системи стандартів, зокрема, стандарти ISO [3–4]. В контексті забезпечення управління безпекою праці в першу чергу можемо назвати стандарти ISO 45001:2018 та ISO 9001:2015, що відповідно фокусуються на безпеці працівника на робочому місці та на проблематиці управління якістю в організації [3–4]. Вищеназвані стандарти мають бути доповнені іншими релевантними стандартами на рівні національних нормативно-правових актів та регуляторних документів, галузевих стандартів, внутрішніх нормативних документів конкретної організації. В комплексі вони мають забезпечувати відповідну систему з управління безпекою праці в організації.

Наголосимо, що залежно від того, в якому секторі працює конкретна організація, можуть ставитися відповідні вимоги до системи управління безпекою праці. Наприклад, якщо організація здійснює транспортні перевезення, то в контексті забезпечення роботи системи безпеки праці необхідно базуватися на нормативно-правових актах і регуляторних документах з транспортної галузі, вимогах до рівня кваліфікації водіїв або операторів транспортного засобу, забезпечення безпеки пасажирських перевезень [5–7]. Звернемо увагу на те, що у більш специфічних галузях, наприклад, атомній енергетиці, вимоги до системи управління безпекою праці будуть суттєво більш специфічні та потребуватимуть більш ґрунтового опрацювання [5–7].

Існування системи управління безпекою праці є не тільки результатом принципової позиції органів державної влади або керівництва окремої організації. Натомість обов'язкова умова щодо адекватної системи управління безпекою ґрунтується на положеннях базових прав людини

щодо доступу до безпечної праці. До того ж, безпека робочого місця є своєрідним моральним зобов'язанням роботодавця перед найманим працівником і іншими стейкхолдерами [5–7]. Система управління безпекою праці сприяє оцінці ризиків і джерел небезпеки на робочому місці. Додатково дана система уможливорює запобігання інцидентам на робочому місці у майбутньому. В разі настання небезпечної ситуації дана система сприятиме вірному реагуванню на виклики, забезпечить вчасне повідомлення про інциденти, забезпечить моніторинг і контроль потенційних небезпек на робочому місці. Це все ґрунтується на зваженій системі моніторингових і контрольних інструментів в рамках управління безпекою праці, а також глибокій аналітиці драйверів виникнення небезпечних ситуацій на робочому місці.

Управління безпекою праці також має сприяти розбудові людського капіталу в організації. Наприклад, дана система може сприяти покращенню психологічного добробуту працівників, розвитку культури фізичного та психологічного здоров'я, розбудові корпоративної культури сутнісно нового зразка з людиною в центрі [5–7]. На сучасному етапі фокус на ці задачі стає все більш яскраво вираженим в розвинених країнах [5–7]. Інноваційні підходи до побудови системи управління безпекою праці передбачають не тільки застосування сучасних цифрових і аналітичних інструментів, але і сутнісно нових практик в розрізі цієї задачі. Зокрема, в рамках сучасної системи управління безпекою праці можуть розвиватися рішення з забезпечення психологічного добробуту працівника, додаткової відпустки внаслідок стресу та психологічного виснаження, подолання наслідків дискримінації та унеможливлення цькування на робочому місці.

Отже, з метою отримання позитивного ефекту від роботи з управління безпекою праці необхідно ефективно формувати та імплементувати дані заходи, що передбачає відповідну систему моніторингу та контролю, а також активне залучення інструментів організаційного менеджменту. В цілому, сучасна система управління безпекою праці має вирішувати не тільки традиційні задачі забезпечення захисту фізичного здоров'я працівників і профілактики інцидентів на робочому місці, але і формувати підґрунтя для досягнення психологічного добробуту, а й формувати адекватну корпоративну культуру в організації, що спрямована на досягнення повноцінного добробуту працівника в фізичному, психологічному та соціальному аспектах.

Список використаних джерел:

1. Sheffield Hallam University Health and Safety Policy. Health and Safety Series, 2013. № HSSP21: 1.3. С. 1–15.
2. Матеріали CDC NIOSH. URL : <https://blogs.cdc.gov/niosh-science-blog> (дата доступу: 29.10.2022).
3. Стандарт ISO 45001:2018. URL : <https://www.iso.org/standard/63787.html> (дата доступу: 29.10.2022).

4. Стандарт ISO 9001:2015. <https://www.iso.org/standard/62085.html> (дата доступу: 29.10.2022).

5. Hammer L. B., Sauter S. Total worker health and work-life stress. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*. 2013. № 55 (12). С. 25–29.

6. Burks S. V., Anderson J. E., Bombyk M., Haider R., Ganzhorn D., Jiao X. Nonadherence with employer-mandated sleep apnea treatment and increased risk of serious truck crashes. *Sleep*. 2016. № 39. С. 967–975.

7. Fransson E. I., Heikkilä K., Nyberg S. T., Zins M., Westerlund H., Westerholm P. Job strain as a risk factor for leisure-time physical inactivity: an individual-participant meta-analysis of up to 170,000 men and women. *American Journal of Epidemiology*. 2012. № 176. С. 1078–1089.

Пупко Ю. І., магістр

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Бикова А. Л., к.е.н., доцент

Університету митної справи та фінансів)

ОСОБЛИВОСТІ ВВЕДЕННЯ НА ПОСАДУ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах боротьби з російською військовою агресією важливо щоб держава працювала як ніколи злагоджено та безперебійно. Бо саме державний механізм забезпечує та підтримує оборону України, дає змогу суспільству отримувати життєво важливі функції та послуги, які реалізуються держслужбовцями. Тому у держави гостро постало питання у терміновому наймі кваліфікованих працівників для підтримання виконання своїх функцій.

Протягом воєнного стану вступ громадян України на посади державної служби в державних органах здійснюється згідно розпорядження Верховної ради України, яка скасувала конкурсні добори для вступу на державну службу та службу в органах місцевого самоврядування під час воєнного стану, відповідно до прийнятого 24 березня Закону про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану [1].

Новим законом визначено, що у період дії воєнного стану керівником державної служби без конкурсного відбору здійснюється призначення на:

- посади державної служби;
- посади в органах місцевого самоврядування;
- посади керівників суб'єктів господарювання державного сектора економіки, комунальних підприємств, установ, організацій [2].

Особа, яка бажає працювати в державному органі, має подати до такого органу заяву, заповнену особову картку встановленого зразка та документи, що підтверджують наявність у неї громадянства України, освіти та досвіду роботи згідно з вимогами законодавства, встановленими щодо відповідних посад [3].

Після скасування воєнного часу, конкурси на такі посади будуть проводитися, але у строк не пізніше 6 місяців з дня припинення воєнного стану. Граничний строк перебування особи на відповідній посаді, призначення на яку відбулося під час дії воєнного стану, становить не більше 12 місяців після припинення чи скасування воєнного стану.

Обмежень чи заборон щодо переведення на рівнозначну посаду державної служби в умовах дії воєнного стану законодавством не передбачено. Таким чином, переведення на рівнозначну або нижчу вакантну посаду в тому самому чи іншому державному органі, у тому числі в іншій місцевості (в іншому населеному пункті), здійснюється на загальних підставах відповідно до ст. 41 Закону України “Про державну службу” [5].

Тепер відповідно до закону України про внесення змін до Законів України “Про центральні органи виконавчої влади” та “Про правовий режим воєнного стану” щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану від 24 березня для особи, уповноваженої на виконання функцій держави, не є обов’язковим подання декларації, передбаченої Законом України “Про запобігання корупції”.

Проте декларація кандидата на посаду, якщо особу призначено на вакантну посаду державної служби або служби в органах місцевого самоврядування у період дії воєнного стану, має бути подана у період з 00 годин 00 хвилин дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану, до 00 годин 00 хвилин відповідного числа третього місяця від такого дня. Це означає, що строки подачі такої декларації відтермінуються [4].

Відповідно до ст. 86 Закону України “Про державну службу” державний службовець має право звільнитися зі служби за власним бажанням, попередивши про це суб’єкта призначення у письмовій формі не пізніше як за 14 календарних днів до дня звільнення. Також державний службовець може бути звільнений до закінчення двотижневого строку, передбаченого частиною першою цієї статті, в інший строк за взаємною домовленістю із суб’єктом призначення, якщо таке звільнення не перешкоджатиме належному виконанню обов’язків державним органом. Суб’єкт призначення зобов’язаний звільнити державного службовця у строк, визначений у поданій ним заяві, у випадках, передбачених законодавством про працю. Враховуючи зазначене, керівник державної служби не може відмовити державному службовцю у звільненні за власним бажанням [5].

В результаті, за умов воєнного часу спрощена процедура призначення на посади державної служби запобігла втраті керованості держави та забезпечила доступ до державної служби спеціальній категорії осіб. Застосування Закону Про внесення змін до Законів України “Про центральні органи виконавчої влади” та “Про правовий режим воєнного стану” щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану в найближчому майбутньому вирішить ще низку організаційних питань, пов’язаних із призначенням держслужбовців на посади, спростить процедуру відбору, відкинувши зайвий формалізм.

Список використаних джерел:

1. Офіційний вебпортал парламенту України. URL : <https://www.rada.gov.ua/news/razom/220939.html> (дата звернення: 25.10.2022).
2. Законодавче регулювання трудових відносин у період воєнного стану. URL : https://buh.ligazakon.net/aktualno/12224_priyom-na-derzhavnu-sluzhbu-pd-chas-vyni (дата звернення: 25.10.2022).
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text> (дата звернення: 25.10.2022).
4. Про внесення змін до Законів України “Про центральні органи виконавчої влади” та “Про правовий режим воєнного стану” щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану: Закон України. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/view/ji07097a?an=4> (дата звернення: 25.10.2022).
5. Про державну службу: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 25.10.2022).

Савон М. О., магістр

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Гапєєва О. М., д.е.н., професорка
кафедри економіки та соціально-трудова відносин

Університету митної справи та фінансів)

ПРИКЛАД ЯПОНСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ДИВА ДЛЯ УКРАЇНИ

У довоєнний період Японія з кінця XIX століття просувалася шляхом модернізації у найрізноманітніших аспектах життя країни, керуючись гаслом «Багата держава, сильна армія». Результат цього процесу у економічній сфері показує зростання величини ВВП душу населення. Якщо 1870 року ВВП душу населення становив трохи більше відповідно 23 і 30 % від показників Великобританії та США, то безпосередньо перед початком війни на Тихому океані величина ВВП у розрахунку на душу населення досягла відповідно 42-х і 41-го відсотка від цих держав.

Показник ВВП душу населення в 1956 році перевищив довоєнний рівень 1940 р. У період відновлення середній річний приріст ВВП на душу населення становив 7,1 відсотка, більш того, після завершення процесу відновлення японська економіка продовжила розвиток переходом до періоду високих темпів зростання. У 1973 році, який став останнім роком періоду високих темпів економічного зростання, ВВП Японії у перерахунку на душу населення становив 95 відсотків від британського та 69 відсотків від американського.

Основними причинами прориву Японії в економічній сфері стали успішні реформи в економічній сфері, інтеграція постачальників ресурсів, виробників, банків та маркетологів до вузькоспеціалізованих груп,

взаємовигідні відносини між урядом та представниками бізнесу, дешева робоча сила і, як наслідок, низька собівартість та висока цінова конкурентоспроможність, сильна підтримка експортної галузі та жорсткий контроль держави над зовнішньою торгівлею. Політична стабільність в країні стала рішучим фактором, що надала можливість для раціональної політики підтримки національних виробників та активного освоєння нових передових технологій.

Важливим чинником інноваційного розвитку японської економіки був жорсткий контроль з боку держави за зовнішньоекономічною діяльністю. Японці активно купували передові технології по всьому світу, що дозволяло економити на інвестиціях та розробках досліджень. Найчастіше куповані інноваційні технології впроваджувалися набагато раніше, ніж у країнах, де вони розроблялися.

Держава всіляко підтримувала інноваційну діяльність в країні і особливо підприємства, чия продукція відправлялася на експорт. Конкурентоспроможність найбільш відомих японських корпорацій від самого початку забезпечувалася державними субсидіями, а також низькою ціною висококваліфікованої робочої сили. Висока якість та відносно невисока ціна японської продукції дозволили їм дуже швидко та успішно завоювати світовий ринок.

Таким чином, можна сказати, що економічний прорив в Японії цікавий для нас насамперед тим, що багато проблем, з якими свого часу довелось зіткнутися японцям, є актуальними і для України. Японія, як і Україна, через дефіцит природних ресурсів не може самостійно забезпечити себе всім необхідним. Така ситуація змушує Японію мати величезний експортний сектор, бо лише за рахунок реалізації продукції та послуг на експорт країна може купити за кордоном те, чого їй не вистачає. Для того щоб японський експорт був сильним і конкурентоспроможним, у цій країні значна увага приділяється структурній політиці, тобто формуванню такої структури економіки, коли використання наявних ресурсів (трудових, природних, матеріальних) приносило б країні найбільший ефект.

На мою думку, для України, Японія є найкращим прикладом того, як має надалі розвиватися економіка країни. Японський уряд на своєму прикладі показав, як потрібно жорстко стежити за тим, щоб підприємства країни виробляли те, що дійсно здатне знайти постійний і платоспроможний попит на зовнішньому ринку. Насамперед, на практиці це виражається у розробці та щорічному оновленні так званої матриці галузей, у якій визначаються перспективи розвитку кожної галузі на наступні 20 років (саме протягом цього періоду, можна за потреби переорієнтувати промисловість на інші пріоритети). З допомогою цієї матриці визначаються пріоритетні галузі, які здатні давати належний економічний результат на цьому конкретному етапі, а й мають значний потенціал розвитку у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Encyclopedia of Knowledge. Vol. 10. P. 319.
2. International Economics 1992. URL : https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication7412_en.pdf (дата звернення 26.10.2022).
3. The Oriental Economist. 1974. Feb. URL : <https://www.jstor.org/stable/2118180> (дата звернення 24.10.2022).
4. *Бурлацкий Ф. М.* Японский феномен. Новое мышление: диалоги и суждения о технологической революции и наших реформах. Москва, 1989. С. 63–78.
5. *Маркарьянц С.* Япония: первые шаги к «экономическому чуду». *Проблемы теории и практики управления.* 1994. № 1.

Савченко В. В., магістр

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Бикова А. Л., к.е.н., доцент

Університету митної справи та фінансів)

ОСОБЛИВОСТІ ДОБОРУ ТА АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Найважливішою проблемою України після війни буде запобігти демографічній кризі, яка визрівала з початку незалежності, а зараз уже багатократно посилилася через війну. За оцінками вітчизняних та іноземних фахівців, населення України може скоротитися від чверті до третини від довоєнного рівня залежно від тривалості війни. Основними причинами є прямі втрати життів військових і цивільних, еміграція, подальше зниження народжуваності, посилене війною, та втрата населення, яке залишилося на окупованих територіях. Це підсилюється швидким погіршенням вікової структури населення. Роль держави тут полягатиме як у створенні умов до повернення українців з вимушеної еміграції, так і у вжитті заходів у соціальній і медичній сферах для стимулювання народжуваності та покращення умов для життєдіяльності населення, а також у завершенні пенсійної реформи. Перед державою буде стояти питання перекваліфікації робочої сили до нової структури економіки. Ринок робочої сили має бути перекваліфікований згідно з попитом на фахівців із кваліфікацією роботи в технологічних галузях із високим ступенем доданої вартості, таких, як сучасний виробничий військовий комплекс, виробництво ІТ-технологій, сучасних засобів зв'язку, комп'ютерних технологій, економіки тощо. Це потребує повної переорієнтації системи освіти, в тому числі з акцентом на вищу та середню технічну освіту.

За офіційними даними, на українському ринку праці відсоток населення з вищою освітою є одним із найвищих у світі – більш як 70%, хоча майже кожен другий випускник працює не за профілем. Престиж робітничих професій, на жаль, є дуже низьким, а попит з боку бізнесу мало корелює з освітніми програмами, які фінансує держава із власного

бюджету. Це є подвійною втратою як для бюджету, так і для бізнесу, який витрачає додаткові кошти для перекваліфікації випускників для власних професійних потреб. Тому реформа освіти має вирішувати саме питання відповідності пропозиції на ринку праці та попиту з боку бізнесу в рамках нової структури економіки. Вести бізнес під час війни є надскладно. Людині не притаманно здаватися перед труднощами, відповідно підприємці намагаються рухатися вперед. Під час війни бізнес мотивований не тільки питаннями самозбереження, але й більш глобальними завданнями – надати робочі місця та допомогти захисникам.

В умовах війни підприємства функціонують в новій важкій реальності, в умовах безлічі некерованих факторів негативного впливу на діяльність: міграція людей та нерозуміння чи повернуться вони; відсутність особистої безпеки будь-де; ризики втрати майна через руйнування; зовнішні економічні обмеження; збільшення кількості підприємств, котрі наразі неспроможні виконувати свої зобов'язання; кардинальні зміни до законодавства. Оцінка внутрішнього середовища підприємств свідчить про найвищий рівень кадрових ризиків: по-перше, співробітники звільняються або не виходять на роботу через небезпеку; по-друге, існують ризики втрати найманих працівників через мобілізацію, у т. ч. кваліфікованих кадрів.

Відповідно, однією з основних проблем управління підприємством є проблема управління його персоналом. На сьогодні важко переоцінити всю важливість даної проблеми, оскільки в сучасних економічних умовах персонал (команда) вирішує якщо не все, то дуже багато. Персонал – найбільш складний об'єкт управління, оскільки є живим і має можливість самостійно приймати рішення, критично оцінювати вимоги, що висувуються, діяти, має суб'єктивні інтереси і надзвичайно чутливий до управлінського впливу.

Забезпечення якісним персоналом підприємств, здатними гарантувати їх ефективне функціонування в умовах як війни, так і післявоєнному періоді, у умовах жорсткої конкуренції, привертає пильну увагу багатьох дослідників до вирішення цієї актуальної проблеми. Наразі бракує даних щодо зміни чисельності населення окремих населених пунктів, тому складно передбачити, як зміняться міста України після завершення повномасштабної війни. Через те, що за кордон виїхали переважно жінки, діти та люди літнього віку, в Україні може змінитися статеві-вікова структура населення, що впливатиме і на міський розвиток. Органи місцевого самоврядування матимуть потребу у таких даних для розробити заходів й політики щодо адаптації міст до зміни чисельності та структури населення й інтеграції переселення.

Через активні бойові дії й окупацію чисельність населення у південних і східних областях України зменшується. Через переміщення людей у межах України збільшується чисельність населення у західних областях. Збільшення чисельності населення впливає на міську

інфраструктуру, зокрема збільшує навантаження на житлову, транспортну, соціальну та адміністративну інфраструктуру. У середньо- та довгостроковій перспективі перевантаження соціальної інфраструктури може спричинювати посилення соціальної напруги й дискримінаційного ставлення до ВПО. Крім того, ймовірно, частина внутрішньо переміщених осіб не повернеться у місця, де вони проживали до 24 лютого 2022 року. Це означає, що вони потребуватимуть довгострокового доступного житла та робочих місць у містах, які їх прийняли. Таким чином, в Україні на фоні зростання актуальності розробки політик адаптації інфраструктури міст важливим є і зміна політики підбору та адаптації персоналу підприємств, організацій тощо.

Багато вітчизняних і закордонних науковців приділяють увагу дослідженням питань управління персоналом [1], шляхи пошуку та відбору персоналу [2], удосконалення управління персоналом. Поняття «адаптація» в сучасних умовах трактується неоднозначно. Його можна розглядати як процес активного пристосування особистості до певних умов, що передбачає енергійну діяльність особи, яка адаптується або ж як своєрідний вид діяльності – адаптивної діяльності. Інколи цей термін ототожнюється з діяльністю людини, як універсальне явище. Управління технологіями підбору та адаптації персоналом здійснюється співробітниками відділу пошуку, підбору та адаптації персоналу, керівниками структурних підрозділів і наставниками. Їх головна мета – зробити процес адаптації максимально ефективним та безболісним, тим самим полегшивши їх входження в посаду. Процес адаптації персоналу на підприємстві включає в себе наступні аспекти: психофізіологічний; соціально-психологічний; професійний; організаційний [1].

Набір персоналу – це формування необхідного резерву кандидатів на відкриті вакансії і спеціальності. Підбір являє собою вибір з наявного резерву кандидатів найбільш підходящого претендента, який і обійматиме вакантну посаду. До методів підбору персоналу доцільно віднести: аналіз і оцінка заявних документів; тестування; співбесіда; групова дискусія; графологічна експертиза і поліграф. Приймаючи рішення про проведення підбору персоналу, важливо коректно обирати методи та інструменти, що підвищують рівень прогностичності даного процесу. Тим більш в умовах війни, застосувати всі методи в комбінації не є можливим за браком часу.

Таким чином, більшої уваги вимагає процес адаптації персоналу. З метою ефективної реалізації процесу адаптації програма адаптації – документ, розрахований на період випробувального терміну і передбачає ряд заходів, спрямованих на оволодіння системою спеціалізованих професійних знань і умінь, необхідних для даної посади, а також ефективно їх застосування на практиці. Сама програма дозволяє відчутти себе обізнаним на новій посаді, у новому колективі, що є досить важливим для морального і фізичного комфорту персоналу.

Список використаних джерел:

1. Балабанова Л. В., Сардак О. В. *Управління персоналом: підручник*. Київ: Центр навчальної літератури, 2011. 468 с.
2. Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. *Управління персоналом: навч. посібник*. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Кондор, 2005. 308с.

Шаповалов А. П., магістр
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Бикова А. Л., к.е.н., доцент
Університету митної справи та фінансів)

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ

Україна переживає важкі часи, часи воєнного стану. Це накладає відбиток на всі сфери розвитку, на кожного громадянина, тим паче, на економіку країни.

Втрати економіки України важко підрахувати, оскільки кожної хвилини ця цифра зростає. Лише теплоелектростанції компанії ДТЕК, зазнали збитків на 17,6 мільярдів гривень.[1] Бізнеси різних рівнів понесли збитки: одні повністю зупинили роботу, інші ж скоротили виробництво, а є й такі, що перестали існувати фізично («Азовсталь» та Кременчуцький нафтопереробний завод) [2].

Попри це, через масовий виїзд громадян за кордон, скорочення витрат на товари першої необхідності та послуги населенням, яке залишилося в межах України, зменшився попит на послуги та товари загалом. У той же час, спостерігаємо стрімке зростання цін, за прогнозами НБУ таке зростання до кінця цього року може сягнути приблизно 30% [2].

Але, як зазначає Степан Куйбіда, директор департаменту економічної політики Львівської ОВА, під час війни Уряд та Парламент країни показує свою гнучкість, приймаючи рішення швидко та відповідно до ситуації, що склалася. Також, він відзначає те, що нині співпраця влади з профільними середовищами є ефективною та має позитивну тенденцію розвитку [3].

Ще одним викликом є стрімке зростання рівня безробіття, яке вже зараз значно вище, ніж у довоєнний період. Велика чисельність населення є вимушеними переселенцями і у регіонах їх скупчення, кількість вакансій відчутно нижча за кількість запитів про працевлаштування. Відповідно до звіту Національного банку, за II квартал рівень безробіття зріс до 35% [2].

Окрім того, з початком війни, підприємства прийняли рішення про зниження заробітних плат для своїх працівників, мета – заощадження коштів для організації подальшого виробництва товарів чи надання послуг.

Загалом, відповідно до оцінки НБУ, падіння економіки України, за II квартал, становило 40% [2].

Оптимальним та дієвим рішенням, що полегшило б ситуацію, стало зниження податків, виділення фінансової підтримки не лише для вимушено переселених громадян, а й для підприємств та їх працівників. А також, спрощення певних бюрократичних аспектів у веденні бізнесу, і, безперечно, організація та контроль за допомогою громадянам країни у вирішенні питань переїзду у більш безпечні регіони України.

Варто зазначити, що Національний банк України, враховуючи вимоги часу вжив усі можливі заходи задля подолання викликів війни та пом'якшення її негативного впливу, а саме:

- сприяв стабілізації роботи банків та систем безготівкових розрахунків;
- ще на початку війни зафіксував офіційний курс гривні, таке рішення допомогло певним чином стримати зростання цін, оскільки близько п'яти місяців з початку війни, більша кількість товарів поставлялася в Україну за довоєнним курсом, а також, запобігти зростанню паніки;
- підвищив облікову ставку з 10% до 25%, що наразі дозволяє банкам вигідніше залучати кошти населення, ніж брати у кредити у НБУ. Як наслідок, вкладники є більш захищеними від інфляції, а довіра до гривні у час війни залишається стабільною [2].

Також, важкою ситуацією для економіки є блокада Чорного моря, що значно ускладнило експортну роботу. Цим шляхом проводилась аграрна та металургійна експортні кампанії, які є основною групою експортних товарів. Відповідно, процес інвестицій в економіку країни значно сповільнився, а робота над новими проектами взагалі зупинилася.

Наразі, це питання залишається відкритим, оскільки президентом Росії було оголошено про припинення участі Росії у Зерновій угоді, що була підписана Україною та Росією за підтримки Туреччини та ООН.

Значним фактором у подоланні викликів з якими стикається Україна обороняючись у цій війні, є саме підтримка світу, наших партнерів, які постачають необхідне озброєння та надають фінансову допомогу.

Підсумовуючи, розуміємо, що відновлення економіки України буде складним та тривалим процесом, але вже зараз спостерігається готовність уряду, бізнесових структур, партнерів держави до спільної праці задля майбутнього України.

Список використаних джерел:

1. Збитки ТЕС від початку війни перевищили 17 мільярдів – ДТЕК. Мультимедійна платформа іномовлення України. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3602145-zbitki-tes-vid-pocatku-vijni-perevisili-17-milardiv-dtek.html> (дата доступу: 29.10.2022).
2. Просто про економіку (за матеріалами Інфляційного звіту за липень 2022 року). URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-za-materialami-inflyatsiyного-zvitu-za-lipen-2022-roku> (дата доступу: 29.10.2022).
3. Дискусія на тему «Економіка війни: виклики та можливості». URL : <https://www.prostir.ua/?news=dyskusiya-na-temu-ekonomika-vijny-vyklyky-ta-mozhlyvosti-vidbulasya-u-mediatsentri-ukrajina> (дата доступу: 29.10.2022).

Батрак Т. С., студентка
 Університету митної справи та фінансів
 (науковий керівник – Дронова Т. С., к.е.н.,
 доцент кафедри маркетингу
 Університету митної справи та фінансів)

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ФІНЛЯНДІЇ

Система вищої освіти в Україні не є досконалою, але за останні декілька років здійснювалися реформи, що суттєво вплинули на пришвидшення темпів розвитку системи освіти у напрямку цілей і ідеалів бачення освіти у країнах-членів ЄС. Саме зараз, коли ще триває війна і ми перебуваємо в центрі уваги всього світу як країна-лідер, є можливість завершити всі головні реформи, розпочаті в різних сферах українського суспільного життя, зокрема мова йде про реформи у системі освіти. Щоб максимально вигідно використати відкриті перед нами «двері», слід чітко розуміти, що варто кардинально переробити, а що залишити без змін. З цією метою здійснено порівняння системи освіти України та Фінляндії (табл. 1).

Таблиця 1

Показники	Україна	Фінляндія
Ступенева освіта	Бакалавр, магістр, доктор наук	Бакалавр, ліценціат, доктор наук
Види ВНЗ	Училище, технікум, коледж, інститут, університет, академія, консерваторія	Університет, політехнічний інститут
Навчальний процес	Кількість обов'язкових курсів в університетах зазвичай сильно перевищує предмети на вибір (якщо такі існують); Існує певний єдиний для кожної спеціальності навчальний план, якого притримуються всі викладачі, що працюють у системі вищої освіти	Графік занять студент складає самостійно, існує тільки певна вимога до отримання достатньої кількості кредитів; Немає суворого навчального плану, якому треба слідувати. Представники фінських шкіл і вищих навчальних закладів кожного міста щорічно збираються і вирішують що є найважливішим для них і відповідно до цього «корегують» план під власні потреби. Відповідно кожен заклад намагається притримуватись загальних положень, але методи, якими вони досягають поставлених завдань, кардинально різняться

Акредитація	1 рівень – технікуми, училища; 2 рівень – коледжі та інші, прирівняні до них заклади; 3 і 4 рівні – академії, університети, інститути, консерваторії	Поняття «акредитації» офіційно не існує, але функції підготовки між ВНЗ є чітко розподіленими
Вартість навчання	В межах 18000-50000 грн/навчальний рік	Безкоштовна на всіх рівнях освіти
Болонський процес	Учасник Болонського процесу	Учасник Болонського процесу

Джерела: систематизовано автором за [1–6].

Ступенева освіта є подібною як в Україні так і в Фінляндії. Відмінності полягають лише у термінах підготовки фахівців і деяких назвах освітніх рівнів.

Систему акредитації присутню в Україні можна ототожнити з фінською, хоча такого терміну там не використовують. В обох країнах представлений досить широкий спектр ВНЗ, напрямків підготовки, спеціальностей. Але в Фінляндії перевага надається дипломам державного зразка, а недержавні навіть не йдуть у порівняння. А в нашій країні кількість недержавних університетів є невиправдано високою. Відповідно і дипломи наших фахівців програють на фоні закордонних.

Системи вищої освіти Фінляндії орієнтована на власний ринок, спеціальності та напрямки підготовки вдосконалюються відповідно з потребами країни, що підтверджується цифрами. А наша держава акцентує увагу на напрямках, що розвиваються в інших країнах, нехтуючи власними потребами.

Отже, фінський підхід до процесу навчання сьогодні є прикладом до наслідування для багатьох країн по всьому світі. Тут керуються принципами рівності та доступності освіти, демонструючи індивідуальний підхід до кожного учня, надаючи їм змогу обирати форму здобуття вищої освіти, окремі навчальні дисципліни, щоб спланувати індивідуальний план отримання знань і розвитку свої навичок в обраній сфері. Україні слід активно продовжувати свій шлях до євроінтеграції, зокрема в системі освіти, і тоді ми матимемо всі шанси зарекомендувати сою країну, як місце, де кожен охочий може отримати гідну вищу освіту для подальшої професійної самореалізації.

Список використаних джерел:

1. *Корецька А.* Освітні тенденції в контексті Болонського процесу: Актуальність напрямів Болонського процесу для України. *Освіта*. 2004. 27 жовт. – 3 листоп. № 46.
2. Student Study. URL : <https://inlnk.ru/68PJKX>
3. ZN.UA. URL : <https://inlnk.ru/2013yZ>

4. Migrant.biz. URL : <https://inlnk.ru/yO0ag7>
5. International.lnu. URL : <https://inlnk.ru/w41pYe>
6. Wikipedia. URL : <https://inlnk.ru/em6a5>

Білоус С. О., студент
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Івашова Л. М., д.держ.упр., проф.,
професор кафедри публічного управління та митного адміністрування
Університету митної справи та фінансів)

ПРОГНОЗУВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ З ВИКОРИСТАННЯМ АЛГОРИТМІВ МАШИННОГО НАВЧАННЯ

Планування та прогнозування соціально-економічного розвитку держави – це важливі функції державного управління виконання яких забезпечують високопрофесійні фахівці. З огляду на подальшу інформатизацію та діджиталізацію суспільства “...компанії повинні мати два типи співробітників: «Кванти», що мають спеціальну підготовку в галузі аналізу даних, і «Перекладачі», які мають здійснювати експертизу на стику аналізу даних, машинного навчання та прийняття рішень, і формулюють результати “Квантів” мовою, зрозумілою для прийняття загальних управлінських рішень [1]. Саме такі професіонали мають превалювати в органах державної влади в країнах, економіка яких має забезпечувати сталі та випереджаючі показники розвитку. Україна у післявоєнний період має орієнтуватися саме на розвиток національної економіки випереджаючими темпами, а отже система державного управління має орієнтуватися на залучення «Квантів» та «Перекладачів» як провідників знань та вмінь, що забезпечується в процесі машинного навчання з використанням штучного інтелекту.

Машинне навчання та штучний інтелект (ШІ) – одні з найважливіших тем сьогодні. З одного боку, штучний інтелект обіцяє великі переваги для продуктивності та економіки, з іншого боку, він також може витіснити деякі існуючі робочі місця, одночасно створюючи нові. Оскільки штучний інтелект має намір змінити спосіб нашого життя та роботи, постає неминуче питання про те, наскільки ці технології вплинуть на бізнес, споживачів та економіку в цілому. Штучний інтелект може змінити продуктивність і потенціал ВВП. Але для цього потрібно інвестувати в різні типи технологій штучного інтелекту. Можливість збирати, зберігати та аналізувати дані в масштабі, швидкості та способами, що полегшуються технологіями штучного інтелекту, дозволяє компаніям підвищувати якість продуктів та адаптувати їх для споживачів, підвищуючи їх цінність. Штучний інтелект також може зберегти кількість часу, що споживачі витрачають на виконання мікро-менеджменту, або зменшити незгоди в процесі споживання, що веде до збільшення споживчого попиту.

Дослідження британського щорічного звіту показує, що основний внесок в економічні здобутки Великої Британії між 2017 і 2030 роками буде надходити від вдосконалення споживчих товарів, що стимулює споживчий попит (8,4%). Це пояснюється тим, що штучний інтелект забезпечить більший вибір продуктів із розширеною персоналізацією та з часом зробить ці продукти доступнішими. Підвищення продуктивності праці також сприятиме зростанню ВВП, оскільки фірми прагнуть «підвищити» продуктивність своєї робочої сили за допомогою технологій ШІ та автоматизувати деякі завдання та ролі. У всіх регіонах Сполученого Королівства буде досягнуто значних здобутків, а в Англії, Північній Ірландії, Шотландії та Уельсі вплив штучного інтелекту у 2030 році досягне принаймні 5% ВВП [2].

Машинне навчання зосереджено на максимізації передбачуваної сили. Звичайно, стандартні економетричні моделі також можуть час від часу давати гідні прогнози, але вони справді краще підходять для розуміння причинно-наслідкових зв'язків між різними аспектами економіки (наприклад, якщо я скоригую ключову ставку податку, як вона вплине на зростання та зайнятість у всьому світі). Проте коли справа доходить до прогнозування, стандартні економетричні моделі мають тенденцію до «перенавчання» вибірок, що іноді погано узагальнюють нові, невидимі дані.

Це пов'язано з тим, що в моделюванні є два джерела помилок прогнозування – через усунення (наприклад, через виключення ключових факторів, що пояснюють з моделі) і через дисперсію (що робить модель занадто чутливою до даних). Як правило, чим складніша модель, тим вища дисперсія і менша систематична помилка, при цьому помилка прогнозування мінімізується в якійсь середній точці складності. У той час як економетристи присвятили багато енергії усуненню упередженості у відповідях на питання політики, набагато менше уваги приділялося мінімізації дисперсії [3].

Тут на допомогу приходить машинне навчання. Зосередивши увагу на проблемах прогнозування, моделі машинного навчання зможемо звести до мінімуму помилку прогнозування, компенсуючи упередженість та дисперсію. Поліпшення прогнозування від удосконалення цього компромісу може бути значним. Таким чином, машинне навчання «дозволяє даним говорити», тоді як економетрика більш обмежена використанням економічної теорії для створення невеликих, але інтерпретованих моделей. У більш загальному плані це лише один приклад того, чому підприємствам державам слід шукати способи, за допомогою яких машинне навчання (та інші форми ШІ) можуть доповнювати людський досвід, а не замінювати його. Це дозволить максимізувати переваги цих нових технологій та звести до мінімуму руйнівну дію, яку вони приносять на ринок праці.

Список використаних джерел:

1. *McKinsey Quarterly*. An executive's guide to machine learning. 2015. URL : <https://www.mckinsey.com/industries/technology-media-and-telecommunications/our-insights/an-executives-guide-to-machine-learning>
2. The economic impact of artificial intelligence on the UK economy. 2017. URL : <https://www.pwc.co.uk/economic-services/assets/ai-uk-report-v2.pdf>
3. URL : https://pwc.blogs.com/economics_in_business/2017/07/what-can-machine-learning-add-to-economics-.html?utm_source=GDPR&utm_campaign=1e284b7a0fEMAIL_CAMPAIGN_2018_11_23_02_39&utm_medium=email&utm_term=0_7c51e322b7-1e284b7a0f-278644353

Богданова О., студентка
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В МИТНОМУ КОНТРОЛІ: ПРАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ТА НАПЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

В науці склалось декілька підходів до тлумачення поняття «митний ризик», що цілком логічно з огляду на те, що єдиного підходу до понять «ризик» і «митна справа» також немає. Митний ризик здебільшого розглядають як: ймовірність/вірогідність порушень митних правил, реалізації митної загрози, недотримання митного законодавства тощо; втрату/небезпеку втрати; поєднання ймовірності порушень та негативних наслідків [1, с. 25].

Більш підходящим підходом до трактування поняття «митний ризик» є причинно-наслідковий, адже ризикові ситуації можуть привести й до позитивного результату.

Особливості митного ризику – стабільний характер наслідків; наявність негативних наслідків; мінливість; мінімальний поріг настання ймовірності порушення митного законодавства та суб'єктивно-об'єктивна природа оцінювання. Митний ризик розглядають як економічну категорію з урахуванням фінансових результатів; категорію відхилення від мети та ймовірнісну.

Різноманітність митних ризиків потребує їх класифікації. Класифікація ризиків, в основу якої покладено джерела та фактори ризику, дає змогу правильніше аналізувати митні ризики для зниження негативного впливу в питаннях забезпечення безпеки країни [2, с. 55].

В Стратегії розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року наводиться поділ ризиків на фіскальні ризики та ризики безпеки. Фіскальні ризики пов'язані з недоотриманням митних платежів, а безпекові ризики – з ймовірністю переміщення через митний кордон України товарів з порушенням митних правил.

Систему управління ризиками (СУР) – це методи контролю і сукупність інструментів, що ґрунтуються на принципі вибіркової. Це дає змогу органам контролю задовольнятися тільки такими формами контролю, які забезпечують дотримання законодавства.

Останніми роками популярності набуває націлена на оптимізацію митного контролю Автоматизована система аналізу та управління ризиками (АСАУР).

Підходи до застосування інструментів системи управління ризиками закріплені в Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній системі України, затвердженим наказом Мінфіну України від 31.07.2015 № 684. Порядок визначає, що АСАУР – це сукупність програмно-інформаційних комплексів, які забезпечують функціонування системи управління ризиками Держмитслужби України під час контролю із застосуванням системи управління ризиками.

Але існує низка проблемних питань, які виникають при використанні модуля АСАУР (як частини модуля «Журнал пункту пропуску» АСМО товарів та інших предметів «Інспектор-2006») нормативного, технічного та технологічного характеру. За сучасних умов особливо актуальним є питання розвитку системи управління ризиками саме в напрямку застосування в пунктах пропуску автомобільного сполучення, зокрема, в частині впровадження автоматизованих систем аналізу та управління ризиками при переміщенні по смугах руху «червоного» та «зеленого» коридорів. Як наслідок, це дозволить прискорити переміщення товарів та транспортних засобів через пункти пропуску за рахунок реалізації принципу вибіркової митного контролю на основі результатів застосування системи управління ризиками, сконцентрувавши увагу на товарах та транспортних засобах, які характеризуються підвищеним ступенем ризику.

Митний контроль та митне оформлення, здійснювані за засадах системи управління ризиками, повинні відбуватись із мінімально допустимими витратами часу, матеріальних та людських ресурсів. Підвищенню ефективності цих процедур сприятиме якісне удосконалення комунікативних зв'язків між митними органами та учасниками зовнішньоекономічної діяльності, а також співпраця між митними адміністраціями різних країн світу [3].

Подальший розвиток системи управління митними ризиками можливий за умов вивчення досвіду країн європейського простору, учасниць Митного союзу та США у цій сфері в контексті визначення можливостей інтегрування їх позитивних напрацювань у вітчизняну практику здійснення митної справи. Процес імплементації є досить складним процесом, що обумовлюється невідповідністю українського митного законодавства та міжнародних митних рекомендацій, відсутністю комплексного застосування системи управління ризиками, значним розривом між зарубіжною практикою та вітчизняними

реаліями ведення бізнесу. Це актуалізує питання подальшого удосконалення національної системи управління ризиками на основі врахування специфіки здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, максимальної автоматизації прийняття управлінських рішень щодо форм та обсягів митного контролю та мінімізації впливу «людського фактору» з метою підтримки балансу між спрощенням митних формальностей та забезпеченням належного рівня контролю [4, с. 350].

Список використаних джерел:

1. *Бережнюк І. Г. та ін.* Управління ризиками в митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика: монографія. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2014. 288 с.
2. *Гупанова Ю. Е.* Облік невизначеності ризику при управлінні якістю митних послуг. *Вісник МГОУ. Серія «Економіка»*. 2012. № 2. С. 55–62.
3. *Мазур А. В.* Організаційно-правові основи митного контролю в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Харків, 2017.
4. *Федотов О. П.* Адміністративно-правова концепція здійснення державної митної справи: теорія та практика: дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07. Одеса, 2016. 457с.

Бондарєва А. А., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Даценко В. В., к.е.н., доц., декан факультету економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Університету митної справи та фінансів)

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Агропромисловий комплекс – один з провідних і найперспективніших галузей економіки України. Це зумовлено, перш за все, значними природними конкурентними перевагами – багатому природньому ресурсі: родючому ґрунту.

Розвиток вже закладених вихідних даних – кращий варіант розвитку країни. Не треба «вигадувати велосипед» – достатньо розвивати ті сфери, у яких країна має природні переваги.

Ринок сільського господарства в Україні займає найбільшу частку у ВВП, експорті країни.

До того ж, відстежується значний щорічний приріст у галузі.

Доля сільського, лісового та рибного господарства у ВВП України у 4 кварталі 2021 року – 16,9 % [1]. Що важливіше – бачимо зростання фактичних цін у ВВП долі сільського господарства. «Прозябання частки» у перших кварталах кожного року зумовлено сезонністю виробництва.

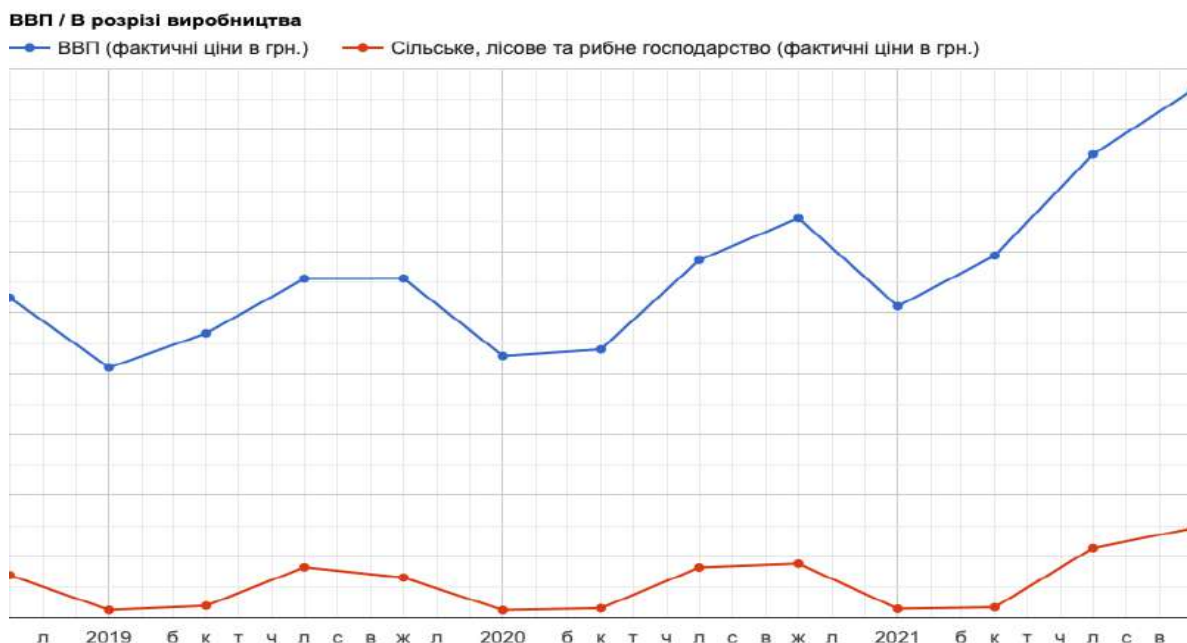


Рис. 1. ВВП у розрізі виробництва за період з 2018 до 2021 року [1]

Бачимо, що навіть у такий рік, коли росією було здійснено повномасштабне вторгнення на територію України, коли сильно ускладнились, а місцями стали неможливими питання логістики, частина нашого врожаю фактично згоріла від обстрілів – навіть в такий рік обсяг експортованих продуктів рослинного походження (результатів діяльності сільського господарства) найбільший з усіх – 24,1% від усього експорту (рис. 2).

Сільське господарство забезпечує Україні майже чверть усього експорту.

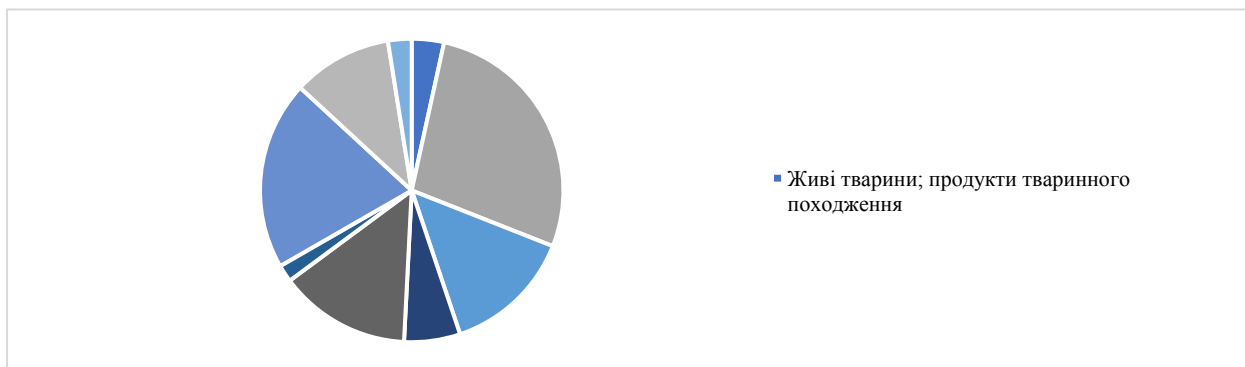


Рис. 2. Товарна структура зовнішньої торгівлі у I півріччі 2022 р.: експорт

* Побудовано автором за даними [2].

Щодо внутрішніх показників діяльності галузі – динаміка позитивна. Щорічно зростає обсяг виробництва сільськогосподарських культур.

Розглянемо на прикладі зернових, зернобобових культур та соняшника.

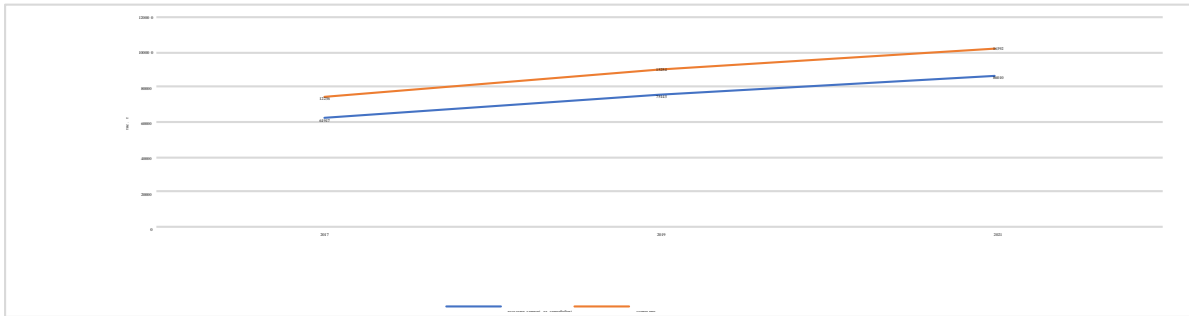


Рис. 3.Обсяг виробництва (валовий збір)
сільськогосподарських культур, тис. т

* Побудовано автором за даними [2].

Таким чином, не можна назвати стан галузі дуже добрим, адже через воєнні дії та тимчасову окупацію ряду територій, вона зазнала неабияких збитків – на даний момент обсяг збитків навіть неможливо більш-менш точно прорахувати, але сільське господарство показує задовільні показники роботи, що говорить про наявність перспектив для розвитку у вільній державі.

Список використаних джерел:

1. НАБУ: ВВП України за роками. URL : <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html> (дата звернення: 22.09.2022).
2. Державна служба статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 22.09.2022).

Бондарєва А. А., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Дронова Т. С., к.е.н.,
доцент кафедри маркетингу
Університету митної справи та фінансів)

ВИКОРИСТАННЯ АВС-АНАЛІЗУ В ПЛАНУВАННІ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПРИКЛАДІ О'ФЕРМА

АВС-аналіз – це досить простий, але ефективний, наочний метод відстеження попиту на товари, об'ємів продажів, слабких та сильних сторін продукту тощо. Його застосування дозволяє швидко реагувати на зміни в середовищі – як внутрішньому, так і зовнішньому.

Відповідно до результатів аналізу сукупність об'єктів, що ранжувались, розподіляються згідно з критеріями на три групи: А, В, С з метою концентрації ресурсів – це дозволяє розставити пріоритети та відкинути зайве у діяльності підприємства [1].

Під брендом «О'Ферма» виробляють крафтові сири з козиного молока. Головну складову виробництва – козине молоко – отримують з власної ферми. Таким чином, досліджено структуру продажів підприємства з повним циклом виробництва (табл. 1).

Таблиця 1

АВС-аналіз асортименту «О'Ферма», за I квартал 2022 р.

№	Назва товару	Оборот за I кв. 2022 р.	Частка в товарообігу, %		Частка в товарообігу, % за накопичувальним підсумком	Група
	Всього, тис. грн	88,6	100			
1	Сир кисломолочний	17,3	19,53	60	19,53	А
2	Халумі	9,85	11,12		30,65	
3	Адигейський сир	9,1	10,27		40,92	
4	Молоко козине	8,7	9,82		50,74	
5	Вершки	6,7	7,56		58,3	
6	Качота витримана	6,4	7,22	30	65,52	В
7	Бринза	6,2	7		72,52	
8	Монтазіо	5,1	5,76		78,28	
9	Капріно-Романо	5,1	5,76		84,04	
10	Яйця курячі	4,9	5,53	10	89,57	С
11	Крем-сир Шевре	4	4,51		94,08	
12	Рікота	3	3,39		97,47	
13	Санчо	2,5	2,53		100	

Джерело: власні дослідження автора за [2].

Після даного аналізу було прийнято рішення «підіймати» витримані сири до категорії «А», адже їхня рентабельність знижується зі строками визрівання – вони усихають. Також, залишається важливим утримання таких позицій як вершки, адигейський сир та кисломолочний сир у категорії А через їхню високу рентабельність виробництва.

Після введених змін до товарної політики підприємства зроблено АВС-аналіз повторно (табл. 2).

Таблиця 2

АВС-аналіз О'Ферма, за червень–липень 2022 р.

№	Назва товару	Оборот за червень–липень 2022 р.	Частка в товарообігу, %		Частка в товарообігу, % за накопичувальним підсумком	Група
	Всього, тис грн	247,2	100	60		А
1	Адигейський сир	32,6	13,2		13,2	
2	Сир кисломолочний	23,3	9,4		22,6	

3	Монтазіо	23,2	9,4		32	
4	Капріно-Романо	19,97	8,1		40,1	
5	Качота	19,5	7,9		48	
6	Вершки	19,1	7,7		55,7	
7	Халумі	19	7,7	30	63,4	В
8	Бринза	17,3	7		70,4	
9	Молоко	16,9	6,8		77,2	
10	Яйця курячі	9,5	3,8		81	
11	Санчо	6,8	2,8		83,8	
12	Сир ламаний	5,7	2,3		86,1	
13	Крем-сир Шевре	5,4	2,2		88,3	
14	Кефір	4,6	1,9	10	90,2	С
15	Солодкий сир	2,1	0,8		91	
16	Сироватка	0,8	0,3		91,03	

Джерело: власні дослідження автора за [2].

Таким чином, завдяки маркетинговим інструментами, а саме веденню соціальних мереж згідно з оновленим планом товарної політики, було змінено структуру продажів до більш рентабельної: витримані сири «підняли» до категорії А, найбільш рентабельні у виробництві позиції утримали у тій же категорії.

Список використаних джерел:

1. ABC-аналіз як метод оптимізації товарного асортименту. URL : <https://cutt.ly/1Nzv4nx> (дата звернення: 28.10.2022)
2. О'Ферма URL : <https://readymag.com/u2419932097/3749270>

Бунда Н. В., студент

Київського національного університету технологій та дизайну
(науковий керівник – Пономаренко І. В., к.е.н., доц., завідувач
кафедри маркетингу та комунікаційного дизайну
Київського національного університету технологій та дизайну)

УПРОВАДЖЕННЯ CRM-СИСТЕМ У ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні тенденції господарювання у світі передбачають загострення конкуренції, перенасичення світового ринку аналогічними товарами і при цьому спостерігається різке підвищення вимогливості покупців. В таких умовах підприємства все частіше обирають стратегію економічного розвитку спрямовану на задоволення усіх потреб клієнта. Поряд із основною потребою клієнтів у продукції, товарі, послугі паралельно виникає потреба у швидкості комунікації і готовності персоналу підприємства якісно вирішити проблеми клієнта. Тому основним перспективним напрямом економічного розвитку діяльності підприємств стає стратегія, що базується на клієнтоорієнтованому підході. Відсутність розуміння такої стратегії економічного розвитку підприємства призводить

до погіршення взаємодії з клієнтами і, як наслідок, втрати своїх конкурентних переваг і отримання економічних вигід у майбутньому.

Також необхідно відзначити посилення ролі цифровізації усіх процесів у суспільстві, в тому числі і бізнес-процесів. Тому для забезпечення функціонування своєї діяльності підприємства здійснюють багато заходів для підвищення лояльності клієнтів, що потребує від персоналу підприємства накопичувати і обробляти великі масиви інформації, що безперечно неможливо без застосування ефективних і раціональних інструментів управління за допомогою сучасних інформаційних технологій. При управлінні відносинами з клієнтами використовують спеціалізовані системи автоматизації CRM-системи (Customer Relationship Management) – управління відносинами з клієнтами.

Управління відносинами з клієнтами можна розглядати в двох аспектах. В першому аспекті CRM-системи розглядаються більш глобально, як концепції, які перманентно використовуються підприємствами для управління відносинами з своїми клієнтами та передбачають збір, зберігання, обробку і аналіз інформації не тільки щодо клієнтів компанії, а і про постачальників, партнерів по бізнесу, а також інформації про взаємодію із ними [1, с. 81].

Другий аспект характеризує CRM-системи як набір додатків прикладного програмного забезпечення, що поєднані єдиною бізнес-стратегією та інтегровані у корпоративне інформаційне середовище підприємства і сформовані на основі єдиної бази даних інформації [2, с. 142].

Впровадження CRM-систем у діяльність підприємства передбачає насамперед автоматизацію усіх бізнес-процесів, що допомагають персоналу підприємства в роботі з клієнтами виконувати свої функції – це дозволяє підвищити швидкість комунікації з клієнтами і суттєво знижує помилки при розрахунках і відправках продукції.

Інший підхід до використання CRM-систем практично виключає «фактор людської помилки», тому що програма здійснює взаємодію із клієнтами підприємства без участі персоналу даного підприємства. Але тут необхідно звернути увагу на алгоритми автоматизації такої взаємодії і проводити перманентний контроль щодо необхідності внесення коригувань у разі зміни стратегічних цілей розвитку компанії або впливу інших факторів.

Ще одним підходом застосування CRM-систем є аналіз даних про клієнтів із різноманітними цілями [3, с. 97]. Дана концепція виводить застосування CRM-систем на глобальний рівень, тому що тут аналізується інформація про купівельну спроможність споживачів та інші фактори, тенденцію їх розвитку як в межах однієї країни, так і у світі в цілому.

Залежно від рівня обробки інформації і поставлених завдань виділяють такі типи CRM-систем: операційні, аналітичні і системи взаємодії [2, с. 143]. Впровадження операційних CRM-систем надає можливість підвищити лояльність клієнта під час контакту з ним. Такі CRM-системи реєструють вхідну інформацію про клієнта, зберігають і систематизують таку інформацію у спеціалізованих базах даних; здійснюють автоматизацію документообігу формування і завершення

продаж, формують планування різних задач для управління відносин із клієнтами. Аналітичні CRM-системи крім фіксації взаємодії з клієнтами ще дозволяють виявити закономірності у продажах. CRM-системи взаємодії на основі інформації зворотного зв'язку дозволяють скоригувати асортимент продукції та цінову політику підприємства.

Світові лідери CRM-систем – SAP SRM (розробник SAP SE, Німеччина), Microsoft Dynamics CRM (розробник Microsoft Corporation, США), Bitrix24.CRM (розробник Bitrix Inc., США), Oracle CRM on demand та Oracle Siebel CRM (розробник Oracle Corporation, США) [4, с. 85].

Отже, впровадження CRM-системи спрямоване на автоматизацію процесів взаємодії з клієнтами, їх аналіз, що дає змогу підвищити прибутковість підприємства.

Список використаних джерел:

1. Марцінковська О. Б., Легкий О. А. Організаційні аспекти впровадження CRM-систем у діяльність підприємства. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. № 23. С. 81–85. URL : <https://doi.org/10.35774/rarpsu2018.23.081>

2. Юрчук Н. П. CRM-системи: особливості функціонування та аналіз українського ринку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. № 23 (2). С. 141–147.

3. Антощук С., Фомін О. Модель маркетингу, яка керується даними. *Маркетинг і цифрові технології*. 2017. Т. 1. Вип. 2. С. 92–102.

4. Сьомкіна Т. В., Литвинова О. В., Лобань О. О. Особливості моделей функціонування ІТ-компаній в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 19 (3). С. 84–87.

Гребінчук А. Г., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Александрюк Т. Ю., старший викладач кафедри соціального забезпечення та податкової політики Університету митної справи та фінансів)

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ БІЗНЕС-СТРУКТУР В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Невід'ємною і дієвою ланкою економіки держави є суб'єкти бізнес-структур. До початку повномасштабної війни РФ проти України питома вага представників середнього та малого підприємництва у загальній кількості суб'єктів господарювання наближалася до рівня, який був статистично зафіксованим в таких європейських країнах, як Німеччина, Польща, Чехія та інші [1]. Це, навіть в умовах пандемії COVID-19 та викликаних цим карантинних обмежень, сприяло: зайнятості населення, подоланню безробіття, розвитку середнього класу, врегулюванню попиту та пропозиції, сталим податковим надходженням і, як результат, забезпеченню досить швидкої адаптації економіки до зміни макроекономічних умов діяльності [2].

Тому з перших днів воєнних дій на території України, які сильно вдарили по економіці, державна влада для збереження економічної стабільності країни ухвалила чимало рішень для підтримки бізнесу, зокрема малого.

Так інструментами підтримки малого бізнесу в період воєнного стану в Україні та поживлення створення нових підприємств стали:

1. Безперервна релокація підприємств з тимчасово окупованих територій та із регіонів активних бойових дій.

2. Фінансова підтримка, яка дає можливість підприємцям отримати фінансування від міжнародних організацій. В тому числі гранти в розмірі від 50 тис. до 250 тис. грн доступні кожному українцю з ідеєю відкрити малий бізнес. При цьому загальний бюджет програми до кінця 2022 року становить 480 млн грн [3].

3. Створення державної грантової програми «єРобота», яка стала наймасштабнішою, що охоплює всі сфери діяльності малого бізнесу та спрямована на створення робочих місць тощо.

Інформацію про державні та донорські програми, приватні ініціативи підтримки підприємців в умовах війни, що допоможуть зберегти бізнес, робочі місця та підтримати економіку України, можна отримати у новому розділі «Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу» додатку «Дія» [4]. Зокрема:

1. Про порядок компенсації роботодавцям оплати праці кожного працевлаштованого з числа внутрішньо переміщеної особи за рахунок коштів Резервного фонду державного бюджету.

2. Про державну допомогу українському бізнесу, який знаходиться в небезпечних регіонах при перенесенні своїх потужностей на захід та центр України тощо.

Всього у цьому розділі надано понад 60 фінансових програм. При цьому підприємці в додатку можуть не тільки обрати для себе необхідну програму, детально ознайомитися з умовами отримання фінансування, а й звернутися безпосередньо до банківських та інших установ.

Окрім того, через програму «єДекларація» спрощено процедуру відкриття власної справи [5]. Все це сприяло підвищенню підприємницької активності (рис. 1).

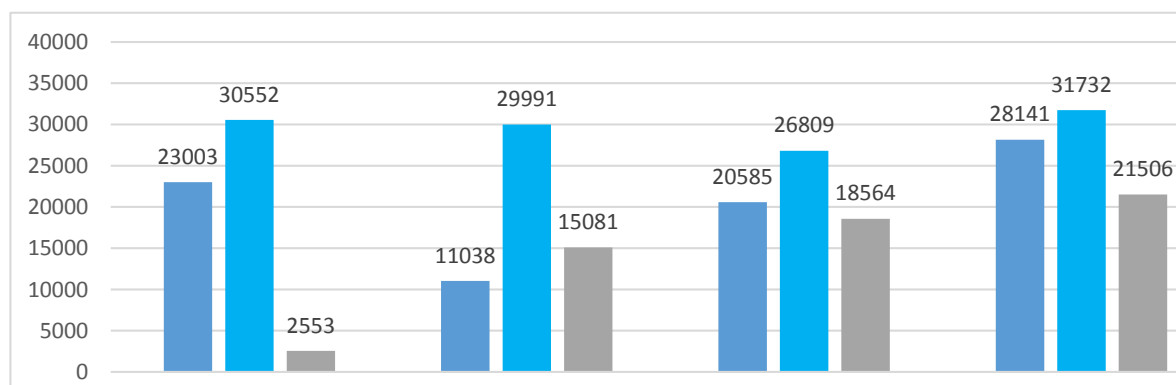


Рис. 1. Динаміка реєстрації бізнесу в Україні під час воєнного стану, кількість осіб [6]

Як бачимо, зміна формату економічної моделі України та удосконалення корпоративної логістики сприяє створенню відповідних умов для працюючої економіки, що стають одними з визначальних засад для перемоги у війні. Для українців є можливість почати відкривати власний бізнес, який буде з роками виходити на міжнародний рівень. І, на нашу думку, навіть в умовах воєнного стану, держава створила достатньо зручні умови для цього.

Список використаних джерел:

1. Дулік Т. О., Александрюк Т. Ю. Суб'єкти бізнес-структур як трудовий та фіскальний потенціал розвитку національних економік. Управлінський та безпековий механізм економічних трансформацій в умовах геополітичних загроз і світової конкуренції: *матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 23 листопада 2018 р.). Дніпро: УМСФ, 2018. 263 с. (С. 124–126).

2. Малий бізнес в Україні, стан та проблеми розвитку. Referat-ok.com.ua. URL : <http://referat-ok.com.ua/work/malij-biznes-v-ukraini-stan-ta-problem>

3. Рихліцький В. Економічна правда. Гранти на бізнес. Як і де отримати безповоротну фінансову допомогу на підприємництво. 17 серпня 2022 р. URL : <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/08/17>

4. Підтримка бізнесу в умовах війни. Дія. URL : <https://business.diia.gov.ua/wartime>

5. Економічна правда. Підтримка бізнесу під час війни – 5 рішень від Мінцифри. 10 червня 2022 р. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/10/688040>

6. Український бізнес в умовах війни: аналітика стану за п'ять місяців. Дія. URL : <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/ukrainskij-biznes-v-umovah-vijni-analitika-stanu-za-pat-misaciv>

Івашина А. В., студентка

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Тараненко В. Є., к.е.н., доцент кафедри соціального забезпечення та податкової політики

Університету митної справи та фінансів)

СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

Проблематика соціального забезпечення України, як одного із важливих напрямків соціальної політики держави, є досить актуальною. Активна, продуктивна трудова діяльність людей спрямовує на підвищення рівня життя, добробуту всієї країни, зростає економічний напрямок. Трудова діяльність індивідів спрямовується на надання духовних та матеріальних благ, забезпечення власних потреб, надання доходу та інших речей. Але на державному рівні також існує проблема розподілу благ між іншими членами суспільства, які по особистим причинам не можуть собі їх надати.

Насамперед, все більше набуває поширення теорія, що дохід не відповідає сформованому вкладу. Також, можна зазначити, що в кожному суспільстві є місце непрацездатній частині суспільства (люди похилого віку, діти, інваліди) та безхатченки. А є люди, які просто не можуть застосувати власну працю у виробництві (безробітні), або ж ті, що не мають бажання працювати через свої переконання.

Ця проблема є актуальною, насамперед, в умовах ринкової економіки, це пов'язано з тим, що на ринку більше пристосовуються найсильніші та конкурентоспроможні. А соціально вразливим членам суспільства певну підтримку повинна надавати держава.

Аналізуючи сучасний стан українського суспільства, можна стверджувати про високий рівень безробіття, диспропорцію у доходах індивідів та зuboжіння населення. Дані, про кількість безробітних, наведені у табл. 1.

Таблиця 1

**Кількість зареєстрованих безробітних в Україні
(кількість населення в тис.)**

Роки	Кількість зареєстрованих безробітних осіб	Всього населення
2019	338,2	41922,7
2020	459,2	41629,9
2021	295,0	41208,1
2022	315,4	41167,3

Джерело: Міністерство фінансів [1].

За даними, що наведені у таблиці 1 спостерігаємо, що найбільша кількість безробітних осіб в останні роки, було зареєстровано в 2020 році – 459,2, маємо припущення, що така ситуація була сформована через пандемію. В 2019 р. зареєстровано 338,2 безробітних на 41922,7 всього населення. Кількість зареєстрованих безробітних у 2021 році становило 295 тис. осіб. В січні 2022 року – 315,4, та що найменша кількість за останні роки зареєстрованих безробітних становить у березні цього ж року – 286,9. Але надана статистика існує більш формально. Існує досить проблем, щодо надання даних по кількості безробітних в Україні, що не дозволяє об'єктивно оцінювати саму ситуацію: не можна враховувати тих осіб, що стоять на обліку в службі зайнятості або ж статистика не враховує часткову зайнятість. Велика частка тих, що працюють без офіційного оформлення, тому неможливо дізнатися хто отримує виплати по безробіттю та задіяний в тіньовій економіці. Статистика також не враховує, що приблизно 3 мільйона людей впродовж з 2011 по 2021 роки виїхали з України на заробітки. Не враховує, що певна кількість селян живуть з присадибного господарства. Не включаються до складу й ті хто працює не на повну ставку, або ті хто тимчасово підробляє.

Міжнародна Організація Праці вважає, що економічно активним населенням є особи у віці від 15 до 72 років, які пропонують свою працю у різних сегментах діяльності. Безробітними ж є люди, що шукають роботу, не мають роботи і можуть взятися за працю відразу, щойно буде можливість [2].

Аналізуючи такий стан соціального забезпечення, бачимо потребу розбудови ефективної соціальної політики в країні, яка повинна базуватися на принципах соціальної справедливості. Необхідність проведення виваженої соціальної політики було визнано ще у Загальній декларації прав людини, прийнятою і проголошеною резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. [3].

Також, щоб покращити ситуацію в системі соціального забезпечення України слід, по-перше, краще розробити соціальне законодавство, що надасть більш розгорнуту інформацію про права, обов'язки та інше, що стосується соціальної захищеності громадян країни; по-друге, повністю сформувати накопичувальну систему пенсійного забезпечення з відповідними гарантіями від держави; по-третє, провести перевірку, аналізувати стан заходів соціального забезпечення, прибрати ті, що не несуть позитивного характеру для населення та обтяжують державу.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів. Кількість зареєстрованих безробітних (2000–2022). URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register>
2. Методологічні положення щодо класифікації та аналізу економічної активності населення. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2011/12/metod.htm
3. Загальна декларація прав людини: від 10.12.1948. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

Куш В. А., студентка

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Горяченко Ю. Г., д.е.н., проф., професор кафедри підприємництва та економіки підприємства

Університету митної справи та фінансів)

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У ПЕРІОД КРИЗИ

Мале підприємництво – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, однак з певними вимогами щодо кількості працівників та суми річного доходу [1].

Сучасна ринкова економіка є механізмом, що характеризується повною свободою вибору діяльності, раціональним використанням ресурсів, самостійною ініціативністю господарського суб'єкта. Діяльність малих підприємств є двигуном розвитку такої успішної економіки. Малий бізнес робить значний вклад не тільки з соціального боку, він створює один із найважливіших показників – ВВП країни.

Нестабільний стан малого підприємництва був спровокований ще у 2020 році через пандемію коронавірусу. За даними Спілки українських підприємців України, у березні 2020 року збанкрутували і закрили свій бізнес приблизно 6% суб'єктів малого підприємництва [2]. Важким фактом для малих бізнесів стала пандемія коронавірусу. Підприємства зіштовхнулись із багатьма проблемами – карантинні обмеження у закладах, виплата кредитних зобов'язань, сплата оренди тощо.

За даними дослідження Advanter Group, було виявлено, що за перший місяць воєнних дій втрати малого та середнього бізнесу становили \$80 млрд, а частка зниження загального ВВП склала 21% [3].

Державне регулювання та підтримка малого бізнесу – це злагоджений механізм дій та заходів з боку держави, спрямованих на повноцінне функціонування малих підприємств, для досягнення економічних та соціальних цілей останніми. До державного регулювання зазвичай відносять такі заходи: податкові заходи, пільгове кредитування, допомога з фінансуванням, сприяння формуванню інфраструктури малого підприємництва.

Останнім часом можна побачити, що з боку держави відбуваються якісь певні зрушення – створюються органи для підтримки малого бізнесу, налагоджується зв'язок між представниками бізнесу та органів влади, вдосконалюється ринкова інфраструктура тощо.

У 2020 році з боку держави для підтримки та становлення малого бізнесу була введена державна кредитна програма «5–7–9%». Вона була створена для полегшення ведення бізнесу та допомозі з початковим фінансуванням. Відсоткові ставки кредиту залежать від певних умов, представлених самою програмою. За створення додаткових місць запропоноване зменшення відсоткової ставки, але вона не повинна становити менше 5%. Наразі для участі в програмі були запропоновані близько 35 банків, як державні, так і приватні, найвідомішими серед яких є АТ КБ «ПРИВАТБАНК», АТ «ОЩАДБАНК», АБ «УКРГАЗБАНК», АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК», ПАТ «БАНК ВОСТОК» та ін. [4].

Через воєнні дії уряд України розширив програму «Доступні кредити 5–7–9» на підприємства, зруйновані під час війни. Держава бере на себе зобов'язання з видачі кредитів бізнесу на відновлення, що були повністю чи частково зруйновані внаслідок бойових дій.

З боку держави можна відзначити деякі шляхи покращення стану малого бізнесу. Під час війни було скорочена сплата податків, скасування певних видів мита. Крім того, вже вступили в дію такі державні програми: «Низькі податки», «Кредитування під 0%», «Підтримка аграріїв» тощо. Разом з тим, було запроваджено програми підтримки підприємств, що перевозили свої потужності у західні регіони України. Влітку цього року держава запустила проєкт – Дія.Бізнес, що допомагає бізнесу та безкоштовно консультує власників підприємств.

Мале підприємництво може розвиватися у будь-якій галузі економіки і бути при цьому успішним. Кожен зі сторін – і держава, і власники бізнесу отримують повну взаємовигоду від розвитку малого бізнесу. Однак в цій ситуації дії повинні бути також з обох боків. Власник малого підприємства повинен чітко і легально вести бізнес, сплачуючи податки, при цьому держава зі свого боку повинна створювати таке бізнес-середовище, що допоможе бізнесу розвиватися.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 28.10.2022).

2. Малий бізнес в умовах пандемії COVID-19: правове регулювання фінансової підтримки державою. Національна асоціація адвокатів України: веб-сайт. URL : <https://unba.org.ua/publications/print/5792-malij-biznes-v-umovah-pandemii-covid-19-pravove-regulyuvannya-finansovoi-pidtrimki-derzhavoyu.html> (дата звернення: 29.10.2022).

3. Малий та середній бізнес за місяць втратив \$80 млрд. Як підприємці працюють в умовах війни. *Forbes*: веб-сайт. URL : <https://forbes.ua/news/maliy-ta-seredniy-biznes-za-misyats-vtrativ-cherez-viynu-80-mlrd-yaki-problemi-ta-ochikuvannya-pidpriemstv-25032022-5015> (дата звернення: 29.10.2022).

4. *Версаль Н., Шолохова Г.* Переваги та недоліки зовнішніх джерел фінансування малих і середніх підприємств в Україні. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. № 2. С. 182–194.

Назаренко А. О., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Дулік Т. О., к.е.н., доц., доцент кафедри
соціального забезпечення та податкової політики
Університету митної справи та фінансів)

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК В УКРАЇНІ: АДАПТИВНІ НОРМАТИВИ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком військової агресії росії проти України Указом Президента України на всій її території було оголошено воєнний стан. Підприємства та бізнес загалом опинилися у важкому становищі, при цьому зазнали великих збитків. Щоб підтримати бізнес та економіку держави необхідно було ухвалити закони щодо адаптації підприємств до військових умов. Держава для сприяння виживанню бізнесу в умовах війни приймає низку законів щодо лібералізації податкових правил та оптимізації податкового навантаження.

На сьогодні Україна через війну та забруднення її території вибухонебезпечними предметами, нерівномірний та високий рівень концентрації промислового виробництва та сільського господарства в окремих регіонах, незаощадливе використання природних ресурсів протягом десятиріч, перетворилася в одну з найнебезпечніших в екологічному відношенні країною. Так, за оцінками експертів, починаючи з 2014 р. постраждало 150–180 тис. кв. км, що становить 25–30% усієї території країни. Водночас за 8 місяців війни шкода довікллю України від російської агресії оцінюється у понад 37 мільярдів євро [1]. Внаслідок такої загрозливої для життєдіяльності населення екологічної ситуації, що склалася в Україні, у тому числі й через військові дії на її території, доцільним є вжиття більш дієвих природоохоронних заходів, відшкодування витрат на які можна отримати й від сплати екологічного податку (далі – екоподаток). У багатьох європейських країнах, він виступає вагомим джерелом поповнення фінансових ресурсів держави (окремих територій) та у 10 разів перевищує аналогічний вітчизняний показник [2, с. 4]. Саме тому питання удосконалення механізму справляння й адміністрування екоподатку є актуальним та потребує досліджень.

В Україні екоподаток є загальнодержавним обов'язковим платежем, що справляється з фактичних обсягів різних викидів, скидів, розміщення відходів у довкіллі. Порядок його справляння та основні елементи (платники, об'єкт та база оподаткування, ставки, строки сплати та подання декларації) регламентуються положеннями розділу VIII Податкового кодексу України (далі – ПКУ). Сплачують цей податок суб'єкти господарювання – юридичні та фізичні особи, які здійснюють: викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення. Однак щодо викидів вуглекислого газу (CO₂) екоподаток сплачується лише, коли їхній обсяг перевищує 500 тонн на рік. Щодо інших забруднювачів таких лімітів немає; скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти; розміщення відходів. Виняток – розміщення окремих видів відходів на власних територіях (об'єктах) суб'єктів господарювання як вторинної сировини; утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені), а також їхнє тимчасове зберігання у виробників понад ліцензійний термін [3].

У 2021 р. порівняно з 2020 р. надходження від сплати екоподатку до Державного бюджету України зросли на 0,5 млрд грн та становили у сумі 3,9 млрд грн, проти 3,4 млрд гривень. При цьому показники надходжень за викиди різних забруднюючих речовин були майже ідентичними з показниками за 2020 рік. Зростання відбулося лише за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення, скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти, розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах на 0,3 млрд грн та становили 1,7 млрд грн (або 43,6%), проти

1,4 млрд гривень. Обсяги надходжень за інші викиди майже не змінилися та становили: за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення надходження 1,2 млрд грн (або 30,8%), проти 1,1 млрд грн; за утворення радіоактивних відходів – 1,0 млрд грн (або 25,6%), проти 0,9 млрд гривень [4].

Водночас слід зазначити, що на сьогодні, під час воєнних дій та тимчасової окупації окремих українських територій, суттєво ускладнюється контроль за повнотою надходжень цих платежів до державного бюджету та виникають ризики для виконання податкових зобов'язань їх платниками. У такій ситуації урядом України було вжито у податкову практику дієві заходи щодо лібералізації оподаткування, у тому числі й стосовно сплати екоподатку. Так, до переліку змін, що запроваджені на період дії воєнного стану в контексті податкової реформи воєнного часу, можна віднести доповнення до ПКУ насамперед про те, що екоподаток за об'єкти оподаткування, розміщені в зоні бойових дій тимчасово за 2022 податковий (звітний) рік не нараховується та не сплачується його платниками, зареєстрованими (взятими на облік) за місцем розміщення стаціонарних джерел забруднення, за утворення радіоактивних відходів та тимчасове зберігання радіоактивних відходів на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на територіях, що тимчасово окуповані [5]. А першочергові післявоєнні заходи мають бути спрямовані на оптимізацію адміністрування та справляння екоподатку.

Список використаних джерел:

1. За 8 місяців війни шкода докільню України від агресії РФ оцінюється у понад 37 мільярдів євро. URL : <https://bizagro.com.ua/za-8-misyatsiv-vijni-shkoda-dovkillyu-ukrayini-vid-agresiyi-rf-otsinyuyetsya-u-ponad-37-milyardiv-yevro>

2. *Кравців В. С., Жук П. В., Стадницький Ю. І.* Екологічна безпека в європейських країнах: методи економічного регулювання й досвід для України: наукова доповідь; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; [наук. ред. В. С. Кравців]. Львів, 2020. 97 с.

3. Екологічний податок в Україні-2022: зміни та спроможність виконати майбутні жорсткі вимоги і нормативи. URL : <https://ecolog-ua.com/news/ekologichnyu-podatok-v-ukrayini-2022-zminy-ta-spromozhnist-vykonaty-maybutni-zhorstki-vymogy-i>

4. Звіт про виконання Плану роботи Державної податкової служби України на 2021 рік. URL : <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/396505.html>

5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

Несін О. А., студент
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Долженкова О. В., к.т.н., с.н.с.,
доцент кафедри безпеки життєдіяльності
Дніпровського національного університету ім. О. Гончара)

РЕСАЙКЛІНГ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Коли 24 лютого в Україні почалася війна, то було дуже складно це усвідомити – всі знали про можливість повного вторгнення Росії, але ніхто з цивільного населення в це не вірив.

Можна виділити 3 етапи в зміні свідомості людей за час воєнних дій:

1 – нерозуміння того, що відбувається і що необхідно робити, відчуття, що все швидко мине;

2 – прийняття ситуації і стабілізація роботи установ, підприємств, організацій;

3 – формування настрою на необхідність тривалого виживання в нових умовах та посиленої трудовіддачі від кожної людини, щоб не втратити економічний потенціал країни.

Зважаючи на те, що в Україні накопичено велику кількість відходів, в тому числі і воєнного походження, можна вбачати їх як великі резерви для розвитку ресайклінгу. Під ресайклінгом розуміють переробку відходів з метою їх екологічно чистого та безпечного зберігання, знищення чи переробки для повторного використання у якості сировини без втрати якості готового продукту.

Ресайклінг має такі підвиди як даунсайклінг та апсайклінг.

Даунсайклінг – це багаторазова переробка сировини з втратою якості продукту на кожному етапі чи разова переробка з втратою якості.

Апсайклінг – це творча пререробка відходів DIY-методом (Do It Yourself – “зроби сам”) чи промисловим методом.

Україна має великий людський потенціал та втілює перелічені методи у життя – креативні люди будують екобудинки, причому застосовують для цього відходи деревини, гуми, текстилю, пластику. З одягу, який вийшов з моди, дизайнери шиють новий красивий одяг, чохли для меблів, ковдри, шопери, взуття і безліч корисних речей і т. ін.

Матеріалами для ресайклінгу можуть бути макулатура, скло, пластик, органічні відходи, алюмінієві пляшки, відходи деревини, які дуже довго розкладаються (до 500 років) при захороненні на полігонах.

В країнах Європи виробники все активніше долучаються до циркулярної (кругової) економіки, в основі якої лежить ресайклінг. Такі країни як Швейцарія, Швеція та Німеччина практично відмовилися від полігонів твердих побутових відходів. Ці країни інвестують кошти у такі методи боротьби з відходами як сортування, спалювання та переробка. Німеччина є світовим лідером і переробляє 66 % відходів [1].

В той же час Україна захоронює 94 % відходів, переробляє – тільки 3,7 %, а ефективність сміттевої реформи може вплинути на можливість членства в ЄС.

Основними принципами циркулярної (кругової) економіки, є:
Reduce (скорочення використання ресурсів та перевага відновлюваним матеріалам);
Reuse (ефективне та повторне використання продуктів);
Recycle (відновлення продуктів та відходів для подальшого використання).

Починаючи з 2021 року наш уряд зробив великі кроки у напрямку вирішення проблеми ресайклінгу й слідування європейському Зеленому курсу та затвердив “Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища до 2025” року з метою реалізації Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року. В червні 2022 року прийнято важливий рамковий законопроект – “Про управління відходами”, яким передбачено впровадження європейської ієрархії управління відходами, в тому числі розширеної відповідальності виробника, коли він буде зобов’язаний повністю утилізувати упаковку, яку випустив на ринок разом із товарами .

В нашій країні започатковано рух “Україна без сміття ”, і в рамках цього проекту у 2018 році торгівельна мережа “Сільпо” ввела в дію першу станцію з прийому вторинної сировини у Запоріжжі. Такі ж станції з’явилися у Дніпрі, Харкові, Києві та Львові, але цього недостатньо.

Належить створити умови для побудови сучасної сміттєпереробної інфраструктури за європейськими правилами і відкрити кордони для інвесторів.

Впровадження всіх перелічених принципів у життя неможливо без організації роздільного збору відходів, тому це є невідкладною задачею для України. Необхідно в усіх освітніх закладах доводити до відома слухачів актуальність вирішення проблеми, а саме – збереження навколишнього середовища та економічного розвитку, долучати їх до культури споживання речей, товарів, матеріалів та збору відходів для подальшої переробки.

Тільки зусиллями всього населення можна в значному ступеню сприяти екологічному та економічному відновленню країни.

Список використаних джерел:

1. Кращі європейські практики управління відходами: посібник / А. Войціховська, О. Кравченко, О. Мелень-Забрамна, М. Панькевич, [за заг. ред. О. Кравченко]. Львів: Видавництво «Компанія Манускрипт». 2019. 64 с.

Онищенко У. В., Малихіна К. В., студентки
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Литвиненко О. Л., старший викладач
кафедри підприємництва та економіки підприємства
Університету митної справи та фінансів)

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОДУ З КРИЗИ В РОЗРІЗІ ЕКОНОМІЧНИХ РАЙОНІВ

В умовах системної кризи економіки України, питання економічної безпеки на макро- та мікрорівні виходить на перший план обговорення. Оскільки, саме економічна безпека відображає зв'язок між військовою, економічною та національною стійкістю країни.

Через військову агресію росії проти України, було завдано руйнівної шкоди практично усім галузям національної економіки, в тому числі промисловості, сільському господарству та транспортній інфраструктурі. Що суттєво знизило рівень економічної безпеки країни.

Для розуміння ситуації, що склалася, та визначення шляхів її вирішення, в дослідженні запропоновано проведення аналізу стану економічної безпеки в регіональному розрізі та країни в цілому.

Базисними показниками оцінки обрано такі макроекономічні показники, як: валовий внутрішній продукт (ВВП), обсяги експорту-імпорту товарів, обсяги реалізації продукції та валова додана вартість за регіонами.

Через постійні обстріли та бойові дії, а також відтік людського капіталу, знизився рівень ефективності діяльності підприємств, що призвело до падіння ВВП у першому кварталі 2022 р. на 15,1%, а у другому – більш ніж на 37%.

У січні–липні 2022 р. експорт товарів становив 25629,8 млн дол. США, або 72,2% порівняно із січнем – липнем 2021 р., імпорт – 29838,3 млн дол., або 79,8%. Загалом можна простежити негативну динаміку експорту та імпорту товарів [3].

Проведемо аналіз втрат в регіональному розрізі. Найсуттєвіших втрат зазнав Донецький район, в який входять Донецька та Луганська області, більша частина якого знаходиться під окупацією країни-агресора з 2014 р.

Як видно з табл. 1, протягом 2013–2014 рр. спостерігається різкий спад обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг), і до кінця 2020 року цей показник так і не відновився повною мірою. Тобто можна дійти висновку, що окупація Донбасу призвела до скорочення обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) майже вдвічі. Це стосується більшості металургійних підприємств, таких як Єнакіївський, Алчевський та Донецький металургійні заводи, продукція яких постачалась у 50 країн світу.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання у Донецькій та Луганській областях у 2013–2020 рр. [3]

Регіони	Роки	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання	
		тис. грн	у % до загального показника
Донецька	2013	600 893 305,8	13,5%
	2014	391 652 655,0	8,5%
	2020	405 953 430,8	3,6%
Луганська	2013	115 728 166,8	2,6%
	2014	49 534 954,2	1,1%
	2020	55 018 462,4	0,5%

З початком великої війни в окупації також опинилися одразу два важливих активи гірничо-металургійного холдингу “Метінвест”, які розташовуються в Маріуполі – Маріупольський меткомбінат імені Ілліча та “Азовсталь”. Станом на липень 2022 року, за відновною вартістю тільки оцінка втрат ММК ім. Ілліча й “Азовстали” становить 17–20 млрд дол.

Значні втрати маємо в сільському господарстві Донецького економічного району. Левова частка земель агрохолдингу HarvEast – майже 90 тис гектарів – знаходяться на тимчасово окупованій території [4].

На другому та третьому місці за втратами – Причорноморський (Одеська, Миколаївська, Херсонська області, АР Крим) та Придніпровський (Запорізька, Дніпропетровська області) райони відповідно.

Через окупацію найбільшого агросектору України – Херсонщини, сильно скоротилося постачання агропродукції. Протягом пів року від повномасштабного вторгнення відбувалася блокада портів Одеської та Миколаївської областей, що серйозно ускладнила експорт аграрної та металургійної продукції. Всього через логістику під загрозою опинились близько двох третин річного товарного експорту України [2].

Взяття під контроль росією більшої частини Запорізької області призвело до втрати найпотужнішого енергетичного центру, що відомий найбільшою в Україні АЕС, яка генерувала понад чверть усіх потужностей, які використовує наша країна [4].

Соціально-економічна ситуація в регіонах залишається складною через неможливість спрогнозувати часові межі війни і ймовірний обсяг втрат нашої держави. Однак, навіть в умовах невизначеності, можна запропонувати такі напрямки відновлення країни: відбудова фізичної інфраструктури та відновлення природного середовища; реконструкція житлового фонду; реабілітація постраждалих, відновлення соціальної інфраструктури та сфери соціальних послуг; відродження промислового сектору, створення нових робочих місць та підтримка малих і середніх підприємств; створення виробничих потужностей та формування державних замовлень для посилення обороноздатності країни; підвищення якості державного управління та посилення інститутів ринкової економіки [1].

Відбудова регіонів, які зазнали бойових дій та окупації, займе тривалий час, однак визначивши основні напрями відновлення можна розробити план дій, реалізація якого призведе до стабілізації стану економічної безпеки, що призведе до підвищення рівня національної безпеки країни.

Список використаних джерел:

1. *Богдан Т.* Відбудова економіки: напрямки, важелі, інститути. 25 квітня 2022. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/25/686208>
2. *Власюк В. С.* Економіка війни: щит для промисловості. 30 березня 2022. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/30/684911>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : www.ukrstat.gov.ua
4. *Топалов М., Вінокуров Я.* Удар по імперії Ахметова: що втратив найбагатший українець з початку великої війни. 3 жовтня 2022. URL : <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/3/691942>

Онищенко В. А., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Черба В. М., к.держ.упр., доцент
кафедри соціального забезпечення та податкової політики
Університету митної справи та фінансів)

СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ВЕТЕРАНАМ ВІЙНИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

У період складних змін в Україні, зумовлених воєнним станом, окупацією східних та південних областей України, мобілізацією населення надзвичайно важливими стали реалізація державних соціальних гарантій, надання медико-психологічних, оздоровчих, інформаційно-правових послуг, соціальні захист і допомога вразливим категоріям населення, до яких, насамперед, відносимо військовослужбовців-учасників антитерористичної операції, членів їх сімей, сімей загиблих військовослужбовців та в подальшому збільшеної частки ветеранів війни.

Невід’ємною складовою соціальної захищеності ветеранів війни та військовослужбовців є регламентування спеціальним законодавством, що складається з Конституції, основних законів та підзаконних актів. Так, Закон України « Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» є одним з документів що забезпечує соціальні гарантії і визначає правовий статус ветеранів війни, до яких належать «учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни» [1, ст. 4]. В свою чергу, законодавство Німеччини щодо соціального забезпечення учасників бойових дій ґрунтується на нормах законів про забезпечення військовослужбовців під час закордонних місій, «Про забезпечення військовослужбовців» та « Про правове положення військово-вослужбовців

бундесверу» [2, ст. 6], а в США загальні положення про соціально-правовий статус та пенсійне забезпечення військовослужбовців викладено у «Зводі законів США».

У Зброєних Силах США грошове забезпечення військовослужбовців та ветеранів містить основні оклади, основну продовольчу та житлову надбавки, різного виду додаткові, у тому числі тимчасові надбавки. До цього переліку також відносяться тимчасові надбавки за особливі умови служби, компенсаційні доплати та одноразові виплати при звільненні. До загальної плати належить також квартирна надбавка. Вона надається тим військовослужбовцям, які не забезпечені державним житлом та компенсує в середньому 61 відсоток вартості житла, що орендується. Сімейні військовослужбовці, які займають державні квартири, що не відповідають американським стандартам, одержують постійну квартирну надбавку у зменшеному вигляді як компенсацію за незручності. Виплата квартирних надбавок дозволяє в разі необхідності збільшувати чисельність збройних сил без капітальних витрат на будівництво додаткового житла для військовослужбовців [3, с. 41–56].

У Федеративній Республіці Німеччині залежно від специфіки проходження служби й характеру виконаних завдань для німецьких військовослужбовців передбачені різноманітні додаткові виплати та надбавки. Зокрема, до них відносяться доплати за вислугу років, бездоганне виконання обов'язків військової служби, несення служби у вихідні й святкові дні та в нічний час (що є непередбаченим для військовослужбовців Збройних Сил України), надбавки за посаду особовому складу ВПС та ВМС. Крім того, кадровим військовослужбовцям збройних сил ФРН щорічно виплачується одноразова допомога в розмірі місячного окладу. Передбачена також щомісячна винагорода за успіхи в службі. Кадровому військовослужбовцю, який звільняється в запас, пенсія призначається за умови, якщо до моменту звільнення він прослужив не менше 10 років або втратив працездатність під час виконання службових обов'язків. При її обчисленні обов'язково враховуються оклад за військовим званням (якщо військовослужбовець знаходився в цьому званні не менше року), попередньо займані посади та квартирна надбавка. Мінімальний розмір пенсії призначається після 10 років служби в межах 35% від окладу, за кожний наступний рік до 25 років нараховується додатково 2%, за кожний рік після 25 років вислуги –1%. Для надання допомоги військовослужбовцям у вирішенні житлової проблеми в кожному гарнізоні створена мережа консультативних і посередницьких пунктів, в обов'язки яких входить пошук і піднайом квартир, а також юридичний захист прав військовослужбовців, які є орендарями жилих приміщень [4, с. 4].

Належний рівень соціального забезпечення військовослужбовців мають збройні сили Сполученого Королівства Великобританії. У цій державі військова служба має виключно контрактний принцип комплектування усіх категорій військовослужбовців. У Великобританії

грошове забезпечення таких категорій військовослужбовців як рядові, сержанти та офіцери визначається залежно від військового звання та вислуги років і складається з певних окладів та різних видів надбавок. У британських збройних силах встановлені різноманітні щоденні надбавки за особливі умови служби [5, с. 26–30].

У наведених країнах створені окремі міністерства та комітети по вирішенню питань ветеранів війни та військовослужбовців. Наприклад, у США цим займається Міністерство в справах ветеранів, до якого долучаються Комітет з питань Збройних Сил Сенату США, Міністерства оборони, охорони здоров'я та соціального забезпечення США.

Міжнародний досвід відображає усталену практику фінансування заходів із забезпечення соціальної захищеності ветеранів війни: надання пільг та соціальних програм, підтримка ветеранів та їх сімей для пришвидшеної адаптації після завершення служби чи період реабілітації (для реалізації створюються спеціальні служби, гарячі лінії, центри психосоціальної допомоги) Обов'язкову роль відведено страхуванню у випадках загибелі, поранення або хвороби.

Отже, аналіз світового досвіду надання соціальних гарантій військовослужбовцям свідчить, що найбільш продумана та досконала система грошового забезпечення військовослужбовців створена у США та країнах НАТО. Гарантовані соціальні виплати військовослужбовцям в країнах з розвиненою військово-соціальною структурою в цілому мають однакову структуру: посадовий оклад, надбавки та доплати, продовольче та грошове забезпечення (включаючи тимчасові, спеціальні, заохочувальні та компенсаційні виплати), одноразова грошова допомога при звільненні з військової служби. В сучасних умовах, в часи зброєної агресії, Україна має спиратися на досвід провідних країн-членів НАТО та США у забезпеченні військовослужбовців та ветеранів гідним рівнем оплати праці, пільг та умов життя, щоб удосконалити рівень соціального захисту військовослужбовців Збройних Сил України.

Список використаних джерел:

1. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України 3551-ХІІ від 22.10.1993 (зі змінами і доповненнями від 27.10.22). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>
2. *Алещенко В. І.* Євроатлантичні стандарти. *Військо України*. 2006. № 9. С. 6–9.
3. Allied joint publication (AJP). Allied joint index of NATO logistic directives, instructions and manuals, study draft. Note by the secretary. NATO. EAPS Unclassified, 2003. P. 41–56.
4. *Кривошеєва М.* З НАТО дружити – по-людські жити. *Євроатлант. Вибір. Забезпечення житлом військовослужбовців зарубіжних країн*. 2005. № 200. С. 4.
5. *Погорєлов В. А.* Євростандарти: Військово-соціальний аспект. Забезпечення військовослужбовців житлом. *Військо України*. 2010. № 10. С. 26–30.

Суха А. О., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Пікуліна Н. Ю., к.е.н., доц., доцент
кафедри економіки та соціально-економічних відносин
Університету митної справи та фінансів)

ЗРОСТАННЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ЯК НАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ

Безробіття є хронічною проблемою багатьох країн світу. І Україна не є виключенням. Безробіття в Україні було завжди, лише мало неоднакові масштаби в різні періоди. Протягом 20-ти останніх років найвищий рівень безробіття в Україні зареєстровано в 2002 році – 10,3%; найнижчий рівень у 2007–2008 роках – 6,9%. Починаючи з 2014 року рівень безробіття поступово зростає і в 2021 році вже складає 10,3% [1].

Якщо звернутися до офіційних даних Державної служби статистики України, то спостерігається цікава ситуація, за якої протягом січня-квітня 2022 р. послугами Служби зайнятості скористалися 559,9 тисяч осіб, що на 34 % менше у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року, а середня тривалість пошуку роботи скоротилася з 112 днів до 91 дня. Цей показник зменшився в усіх регіонах, але найбільше в Закарпатській, Волинській, Луганській, Львівській, Дніпропетровській та Чернівецькій областях. Тобто складається парадоксальна ситуація: триває війна, втрачаються робочі місця, а ситуація на ринку праці покращується. Існує декілька пояснень даної цього феномена:

За методикою Міжнародної організації праці (МОП):

• «людина визнається безробітною, якщо вона протягом чотирьох тижнів: не мала роботи, шукала роботу, готова була стати до роботи»;

• рівень безробіття визначається як співвідношення кількості зареєстрованих безробітних осіб до загальної чисельності економічно активного працездатного населення, вимірюється у відсотках.

✓ Велика кількість громадян, це стосується переважно жінок, через війну та втрату робочих місць мігрували за кордон. Відповідно такі особи офіційно не зверталися до центрів зайнятості та не оформлялися як безробітні.

✓ В період війни Україна тимчасово втратила окремі території, з яких передається інформація про ситуацію на ринку праці.

✓ Значна кількість іноземних компаній з початком бойових дій залишила український ринок, що відповідно привело до різкого скорочення робочих місць.

✓ В умовах війни частина підприємств не припинили дію трудової угоди з працівниками, а лише відправили їх у неоплачувану відпустку. Уряд України дозволив здійснювати такі заходи на період дії воєнного стану.

✓ Не всі громадяни офіційно зареєструвалися в центрі зайнятості.

Таким чином, через міграцію за кордон жінок та мобілізацію на фронт чоловіків скоротилася абсолютна чисельність працездатного населення та кількість офіційно зареєстрованих безробітних осіб, особливо на тимчасово окупованих територіях. Тому фактично рівень безробіття є значно вищим, а ніж це показують цифри Державної служби статистики України [2]. За даними Національного банку України реальний рівень безробіття в 2022 році коливається в межах 35%. При цьому у звіті за 2 квартали 2022 р. наголошується, що це без урахування міграції. Як би частина людей не мігрувала за кордон, то рівень безробіття в Україні міг бути близько до 50 % [3].

Слід зазначити, що за даними Міжнародної організації праці (МОП), з початку війни в Україні було втрачено близько 4,8 мільйона робочих місць. За оцінками фахівців, якщо бойові дії загостряться, втрати робочих місць зростуть до 7 мільйонів. При цьому не можна сказати, що на ринку праці повністю відсутні робочі місця. Війна призвела до дисбалансу на ринку праці, за якого наявні вакансії розбігаються з амбіціями людей, фактичним рівнем освіти, кваліфікації тощо. Частина чоловіків була мобілізована до ЗСУ, а окрему роботу на підприємствах жінки не можуть виконувати. Відповідно існує брак працівників за окремими професіями та надлишок за іншими.

Держава активно втручається у вирішення проблеми безробіття. Зокрема, у першу чергу це стосується надання додаткових економічних стимулів підприємцям для працевлаштування переселенців. За кожного працевлаштованого підприємця має змогу отримати допомогу на зарплату переселенцю у розмірі 6500 грн. Також діє програма релокації, що надає можливість бізнесу переміщати свої виробничі потужності у безпечні регіони та продовжувати там своє функціонування [4].

В Україні проблема безробіття існувала завжди. Нині, в умовах війни, рівень безробіття суттєво посилюється та несе в собі загрози економічній безпеці держави. Ріст безробіття є наслідком війни, яка є основною причиною безпрецедентної економічної кризи на ринку праці.

На сьогодні першочерговою задачею України є захист її територіальної цілісності та повернення тимчасово окупованих територій, однак у центрі уваги повинна знаходитися й проблема безробіття.

Список використаних джерел:

1. Рівень безробіття в Україні – показники Міністерства фінансів. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/2020> (дата звернення: 14.09.2022).

2. Безробіття в Україні: чому кількість офіційно безробітних зменшилася та яка буде ситуація на ринку праці після війни. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/04/statija/suspilstvo/bezrobittya-ukrayini-chomu-kilkist-oficijno-bezrobitnyh-zmenshylasya-ta-yaka-bude-sytuacziya-rynku-praczi-pislya-vijny> (дата звернення: 15.09.2022).

3. Інфляційний звіт НБУ липень 2022 р. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q3.pdf?v=4 (дата звернення: 15.09.2022).

4. Ринок праці під час війни: чи є у українців шанси знайти собі нову роботу. URL : <https://www.unian.ua/economics/other/rinok-praci-pid-chas-viyni-chi-ye-u-ukrajinciv-shansi-znayti-sobi-novu-robotu-ostanni-novini-11868372.html> (дата звернення: 15.09.2022).

Тарасенко А. О., студент
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Дулік Т. О., к.е.н., доц.,
доцент кафедри соціального забезпечення
та податкової політики
Університету митної справи та фінансів)

УНІФІКАЦІЯ ПІЛЬГОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ АДАПТАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Пільгове оподаткування є важливим правовим інститутом, що сприяє формуванню в Україні соціальної держави та є одним із засобів імплементації провідних соціальних принципів *acquis communautaire* у правову систему України. Метою надання податкових пільг є захист та покращення соціально-фінансового становища доволі широкого кола громадян.

Багато дискусій точиться навколо порівняльної ефективності двох моделей оподаткування: у першій широко застосовуються окремі пільги за доволі високих ставок податків; у другій – пільг немає, але ставки податків нижчі, ніж у першій моделі. При цьому на макрорівні середньозважений податковий тягар залишається приблизно однаковим для обох моделей. На нашу думку, застосування податкових пільг виправдане передусім для суб'єктів високотехнологічних сфер діяльності та окремих галузей економіки, які забезпечують конкурентоспроможність продукції на внутрішньому та зовнішніх ринках.

У цілому європейські стандарти регулювання податкових правовідносин засновані, по-перше, на ліберальному податковому законодавстві для малого бізнесу (застосовується у більшості країн); по-друге, на наявності податкових пільг та знижок за умови прибутковості; по-третє, на спрощеній процедурі відносин з податковими органами (весь документооборот проходить в електронному режимі) [1].

На сьогодні в Україні податкова законодавча база щодо пільгового оподаткування уніфікується з урахуванням європейських імперативів та перебуває у стані змін через наявні суттєві втрати доходів бюджетів від використання платниками податкових пільг, кількість яких з окремих податків щорічно збільшується (табл. 1).

**Кількість податкових пільг у розрізі видів прямих податків
згідно з довідниками пільг**

Види податків	Роки					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022 (01.10)
Прямі податки, у т. ч.	33	32	38	37	42	47
податок на прибуток підприємств	14	13	17	18	21	28
плата за землю	16	16	18	16	18	18
податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	1	1	1	1	1	1
– місцеві податки і збори	2	2	2	2	2	2
– інші прямі податки	x	x	x	x	x	x

Джерело: побудовано автором за даними [2].

Так, за результатами зведеного звіту ДПСУ, спостерігаємо в 2022 році та 2021 році зростання кількості податкових пільг з податку на прибуток підприємств та плати за землю у порівнянні з минулорічними показниками. Таке зростання відбулося через законодавче встановлення пільгового оподаткування під час карантинних коронавірусних заходів (COVID-19) та воєнного стану.

Поряд з цим, в огляді Центру аналізу публічних фінансів та публічного управління до кінця 2022 року кошти, які могли б надійти до державного та місцевих бюджетів України, але не надійдуть через дію податкових пільг – складуть 44,4 млрд гривень (рис. 1).



Рис. 1. Втрати бюджетів України від надання податкових пільг (млрд грн)

Джерело: побудовано автором за даними [3].

Загалом вивчення досліджень закордонних експертів та чисельних вітчизняних публікацій щодо пільгового оподаткування в Україні показало, що на сьогодні державна політика з надання податкових пільг ще не є досконалою й потребує оптимізації з урахуванням євроінтеграційного напрямку розвитку. У цьому контексті доцільно розробити більш ефективну методику оцінки податкових пільг, яка ґрунтуватиметься на європейських стандартах для визначення параметрів державної допомоги, спрямованої на реалізацію комплексної мети. Міжнародні організації радять скорочувати податкові пільги, які призводять до значних втрат бюджету; доцільно передбачити обов'язкове подання супроводжуючих документів, які повинні містити всю необхідну інформацію, яка підтверджувала б правомірність застосування певної пільги: аргументацію та розрахунки їх надання, втрати від пільг та очікуваний соціально-економічний ефект від їх запровадження.

Список використаних джерел:

1. *Юрченко В. В.* Сучасні тенденції розвитку та гармонізації податкових систем країн Європейського Союзу. Вектори для України. *Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання*. 2013. № 12. С. 87–98.
2. Довідники податкових пільг №111/1 та №111/2 станом на 01.10.2022 р. URL : https://services.dtkt.ua/catalogues/other_dov/21 (дата звернення: 28.10.2022).
3. Економічна правда URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2021/10/2/678365> (дата звернення: 28.10.2022).

Ческідова І. О., здобувачка
Миколаївського національного аграрного університету
(науковий керівник – Мікуляк К. А., асистент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївського національного аграрного університету)

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ У РОЗРІЗІ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ТА СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ

Використання цифрових технологій набуває все більшого значення в сучасних умовах господарювання та призводить до вагомих змін як в економіці України, так і в економіці всього світу.

Пандемія COVID-19 чітко продемонструвала необхідність впровадження та освоєння інноваційних інформаційних технологій. Останнім часом більшість компаній, незалежно від сфери діяльності, стикаються з необхідністю цифрових трансформацій, оскільки поява нових технологій здійснює значний вплив та докорінно змінює колишні принципи ведення бізнесу, підсилюючи при цьому і вимоги до фахівців в різних сферах економіки.

Дослідженням особливостей використання новітніх технологій сучасними фахівцями займаються В. К. Макаревич [1], С. В. Шевченко [2]. Окремими питаннями щодо розвитку Інтернет-страхування продовжують займатися В. Д. Базилевич, О. О. Гаманкова та ін.

Зокрема, В. К. Макаревич зазначає, що для вільної орієнтації в інформаційних потоках сучасний фахівець будь-якого профілю повинен уміти одержувати, обробляти та використовувати інформацію за допомогою комп'ютерів, телекомунікацій та інших засобів [1]. С. В. Шевченко підкреслює актуальність визначення параметрів готовності обліковців до автоматизації обліку [2].

Сьогодні цифрові трансформації охоплюють майже всі сфери діяльності. Починаючи з 2019 р. в Україні діє Міністерство цифрової трансформації, яке одним із перших у світі запровадило послугу шерингу або цифрових документів [3]. За допомогою застосунку «Дія» з'являється можливість ідентифікувати особу у банківській установі та отримати документи клієнта комерційного банку у цифровому вигляді, що є зручним як для клієнтів, так і самої банківської установи. Доеднавшись до цифровізації країни, банківські установи стають здатними скоротити бюрократичні процедури, значно спростити доступність до фінансових послуг, підвищити свою конкурентоспроможність, а також зменшити кількість соціальних контактів, що є актуальним в умовах пандемії.

Якщо, наприклад, звернути увагу на страховий бізнес, то спостерігається активний розвиток інтернет-страхування, від якого виграють як страховики, так і страхувальники. Більшість страхових компаній реалізують свої послуги за допомогою офіційних сайтів та мобільних додатків, що потребує додаткових навичок фахівців у сфері страхового бізнесу.

За підсумками 2020 р. кількість електронних договорів ОСЦПВ склала 3,05 млн од, що у 2,5 рази більше, ніж у 2019 році. Сума страхових платежів по даним договорам склала 2,6 млрд грн (+176%). Більша частина загальної кількості договорів складено в електронній формі: у 2020 р. – 37%, в той час, як у 2019 – 15%, а у 2018 р. лише близько 2% (рис. 1).

З 2020 року в учасників ДТП з'явилася можливість оформлення Євро протоколів не лише за допомогою вебсторінки МТСБУ, але й за допомогою застосунку «Мій поліс».

Важливою складовою в рамках діджиталізації галузі ОСЦПВ є інтеграція електронних сервісів МТСБУ з державними сервісами. Таким чином, в державному застосунку «Дія» стала доступною можливість перевірки наявності чинного договору ОСЦПВ. З грудня 2020 року МТСБУ перейшло на електронний документообіг з аварійними комісарами, що значно зменшує строки виплат з фондів, що є важливим для постраждалих в ДТП [4].

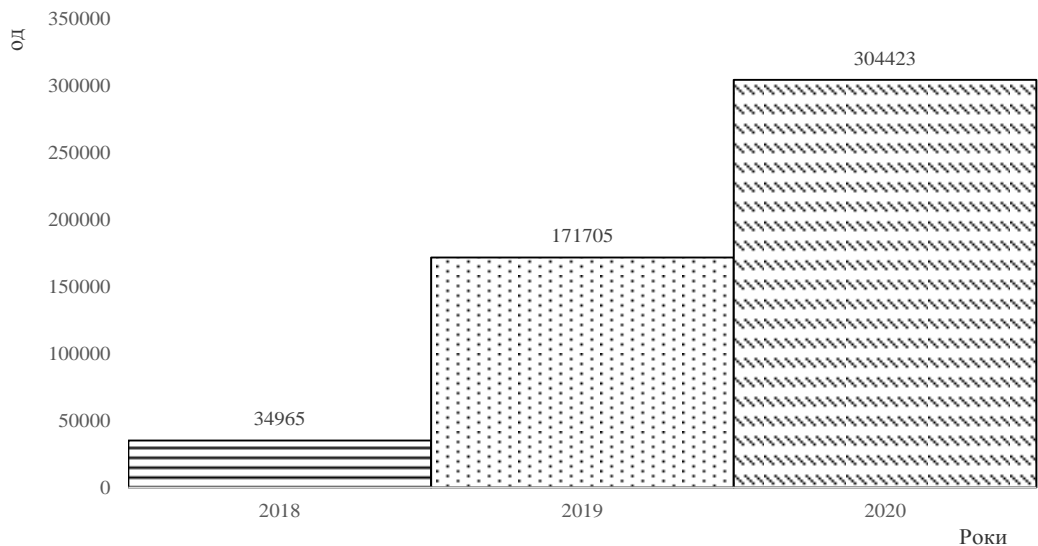


Рис. 1. Кількість електронних договорів ОСЦПВ 2018–2020 рр., од.

Джерело: побудовано за даними [4].

У цілому, для формування професійної компетентності власників бізнесу, компанія YouControl долучилася до проекту з розвитку підприємництва «Дія.Бізнес». Завдяки даній онлайн-платформі, підприємці можуть отримати безоплатні консультації з певних питань, оцінити стан бізнесу з використанням додаткових інструментів тощо [5]. Даний масштабний національний проект із розвитку підприємництва та експорту, який був ініційований Міністерством цифрової трансформації України у лютому 2020 р., а з травня 2021 р. проект реалізується Міністерством цифрової трансформації України спільно з Офісом з розвитку підприємництва та експорту – державною установою, яка відповідає за розвиток та підтримку українського підприємництва на внутрішньому та зовнішніх ринках [5].

Отже, можна зробити висновок, що цифрова трансформація здійснює вагомий вплив на економіку країни. Таким чином, незалежно від сфери діяльності, запровадження нових технологій з одного боку потребує підвищення вимог до фахівців, а з іншого дозволяє зробити фінансові послуги більш доступними, зменшити соціальні контакти, та, в цілому, підвищити конкурентоспроможність бізнесових структур.

Список використаних джерел:

1. *Макарович В. К.* Роль інформаційних технологій при підготовці фахівців-обліковців. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі*: матер. міжн. наук.-практ. конф., м. Київ, 2 лютого 2017 р. Ч. 2. С. 95–96.

2. Шевченко С. В. Параметри готовності майбутніх бухгалтерів к автоматизації бухгалтерського учета на малих підприємствах. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. Вип. 41. С. 390–401.

3. Міністерство цифрової трансформації України: офіційний сайт. URL : <https://thedigital.gov.ua> (дата звернення: 10.10.2022).

4. Моторне (транспортне) страхове бюро України: офіційний сайт. URL : <http://www.mtsbu.ua/ua> (дата звернення: 10.10.2022).

5. Онлайн-платформа «Дія.Бізнес». URL : <https://business.diia.gov.ua> (дата звернення: 10.10.2022).

Чорна А. В., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Гапєєва О. М., д.е.н., доц., професорка
кафедри економіки та соціально-трудоу відносин
Університету митної справи та фінансів)

РЕКЛАМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Нині реклама грає одну з провідних ролей у комунікації підприємства з цільовою аудиторією об'єкта збуту. Без реклами пошук продавцем покупця та, відповідно, покупцем продавця був би надзвичайно утруднений. Крім того, реклама є не тільки засобом встановлення зв'язку між продавцем і покупцем, але інструментом, що забезпечує просування товару споживачеві.

Мета роботи: проаналізувати процес використання бізнесом реклами з метою розширення сфери збуту товарів та закріплення конкурентоспроможності виробництва; виокремити цілі рекламних комунікацій; визначити основні принципи роботи рекламних агенцій.

Підприємство, в залежності від його розмірів, має такий вибір:

- утримувати власний відділ реклами та рг комунікацій;
- співпрацювати с рекламними агенціями;

Проте інколи навіть компанії які володіють своїми рекламними відділами звертають по допомогу до агенції, аби отримати професіональну консультацію та новий погляд на рекламні стратегії.

Рекламні агентства зазвичай мають чотири відділи: творчий відділ, який розробляє та виробляє рекламні оголошення; відділ засобів інформації, який обирає засоби інформації та розміщує в них рекламні оголошення; дослідний відділ, який вивчає характеристики аудиторії та її запити; та бізнес-відділ, який відповідає за ділову активність агентства.[1] Злагоджена робота цих відділів дозволяє реалізовувати такі основні задачі рекламних стратегій:

- Випробування: компанії, які перебувають на стадії впровадження, загалом працюють на цю мету. Мета випробування полягає в тому, щоб переконати клієнтів купити новий продукт, представлений на ринку. Тут рекламодавці використовують яскраву та привабливу рекламу, щоб змусити клієнтів поглянути на продукти та придбати для проб.

- Безперервність: ця мета спрямована на те, щоб наявні клієнти залишалися на продукті. Рекламодавці тут зазвичай продовжують привносити щось нове в продукт і рекламу, щоб наявні клієнти продовжували купувати їхні продукти.

- Зміна бренду: ця мета в основному для тих компаній, які хочуть залучити клієнтів конкурентів. Тут рекламодавці намагаються переконати клієнтів перейти від наявного бренду, який вони використовують, до свого продукту.

- Повернутися назад: ця мета для компаній, які хочуть повернути своїх попередніх клієнтів, які перейшли до своїх конкурентів. Рекламодавці використовують різні способи залучення клієнтів, як-от розпродаж зі знижками, нова реклама, деякі перероблення пакування тощо [2].

Зазвичай виконання цих завдань оцінюється за системами CPA – оплата за націлену дію (система в якій рекламодавець платить лише за залучених клієнтів, які залишають гроші у компанії. Вона вважається найбезпечнішою для рекламодавця, бо має у собі гарантований результат [3]. Ця стратегія, звісно, не єдина. Часто агенції заробляють на знижках від ЗМІ де вони розташовують рекламу клієнта, або розраховують прайс-лист за послуги та працюють по повній передоплаті. Також рекламні агенції сплачують податок на рекламу Ст. 15 Закону України “Про систему оподаткування” [4]. Тож, реклама це інструмент економічного розвитку не тільки підприємств які її замовляють, а й держави, через податки на рекламу.

Таким чином, дві основні схеми використання реклами для підприємств це – утримувати власний штат спеціалістів, або звертатися до агенцій. До цілей рекламних комунікацій можна віднести: випробування, безперервність, зміну бренду, та роботу націлену та те щоб клієнт повернувся знов.

Список використаних джерел:

1. Студентська бібліотека. URL : <https://buklib.net/books/29808> (дата звернення: 29.10.2022).

2. Objectives and Importance of Advertising. URL : <https://www.managementstudyguide.com/objectives-importance-of-advertising.htm> (дата звернення: 29.10.2022).

3. *Hu Y., Shin J., Tang Z.* Performance-based pricing models in online advertising: Cost per click versus cost per action. Atlanta: Georgia Institute, 2012.

4. Верховна Рада України Документ v1401225-09, поточна редакція. Прийняття від 09.02.2009. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1401225-09#Text> (дата звернення: 29.10.20022).

Шафар Т. Ю., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Дронова Т. С., к.е.н.,
доцент кафедри маркетингу Університету митної справи та фінансів)

СУЧАСНІ МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ НА ПОВЕДІНКУ СПОЖИВАЧІВ

Перед власниками бізнесу рано чи пізно постає питання про те, як налагоджувати та розвивати зв'язок зі своїми клієнтами та цільовою аудиторією, як заявити про свій продукт та зайняти вигідні позиції на ринку. Ця проблема виникає внаслідок стрімкого розвитку наукового прогресу, адже споживачі отримують доступ до значної кількості інформації. Підприємствам потрібно знаходити шляхи та інструменти, щоб здійснювати вплив на споживачів та тримати їхню увагу. Тож під час проведення кампаній з просування товарів, послуг або торгових марок значний вплив на поведінку індивідуального споживача маркетингологи здійснюють за допомогою використання маркетингових комунікацій. Застосування маркетингових комунікацій займає одну з головних позицій під час збереження і зміцнення підприємства, а також формування поведінки індивідуальних споживачів. Раціональне застосування маркетингових комунікацій є основою формування стійкого іміджу підприємства. Це дає ефект придбання певної ринкової сили, зміцнює позиції фірми щодо товарів-замінників, полегшує доступ фірми до фінансових, інформаційних та трудових ресурсів.

Серед всіх інструментів просування сьогодні найбільшої популярності набирає інтернет-просування або digital-просування. Digital - набір інструментів інтернет-маркетингу, які дозволять компанії взаємодіяти з аудиторією в онлайн-середовищі. Основні digital-інструменти: контекстна реклама, email-маркетинг, пошукова оптимізація, оптимізація конверсії, соціальні мережі, таргетингової реклама, відео реклама. В Україні інтернет-маркетинг став найпопулярнішим інструментом не тільки просування, а маркетингу в цілому.

Рітейл побутової техніки та електроніки – один із найбільш конкурентних ринків в Україні. Для власників бізнесу ніші рітейлу побутової техніки та електроніки важливо знаходити засоби комунікацій зі споживачами, щоб не втратити свої позиції на ринку та не отримувати збитки. Маркетингові комунікації підтримують постійні зв'язки між фірмою і ринком з метою активізації продажу товарів і формування позитивного іміджу шляхом інформування, переконування та нагадування про свою діяльність.

«Comfy» та «Foxtrot» – лідери ринку побутової техніки та електроніки в Україні. Головними каналами збуту продукції є фізичні магазини та веб-сторінки. Останнім часом все більшої популярності набирають онлайн-покупки, тому компанії приділяють особливу увагу розвитку та просуванню веб-сторінок (табл. 1).

Порівняння веб-сторінок «Comfy» та «Foxtrot»

Показники	Досліджувані веб-сторінки	
	comfy.ua	foxtrot.com.ua
Глобальний рейтинг	9,062	15,229
Всього відвідувань за місяць	5,9 млн	3.8 млн
Час перебування на сайті	04:32	03:21
Географія відвідування	Україна, Росія, Німеччина, США, Нідерланди	Україна, Німеччина, США, Нідерланди, Росія
Використовувані пристрої	Телефон, комп'ютер, планшет	
Маркетингові канали	Прямі, реферальні, пошукові, соціальні мережі, електронна пошта, медійні	Прямі, реферальні, пошукові, соціальні мережі, електронна пошта, медійні
Канали залучення відвідувачів	Переходи із соціальних мереж, з пошукових систем, переходи за посиланнями на сайті, внутрішні переходи, переходи з поштових посилань, переходи з додатку.	
Цільова аудиторія	Чоловіки (63%) та жінки (37%) віком 25–34 роки	Чоловіки (64%) та жінки (36%) віком 25–34 роки
Ключові слова	comfy, комфі, комфі, комфі Львів, комфі Київ, комфі Дніпро	фокстрот, foxtrot, Побутова техніка, мобільні телефони фокстрот,
Цільові дії	Покупка електронної техніки та товарів для побуту	

Джерело: проаналізовано автором за [3, 4].

З проведеного дослідження можна зробити висновок, що компанія «Comfy» та «Foxtrot» – лідери на ринку побутової техніки та електроніки в Україні. За проаналізованими показниками, суттєвої відмінності між двома компаніями немає, відносно однакові канали залучення клієнтів, цільова аудиторія, одна цільова дія сайтів. Але головна причина успіху та лідерства компаній – це стратегія комунікації з клієнтами та споживачами. За допомогою digital-інструментів вони використовують всі канали взаємодії з клієнтами. Компанії активно використовують контекстну рекламу, email-маркетинг, пошукову оптимізацію, оптимізацію конверсії, соціальні мережі, таргетовану рекламу, відео рекламу. Але відмінність між ними полягає у способах подачі своїх ідей та методів комунікацій з клієнтами.

Отже, невід'ємною частиною успішного функціонування компанії та для утримання зв'язку зі своїми клієнтами потрібно активно використовувати маркетингові комунікації такі як інтернет-просування або digital-просування.

Список використаних джерел:

1. Хмарська І. А. Сутність та значення маркетингових комунікацій на підприємстві. 2011. URL : <https://cutt.ly/BNlkfID>

2. Які інструменти просування існують? URL : <https://cutt.ly/2NlkmHW>
3. Комфі. URL : <https://comfy.ua>
4. Фокстрот. URL : <https://www.foxtrot.com.ua>

Юрескул Г. О., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Огданський К. М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри економіки та соціально-трудових відносин
Університету митної справи та фінансів)

РЕЛОКАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ЯК МЕТОД ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Важливою складовою будь-якого підприємства є саме людина. Кожний робітник, окремі групи людей і суспільство в цілому мають можливості та здібності до здійснення та удосконалення трудової діяльності, суттєво підвищувати її ефективність. Узагальнюючим показником становлення та розвитку людини в трудовій діяльності є трудовий потенціал суспільства [1].

Трудовий потенціал – це сукупна суспільна здібність до праці, потенційна дієздатність суспільства, його ресурси праці. Сьогодні існують тісний зв'язок між ефективністю економічного розвитку та трудовим потенціалом суспільства [2]. Чим більше в країні кваліфікованих людей, тим більше буде іноземних або внутрішніх інвестицій. Відповідно буде зростати рівень ВВП нашої країни та підвищуватись рейтинг на міжнародній арені.

Через напад росії ми бачимо значні зміни у трудовому потенціалі. Багато підприємств вимушені були припинити свою роботу, знижується заробітна плата працівників, а кількість робітників постійно зменшується, що спричиняє збільшення рівня безробіття. Важливим є збереження процесу виробництва, захист здоров'я працівників та забезпечення умов праці для подальшого економічного розвитку навіть в кризових умовах.

З початком повномасштабної війни функціонування бізнесу потребує нестандартних рішень, серед яких є релокація підприємств. Релокація бізнесу – переїзд усіх або частини працівників компанії з однієї країни в іншу, або переїзд бізнесу/працівників з одного місця на інше в межах однієї країни [3]. Уявимо, що підприємство продовжує працювати навіть в небезпечному місці. На жаль, найкращий варіант – це руйнування підприємства та вимушена необхідність почати все з початку, а найгірший варіант – це тягар відповідальності за загиблих кваліфікованих співробітників, які не зможуть вже поновити трудовий потенціал підприємства.

Сьогодні держава має програми релокації підприємств до західних областей України. Підприємствам, що планують переміститись до безпечних областей, буде надана допомога у підборі місць для їх

виробничих потужностей, перевезенні та розселенні персоналу, пошуку нових працівників. Наприклад, виробництво шкарпеток Dodo Socks втратили свою фабрику у м. Рубіжне та були вимушені релокувати те, що залишилось у м. Львів. Всі люди, які працювали на фабриці також були перевезені у більш безпечне місце для відновлення роботи [4].

За сприяння Мінекономіки, підтримки Мінцифри та національного проєкту Дія.Бізнес, державне підприємство «Прозорро.Продажі» запустило платформу, яка допоможе в релокації бізнесу. Тут через майданчик E-Tender можна буде залишити заявку компаніям, які потребують релокації. Потрібно лише заповнити заявку і вказати всю інформацію про підприємство (його адресу, склад, спеціалізацію, потреби, спосіб транспортування засобів праці і т. д). Після цього в якості релокації підприємство отримає: підбір місця розташування для своїх потужностей; допомогу з перевезенням на нову локацію; сприяння в розселенні працівників та пошуку нових співробітників; підтримка у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту.

Програма спрямована на збереження виробничого і трудового потенціалу України та орієнтована на усі підприємства, які бажають перемістити виробництво на території західних областей України. На платформі бізнес може подати заявку на релокацію або опублікувати свої пропозиції допомоги іншим підприємствам у формі відкритого реєстру (наприклад, нерухомості або іншого майна) [5].

Заступник міністра економіки Тетяна Бережна зазначила, що з початку старту цієї урядової програми вже зареєстровано 1846 заявок від бізнесу, 745 з яких – вже перевезено на безпечні території. Розпочали роботу на новому місці – 558 підприємств. Найбільше було переміщено до Львівської області (29% заявок), Закарпатської області (18%) та Чернівецької області (12%) [6].

Як висновок можемо сказати, що в кризових умовах розвиток трудового потенціалу є досить вагомим. Релокація допомагає продовжувати виробництво, зберігати робочі місця та надавати населенню можливість працювати тим самим зберігає трудових потенціал країни та стримує наслідки економічної кризи в країні.

Список використаних джерел:

1. Економіка праці та соціально-трудова відносини: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. В. Калина. Київ: Персонал, 2012. 498 с.: іл.
2. Економіка праці і соціально трудові відносини: навч. посіб. / Акулов М. Г., Драбаніч А. В., Євась Т. В. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 328 с.
3. Релокація бізнесу. Що це таке і навіщо? URL : <https://vigolex.net/relokacziya-biznesu-shho-cze-take-i-navishho> (дата звернення: 05.10.2022).
4. Офіційна сторінка Dodo Socks у соціальній мережі Instagram. URL : <https://www.instagram.com/dodosocks> (дата звернення: 05.10.2022).

5. Програма Релокація. URL : <https://bid.neb.org.ua/relocation> (дата звернення: 05.10.2022).

6. Офіційний сайт Укрінформ. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3579421-ponad-550-relokovanih-pidpriemstv-ponovili-robotu.html> (дата звернення: 05.10.2022).

Боровик А. С., студент
Черкаський державний бізнес-коледж
(науковий керівник – Боровик Т. М., викладач-методист,
старший викладач кафедри економіки,
підприємництва та маркетингу
Черкаського державного бізнес-коледжу)

БУТИ БРЕНДОМ – НАЙМОДНІШИЙ БІЗНЕС

Управління сучасним підприємством ґрунтується на розробленні унікальної стратегії просування товару на ринку, яка б забезпечила його неповторність, індивідуальність, престижність. Всі названі характеристики притаманні торговій марці, яка перетворилася на бренд. Брендом прийнято називати торгову марку, яка у свідомості споживачів асоціюється з унікальними властивостями та очікуваними вигодами.

Щорічно журнал Нові виклики спільно з консалтинговою агенцією MPP Consulting представляють рейтинг «100 найдорожчих брендів України», яка ґрунтується на оцінці вартості брендів. Методологія оцінки брендів заснована на фінансових результатах компаній – власників марок, а також на факторах, які можуть впливати на вартість бренду, – географічне покриття продажів, технологічна складова, продукція, що випускається, а також інвестиційна привабливість галузі [1].

Найвищі місця у рейтингу займають бренди, які асоціюються з е-комерцією, продуктами харчування, переробкою молока, виробництвом алкоголю, пива та безалкогольних напоїв. Далі йдуть ритейлери, фармовиробництво, паливо та енергетика. Найменше місць у рейтингу мають госптовари, логістика, фінансові послуги, телекомунікаційні послуги, ювелірні бренди [3].

Проаналізуємо вартість брендів у 2020 році, які займають лідируючі позиції у кожній галузі (табл. 1).

Дані таблиці відображають інформацію щодо трійки лідерів брендів у кожній галузі, а також динаміку зміни вартості бренду у порівнянні з попереднім роком. Загалом трійка лідерів протягом останніх років залишається незмінною – «Моршинська» (\$525 млн), «Нова пошта» (\$337 млн) та Rozetka (\$311 млн).

Сумарна вартість сотні найдорожчих брендів в Україні у 2018 р. оцінювалася у майже 6 млрд. дол. США, у 2019 р. показник зріс на 4,7% більше проти попереднього року, а у 2020 р. загальна вартість всіх учасників рейтингу склала 6,2 млрд дол. США, що на 1,4% більше за показник 2019 р.

Вартість найдорожчих брендів України за галузями, млн дол. США

Бренд/галузь	Вартість бренду	у % до попереднього року	Бренд/галузь	Вартість бренду	у % до попереднього року
Напої			Е-комерція:		
Моршинська	525	-4,55	Rozetka	311	+2,98
Сандора	218	-13,49	Citrus	62	-4,62
Садочок	98	+88,46	Фокстрот	50	+5,26
Логістика			Фінансові послуги		
Нова пошта	337	+8,71	ПриватБанк	226	-24,41
Meest	24	+5,26	Ощадбанк	23,2	-31,76
Кондитерська промисловість			Алкогільна промисловість		
Roshen	292	+5,8	Хортиця	197	-8,37
Корона	142	+5,97	Хлібний Дар	162	+1,89
Millennium	35,5	+86,84	Nemiroff	135	+5,47
Рітейл			Пиво		
АТБ	247	+47,02	Чернігівське	119	+11,27
Епіцентр	93	+40,91	Львівське	72	+75,61
Сільпо	91	+18,18	Оболонь	67	-27,17
М'ясна промисловість			Продукти харчування		
Наша Ряба	160	-15,34	Чумак	148	+5,71
Гаврилівські курчата	16,8	-6,67	Торчин	138	-9,8
Ятрань	14,3	+20,17	Олейна	128	+13,27
Телекомунікації			Молочарство		
Київстар	134	-4,96	Яготинське	103	+23,35
Lifecell	108	+8	Слов'яночка	46,8	+17,29
			Тулчинка	40,8	+10,27
Паливо та енергетика			Побутова хімія		
ОККО	106	+8,16	Gala	73,5	+26,72
Wog	56	+6,67	Ювелірні вироби		
UPG	9,8	+92,16	Zarina	9	-
Господарчі товари			Фармацевтика		
Фрекен Бок	102	+6,25	Дарниця	19,2	+47,69
Smile	19,8	+37,5	Аптека низьких цін	16,2	+2,53
			Фармак	13,6	+43,6

Джерело: складено автором за даними [3].

Таким чином, для компаній-власників бренду долучатися до участі у різних конкурсах є позитивним досвідом, що впливає на імідж як бренду так і самої компанії, підвищує її рейтинг на ринку, сприяють формування позитивного образу серед споживачів та опосередковано виступає інструментом формування додаткового прибутку власникам бренду.

Список використаних джерел:

1. *Іванов О.* Топ-100 найдорожчих брендів України – рейтинг НВ. *Медіахолдинг НВ*: веб-сайт. URL : <https://cutt.ly/2NxzYnn> (дата зверення: 25 жовтня 2022 року).
2. *Кузьмін А.* Топ-100 найдорожчих брендів України. *Главком*: веб-сайт. URL : <https://cutt.ly/aNxzPbv> (дата зверення: 25 жовтня 2022 року).
3. *Устимович Ю.* «Моршинська», «Нова Пошта» та Rozetka: топ-100 найдорожчих українських брендів. *The Page*: веб-сайт. URL : <https://cutt.ly/MNxzGo7> (дата зверення: 25 жовтня 2022 року).

Каданік К. А., здобувачка
Комунального закладу освіти
«Фінансово-економічний ліцей наукового спрямування
при Університеті митної справи та фінансів»
(науковий керівник – Черба В. М., к.держ.упр., доцент кафедри
соціального забезпечення та податкової політики
Університету митної справи та фінансів)

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ВОЛОНТЕРИ ЯК АГЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН У КРАЇНІ

За останні 5–7 років в Україні значно зросла кількість громадських ініціатив і суттєво збільшився рівень залученості населення до розбудови громадянського суспільства.

Інтелектуальне волонтерство – це використання власних знань та експертизи для допомоги соціальним проектам та організаціям для вирішення соціально значущих проблем. Наприклад, коли команда ІТ-компанії прибирає на вулиці або саджає дерева, – це звичайне волонтерство. А от коли та сама команда виділяє час, щоб створити відкритий онлайн-реєстр дерев або додаток для сортування, – це вже інтелектуальне волонтерство. Тобто інвестиція конкретно фахових знань та вмінь, а не просто часу [1].

На волонтерських проектах можна багато чого навчитися, скажімо, опанувати нову технологію, розвинути soft-скіли чи отримати досвід співпраці з великими замовниками. Практика інтелектуального волонтерства з'явилась досить давно. Усе почалося з юристів, які допомагали деяким клієнтам на безоплатній основі. Наразі сфери застосування інтелектуального волонтерства стрімко розширюються – від фінансів та ІТ до дизайну, брендингу та HR.

Найцінніша допомога, яку можуть отримати сьогодні громадські організації – не гроші, а знання. Без них, без досвіду та без інструментарію, який дійсно працює, будь-яка спонсорська допомога зливається в нікуди.

Формати інтелектуального волонтерства розділено на 4 умовні категорії: освітні заходи, консультації, надання послуг та спільні проекти.

Існує світова практика pro bono (з лат. «заради суспільного блага») – коли компанії або окремі спеціалісти надають експертну допомогу громадським організаціям та соціальним проектам абсолютно безкоштовно.

Не можна сказати, що для України ця практика геть нова. Підтримку від бізнесу регулярно залучають такі громадські та благодійні організації й ініціативи, як «Навчай для України», «Таблеточки», «Про.Світ», MakeMeBetter та інші.

Яскравий приклад pro bono в дії – співпраця благодійного фонду «Запорука» і проектної компанії «АІММ-ГРУП». Компанія зголосилася безкоштовно розробити проект для будинку фонду, де хворі на рак діти зможуть жити зі своїми сім'ями під час лікування або реабілітації [2].

А прикладом інтелектуального волонтерства у місті Дніпро є «Code Club Дніпро». Це частина проекту, в рамках якого волонтери навчають дітей писати комп'ютерні програми у вільний від уроків час. Діти навчаються програмувати, створюючи комп'ютерні ігри, анімацію та веб-сайти. Проект отримав офіційну підтримку Міністерства Освіти і Науки України та вітчизняних ІТ-компаній [3].

За 6 років роботи цієї фундації в Україні було створено 1711 клубів, в яких 20822 учнів вивчали програмування. Наразі Code Club Ukraine має представництва у 17 регіонах країни [4].

Отже, бізнес таки співпрацює з громадським сектором, і це приносить користь обом сторонам. Саме для цього засновано Pro Bono Club Ukraine, який поєднує громадський та корпоративний сектор і допомагає активістам отримати безкоштовну професійну підтримку чи консультацію.

Учасником проекту може стати громадська або благодійна організація, соціальне підприємство, ініціатива або окремий активіст.

Інтелектуальне волонтерство допомагає розкривати потенціал працівників, розвиває навички самопрезентації, комунікації, нетворкінгу. Працівники самореалізуються через певну соціальну відповідальність, тому стають більш мотивованими та активними в роботі.

Список використаних джерел:

1. Pro Bono Club Ukraine: «Інтелектуальне волонтерство. Як врятувати планету з робочого місця». URL : <https://nachasi.com/creative/2019/09/13/pro-bono-european-summit>

2. Pro Bono Club Ukraine: 5 переваг інтелектуального волонтерства в Україні. URL : <https://probono.org.ua/5-perevag>

3. Як працює інтелектуальне волонтерство: приклад Code Club Україна. URL : <https://platforma.volunteer.country/posts/yak-pratsiuie-intelektualne-volonterstvo-pryklad-code-club-ukraina>

4. Code club Україна. URL : <https://codeclub.com.ua>

Ляшко Г. А., здобувач
Комунального закладу освіти
«Фінансово-економічний ліцей наукового спрямування
при Університеті митної справи та фінансів»
(науковий керівник – Черба В. М., к.держ.упр., доцент
кафедри соціального забезпечення та податкової політики
Університету митної справи та фінансів)

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ СКОРОЧЕННЯ ТРИВАЛОСТІ РОБОЧОГО ТИЖНЯ

Актуальність теми полягає в тому, що тривалість робочого часу та його організація впливають не лише на якість праці, а й на життя працівників поза місцем роботи. Сьогодні багато компаній світу встановлюють чотириденний робочий тиждень, а дослідники з різних організацій доводять, що скорочення робочого тижня має багато позитивних наслідків. Вивченням цієї теми займалися такі вчені, як Г. Бош, Ш. Лендорф, Т. Дж. Фіцджеральд, Д. Росник, М. Вайсброт, Дж. Пенкавел, Т. Погорелова та інші. Багато організацій, як Expert Market, Світовий Банк даних, ОЕСР, ВВС та інші також проводять чимало досліджень. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) представляє дані по середньо відпрацьованим робочим тижням у різних країнах світу за різні роки, на основі яких було створено табл. 1

Таблиця 1 [4]

Місце	Країна	2019	2020	2021
1	Нідерланди	29.5	29.6	30.3
2	Данія	32.6	32.7	33.7
3	Норвегія	33.5	33.6	34.1
7	Фінляндія	36.3	36.4	35.3
14	Велика Британія	36.6	36.6	36.8

Лідером по найменшому відпрацьованому тижню є Нідерланди – 30 год. Норвегія займає 3 місце серед найменших показників середньої тривалості тижня – 34.1 година. У Великобританії максимальна тривалість робочого тижня для найманих робітників – 48 години та тиждень, для тих, хто є самозайнятим або хто може самостійно встановлювати робочий час, вона менша, в таблиці 1 вказане середнє значення тривалості тижня 36,8 год на 2021 рік з врахуванням різних категорій працівників. У Люксембургу середній робочий тиждень становить 40 годин. В Азії люди працюють набагато більше. Багато компаній Китаю працюються за графіком «996» – з 9-ї до 9-ї год шість днів на тиждень. В Японії, за даними за 2016 р., практично чверть японських роботодавців дозволяють своїм співробітникам переробляти по 20 год щотижня (60 год робочий тиждень).

**Найпродуктивніші країни світу.
The world's most productive countries: Ranke [3]**

Місце	Країна	Річні відпрацьовані години за 2020 р.	ВВП на душу населення	Продуктивність на людину, за годину
1	Люксембург	1427	\$ 120,962.20	\$84.77
2	Ірландія	1746	\$87,212.05	\$49.95
3	Норвегія	1368,7	\$67,978.72	\$49.67
6	Нідерланди	1399	\$59,469.08	\$42.51
10	Швеція	1424	\$55,027. 37	\$38.64
11	США	1767	\$65,279.53	\$36.94
13	Велика Британія	1367	\$48,438.58	\$35.43

Люксембург має найвищий показник продуктивності на людину, завдяки своєму 40-годинному робочому тижню, бурхливому фінансовому сектору, мінімум 5 тижнів оплачуваної щорічної відпустки та забороненій роботі по неділях. Ірландія посідає друге місце у рейтингу найпродуктивніших країн, тому що штатні робітники зазвичай працюють менше 40 годин на тиждень, а також наявна велика кількість багатонаціональних корпорацій. BusinessCulture.org дослідив баланс між роботою та особистим життям у країнах по всьому світу, виявивши, що скандинавські країни мають стандартний робочий тиждень тривалістю менше 40 годин, що робить їх більш продуктивними [2]. США має один із найвищих ВВП на душу населення, але все ще займає 11 місце за продуктивністю на людину, це зводиться до тривалої роботи. США увійшли до дванадцяти країн з найбільшою кількістю відпрацьованих годин у 2020 році, набравши 1767 годин за рік [3].

Наслідками скороченого робочого тижня є підвищення продуктивності (Джон Тругакос, ад'юнкт-професор організаційної поведінки в Університеті Торонто, доводить, що при скороченні робочих днів до 4, працівники навчаться розставляти завдання за пріоритетністю, відмовляючись від марнотратників часу, що зробить їх ефективнішими [1]). Вплив на здоров'я та благополуччя (робітники зможуть відвідати лікарей, відремонувати автомобіль, тощо. Дослідження 2021 року, яке спостерігало за шведськими робітниками, показало, що скорочений робочий день зменшує стрес, виснаження та негативні емоції. [5]). Вплив на навколишнє середовище (Knight et al. виявили, що коротший робочий день, як правило, має менший екологічний слід, вуглецевий слід і викиди вуглекислого газу. Наприклад, дослідження за 2003 рік показують, що якщо б європейські робітники працювали стільки ж годин скільки й у США, то вони б спожили на 18% більше енергії за той рік [6]).

Багато хто з працівників не можуть влаштувати особисте життя через брак вільного часу, немає змоги відпочити, налагодити відносини в родині. При скороченні робочого тижня до 4 днів люди зможуть приділити більше уваги своєму здоров'ю та зменшать рівень стресу. Також багато робітників вільний час зможуть присвятити додатковому навчанню, що підвищить їх кваліфікацію. Якщо люди будуть вмотивовані працювати ефективніше, щоб мати більше вільного часу, то в результаті, це призведе до позитивних наслідків. Сьогодення потребує гнучкості та адаптивності в процесі створення організацій. Підприємці повинні ефективно використовувати трудовий ресурс з метою підвищення результативного функціонування підприємства. Тому потрібно концентруватись не тільки на кінцевому результаті, а й покращувати умови досягнення цього результату.

Список використаних джерел:

1. Driven to distraction: What causes cyberloafing at work? URL : <https://news.wisc.edu/driven-to-distraction-what-causes-cyberloafing-at-work>
2. Life Satisfaction. URL : <https://www.oecdbetterlifeindex.org/topics/life-satisfaction>
3. These Were The World's Most Productive Countries in 2020, by Expert Market. URL : <https://www.expertmarket.co.uk/crm-systems/the-ultimate-guide-to-work-place-productivity>
4. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). URL: <https://data.oecd.org/emp/hours-worked.htm>
5. Barck-Holst P. Reduced working hours and stress in the Swedish social services: A longitudinal study. *International Social Work* 60.4 2017. P. 897–913.
6. David Rosnick, Mark Weisbrot. Are shorter work hours good for the environment? A comparison of u.s. and european energy consumption. *International Journal of Health Services*. 2007. Vol. 37. № 3. P. 405–410.

Незальзова Я. В., здобувачка
Комунального закладу освіти
«Фінансово-економічний ліцей наукового спрямування
при Університеті митної справи та фінансів»
(науковий керівник – Черба В. М., к.держ.упр., доцент
кафедри соціального забезпечення та податкової політики
Університету митної справи та фінансів)

ЯКІ ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ СПРИЯТИМУТЬ ЗБІЛЬШЕННЮ СЕРЕДНЬОЇ ТРИВАЛОСТІ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ?

Тривалість життя – це демографічний показник, який відображає певну кількість років, що проживає населення одного покоління від народження до смерті. Вона обумовлена генетично і залежить від багатьох факторів.

Середня тривалість життя – це середня тривалість життя представників певної групи організмів, зазвичай визначена від народження до смерті.

В усіх країнах це значення різне, як наприклад, найвищі показники за 2019 рік у Гонконзі та Японії, у них по 84 роки, а найнижчі - в основному в Африканських країнах з низьким рівнем розвиненості технологій медицини, охорони здоров'я та зручностей, практично позбавлені соціальної підтримки держави. Так наприклад, в Чаді та Центрально-Африканській республіці кількість років, прожитих їх населенням, знаходиться на рівні 54 та 53 роки відповідно. На рис. 1 «Середня тривалість життя в Україні» можна побачити, що за останні роки середня тривалість життя українців зростає, але у світі за 2021 рік Україна йде на лише 139 місці з показником 71,6 рік [1].

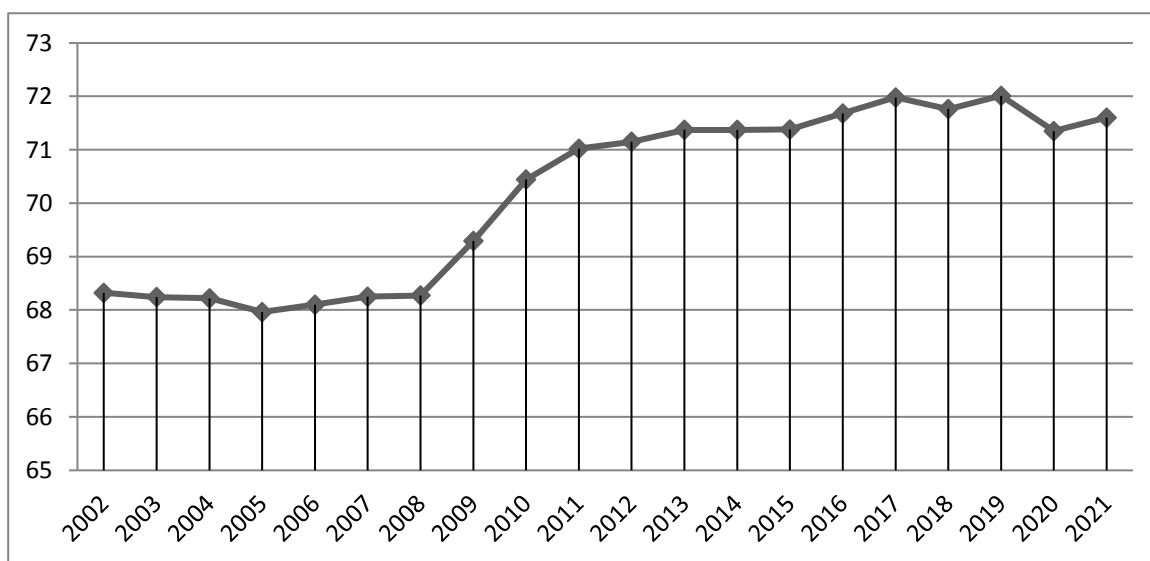


Рис. 1. Середня тривалість життя в Україні

Близько 80% пенсіонерів України отримують виплати нижче прожиткового мінімуму, тобто перебувають за межею бідності. Маленькі пенсійні виплати погано впливають на здоров'я людей похилого віку, бо вони не в змозі купувати якісні продукти, ліки, медичні послуги. На лютий 2022 р. в Україні середні пенсійні виплати склали приблизно 136,44 доларів. Це значно менше, ніж у країн з більшою тривалістю життя. Так, наприклад, на лютий 2022 року в Франції вони склали 1572 долари, у Німеччині – 941, у Японії – 1700, у Чехії – 665, у Великобританії – 965, у Польщі – 660.

Цю проблему можна покращити переходом на індивідуальне пенсійне забезпечення, коли кожна людина відкладає сама на свій майбутній пенсійний рахунок. Але не можна різко переходити до такої системи, бо тоді старенькі люди, які зараз отримують пенсію, перестануть зовсім отримувати гроші, і люди, які працюють зараз, нічого не отримають за попередні роки роботи. Тому потрібно поступово здійснювати перехід, коли держава частково фінансує пенсіонерів, але люди, які зараз роблять відрахування у Пенсійний фонд, державною системою пенсій користуватися вже не зможуть [2].

Електроенергетика України – це базова галузь економіки України, що охоплює паливну промисловість та електроенергетику з їх підприємствами, комунікаціями, системами керування, науково-дослідною базою. Забруднення повітря становить велику загрозу для здоров'я людини і є причиною великої кількості передчасних смертей, що зменшує середню тривалість життя. Викопне паливо є основною причиною забруднення повітря в Україні. Лідирують у цьому напрямку вугільні електростанції: 20 ТЕС постійно викидають у повітря діоксид сірки, тверді частки та оксиди азоту. Від українських вугільних електростанцій померло приблизно 2690 українців за 2019 рік [3].

Щоб покращити стан здоров'я населення, а разом з цим і підвищити середню тривалість життя, треба привести роботу теплових електростанцій України у відповідність з нормами викидів. Іншою вимогою має бути встановлення систем безперервного моніторингу викидів та створення умов для розвитку чистих відновлюваних джерел енергії, зокрема вітрової та сонячної.

Валовий внутрішній продукт – це сукупна вартість усіх товарів та послуг, створених на економічній території країни за певний проміжок часу рік з метою їх кінцевого використання.

Зростання ВВП супроводжується підвищенням рівня життя, що виражається у зростанні споживання товарів і послуг.

Для підвищення ВВП можна:

- впровадити програму з мотивування мігрантів надсилати більші обсяги переказів саме через банківську систему;
- вирішити проблеми з інфраструктурою: портами, залізницями, звичайними дорогами, підключенням до електромереж і так далі, бо через це компанії не можуть вільно почати поставляти продукцію залізницею;
- провести реформу судової системи, бо інвестиції прийдуть тільки в ту країну, в якій інвестор буде впевнений у тому, що гроші і його власність будуть захищені [4].

Харчова промисловість відноситься до стратегічно важливих галузей промисловості будь-якої держави. Підприємства харчової промисловості формують продовольчу безпеку країни, забезпечуючи населення життєво необхідними товарами. Харчові отруєння можуть спровокувати різні причини, у тому числі недотримання параметрів якості й безпечності харчової сировини, технології її перероблення та додавання невідповідних інгредієнтів. Держпродспоживслужба в Україні не може забезпечити достатній контроль за обігом харчових продуктів, тому це вимагає перегляду організаційно-функціональної основи державної політики у сфері якості та безпечності харчових продуктів, створення системи управління якістю на підприємствах харчової промисловості.

Інфляція цін на харчові продукти дуже впливає, бо якщо ціни вище, то людина не може дозволити купити більш якісні, а тому і більш дорогі продукти. За рік, з січня 2021 по січень 2022 року, найбільше зросли ціни

на соняшникову олію (+34,2%), овочі (+27,5%), цукор (+22,8%) і хліб (+19,6%). Загалом продукти харчування зросли на 14, 5%. Корекція світових цін на продовольство та енергоресурси, а також вищі врожаї плодово-ягідної продукції можуть зумовити поступове сповільнення продовольчої інфляції [5].

Куріння дуже погано впливає на здоров'я і тривалість життя, так як тютюновий дим містить понад 7000 хімічних елементів, з яких щонайменше 250 є токсичними, а близько 70 викликають онкологічні захворювання. Україну проблема паління також стосується, бо приблизно 100 тисяч українців кожного року помирають від хвороб, спричинених тютюнопалінням. На кількість курців безпосередньо впливає ціна на цигарки: чим вище ціна на них, тим менше населення буде мати змогу їх купувати. У нашій країні середня ціна на одну пачку сигарок сягає близько \$1,2, і це достатньо дешево. Так, наприклад, в Австралії цей показник становить \$17,4, Норвегії – \$15,1, Новій Зеландії – \$14,8, Польщі – \$3,9, Болгарії – \$3, а в Ірландії взагалі приблизно \$23. Тому для того, щоб було менше курців, треба підняти ціну на тютюнові вироби.

На здоров'я також впливає кількість годин, проведених за роботою. Велика тривалість робочого дня пов'язана з розвитком гіпертонії, хвороб серця та ризиком травм та нещасних випадків. Раптова смерть від перевтоми часто буває спричинена інсультом. Зараз в Україні нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень, а для працівників, які зайняті на роботах зі шкідливими умовами праці, – не більш як 36 годин. Отже, для того, щоб підвищити здоров'я, тобто середню тривалість життя, можна зменшити тривалість робочого часу працівників [6].

Список використаних джерел:

1. Гуманітарний портал. Рейтинг країн світу за рівнем тривалості життя, 2022. URL : <https://gtmarket.ru/ratings/life-expectancy-index>
2. *Ганна Вахімова*. Київська школа економіки / Чому у нас низькі пенсії і що потрібно, щоб “були як в Європі”. URL : <https://kse.ua/ua/community/stories/chomu-u-nas-nizki-pensiyi-i-shho-potribno-shhob-buli-yak-v-yevropi>
3. Ember / Coal power air pollution in Europe, 2021. URL : <https://ember-climate.org/insights/research/coal-power-air-pollution/?fbclid=IwAR1D7cC199EpEKURR7QM7CV-XnqJCidmiGjtw9quBx-uQkbbAeyr5hCevxM>
4. *Холошин М.* ВВП України та його вплив на життя українців. URL : https://lb.ua/blog/matviy_kholoshyn/312641_vvp_ukraini_yogo_vpliv_zhittya.html
5. РБК-Україна / Зростання цін на продукти в січні прискорилося: що подорожчало найбільше, 2021. URL : <https://www.rbc.ua/ukr/news/rost-tsen-produkty-nvare-uskorilsya-podorozhalo-1644410970.html>
6. Міністерство юстиції / Робочий час та його тривалість. URL : https://minjust.gov.ua/m/str_8396

Новікова Є. О., здобувачка
Наукового ліцею міжнародних відносин
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Григораш Т. Ф., заступник директора
з наукової роботи Наукового ліцею міжнародних відносин
Університету митної справи та фінансів)

ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ БІЗНЕСУ

Якщо компанія довго не зазнає змін у своїй діяльності, то вона зазнає ризику стагнації (застою), що автоматично призводить до її поступового вмирання. Процес управління розвитком компанії – нескінченний. Зростання бізнесу завжди передбачає ідею (концепт бізнесу). Коли ідеї бізнесу старіють, на зміну приходять нові компанії, що стрімко розвиваються. Розглянемо інструменти розвитку бізнесу.

Використання систем взаємодії з клієнтами (CRM – Customer relationship Management) – один з найпопулярніших інструментів розвитку бізнесу. Побудувати надійний і зручний зв'язок зі споживачем непросто, а отримати від нього зворотну інформацію ще складніше. CRM спрощує цей процес і дозволяє керувати контактами набагато ефективніше. Використання CRM на 50% дозволяє підвищити ефективність процесів продажу і на 40% знизити витрати на зарплату.

CRM – це джерело інформації фірми. Однак, жодна CRM не замінює спілкування з клієнтами, спостереження за їхніми діями та самостійного отримання клієнтського досвіду (методи дизайн-мислення). Так, наприклад, мережа ресторанів швидкого харчування змогла збільшити обсяги продажу мілкшейків, спостерігаючи за тим, хто їх купує і з якою метою. Ця мережа запропонувала два різних типи мілкшейків: густі – для водіїв, які з ранку прямують на роботу і хочуть розтягнути задоволення напоєм, рідкі – для дітей, яких чекають матері.

Ще одним інструментом розвитку бізнесу є соціальні мережі. Сьогодні соціальні мережі – один із головних інформаційних каналів для клієнтів. Щодня користувачі витрачають на них у середньому 2 год. 25 хв. Але за тиждень «випадає» цілий день. Отже варто використовувати соцмережі для просування товарів і послуг. Потрібно публікувати матеріали щодня і слідкувати за динамікою показників. Що більше користувачів читають пости – то більше потенційних покупців продукції.

Наведемо приклади успішного застосування перелічених інструментів відомими компаніями.

Так, для досягнення успіху один із перших онлайн-рітейлерів Amazon зробив акцент на асортименті та кількості. Скориставшись перевагою інтернет-торгівлі, компанія запропонувала клієнтам абсолютно нічим не обмежений вибір товару. В сучасних умовах компанія слідує тренду O2O (online-to-offline), що поєднує онлайн офлайн продажі, збагачуючи досвід клієнта і підвищуючи обсяги збуту: 2021 – \$469.8 млрд; 2020 – \$386.1 млрд; 2019 – \$280.5 млрд дол.

Найпопулярніша соціальна мережа Facebook, здобувши популярність у Гарварді, поступово поширилася на всі коледжі. Модель виявилася робочою та інших сферах. Згодом користувачами нової соціальної мережі стали жителі усієї планети. Реклама в Facebook дозволяє рекламодавцям точніше знаходити своїх адресатів на основі їх профілю і вподобань. Доходи компанії від реклами: 2021 – \$114.9 млрд дол.; 2020 – \$84.1 млрд дол.; 2019 – \$69.7 млрд.

Спочатку компанія Google пропонувала пошукову систему у сегменті B2C, потім з'явився AdWords. Наступним кроком для Google стало створення нових продуктів, що доповнюють існуючі. Компанія надає користувачеві необхідні йому дані та можливості. В свою чергу, споживач віддає компанії свою лояльність та довіру. Надаючи клієнтові досвід високої якості, створюючи зручні умови для рекламодавців (плати за клік), Google підвищує свої доходи: 2021 – \$256.7 млрд; 2020 – \$181.7 млрд; 2019 – \$160.7 млрд.

Одним із дієвих інструментів розвитку бізнесу залишається ведення блогу. Блог – апробований інструмент залучення клієнтів. Слід писати про проблеми користувачів, розповідати про шляхи вирішення питань. Часто блоги ведуть керівники або експерти компаній, показуючи високий рівень експертизи і довіри до бренду. Наприклад, блоги ведуть Річард Бренсон, Рамі Голдрат та інші керівники крупних корпорацій і державні діячі.

Отже, розвиток бізнесу – це симбіоз ідеї та стратегії. Немає ідеї – не буде успіху. Немає стратегії – ідея перетвориться на надію на світле майбутнє. Застосовуючи комплексно перелічені вище складові, можна вивести компанію на новий рівень розвитку.

Список використаних джерел:

1. Amazon Revenue 2010–2022. URL : <https://www.macrotrends.net/stocks/charts/AMZN/amazon/revenue>
2. Annual revenue of Google. URL : <https://www.statista.com/statistics/266206/googles-annual-global-revenue>
3. Clayton Christensen on job to be done. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=kGuSM3yUxik>
4. CRM-маркетинг: як підвищити KPI за допомогою CRM-системи. URL : <https://nethunt.ua/blog/crm-marketingh>
5. Key KPIs for measuring Customer Relationship Management performance. URL : <https://www.doxee.com/blog/marketing/key-kpis-for-measuring-customer-relationship-management>
6. Meta's (formerly Facebook Inc.) advertising revenue worldwide. URL : <https://www.statista.com/statistics/271258/facebooks-advertising-revenue-worldwide>
7. Соцмережі-2021. URL : <https://hromadske.ua/posts/socmerezhi-2021-tiktok-starshaye-facebook-perevazhno-zhinochij-a-strichku-mi-gortayemo-400-miljoniv-rokiv>

Панкратенко Я. Р., здобувач
Комунального закладу освіти
«Фінансово-економічний ліцей наукового спрямування
при Університеті митної справи та фінансів»
(науковий керівник – Черба В. М., к.держ.упр., доцент
кафедри соціального забезпечення та податкової політики
Університету митної справи та фінансів)

КУЛЬТУРНІ ІННОВАЦІЇ: ЕКОНОМІЧНІ ЧИ СОЦІАЛЬНІ ЦІННОСТІ ДЛЯ СПОЖИВАЧА?

Останнім часом увага вчених в різних сферах діяльності привернена до проблеми інновацій, інноваційного розвитку та їх впливу на соціальні і економічні сфери життєдіяльності суспільства. В умовах світової фінансової кризи, яка формує вкрай негативні наслідки для окремих працівників, підприємств та цілих країн, в інноваціях стали бачити один з важливих засобів їх подолання. Особливо в культурних інноваціях, протягом існування людської цивілізації проблеми культури мали першочергове, по суті, провідне значення – передусім тому, що культура завжди була могутнім фактором соціального розвитку, відбивала якісну характеристику суспільного життя, уособлювала в собі специфічний спосіб людської життєдіяльності, зафіксований в результатах праці, в системі соціальних норм і закладів.

Актуальність теми зумовлена зацікавленістю вчених та економістів в інноваціях та їх наслідках. Вчені намагаються розглянути сутність культурних інновацій, її властивості та прояви. Невирішеним залишається питання: які ж саме цінності забезпечують культурні інновації для споживача, економічні чи соціальні?

Культурні інновації – це явища, які підтримують творче мислення та сприяють отриманню економічних та соціальних цінностей, і генерує нові або вдосконалені продукти, послуги чи процеси.

Можуть з'являтися або внаслідок внутрішніх процесів розвитку культури як винаходу і нововведень, або можуть бути пов'язані із зовнішніми впливами.

Джерелом новаторства виступають не тільки зміни соціокультурних умов життя суспільства, але й індивідуальна креативність новаторів.

Виконують 4 функції: прогностичну, прикладну, пояснювальну, пошуково-творчу:

– пошуково-творча – передбачає оновлення та відкриття нового стану об'єкта;

– пояснювальна – представляє проведення опису та пояснення природи змін соціокультурних фактів, явищ, процесів, закономірностей та умов їх здійснення;

– прогностична – являє собою передбачення розвитку соціально-культурної діяльності та рекомендацій щодо подальшого її вдосконалення;

– прикладна – виконує розробку та впровадження інновацій у соціально-культурну сферу;

Культурні інновації стають рушійною силою суспільного прогресу.

Інноваційна культура – це різновид організаційної культури, який сформулювався за рахунок прагнення людини до кращих та якісних змін у їхньому житті, що є важливим соціальним аспектом суспільного розвитку.

Ця культура може формуватись спонтанно, шляхом взаємодії та інтеграції індивідуальних цінностей. Не менш важливо, що інноваційна культура сприяє забезпеченню до готовності, сприйняття та використання у практичній діяльності інновацій у різних сферах життя [1].

Виділяють наступні завдання інноваційної культури:

- виявлення творчих сил і здібностей, талантів, розвиток і реалізація креативного потенціалу підприємства;

- оптимізація кадрового, виробничого, фінансового, науково-технічного потенціалів для здійснення інноваційного процесу та існування інноваційної системи;

- стимулювання інтелектуальної та творчої активності;

- активізація та оптимізація інноваційних процесів на підприємстві;

- формування і впровадження інноваційних стратегій [2].

Процес індустріалізації суспільства характеризувався значним зростанням людської активності, на цьому етапі виникло і утвердилось уявлення про складності оточуючого світу. Тоді стверджувалась здатність людини до прогресу. Але це не виключало існування поряд з новими цінностями усталених раніше зразків, стереотипів, норм і традицій.

І на допомогу з'являються культурні інновації. Сутність культурних інновацій полягає у трансформації вже існуючих систем, виникненні нових культурних і соціальних феноменів, які мають досить велике значення під час кризово-порогових змін суспільства. Ці інновації орієнтовані на вдосконалення процесів виховання, внаслідок чого досягаються нові зміни у системі цінностей людей [3].

Прикладами є різні винаходи людства (електричний струм, електроприлади), інвестиції в культуру та туристичну галузь(екскурсії, розвиток музеїв, організація концертів), впровадження інноваційних бізнес-ідей тощо.

Отже, культурні інновації мають як соціальні, так і культурні цінності.

Інновації в культуру виникають як результат розробки нових ідей членами даної соціокультурної групи, так і внаслідок запозичення культурних досягнень інших спільнот. Тому відповідь на риторичне питання «Економічні чи соціальні для споживача?» досить непроста. Без економіки немає культури, а без культури немає економіки. А це свідчить про те, що культурні інновації мають дві сторони з точки зору цінностей для споживача.

Наголосимо, що культурні інновації слід розглядати з двох сторін: як інновації в культурній сфері і як інновації, завдяки яким досягається економічний ефект (прибуток) у будь-якій сфері. Інновації слугують

основою для творчого процесу як джерела інноваційної культури фундаментом прогресу суспільства досягаючи як економічних, так і соціальних цінностей. Виконують 4 основні функції: пошуково-творчу, пояснювальну, прогностичну та прикладну.

Інноваційна культура є головним регулятором культурних інновацій. З виконанням своїх завдань, ця культура забезпечує довготривале функціонування та ефективну роботу корпорації на ринку, що є гарним чинником для інноваційного розвитку.

Культурні інновації завжди грали важливу роль у житті, сприяючи виникненню нових культурних і соціальних цінностей. Такі інновації орієнтовані на вдосконалення різних сфер життя.

Тепер, знаючи сенс культурних інновацій, можна сказати, що для споживачів вони представляють соціальні та економічні цінності, але це залежить від напрямку інновації.

Список використаних джерел:

1. Мигущенко К. Р., Перерва П. Г. Методологія культурних інновацій: соціальні та економічні цінності. *Diss.* 2022. № 46. С. 1–3.

2. Вікарчук О. І. Особливості формування інноваційної культури підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень.* 2013. № 1 (48). С. 52–56.

3. Харечко В. М. Культура, цінності та економічний розвиток: аналіз деяких концепцій. *Наукові записки.* 2018. № 1 (56). С. 144–151. URL : <http://nz.uad.lviv.ua/static/media/1-56/17.pdf>

Чеповик І. В., здобувач
Комунального закладу освіти
«Фінансово-економічний ліцей наукового спрямування
при Університеті митної справи та фінансів»
(науковий керівник – Черба В. М., к.держ.упр., доцент
кафедри соціального забезпечення та податкової політики
Університету митної справи та фінансів)

ЯКІ ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ СПРИЯТИМУТЬ ЗБІЛЬШЕНЮ СЕРЕДНЬОЇ ТРИВАЛОСТІ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ?

У ХХІ столітті, коли світ став більш глобалізованим та майже всі країни вийшли з ізоляції, важливо спостерігати динаміку такого показника якості життя або середньої тривалості життя в певній державі.

Середня тривалість життя – це вагомий показник, що демонструє якість проживання в окремій країні світу. Цей показник унікальний, бо у кожній країні різні значення тривалості життя. Наприклад, в Україні середня тривалість життя складає 76 років для жінок та 66 років для чоловіків.

Економічні фактори – ряд макроекономічних показників, а саме:
- динаміка ВВП;

- рівень інфляції;
- динаміка курсу національної валюти [1].

На превеликий жаль, для нашої країни, яка має дуже гарний природний потенціал, характерна дуже слабка економіка. Це і є індикатором низької тривалості життя українців порівняно з іншими країнами Європи. Це факт, бо по всіх макроекономічним показникам ми нижчі, ніж країни, які мають розвинену економіку.

Наприклад, по ВВП, за даними 2021 року ми займали 57-ме місце. Начебто не погано, але є й свої нюанси. Бо за показником ВВП на душу населення ми вже посідаємо 101 місце та складає 4 835\$. Тобто кожен українець за рік отримав 176 тисяч гривень. Здається, що така сума велика, проте якщо обчислити, то дохід на місяць становить 14 600 гривень, таких грошей не вистачає на задоволення другорядних потреб [2].

Тим паче, ціни в Україні не стоять на місці. Тому зараз переходимо до пункту інфляції. Рівень інфляції показує загальний ріст цін на товари та послуги. В нашій країні характер інфляції – повзуча (до 10% за рік). Це дані за 2021 рік, бо зрозуміло, що на кінці 2022 темп інфляції зросте та набуде галопуючий або навіть гіперінфляційний характер. Зрозуміло, що ціни на продукти, товари та послуги піднімуться до небес.

Динаміка курсу гривні. За даними опитування інформаційного сайту “Сьогодні”, переважна більшість громадян нашої країни зберігають заощадження в доларах. У відсотковому співвідношенні серед 1000 опитаних це 41,8%. Проте є українці, які надають перевагу не менш популярному євро і зберігають у цій валюті свої гроші. Таких налічується 22%. Є й серед населення ті, хто найбільш довіряє гривні – 6,9%. В іншій валюті зберігають 5,5%, інші 23,8% не змогли відповісти на запитання. Це свідчить про те, що наша валюта не є надійною для заощаджень. Гривня ослабла саме через російську окупацію Криму та частку території Донбасу в 2014, що стало приводом для розриву дипломатичних відносин з рф. Показники експорту впливають на курс валюти, чим більший експорт, тим міцніші гроші й навпаки [3].

Отже, наша країна, попри слабку динаміку економіки, розвивається та робить все можливе для того, щоб вона зростала. Проте збройна агресія рф в 2014 та повномасштабна війна в 2022 заважають економіці підійматися. Тому просто треба вірити в ЗСУ та чекати дня перемоги. А далі, я маю велику надію, що Україна стане одною з найрозвиненіших країн, по типу Південної Кореї, Сінгапуру та інших. Тим паче в нас дуже багато союзників, які матеріально допоможуть піднятися вгору. Звісно з цим якість життя та середня тривалість збільшиться, як для чоловіків, так і для жінок.

Список використаних джерел:

1. Економічні фактори. URL : https://pidru4niki.com/15840718/marketing/ekonomichni_faktori
2. Валовой внутренний продукт (ВВП) в Украине 2022. URL : <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp>

3. *Уляна Лебіч*. Долари чи євро під матрацом? В якій валюті українці зберігають гроші. URL : <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/finance/dollary-ili-evro-pod-matrasom-v-kakoy-valyute-ukraincy-hranyat-svoisberezheniya-1598177.html>

Чуб А. С., здобувачка

Наукового ліцею міжнародних відносин

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Григораш Т. Ф., заступник директора

з наукової роботи Наукового ліцею міжнародних відносин

Університету митної справи та фінансів)

ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ

Як відомо, у грудні 2019 року в Китаї були зафіксовані перші випадки зараження новим типом коронавірусної інфекції. Згодом випадки коронавірусу були виявлені у більшості країн планети. COVID-19 став викликом не тільки для світової системи охорони здоров'я та економіки, але й виявив слабкі сторони системи міжнародних відносин.

Великі геополітичні зміни, відомі в історії людства, були зумовлені великими лихами у вигляді воєн або епідемій. Якщо війни є результатом політичних рішень, то епідемії складно піддаються людському впливу. Особливістю епідемії COVID-19 стала швидкість її розповсюдження та масштаби охоплення. Сьогодні у світі не залишилося жодної країни, яка б не зазнала впливу цієї пандемії на розвиток суспільно-політичних та економічних відносин. Починаючи з 2008 року це наймасштабніша криза, яка стосується не лише фінансово-економічних відносин, але і є загрозою для життя і здоров'я населення. COVID-19 став тим тригером, який певним чином вплинув на всіх учасників міжнародних відносин та сформував напрям їх розвитку.

Розглянемо вплив пандемії на соціально-економічний стан України. Одним із перших відчув кризові явища ринок праці в Україні. Від початку впровадження карантину офіційний показник кількості громадян, що втратили роботу, – 425 тис. осіб. Це на 64% більше, ніж за аналогічний період 2019–2020 років.

Найбільше постраждали галузі, яким довелося припинити діяльність через заборону. Це насамперед івент-менеджмент, туризм, ресторанний бізнес, логістика та перевезення [1]. Криза також потягнула за собою різкий спад рівня промислового виробництва в державі. У 2020 році він зменшився на 6,2% порівняно з 2019 р. Найбільше впали обсяги видобутку вугілля – на 14,8%, текстильного виробництва та виробництва одягу і взуття – на 9%, машинобудування – на 19,9%, окрім цього, випуск комп'ютерної продукції – на 29,6%, а транспорту – на 27%. Водночас зріс на 0,8% рівень виробництва фармацевтичної продукції, а оборот роздрібною торгівлі збільшився на 7,8% [2].

Аналітики Європейської Бізнес Асоціації відмічають цікаву тенденцію у відносинах з традиційним партнером чи конкурентом у боротьбі за робочу силу – Польщею. Через те, що у сусідів набагато гнучкіший ринок праці, вони можуть працювати з персоналом, не обтяжуючи ні людей, ні свій бізнес. Одна з таких компаній в Польщі в період між другим та шостим тижнем карантину звільнила близько 600 працівників, здебільшого українців. Через логістичні проблеми багато бізнесів усвідомили, що краще розвиватися там, де є люди. Тому, наприклад, текстильні виробництва, які все ще вимагають великої кількості робочих рук, мають шанс на процвітання в Україні [2].

Для ІТ-галузі під час пандемії настав час «прохолодного душу». Згідно з даними ЄБА, в малих компаніях, де працювало до 20 людей, продажі впали від 40% до 60%. У гігантів – 20–30%. При цьому вузькі спеціалізації, наприклад, кібербезпека чи геймінг, зміцнилися. Донині ІТ була галуззю, яка швидко зростала, тепер вона стане звичайним бізнесом. Згідно з дослідженнями ЄБА у 2021 р., щоб сягнути докарантинного рівня розвитку, на думку 20% підприємців знадобиться шість місяців, а для 39% – близько одного року. Ще 17% знадобиться два роки, а 7% – більше двох років. Лише 4% не втратили темпів розвитку за час карантину [2].

З лютого 2022 р. негативні наслідки впливу коронавірусу посилюються воєнними діями на території України. відповідно, кількість зареєстрованих безробітних на одну вакансію з початку війни підскочила з 6 до 12, рівень безробіття зріс до 40%. Значно знизилася реальна заробітна плата. МВФ [3] наголошує, що приватне споживання та інвестиції залишаються слабкими через зниження купівельної спроможності, фінансових обмежень та масштабну міграцію за кордон.

МВФ, як і раніше, прогнозує, що ВВП України скоротиться приблизно на 35% за рік. Інфляція сягне 30% до кінця 2022 року. Логістичні проблеми, пов'язані з війною, продовжують створювати навантаження на економіку, зокрема пов'язані з роботою портів, транспортних мереж та енергетичної інфраструктури, йдеться у звіті. Війна також спричинила дисбаланс на валютному ринку. Після того, як Національний банк девальвував прив'язку обмінного курсу на 25%, тиск зменшився.

Список використаних джерел:

1. Який бізнес у Західній Україні виживе після Covid-19. Європейська Бізнес Асоціація. URL : <https://eba.com.ua/yakuj-biznes-u-zahidnij-ukrayini-vyzhyve-pislya-covid-19>

2. Економіка карантину. РЕЙТИНГ. Бізнес в офіційних цифрах. URL : <https://rating.zone/ekonomika-karantynu>

3. Ukraine: Request for Purchase Under the Rapid Financing Instrument-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. *IMF Country Report 2022*. № 22/323. URL : <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/10/19/Ukraine-Request-for-Purchase-Under-the-Rapid-Financing-Instrument-Press-Release-Staff-524913?cid=em-COM-123-45549>

Секція 6. Соціально-економічні та інноваційні аспекти діяльності підприємств

Horiashchenko Yu. H.,
DrSc, Prof. of the Department of Entrepreneurship and Economy of Enterprise
University of Customs and Finance

SEARCH FOR A MODEL OF BEHAVIOR IN BUSINESS TO OVERCOME THE CRISIS

On the example of startups, we can observe that in times of crisis you can earn even more than usual. As we can see from the European Union, which is waiting for a crisis – no one is doing any global projects – everyone is afraid of currency depreciation. First, business is inert. And in fact, very great opportunities are opening due to the fact that the exchange rate shows negative dynamics in relation to the dollar. Goods from the European Union, which can already be reserved for yourself and contracted – you can sell to European countries, the USA, Latin American countries, China and now get an extra margin.

There is also a great potential for exporting cars from the European Union, as there is a certain shortage there. In this thread, it is also quite possible to get extra margin due to the fact that the euro has fallen. In the same Dubai to sell cars, equipment, machinery [1]. The pricing of the European currency, which we are currently observing, indicates the state of the economy of European countries. Many countries are in anticipation of a rather serious crisis, which may begin and which was expected even during the coronavirus. But, in fact, due to printing money and administrative measures, the situation was contained: business was stimulated at a time when it had stopped.

Although there is no universal model of business behavior in the conditions of war and economic recovery, a synergistic model that combines production, social, economic, financial, compromise and innovation models works better.

Fortunately, there are many business grant programs in Ukraine. Irrevocable financial assistance for entrepreneurship can currently be obtained from the following sources and programmes:

– Up to 250,000 for your own business (every Ukrainian who has an idea for creating a small business can receive a grant. The size of the grant is from UAH 50,000 to UAH 250,000. The total budget of the program until the end of 2022 is UAH 480 million);

– Up to 8 million per processing enterprise (A business that is already operating can receive a grant of UAH 8 million from the state. Funds can be spent on new projects in the field of processing. The total budget of this program is UAH 500 million);

– Up to 10 million per garden (non-profit organizations and legal entities that have land or the right to use it for at least seven years can receive a grant for planting a garden. The grant covers most of the costs of planting a garden with an area of 1–25 hectares);

– Up to 7 million per greenhouse (a grant for a greenhouse can be obtained by private enterprises and legal entities that have land or the right to use it for seven years. The state compensates up to 70% of the cost of building a greenhouse with an area of up to 2 hectares. A year is allocated for construction);

– Up to 8 million per startup (Startup founders can apply for grants from the Ukrainian Startup Fund. Applications should be submitted by June 1, 2024. Depending on the stages of product development, entrepreneurs can receive up to UAH 8 million);

– Grants for startups from Google (Google's Ukrainian Startup Support Fund allocated \$5 million to support Ukrainian businesses. About 50 companies that were founded and based in Ukraine before February 24 can receive grants. In addition, each startup will receive Google Cloud and support from company managers);

– Grants for projects that bring victory closer (The Ukrainian Startup Fund provides up to \$35,000 to projects that are «coming close to victory». Businesses in the fields of defense, cyber security, infrastructure reconstruction, health care or education can apply for this grant. Priority is given to projects that create innovative products);

– Up to 60,000 euros per startup from the EU (the main goals of this grant support are integration of Ukrainian business with the EU market, support of the Ukrainian economy);

– Up to 15 thousand dollars for frontline business (small and medium-sized businesses owned by internally displaced persons or residents of frontline areas where there is no active hostilities can apply for grants from the Danish Refugee Council. The program operates in the eastern and southern regions under the control of Ukraine. A business can apply for grants of up to 15 thousand dollars. The main goals of the program are to preserve business, restore or create jobs for internally displaced persons and persons affected by war);

– Up to 20,000 dollars under the conditions of 50% co-financing (small and medium-sized businesses operating in the agricultural sector can apply for a grant from the Danish Refugee Council. The maximum grant amount is \$20,000. A mandatory condition is your own contribution of up to 50% of the total project budget. The result of the project should be an increase in the income of the local population in the territory it covers, including due to their direct involvement in production and sales chains);

– Grants from USAID (representatives of small and medium-sized businesses can receive a grant from the USAID «Competitive Economy of Ukraine» program. The grant is awarded for IT solutions, product development and innovation, creation or renewal of supply chains, strengthening staff training and staffing, improving online marketing and promotion in domestic and foreign markets, increasing business competitiveness, improving access to financing for SMEs, or similar business continuity and recovery activities);

– Microgrants for veterans (the program of micro-grants from the Ukrainian Veterans Fund for veterans, immigrants and their family members provides an opportunity to receive up to UAH 20,000) [2].

Therefore, business cooperation of Ukraine in wartime is multifaceted and very complex and requires great efforts of business, the state and the Ukrainian people.

References:

1. Владислав Савченко Євро зрівнявся з доларом: що це означає і чому це так погано. URL : https://24tv.ua/yevro-dolar-prognoz-chomu-tse-pogano-yak-vpline-it_n2097431

2. Рихліцький Володимир Гранти на бізнес. Як і де отримати безповоротну фінансову допомогу на підприємництво. URL : <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/08/17/690436>

3. *Dooranov A., Orozalieva A., Parmanasova A. et al.* Estimation and stimulation of export potential of the innovatively active enterprise based on economic and mathematical modelling. *Acta Innovations*. 2021. № 41. P. 56–64.

Шаранов Р. С.,
аспірант кафедри підприємництва та економіки підприємства
Університету митної справи та фінансів

ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ

У зв'язку із повномасштабною війною українська економіка зазнала катастрофічних наслідків. Велика кількість підприємств зіткнулася із кризою у своїй діяльності. Одні постраждали від військових дій, другі від зниження попиту чи зміни логістичних ланцюгів, треті від девальвації національної валюти тощо. Для того щоб пом'якшити протікання кризових процесів, викликаних війною, необхідне ефективне антикризове управління, адаптоване до нових військових реалій.

Метою роботи є розкриття особливостей антикризового управління підприємства під час війни.

За даними дослідження Інституту економічних досліджень та політичних консультацій [1], проведеного у серпні на вибірці 518 підприємств усіх регіонів, основними перешкодами для бізнесу є: зростання цін на сировину/матеріали/товари (58%), проблеми з логістикою (46%), брак обігових коштів (32%), зменшення попиту на продукцію (31%), державне регулювання курсу валют (28%), небезпека працювати (26%). І хоча антикризове управління не здатне вирішити всі зазначені об'єктивні проблеми, пов'язані із війною, воно здатне стабілізувати діяльність та відновити довоєнний рівень функціонування підприємства.

Основна мета антикризового управління підприємства у воєнний період – мінімізація негативних економічних та соціальних наслідків війни у діяльності підприємства. Якщо на початок війни головним завданням є забезпечення безперебійної роботи підприємства та виживання, то з плином часу підприємства мають адаптуватися та налагоджувати своє

функціонування під час війни. Не менш важливим є якомога частіше проводити діагностику, яка має ґрунтуватися на оцінці основних показників діяльності підприємства для вчасного виявлення нових загроз.

В часи війни, особливо в перший період шоку, всі рішення мають прийматися дуже швидко, оскільки кожного дня ситуація змінюється і в такому випадку невчасне реагування може дорого коштувати підприємству. Також важливим є децентралізація, щоб рішення приймалися не тільки зверху в низ, а й на місцях, для швидкого вирішення проблем.

Ефективність антикризового управління полягає у пом'якшенні наслідків впливу війни, шляхом впровадження відповідних антикризових заходів. У воєнний період поширеними антикризовими заходами є заморожування певних напрямків роботи, закриття проєктів, відмова від планів розвитку, переведення працівників у неоплачувану відпустку тощо. У початковий «шоковий» період це дійсно може допомогти, проте згодом суб'єктам господарювання необхідно вже створювати довгострокові плани їхньої діяльності і адаптуватися до роботи під час війни. З цим можуть допомогти такі антикризові заходи як:

- комунікація з персоналом – необхідно постійно спілкуватися з персоналом, мотивувати та інформувати про те, що відбувається з бізнесом, які плани, цілі і т. д. Відсутність комунікації призводить до появи чуток та паніки;

- перепрофілювання співробітників – люди є головним активом, тому вкрай важливо зберегти ключових осіб у команді. Це може відбуватися шляхом переведення в інші підрозділи чи посади або, якщо не вистачає грошей і необхідно звільнити людей, можна знизити усім заробітну плату, тому що під час війни співробітникам важливо мати хоч якийсь стабільних дохід;

- робота з клієнтами – дізнатися як війна вплинула на клієнтів, у разі проблем з логістикою запропонувати нові способи доставки, якщо проблеми фінансові, то запропонувати розтермінування, оплату частинами або знижки;

- переорієнтація на найбільш затребувану продукцію або послуги – зміни породжують нові потреби. Наприклад, під час пандемії багато підприємств почали виробляти медичні маски, а під час війни це може бути виготовлення «тривожного чемодану» у повній комплектації або патріотичні футболки, емблеми тощо;

- вихід на міжнародні ринки – під час війни, коли багато країн підтримують Україну та пом'якшують торгівельні бар'єри, бізнес може скористатися цими можливостями і продавати як існуючі конкурентоспроможні товари, так і нові. Наприклад, найбільшим попитом користуються товари з патріотичною українською символікою;

- цифровізація бізнесу – пандемія вже простимулювала перехід бізнесу до цифровізації, а під час війни вона знову набуває своєї актуальності. Автоматизація процесів та перехід співробітників на віддалену роботу допоможе знизити витрати бізнесу та фізично захистити співробітників.

Якщо ситуація вкрай важка, можна використовувати і такі антикризові заходи як: модернізація або зупинка нерентабельних другорядних виробництв, реалізація об'єктів невиробничих сфер, жорсткість контролю всіх видів альтернативних витрат, перегляд організаційної структури на предмет виключення зайвих рівнів управління, реалізація наднормативних запасів товарно-матеріальних цінностей.

Таким чином, антикризове управління в умовах війни відіграє важливу роль у забезпеченні безперебійної роботи підприємства та адаптації діяльності в тяжких економічних умовах. Це може бути досягнуто за рахунок організації та відповідних антикризових заходів, що допоможе не тільки налаштувати підприємство на воєнні умови, а й запобігти появи нових локальних криз у їхній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Основні економічні тенденції в серпні 2022 року (за результатами Нового щомісячного опитування підприємств). *Інститут економічних досліджень та політичних консультацій*. URL : <http://www.ier.com.ua/ua/institute/news?pid=6994> (дата звернення: 01.10.2022).

Попко І. В.,

студент Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Горященко Ю. Г., д.е.н., доц.,

професор кафедри підприємництва та економіки підприємства

Університету митної справи та фінансів)

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ПІДХОДИ ЩОДО ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ

Підвищення обсягу продажів і збільшення рівня прибутку відбувається при розробці й впровадженні інноваційних технологій і продуктів, які, в свою чергу, забезпечують підприємство більш конкурентними перевагами у ринковій ніші. З іншого боку, низька інноваційна активність організації є одним з основних проблемних факторів у втіленні ефективної інноваційної діяльності.

Деякі експерти під інноваційною активністю мають на увазі інтенсивність та продуктивність застосування результативних досягнень науки і техніки в економічній діяльності. У той час, інші вчені вважають, що «інноваційна активність – це цілеспрямована діяльність суб'єкта підприємницької діяльності по створенню, конструюванню, виробництва якісно нових видів техніки, продуктів і технологій, об'єктів інтелектуальної власності, з розробки досконаліших форм організації праці та методів управління» [1].

Інноваційна активність підприємства має змогу формуватися під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Власне до внутрішніх чинників можна віднести фінансовий, кадровий і науково-технічний

потенціал; організаційні структурні підрозділи організації тощо. Водночас, зовнішні фактори, що впливають на формування інноваційної активності підприємства складаються з попиту і пропозиції, рівня конкуренції, інвестиційні та інноваційні кліматичні умови на місцевому та національному рівнях.

Власне обрана інноваційна стратегія підприємства демонструє ефективність інноваційної активності організації, оскільки остання є керованою категорією. Саме оцінка інноваційної активності та її внутрішніх компонентів забезпечує безперервне визначення та запровадження основних складових інноваційної стратегії та контролю її ефективності.

Задля визначення та оцінки складових частин інноваційної активності організації використовують декілька підходів, а саме ресурсний, статистичний і результативний.

Ресурсний підхід передбачає оцінювання матеріальних і нематеріальних ресурсів компанії, які задіяні в інноваційній діяльності та формують її інноваційний потенціал. Результативний підхід полягає у визначенні результатів інноваційної діяльності, а саме кількості розроблених і впроваджених інновацій, суми прибутку від реалізації нової продукції, підвищення якості умов праці, відповідність екологічним нормам й ін. Відповідно до статистичного підходу проводиться аналіз показників за обраними критеріям згідно зі статистичними даними аби поділити підприємства на інноваційно-активні та інноваційно-пасивні. Дані методики оцінки інноваційної активності приділяють увагу або тільки ефекту від інноваційної діяльності, залишаючи без уваги ресурсний потенціал організації, або матеріальним і нематеріальним ресурсам, задіяним в інноваційному процесі, не враховуючи інтенсивність і ефективність від їх реалізації [2].

Для правильної оцінки рівня інноваційної активності найбільш ефективним можна враховувати комплексний метод (підхід). Останній ґрунтується на взаємозалежності трьох векторів інноваційної активності. Мова йдеться про можливість для впровадження та здійснення інноваційної діяльності, інтенсивності впровадження інноваційних процесів.

Якщо говорити про оцінку можливостей для впровадження інноваційної діяльності, то слід розглянути аналіз системи мотивації праці, інноваційного сприйняття, фінансової і кадрової складової, технологічних та інформаційних ресурсів, корпоративної культури та організаційної структури.

Для вищевказаного використовують наступні показники:

- частка витрат на підвищення кваліфікації співробітників;
- частка витрат на купівлю нового обладнання та ремонт старого;
- витрати на купівлю ліцензій, патентів;
- частка робітників, що зайнято інноваційною діяльністю;
- показник забезпеченості персоналу інформацією тощо;
- частка витрат на НДДКР [3].

Власне оновлення і динаміка інноваційної діяльності визначає інтенсивність інновацій. Остання визначається за допомогою показника

тривалості процесу розробки нового продукту, його виробництва; кількості проведених науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, кількості патентів, отриманих на розробки підприємства, об'єму реалізованих нових товарів.

Саме оцінка та якісний аналіз скорочення витрат, збільшення доходу організації, удосконалення організаційної структури та психологічного клімату впливають прямим чином на соціальну, економічну та управлінську складову. Таким чином, вони слугують основою для визначення користі та ефективності від втілення в життя інноваційних процесів.

Отже, проводячи оцінку інноваційної активності підприємства, доречно здійснювати комплексний розрахунок та порівняння значень показників з установленими базовими значеннями (середньогалузеві значення, показники за попередні періоди, показники конкурентів). Даний процес оцінювання дасть змогу виявити певні проблемні відхилення та, відповідно, запровадити зміни як до загальної (корпоративної) стратегії розвитку організації, так і до інноваційної стратегії. До того ж, це стане прямим кроком до підвищення ефективності та результативності господарської діяльності та конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Список використаних джерел:

1. Жежуха В. Й. Показники оцінювання стану інноваційної діяльності та інноваційної активності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. № 19. С. 141–147.

2. Гринько Т. В. Інноваційна активність промислових підприємств у нестабільних умовах розвитку. *Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку*. 2010. № 10. С. 95–101.

3. Гринько Т. В. Сутність, складові та особливості категорії «інноваційна активність підприємства». *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 8. С. 30–32.

Боровик П. М., к.е.н., доцент,
доцент кафедри геодезії, картографії і кадастру
Уманського національного університету садівництва
Боровик Д. П., студентка магістратури
Уманського національного університету садівництва

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЄКТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Незадовільна екологічна ситуація та недостатній рівень фінансового забезпечення потреб держави, зумовлений, насамперед, російською агресією, диктують вимогу щодо бюджетного фінансування не суцільної державної підтримки всіх ресурсозберігаючих та природоохоронних проєктів, а надання адресної допомоги найбільш ефективних зазначених програм та суб'єктам, що в них задіяні.

Поряд з цим держава повинна створити умови для забезпечення цільового використання бюджетних коштів, направлених окремим суб'єктам, що реалізують природоохоронні і реурсовідновлювальні заходи за рахунок бюджетного фінансування.

В той же час в більшості країн світу давно відмовились від прямої бюджетної підтримки ресурсовідновлення і охорони навколишнього середовища з причини низької ефективності використання державної допомоги та перейшли до дотування конкретних суб'єктів бізнесу, які виробляють екологічно чисту, насамперед, продовольчу продукцію. Для нашої країни така форма державної підтримки теж є актуальною, адже за даними Держкомстату понад 2/3 українців більше 60% власних доходів, отриманих ними в умовах війни, витрачають на придбання продуктів харчування [1].

Стосовно прямої бюджетної підтримки аграріям, які вирощують екологічно чисту продукцію, слід відзначити непропорційність розподілу державної фінансової підтримки, насамперед стосовно дрібних товаровиробників, адже хоч законодавство і не передбачає в цьому плані дискримінації невеликих підприємств і формально доступ до програми компенсації банківських кредитів для всіх сільськогосподарських позичальників однаковий, проте їх практично не отримують малі фермерські підприємства та особисті селянські господарства. Невеликі підприємства також не отримують підтримки через списання їх заборгованості [2].

При цьому, пільгове кредитування, бюджетні інвестиції, реструктуризація боргів і недоїмок великих агропідприємств, не зважаючи на позитивний ефект від їх використання для стимулювання екопроектів крупних підприємств, породжують зниження ефективності агровиробництва на перспективу, адже стимулюють збільшення частки неефективних великих сільськогосподарських підприємств, в той час як невеликі приватні сільськогосподарські підприємства, не зважаючи на запровадження ними ресурсоощадних і екологічних технологій, майже не отримують прямої державної допомоги.

На наше переконання, процеси екологізації та зростання ресурсоощадності агросфери можуть стимулюватися державою через встановлення жорсткого обмеження розмірів прямої бюджетної підтримки екологічних проектів агрохолдингів.

Таким чином, чинний порядок державної фінансової підтримки екопроектів агроформувань потребує переходу від прямої бюджетної підтримки ресурсовідновлення і охорони навколишнього середовища до дотування конкретних суб'єктів бізнесу, які виробляють екологічно чисту продукцію та жорсткого обмеження розмірів державної фінансової підтримки проектів крупних агровиробників і розширення фінансування екологічних і ресурсоощадних витрат дрібних аграріїв.

Список використаних джерел:

1. Соколова Ю. У понад 70 % українців впали доходи через війну, 66 % відчують потребу в грошах. Газета «Факти». URL : <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20221006-u-ponad-70-ukrayincziv-vpaly-dohody-cherez-vijnu-66-vidchuvayut-potrebu-v-groshah> (дата звернення: 10.10.2022).

2. Боровик П. М., Лелека К. О. Вдосконалення державної фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств. Сучасна наука в мережі Інтернет: матеріали п'ятої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Київ, 2009. Ч. 1. С. 14–15.

Бабко Н. М.,

к.е.н., доц., доцент кафедри маркетингу, управління репутацією та клієнтськи досвідом Державного біотехнологічного університету

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ КАНАЛІВ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

У науковій літературі під каналом комунікації розуміється середовище, у якому споживач взаємодіє з компанією. Як один з найпростіших способів комунікації, одноканальні маркетингові комунікації передбачають спілкування з споживачем за рахунок використання єдиного комунікаційного каналу. Наприклад, це може бути взаємодія тільки через сайт компанії або тільки в традиційному магазині.

Багатоканальні маркетингові комунікації передбачають використання компаніями в своїй діяльності кілька комунікаційних каналів, що діють незалежно один від одного. Наприклад, через сайт і безпосередню роботу менеджерів з продажу. Використання кількох каналів при взаємодії з цільовою аудиторією необхідно тоді, коли компанії потрібно бути там, де знаходяться її клієнти.

Особливість крос-канальних маркетингових комунікацій пов'язана з тим, що сучасний споживач взаємодіє з продавцем тим способом, який для нього є найбільш зручним, він хоче мати можливість перемикатися з одного каналу комунікації на інший при необхідності. Наприклад, якщо клієнт придбав товар в інтернет-магазині, він повинен мати можливість повернути або обміняти його в оффлайн-магазині. Для забезпечення безперервної взаємодії зі споживачем сьогодні стає необхідною інтеграція каналів комунікації, полегшення переходу з фізичних каналів (паперові каталоги, друкована реклама) на віртуальні за допомогою QR-кодів, штрих-кодів та інструментів доповненої і віртуальної реальності [1–3].

Оmnіканальні маркетингові комунікації припускають об'єднання всіх можливих комунікаційних каналів навколо користувача. Вони є основою сучасного змішаного маркетингу. Така маркетингова стратегія дає посилений ефект від спільного використання різних засобів комунікації.

Сьогодні мало мати єдиний комунікаційний канал, тому традиційні компанії прагнуть проникнути в Інтернет-середовище, а онлайн-компанії розглядають можливість організації свого фізичної присутності.

Таким чином, ми можемо спостерігати еволюцію маркетингових комунікацій від використання єдиного каналу для взаємодії з потенційними і реальними клієнтами до використання різних способів та інструментів. При омніканальному підході споживач взаємодіє з брендом, а не з самим каналом комунікації. Відбувається багатоканальна взаємодія, яка зосереджена на інтегрованому підході до споживача через всі доступні канали комунікації – магазин, інтернет-магазин, через соціальні мережі, по телефону або іншим способом. Споживач не повинен усвідомлювати різниці в комунікаційних каналах. Особливо це важливо при повторному зверненні (повторній покупці), коли у споживача вже є досвід спілкування з даною компанією [4, 5].

Омніканальний підхід в маркетингу передбачає: єдині ціни і асортимент компанії, можливість оплати будь-яким зручним способом (у офісі, через банк, безготівковий переказ, оплату на сайті та ін.), єдину базу даних клієнтів та історії їх покупок.

Основними перевагами використання омніканальних маркетингових комунікацій є: розширення частки ринку за рахунок розширення числа маркетингових каналів і охоплення цільової аудиторії; впровадження персоналізованих програм лояльності за допомогою і наявності єдиної бази даних про клієнтів; підвищення гудвілу бренду за рахунок збільшення впізнаваності організації на ринку серед споживачів; збільшення обсягу обороту компанії.

Сьогодні компанії змушені адаптуватися до омніканальних споживачів, які взаємодіють з ними через використання різних девайсів і платформ активніше, ніж будь-коли раніше. Покупець сьогодні обирає найбільш зручний канал для здійснення покупки і взаємодії з брендом, тим самим виявляючи лояльність до бренду.

Список використаних джерел:

1. *Василець К., Мандич О. В.* Можливості маркетингу в мережі інтернет. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток»: до 90-річчя заснування ХНТУСГ, 30 квітня 2020 р. Харків: ХНТУСГ. 2020. С. 72–73.

2. *Горчак Д. С.* Розробка маркетингових стратегій як інструмент підвищення ефективності підприємства. Матеріали Четвертої Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Управління розвитком соціально-економічних систем», 8 жовтня 2020 р. Харків: ХНТУСГ. 2020. С. 494–496.

3. *Гринько А. О.* Атрибути бренду як складова процесу брендингу. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток»: до 90-річчя заснування ХНТУСГ, 15 жовтня 2020 р. Харків: ХНТУСГ. 2020. С. 65–68.

4. Науменко І. В., Снівак І. В. Особливості маркетингових комунікацій в інформаційних мережах. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 1. С. 297–303.

5. Babko N., Mandych O., Mykytas A. Current trends in branding development. The II International Science Conference on Science and practical Technologies, January 26–29. Luxembourg, 2021. P. 194–197.

Попко І. В., студент Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Носова Т. І., к.е.н., доц., доцент кафедри підприємництва та економіки підприємства Університету митної справи та фінансів)

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ УСПІХУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасних ринкових умовах економічної ланки розвитку України край актуальним є питання розвитку циркулярної економіки. Це пов'язано із раціональним споживанням та відновленням певних ресурсів. Посилення господарської зацікавленості працівників в досягненні поставлених завдань і цілей та, відповідно, підвищення ефективності діяльності підприємства, можливі завдяки структуруванню та розв'язанню практичних задач, що стосуються доцільного управління персоналом підприємства за допомогою використання сучасних економіко-організаційних методик стимулювання та мотивації.

Одним з основних та ключових напрямків покращення та зростання добробуту суспільства та національної економіки загалом є підвищення продуктивності праці персоналу. На сьогоднішній день, з шаленою швидкістю змінюються потреби, цінності та власне мотиваційні чинники працівників. Саме реалізація програми систем мотивації, визначення ціннісних орієнтацій в діловій кар'єрі та реальних потреб робітників є, на сьогодні, недостатньо вивченими проблемами. Тому виявлення та впровадження надійних методів управління персоналом, розробки та втілення в життя підприємств саме таких систем мотивації, що на пряму об'єднують заробітну плату персоналу з досягнутими підприємством результатами, є одними з найактуальніших чинників ефективного розвитку.

У сучасному підприємстві актуальним є визнання важливості знань, умінь, досвіду, трудових навичок, ініціативи, ділових якостей працівників. Людський капітал розглядається поряд із фінансовим та виробничим капіталом, тому персонал є суб'єктом управління. Така здатність персоналу, одночасно бути об'єктом і суб'єктом управління, є особливістю управління персоналом в організації [1].

Управління персоналом, що необхідне мати в своєму складі соціальну спрямованість та орієнтацію на інтереси робітників, повинно передбачати:

- адаптоване та гнучке використання трудових ресурсів, активізація ініціативності персоналу, формування корпоративної організаційної культури;

- створення умов для підвищення кваліфікації і поглиблення знань;
- вдосконалення мотивації з одночасним розгалуженням повноважень працівників у прийнятті економіко-організаційних рішень.

Ефективна та правильно побудована система управління персоналом орієнтована на вирішення наступних завдань:

- формування та розвиток комплексу економічних, організаційних та соціально-психологічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності виконання працівниками покладених на них обов'язків;

- забезпечення потреб підприємства в трудових ресурсах необхідної кваліфікації і спеціалізації відповідно;

- забезпечення надійного взаємозв'язку між управлінням персоналом та всіма іншими (не менш важливими) напрямками менеджменту організації.

Управління персоналом доцільно здійснювати за такими напрямками:

- планування ресурсів передбачає розробку плану задоволення майбутніх потреб у людських ресурсах;

- набір персоналу потребує створення резерву потенційних кандидатів за усіма посадами;

- відбір персоналу включає оцінку кандидатів на посади та відбір кращих працівників з резерву, створеного в ході набору;

- визначення заробітної плати і пільг включає в себе розробку системи оплати праці, структуру посадових окладів та соціального пакету з метою залучення та збереження працівників;

- профорієнтація і адаптація передбачає комплекс заходів для прийняття працівників в організацію, ознайомлення з її корпоративною культурою;

- навчання означає розробку програм для підвищення кваліфікації персоналу з метою ефективного виконання поставлених завдань тощо [2].

Система управління персоналом, що функціонує на підприємстві, є край важливою, адже вона впливає безпосередньо на ефективність використання людського капіталу. Право вибору – це вміння менеджменту порозумітися з носіями такого капіталу про найкращі умови його використання; це є однією з основних характеристик теорії людського капіталу. Система значною мірою орієнтована на управління поведінкою людей в ході трудової діяльності і спирається на використання методів мотивації праці, соціальної психології і перш за все методів регулювання міжособистісних відносин і т. д. Управління пов'язане з дією на чинники, діючі як в самій організації, так і за її межами. Формування колективу, його чисельний і професійний склад, якісні характеристики, пов'язані з ними очікування працівника і можливості їх реалізації, результати діяльності колективу залежать від таких зовнішніх чинників, як місце розташування підприємства, діючі закони і нормативні акти, економічний стан підприємства і економіки в цілому (система компенсацій, розвиненість соціального захисту, податки, інфляція і т. п.) [3]. Управління персоналом – це процес планування, добору, підготовки, оцінки, навчання й мотивації персоналу, спрямований на ефективне його використання та досягнення цілей підприємства і, працівників.

Отже, управління персоналом – це система спрямованих рішень, які дають можливість одержати для підприємства конкурентні переваги на ринку; для працівників – забезпечення відповідної матеріальної винагороди, отримання соціального статусу та гарантій, розвитку потенціалу працівника; це сукупність впливів на організаційну поведінку людей, спрямованих на активізацію ще невикористаних професійних і духовних можливостей для розв'язання поставлених завдань [3]. На сьогодні, у практичному управлінні використовують різні теоретичні основи мотивації, що свідчать про важливу роль мотивації у менеджменті персоналом. До того ж, вони дають чітке уявлення про найактуальніші принципи мотивації праці. Окрім цього твердження, можна сказати, що важливим кроком для підприємства є правильна оцінка персоналу задля підвищення ефективності бізнесу. Для її правильного проведення необхідно оцінити певний перелік індивідуальних особливостей кожного співробітника, сильні і слабкі сторони, рівень професіоналізму, потенціал і мотиваційні характеристики.

Список використаних джерел:

1. Ткачук Л. М., Коваль Н. О. Саморегуляція соціальної політики в умовах безперервного розвитку економічної системи. *Економіка і суспільство: електрон. наук. фахове вид.* 2018. № 19. С. 21–23.

2. Фурик В. Г., Ткачук Л. М., Гринь А. О. Самофінансування підприємства: механізм реалізації в умовах відкритої та прихованої форм. *Економіка і суспільство: електрон. наук. фахове вид.* 2018. № 16. С. 28–31.

3. Сардак С. Е. Управління персоналом: теоретичні аспекти та практичні здобутки: монографія / С. Е. Сардак, О. О. Третяк. Дніпро: Інновація, 2009. 157 с.

4. Герасимчук В. Управління підприємством як соціально-економічною системою: функціональний підхід. *Економіка України.* 2016. № 4. С. 12–17.

Книш О. А., аспірант кафедри підприємництва та економіки підприємства Університету митної справи та фінансів

ЕКОНОМІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах ринку інвестиційна діяльність є основним джерелом фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Щоб відбувалося формування та розвитку сучасної економіки потрібно щоб відбувалося підвищення активності інвесторів, активізація в країні інвестиційної діяльності, а також залучення та ефективного використання інвестицій. Оскільки ефективний розвиток суб'єктів господарювання та економіки країни в цілому неможливий без реалізації певних інвестиційних проектів. Завдяки інвестиційній діяльності можуть відбутися значні зміни в економіці, покращення соціально-економічного розвитку країни та створення конкурентоспроможної глобальної економіки.

Інвестиції підприємства є вкладенням капіталу в усіх його формах в різні об'єкти (інструменти) його господарської діяльності з метою отримання прибутку, а також досягнення іншого економічного або неекономічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах і пов'язане з чинниками часу, ризику і ліквідності [1].

Управління інвестиційною діяльністю є складним, багаторівневим процесом, що передбачає управлінські рішення не лише на рівні суб'єктів господарювання – інвесторів та учасників інвестиційної діяльності, але й на рівні держави та регіону. Відповідно, слід виокремити три рівні управління інвестиційною діяльністю підприємства: макрорівень (включає певні регулятивні заходи з боку держави); мезорівень (управління на рівні регіону); мікрорівень (управління на рівні підприємств – інвесторів та учасників інвестиційної діяльності) [4].

Останнім часом через уповільнення ефективності від інвестиційної діяльності загострюється питання забезпечення зростання ринкової вартості та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, де велику роль відіграє залучення інвестиційних ресурсів, які спрямовані на зростання фінансово-господарської діяльності.

У системі управління інвестиційною діяльністю особлива увага приділяється інвестиційним ресурсам – інвестованим джерелам фінансування. Покращення процесу управління інвестиційним капіталом можливе за рахунок стратегії фінансування інвестиційної діяльності. Завдяки іноземним інвестиціям підвищується рівень надходжень грошових потоків, що забезпечить напрями розширення інвестиційної діяльності підприємств [3].

Крім того, інвестиційна діяльність підприємств спрямована на розширення ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії для формування перспективних механізмів управління [4].

Інвестиційна діяльність будь-якого підприємства триває доволі тривалий час та здійснюється через конкретизацію інноваційних напрямків з урахуванням перспективи, тобто формуванням інвестиційної стратегії [2].

Конкурентні позиції країни на світовому ринку визначають саме інвестиції, які формують виробничий потенціал. Зростання національного доходу також пов'язано з реалізацією інвестицій.

Основними напрямами з підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю підприємства можуть бути:

- створення сукупності внутрішніх структурних підрозділів, які забезпечують розробку та прийняття управлінських рішень за певними аспектами інвестиційної діяльності підприємства та відповідають за прийняті рішення;
- вирішення завдань з організації аналізу інвестиційної кон'юнктури, що сприятиме узгодженню інвестиційних потреб і можливостей підприємства при розробці та реалізації інвестиційних проєктів та програм;
- формування ефективного варіанта інвестиційної програми для досягнення цілей інвестиційної діяльності за рахунок налагодження системи стратегічного та оперативного планування інвестиційної діяльності [3].

Окрім цього, варто стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств, а на рівні підприємств залучати кошти інвесторів і банківське кредитування. Також слід впроваджувати мотиваційні заходи щодо залучення зовнішньоекономічних джерел фінансування при здійсненні інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. *Вербицька Г. Л.* Сучасний стан та проблеми активізації інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств в умовах міжнародних економічних відносин. *Економічний простір*. 2018. № 129. С. 66–74. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2018_129_8

2. *Горященко Ю. Г., Бокова Ю. О., Кулешова А. А.* Чинники впливу на розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів малого бізнесу. *Молодий вчений*. 2021. № 4 (2). С. 297–302. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2021_4\(2\)_42](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2021_4(2)_42)

3. *Кондратенко Н. О., Трагнюк О. Я.* Удосконалення механізму управління інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання. *Бізнес Інформ*. 2021. № 3. С. 194–201. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2021_3_29

4. *Чернишов В. В.* Напрями розвитку інвестиційної діяльності підприємств. *Modern economics*. 2021. № 26. С. 167–172. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2021_26_27

Суха А. О., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ковтун Н. С., к.е.н., доц.,
доцент кафедри менеджменту ЗЕД
Університету митної справи та фінансів)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Наша держава, а разом з нею й підприємства усіх сфер господарювання лише переходять на інноваційний шлях розвитку. Тоді як європейські високорозвинуті держави давно зробили цей крок та мають величезний багаж досвіду з цього питання. Управління інноваційним розвитком є досить складним завданням, так як вимагає значного інтелектуального, науково-технічного, організаційного та фінансового потенціалу. При цьому потрібно не просто його мати, але й ефективно використовувати. Українські підприємства значного досвіду з цього питання не мають, тому досить актуальним для них є вивчення передового європейського. Це у перспективі допоможе увібрати найкращі напрацювання та не повторювати помилок [2].

Якщо аналізувати європейський досвід у питанні управління інноваційним розвитком аграрного підприємства, то перш за все слід відзначити повний перехід від екстенсивного й інтенсивного сільськогосподарського виробництва до інноваційного. Європейські аграрні підприємства дбають не про розширення посівних площ та за рахунок них збільшення виробництва, а про зростання продуктивності ведення сільського господарства завдяки використанню більш нових ресурсів, прогресивних технологій. У Європі компанії націлені на отримання прибутків у довгостроковій перспективі і не женуться за короткостроковими результатами. Вони здатні чекати роками поки інвестиції в аграрні інновації окупляться та принесуть свої дивіденди [1].

До того ж, як свідчать представлені дослідження науковців аграрні підприємства Європи передусім впроваджують високі інноваційні технології, які вимагають значних капітальних інвестицій. Такі інновації з однієї сторони є досить витратними, а з іншого – у перспективі принесе надприбутки та допоможе підвищити врожайність сільськогосподарських культур і захистити їх від несприятливого впливу клімату.

В аграрних підприємствах Європи 80–90 % інновацій припадає на патенти, ноу-хау, впровадження найсучасніших технологій. Така особливість інноваційного розвитку аграрних підприємств зумовлена досить високим фінансовим забезпеченням. В Україні це зараз неможливо у першу чергу через недостатнє фінансове забезпечення вітчизняних аграрних виробників та над дорогі кредити [3].

Другою особливістю європейського досвіду інноваційного розвитку аграрного підприємства є те, що у таких компаніях створені спеціалізовані структурні підрозділи для здійснення науково-дослідної роботи. Це дозволяє їм реалізовувати повномасштабні інноваційні проекти, проводити всебічний аналіз ризиків, можливостей тощо. До складу такого підрозділу входять фахівці з досвідом роботи та знаннями у сфері інноваційної діяльності. В Україні ж за впровадження інновацій у кращому випадку відповідає головний агроном, директор з тваринництва або ж власник аграрного підприємства. Зрозуміло, що ця частина співробітників як такого досвіду та знань з управління інновацій не мають. Тому й результати інноваційної діяльності на європейських підприємствах є більш значущими та вищими. Також можливе залучення зовнішніх аналітиків, які надають консалтингові послуги та консультують підприємства з питань впровадження інновацій.

Третьою особливістю є те, що у зв'язку з високим рівнем невизначеності зовнішнього середовища та ризиками впровадження агроінновацій європейські компанії широко використовують страхування. Воно є досить ефективним інструментом захисту аграрних підприємств від можливих непередбачуваних втрат під час здійснення інноваційної діяльності. Крім того, у європейських державах існує чимала кількість державних програм, які надають низку пільг підприємствам, які проводять інноваційну діяльність [3].

Четвертою особливістю інноваційного розвитку аграрного підприємства у європейських державах є активна участь держави в цих процесах. Це спостерігається насамперед у наданні різних субсидій, пільг, безвідсоткових кредитів для реалізації аграрними підприємствами інноваційних проектів.

Інноваційна діяльність аграрних підприємств вимагає значних фінансових ресурсів, а також проведення наукових досліджень. З метою стимулювання цього та допомоги в інноваційних процесах аграрним підприємствам передові європейські держави активно їм допомагають. Передусім це спостерігається у наданні різних субсидій, пільгового кредитування, державного співфінансування тощо. У кожній країні Європи склалася своєрідна підтримка інноваційного розвитку аграрних підприємств.

Україні також необхідно використовувати найкращий європейський досвід з стимулювання інноваційної діяльності аграрних підприємств. Оскільки наша держава має значний потенціал, використати який можна лише при активному здійсненню інноваційної діяльності, залученню агроінновацій, використанню ресурсозберігаючих технологій тощо [2].

Слід також додати, що на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки процеси впровадження інновацій в аграрний сектор гальмуються пандемічними обмеженнями, пов'язаними з Covid-19, а також негативними наслідками військових дій. Через ці події більшість програм інноваційного розвитку в Україні, на жаль, згорнулися.

Таким чином, проведений аналіз свідчить про значний європейський досвід управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Українським аграріям необхідно орієнтуватися на нього з метою забезпечення стабільного та успішного розвитку. Визначальним фактором активного інноваційного розвитку аграрних підприємств Європи є активна державна підтримка, яка полягає у наданні субсидій, пільгових кредитів, співфінансування інноваційних проектів. Крім того, на більшості європейських аграрних підприємств створені спеціалізовані підрозділи, які займаються виключно питаннями інноваційного розвитку. Це допомагає їм здійснювати систематичну інноваційну діяльність.

Вітчизняним підприємства потрібно брати приклад з європейських підприємств та активно впроваджувати у свою діяльність агроінновації. Але, на жаль, це стане можливим лише по завершенню військових дій в Україні.

Список використаних джерел:

1. Огляди аграрного ринку України та світу. URL : <https://latifundist.com/market-review> (дата звернення: 07.10.2022).

2. Шпортюк Н. Л. Європейський досвід державного регулювання інноваційного розвитку агропромислового комплексу. *Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. URL : http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/3_2019/24.pdf (дата звернення: 07.10.2022).

3. European Bioeconomy. Electronic Journal of Biotechnology. URL : http://ec.europa.eu/research/bioeconomy/agriculture/publications/index_en.htm (дата звернення: 05.10.2022).

Глучкевич Н. В., к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Луцького національного технічного університету

ОЦІНКА ОБСЯГІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ТА КІЛЬКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ШВЕЙНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

До швейної галузі України відноситься текстильне виробництво (КВЕД 13), виробництво одягу (КВЕД 14) та виробництво шкіри, виробів з шкіри та інших матеріалів (КВЕД 15) [1]. Обсяги реалізації продукції (товарів, послуг) швейних підприємств напряму впливають на фінансові результати і залежать від обсягів виробництва такої продукції, а також і кількості діючих суб'єктів господарювання.

Оцінка обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видом економічної діяльності «Текстильне виробництво, виробництво одягу, виробництво шкіри, виробів з шкіри та інших матеріалів» протягом 2019–2021 років подана в табл. 1.

Таблиця 1

Обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання швейної галузі України протягом 2019–2021 рр.

Вид діяльності	2019		2020		2021		Відх-ня, млн грн	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	2020/ 2019	2021/ 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Текстильне виробництво, виробництво одягу, виробництво шкіри, виробів з шкіри та інших матеріалів	41698,40	0,39	42790,20	0,38	53927,13	0,35	1091,80	11136,93
КВЕД 13. Текстильне виробництво	11984,50	28,74	12954,20	30,27	17185,55	31,87	969,70	4231,35
КВЕД 14. Виробництво одягу	20976,70	50,31	21594,50	50,47	26584,62	49,30	617,80	4990,12
КВЕД 15. Виробництво шкіри, виробів з шкіри та інших матеріалів	8737,10	20,95	8241,30	19,26	10156,96	18,83	-495,80	1915,66

Джерело: побудовано на основі [2].

Отже, обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств швейної галузі протягом 2019–2021 років переважно збільшувалися (рисунок 1). Так, у 2020 році порівняно з 2019 роком обсяги реалізації збільшилися на 1091,8 млн грн. У розрізі видів діяльності обсяги реалізації зменшилися лише по виробництву шкіри, виробів з шкіри та інших матеріалів. У 2021 році обсяги реалізації за КВЕД 13–15 збільшилися на 11136,93 млн грн в цілому та за видами діяльності зокрема. Взагалі, досліджуваний вид діяльності займає 0,35–0,39 % в обсягах реалізації переробної промисловості в цілому. Найбільшу питому вагу у обсягах реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств швейної галузі займає КВЕД 14 «Виробництво одягу» – 49–50 %.

При цьому, на зміни обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) протягом 2019–2021 років не вплинули зміни кількості суб'єктів господарювання за цим видом діяльності (табл. 2). Так, кількість діючих суб'єктів господарювання зменшилася з 16864 од. у 2019 році до 14623 од. у 2021 році (на 2241 од., 0,13 %) і становить на 1 січня 2022 року 14623 од., 0,75 %. При цьому, частка суб'єктів господарювання по швейній галузі складає до 1 % в загальній кількості їх по Україні і зменшується. Зменшення кількості суб'єктів господарювання спостерігається за усіма видами діяльності.

Таблиця 2

**Кількість суб'єктів господарювання швейної галузі України
протягом 2019–2021 рр.**

Вид діяльності	2019		2020		2021		Відх-ня, од.	
	од.	%	од.	%	од.	%	2020/ 2019	2021/ 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Текстильне виробництво, виробництво одягу, виробництво шкіри, виробів з шкіри та інших матеріалів	16864	0,87	15764	0,80	14623	0,75	-1100	-1141
КВЕД 13. Текстильне виробництво	2943	17,45	2842	18,03	2806	19,19	-101	-36
КВЕД 14. Виробництво одягу	11787	69,89	10885	69,05	9979	68,24	-902	-906
КВЕД 15. Виробництво шкіри, виробів з шкіри та інших матеріалів	2134	12,65	2037	12,92	1838	12,57	-97	-199

Джерело: побудовано на основі[1].

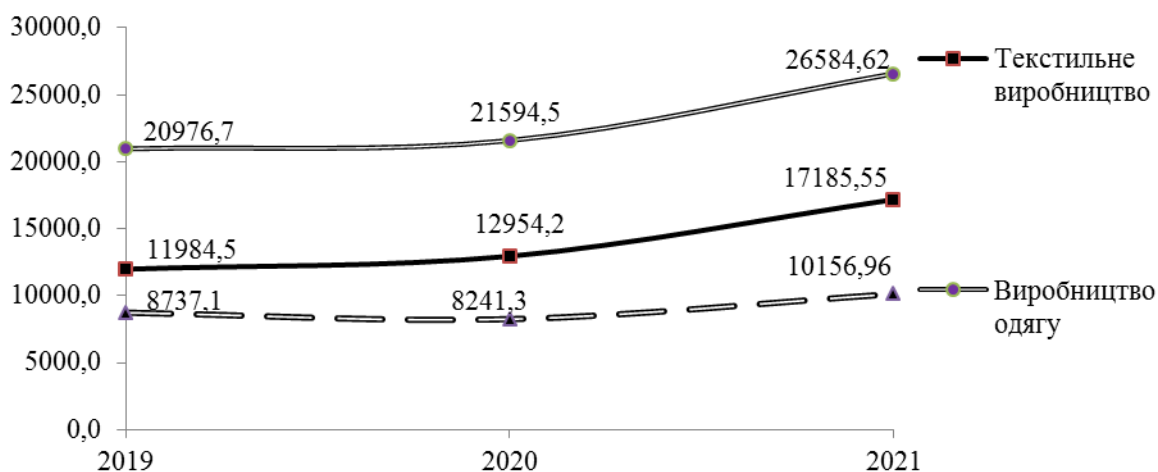


Рис. 1. Обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств швейної галузі протягом 2019–2021, млн грн

Отже, на зміну обсягів реалізації продукції не завжди прямо впливає зміна кількості суб'єктів господарювання. У швейній галузі України протягом 2019–2021 років цей зв'язок не є прямим: обсяги реалізації швейної продукції збільшуються і не залежать від зменшення діючих економічних суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2015–2021). Державна служба статистики України. URL : https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/ksg/ksg_u/arch_ksg_u.htm (дата звернення 19.10.2022).

2. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2010–2021). Державна служба статистики України. URL : https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pssg/pssg_u/orpsg_ek_2010_2021_ue.xlsx (дата звернення 18.10.2022).

Івашина А. В., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Туболець І. І., к.е.н., доц., доцент кафедри соціального забезпечення та податкової політики Університету митної справи та фінансів)

УКЛАДАННЯ КОЛЕКТИВНИХ УГОД ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

Важливим етапом становлення соціально-орієнтованої економіки є розвиток соціального партнерства в країні. Це досягається завдяки злагодженій системі конкурентоспроможності між найманими працівниками та роботодавцями, а також завдяки підтримки відповідного рівня соціального діалогу в суспільстві. Соціальне партнерство це насамперед про взаємодію різних інститутів, задля вирішення різних соціальних проблем, підтримки соціально-орієнтованого бізнесу, проведення заходів, щоб забезпечити населення відповідними соціальними факторами.

На сучасному етапі розвитку країни важливим є становлення соціального партнерства в Україні, аналіз проблем, подальше їх вирішення та перспективи розвитку.

Елементи з яких складається соціальне партнерство в Україні має ще ознаки з радянських часів, а саме утворення різних профспілкових організацій, підписання колективних угод. Але модель українського соціального партнерства утворилася з переходом до ринкової економіки.

Важлива складова соціального партнерства в нашій країні це профспілки. Існують різні види профспілок, найвагоміша це виробнича, вона набула поширення в Україні ще до революції 1917 р., так і після неї, а також в СРСР до 1991 року. В Україні існують й інші види профспілок – більш традиційні зі «старою» системою та сучасні: профспілки вільні, профспілки підприємців, фермерів, молодіжні, творчі тощо [1].

Важливим інструментом соціального партнерства є укладання колективних угод, що є необхідним у соціально-трудових відносинах. Ці колективні договори укладаються на різних рівнях, таких як на федеральному, галузевому, територіальному, вони можуть узгоджуватися на підприємствах, в різних установах та організаціях. Колективно-договірне регулювання, на жаль, зараз не є сильно дієвим, так як колективні угоди не охоплюють всі соціальні аспекти трудових відносин.

Для вирішення даної проблеми необхідно більш детально узгоджувати та конкретизувати зміст угод, особливо слід звертати увагу на підвищення кваліфікації працівників і покращення умов по наданню соціальних гарантій.

Існує проблема – маленька замученість найманих працівників до процесу колективно-договірного регулювання (рис. 1).

Колективні договори – це важливий інструмент захисту працівників, який узгоджується між найманими працівниками та роботодавцями для повної захищеності праці, також у документі зазначені права та обов'язки обох сторін, тим самим соціальний діалог, за допомогою колективних договорів буде більш налагоджений.

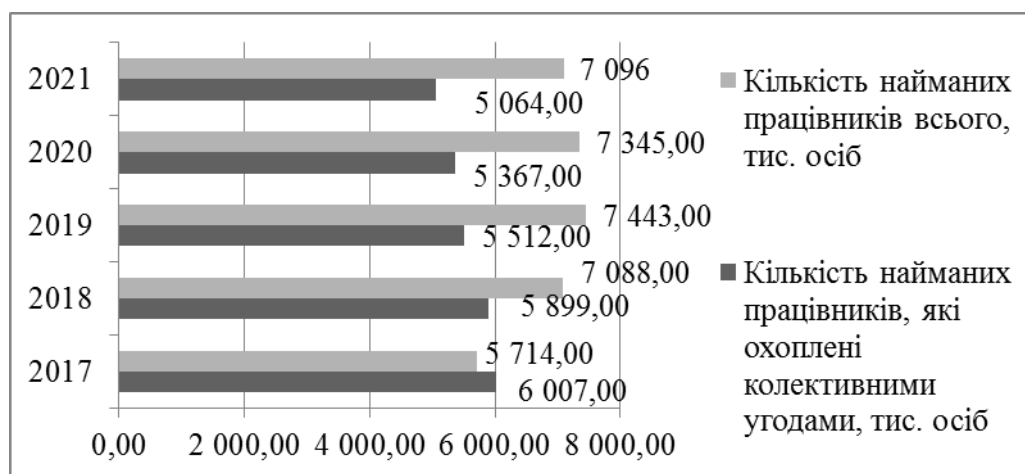


Рис. 1. Динаміка кількості найманих працівників, які охоплені колективними угодами порівняно із загальною кількістю найманих працівників в Україні [2]

З рис. 1 бачимо, що кількість найманих працівників перевищує кількість найманих працівників, які охоплені колективними угодами. Наприклад, у минулому році кількість найманих працівників, які охоплені колективними угодами становила 5 064 тис осіб, у 2020р. – 5 367, у 2019 р. – 5 512, а у 2018 р. – 5 899 тис. осіб. Кількість найманих працівників всього у 2021р. складає 7 096 тис. осіб, у 2020р. – 7 345, у 2019р. – 7 443, у 2018 р. – 7 088. У 2017 р. була інша тенденція кількість найманих працівників, які охоплені колективними угодами – 6 007 тис. осіб, перевищувала кількість найманих працівників всього – 5 714 тис. осіб.

Укладання колективних угод є важливим етапом у розвитку соціального партнерства в Україні, так як всі основи задокументовані саме в цих документах. Колективні договори та угоди допомагають налагодити соціальні діалоги, забезпечують вигідні взаємовідносини сторін, регулюють трудові та виробничі відносини. За допомогою даних важливих елементів, соціальне партнерство включає в себе важливі програми: відповідальність керівництва підприємства, розвиток взаємовідносин між найманими працівниками і роботодавцями, участь найманих працівників в управлінні підприємством, можливості навчання і розвитку персоналу тощо.

Список використаних джерел:

1. Цвих В. Профспілки. Від “школи комунізму” до соціального партнерства. *Віче*. 2002. № 1. С. 34–38.
2. Державна служба статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua>

Чміль Г. Л.,

д.е.н., доц., професор кафедри маркетингу, управління репутацією та клієнтським досвідом Державного біотехнологічного університету

КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ РИНКУ

Трансформаційні процеси в економіці вимагають розвитку маркетингової діяльності промислових підприємств, яка спрямована на стимулювання збуту продукції, її просування на промислових ринках, використовуючи всі можливості системи комунікацій (від латинського «communicatio» – зв’язок чи спілкування) всередині організаційної структури та за її межами, тобто з зовнішнім бізнес-середовищем. Під комунікаціями на промисловому підприємстві розуміють «обмін інформацією між керівниками та працівниками у внутрішньому та зовнішньому середовищі за рахунок взаємодії елементів комунікаційного процесу: джерела виникнення інформації; повідомлення; канал прямого та зворотного зв’язку; комунікаційні перешкоди; отримувач інформації» [2]. З огляду на це комунікації в сучасному інформаційному просторі сприяють реалізації тактичних та стратегічних маркетингових цілей підприємства, а також підтримці інформаційних зв’язків (маршрутів, каналів) зі

споживачами промислової продукції, стейхолдерами (постачальниками, фінансовими установами, державою), керівниками інших суб'єктів господарювання (шехолдерами), керівництва системи управління з підпорядкованими центрами відповідальності, між керівниками центрів відповідальності. В свою чергу організація ефективної комунікативної діяльності вимагає відповідних маркетингових комунікацій, під якими слід розуміти процес взаємодії відповідальних осіб за просування продукції промислового призначення зі стейкхолдерами підприємства шляхом обміну інформацією за традиційними та інтерактивними каналами для формування сприятливих асоціацій стосовно запропонованих позицій видів продукції та позитивного іміджу суб'єкта господарювання [1, с. 155]. Вважаємо, що організувати маркетингові комунікаційні процеси та забезпечувати їх ефективність можливо завдяки конструктивно побудованій комунікативній політиці на промисловому підприємстві. Проведені дослідження літературних джерел свідчать про використання поняття як «комунікативна», так і «комунікаційна» політика, а в окремих випадках, використовують варіацію застосування зазначеної категорії в межах однієї наукової роботи [1; 4]. Зазначимо, що в широкому розумінні, політика це вибір систем, принципів, норм, процедур або методів, які будуть задіяні в управлінні діяльністю промисловим підприємством.

Архітектура комунікативної політики промислового підприємства будується на визначенні її цілей, зокрема: побудова стабільного комунікаційного зв'язку зі стейкхолдерами та громадськістю; формування реального позитивного ділового іміджу (гудвілу) спрямованого на побудову довірчих зв'язків зі стейкхолдерами та громадськістю. У цьому контексті зауважимо на впливі підписання угоди про асоціацію з Європейським Союзом у контексті розв'язання питання екологізації діяльності промислових підприємств, а отже на потребі посилення ролі популяризації здійснення соціально-відповідального господарювання за допомогою комунікативної політики. Актуальним на наш погляд є зауваження Т. Роача щодо важливості «незмінності основ маркетингових комунікацій» [3]: охоплення – зростання бренду відбувається за рахунок залучення нових клієнтів; привернення уваги, зокрема сьогодні з'являються інструменти вимірювання уваги, вивчається можливість її використання у якості медіа-валюти; креативний підхід – один з найсильніших факторів, що впливає на продажі та дохідність; дистинктивність – основне завдання всіх маркетингових комунікацій полягає у створенні та відновленні структур пам'яті за допомогою відмінних рис та активів бренду, які підвищують ймовірність того, що бренд першим буде згаданий у ситуаціях прийняття рішення та придбання; послідовність – з метою зміцнення та посилення спогадів про бренд, комунікації мають носити послідовно відмінний характер, між тим варто знайти баланс між новизною та впізнаваністю; емоційність – задля досягнення поведінкової реакції на будь-який стимул необхідна певна емоційна реакція, яка викликає емоційний відгук, привертає більше уваги.

Таким чином, комплекс маркетингу промислових підприємств повинен впроваджуватись на основі інтегративного підходу, який носить у собі синергетичний ефект, оскільки поєднання комунікаційних каналів перевищує у загальному підсумку результати комунікації, однак, з точки зору побудови комунікативної політики промислового підприємства, окреслювати її виключно з погляду інтегративного підходу не є доцільним, оскільки він покликаний інтенсифікувати маркетингові комунікації, а не створювати їх стратегічний фундамент. Тому, в контексті розв'язання проблеми організації комунікативної роботи промислових підприємств доцільно використовувати організаційно-управлінську модель комунікативної політики промислового підприємства, структура якої має організаційну та управлінську складову.

Список використаних джерел:

1. *Kashchena N., Kovalevska N., Nesterenko I.* Organizational and methodological aspects of audit of integrated reporting of enterprise. *Zeszyty naukowe wyższej szkoły technicznej w katowicach. Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach.* 2021. S. 153–164. URL : <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/b0476ba555c8ae5a41dfab07ee2f39.pdf>

2. *Слюсарєва Л. А., Костіна О. М.* Удосконалення комунікаційної політики підприємства. *Економіка та суспільство.* 2018. № 16. URL : <http://www.economyandsociety.in.ua>

3. *Chmil H.* Digitalization as a behaviour transformation tool of consumer market economic entities. *Majesty Of Marketing : XVI International scientific and practical conference for students and young scientists, Dnipro, 10 December 2020.* Dnipro: National Technical University Dnipro Polytechnic, 2020. P. 40–41.

4. *Савицька Н. Л., Чміль Г. Л.* Нова парадигма маркетингу в умовах цифрової трансформації економіки. *Вісник Сумського національного аграрного університету.* 2020. Вип. 2 (84). С. 81–87.

Шпанчук Б. А., студентка Державного податкового університету (науковий керівник – Амеліна А. С., к.ю.н., доц., професор кафедри кримінальних розслідувань Державного податкового університету)

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ FORENSIC ACCOUNTING В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Внаслідок постійної глобалізації характерною ознакою сучасної економіки є її стрімка зміна та розвиток. Відбувається цифровізація, формуються нові види фінансових послуг та збільшуються масштаби діяльності підприємств. Однак разом із швидким розвитком економічних процесів, виникають нові та збільшуються уже існуючі загрози та ризики в управлінні діяльністю суб'єктів господарювання. Однією з найбільших проблем у цьому напрямку є виявлення фактів корпоративного шахрайства в різних формах [1]. Оскільки, вирішення даних проблем потребує

комплексного застосування обліку, аудиту, юриспруденції, статистики, психології та судової бухгалтерії, з цими загрозами часто не можуть впоратися традиційні методи управління та внутрішнього контролю на підприємстві. У зв'язку з цим, сучасна практика пропонує методику Forensic Accounting, яка якнайкраще допомагає значно зменшити ризики фінансових зловживань.

Сьогодні під терміном “Forensic Accounting” зазвичай розуміють діяльність, що спрямована на виявлення та врегулювання спірних ситуацій з фінансових, правових та інших питань, а також економічне розслідування дій співробітників і організацій, що суперечать законодавчим актам та іншим принципам [2]. І хоча цей метод все більше застосовуються в діяльності компаній за кордоном, що вказує на його ефективність, для українського ринку це є відносно новим та непопулярним напрямом. Як наслідок, вітчизняні компанії - позбавлені можливості попереджати та ефективно віршувати загрози фінансових махінацій.

Так, в Україні за останніми даними Всесвітнього дослідження економічних злочинів та шахрайства 2020 року від випадків корпоративного шахрайства постраждали 51% українських організацій протягом 2018-2020 років, найпоширеніші з яких наведені на рис. 1. Цей показник вищий ніж середній у світі (47%), та зріс порівняно з 48% у 2018 році [3]. Лише 59% українських організацій провели розслідування свого найгіршого випадку шахрайства, і тільки 3% з них скористалися послугами Forensic Accounting. Також, кожна четверта організація в Україні не користується ніякою спеціалізованою програмою з управління на підприємстві, що є надзвичайно важливим напрямком для вдосконалення. Тому для подальшого розвитку економічних процесів в підприємницькій діяльності, ефективним може виявитися саме застосування Forensic Accounting.

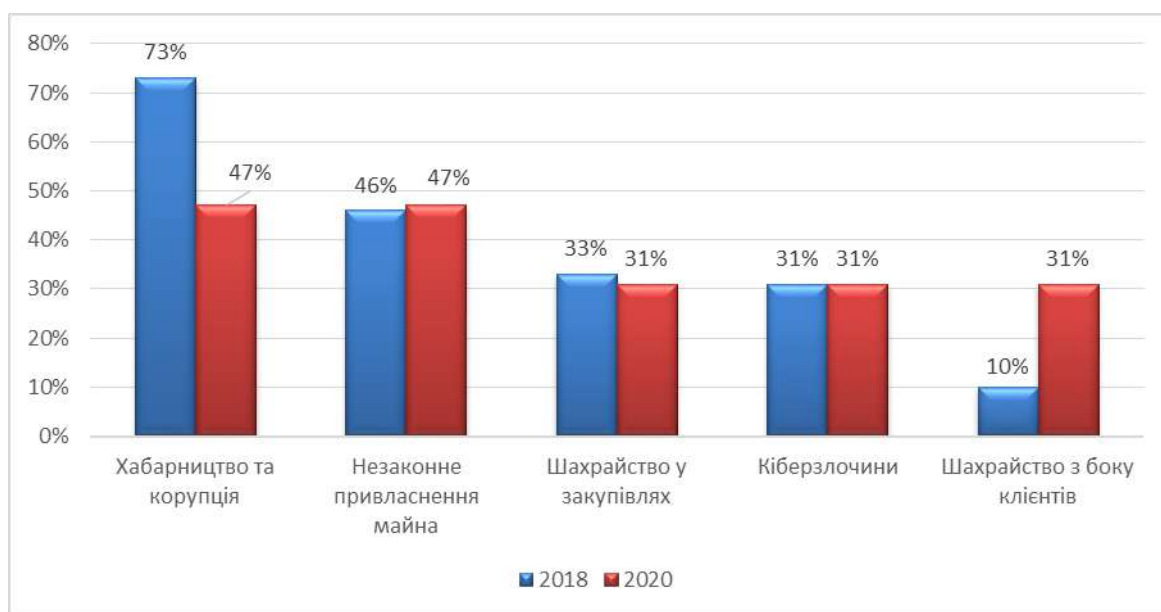


Рис. 1. Найпоширеніші види економічних злочинів за 2018–2020 рр.

Джерело: складено автором за даними [3].

Перевагами використання Forensic Accounting підприємствами полягає в тому, що під час його виконання задіяні фахівці різних сфер економіки, охоплюється більший обсяг інформаційних даних підприємства та надає ширший спектр послуг, ніж під час внутрішнього контролю чи аудиту. Так, з основних можливостей застосування даного методу для підприємств є:

- проведення Forensic-розслідувань, що охоплюють: перевірку діяльності компанії, виявлення ризику можливих факторів шахрайства, корупції чи зловживання активами компанії, виявлення та блокування можливих спроб доступу до конфіденційної інформації компанії;

- проведення корпоративних прогнозувань, що стосуються досліджень щодо сумлінності та репутації ділових партнерів компанії (спеціалізований напрям діяльності Forensic Accounting);

- допомога в судовому та позасудовому врегулюванні спірних ситуацій, в яких опинилася компанія;

- IT-технологічна підтримка розслідувань: дослідницькі заходи та аналіз даних з використанням сучасних технологій, швидка координація збору даних по всьому світу, захищена обробка та безпечно переміщення інформації;

- Forensic Accounting застосовують для розробки та впровадження антикорупційних процедур на рівні законодавства та міжнародних договорів, наприклад уникнення здійснення подвійного оподаткування.

- розробка корпоративних стандартів та ділової етики, а також положень з управління ризиками (формується внутрішні правила та процедури з організації роботи компанії, організація внутрішнього аудиту).

Отже, у зв'язку зі збільшенням загроз випадків шахрайства і ускладненням здійснення економічних злочинів Forensic Accounting є ефективним видом контролю в управлінні підприємницькою діяльністю. Окрім фінансових розслідувань, дана методика включає і низку інших можливостей, що забезпечують надійний розвиток діяльності компанії. В реальних умовах ведення бізнесу в Україні вчасне проведення комплексних Forensic-розслідувань допоможе українським компаніям мінімізувати ризик фінансових махінацій та захистити ділову репутацію.

Список використаних джерел:

1. Report to the nations 2020. Global study on occupational fraud and abuse. URL : <https://acfepublic.s3-us-west-2.amazonaws.com/2020-Report-to-the-Nations.pdf>

2. МЕБ-груп: моніторинг економічної безпеки. URL : <http://www.mebgroup.ru/forenzik-kontrol>

3. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2020 року: результати опитування українських організацій. Виведення шахрайства з тіні. URL : <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2020/gecs-ua-2020-ukr.pdf>

Гладуш Д. В., Коробова П. А., студенти
Університету митної справи та фінансів
Носова Т. І., к.е.н., доцент кафедри
підприємництва та економіки підприємства
Університету митної справи та фінансів

МАРКЕТИНГОВІ ЗАХОДИ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯ ЇЇ ЗАВЕРШЕННЯ

В умовах економічної кризи викликаній наслідком військових дій, використання сільськогосподарської продукції підприємством, значною мірою, залежить від впливу маркетингових заходів. За таких умов необхідно зазначити, що за різними оцінками, після вторгнення російських окупаційних військ, АПК України втратив 6 млрд доларів, тільки на вітчизняній інфраструктурі та активах підприємців.

Науковці з Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» вважають, що галузь втратила у 2022 році не менше 22 млрд доларів, при тому, що зменшення доходів у сільському господарстві та суміжних, задіяних секторах становитиме від 10% до 30%. До того ж, зазначається, що на кінець 2021 року частка АПК становила 10,6% національного ВВП, рисунок 1. Проте, чіткого рівня завданої шкоди не зможе визначити жодний партнер-аудитор чи, навіть, Міністерство економічного розвитку й торгівлі України, адже в історії не було жодної схожої ситуації з залученням у війну країни, подібного рівня галузевої орієнтованості.

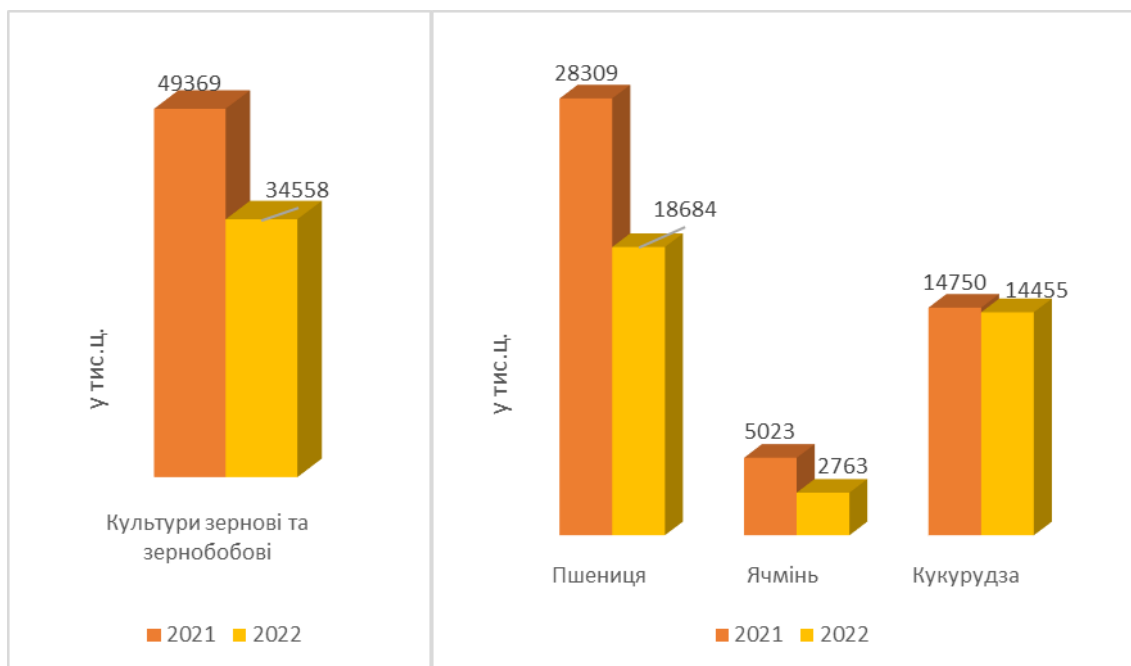


Рис. 1. Виробництво сільськогосподарських культур за категоріями господарств України (статистика України)

Так, за прогнозами науковців з Інституту аграрної економіки, в цьому році можливе зниження виробництва до 30% зернових та зернобобових культур. Водночас, зменшення виробництва відбудеться на 34% пшениці, на 45% ячменю та на 2% кукурудзи. Наявна ситуація змушує малих та середніх сільськогосподарників шукати свіжі методи з приводу залучення клієнтів, просування та, відповідно, реалізації власної продукції. Тому, у нагоді постають інноваційні інструменти вирішення питань, стосовно прийняття маркетингових заходів для реалізації продукції в умовах війни та після її завершення[1].

Спираючись на рисунок 2, прийняття необхідних маркетингових заходів неможливе без пізнання, безпосередньо, ризиків та розуміння причин їх виникнення, що спіткають підприємця[2].

Виходячи з цього, до основних причин виникнення маркетингових ризиків можна віднести: недостатній розвиток інфраструктури ринку; недостатня ефективності механізму вартості фінансового лізингу; невідповідне структурування підприємств в умовах війни та конкуренції зовнішнього та внутрішнього ринків; несучасність основних фондів (поганий технічний рівень чи повна відсутність деякого обладнання), щоб забезпечувало функцію ресурсозберігання; недосконалі механізми залучення середньо- та довгострокового кредитування сільськогосподарника (високі ставки кредитування); недостатня ефективність кадрового забезпечення; низький рівень платоспроможності споживачів продукції. Наведенні причини можуть бути перешкодою як для ефективності застосування маркетингових заходів на підприємстві, так й його інноваційного розвитку[3].

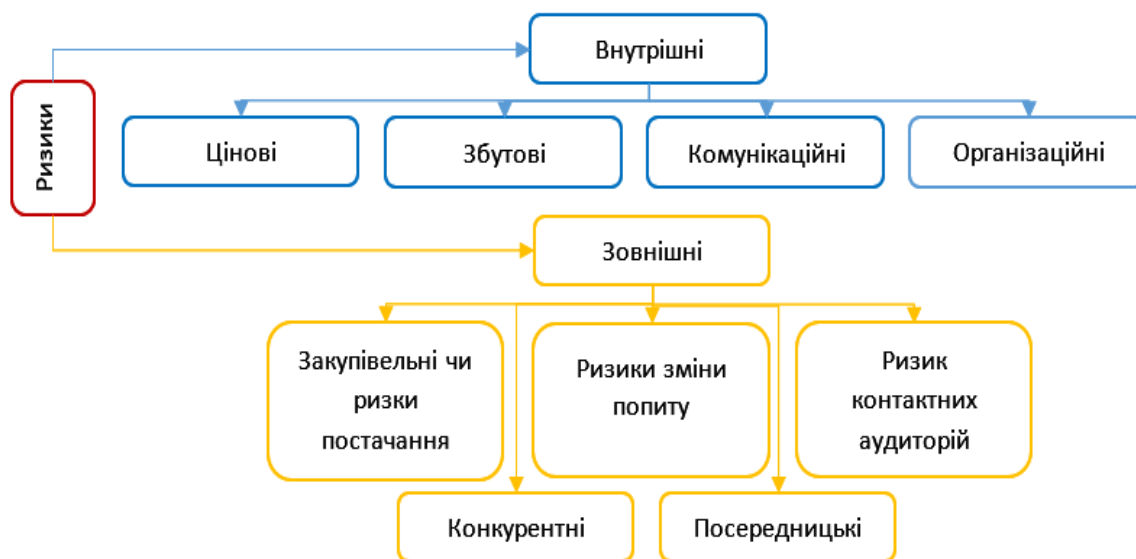


Рис. 2. Розгалужена система ризиків, що спіткає підприємця (розроблено авторами)

Тому підприємцю потрібно розуміти, якої кінцевої мети він прагне досягти використовуючи маркетингові заходи, врахувавши усі можливі ризики, розрахувавши збільшення ціни товару для кінцевого споживача та, водночас, розраховуючи на зростання продажів та прибутків.

По-перше, якщо на підприємстві немає маркетингового відділку (маркетологу) то керівництво немає «маркетингового зору». Прибуток від такого відділку можливий при чіткому розумінні, яку інформацію ви хочете отримати від нього і яким чином.

По-друге конкурентною перевагою можуть стати: швидкі зміни у асортименті продукції, за врахуванням цінового фактору та орієнтованістю на зміни у попиті та пропозиції.

По-третє для визначення кількісних і якісних характеристик товару необхідно проводити маркетингові дослідження. Обсяг коштів, що затрачають на маркетингові дослідження, залежить від поставлених цілей, виду досліджень та від інформації, що потрібно зібрати і проаналізувати [4].

До того ж, як одним із маркетингових заходів, що пов'язує технологіями діяльність підприємств одної галузі, для сумісного створення ланцюга споживчої цінності, просування і збуту товарів, управління взаємовідносинами з клієнтами через єдиний відокремлений координаційний центр, що реалізує інтегровану маркетингову й збутову політику від імені та за кошти всіх компаній учасниць – консолідований маркетинг. Цей маркетинг підходить за високої конкуренції на ринку збуту, продукції на стадії насичення, та низькому рівні маркетингових та збутових витрат, не готовності підприємством збільшувати ці витрати [5].

Список використаних джерел:

1. Сільське господарство під час війни: зміна пріоритетів. *Урядовий кур'єр*. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/silске-gospodarstvo-pid-chas-vijni-zmina-prioritet>
2. Антикризовий маркетинг: навч. посіб. Дніпро: Журфонд, 2022. 344 с.
3. *Поліщук І. І.* Маркетингові ризики застосування інновацій на вітчизняних машинобудівних підприємствах / І. І. Поліщук, А. Л. Мала. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. С. 392–395.
4. Реалізація конкурентної стратегії під час кризи за допомогою маркетингових досліджень. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2010. № 97. С. 335–341.
5. *Нехай В. В.* Дисертація збутова діяльність підприємств сільськогосподарського машинобудування на засадах консолідованого маркетингу: теорія, методологія, практика / Міністерство освіти і науки України Сумський державний університет. 2019. 544 с.

Попко І. В.,
студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ільченко В. М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри підприємництва та економіки підприємства
Університету митної справи та фінансів)

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Підприємство – це відкрита, складна, динамічна соціально-економічна система, функціонування якої нині супроводжується обов'язковою необхідністю протидії різноманітним групам ендогенних та екзогенних факторів. Суттєвий вплив на підприємницький ризик та економічну стійкість підприємства спричиняє саме детермінованість його економічного середовища. Як доводить міжнародна господарська практика, інноваційне ризикове господарювання дає позитивний досвід, що має позитивні наслідки у вигляді ефективного виробництва. Тобто, саме завдяки впровадженню інструментів інноваційно-інвестиційної економічної діяльності підприємства домагаються успіху та придбають конкурентоздатність.

Використання інновацій за більшістю конкурентних стратегій, що використовуються підприємствами, передбачається більшістю конкурентних стратегій як найефективніший та найбільш доцільний шлях у забезпеченні економічної стійкості. Власне інвестиційна складова є обов'язковим компонентом реалізації практичної інноваційної діяльності, завдяки процесу визначення джерела покриття витрат на його реалізацію та оцінку ефективності впроваджених заходів.

Економічна стійкість – це комплексна характеристика, оцінка якої дозволить визначити наявний рівень використання ресурсів підприємства, виявити «слабкі» та «сильні» сторони його діяльності, а також розробити заходи для подолання негативного впливу зовнішнього середовища. Економічна стійкість – це стан підприємства, за якого забезпечується оптимальне співвідношення всіх його складових та гарантується запас міцності його діяльності [1].

Завдяки значній кількості чинників економічної стійкості підприємства, можна виокремити різні види стійкості власне в економічному аспекті. А саме: успадкована, внутрішня, зовнішня, виробничо-технологічна, фінансова, організаційно-правова, соціально-екологічна.

За функціональною ознакою складові економічної стійкості доцільно поділити на: виробничу, фінансову, маркетингову, кадрово-управлінську та інвестиційну. В сучасних умовах зміни зовнішнього середовища є настільки динамічними, що часто підприємства не можуть якісно та адекватно відреагувати на ці зміни. Така ситуація актуалізує моніторинг всіх складових економічної стійкості підприємства та інноваційність у її забезпеченні [2].

Саме визначення найбільш ефективного та пріоритетного напрямку впровадження та реалізації інновацій є основною метою інвестиційної діяльності. Задля правильної та ефективно оцінки впливу інноваційно-інвестиційної діяльності на економічну стійкість підприємства, край необхідно провести комплексний попередній аналіз її складових та розрахувати саме інтегральну оцінку. Ці кроки дадуть змогу розробити повноцінний комплекс заходів щодо ліквідації «слабкого місця» в діяльності підприємства та його зростаючій тенденції.

Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств – це складна динамічна система, що ґрунтується на комплексі фінансово-економічних важелів і стимулів, яка поєднує технологічні процеси та форми організації виробництва на основі найновіших досягнень науки і техніки із формами їх багатостороннього фінансування. Інноваційно-інвестиційна діяльність передбачає вкладання коштів у створення або вдосконалення нових конкурентоспроможних технологій, продуктів чи послуг, пошук організаційно-технічних рішень виробничого, адміністративного, комерційного характеру для покращення структури та якості виробничої і соціальної сфер. З позицій системного підходу впровадження інноваційно-інвестиційної діяльності на підприємстві передбачає: визнання безперервності інноваційних процесів як стратегічного пріоритету; приведення організаційної структури управління підприємства у відповідність до вимог, що зумовлені особливостями і потребами інноваційно-інвестиційної діяльності; розробку програм інноваційного переозброєння із визначенням джерел фінансового забезпечення та їх структури; пошук стратегічних партнерів (потенційні інвестори, виконавці науково-технічних робіт, споживачі інноваційного продукту); формування комплексу заходів щодо підвищення технічного рівня [3].

Розглядаючи та аналізуючи інновації за сферами діяльності, можна виокремити наступні: технологічні, економічні, виробничі, торгові, в області управління, соціальні. Кожен різновид інновацій впливає на рівень успішності, ефективності та економічної стійкості кожного підприємства.

Дивлячись на міжнародний досвід, саме на інноваційних процесах, а не на ціновому механізмі конкуренції, підприємства будують значний успіх та стійкий рівень розвитку. Завдяки інноваційним процесам, відбувається значне поліпшення загального виробничо-господарського потенціалу підприємства.

В процесі впровадження інновацій економічні суб'єкти отримують соціальний, науково-технічний економічний та екологічний ефекти. У своїй сукупній діяльності вони забезпечують стійке та злагоджене функціонування підприємства.

Таким чином, впливове значення інноваційно-інвестиційної діяльності слід демонструвати як здобуття конкурентних переваг, ефективну можливість прогресивного розвитку, попередження виникнення кризових та проблематичних явищ, а також як ефективний засіб підвищення економічної стійкості підприємства в коротко- та довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Дуброва О. С. Стратегічна стійкість підприємства: складові та напрями її забезпечення. *Вісник Хмельницького нац. ун-ту: Економічні науки*. 2010. Т. 1. № 1. С. 15–19.
2. Ушеренко С. В. Інноваційно-інвестиційна діяльність українських підприємств: сучасний стан і пріоритети активізації. *Економічний часопис-XXI*. 2014. № 7–8 (2). С. 56–59.
3. Дяченко М. І. Управлінські інновації як основа інноваційного розвитку організації. *Стратегія економічного розвитку України*. 2019. № 24–25. С. 37–40.

Міщенко Д. А., д.держ.упр., проф.,
професор кафедри маркетингу
Університету митної справи та фінансів
Боровльова А. О., Юдіна А. Р.,
студенти Університету митної справи та фінансів

АГРЕСИВНИЙ МАРКЕТИНГ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Агресивний маркетинг – це проактивний підхід до маркетингу, за допомогою якого маркетологи докладають свідомих зусиль, щоб охопити, зв'язати та залучити клієнтів на частій основі, незалежно від того, цікавляться вони певною продукцією чи ні [1].

Агресивний маркетинг полягає у застосуванні методів швидкого й рішучого переконання потенційних покупців у необхідності придбання певного продукту чи послуги. Такі методи зазвичай використовуються компаніями для розширення ринків збуту, заволодіння новою аудиторією покупців, підтримки попиту споживачів на продукцію даної компанії. Агресивний маркетинг передбачає застосування нав'язливої реклами, яку споживачам важко ігнорувати.

Агресивний маркетинг – це наступальна стратегія, яка використовує доволі жорсткі тактики, щоб спровокувати відповідь зі сторони споживацької аудиторії. [2].

Серед прикладів агресивного маркетингу можна виділити наступні: автоматичне відтворення відео зі звуком; спливаючі вікна; великі банери; повноекранні оголошення, оголошення, замасковані як частина контенту; миготливі анімації; розсилання електронних листів. До епохи цифрових технологій «агресивні» маркетологи залучали своїх клієнтів за допомогою прямого спілкування, холодних дзвінків, рекламних листівок тощо, а останнім часом, завдяки сталому розвитку цифрових технологій, агресивний маркетинг лише посилюється [3].

Основні прийоми, яких слід дотримуватись для впровадження ефективного агресивного маркетингу є:

1. Дослідження конкурентів та клієнтів. Залежно від галузі, до якої належить бізнес, конкуренція може бути жорсткою. Знання цільової аудиторії та основних конкурентів дозволяє виділити компанію на ринку та досягти кращих результатів за допомогою маркетингової стратегії. Щоб досягти бажаних цілей, слід уважно стежити за конкурентами та співпрацювати з ними, вчитись на їхніх помилках і вдосконалювати свої стратегії на основі цих знань. Слід вивчати купівельні звички клієнтів і досягати відповідності пропозицій компанії потребам споживачів. Також необхідно переконатися, що компанія забезпечує виняткове обслуговування клієнтів, швидке виконання замовлень і доставку.

2. Аналіз конкурентного продукту. Він передбачає оцінку та порівняння продуктів певної компанії із продуктами конкурентів. Потрібно дослідити різні параметри, включаючи функціональність і надійність продукції або послуги, а також думки споживачів. Щоб створити більш ефективну маркетингову стратегію, треба вибрати одну ціль і зосередитись на ній. Слід ознайомитись з ринковими тенденціями, щоб дізнатися, який контент був найефективнішим для поточних і потенційних клієнтів.

3. Переконливий вміст реклами. Написання переконливого тексту для реклами та маркетингу має значний вплив на те, як люди побачать реальну цінність продуктів і послуг компанії. Завчасна підготовка вмісту реклами та надсилання його в потрібний момент дозволить підприємству заохотити потенційних клієнтів. Працюючи над контентом, слід звертати увагу на заголовок, адже це найважливіший елемент реклами, який визначає, чи прочитають користувачі решту повідомлення чи ні.

4. Залучення впливових людей, які будуть доносити інформацію про ваш продукт своїй аудиторії. Необхідно знати впливових людей і популярних блогерів у своїй галузі та контактувати з ними, пропонувати опублікувати вміст реклами у їхніх блогах або профілях соціальних мереж.

5. Застосування інноваційних маркетингових підходів. Дізнавшись про ринок і своїх конкурентів, підприємство дізнається про кроки та підходи, які працюють для різних компаній. Треба зосереджуватись на стратегіях чи техніках, якими ніхто з них ще не користувався. Бути інноваційним – це один із найкращих підходів, який можна використати, щоб виділитись серед конкурентів.

6. Дотримання моральних принципів. Навіть якщо мова йде про реалізацію агресивної маркетингової стратегії, слід переконатися, що вплив на людей відбувається із дотриманням етичних та моральних принципів.

Серед переваг агресивного маркетингу можна виділити наступні: негайна реакція споживачів, підвищення впізнаваності бренду, виділяється на конкурентному ринку. Але, основним недоліком такого маркетингу є тонка межа між просуванням продукції та настирливою рекламою, що

може відштовхнути деяких потенційних клієнтів. Отже, в сучасних умовах жорсткої конкуренції агресивний маркетинг може бути досить ефективним для швидкого залучення споживачів та розширення ринків збуту. Однак застосування даної стратегії повинно здійснюватися після оцінки усіх можливих ризиків. Саме тому агресивний маркетинг рекомендовано застосовувати підприємствам, які знаходяться на етапі розвитку, або бажають заволодіти новою аудиторією споживачів [1].

Список використаних джерел:

1. Міщук О. І. Агресивний маркетинг. *Фундаментальні та прикладні проблеми сучасних технологій*: матеріали Міжнар. наук.-техн. конф., 19–21 травн. 2015 р. Тернопіль: ТНТУ, 2015, С. 256–256.

2. Петруня Ю. Є. Маркетинг: навч. посіб. Вид. 3-тє, перероб. і доповн. Дніпро: УМСФ, 2016. 362 с.

3. Маслова В. О., Сапієнко І. В. Основні підходи до розробки маркетингової стратегії підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. Вип. 64. С. 277–283.

Кулькіна Г. С.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ільченко В. М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри підприємництва та економіки підприємства
Університету митної справи та фінансів)

СТАН СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Соціальне підприємництво – це підприємництво, підприємство, підприємницька діяльність, покликані вирішити соціальні проблеми та задовольнити потреби суспільства. Можна сказати, що соціальне підприємництво – це унікальна можливість поєднання соціальної місії з бажанням заробити гроші, надати певні послуги та продати товари.

В підприємницькому секторі нашої держави, не існує такого поняття як «соціальне підприємництво», Це означає, що воно юридично не визнано у правовому полі. Не дивлячись на це, соціальне підприємництво існує та досить успішно функціонує.

Перший відповідний законопроект про соціальне підприємництво був представлений в 2013 році, але так і не був розглянутий.

Нині в Україні соціальне підприємництво діє в межах малого та середнього бізнесу. Поки що воно не може охопити великий бізнес за обсягом своєї діяльності та можливостей. Керівник Всеукраїнського ресурсного центру розвитку соціального підприємництва Василь Назарук називає п'ять парадоксів, що виникли в Україні в сфері соціального підприємництва:

1. Головним джерелом доходів підприємці, які працюють в соціальній сфері, вважаються гранти, що в корені не стикується з міжнародною практикою;

2. Безпечність підприємців, які не переймаються за майбутнє компанії, створеної на чужі кошти;
3. Абсолютна відсутність підтримки з боку держави;
4. Соціальні підприємці не шукають підтримки громадськості і вважають за краще, за словами Назарука, «працювати тільки для себе»;
5. Надлишок законів в країні, які суперечать один одному.

Однак головним проблемним питанням залишається доступ до фінансів, необхідних для створення та розвитку соціальних підприємств. На практиці, розмір фінансової допомоги для соціального підприємництва часто обмежується фінансуванням лише стартапу, а на подальший розвиток коштів не виділяють. Фінансова допомога надається на чітко визначений вид діяльності та часто не відповідає реальним і непередбачуваним потребам. Українські соціальні підприємці мають обмежений доступ до кредитування та інвестування. Це пов'язано з незнанням інвестиційної сфери та неможливістю знаходити контакти для співпраці в бізнес-середовищі.

Для успішного розвитку соціальних підприємств є дуже важливою підтримка акселераторів та інкубаторів на етапі розробки бізнес-моделі та запуску стартапу. Основними послугами, які пропонують інкубатори та акселератори є формування бізнес-навичок, менторська підтримка та мережування. Найвідомішими інкубаторами та акселераторами в Україні є: Impact HUB Odessa, Українська соціальна академія, 1991 Open Data Incubator [4]. Сфера соціального інвестування в Україні загалом недостатньо розвинена. Не існує мережі інвестиційних фондів, які б займалися цим системно. Існують індивідуальні соціальні інвестори, але інвестування відбувається хаотично. Міжнародні інвестори не зацікавлені приїжджати в Україну, тому що не бачать сильних команд і привабливих бізнес-пропозицій, спроможних до конкуренції на міжнародних ринках.

Але попри всі проблемні моменти, рух соціального підприємництва активно поширюється в Україні. За останні два роки кількість соціальних підприємств зросла на 60 %, хоча громадськість, держава, суспільство та інвестори не дуже знайомі з цією сферою [3].

Розвиток соціального підприємництва водночас сприяє тому, що з'являється все більше навчальних програм зі створення та управління такою діяльністю, правильною організацією юридичних та фінансових питань, що дозволяють соціальним підприємцям робити свою діяльність більш ефективною. Не дивлячись на вищезазначені проблеми, в Україні є соціальні підприємства, які працюють дуже успішно, до таких відносяться: львівська свічкова мануфактура, у Львові діє соціальна пекарня «Горіховий дім», львівський турклуб «Манівці» займається розвитком активного туризму, мережа піцерій «Veterano Group», громадський ресторан Urban Space [1].

На мою думку, соціальне підприємництво в Україні має розвиватися. Адже цей сектор підприємництва, в першу чергу дає можливість забезпечувати робочими місцями вразливі групи населення, також він дає можливість розвиватися соціальним проектам, які за своєю суттю є неприбутковими, ще соціальне підприємництво надає соціальні послуги людям з обмеженими можливостями, які в той же час є співробітниками цих підприємств.

Якщо в Україні все ж таки приймуть закон «Про соціальне підприємництво», то ми можемо прийняти до уваги молдовський досвід. Ця країна вже надала соціальному підприємництву статус, а поступово планує зробити критерії відбору більш м'якими та надати соціальному бізнесу податкові пільги.

Популяризація соціального підприємництва сприятиме подоланню патерналістського сприйняття соціальних проблем у суспільстві, активізації та залученню громадян, бізнесу до їх вирішення, більш активній взаємодії у трикутнику «держава – громадянське суспільство – бізнес», формуванню бізнесу «із сенсом». Необхідним є забезпечення регулярного інтерактивного особистісного спілкування та мережування, обмін досвідом, зустрічі організацій, що надають фінансування, з соціальними підприємствами. До усіх цих дій необхідно залучати представників бізнес-спільноти, влади та медіа. Участь у таких регулярних зустрічах партнерів з інших країн сприятиме залученню зовнішніх інвестицій в Україну [2].

Після легалізації соціального підприємництва, у нашої країни з'явиться додатковий помічник для вирішення соціальних проблем. Адже, на відміну від традиційного бізнесу, соціальний бізнес несе на собі подвійне навантаження та подвійну відповідальність: соціальну та економічну. Але все це можливе лише у тісній взаємодії держави та бізнесу. Держава зі свого боку повинна зрозуміти, що у соціальному бізнесі працюють зацікавлені у вирішенні соціальних питань люди, але вони не можуть діяти без підтримки та без взаємодії з органами влади.

Список використаних джерел:

1. *Долуда Л., Назарук В., Кірсанова Ю.* Соціальне підприємництво. Бізнес-модель. Реєстрація. Оподаткування. Київ, ТОВ «Агентство «Україна», 2017. 92 с.

2. *Свинчук А. А., Корнецький А. О., Гончарова М. А.* Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін. Київ, ТОВ «Підприємство «ВІ ІН ЕЙ», 2017. 188 с.

3. *Ільченко В. М.* Інновації як концептуальна основа соціального підприємництва в Україні. *Приазовський економічний вісник: електронний науковий журнал.* 2022. № 1 (30).

4. *Фрір Спреклі.* Посібник з планування соціального підприємництва. За підтримки Британської Ради. 2017.

СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЇ ІННОВАЦІЙ

Розвиток підприємств будь-якої форми власності та сфери виробництва неможливий без досягнень науки та техніки, котрі втілюються у нові винаходи, технології, продукти, товари, засоби та джерела комунікацій, новітні методи та механізми технічного, соціального, організаційного управління, новітні види послуг. Саме нові винаходи та відкриття є джерелом науково-технічного прогресу, який має на меті покращення життя людства та спрощення буденних рутинних процесів. ХХ–ХХІ століття можна сміливо вважати інноваційною добою, яка характеризується швидкими змінами в усіх сферах життя. Це період переважаючих наукомістких технологій, прогресу фундаментальних та прикладних наук, впровадження масштабних науково-технологічних задумів та реалізації інноваційних проектів. За даних умов джерелом розвитку сучасного суспільства та буття людини стає інноваційна діяльність, в центрі якої є інновації. Отже, саме вони стають найважливішим інструментом глобальних радикальних змін у розвитку людства та світової економічної системи в цілому.

Вперше в науковий обіг термін «інновація» ввів в ХХ ст. видатний австрійський науковець Йозеф Шумпетер. Вивчаючи базові поняття теорії інновацій, він досліджував дану категорію як суттєві зміни технології й управління, нові поєднання стосовно техніки та технології, використання ресурсів або ж створення нових товарів чи послуг. На думку за Й. Шумпетера, інновації – це не лише нововведення, а новітній чинник виробництва [1]. Вчений виокремив п'ять різновидів інновацій: створення невідомого для покупців нового продукту з якісно новими характеристиками; введення нового засобу виробництва, в основі якого не обов'язково повинно бути закладено нове наукове чи технічне відкриття, а може бути використаний новітній підхід до торгівельного застосування продукції; відкриття нового ринку реалізації товару, незважаючи на те, чи існував раніше даний ринок або ж ні; використання нових до нині джерел матеріалів й напівфабрикатів, незалежно від того, чи були раніше ці джерела чи ні; застосування нових інституційних та організаційних форм.

Об'єктом будь-якої інноваційної діяльності є інновація. Існує безліч трактувань даного поняття, адже кожен вчений трактує дане визначення по-своєму та вкладає в нього особливий зміст. Бажал Ю. М. під інноваціями розуміє зміну технології виробництва, що має суттєве значення та являє собою стрибок від старої функції виробництва до нової [2]. Харів П. С. розглядає інновації як результат інноваційної діяльності, виражений у вигляді наукових, технічних або ж соціально-економічних новинок, який має бути одержаний на будь-якому етапі інноваційного процесу [3]. Проведений аналіз літературних джерел щодо інновацій дозволив встановити існування різних поглядів на визначення поняття «інновації» (рис. 1).

Становлення та еволюція теорії інновацій

Етап	Період	Характеристика	Хвиля розвитку	Інноваційні звершення хвилі
I	До початку XX ст.	Вчені розкривають питання НТП, відзначаючи його важливість. Праця та капітал вважаються основними чинниками еволюції виробництва	Перша хвиля	Поява парових двигунів і розвиток текстильної промисловості та металургії
II	До 50-х рр. XX ст.	Зародження інноваційної теорії	Друга хвиля	Еволюція залізниць і сталеливарної промисловості
III	50–70-ті рр. XX ст.	Вчені стверджували, що революцію у виробництві створюють інновації	Третя хвиля	Поширення електрики та розвиток двигуна внутрішнього згорання
IV	70–90-ті рр. XX ст.	Зароджуються епохальні та базові інновації. Відбувається становлення постіндустріального суспільства	Четверта хвиля	Досягнення в хімічній промисловості, електроніці та аерокосмічній промисловості
V	XXI ст.	Вирішальними факторами розвитку підприємства та основними напрямками підвищення його ефективності стають впровадження інновацій та інтелектуальний капітал. Країни досягають економічного домінування, конкуренція діє на основі інновацій	П'ята хвиля	Значне поширення корпоративних мереж типу «клієнт – сервер», розвиток програмного забезпечення, мультимедіа і телекомунікацій (ще триває та має завершитись технологічним стрибком у 2020 р.)



Рис. 1. Варіанти трактування інновацій

Отже, деякі вчені під інноваціями розуміють зміни, що направлено здійснюються в процесі відтворення для кращого задоволення існуючої або сформованої нової потреби суспільства. Або ж як «технічна, організаційна, економічна та управлінська зміна, що відрізняється від існуючої практики на даному підприємстві». Інші вчені стверджують, що інновація – це «комплексний процес виготовлення, розповсюдження та використання нового продукту для ліпшого задоволення існуючих потреб людей». Часто інновації ототожнюють з процесом створення нового технічного продукту та розповсюдження його в межах економіки, а в довгостроковій перспективі вбачають в інноваціях джерело добробуту та результат творчої діяльності, котрий направлений на розробку та поширення новітніх видів якісної продукції, сучасних технік і технологій, застосування нових, прийнятних ринковим умовам ведення господарства організаційних форм та методів, стилів управління.

Узагальнюючи всі точки зору щодо сутності інновацій та підводячи підсумки, виділимо наступні їх особливості: інновація є бажаною, необхідною зміною, що приносить користь порівняно з попереднім станом будь-якого об'єкту, предмету, процесу; дана зміна має бути практичною та приносити позитивний результат; ці зміни можуть стосуватись будь-яких виробів, технологій, організацій виробництва, менеджменту тощо; інновації є найважливішим джерелом втілення цілей розвитку суб'єкта, в результаті чого підвищується ефективність його діяльності.

Список використаних джерел:

1. *Шумпетер Й.* Теория экономического развития. пер.с англ. Москва: Прогресс, 1982. 455 с.
2. *Харів П. С.* Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів. Тернопіль: «Економічна думка», 2003. 326 с.
3. *Бажал Ю. М.* Економічна теорія технологічних змін: навч. посіб. Київ: Заповіт, 1996. 238 с.

Пістунова В. О., студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ільченко В. М., к.е.н., доц., доцент кафедри
підприємництва та економіки підприємства
Університету митної справи та фінансів)

ВАЖЛИВІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Умови нової української реальності та воєнний час стали часом реальних випробувань для українського підприємництва. Бізнес умови та його середовище зазнають кардинальних змін, тож тема стабілізації бізнесу стає дуже актуальною. З'являється потреба в нових моделях та інноваційних ідеях, які не тільки будуть приносити прибуток, а виконувати соціальну роль в такий важкий час. Тож, зараз саме час для розвитку соціального підприємництва в Україні.

Соціальне підприємництво – це підприємництво, підприємство, підприємницька діяльність, спрямована на вирішення соціальних проблем та задоволення потреб суспільства. В Україні це відносно молодий інструмент бізнесу, але він досить швидко розвивається. Якщо у 2013 році діяли лише 41 соціальних підприємниць та підприємців, у 2017 кількість сягнула до 150, то станом на 2020 рік говорять про існування щонайменше 1000 соціальних підприємств. Значна кількість підприємств була заснована за останні 4 роки та працює над вирішенням таких питань як інклюзія, екологія, боротьба з корупцією, тощо.

Наприклад, компанія «Green Vox», виготовляє крісла-мішки з переробленого пінопласту, чим привертає увагу до переробки залишків та береже природу від викидів вуглецю. А у просторі «RE:laboratory» переробляють пластик за голландською технологією в Україні, перешивають рекламні банери на гаманці, сумки, бананки, або навіть урни для сміття, та влаштовують екскурсії у свої філіали, де показують як з старих речей можна зробити нові. Навчальний центр в Києві «Очі Тари» навчає масажу незрячих людей і пропонує їх послуги, а пекарня Good Bread from Good People інтегрує людей з інвалідністю у суспільство, та допомагає їм з працевлаштуванням. І особливо актуальна ідея сьогодення, піцерія «Pizza Veterano» та кав'ярня «Veterano Coffee» з 2014 року займаються питанням інтегрування у суспільство колишніх солдат, які брали участь у бойових діях на Сході України.

Узагальнюючи існуючі підходи в Україні, можна виділити три групи критеріїв, за якими той чи інший бізнес відноситься до соціального:

– Визначений відсоток прибутку підприємства віддається на соціальну мету, тобто на підтримку діяльності громадської організації, благодійного фонду або соціального проекту. Як приклад в Україні «Urban Space 100».

– Визначений відсоток працевлаштованих людей на підприємстві відносяться до вразливих груп населення (люди з інвалідністю, ветерани, внутрішньо-переселені особи, тощо). Як приклади, наведені вище, «Очі Тари», «Veterano Group».

– Продукт чи послуга підприємства створює соціальну цінність. Послуги, що сприяють поліпшенню екології, або боротьбі з корупцією, як Єдина система електронних публічних закупівель ProZorro, тощо.

На відміну від традиційного бізнесу, ведення соціального підприємництва в Україні несе на собі подвійне навантаження та ризики: соціальні та економічні. Для досягнення успіху та високих показників у соціальному бізнесі потрібно мати захоплюючу ідею та продумувати дуже детально кожен частину, тобто бути дійсно професійним підприємцем. Так, для досягнення справжнього успіху потрібно однаково гарно вміти вести бізнес складову і орієнтуватися на соціальну складову та маркетинг. Обов'язковою вимогою ведення соціального бізнесу є постійний соціальний вклад та послуги для вразливих верств населення.

Один з найголовніших мінусів ведення та розвитку соціального бізнесу – це відсутність юридичного визнання діяльності у правовому полі. Один із варіантів рішення такої проблеми – це вихід соціального підприємництва з тіні та запровадження єдиного бачення з різних інститутів: суспільства, інвесторів, споживачів, держави та місцевих влад. З боку держави важливо не лише створення податкових пільг, а залучення уваги інвесторів, тому що, нажаль, зараз в Україні існує лише одна програма, яка кредитує соціальний бізнес. Підприємці змушені звертатися до соціальних фондів, де важко довести свій соціальний статус, без підтвердження цього у власній країні. В таких випадках, підтвердження статусу і надання підприємцем всієї інформації займає досить багато часу, але не гарантує успіх. Також зараз соціальне підприємництво намагається підтримати місцевий рівень, але цього виходить недостатньо. Саме тому так важливо привертати увагу інвесторів, що потребує надання офіційного статусу такій діяльності.

Важливою складовою підтримки соціально-підприємницького сектору також є залучення молоді і процес його розбудови. Інноваційні проекти актуальні саме для студентів, або випускників, адже сучасна молодь, завдяки останнім умовам, таким як Covid та воєнний час, вчиться швидко адаптуватися до нових умов та ідей. Залучати нові покоління до соціальних питань – одне з головних завдань соціального підприємництва.

Соціальне підприємництво – це відповідь суспільства на соціальні проблеми, що є актуальним для сучасної ситуації в Україні. Соціальний бізнес може стати дійсно потужним партнером, з яким можна зменшити безробіття, підняти на достатній рівень соціальні виплати та посприяти включенню вразливих верств населення до ринку праці. Це все можливо при активній співпраці бізнесу та держави. Держава повинна розуміти, що у соціальному бізнесі працюють ідейні та дуже зацікавлені у вирішенні соціальних проблем люди, але вони не зможуть їх вирішувати без підтримки та взаємодії. З країн, де соціальне підприємництво більш розвинене, можна перейняти краще в свій досвід та свої впровадження, наприклад, з молдовського досвіду, де галузь соціального підприємництва має статус, з корпоративної моделі Італії, та моделі державної підтримки, як у Польщі.

Список використаних джерел:

1. *Каменко І., Вигоська-Каменко Т.* Соціальне підприємництво як відповідь суспільства на соціальні потреби. URL : https://biz.ligazakon.net/interview/205014_sotsalne-pdprimnitstvo-yak-vdpovd-susplstva-na-sotsaln-potrebi (дата публікації 21.07.2021).

2. *Матвієнко-Біляєва Г. Л.* Соціальне підприємництво в соціально-економічному розвитку України. URL : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/163.pdf> (дата публікації 16.12.2017).

3. *Андрошук Б.* Переклад статті «Соціальне підприємництво: Ефективний інструмент подолання соціальних викликів в Україні?». URL : https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/sotsial-ne-pidpryiemnytstvo-efektyvnyy-instrument-podolannia-sotsial-nykh-vykykiv-v-ukraini (дата публікації 17.01.2021).

4. *Любич А. М.* Деякі аспекти становлення та розвитку соціального підприємництва. URL : https://apir.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/Liubchych_Vrublevska-Misiuna16.pdf (дата публікації 16.06.2021).

5. *Льченко В. М.* Інновації як концептуальна основа соціального підприємництва в Україні. *Приазовський економічний вісник: електронний науковий журнал.* 2022. № 1 (30).

Шепко К. О.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Хурдей В. Д., к.е.н., доц.,
доцент кафедри маркетингу
Університету митної справи та фінансів)

БЕНЧМАРКІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах жорстокої конкуренції підприємства повинні мати арсенал методів, підходів та інструментів для підвищення ефективності своєї діяльності. Невміння підприємців пристосовуватися до нових умов зовнішнього ринкового середовища може призвести до скорочення прибутків і збиткового виробництва. Одним з найкращих та результативним інструментом визначення позиціонування компанії порівняно з іншими організаціями є бенчмаркінг.

Дослівний переклад поняття «бенчмаркінг» – позначка висоти (benchmarking, від англ. «bench» – рівень, висота і «mark» – позначка). Різні науковців та вчені економічних наук дають різне визначення цьому терміну. Деякі вважають його інструментом та методом, інші – концепцією, хтось визначає як вид діяльності та процес. Об’єктивне визначення поняття можна запропонувати таке: бенчмаркінг – це збір інформації щодо показників компанії-конкурента, аналіз процесу її діяльності для порівняння та адаптування певних методів та засобів під умови індивідуальної практики з метою покращення діяльності власної організації. Зазвичай для порівняння обирається компанія з ефективнішою діяльністю, стаючи таким чином еталоном. Метою бенчмаркінгу є виявлення слабких сторін та пошук нових прийомів, які б змогли вдосконалити роботу підприємства, що здійснюється на основі досвіду вже успішних проектів. Об’єктами бенчмаркінгу можуть бути: якість твору або послуги, цінова політика, зв’язок з постачальниками, умови праці робітників, реклама, взаємодія з клієнтами, загальна стратегія, менеджмент тощо.

Провести даний метод можна в такі етапи:

1. Аналіз початкового стану підприємства

На цьому етапі визначаються недоліки та слабкі місця діяльності компанії, аналіз показників, які не влаштовують. Конкретно поставлена мета та рівень, до якого прагне підприємство, допоможе отримати кращий результат.

2. Вибір партнера (компанії-еталон)

На цьому етапі потрібно насамперед визначити, яким за видом буде бенчмаркінг – зовнішній або внутрішній. Зовнішній бенчмаркінг – це порівняння одного підприємства з іншим, зазвичай більш розвиненим. Внутрішній передбачає порівняння підрозділів організації з метою виявлення найбільш ефективних та продуктивних методів, що приносять більший прибуток. Далі встановлюється контакт з організацією-еталоном або підрозділами та проводиться збір потрібної інформації, відповідно до сформованих критеріїв оцінювання.

3. Аналіз зібраної інформації

Отримана інформація класифікується, систематизується, дані подаються у формі діаграм, таблиць. Готують звіти, в яких вказані опрацьовані дані та висновки з них: переваги та слабкі сторони конкурента та вашої компанії, який досвід слід перейняти, а якого краще уникати, які помилки були допущені раніше.

4. Затвердження заходу дій

Після проведення аналізу, коли були зроблені відповідні висновки, слід розробити новий план дій, в якому ліквідовані помилки старої стратегії і впровадженні нові методики. Важливим є встановлення відповідальних за кожен окремий процес.

Головним чинником якості бенчмаркінгу є його введення в політику бізнесу на постійній основі. Тобто, це не може бути одноразовим заходом. Бенчмаркінг має стати інтегральною частиною загальної стратегії. В середньому бенчмаркінгове дослідження триває мінімум шість місяців. Для вдосконалення процесів виробництва та продажу менша кількість часу буде недостатньою.

Отже, бенчмаркінг є однією зі складових стратегії підвищення ефективності підприємства та його сталості на ринку. Визначення та аналіз основних факторів успішності, їх суті й джерел допомагає підвищити власні показники. Цей метод дозволяє уникнути деяких помилок на шляху до одержання статусу лідера на ринку, або знати наперед корисні інструменти та методики, що вберігають від нераціональних витрат, зменшення прибутковості та загрози банкрутства. Тому в умовах мінливості та динамічності зовнішніх факторів, бенчмаркінг є кроком до підвищення конкурентоспроможності, на базі порівняльної оцінки компанії-лідера та власної.

Список використаних джерел:

1. *Лихолат С. М.* Застосування операційного бенчмаркінгу як інструмента активізації управління підприємством. URL : https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyku/nvse/02_2010/lismaup.pdf
2. *Морщенок Т. С.* Бенчмаркінг як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/92.pdf
3. *Микитюк М.* Бенчмаркінг як шлях до конкурентних переваг. URL : http://unf.tneu.edu.ua/ua/unftest/images/zbirnuk_tez_2013.pdf

Lukina A. O.,

Student of University of Oldenburg

(Supervisor – Zhadko K. S., DrSc, Prof. of the Department of Entrepreneurship and Economy of Enterprise University of Customs and Finance)

АУТСОРСИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ

Сучасні умови господарювання, які характеризуються впливом зовнішнього середовища та посиленням конкуренції, вимагають пошуку інноваційних засобів функціонування підприємств та підтримання їх ефективності.

Аутсорсинг дозволяє максимально використовувати сильні сторони підприємств, досягти необхідних конкурентних переваг шляхом використання можливості виконувати ті функції, в яких воно найбільше досягає успіху, а також вирішувати важливі стратегічні завдання. За допомогою аутсорсингу компанії мають можливість отримати більш дешеве обслуговування непрофільних видів діяльності та високу якість робіт, висококваліфіковане обслуговування спеціалізованих напрямків. Великий бізнес отримує додаткову економію завдяки масштабу виробництва. Сьогодні неможливо уявити розвиток світової економіки і самих підприємств без аутсорсингу [1].

Пропонуємо визначення аутсорсингу як форми економічного співробітництва, що полягає в передачі компанією-замовником основних або обслуговуючих функцій іншому суб'єкту господарювання (аутсорсеру), як правило, на договірній та довгостроковій основі, і використовується компанією-замовником з метою мінімізації витрат, підвищення ефективності управління та отримання якісного кінцевого результату.

Основні критерії розмежування та види аутсорсингу можна класифікувати таким чином [2]:

- за важливістю переданих функцій (стратегічний та тактичний);
- за місцезнаходженням компанії-замовника та аутсорсера (інсорсинг, офшоринг, офшорний аутсорсинг та оншорний аутсорсинг);

– за видом діяльності (виробничий аутсорсинг, аутсорсинг бізнес-процесів, IT-аутсорсинг та аутсорсинг знань);

– за тим, що лежить в основі передачі функцій (інвестиційний, контрактний та інноваційний);

– за можливістю реалізації продукту в аутсорсеру, який був вироблений в результаті виконання функцій, що були передані на аутсорсинг (відкритий та закритий).

Хоча аутсорсинг розглядався як спосіб зниження витрат і підвищення ефективності, він все частіше стає стратегічним інструментом для підприємств. Провідні компанії розуміють, що передача деяких функцій на аутсорсинг може допомогти отримати конкурентну перевагу, дозволивши їм отримати доступ до досвіду або інноваційних технологій, яких вони не мають усередині компанії; або допомагаючи їм швидше надавати продукти або послуги; або надаючи їм можливість перерозподілити ресурси на найбільш важливі сфери бізнесу. Аутсорсинг пропонує як економічну ефективність, так і підвищену гнучкість робочого навантаження.

Українські компанії неохоче віддають на аутсорсинг деякі операції через побоювання втратити контроль над бізнесом. Поширеною є думка, що аутсорсинг використовується лише для обмеженого переліку функцій, його застосування призводить до скорочення робочих місць та заробітної плати. Цей механізм використовують переважно вітчизняні фірми з іноземним капіталом, а також холдинги, що мають дочірні підприємства.

Слід зазначити, що в Україні аутсорсинг почав активно розвиватися відносно недавно. Частково таку активність можна віднести на рахунок компаній із західним капіталом, які вважають за краще зосереджуватися на основній діяльності, перекладаючи процеси на аутсорсерів, які мають необхідний рівень підготовки кадрів для надання послуг по роботі зі спеціальними системами. Своєю чергою, це дозволяє скоротити витрати на шаблонні операції, підвищити ефективність бізнес-процесів та перейти на нові сервіси в найкоротші терміни. Однак, певний відсоток компаній з українським капіталом все ще протистоїть підрядникам, вважаючи, що послуги аутсорсингу невиправдано дорогі, і доручає ведення важливих інфраструктурних проєктів штатним співробітникам, розглядаючи його як центр витрат, що забезпечує інфраструктурну функцію, а не джерело бізнес-вигод [3].

Використання аутсорсингу може дозволити компаніям ефективно та раціонально використовувати ресурси, застосовуючи найкращі галузеві практики, а також вдосконалювати свої бізнес-процеси, виходити на нові ринки або створювати їх. Аутсорсинг бізнес-процесів, отриманих від зовнішніх провайдерів, приносить підприємствам, які використовують цю стратегію, широкі компетенції та ресурси світового рівня для задоволення вимог і потреб своїх внутрішніх і, особливо, зовнішніх клієнтів. Співпраця з кращим постачальником послуг (бізнес-процесів) може запропонувати доступ до нових технологій, знань, інтелектуальних та інших матеріальних ресурсів.

Таким чином, аутсорсинг є ефективним інструментом підвищення ефективності діяльності будь-якого підприємства з урахуванням вищезазначених переваг, які отримує компанія-замовник при його застосуванні. Однак не можна розглядати аутсорсинг як універсальний інструмент для вирішення питань і проблем підприємств, адже існують завдання, які не можна доручити незалежним професіоналам. Будь-яка бізнес-стратегія підприємства повинна бути узгоджена з ймовірними ризиками. На сучасному етапі аутсорсинг відіграє конче важливу роль у підвищенні ефективності роботи компанії шляхом передачі не тільки окремих функцій, а часто і бізнес-процесів зовнішнім організаціям з метою оптимізації використання всіх ресурсів та зосередження на одному виді діяльності. Остаточний вибір стратегії має здійснюватися шляхом аналізу додаткових критеріїв та показників, а саме: структури та рівня можливих втрат, доступу до обмежених ресурсів, розміру підприємства, виду економічної діяльності, зміни конкуренції в галузі та сегментах ринку, фінансових результатів діяльності тощо.

Список використаних джерел:

1. *Kosinova K.* The phenomenon of outsourcing: importance of its usage for stimulating the national econom. *Socialinių mokslų studijos*. 2018. Vol. 10, № 1. P. 124–134. URL : <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=710635>
2. *Vaxevanou A., Konstantopoulos N.* Models Referring to Outsourcing Theory. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2015. Vol. 175. P. 572–578. URL : <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.1239>
3. *Khalatur S., Kuprina N., Kurbatska L.* New business strategies formation of enterprises and outsourcing development as a condition for increasing competitiveness in the markets of Europe and Ukraine: comparative analysis. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2021. Vol. 7, №. 4. P. 203–213. URL : <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-4-203-213>

Малихіна К. В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Жадько К. С., д.е.н., професор,
завідувач кафедри підприємництва та економіки підприємства
Університету митної справи та фінансів)

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЄКТ: СУТНІСТЬ, МЕТА І ОСОБЛИВОСТІ

В сучасному світі важливою складовою розвитку ринкової економіки будь-якої країни є реалізація інвестиційних проєктів, що дозволяє побудувати ефективні економічні відносини як на рівні держави, так і на рівні підприємств.

Над питанням інвестиційних проєктів, а саме над визначенням їх сутності та засад фінансування, працювали такі вчені, як Г. М. Тарасюк, В. П. Савчук, М. П. Бутко, С. І. Павлова, Г. О. Васіна та ін. Попри те, що дослідження у сфері інвестиційного проєктування є досить глибокими та ґрунтовними, в сучасних умовах непередбачуваності подій та посиленого

впливу ризиків, постає необхідність у формуванні комплексного підходу до розкриття сутності інвестиційного проєкту.

Термін «проєкт» з латинської мови перекладається як «кинутий вперед» та має багато тлумачень. Однак, сучасні вчені узагальнюють дане поняття до «комплексу науково-дослідних, проєктно-конструкторських, соціально-економічних, організаційно-господарських та інших заходів, які пов'язані ресурсами, виконавцями та термінами, що відповідним чином оформлені і направлені на зміну об'єкта управління, що забезпечує ефективність розв'язання основних завдань та досягнення відповідних цілей за певний період» [1]. Отже, проєкт – це ідея, яка характеризується неповторністю умов реалізації в їх сукупності, до яких відносять: постановку мети; часові, фінансові, людські та інші обмеження; наявність певних зовнішніх умов (інституційних, правових, економічних, політичних тощо); специфічну для проєкту організацію його здійснення; взаємозв'язок процесів вкладення ресурсів та отриманих результатів.

В ринковій економіці сьогодення господарські питання вирішуються на основі певних проєктів, що мають чітку, заздалегідь визначену ціль, яку необхідно досягти в обумовлені терміни і в рамках бюджету. Проєкти мають дуже широку класифікацію, однак в даній роботі розглянуто інвестиційний проєкт та його особливості.

Інвестиційний проєкт, згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність», – це комплекс заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно-технічних), визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку національної економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництва, регіонів, виконання яких здійснюється суб'єктами інвестиційної діяльності з використанням цінностей відповідно до положень Закону [2].

Інвестиційний проєкт відповідно статті 2, ЗУ «Про інвестиційну діяльність» оформлюють у вигляді планово-розрахункових документів, необхідних та достатніх для обґрунтування інвестування, організації та управління роботами з реалізації проєкту в межах визначених вартості та терміну його реалізації. В умовах динамічного ринкового середовища та складності прогнозованості будь-яких процесів, все частіше інвестиційний проєкт оформлюють у вигляді бізнес-плану, що є ефективним методом по складанню та структуризації завдань, мети, ризиків та етапів розвитку підприємства. Таким чином вирішується найголовніший аспект підприємницької діяльності – розкриття доцільності та ефективності даного інвестиційного проєкту [3]. Слід зазначити, що від сутності інновацій та змін, що пропонуються, залежить структура бізнес-плану.

Інвестиційний проєкт має унікальну концепцію життєвого циклу, яка описує ступені інвестування проєкту з моменту виникнення його ідеї до повного завершення всіх робіт, і складається з п'яти фаз: зародження проєкту, початок експлуатації, швидке зростання, стабільне функціонування, занепад або відновлення [4]. Згідно програмі промислового розвитку, розробленою ООН (UNIDO) спільно зі Світовим

банком, час реалізації інвестиційного проєкту поділяється на три стадії: передінвестиційну, інвестиційну та експлуатаційну.

Серед особливостей інвестиційних проєктів слід виділити наступні:

- значні початкові інвестиції;
- тривалий період реалізації;
- ймовірність залучення додаткових інвестиційних ресурсів у процесі освоєння проєкту;
- наявність ризиків.

Сучасний світ є світом проєктів, тому важливо розумітися на їх значеннях, видах та особливостях, оскільки від вибору того чи іншого інвестиційного проєкту залежить діяльність підприємства. Інвестиційний проєкт складовою в управлінні капітальними інвестиціями, так як це документ, що забезпечує конкретні напрями стратегічного розвитку підприємства, шляхом реального інвестування, обґрунтовує потребу у відповідних інвестиційних ресурсах в різних формах і містить систему відповідних управлінських рішень щодо забезпечення ефективності реалізації поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Поняття та класифікація проєктів. URL : <https://library.if.ua/book/66/4897.html>
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1561-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. № 47, ст. 647. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
3. Інвестиційний аналіз: навчальний посібник / І. Мойсеєнко, І. Рєвак, Г. Миськів, Н. Чапляк. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 276 с.
4. Життєвий цикл інвестиційного проєкту. URL : https://pidru4niki.com/83582/investuvannya/zhittyeviy_tsikl_investitsiyного_proektu

Куц В. А., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Носова Т. І., к.е.н., доц., доцент кафедри підприємництва та економіки підприємств Університету митної справи та фінансів)

ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ У ПЕРІОД ВОЄННОГО ЧАСУ

В період становлення та постійного розвитку ринкового середовища важливе місце займає ціноутворення на підприємствах. Завдяки ньому здійснюється налагодження відносин між суб'єктами господарювання та утворення фінансових результатів організацій. Крім того, ціна є важливим інструментом становлення конкурентного середовища між підприємствами.

Ціноутворення– це система визначення вартості товарів виробниками, що безпосередньо визначає можливий прибуток підприємства, формує його репутацію у покупців та імовірні обсяги діяльності. Важливий вплив формування ціни має на утворення конкурентного середовища, зокрема на позицію самого підприємства в цьому середовищі [1].

Складно виділити одну формулу для формування оптимальної ціни, що поєднала у собі всі зовнішні та внутрішні фактори для підприємства. Формування ціни може залежати від того, до якої сфери діяльності вони належать, у який період часу відбувається ціноутворення та мірою впливу на ринкове середовище. Факт, що завжди залишається незмінним – ціни одразу реагують на всі зміни ринку та економічного середовища.

Найвідоміший варіант формування ціни для товару в ринкових умовах – сума собівартості товару, тобто усіх витрат на продукцію, та частки, що в економіці називається прибуток фірми. Прибуток залежить від цінності, яку несе товар та його споживацьких властивостей для покупців. В іншому випадку, ціна може встановлюватись на рівні цін аналогічних товарів у конкурентів [2]. Фактично, формування ціни також залежить від кількості посередників, через які проходить товар до кінцевого споживача. Переходячи від одного підприємства до іншого, товар «збирає» торгові надбавки, утворюючи фінальну ціну. Ще одним фактором формування ціни є те, що деякі підприємства використовують імпорту сировину для виробництва своєї продукції. В таких випадках, зміни, що виникають на міжнародних ринках прямо впливають на ціноутворення вітчизняних підприємств.

Одним із вирішальних факторів формування ціни є настрої споживачів. Важливим чинником є співвідношення попиту та пропозиції на ринку. Власники підприємств повинні чітко визначати цю залежність та вміло використовувати її для визначення вартості свого товару.

З початком війни відбулися зміни на ринках – підприємства почали підвищувати свої ціни через нестабільну ситуацію, проблеми з логістикою, подорожчання вартості матеріалів та сировини тощо. Таку ситуацію можна помітити за динамікою споживчих цін. У 2020 та 2021 роках цей ріст був незначним і був викликаний незначними змінами в економіці. Протягом дев'яти місяців 2022 роки відбувалось значне збільшення індексу, що викликано повномасштабним вторгненням Росії наприкінці зими (рис. 1).

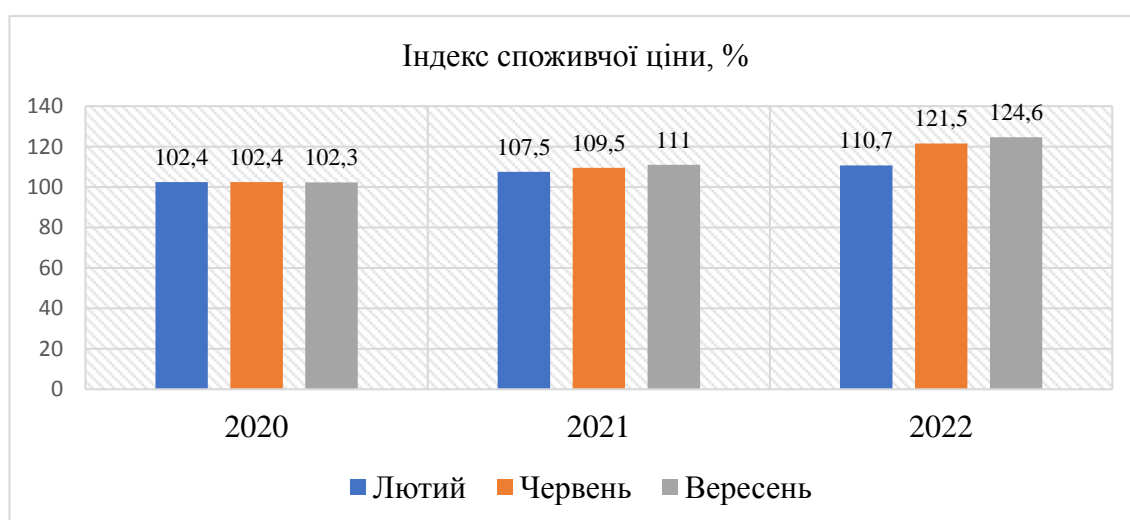


Рис. 1. Індекс споживчої ціни 2020–2022 рр., %

Створено автором на основі джерела [4].

З введенням воєнного стану в Україні було введено контроль за цінами на основні та соціально важливі товари, такі як продукти харчування, ліки та паливо. Однак, з плином часу, ціни на товари продовжують зростати і, навіть зараз, через 8 місяців війни, ціни на товари невідомо збільшуються [3].

Загалом, варто зазначити, що ціна є основним предметом діяльності підприємства. Вона формується різними методами, однак основним є визначення витрат та можливого прибутку. З початком війни у лютому 2022 року багато підприємств України вимушені були підвищувати ціни через збільшення витрат, що з'явилися під впливом певних факторів.

Список використаних джерел:

1. Формування ефективної цінової політики підприємств торгівлі на продовольчі товари: монографія. / Власова Н. О. та ін. Харків: ХДУХТ, 2012. 376 с.

2. Павлишенко М. М., Ясинський Р. І. Цінова політика у ринкових умовах. *Науковий вісник НЛТУ України. Сер. Економіка, планування і управління в лісовиробничому комплексі*. 2005. Вип. 15. С. 291–295.

3. На час воєнного стану буде здійснено контроль за цінами на товари першої необхідності. Урядовий портал: веб-сайт. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/na-chas-voeyennogo-stanu-bude-zdijsнено-kontrol-za-cinami-na-tovari-pershoyi-neobhidnosti-oleksij-chernishov>

4. Офіційний сайт Державної служби статистики: веб-сайт. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua>

Ващенко А. О.,
студентка Сумського національного аграрного університету
(науковий керівник – Жмайлова О. Г., к.е.н., доц.,
доцент кафедри маркетингу та логістики
Сумського національного аграрного університету)

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Визначення поняття «інновація» міститься в Законі України «Про інноваційну діяльність». Згідно з його положеннями, під інноваціями слід розуміти вдосконалені або створені продукти, послуги, технології, організаційні та технічні рішення, використання яких покращує структуру та якість виробництва чи соціальної сфери. Визначення поняття «інновації», яке пропонує Закон, відповідає міжнародній практиці та встановленими міжнародним стандартам.

Інновації у сфері охорони здоров'я – це розробка і створення, впровадження і комерціалізація новітніх розробок у сфері медичних технологій, процесів та послуг [1–2].

Соціальні інновації розподіляються за економічними сферами. Процес з розробки, одержання та комерціалізації результатів, що спонукає до певних змін, називають інноваціями в сфері охорони здоров'я.

Менеджмент та адміністрування інноваційною діяльністю в сфері охорони здоров'я спрямований та досягнення наступних результатів:

- модернізація матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я;
- впровадження прогресивних методів лікування та діагностики захворювань, їх вдосконалення;
- застосування інноваційних технологій в медицині;
- використання новітніх лікарських засобів та виробів, які мають медичне призначення;
- розробка та впровадження програмних продуктів для оперативного опрацювання інформації.

Інновації використовуються для побудови принципово нових моделей організації медичного обслуговування. Грамотне управління ними дозволяє вивести медичне обслуговування населення на новий рівень. Отже, менеджмент та адміністрування інноваційною діяльністю є динамічним процесом, спрямованим на вдосконалення сфери охорони здоров'я шляхом інноваційних перетворень. Результатом цього процесу є покращення якості медичних послуг, що надаються населенню, та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів, які здійснюють діяльність в сфері охорони здоров'я.

Створення інноваційних продуктів, послуг чи технологій потребує проведення низки заходів організаційного, фінансового чи наукового характеру, які зазначені в Законі України «Про інноваційну діяльність». До таких заходів відноситься:

- виготовлення та розповсюдження інноваційних технологій та техніки;
- впровадження довгострокових науково-технічних програм, які характеризуються тривалими термінами окупності;
- вкладення коштів у проведення досліджень, спрямованих на покращення та вдосконалення засобів виробництва;
- створення і впровадження інноваційних технологій, призначених для збереження ресурсів та, відповідно, для покращення екологічного та соціального становища [3].

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що результатом інноваційної діяльності в сфері охорони здоров'я є нова продукція, послуга чи технологія, основною відмінністю якої є неповторність та оригінальність.

Розрізняють комерційну та некомерційну інноваційну діяльність, що впливає на управління такою діяльністю. Зокрема, управління комерційною інноваційною діяльністю, передбачає комерціалізацію її результатів з метою отримання прибутку. В результаті такої діяльності, на ринку з'являється нова продукція, послуги чи технології, використання яких сприяє наданню

більш якісних медичних послуг населенню. Управління некомерційною інноваційною діяльністю, тобто її менеджмент та адміністрування, не передбачає отримання прибутку та спрямоване не виконання довгострокових науково-технічних програм, що мають тривалі терміни окупності, впровадження інноваційних технологій в соціальну (охорону здоров'я) чи виробничу сферу. Незважаючи на те, що менеджмент та адміністрування некомерційною інноваційною діяльністю не передбачає отримання прибутку, такий прибуток може бути отриманий згодом.

Менеджмент та адміністрування інноваційної діяльності установ, які надають медичні послуги населенню й забезпечують його санітарне та епідеміологічне благополуччя, потребує постійної підтримки з боку держави. Мається на увазі фінансова підтримка, а також розробка та реалізація загальнонаціональних програм та заходів.

Враховуючи зазначене, можна зробити висновок, що менеджмент та адміністрування інноваційної діяльності в сфері охорони здоров'я спрямований на покращення здоров'я населення та отримання високих економічних показників суб'єктами, що здійснюють діяльність в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Баєва О. В., Білинська М. М., Жаліло Л. І. Управління підприємницькою діяльністю в галузі охорони здоров'я: кол. моногр. Київ: МАУП, 2017. С. 376.

2. Бобрішева О. В. Ефективний розвиток та функціонування ринку медичних послуг в умовах глобалізації економіки та інтеграційних процесів в охороні здоров'я. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія "Економіка"*. 2017. Вип. 8–2. С. 12–18.

3. Шляхи вдосконалення управління в закладі охорони здоров'я. URL : <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=19417> (дата звернення: 12.11. 2021).

Македон В. В.,

д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки і світових фінансів
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ВИДОВІ ІННОВАЦІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Світову економіку характеризує висока динаміка розвитку та гостра конкуренція. Здатність здобувати та обробляти знання та інформацію є важливим аспектом, що супроводжує розвиток підприємств. Такі чинники, як підприємливість, знання та, зокрема, інновації, набувають все більшого значення. Через підвищення вимог до клієнтів, інновації стають все більш вирішальними для підвищення конкурентоспроможності даного суб'єкта. Завдяки цьому інші підприємства здійснюють інноваційну діяльність,

шукаючи нові, нетрадиційні рішення, щоб зміцнити конкурентні позиції країни на міжнародній арені. Інновації не тільки мають багато термінів, але й класифікуються по-різному.

Продуктова інновація визначається як запуск підприємством нового товару чи послуги на ринок або суттєва модернізація раніше пропонованих товарів/послуг щодо їх характеристик чи призначення. Модернізація може стосуватися технічних характеристик, матеріалів, компонентів, програмного забезпечення, а також різноманітних функціональних особливостей [1, с. 173].

Процесні інновації означають впровадження на практиці нових або значно вдосконалених методів розподілу та виробництва на підприємстві.

Маркетингова інновація означає використання нового маркетингового методу, включаючи значні зміни у зовнішньому вигляді продукту, просуванні, позиціонуванні, цінній політиці або бізнес-моделі, які є результатом нової маркетингової стратегії підприємства. Організаційна інновація означає впровадження нового методу організації в бізнес-операції підприємства. Це також стосується організації робочих місць або нової організації зовнішніх зв'язків.

Істотним ідентифікатором продукту та маркетингових інновацій є значні зміни у функціях або застосуваннях продукту. Продукти та послуги з покращеною функціональністю або зручністю використання порівняно з існуючими продуктами визначаються як інноваційні продукти. Впровадження нової маркетингової концепції, що вимагає суттєвих змін у дизайні існуючого продукту, є маркетинговою інновацією. З іншого боку, маркетингові інновації спрямовані на збільшення масштабів продажів за рахунок виділення на ринку. Граничні випадки можуть мати місце, коли маркетингові інновації передбачають впровадження нових каналів збуту. Якщо ці інновації спрямовані на збільшення продажів і зниження витрат на дистрибуцію, їх слід розглядати як інновації процесу, а також як інновації маркетингу. Дослідження інновацій, як правило, визнає прикордонні випадки, що вимагають розрізнення між процесними та організаційними інноваціями. Обидва типи характеризуються прагненням зменшити витрати шляхом використання нових і більш ефективних концепцій виробництва, доставки та внутрішньої організації [3]. Через це багато інновацій можуть складатися з обох типів. Враховуючи відмінності між процесними та організаційними інноваціями, які базуються на типі діяльності, процесні інновації стосуються впровадження нових пристроїв, програмного забезпечення тощо, тоді як організаційні інновації стосуються людей і роботи для організації. Нижче наведено підказки щодо того, як розрізнити ці два типи в прикордонних випадках:

Радикальні інновації – це абсолютно нові продукти або технології, які замінюють продукти, які раніше використовувалися в даній галузі. Впровадження таких інновацій на ринок викликає глибокі трансформації в структурі конкурентоспроможності в даній галузі. Постійні інновації передусім характеризуються вдосконаленням існуючого продукту, послуги чи технології.

Значний поділ інновацій, який найчастіше використовується на підприємствах, стосується змін, які вони вносять. З цієї точки зору, поділ інновацій виділяється на п'ять основних груп: 1) функціональні інновації; 2) предметні інновації; 3) технологічні інновації; 4) організаційні інновації; 5) екологічні інновації [2, с. 182].

Це стосується не тільки продуктів, але й каналів збуту, бізнес-процесів, методів обслуговування, здатності використовувати нові ринкові явища, відносин з діловими партнерами, маркетингових і стратегічних альянсів і т. д. Немає сумніву, що сьогоденні інновації є найважливішими і найефективнішим способом досягнення конкурентної переваги. Незважаючи на те, що виробляє потрібний продукт, керована компанія не зрівняється з конкурентами. Стратегічні інновації пов'язані з довгостроковою інноваційною діяльністю, яка має значний вплив на розвиток підприємства. Тактичні інновації – це різноманітні поточні заходи, спрямовані на модернізацію методів виробництва, а також самого продукту. Перераховані вище інновації спрямовані на покращення функціонування підприємства, підвищення якості управління підприємством, впровадження у виробництво нових і вдосконалених продуктів, а також на максимальне задоволення потреб клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Сакевич Л. С. Інноваційна діяльність в Україні: сучасний стан та проблеми розвитку. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2020. Вип. 3 (59). С. 172–176.

2. Aliyev A. G. Some Methodological Problems of Improving the Effectiveness of the Management of Innovative Enterprises. *Management Dynamics in the Knowledge Economy*. 2020. № 2. P. 175–192.

3. Zalizko V., Romashchuk M. Development of innovative active enterprises of Ukraine: modern status and forecast. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7032>

Бакай Ю. В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Дронова Т. С., к.е.н., доцент кафедри маркетингу
Університету митної справи та фінансів)

ІННОВАЦІЙНІ КАНАЛИ ДІДЖИТАЛ-МАРКЕТИНГУ В ОСВІТІ

Наразі у світі відбувається становлення глобального комунікаційного простору, який справляє суттєвий вплив на всі компоненти, що утворюють структуру суспільства.

Реальність інформаційно-комп'ютерних технологій поставила перед суспільством низку як проблем так і, звичайно, переваг. Взагалі вплив глобалізаційних процесів на наше життя став настільки потужним, що

змушує постійно дізнаватися про щось нове та стежити за трендами. Тема новітніх технологій у маркетингу є дуже актуальною в сучасних ринкових умовах, бо саме через процеси, які маркетологи впроваджують у своїх компаніях споживач може дізнаватися про щось нове. Тому маркетологи – є творцями трендів!

Маркетингові інструменти присутні у кожній галузі: сільському господарстві, промисловості, медицині, торгівлі, туризмі, освіті і т. д. А із розвитком інформаційних та комп'ютерних технологій широко застосовується діджитал-маркетинг. Він включає в себе унікальний клієнтський досвід, а також розвиток відносин між клієнтом і компанією. Тому з метою вивчення побудови відносин між підприємством та споживачем нами було досліджено сучасні технології маркетингових комунікацій вищого навчального закладу зі студентами та абітурієнтами.

Корпоративний сайт – «обличчя» вузу, яке повинно зацікавити всіх відвідувачів, що потрапили на нього. За допомогою сайту клієнт повинен отримувати всю необхідну інформацію про ВНЗ: студент – розклад і новини, абітурієнт – опис і наявність всіх освітніх програм, терміни вступу тощо. Сучасний сайт для навчального закладу є комунікаційною структурою, що об'єднує всі рівні зовнішніх і внутрішніх взаємодій, представляючи їх в Інтернеті. На даний момент маркетинг все більшою мірою впроваджується в систему вищої освіти, яка задовольняючи, в першу чергу, соціальні потреби, перетворюється з витратної сфери у вагомий фактор розвитку економіки [4]. Сьогодні для встановлення чіткої позиції на ринку освітніх послуг ВНЗ створюються певні технології, методи і способи підтримки конкурентоспроможності, тому використання маркетингових засобів у сфері освіти не викликає жодних сумнівів. Інструменти маркетингу здатні забезпечувати інформованість всієї аудиторії, на яку орієнтується організація, що пропонує вищу професійну освіту. Використовуються різні комунікаційні технології, продумується ряд дій.

З метою дослідження маркетингового каналу комунікації між ВНЗ, студентами, абітурієнтами та батьками нами проаналізовано web-сайт Університету митної справи та фінансів (табл. 1).

Таблиця 1

**Web-аналіз сайту Університету митної справи та фінансів,
жовтень 2022 р.**

Категорія	Сайт університету
Маркетингові канали	Пошуковий – 53,02 %
	Прямий – 32,26 %
	Ел. пошта – 11,47 %
	Реферальний – 3,02 %
	Соц. мережі – 0,23 %

Пошуковий трафік за ключовими словами	УМСФ – 4,3 тис. УМСФ розклад занять – 337 Слухач нуоу – 287 Всього ключових слів - 161
Реферальний трафік	Словники й енциклопедії – 58,67 % Покер – 41,33 % Веб-сайт рефералів – 2
Трафік соц. мереж	Фейсбук – 100 %
Рейтинги	Глобальний рейтинг – 1 593 397 Рейтинг країни – 34 108 Рейтинг категорії – 504
Конкуренти	Imviptraining.com – 1 593 395 Wchcs.org – 1 593 396 Samentegenvoedselver.com – 1 593 398 Umsf – 1 593 397
Трафік та залученість	Відвідування сайту – 22,6 тис. Зміни за останній місяць – 17,89 % Середня тривалість відвідування – 2 хв
Топ країн	Україна – 95,82 % Німеччина – 1,50 % Іспанія – 1,43 % Болгарія – 1,25 %
Демографія аудиторії	Чоловіки – 49,29 % Жінки – 50,71 % Вік – 25–34 років
Інші відвідувані сайти аудиторією	Vstup.edbo.gov.ua Studfile.net

Джерело: власні дослідження автора за [2].

Як висновок можна сказати, що відвідуваність сайту університету досить висока, користувачі зацікавлені інформацією, яка на ньому розміщена (тривалість перебування на сайті 2 хв). Основні користувачі інформації з України (95,8 %), але з інших країн також є відвідувачі (Німеччина, Іспанія, Болгарія). Основні канали діджитал маркетингу, що направляють трафік на веб-сайт: через пошукову систему google (53 %) і через direct (32,3 %). Фейсбук є топ соціальною мережею, що направляє трафік на сайт.

Список використаних джерел:

1. Маркетинг освітніх послуг вуза. URL : <https://cutt.ly/UNmi29p>
2. Університет митної справи та фінансів. URL : umsf.dp.ua

Секція 7. Трансформація законодавства України в умовах євроінтеграції

Крутий В. І.,
студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Легеза Є. О., д.ю.н.,
проф., професор кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів)

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сфера послуг сьогодні – це одна з найперспективніших галузей економіки, яка, до того ж, швидко розвивається. Вона охоплює торгівлю і транспорт, фінанси і страхування, комунальне господарство, освітні та медичні установи, шоу-бізнес тощо. Практично всі організації тією або іншою мірою надають послуги. Проте протягом багатьох років інституту послуг не приділялось достатньої уваги. Незалежно від власного бажання кожен громадянин періодично вимушений звертатися до публічної адміністрації за отриманням паспорта чи оформленням субсидії, за реєстрацією себе як суб'єкта підприємницької діяльності чи для отримання посвідчення водія, дозволу на зберігання та носіння вогнепальної зброї тощо.

Узагальнюючи всі теоретичні напрацювання щодо даної дефініції, необхідно наголосити, що публічні послуги – це публічно-владна діяльність (або її результат), спрямована на реалізацію прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, здійснювана публічною адміністрацією, а також альтернативними структурами, створеними з ініціативи органів влади у співпраці з громадськими організаціями, та фінансована, в основному, за рахунок коштів державного чи місцевого бюджетів і контрольована органами, які наділені державно-владними повноваженнями [1].

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адміністративні послуги» [2] від 06.09.2012 року № 5203-VI, адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або здійснення обов'язків такої особи відповідно до закону.

Військова агресія Російської Федерації проти України в окремих районах Луганської та Донецької областей, анексія Автономної Республіки Крим змусила тисячі громадян змінити своє місце проживання та переселитися в інші регіони нашої держави. Це спричинило появу не тільки нового суб'єкта права соціального забезпечення – внутрішньо переміщеної особи, а й нових для соціально-забезпечувальної сфери

проблем, передусім щодо працевлаштування, забезпечення житлом, відновлення пенсійних виплат, грошових допомог, медичної допомоги, що потребують вирішення [3, с. 1].

Зазначені проблеми є викликом для держави та сучасної науки права соціального забезпечення. Дослідження статусу внутрішньо переміщеної особи як окремого суб'єкта права соціального забезпечення, особливостей його правового регулювання є необхідною складовою загальної системи соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, а виявлення проблем і створення ефективних механізмів їх подолання є запорукою розвитку сучасної науки, держави і суспільства [3, с. 1].

Україна вживає всіх можливих заходів, передбачених Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, щодо запобігання виникненню передумов вимушеного внутрішнього переміщення осіб, захисту та дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, створення умов для добровільного повернення таких осіб до покинутого місця проживання або інтеграції за новим місцем проживання в Україні (ст. 2 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 року № 1706-VII) [4].

Особливістю надання адміністративних послуг для внутрішньо переміщених осіб є їх спрощеність.

Послуги найчастіше отримують в наступних сферах:

– прийом документів на виплату одноразової грошової допомоги постраждалим і внутрішньо переміщеним особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, що спричинені соціальним становищем, у результаті яких особа частково або повністю не має здатності (не набула здатності або втратила її) чи можливості самотійно піклуватися про особисте (сімейне) життя і брати участь у суспільному житті;

– видача довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;

– надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам [5].

Так, способом подання документів для отримання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам є заява на отримання допомоги, що формується засобами Єдиного державного веб-порталу електронних послуг «Портал Дія», зокрема з використанням мобільного додатка.

Заяву про виплату допомоги малолітній дитині, яка прибула без супроводження законного представника, може подавати від її імені родич (баба, дід, прабаба, прадід, повнолітні брат або сестра, тітка, дядько) або вітчим, мачуха, у яких проживає (перебуває) дитина.

Неповнолітня дитина має право самотійно звернутися за призначенням допомоги.

Заява про надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам також може бути подана до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві

держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад, уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або центру надання адміністративних послуг [5].

Облік внутрішньо переміщених осіб є визнанням факту внутрішнього переміщення та підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

Для отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи така особа звертається із заявою до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад за місцем проживання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Заява подається внутрішньо переміщеною особою, у тому числі неповнолітніми дітьми, особисто, а малолітніми дітьми, недієздатними особами або особами, дієздатність яких обмежено, – через законного представника [4].

Спрощена також процедура отримання документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, або документів, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» визначає, що оформлення, обмін документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, або документів, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус, вклеювання у визначених законодавством випадках фотокартки при досягненні відповідного віку в паспорт громадянина України здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, за місцем звернення внутрішньо переміщеної особи.

Отже, забезпечення належного та спрощеного надання адміністративних послуг внутрішньо переміщеним особам є частиною рішення проблеми, з котрою зіштовхнулися особи, які були вимушені покинути власні домівки внаслідок російської агресії. Це цілком відповідає стратегії розбудови України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, де людину – її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку визнають найвищою соціальною цінністю.

Список використаних джерел:

1. Національна академія внутрішніх справ. Адміністративне право. Загальна частин: мультимедійний навчальний посібник. URL : https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec9.html (дата звернення: 28.09.2022).

2. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 року № 5203-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 28.09.2022).

3. *Басова І. С.* Внутрішньо переміщена особа як суб'єкт права соціального забезпечення: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2019. 21 с.

4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#top> (дата звернення: 30.09.2022).

5. Прозорий офіс. Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб. URL : <https://prozoriy-office.kharkov.ua/reestr-poslug/soc-zahist-ato> (дата звернення: 01.10.2022).

Свередюк Т. С.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доцент,
директор ННІ права та міжнародно-правових відносин
Університету митної справи та фінансів)

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КОМПРОМІСУ В СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Митне законодавство містить значну кількість обов'язкових правил, яких мають дотримуватися і виконувати фізичні та юридичні особи. В разі невиконання митних правил до винних осіб застосовується адміністративна відповідальність, передбачена Митним кодексом України. Як зазначав В. В. Ліпинський: «Адміністративна відповідальність з порушення митних правил виражається передусім у накладенні на правопорушників передбачених митним законодавством адміністративних стягнень: попередження, штраф, конфіскація... » [1, с. 183].

Однією з форм реалізації диспозитивного методу правового регулювання у митній сфері можна віднести компроміс у справах про порушення митних правил. Відповідно до ч. 1 ст. 521 Митного Кодексу України, компроміс полягає в укладанні мирової угоди між особою, яка вчинила порушення митних правил (за умови відсутності ознак кримінального правопорушення) і посадовою особою митного органу, яка здійснює провадження у справі [2].

М. М. Новікова вважає, що вперше обґрунтовано поняття, зміст та основні ознаки юридичного компромісу, під яким розуміє організаційно-правову форму взаємодії суб'єктів у механізмі правового регулювання, що забезпечується обмежувальними прийомами системно-логічного характеру, для створення умов поступливості, не конфліктності, добровільної співпраці у правовідносинах [3, с. 5].

Саме сутність компромісу у справах про порушення митних правил полягає в тому, що у випадку порушення законодавства декларант має сплатити, у строк що не може перевищувати 30 днів, до Державного бюджету кошти у розмірі, що дорівнює сумі штрафу, передбаченого санкцією відповідної статті Кодексу та у разі якщо зазначена конфіскація, то помістити такі товари у митний режим відмови на користь держави, знищення чи руйнування, або імпорту чи експорту з дотриманням заходів тарифного чи нетарифного регулювання (ч. 2 ст. 521 МКУ) [2].

Після цього припиняється провадження у справі про порушення митних правил та особа, що вчинила правопорушення, вважається такою, що не була притягнута до адміністративної відповідальності.

Компромід є процесуально-процедурною формою адміністративної діяльності щодо забезпечення митної безпеки та застосовується на принципах обґрунтованості, прозорості, вчасності та послідовності.

Я погоджуюсь із думкою І.П. Яковлев, де він називає мирову угоду про припинення провадження у справі про порушення митних правил шляхом компромісу видом адміністративних договорів [4, с. 137]. Характеризуючи мирову угоду, що застосовується у справах про порушення митних правил «унікальним галузевим досвідом», дослідник підкреслює, що «митний компромід залишається єдиним у спеціальному адміністративному праві консенсусним інститутом, який застосовується на постійній основі в юрисдикційних провадженнях» [4, с. 144].

Розглядаючи компромід у справах про порушення митних правил, потрібно звернути увагу на його ознаки, а саме на встановлені законодавством умови та порядок застосування (використовується тільки у випадку порушення митних правил, у разі відсутності ознак кримінального правопорушення у порядку, передбаченому, зокрема, ст. 521 МКУ).

Також здійснюється у заявному порядку, тобто особа, яка вчинила порушення митних правил, звертається до керівника митного органу із заявою довільної форми з проханням про припинення справи про це порушення митних правил шляхом компромісу (ч. 4 ст. 521 МКУ). Компромід має юридичні наслідки (якщо особа не вчинила дій у строк, визначений мировою угодою, угода вважається недійсною, а провадження у справі про порушення митних правил поновлюється (ч. 7 ст. 521 МКУ).

Кінцевою стадією компромісу є акт індивідуальної дії у письмовій формі. Типова форма мирової угоди затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику (ч. 6 ст. 521 МКУ) [2].

Отже, на мою думку, загалом слід позитивно відзначити запровадження компромісу в справах про порушення митних правил, бо він дає можливість правопорушнику змінити свій стан та досягти порозуміння без притягнень до адміністративної відповідальності. Я вважаю, що статтю 521 Митного Кодексу України потрібно доповнити, а саме вказати вичерпні підстави того, коли керівник митного органу має

право відмовити у застосуванні компромісу, а також додати санкцію, що регулюватиме відповідальність митного органу за невиконання мирової угоди (наприклад, за несвоєчасне підписання чи незаконну відмову в підписанні угоди).

Список використаних джерел:

1. *Ліпинський В. В.* Адміністративний штраф за порушення митних правил: правова основа та перспективи вдосконалення їх тлумачення. *Юридичний вісник*. 2020. № 6 С. 183–192.

2. Митний Кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552.

3. *Новікова М. М.* Юридичний компроміс як фактор оптимізації механізму правового регулювання: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / М. М. Новікова; Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2007. 17 с.

4. *Яковлев І. П.* Форми і методи публічного адміністрування у державній митній справі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2016. 224 с.

Мороз В. П.,

д.ю.н., доцент, завідувач Навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованій злочинності та корупції ННП та ПФПНП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Богуславський М.,

к.ю.н., науковий співробітник Навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованій злочинності та корупції ННП та ПФПНП

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМАТИКА ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Сучасна державна політика щодо профілактики наркотичної залежності та правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх прекурсорів є важливим напрямком протидії правопорушенням, які посягають на здоров'я громадян, суспільну мораль, суспільний порядок і громадську безпеку. Профілактичні заходи сприяють не тільки виявленню правопорушень, а й встановленню та усуненню причин і умов, які їм сприяють. Саме тому методи і засоби боротьби відповідних уповноважених органів повинні модернізуватися під впливом різноманітних кримінологічних факторів. Важливим завданням є визначення пріоритетних напрямків для протидії правопорушенням, які вчиняються у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Ключовим питанням залишається визначення цінності здійснення адміністративних профілактичних заходів, адже вжиття кримінально-правових засобів, як-от: виявлення кримінального правопорушення, осіб, винних у його вчиненні, викриття правопорушення, проведення досудового розслідування, притягнення до кримінальної відповідальності, призначення покарання за результатами судового розгляду в принципі є малоефективним за умови наявності мети у профілактуюванні правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Кримінально-правові засоби впливу на осіб, схильних до вживання наркотичних засобів і речовин є найбільш суворими в системі заходів державного примусу, що в подальшому спричиняє необхідність здійснення пенітенціарних заходів. Незважаючи на широкий спектр кримінально-правових засобів, до яких звертаються у своїй роботі правоохоронні органи, актуальною залишається профілактична робота, яка сприяє запобіганню вчиненню правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

У міжнародному товаристві активно здійснюється прогнозування економічних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів в адміністративному аспекті. Однак оцінка економічних і соціальних наслідків зловживання та торгівлі наркотичними речовинами, їх аналогами та прекурсорами передбачає, по-перше, наявність результату щодо масштабу проблеми, а по-друге, наявність певної концептуальної ясності щодо характеру наслідків цієї діяльності. Наскільки відомо, жодна з цих вимог не виконується. Оцінки масштабів незаконного виробництва, розповсюдження та споживання наркотиків дуже різняться і часто залежать від методології та орієнтації спостерігача. Робота зі встановлення міжнародних порівняльних стандартів для вимірювання економічних і соціальних наслідків зловживання наркотичними речовинами знаходиться на етапі розвитку, і, враховуючи складний характер проблеми, розвивається досить повільно, зважаючи на темпи поширення споживання наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів. У той час як очевидні «переваги» споживання для наркоманів, як правило, тимчасові та швидко замінюються значною втратою здоров'я і фінансовим тягарем для суспільства, безсумнівно, є значні прибутки для постачальників і торговців забороненими наркотиками. Про це чітко свідчить готовність постачальників і торговців діяти на нелегальних ринках. Однак країни-виробники та країни-торгівці, як правило, платять високу соціальну та політичну ціну за короткострокові економічні вигоди. В рамках даного дослідження слід зауважити, що зберігання, споживання наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів навіть у невеликих дозах пов'язане із зростанням рівня економічних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Одним із проблемних питань є проблема розповсюдження наркотичних засобів у військових частинах на лінії фронту, в складний час для України. Таким чином, є необхідність консолідованої взаємодії між командуванням частин Збройних сил України, військовою службою правопорядку, яка уповноважена на доступ до військових частин, та поліцією з можливістю залучення працівників поліції та кінологів для виявлення осіб з числа військових, фіксації таких факти вживання наркотичних засобів та запровадження превентивних заходів в даній сфері.

Отже, питання здійснення контролю у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів, то воно є актуальним в рамках профілактики економічних правопорушень у цій сфері. На нашу думку, попередження економічних правопорушень стане значно ефективним у випадку звернення до практики накопичення досвіду про окремі процеси і процедури отримання, пересилання, зберігання, поширення наркотичних засобів і речовин. Так, розуміння специфіки вчинення адміністративних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів пов'язане із обсягом наявної інформації про технологічні процеси, які застосовують в підпільних нарколабораторіях для виготовлення наркотичних засобів. Крім цього, дані знання будуть корисними в ситуації проведення перевірок хіміко-фармацевтичних та сільськогосподарських підприємств, які у своїй діяльності пов'язані з використанням наркотичних речовин або культивуванням нарковмісних рослин.

Визначено проблеми з подальшою концепцією їх вирішення що передбачає внесення змін до законодавства та роботу в напрямку створення баз даних, для класифікації ідентифікаційних ознак організованих злочинних груп, що здійснюють розповсюдження наркотичних засобів та психотропних речовин в шкільних та навчальних закладах та створюють наркотрафіки з цією метою.

Проведення відповідних досліджень, щодо проведення моніторингу відповідними фахівцями щодо законодавчих колізій в сфері протидії обігу наркотичних засобів, виявлення організованих злочинних груп.

Визначення конструктивних недоліків щодо діяльності в напрямку ефективних механізмів виявлення та ідентифікації осіб, які розповсюджують наркотичні засоби через чат боти, інші інтернет ресурси, шляхом “закладок”. Необхідність створення інструментів для протидії організованим злочинним групам до складу яких входять особи в сфері розповсюдження наркотичних засобів. Визначення локальних та регіональних місць з найбільшим відсотком сіток наркотрафіків організованих злочинних груп, що здійснюють розповсюдження наркотичних засобів в умовах військового стану в Україні(прифронтові території, використання поштових відправлень через мережу поштових відділень, наркокур'єрів).

Визначення напряму системної підготовки кваліфікованих поліцейських, шляхом проведення тренінгів в рамках підвищення кваліфікації на базі ДДУВС (третінги орієнтовані в рамках модулів підвищення кваліфікації для оперативних працівників кримінальної поліції, Департаменту боротьби з наркозлочинністю, Департаменту стратегічних розслідувань, кіберполіції, слідчих підрозділів).

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України в редакції від 15.06.2022 № 580-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.08.2022).

2. Управління боротьби з незаконним обігом наркотиків. Портал МВС: офіційний веб-сайт. URL : <https://mvs.gov.ua/uk/access-to-public-information/perelik-normativno-pravovix-dokumentiv-za-napryamami-diyalnosti/upravlinnya-borotbi-z-nezakonnim-obigom-narkotikiv> (дата звернення: 01.08.2022).

3. Public Administration and the Protection of Private Rights: Questioning Its Recognition and Application Under Ukrainian Law. Brusakova O., Karmaza O., Vasylenko V., Moroz V. *Ius Humani. Law Journal*, 11(1), 29-41. *Revista de Derecho*. Vol. 11 (2022), P. 29–41. URL : <http://www.iushumani.org/index.php/iushumani/article/view/294>

4. Moroz V. Modern tools for preventing self-destructive and suicidal behavior of minors using information technology. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2022. Volume 2. № 1. P. 212–227.

5. Citizen participation in the fight against criminal offences political and legal aspects. Moroz V., Leheza Y., Dorokhina Y., Shamara O., Miroshnychenko S. *Cuestiones Políticas*. 2021. № 39 (69). P. 212–224.

6. The right of citizens to assemble peacefully, unarmed, to hold rallies and demonstrations: historical origins and genesis of formation. Moroz V., Drozd O., Romanov M., Stremenovskyi S., Zelenyi V. *Amazonia Investiga*. 2022. № 11 (51). P. 257–266.

Мороз В. П.,

д.ю.н., професор, завідувач Навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованій злочинності та корупції ННП та ПФПНП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗАКОНОДАВЧІ НОВЕЛИ ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЦЕДУРИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Розбудова ефективної системи виконання судових рішень та рішень інших органів є стратегічним напрямом реформування системи Міністерства юстиції та судової системи, що визначає нове функціонування органів в правовому полі змішаної системи виконання судових рішень.

Тенденції процесу євроінтеграції вимагають підвищення рівня виконання судових рішень в Україні, застосування законодавчих ініціатив у цій сфері та реалізацію механізму притягнення до відповідальності суб'єктів у разі ухилення від виконання судових рішень. Зниження тривалості виконання судових рішень вимагає радикальних змін в системі виконавчого провадження, що забезпечить підвищення рівня показників у сфері виконання рішень суду, систему захисту прав громадян та інвестиційну привабливість країни.

За три місяці війни в Україні було прийнято два основні важливі законодавчі акти, які змінили процедуру виконавчого провадження. Зокрема, йдеться про Закон України “Про внесення зміни до розділу XIII “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України “Про виконавче провадження” від 15.03.2022 №2129-IX[2] та Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності з примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану” № 2455-IX від 27.07.2022 [3].

Законодавчі новели передбачають певні послаблення та є сприятливими для боржників, ставлять їх у відносно вигідне становище по відношенню до стягувачів; звужують можливості виконавців відносно стягнення заборгованості з певної категорії боржників, тим самим дещо обмежуючи права стягувачів; унеможливають вчинення виконавчих дій на користь російських громадян або компаній, в тому числі українських та іноземних, що мають кінцевими бенефіціарними власниками російські компанії або громадян; встановлюють заборону виконання приватними виконавцями виконавчих написів нотаріуса; забороняють відкриття виконавчих проваджень на тимчасово окупованих територіях; внесли зміни до порядку щодо отримання статусу, діяльності, оскарження дій та притягнення до відповідальності приватних виконавців.

Під час воєнного стану заборона виконання приватними виконавцями виконавчих написів нотаріуса, є доцільним та вимушеним кроком законодавця. Оскільки певні території України знаходились або досі знаходяться під окупацією, війська агресора, а також інші недобросовісні особи, користуючись несприятливою обстановкою, могли заволодіти нотаріальними бланками, намагаючись використовувати їх для вчинення шахрайських цілей, зокрема й шляхом підробки виконавчих написів. Використання таких написів у тандемі з недобросовісними приватними виконавцями може містити потенційну загрозу правам та інтересам громадян у довгостроковій перспективі.

Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, законодавець пропонує такі кроки на користь боржників у виконавчому провадженні: фізичні особи можуть здійснювати видаткові операції з рахунків, на кошти яких накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, без урахування такого арешту за умови, якщо сума стягнення за виконавчим документом не перевищує 100 тисяч гривень.

Отже, що стосується сум, що є меншими або дорівнюють 100 тис. грн, арешти фактично скасовуються, однак формально лишаються, що дозволяє громадянам вільно користуватися власними рахунками. Мати арештовані рахунки з коштами під час війни тільки з тих підстав, що колись порушив швидкісний режим керування авто і не сплатив 680 грн штрафу – погодьтеся, не найкраща перспектива. І дійсно не першочергова задача, якою варто займатися під час воєнного стану. Тож законодавець встановлює певну малозначність сум заборгованості, відносно яких арешти у виконавчому провадженні не діють.

З іншого боку, розуміємо, що стягувач у виконавчих провадженнях навіть щодо незначної суми буде очікувати на виконання судового рішення значно довше.

Ще однією новелою, є припинення звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інший дохід боржника (крім рішень про стягнення аліментів та рішень, боржниками за якими є громадяни Російської Федерації).

Приймаючи подібне рішення, законодавець розуміє, оцінює і передбачає, за яких умов може жити громадянин під час війни, наслідком якої є економічна та соціальна криза, погіршення якості життя. Тож держава намагається зберегти доходи боржників на час війни за рахунок інтересів стягувачів. По відношенню до боржників – гуманно. А що робити зі стягувачами, чиє право було й так порушене з боку боржників неналежним виконанням своїх зобов'язань? Можемо констатувати, що тоді як інші отримують захист, інші опиняються незахищеними, оскільки держава частково припиняє виконання свого обов'язку щодо виконання судових рішень. Стаття 64 Конституції дійсно встановлює можливість обмеження прав громадян в окремих випадках, зокрема, під час дії воєнного стану. Але чомусь учасники виконавчого провадження знаходяться у нерівному стані: там, де для стягувачів обмеження, для боржників – послаблення.

Юридичні особи – боржники можуть здійснювати видаткові операції з рахунків, на кошти яких накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, виключно для виплати заробітної плати в розмірі не більше п'яти мінімальних розмірів заробітної плати в місяць на одного працівника такої юридичної особи, а також сплати податків, зборів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

В цілому можна оцінити цю зміну як позитивну, адже право та інтерес громадянина-працівника, з доходу якого роботодавець сплачує податки і збори та підтримує економіку, ставиться у пріоритет.

Забороняється примусове виконання рішень про стягнення з фізичної особи заборгованості за житлово-комунальні послуги.

Зазначимо, що заборона виконання судового рішення не означає, що суди не розглядатимуть позови про стягнення заборгованості за ЖКГ або не задовольнятимуть позовні вимоги. Що цікаво: не зовсім зрозуміло, як має

діяти виконавець у випадку надходження йому виконавчого документа про стягнення заборгованості за послуги ЖКГ або з уже відкритими провадженнями? Повертати виконавчий документ? Зупиняти виконавче провадження? Було б доречно прописати процедуру, які саме дії має вчиняти виконавець з даною категорією проваджень та виконавчих документів.

Забороняється примусове виконання рішень, боржниками за якими є юридичні особи, що здійснюють діяльність з виробництва, передачі, розподілу, постачання електричної енергії відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії», діяльність з водопостачання та водовідведення відповідно до Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», діяльність з вирощування сільськогосподарських культур, тваринництва, виробництва харчових продуктів, надання доступу до мережі інтернет, виробництва вакцин, дослідження у сфері біологічних наук, космічну діяльність відповідно до Закону України «Про космічну діяльність».

Також забороняється примусове виконання рішень, боржниками за якими є підприємства оборонно-промислового комплексу, органи військового управління, з'єднання, військові частини, вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, установи та організації, які входять до складу Збройних Сил України, підприємства залізничного транспорту.

Актуальною нормою законодавства в умовах великого обігу зброї в умовах воєнного стану є зупинення дії постанов державних виконавців про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, спорядження гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії. Таким чином, п. 3 ч. 9 ст. 71 ЗУ «Про виконавче провадження» встановлює один із додаткових стимулюючих заходів для боржників зі сплати аліментів шляхом заборони користування зброєю. Законодавчі новели тепер дозволяють таким боржникам користуватись зброєю незалежно від виконання ними обов'язку з утримання дітей.

Список використаних джерел:

1. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1403-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 30. Ст. 542.

2. Закон України «Про внесення зміни до розділу XIII “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України “Про виконавче провадження” від 15.03.2022 № 2129-IX. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/T222129?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=jl01

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності з примусового виконання судових рішень, рішень інших органів

(посадових осіб) у період дії воєнного стану» № 2455-IX від 27.07.2022.
URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/II07331I?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=jl01

4. Public Administration and the Protection of Private Rights: Questioning Its Recognition and Application Under Ukrainian Law. Brusakova O., Karmaza O., Vasylenko V, Moroz V. *Ius Humani. Law Journal*. № 11 (1). P. 29–41. *Revista de Derecho*. 2022. Vol. 11. P. 29–41. URL : <http://www.iushumani.org/index.php/iushumani/article/view/294>

5. Moroz V. Modern tools for preventing self-destructive and suicidal behavior of minors using information technology. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2022. Volume 2. № 1. P. 212–227.

6. Citizen participation in the fight against criminal offenses political and legal aspects. Moroz V., Leheza Y., Dorokhina Y., Shamara O., Miroshnychenko S. *Cuestiones Políticas*. 2021. № 39 (69). P. 212–224.

7. The right of citizens to assemble peacefully, unarmed, to hold rallies and demonstrations: historical origins and genesis of formation / Moroz V., Drozd O., Romanov M., Stremenovskyi S., Zelenyi V. *Amazonia Investiga*. 2022. № 11 (51). P. 257–266.

Пашкевич О. Я.,

курсант Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (науковий керівник – Захарченко О. В., старший викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОВИХ ЗАСАД ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В основу методології дослідження покладено діалектичний метод, який передбачає необхідність комплексного дослідження національного законодавства як явища, що перебуває в динаміці та постійному відновленні, зокрема змінюється під впливом комплексу факторів, що визначають процеси глобалізації. На основі діалектичної теорії права та з використанням діалектичного методу в давньому тексті запропоновано розуміння поняття національного законодавства України та визначено основні напрями трансформації національного законодавства України під впливом глобалізації. Тож саме поняття у широкому значенні розуміється як система законів та інших нормативних актів, що приймаються Верховною Радою України та вищим органами виконачої влади.

Відповідно, особливості співвідношення національного законодавства України із законодавством Європейського Союзу можна розглядати через такі категорії діалектики, як загальне, спеціальне та одиничне. Одиничними при цьому є єдині, індивідуальні, специфічні, спеціальні норми чинного законодавства України. Законодавство Європейського Союзу є загальним. У

процесі адаптації законодавства України до права Європейського Союзу постає завдання: поєднати одиничне (українське законодавство) із загальним через посередницьку ланку, а саме через спеціальне.

Напрямом трансформації національного законодавства України в умовах глобалізації можна назвати рецепцію права зі збереженням національної правової традиції. Історичним основним напрямком глобалізації у сфері права є рецепція права. Рецепція – це запозичення, сприйняття національним правом однієї держави принципів, інститутів, норм іншої держави. Шляхом запозичення нормативних актів і правових інститутів інших держав досягається одноманітність правового регулювання подібних груп суспільних відносин у різних країнах. Глобалізація у сфері права неможлива без рецепції, яка в сучасних умовах проявляється по-різному і сприяє, зрештою, зближенню законодавств різних держав. Однак рецепція може мати небажані наслідки та призвести, зрештою, до відмови від запозичених інститутів, прийнятих без урахування традиційних культурних основ національного права.

Звертається увага на те, що зміна законодавчих засад євроінтеграційного курсу України є важливим політико-правовим чинником трансформації не лише системи правової системи держави у формальному розумінні, а й правосвідомість широких мас населення. Це пояснюється феноменом дії так званого «закону майбутнього». На практиці таке явище проявляється в тому, що в суспільстві на ментальному рівні зростає рівень очікувань від держави щодо активізації проєвропейської політики, подальшого реформування національного законодавства в напрямку імплементації європ. моделі соціального регулювання. Відповідно, відбувається вплив на свідомість людей «майбутніх норм права», які покликані регулювати суспільні відносини, що тільки починають зароджуватися.

Окреслено подальші пріоритети розширення законодавчих засад європейської інтеграції України. Зокрема, це оптимізація механізму суттєвої реалізації євроінтеграційних перетворень у практиці національного державного управління, а також підготовка законодавчого забезпечення для подолання глобальних політичних ризиків та економічних загроз, які можуть виникнути у зв'язку з реалізацією Угоди про асоціацію.

Перш за все, Україна має розвивати та накопичувати практику застосування законодавства у сфері підвищення інвестиційної привабливості України, гарантування правового захисту іноземних інвестицій, приведення національного виробничого сектору України до вимог ЄС, гармонізації національної моделі правового регулювання ринку праці з ЄС, посилення інституційної спрямованості української влади на імплементацію.

Список використаних джерел:

1. Яковюк І. В. Інноваційна стратегія ЄС: уроки для України. *Право та інноваційне суспільство*. 2014. № 2.

2. *Матюшенко І. Ю., Беренда Л. І., Резніков В. В.* Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції: навчальний посібник. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 2015.

3. *Шульга А. М.* Загальнотеоретичні аспекти правомірної поведінки особи: монографія. Харків: Майдан. 2013.

Лутай Д. А.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доцент,
директор ННІ права та міжнародно-правових відносин
Університету митної справи та фінансів)

ШТРАФ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ

Порушення митних правил з кожним днем набуває все більших масштабів і тому постає потреба у вдосконаленні правового регулювання накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил. Боротьба з порушеннями митних правил є одним із основних завдань органів, які безпосередньо здійснюють державну митну справу і реалізують державну митну політику.

Поняття «порушення митних правил» закріплено на законодавчому рівні у ч. 1 ст. 458 МК України. Відповідно до положень цієї статті порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений МК України та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи МК України чи іншими законами України, і за які МК України передбачена адміністративна відповідальність [1].

Порушення митних правил тягне за собою певні наслідки – накладення адміністративних стягнень. Згідно з положеннями ст. 461 МК України за порушення митних правил можуть бути накладені такі адміністративні стягнення, як попередження; штраф; конфіскація [1].

Пропоную більш детально розглянути один із зазначених вище адміністративних стягнень – штраф. Перш за все хочу зазначити, що штраф накладається на правопорушників в адміністративному порядку у випадках і межах, передбачених МК України і є основним та найбільш поширеним адміністративним стягненням майнового характеру.

Ченцов В. В. у своїй роботі слушно зазначає, що штраф в адміністративно-юрисдикційній практиці органів доходів і зборів являє

собою домінуючу форму адміністративної відповідальності, оскільки він передбачений як альтернативний захід стягнення за більшість порушень митних правил [2, с. 67].

На законодавчому рівні поняття «штраф» закріплено у ч. 1 ст. 464 МК України. Згідно з положеннями цієї норми штраф варто розуміти як адміністративне стягнення за порушення митних правил, що полягає у покладенні на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за таке правопорушення, обов'язку сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається МК України залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення [1].

Досліджуючи проблеми застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил, Батанова Л. О. стверджує, що розмір штрафу може визначатися у відсотках від несплаченої суми митних платежів або у відсотках від вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України поза митним контролем, з приховуванням від митного контролю чи шляхом недекларування. Також авторка зазначає, що розмір штрафу може визначатися у кратному розмірі неоподаткованого мінімуму доходів громадян [3, с. 46].

Хочу звернути увагу на те, що відповідно до ч. 2 ст. 464 МК України сплата штрафу, якщо при цьому не застосовується адміністративне стягнення у вигляді конфіскації товарів, транспортних засобів, зазначених у п. 3 ст. 461 МК України, не звільняє особу, яка вчинила порушення митних правил, від сплати митних платежів, крім випадків, передбачених МК України [1].

Висвітлюючи поточний стан правового регулювання штрафів як адміністративних стягнень за митним законодавством, Ліпинський В. В. наводить приклади адміністративних правопорушень, що караються штрафом, та розміри цих грошових стягнень. З цього приводу, автор слушно наголошує на «використанні в адміністративно-деліктному митному законодавстві підходу до визначення суми штрафу, за яким вона або є твердою, або вираховується залежно від значень, які характеризують допущене фізичною особою чи підприємством порушення митних правих». Також доцільно зазначено, що за цього підходу не встановлюються нижня та верхня межі штрафів, що виключає гнучкість у визначенні розміру стягнення [4, с. 184].

Проаналізувавши все вищезазначене, можна зробити наступні висновки. Застосування адміністративних стягнень, зокрема і накладення штрафів за порушення митних правил, має ґрунтуватися на єдиних, законодавчо закріплених та чітко визначених положеннях. Положення митного законодавства про застосування штрафів за порушення митних правил має тлумачитися з урахуванням принципу пропорційності, який вимагає забезпечення відповідності адміністративних стягнень за порушення митних правил тяжкості та наслідкам цих порушень, ступеню вини правопорушника з урахуванням усіх обставин справи.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України: Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. Редакція від 01.10.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#top> (дата звернення: 10.10.2022).
2. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил: навч. посіб. за заг. ред. В. В. Ченцова. Істина, 2010. 208 с.
3. Батанова Л. О. Адміністративні стягнення за порушення митних правил: проблеми застосування. *Митна справа*. 2014. № 1. С. 42–47.
4. Ліпинський В. В. Адміністративний штраф за порушення митних правил: правова основа та перспективи вдосконалення їх тлумачення. *Юридичний вісник*. 2020. № 6. С. 183–192.

Тихенко Я. В.,
курсант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(науковий керівник – Логінова М. В., капітан поліції,
викладач кафедри цивільного права та процесу ФПФПКП
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)

НАПРЯМИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ СУДОВИХ ПРОЦЕДУР У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Цивільний процес і форма цивільного процесу, які вирізняються єдністю змісту, мають водночас процесуальні ознаки: різні правила розгляду окремих груп справ, що містяться в різних видах цивільного судочинства, під час розгляду та ухвалення рішення. справи в суді першої інстанції. Таким цивільним провадженням згідно зі ст. 15 ЦПК України є позовне, приписне та окреме провадження, за правилами якого мають бути захищені порушені, невизнані права, свободи чи інтереси оспорюваних цивільних осіб, житлових, земельні, сімейні, трудові та інші відносини, крім випадків, коли ці питання розглядаються за правилами іншого суду.

Не заперечуючи практичної необхідності зовнішньої диференціації цивільних процедур за видами (позивач, судова заборона, окрема процедура), ми також підтримуємо внутрішню диференціацію судових процедур у рамках певного виду цивільного процесу та вважаємо, що регулювання судової діяльності не може бути обмежується визначенням загальної (єдиної) норми цивільного судочинства для всіх без винятку категорій справ у межах того чи іншого виду цивільного судочинства при розгляді судом першої інстанції, оскільки особливість правового регулювання цивільне судочинство стосується процесуальних правовідносин, юридична дисципліна яких охоплює кожен процесуальний суд апеляційної інстанції та кожен дію сторони процесу, також беручи до уваги характер спору.

Так, загально визнано, що поділ судочинства з розгляду цивільних справ на види здійснюється за такими критеріями: об'єкт правового захисту; мета судової діяльності; спосіб захисту. Поширеною є думка, що матеріально-правова природа заяви визначає порядок розгляду цивільного процесу, тобто є критерієм розмежування видів цивільного процесу [1]. Водночас характер цивільного процесу визначає імена осіб, які беруть участь у процесі, та їх правовий статус, деталі відкриття провадження у справі, можливість застосування індивідуальних засобів захисту, строки, призначення завдання як докази, деталі прийняття та оформлення юридично обов'язкового акта.

Вид цивільного процесу, як зазначають процесуалісти, характеризує диференціацію цивільних процесів «по горизонталі» [2], виокремлюючи в кожному виді процесу об'єкт судової діяльності, і на цій основі та за допомогою норм визначає загальну підсудність. приєднання цивільних справ до відповідного судочинства [3].

Ці провадження поділяються на види за певними правилами, що визначають особливості розгляду тієї чи іншої групи справ [4], хоча ці особливості розгляду цивільних справ не можуть створити автономний порядок їх розгляду в межах єдина форма цивільного процесу [5].

Тому саме групи справ повинні становити особливий судочинство щодо деталей їх розгляду в межах певного виду цивільного судочинства.

Наразі судові процедури передбачають окремі судові процедури, які регулюють, наприклад, деталізацію доказів у випадках дискримінації та у справах, пов'язаних із запитом керівника чи роботодавця або створенням загрози негативного застосування тих самих заходів. вплив на скаржника (ч. 1 ст. 60 ЦК України). Іншими словами, для розгляду трудових спорів існують окремі судові процедури. Водночас, порівняно з іншими категоріями цивільних справ про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних правовідносин тощо, такого спеціального судочинства немає в цивільний кодекс України. Наприклад, у Цивільному кодексі України 1963 р. у частині провадження у справах, що виникають з адміністративно-правових відносин, було передбачено судочинство, в якому встановлювалися особливості розгляду: 1) скарг про порушення виборчого та поіменного порядку; складає списки громадян, які мають право брати участь у референдумі; 2) скарги на рішення і дії обласної, районної (територіальної) виборчої комісії під час виборів депутатів і голів сільських, селищних, районних, міських, районних у містах, обласних рад та заяви про скасування рішень сесії. виборча комісія; 3) скарги на рішення, дії чи бездіяльність щодо виборів народних депутатів України; 4) скарги на дії органів і посадових осіб, пов'язані з накладенням адміністративних стягнень; 5) скарги на рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб; 6) заява прокурора про визнання незаконними правового акта суб'єкта, рішення чи дії посадової особи.

З викладеного можна зробити висновок, що види існуючого цивільного процесу, зокрема позовного провадження, повинні розвиватися в напрямку диференційованого судочинства залежно від фактичних і юридичних особливостей розгляду окремих груп справ, які є вирішальними для них групи підприємств додаткові вимоги щодо змісту клопотання та доказів, необхідних для вирішення справи, фактичного складу сторін провадження, додаткові вимоги щодо змісту рішення та деталей його виконання.

Список використаних джерел:

1. *Бобрик В. І.* Теоретико-методологічні засади співвідношення змісту понять «вид і порядок судочинства» та «правила провадження» в цивільному і господарському процесах. *Науковий вісник Академії муніципального управління.* 2014. Вип. 1. С. 147–151.

2. Цивільне процесуальне право України: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, П. І. Радченко та ін.; за ред. В. В. Комарова. Харків: Основа, 1992. С. 17.

3. *Сахнова Т.* Судебные процедуры (о будущем цивилистического процесса). *Арбитражный и гражданский процесс.* 2009. № 2. С. 9–14.

4. *Комаров В. В.* Цивільне процесуальне законодавство у динаміці розвитку та практиці Верховного Суду України. Харків: Право, 2012. С. 52.

Кравець А. В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доцент,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА НАКЛАДЕННЯ СТЯГНЕННЯ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Адміністративне стягнення – це визначена в законі міра покарання у вигляді певних несприятливих заходів морального й матеріального характеру, яка застосовується щодо суб'єкта порушення митних правил за його протиправне діяння.

За порушення митних правил застосовується лише три види адміністративних стягнень: попередження, штраф, конфіскація.

Згідно глави 67 статті 463 МК України, попередження є стягненням матеріального характеру, що є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому. Керівник митного органу або його представник приймає рішення про попередження у вигляді постанови про накладення адміністративного стягнення. Рішення буде повідомлено правопорушнику [1].

Як зазначено у статті 464 МК України, штраф є грошовим стягненням застосування якого передбачено майже за кожен вид порушення митних правил. Штраф полягає у покладенні на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за таке правопорушення, повинен сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається МК України залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення. Розміри штрафів за порушення митних правил дещо відрізняються від тих, що накладаються за правопорушення, передбачені КУпАП. По-перше, усі розміри штрафів не коливаються в межах певної суми (наприклад, від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян), а є фіксованими із чітко визначеною їх сумою. По-друге, поряд із фіксованим розміром штрафу використовується його обчислення залежно вартості товарів, транспортних засобів – безпосередніх предметів порушення митних правил або розміру несплаченої суми митних платежів. Так, переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил (ч. 1 ст. 483 МК), а вчинення дій, спрямованих на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інших протиправних дій, спрямованих на ухилення від сплати митних платежів, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 300 % несплаченої суми митних платежів [1].

Щодо конфіскації, як зазначено у ст. 465 МК України. Конфіскація товарів як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів, зазначених вище, і безоплатній передачі їх у власність держави. При цьому моторні транспортні засоби та несамохідні транспортні засоби, що буксируються ними, розглядаються як самостійні об'єкти конфіскації. Це стягнення може бути застосоване виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються МК та іншими законами України. Конфіскація товарів і транспортних засобів застосовується незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення [1].

Щодо строків накладення адміністративних стягнень. Якщо справи про порушення митних правил відповідно до статті 522 МК України розглядаються митними органами, адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через шість місяців з дня вчинення правопорушення, а у разі розгляду митними органами справ про триваючі порушення митних правил, – не пізніше, ніж через шість місяців з дня виявлення цих правопорушень. Якщо справи про порушення митних правил розглядаються судами (суддями), адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через шість місяців з дня вчинення правопорушення, а в разі розгляду судами (суддями) справ про триваючі порушення митних правил, – не пізніше, ніж через шість місяців з дня виявлення цих правопорушень.

У разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил, адміністративні стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше ніж через три місяці з дня прийняття рішення про закриття кримінального провадження, але не пізніше ніж через два роки з дня вчинення правопорушення. За одне порушення митних правил може бути накладене основне або основне й додаткове стягнення. Попередження та штраф можуть застосовуватися тільки як основні адміністративні стягнення за порушення митних правил. Конфіскація товарів і транспортних засобів може застосовуватися як основне і як додаткове адміністративне стягнення. Водночас, якщо статтею, якою встановлюється адміністративна відповідальність за порушення митних правил, передбачається основне і додаткове адміністративні стягнення, застосування лише додаткового адміністративного стягнення без основного не допускається. Останнє правило не діє лише в одному випадку, коли до відповідальності притягається особа щодо якої кримінальне провадження закривається, але в її діях наявні ознаки порушення митних правил [1].

Як зазначав Ліпінський В. В.: «Митний кодекс України має сприяти своєчасному, всебічному, повному й об'єктивному з'ясуванню обставин у кожній справі про порушення митних правил, не допускати притягнення до адміністративної відповідальності невинних осіб, зокрема нерезидентів, під час розпорядження тимчасово ввезеними на митну територію України транспортними засобами особистого користування, що, у свою чергу, впливає на міжнародний імідж нашої держави» [2, с. 37].

Варто зазначити, що стягнення за порушення митних правил накладаються в межах, встановлених МК України. Потреби індивідуалізації та персоніфікації відповідальності вимагають, щоб при перевірці митним органом матеріалів про вчинення митного правопорушення необхідно враховувати всі обставини справи, як пом'якшуючі, так і обтяжуючі, а також особистість затриманого, ступінь його вини та майновий стан.

Кожне стягнення є покаранням, мірою відповідальності, призначеної за проступки, а застосування будь-якого стягнення означає настання адміністративної відповідальності і тягне для винного несприятливі юридичні наслідки.

Адміністративні стягнення накладаються компетентними органами і посадовими особами шляхом видання спеціальних індивідуальних актів управління, що мають примусовий характер. Примусовий вплив повинен бути справедливим, відповідати характеру проступку й особи правопорушника.

Список використаних джерел:

1. Митний Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. Редакція від 01.10.2022 (дата звернення 09.10.2022). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

2. *Літинський В. В.* Правові аспекти притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил нерезидентів (на прикладі розпорядження тимчасово ввезеними на митну територію України транспортними засобами особистого користування). *Вісник Академії митної служби України*. Сер.: Право. 2013 (7). С. 37–41.

Бурхан-Крутоус Л. А.,
аспірант кафедри адміністративного права Інституту права ЗВО
“Міжнародний університет бізнесу і права”

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОКРЕМИХ ЗАВДАНЬ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ СУДДІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Мета діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України являє собою кінцевий результат, якого намагається досягти Вища кваліфікаційна комісія суддів України, а саме забезпечити формування суддівського корпусу, переведення суддів, а також забезпечення їх належного кваліфікаційного рівня. Завдання, які покладаються на Вищу кваліфікаційну комісію суддів України конкретизують її мету, а також визначають засоби та шляхи її досягнення з урахуванням особливостей адміністративно-правового статусу.

Насамперед, мова йде про спеціальну підготовку кандидатів на посаду судді. Спеціальна підготовка кандидата на посаду судді включає теоретичну та практичну підготовку судді в Національній школі суддів України. Програму, навчальний план та порядок проходження спеціальної підготовки кандидатами на посаду судді затверджує Вища кваліфікаційна комісія суддів України за рекомендацією Національної школи суддів України. Спеціальна підготовка проводиться протягом дванадцяти місяців за рахунок коштів Державного бюджету України. На період проходження кандидатом підготовки за ним зберігається основне місце роботи, виплачується стипендія в розмірі не менше половини посадового окладу судді місцевого суду загальної юрисдикції. Строк проходження спеціальної підготовки в Національній школі суддів України зараховується до стажу роботи в галузі права (ст. 71 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [1]). Слід відзначити, що організація спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді здійснюється на засадах: навчання за єдиною уніфікованою Програмою спеціальної підготовки, затвердженою рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; практичної спрямованості навчального процесу, необхідної для оволодіння кандидатами на посаду судді професійними навичками суддівської роботи; єдності та обов'язковості завдань для кандидатів на посаду судді під час проходження спеціальної підготовки; єдності системи добору та підготовки викладачів та суддів-викладачів; єдності критеріїв та порядку оцінювання проходження

кандидатами на посаду судді спеціальної підготовки (п. 3.2 Положення про порядок проходження спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді). Пріоритет практичної підготовки вимагає організації і проведення постійно діючих семінарів з актуальних питань функціонування судової системи. Для цього вкрай потрібна ефективна співпраця із вищими судовими органами, судами апеляційної інстанції.

Завдання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України пов'язані також з періодичним навчанням суддів з метою підвищення рівня їх кваліфікації. Періодичне навчання суддів з метою підвищення рівня кваліфікації триває: для суддів – не рідше одного тижня на рік протягом усієї трудової діяльності; для суддів, які мали перерву в роботі більше року (за виключенням суддів, відряджених для викладання до Національної школи суддів України), або змінили спеціалізацію – одноразово тривалістю два тижні. У 2013 р. в Національній школі суддів України підвищення рівня кваліфікації пройшли 5976 суддів, а у 2014 р. – вже 3887 суддів. Наприклад 15–16 червня 2015 р. в місті Чернівцях місцевим регіональним відділенням Національної школи суддів України спільно з Координатором проектів ОБСЄ в Україні за фінансової підтримки уряду Канади в рамках проекту «Гарантування дотримання прав людини при здійсненні правосуддя» було проведено періодичне навчання двадцяти семи суддів місцевих загальних судів з Вінницької, Тернопільської, Хмельницької та Чернівецької областей з метою підвищення рівня кваліфікації на тренінгу з питань застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини під час здійсненні правосуддя [2, с. 9].

Діяльність Вищої кваліфікаційної комісії суддів України стосується і підготовки працівників апаратів судів та підвищення їхньої кваліфікації. Підготовка працівників апаратів судів триває до одного тижня не рідше одного разу на три роки. Зазначимо, що підготовка організовується з максимальним врахуванням потреб судової системи, використанням можливостей новітніх інформаційних технологій та якомога більшого залучення суддів. Основними формами підготовки є аудиторні заняття, конференції, круглі столи, дистанційне навчання тощо. Основними видами аудиторних занять є: навчальна лекція, практичне заняття, семінари, тренінги [3].

Таким чином, основними завданнями Вищої кваліфікаційної комісії суддів України є формування суддівського корпусу, переведення суддів, забезпечення їх належного кваліфікаційного рівня. Практичне ж виконання зазначених завдань Вищою кваліфікаційною комісією суддів України реалізується шляхом: практичної підготовки кандидатів на посаду судді з числа осіб, які мають вищу юридичну освіту і відповідають вимогам, встановленим законодавством щодо кандидатів у судді, підвищення кваліфікації суддів, суддів, які тимчасово відсторонені від здійснення правосуддя, а також працівників апаратів судів.

Список використаних джерел:

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL : <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/1402-19>
2. *Ніколайчук С. В.* Адміністративно-правовий статус Національної школи суддів України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2015. 16 с.
3. Про затвердження Регламенту Вищої кваліфікаційної комісії суддів України: Рішення ВККСУ від 13 жовтня 2016 р. № 81/зп-16 (в редакції від 02 липня 2019 р.). URL : <https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/regulations020719>

Хрідочкіна М. О.,
викладач суспільних дисциплін вищої категорії
Кам'янського державного енергетичного коледжу

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ СТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Характерною ознакою розвинутої національної економіки є висока частка в її структурі наукоємних високотехнологічних галузей, що формують спроможність соціально-економічної системи конкурувати на зовнішньому ринку та швидко відповідати на сучасні глобальні виклики. Глобальні виклики формують внутрішній простір України, зумовлюють її внутрішню і зовнішню політику, породжують проблеми та суперечності, які мають не лише ендогенне, а й екзогенне походження. Глобалізація означає перехід системи національного господарства в інтегроване світове господарство. Вона призводить не просто до встановлення і розвитку відносин між економічними, соціальними та іншими суб'єктами різних країн, а й до різкого збільшення значущості цих відносин. Водночас вплив глобалізаційних процесів зумовлює необхідність нових теоретичних підходів для обґрунтування структурних зрушень у вітчизняній економіці. Економічна політика в сучасній Україні також формується під впливом структури народного господарства, що склалася раніше.

На сучасному етапі розвитку України постановка питання про наслідки процесів економічної глобалізації для окремих країн і груп країн світового співтовариств є виправданою. З одного боку, теорія міжнародної економіки однозначно свідчить про те, що відкриття ринків для іноземної конкуренції, інтенсифікація міжнародної торгівлі, міждержавного переміщення фінансових ресурсів та інвестицій створюють можливості для більш ефективного використання світових виробничих факторів, збільшення світового виробництва [1, с. 271]. Отже, глобалізація пов'язана з потенційною перевагою країн, що приймають участь у цьому процесі. Водночас інтенсифікація конкуренції на глобальних товарних і фінансових ринках, особливо в умовах поєднання глобалізації з масштабною лібералізацією господарського життя, що стало основним змістом

неоліберальної моделі глобалізації, означає неминучі ризики як для окремих компаній, що поступаються в конкурентній боротьбі більш сильним, так і для окремих країн. Причому для розвинених країн потенційні вигоди глобалізації досить вагомі, а ризики у вигляді скорочення окремих виробництв, перерозподілу доходів і можливого зростання соціальної нерівності можуть бути частково компенсовані соціальною політикою держави.

Для країн, що розвиваються, і країн із перехідною економікою, зокрема для України, ситуація виглядає по-іншому. Вигоди глобалізації внаслідок більш слабких конкурентних позицій цих країн на світових ринках не завжди очевидні, тоді як потенціал нейтралізації ризиків унаслідок недостатнього рівня розвитку істотно більш обмежений, ніж у розвинених держав. Транснаціональні корпорації розвинутих країн, які розгортали економічну активність у периферійних економіках, найчастіше нехтують національними інтересами країн-реципієнтів [2, с. 32]. Транснаціональні корпорації використовують як внутрішні ресурси цих країн, так і міжнародні (інформацію, менеджмент, кредитні кошти, транспорт та інше) фактори виробництва. Транснаціональні корпорації створюють потужну конкуренцію місцевим компаніям і тіснять їх на внутрішньому ринку.

Часто в приймаючих країнах вони домагаються преференційного (порівняно з національними підприємствами) режиму господарської діяльності у вигляді зниження податків, плати за використання місцевої інфраструктури та інших пільг. У гонитві за прибутком вони можуть деформувати внутрішні виробничі зв'язки і структуру національного господарства, провокувати соціально-економічні конфлікти і загострювати політичну ситуацію в країні. Найбільше від глобалізації втрачають середні та малі національні підприємства, що перебуває в одному ринковому сегменті з великими закордонними щодо даної країні транснаціональними корпораціями [3, с. 149]. Їм важко витримати конкуренцію з гігантами і у них, як правило, немає лобістських можливостей для отримання більш пільгового податкового режиму.

З урахуванням таких світових тенденцій, для України немає іншого шляху, крім орієнтації реформ на побудову моделі нової економіки в її сучасному загальнонауковому розумінні. Але завдання має бути ще ширшим: українська модель повинна відображати національні особливості в етнічному, історичному, ресурсному і геополітичному сенсі. Не маючи жодних важелів впливу на сферу міжнародних фінансів та діяльність транснаціональних корпорацій, країна може лише пристосовуватися до коливань світової фінансової кон'юнктури, зумовлених діями світових фінансових центрів.

Таким чином, успіх інтеграції України у світове господарство залежить від чіткої, зваженої зовнішньоекономічної політики, що включає весь комплекс проблем, пов'язаних із зовнішньою торгівлею, інвестиційним і науково-технічним співробітництвом, забезпеченням

економічної безпеки. Головна мета державної зовнішньоекономічної політики полягає в створенні умов для формування та реалізації довгострокових конкурентних переваг вітчизняних товаровиробників.

Список використаних джерел:

1. Хлівнюк Т. П. Економіко-технологічні фактори модернізації соціальної держави. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2021. Вип. 89. С. 269–277.

2. Шашина М. В. Принципи структурної модернізації регіональної економіки в умовах структурних зрушень. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 11. С. 29–38.

3. Назарова Л. В. Стратегічні напрями модернізації механізму управління економікою регіонів. *Modern economics*. 2020. № 23. С. 148–154.

Ломакіна А. А.,

к.ю.н., асистент кафедри підприємництва, організації виробництва та теоретичної і прикладної економіки

Українського державного хіміко-технологічного університету

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Сьогодні в Україні існує створена та консолідована комплексна нормативна база для виконання завдань публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності, яка являє собою ієрархічну систему правових норм. Але, водночас, сучасна реформа сфери інтелектуальної власності, безумовно, тісно пов'язана з підготовкою нової концепції законодавства у цій сфері. І саме на визначення концептуальних засад нового законодавства, а також перспектив його систематизації та удосконалення, і повинна бути спрямована діяльність науковців та практиків у сфері інтелектуальної власності [1]. Саме такий підхід і повинен стати основою збалансованої правової політики. Проте розпорошений масив національного законодавства не сприяє його одноманітному, а відповідно і ефективному застосуванню.

Потребує, на нашу думку, удосконалення термінологічний апарат, який використовується галузевим законодавством у сфері інтелектуальної власності, та приведення його до однакового розуміння, а також порядку розподілу прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку з виконанням трудового договору або договору про створення за замовленням і використанням об'єктів права інтелектуальної власності, договору про виконання науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт тощо та порядку розподілу прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені за рахунок коштів державного бюджету. Крім того,

удосконалення потребує і законодавство України про нотаріат у частині закріплення права нотаріусів забезпечувати докази щодо використання об'єктів права інтелектуальної власності у мережі Інтернет.

З урахуванням питань геополітичного характеру, актуальним завданням публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності виглядає і створення нормативної бази щодо охорони інтелектуальної власності у військово-технічній сфері. Мова йде насамперед про невідкладність вирішення завдань розроблення правового режиму та системи управління об'єктів права інтелектуальної власності у військово-технічній сфері, а також створення реєстру результатів науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт військового, спеціального та подвійного призначення. Актуальними завданнями залишаються нормативне забезпечення передбачення пільг у процедурах реєстрації прав на об'єкти інтелектуальної власності військового, спеціального та подвійного призначення і забезпечення обліку об'єктів права інтелектуальної власності військового, спеціального та подвійного призначення, створених за рахунок коштів державного бюджету [2, с. 92–93]. Суб'єкти права інтелектуальної власності у військово-технічній сфері потребують надання методологічної, методичної та іншої допомоги, а також удосконалення механізмів взаємодії з центральними органами виконавчої влади та виконавцями державних контрактів на проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських цивільного призначення з метою забезпечення правової охорони та використання отриманих результатів інтелектуальної діяльності [3, с. 11]. Сучасного нормативного забезпечення потребує також проведення перевірки діяльності державних замовників та організацій – виконавців державних контрактів.

Потребують відповідного нормативного регулювання і проблеми утилізації (ліквідації, знищення) як самого матеріального носія об'єкта інтелектуальної власності після його використання, так і відходів, що виникають під час виробництва такої продукції, на етапі проектування технологій створення продукції, в якій реалізовані об'єкти інтелектуальної власності. Необхідність утилізації матеріального носія, в якому реалізований об'єкт (об'єкти) інтелектуальної власності обумовлюється, у першу чергу, екологічними проблемами забруднення пластмасовими (пляшками, кульками, побутовими приладами та деталями від них) металевими (використаними трубами, деталями автотракторної техніки та іншими металовиробами), скляними і гумовими виробами, а також різноманітними виробами хімічного походження.

Отже, принципового значення для реформування адміністративного законодавства щодо інтелектуальної власності набуває усунення колізій між понятійним апаратом та змістом норм адміністративно-правового законодавства та іншими галузями права (цивільним, господарським та адміністративним) у питаннях правової охорони інтелектуальної власності. Також потребують подальшого реформування механізми охорони і захисту

прав інтелектуальної власності та розвиток нормативно-правової бази щодо охорони об'єктів інтелектуальної власності з врахуванням розвитку новітніх інформаційних технологій, інтенсифікація боротьби з Інтернет-піратством.

Список використаних джерел:

1. Інтелектуальна власність в Україні. Стан та концептуальні засади розвитку: Рекомендації слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти від 17 червня 2015 р. протокол № 13. URL : <http://www.kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36355.doc>

2. *Полторак М. Ф., Атрохов А. В., Васильєв О. М., Звір В. Б.* Теоретико-практичні аспекти реалізації та захисту права інтелектуальної власності при розробленні озброєння і військової техніки. *Військово-технічний збірник*. 2013. Вип. 1. С. 92–95.

3. *Зайківський О. Б., Оністрат О. А.* Проблеми охорони інтелектуальної власності у військово-технічній сфері. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 1. С. 5–16.

Подгорна А. В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпінський В. В., д.ю.н., доцент, директор
Навчально-наукового інституту права та міжнародно-правових відносин
Університету митної справи та фінансів)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ШТРАФУ ЯК АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Законодавство має властивість постійно змінюватись та удосконалюватись, шукаючи більш оптимізовані, дієві та гуманні засоби контролю за правопорядком. Не є винятком й митне законодавство, зміни якого впливають на організацію протидії правопорушенням на кордоні та обсягу відповідальності за протиправну поведінку громадян та осіб, що переміщують товари та транспортні засоби через митний кордон. Для запобігання та санкціонування порушення митних правил існують певні адміністративні стягнення, у тому числі й штрафи. Так тільки у 2021 році результатом здійснення аналітично-пошукової роботи, а також проведених заходів було виявлено митницями 28 128 порушень митних правил із вартістю предметів правопорушень на суму понад 2,8 млрд грн, що є в двічі більшим показником ні за 2020 рік. За результатами розгляду справ про порушення митних правил митницями розглянуто 12 582 справи про правопорушення митних правил. Було астосовано адміністративні стягнення у вигляді штрафу на суму майже 489 млн грн [2, с. 13]. Тому дослідження ефективності такого виду адміністративного стягнення з метою зменшення кількості порушень митних правил є актуальним на сьогоднішній день.

Проблеми щодо адміністративної відповідальності за порушення митних правил і зокрема дієвості штрафу як адміністративного стягнення за порушення митних правил досліджувались науковцями, а саме: В. В. Ліпинський, А. Є. Плетньова, С. А. Стороженко, В. Я. Настюк, С. В. Ківалов, А. В. Мазур, К. К. Сандровський, В. В. Ченцов. Тим не менш, вказана проблема залишається актуальною.

Науковий інтерес до штрафу є обґрунтованим важливістю своєї місії щодо запобігання порушень митних правил. Порушення митних правил за своєю юридичною природою належать до адміністративних правопорушень. Штраф – найпоширеніше адміністративне стягнення, покладення на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за правопорушення, обов'язку сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається Митному кодексі України залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення [1, с. 23].

Штрафи за порушення митних правил можуть сягати досить значних розмірів та застосовуються лише до винних у вчиненні адміністративних проступків. З кожною новою редакцією Митного кодексу України, як правило, адміністративна відповідальність посилюється у зв'язку повтореністю вчинення правопорушення, що вказує на прогресивність законодавства. Порівнюючи з країнами Євросоюзу, вітчизняні методи боротьби з протиправною поведінкою є менш результативними, не здатними запобігти та припинити вчинення правопорушень, тому адміністративні стягнення, зокрема у вигляді штрафів, не досягають бажаного результату. Це проявляється у співвідношенні прийнятих рішень про сплату штрафів та реально сплачених штрафів: за результатами справ судами накладено стягнень на суму понад 1.7 млрд грн, з них до державного бюджету нараховано майже понад 147 млн грн, що складає всьоголише 10 % [2, с. 13]. Можливо, розмір штрафів потрібно переглянути в бік зменшення. Також законодавством передбачено обов'язкове з'ясування обставин та інші умови, що пом'якшують або обтяжують відповідальність під час розгляду справи, що є неможливим через установлення чітко визначених санкцій без надання встановлення нижньої та верхньої межі розміру штрафів, що створює умови, коли на розмір штрафу не впливають чинники, які є обов'язковими та передбачені у статті 33 КуАП, що теж створює певні незручності та непорозуміння.

З усього вищевказаного можна дійти висновку, що проблема використання штрафу як адміністративного стягнення за порушення митних правил є досі актуальною, а митне законодавство потребує удосконалення та створення більш ефективних та дієвих методів протидії протиправної поведінки щодо митних правил. Ліпинський В. В. у своїй науковій роботі рекомендує щоб тлумачення законодавства про застосування штрафів за порушення митних правил здійснювалось з урахуванням принципу пропорційності, який вимагає забезпечення відповідності адміністративних стягнень за порушення митних правил

тяжкості та наслідкам цих порушень, ступеню вини правопорушника з урахуванням усіх обставин справи. [4, с. 189]. Штрафи виступають засобом покарання та запобігання протиправної поведінки та поповнюють державний бюджет. Тому важливим є перегляд розміру штрафів, встановлення верхньої та нижньої міри розміру штрафу, які встановлюються залежно від різних чинників, таких як наявність обтяжуючих чи пом'якшуючих обставин та інші. Зазначене допоможе розв'язати безліч проблем.

Список використаних джерел:

1. Єніна А. Митне регламентування порушень митних правил та відповідальності за їх порушені. *Міжнародний науковий журнал*. 2020. № 1. С. 19–28.

2. Звіти про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2021 рік та покладених на неї завдань. Державна фіскальна служба України. С. 60. URL : <https://customs.gov.ua/web/content/5869?unique=54f052c77c68a389fbcc1616bcd46d0a137ef2d3&download=true>

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: прийнято Верховною Радою Української РСР 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122. Редакція від 26.07.2022 р.

4. Ліпинський В. В. Адміністративний штраф за порушення митних правил: правова основа та перспективи вдосконалення їх тлумачення. *Юридичний вісник*. 2020. № 6. С. 183–192.

Легеза Є. О.,

д.ю.н., проф., професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів

ПУБЛІЧНИЙ ІНТЕРЕС ЯК ОСНОВА НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ (АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Зміна «державоцентристської» ідеології на «людиноцентристську», визнання пріоритету служіння держави людині (публічно-сервісна діяльність) – це, безумовно, як зазначив С. Г. Стеценко, позитивні досягнення українського суспільства [1].

У працях українських правників у разі використання категорії «послуги» головний акцент робиться на юридичних аспектах, зокрема на адміністративній процедурі їх надання. Пояснити це можна тим, що першими вченими, які сформуvalи теорію послуг в Україні, є, насамперед, представники науки адміністративного права (В. Б. Авер'янов, І. П. Голосніченко, С. В. Ківалов, І. Б. Коліушко, В. С. Куйбіда, А. О. Селіванов, В. П. Тимощук та інші).

В. М. Гаращук стверджує, що те, що головними опонентами цієї теорії є також представники юридичної науки, які ставлять під сумнів саму можливість вживання категорії «послуги» стосовно діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування [2, с. 109–114], зумовило особливо жваві дискусії із цього питання в юриспруденції.

Так, Г. М. Писаренко та О. М. Буханевич зазначають, що сучасна доктрина адміністративного права, яка формується в Україні, передбачає деяке зміщення акцентів, нове розуміння «публічності», зумовлене поверненням до основних гуманітарних цінностей, до визнання та закріплення невід'ємних природних прав людини і громадянина [3, с. 22–23; 4, с. 25]. Зазначене положення закріплене і в Конституції України, яка проголосила необхідність переходу від пануючої у минулому ідеології домінування держави, державних інтересів над індивідуальними до ідеології служіння держави людині, гарантування, забезпечення і захисту державою основних прав та свобод людини і громадянина [3, с. 22–23; 4, с. 25].

Т. О. Гуржій, Т. О. Коломоєць та С. Г. Стеценко відносять суспільні відносини, що виникають у рамках надання адміністративних послуг, до предмета адміністративного права та вважають таку діяльність складником методу регулювання цієї галузі права [5, с. 23–24; 6, с. 11–13; 7, с. 19–26].

Т. О. Коломоєць, зазначає, що доцільніше використовувати термін «публічні послуги», а не «адміністративні послуги». На її думку, публічні послуги – це послуги, що надаються фізичним та юридичним особам державними органами щодо реалізації прав, свобод та законних інтересів у публічній сфері [8, с. 179].

Публічні послуги – це діяльність органів публічної адміністрації, що здійснюється за рахунок публічних коштів [9]. Таке визначення за суттю дуже близьке до визначення категорії «суспільна послуга» в європейському праві, але подане з точки зору суб'єкта їх надання та джерела фінансування.

Публічні послуги за джерелом фінансування надання даного виду послуг, тобто виду бюджету, включають у себе адміністративні послуги, а ті у свою чергу поділяються на державні та муніципальні послуги.

Державні послуги – це послуги, що надаються органами державної влади (насамперед, виконавчої) та державними підприємствами, установами й організаціями. До числа державних послуг належать також послуги, які надаються недержавними організаціями в порядку виконання делегованих повноважень тощо. У цьому разі на перше місце для визначення природи послуги ставиться не безпосередній суб'єкт її надання, а суб'єкт, який несе за це відповідальність, та джерело фінансування надання даного виду послуг – державний бюджет [10, с. 149].

Муніципальні (комунальні) послуги – це послуги, що надаються органами місцевого самоврядування, комунальними підприємствами, установами й організаціями. Джерелом фінансування надання муніципальних послуг є місцевий бюджет.

О. М. Буханевич зазначає, що на відміну від поняття «адміністративні послуги» термін «публічні послуги» має ширше значення [4, с. 59]. О. М. Буханевич пояснює, що, насамперед, тим, що публічні послуги можуть надавати державні і недержавні структури, але головне, що їх об'єднує, – це зацікавленість суспільства в їх наданні, соціальна значимість [4, с. 60; 11, с. 12].

О. М. Буханевич стверджує, що поняття «публічні послуги», по суті, охоплює сфери суспільних відносин, які врегульовані і цивільним, і адміністративним правом [4, с. 60]. В цих сферах відбувається диференціація правового регулювання, яка зумовлена двома основними чинниками: суб'єктом надання послуги та змістом правовідносин, що при цьому виникають [4, с. 60].

В основу публічних послуг покладений *публічний інтерес*, під яким розуміється визначений державою та забезпечений правом інтерес соціальної спільноти, задоволення якого служить умовою та гарантією її існування і розвитку. У найбільш загальному вигляді публічний інтерес означає інтерес людської спільноти – населення, народу тощо. Що саме державна влада визначає як публічний інтерес, залежить від рівня правової культури та правосвідомості суб'єктів правотворчості. І те, у чому влада бачить загальне благо, може насправді розійтися з інтересами значної частини населення. Але у всякому разі вимоги, які висуваються до об'єктів публічного адміністрування, мають забезпечувати загальне благо народу України та не можуть виражати приватний інтерес суб'єктів публічного адміністрування. Саме в останній тезі й полягає сутнісна відмінність між приватним і публічним інтересами.

Отже, саме публічний інтерес лежить в основі надання публічних послуг. Сучасне розуміння адміністративного права дає змогу з упевненістю стверджувати, що публічні послуги є частиною предмета адміністративного права.

Список використаних джерел:

1. *Стеценко С. Г.* Адміністративне право України: навч. посібник. Київ: Атіка, 2007. 624 с.
2. *Гаращук В. М.* Управлінські послуги – новий інститут чи нова помилка? *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 3. С. 109–114.
3. *Писаренко Г. М.* Адміністративні послуги в Україні: організаційно-правові аспекти: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Одеса: Одеська нац. юрид. академія. 2006. 195 с.
4. *Буханевич О. М.* Теоретико-правові та праксеологічні засади надання адміністративних послуг в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Київ: Ін-т законодавства Верховної Ради України. 2016. 455 с.

5. *Гуржій Т. О.* Адміністративне право України: навч. посібник. Київ: КНТ; Харків: Бурун і К, 2011. 680 с.

6. *Коломоєць Т. О.* Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

7. *Стеценко С. Г.* Адміністративне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Атіка, 2009. 640 с.

8. *Коломоєць Т. О.* Управлінські послуги в контексті взаємовідносин особи й органів місцевої влади в Україні: концептуальний і нормативний аспекти. *Актуальні проблеми державного управління*. 2002. Вип. 7. С. 178–182.

9. *Тимощук В. П.* Оцінка якості адміністративних послуг. Київ: Факт, 2005. С. 37–47.

10. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Ін Юре, 2002. 668 с.

11. Публичные услуги и право: науч.-практ. пособие / под ред. Ю. А. Тихомирова. Москва: Норма, 2007. 416 с.

Білан С. А.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доц.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Адміністративна відповідальність, будучи складовою системи юридичної відповідальності, є особливою правовою формою реакції держави на захист публічних і приватних інтересів, яка полягає в сукупності встановлених державою матеріальних і процесуальних правових норм з метою спонукання правопорушника, який добровільно не бажає дотримуватися встановлених норм, до належної поведінки та покладання обов'язку зазнавати несприятливі для нього наслідки.

Про актуальність та важливість дослідження поняття адміністративної відповідальності свідчить значна кількість праць науковців в галузі адміністративного права – Є. В. Додіна, В. К. Колпакова, Ю. Б. Лісогора, О. І. Остапенка, О. П. Коренева, В. Б. Авер'янова, Д. В. Приймаченка. Більш детально питання адміністративної відповідальності юридичних осіб за порушення митних правил розглядали такі фахівці, як В. В. Ліпинський, О. В. Белікова, П. С. Лютіков, А. В. Дусик та інші.

Адміністративна відповідальність, як і будь-яка відповідальність, настає у випадку протиправного діяння особи. О. П. Коренев визначає адміністративну відповідальність як таку, яка поряд з кримінальною, цивільною й дисциплінарною є однією із видів юридичної

відповідальності, встановленою державою шляхом видання правових норм, що визначають підстави відповідальності, заходи, котрі можуть застосовуватись до порушників, порядок розгляду справ про правопорушення та виконання означених заходів [1, с. 164].

Відповідно до положень Митного кодексу України порушення митних правил є адміністративним правопорушенням (ст. 458), а суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а при вчиненні порушень митних правил підприємствами – посадові особи цих підприємств (ст. 459) [2]. Тобто відповідальність за порушення митних правил – це визначений митним законом правовий обов'язок громадянина або конкретної посадової особи усвідомлювати свої винні, неправомірні діяння у сфері охорони митного правопорядку і при наявності достатніх для цього підстав понести відповідальність у вигляді адміністративного стягнення.

Із вищезазначеного слідує, що адміністративна відповідальність юридичних осіб не передбачена Митним кодексом України. Таке рішення українського законодавця є досить неоднозначним, оскільки в умовах сьогодення адміністративна відповідальність дедалі більшою мірою поширюється не тільки на фізичних, а й на юридичних осіб.

В. В. Ліпінський та П. С. Лютіков у своїй роботі вдало зазначають: «...оскільки учасниками експортно-імпортних операцій зазвичай є юридичні особи, митні правопорушення можуть бути пов'язані з ними, адже через розмір сучасних підприємств не завжди вдається встановити фізичну особу, яка може скористатися правопорушенням або бути єдиним суб'єктом, який визначає спрямованість рішень в юридичній особі. Зокрема, у випадку невиконання митних правил через недбалість правопорушення зазвичай не стільки результатом одноособового рішення, скільки усіх корпоративних структур» [3, с. 240].

А. В. Дусик, у свою чергу, доводить: «Незважаючи на те, що у контексті провадження у справах про порушення митних правил юридичні особи офіційно не визнаються суб'єктами адміністративної відповідальності, саме вони несуть негативні наслідки в результаті застосування митної конфіскації та піддаються деяким специфічним процесуальним діям (наприклад, митне обстеження чи взяття проб і зразків для проведення експертизи), які орієнтовані саме на юридичних осіб...» [4, с. 35].

Проаналізувавши сказане вище, практику міжнародних судових установ та досвід зарубіжних країн, можемо констатувати: законодавчо визначена неможливість притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності за правопорушення митних правил заважає інституту адміністративної відповідальності повною мірою виконувати свої функції.

Саме тому постає питання про необхідність закріплення ще одного суб'єкта адміністративної відповідальності за порушення митних правил – юридичної особи. Однак, шлях до його виокремлення не буде легким.

Можна виділити такі проблемні аспекти такого впровадження: 1) необхідність розробки законодавчого акту, в якому було б виділено повний перелік адміністративних стягнень, що можуть застосовуватись до юридичних осіб за порушення митних правил; 2) необхідність доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення нормами, які безпосередньо стосуються адміністративної відповідальності юридичних осіб за порушення митних правил.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право / за ред. А. П. Коренєва. Москва: МНШМ МВД СРСР, 1986. С. 166.

2. Митний кодекс України: Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. Редакція від 01.10.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#top> (дата звернення: 16.10.2022).

3. *Ліпинський В. В., Лютиков П. С.* Адміністративна відповідальність юридичних осіб за порушення митних правил. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2021. Випуск 65. С. 238–241.

4. *Дусик А. В.* Проведення у справах про порушення митних правил: дис. ... канд. юрид. наук (уривок): 12.00.07. Харків, 2006. 85 с.

Рудаченко К. О.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доц.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ПРАВОВІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ КОРИСТУВАННЯМ ЧИ РОЗПОРЯДЖЕННЯМ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ОСОБИСТОГО КОРИСТУВАННЯ, ВВЕЗЕНИМИ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ В МИТНОМУ РЕЖИМІ “ТРАНЗИТ”

Згідно ст. 90 Митного кодексу України транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньої економічної діяльності.

Відповідно до вимог ч. 1 ст. 95 МКУ, встановлюються такі строки транзитних перевезень залежно від різновиду транспорту:

1) для автомобільного транспорту 10 діб (у разі переміщення в зоні діяльності однієї митниці 5 діб);

- 2) для залізничного 28 діб;
- 3) для авіаційного 5 діб;
- 4) для морського та річкового 20 діб;
- 5) для трубопровідного 31 доба;
- б) для трубопровідного транспорту (з перевантаженням на інші види транспорту) 90 діб

Відповідальність за перевищення встановленого ст. 95 МКУ строку транзитного перевезення передбачена ст. 470 МКУ («Перевищення строку транзитних перевезень (доставки) товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення, видача їх без дозволу митного органу або втрата»)

Як зазначав Ліпінський: «Особливості ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування з метою транзиту через митну територію України визначені ст. 381 МКУ. Зокрема, громадянам дозволяється ввозити транспортні засоби особистого користування з метою транзиту через митну територію України за умови їх письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян, та внесення на рахунок митного органу, що здійснив пропуск таких транспортних засобів на митну територію України, грошової застави в розмірі митних платежів, що підлягають сплаті під час увезення таких транспортних засобів на митну територію України з метою вільного обігу. Зазначені вимоги не поширюються на транспортні засоби, постійно зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземної держави, що підтверджується відповідним документом. Згідно зі ст. 292 МКУ, митні платежі не сплачуються під час ввезення товарів на митну територію України, якщо такі товари були поміщені у митний режим, який відповідно до положень Кодексу, Податкового кодексу України не передбачає сплату митних платежів, на період дії цього режиму й у ході виконання умов, що зумовлені цим режимом [2, с. 260].

Відповідно до ст. 30 ПКУ, податкова пільга – це передбачене податковим і митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі. Податкова пільга надається, зокрема, податкового вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору; зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку та збору; встановлення зниженої ставки податку та збору; звільнення від сплати податку та збору. Зважаючи на викладене, використання транспортного засобу особистого користування, ввезеного на митну територію України у митному режимі “транзит” іншою особою, ніж тією, якою такий транспортний засіб ввезено, а також користування таким транспортним засобом понад передбачений ст. 95 МКУ строк, являє собою використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги.

Відповідальність за використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги, передбачена ст. 485 МКУ («Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів»).

Підсумовуючи вищезазначене, поділяючи і підтримуючи позицію Держмитслужба, можна констатувати, що під час виявлення факту використання транспортного засобу особистого користування, ввезеного на митну територію України у митному режимі «транзит» іншою особою, ніж тією, якою такий транспортний засіб ввезено, а також користування таким транспортним засобом понад передбачений ст. 95 МКУ строк, може мати місце правопорушення, передбачене ст. 485 МКУ.

Список використаних джерел:

1. Митний Кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. Редакція від 01.10.2022 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

2. *Літинський В. В.* Правові аспекти кваліфікації дій, пов'язаних із користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в митному режимі «транзит». Сучасний стан та перспективи розвитку митних правовідносин в Україні: колективна монографія / за заг. ред. Д. В. Приймаченка. Гельветика, 2018. С. 255–269.

Земляний В. І.,
студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Доненко В. В., д.ю.н., проф.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Сучасний процес демократичних перетворень в українському суспільстві зорієнтований не лише на полегшення інтеграційних, комунікативних зв'язків з Європейським Союзом, а й на поглиблення соціалізації шляхом впровадження європейських стандартів, надання адміністративних послуг населенню, упорядкування реалізації правовідносин суб'єктів публічної адміністрації з громадянами, удосконалення безпеки діяльності суб'єктів господарювання, протидію незаконній діяльності в різних сферах суспільного життя.

Сучасними джерелами нормативного закріплення європейських принципів адміністративного процесу можна вважати договори про заснування ЄС та Європейських Співтовариств; Хартію основних прав Європейського Союзу; законодавство ЄС; національне право, що

застосовується до діяльності публічних адміністрацій; Європейський кодекс належної адміністративної поведінки, Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та протоколи до неї; конвенції, резолюції та рекомендації РЄ; міжнародні договори та угоди, та, зокрема, ті з них, які поширюються на інші держави, які не є членами ЄС, а також претендентів на вступ до ЄС; загальні принципи права; рішення Європейської Ради (Копенгагенські та Мадридські критерії); документи інших європейських регіональних організацій тощо [4, с. 143].

Саме поняття «європейських стандартів адміністративного процесу» можна розглядати з точки зору положень Конвенції «Про захист прав людини» 1950 р. та практики їх застосування Європейським судом з прав людини. Останнє є надзвичайно важливим в аспекті тлумачення Конвенції, забезпечення однакового застосування її норм усіма державами-учасницями та має істотний вплив не тільки на формування єдиних європейських стандартів, а і на правові системи окремих європейських держав, на еволюцію європейських стандартів адміністративного процесу та практики їх імплементації в національне законодавство, національну судову практику та правову доктрину. Це перш за все: принцип адміністрування через закон; принципи пропорційності, правової визначеності, захисту законних очікувань, недискримінації, право на слухання в ході адміністративних процедур щодо прийняття рішень, забезпечувальні заходи, справедливі умови доступу громадян до адміністративних судів, позадоговірна відповідальність державної адміністрації.

Хворостянкіна А. В. вважає, що з врахуванням положень ст. 6 та 13 Конвенції система стандартів адміністративного процесу може бути представлена таким чином:

1. Право на суд (як його прояв – право на доступ до суду);
2. Право на справедливий судовий процес, що включає такі організаційні та процесуальні гарантії: а) розгляд справи судом, створеним на підставі закону, б) незалежність та неупередженість суду, в) публічний розгляд справи та проголошення рішення суду, г) справедливий судовий розгляд, д) розгляд справи впродовж розумного строку;
3. Ефективність судового контролю за актами та діями (чи бездіяльністю) органів публічної влади та дієвість судового рішення [1].

Окремо виділимо Європейську хартію місцевого самоврядування 1985 р., з якої випливають стандарти безпосередньої діяльності державної служби та державних службовців. Це, по-перше, стандарти для встановлення механізмів контролю та підзвітності для запобігання зловживанню державними повноваженнями та нераціональному управлінню державними ресурсами; по-друге, стандарти формування іміджу державної адміністрації, які дозволяють системно підвищувати рівень довіри до її діяльності з боку громадян та платників податків, що врешті-решт підвищує лояльність до держави в цілому; по-третє, стандарти розмежування сфер діяльності держави: а) в політиці; б) в адмініструванні,

оскільки базова логіка в кожній із цих сфер діяльності різна, і, відповідно, джерела їхньої легітимності також розрізняються; по-четверте, стандарти забезпечення професійної наступності та сприяння такій моделі поведінки службовців, з якою управління характеризується законністю, передбачуваністю, прозорістю та ефективністю [2, с. 104].

У стандартах європейського адміністративного процесу особлива увага приділяється і наданню якісних адміністративних послуг. Стандартами забезпечення якості надання адміністративних послуг є: відкритість, своєчасність, доступність, безоплатність, задоволення потреб громадян, гарантування індивідуальних прав. Впроваджуються різноманітні системи управління якістю надання послуг [3, с. 215]. Таким чином, надання адміністративних послуг безпосередньо спрямоване на підвищення якості життя громадян.

Підсумовуючи вище сказане, можна зазначити, що впровадження європейських стандартів адміністративного процесу в практику державного управління є запорукою розвитку правової держави і громадянського суспільства, утвердження верховенства права і закону, забезпечення ефективної охорони і захисту прав людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. *Хворостянкін А. В.* Європейські стандарти адміністративного процесу. URL : https://minjust.gov.ua/m/str_6738

2. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / В. Б. Авер'янов, В. А. Дерезь, А. М. Школик та ін.; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Юстініан, 2007. С. 104–105.

3. *Коломоєць Т. О., Колпаков В. К.* Вступ до навчального курсу «Адміністративне право України»: текст лекцій. Київ: Ін Юре, 2014. С. 210–222.

4. *Луць Л. А.* Європейські міждержавні правові системи та проблеми інтеграції з ними правової системи України (теоретичні аспекти): монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. С. 143–144.

Панченко К. В., студент Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Ліпінський В. В., д.ю.н., доц., професор кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів)

ЗМІСТ СКЛАДУ МИТНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

На сучасному етапі в правовій системі України постійно зростає роль митного законодавства як однієї з найдинамічніших галузей вітчизняного законодавства, що має суттєвий вплив на формування нової системи правовідносин, функціонування України як суверенної, незалежної, демократичної, правової держави, суб'єкта зовнішньоекономічних процесів і міжнародної торгівлі.

Відповідно до ст. 458 Митного кодексу України – порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органом для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи цим Кодексом чи іншими законами України, і за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність.

Будь-яке протиправне, винне діяння, за яке чинним законодавством України передбачена адміністративна відповідальність, може бути визнане правопорушенням лише за наявності у відповідному діянні певних ознак (елементів) адміністративного правопорушення.

Ліпинський В. В. зазначає, що склад порушення включає в себе ознаки, що характеризують зовнішній акт поведінки особи, його спрямованість і наслідки, а також ознаки, що характеризують самого правопорушника і його психічне ставлення до вчиненого. Ознаки складу порушення митних правил об'єднуються в чотири групи (елементи), що характеризують: об'єкт порушення митних правил, об'єктивний бік порушення митних правил, суб'єкт порушення митних правил, суб'єктивний бік порушення митних правил. Усі зазначені елементи складу порушення митних правил являють собою нерозривну єдність. Наявність цих елементів обов'язкова для кваліфікації конкретного діяння як порушення митних правил [1, с. 46].

Як приклад розглянемо таке митне адміністративне правопорушення, як переміщення предметів через митний кордон поза митним контролем.

Родовим об'єктом є суспільні відносини у сфері митних правил, які повинні ґрунтуватися на принципах законності, добросовісності, свободи господарської діяльності та чесної конкуренції. Безпосереднім об'єктом слід вважати встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Об'єктивною стороною такого митного адміністративного правопорушення, як переміщення через митний кордон поза митним контролем предметів, є: переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем; переміщення або дії спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю [2, с. 88]. У свою чергу, суб'єктом такого митного адміністративного правопорушення, як переміщення через митний кордон предметів поза митним контролем, можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а у разі порушення митних правил підприємствами – посадовими особами цих підприємств. Під поняттям «посадові особи підприємств» слід розуміти керівників та інших працівників цих підприємств, які в силу постійно або

тимчасово виконуваних ними трудових (службових) обов'язків відповідають за виконання вимог, установлених Митним кодексом України, законами й іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними в установленому законом порядку. Суб'єктивна сторона цього діяння є проявом лише вини у формі прямого умислу, оскільки особа чітко усвідомлює протиправність своїх дій та бажає їх вчинити.

Підсумовуючи вищевказане, слід зазначити, що порушення митних правил посідають самостійне місце у структурі адміністративних правопорушень, оскільки, регламентуються окремим законодавчим актом – Митним кодексом України, родовим (видовим) об'єктом посягання виступає встановлений порядок переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України. Перспективи розвитку юридичної кваліфікації порушень митних правил зумовлюються тим, що в Україні ще не повністю врегульовано питання, пов'язані з визначенням, правомірністю та співвідношенням складників порушень митних правил, які повинні чітко регламентуватися національним законодавством для дієвості виявлення і припинення порушень митного законодавства. У зв'язку з цим правозастосовна практика митних органів під час кваліфікації деяких ПМП потребує законодавчого вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. *Ліпинський В. В.* Проблемні питання кваліфікації протиправних дій, спрямованих на недекларування товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України. *Правова позиція. Серія: Адміністративне та митне право.* 2017. Випуск 18. С. 46.

2. *Дуженко С. А.* Проведення у справах про порушення митних правил: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2015. 206 с.

3. Митний кодекс України: Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. Редакція від 01.10.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#top>

Мартиненко І. В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доц., професор кафедри
публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів)

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

З нападом на Україну країни-терориста – Російської Федерації, наша держава була вимушена внести зміни до чинного законодавства. Сфера відповідальності за порушення митних правил теж не залишилася без уваги й на даний момент є актуальною. Метою даних тез є дослідження й аналіз нормативно-правових актів, що стосуються судового розгляду справ про порушення митних правил під час воєнного стану.

Справи про порушення митних правил, передбачені частиною шостою статті 470 Митного кодексу України, частиною третьою статті 471, статтями 472, 473, 476, частиною шостою статті 481, статтями 482–484 цього Кодексу, а також усі справи про порушення митних правил, вчинені особами, які не досягли 18-річного віку, розглядаються районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями). Загалом, закон «Про правовий режим воєнного стану» визначає, що правосуддя на території, на якій введено воєнний стан, здійснюється лише судами. Забезпечити стабільну та безперебійну роботу всіх судів в умовах війни вкрай складно. Для прикладу, довоєнна статистика свідчить, що щодня до Єдиного державного реєстру судових рішень вносились близько 30 тис. судових рішень, тоді як зараз, за даними Голови Ради суддів України, цей показник складає близько 11 500 судових рішень на день.

Як зазначає Ліпінський В.В., під час судового розгляду справ про порушення митних правил, заведених за ознаками ст. 472 МКУ, суд враховує якість провадження в справі, а саме:

- 1) своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи;
- 2) вирішення її з дотриманням вимог закону;
- 3) забезпечення виконання винесеної постанови;
- 4) виявлення причин та умов вчинення порушень митних правил;
- 5) запобігання таким правопорушенням [1, с. 71].

1 липня 2022 року Верховна Рада України прийняла за основу законопроект № 7404 «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо здійснення судочинства в умовах воєнного стану» [2]. Проектом Закону № 7404, зокрема, пропонувалося доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення новим розділом VI.

16 серпня прийняття законопроекту було відхилено [3]. Як проаналізував законодавчу ініціативу адвокат Костянтин Медведєв, вдосконалення перш за все потребує визначення перебігу строків накладення адміністративного стягнення (автоматично чи на підставі рішення суду); чітка вказівка на підстави, суб'єктів та порядок прийняття того чи іншого рішення про здійснення судового провадження в режимі відеоконференції; порядок повідомлення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, про судові засідання через засоби електронних комунікацій; визначає порядку верифікації особи, яка приймає участь у судовому засіданні через засоби електронних комунікацій [4].

Отже, існують певні прогалини у цьому законопроекті, які, очевидно, призведуть замість спрощення доступу до правосуддя, до численних оскаржень рішень судів, через які Верховна Рада поки що не спроможна його прийняти.

Список використаних джерел:

1. *Літинський В. В.* Щодо деяких питань судового розгляду справ про порушення митних правил, заведених за ознаками статті 472 Митного кодексу України. *Правова позиція: науковий журнал Університету митної справи та фінансів*. 2018. № 2 (21). С. 66–73. URL : <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/3242>
2. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо здійснення судочинства в умовах воєнного стану: Постанова Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-20#Text>
3. Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо здійснення судочинства в умовах воєнного стану. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/3966>
4. *Костянтин Медведєв.* Зміни до КУПАП щодо здійснення судочинства під час війни: що пропонує ухвалений за основу законопроект 7404/2022. URL : https://jurliga.ligazakon.net/ru/analytics/212852_zmni-do-kupap-shchodo-zdysnennya-sudochinstva-pd-chas-vyni-shcho-proponu-ukhvaleniy-za-osnovu-zakonoproekt-7404

Мартиненко І. В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Легеза Є. О., д.ю.н., проф.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів

УДОСКОНАЛЕННЯ МІГРАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У будь-якому столітті кожна людина завжди прагнула кращого життя й намагалася задовольнити свої потреби та реалізувати потенційні можливості. Задля кращого життя, людині необхідно мати достаток, тобто бути успішно працевлаштованим. На жаль, не у всіх вдається це зробити у рідній країні. Наприклад, за оцінками економістів, трудові мігранти складають в середньому 14 % від усіх працевлаштованих у європейській економіці. Також, особливо зараз, у 2022 році, коли Україну спіткав напад Російської Федерації, безліч людей були вимушені покинути свої домівки й втекти за кордон, щонайближче в Європу. За даними ДПСУ, протягом 24 лютого – 3 червня 2022 року з України виїхали понад 5,2 млн осіб, переважна більшість яких є громадянами України. За даними Агентства ООН у справах біженців (УВКБ ООН), станом на 9 червня 2022 року у країнах Європи перебувають понад 4,9 млн біженців, які покинули Україну через війну. Також, не зважаючи на останні події, інтеграція України до Європейського союзу останні декілька років проголошена пріоритетним напрямком внутрішньої та зовнішньої політики. На теперішній час, з 23

червня 2022 року Україна вже є кандидатом на членство у ЄС й зовсім скоро, на мою думку, увійде до складу Європейського союзу. Все це пояснює актуальність дослідження такого соціального феномену, як міграція й вдосконалення міграційного законодавства України у контексті європейської інтеграції.

Предметом дослідження даних тез є вдосконалення міграційного законодавства України у контексті Європейської інтеграції й відносини України у світлі євроінтеграційної політики.

Ці тези підготовлені з урахуванням досліджень таких вітчизняних вчених як: Колпаков В., Кузьменко О., Бузницький Ю., Бабенко А., Малиновська О., Пирожков С., Римаренко Ю., Шульга М., Прибиткова І., Новік В., Чехович С. Питання міграції в Україні є актуальним серед вітчизняної наукової спільноти й про це свідчить велика кількість робіт та захист дисертацій. Метою викладеного матеріалу є аналіз міграційного законодавства України в контексті євроінтеграційної політики й надання пропозицій щодо його вдосконалення.

Загалом, міграційна політика внутрішньо детермінована, вона виконує функцію міжнародного регулятора, оскільки пов'язана з перетинанням державних кордонів. Відповідно, події міжнародного рівня прямо впливають на вироблення даного виду політики. Ліберальний підхід, який застосовується ЄС, посприяв величезним притоках мігрантів. Щорічна кількість мігрантів становить 2 до 4 млн осіб, що вже випереджає світовий приріст населення. За даними міграційної організації з міграції, поза межами рідної країни проживають понад 125 млн осіб, а на планеті вже налічують приблизно мільярд внутрішніх мігрантів.

За даними статистичного агентства ЄС Евростат, кількість дозволів на перебування в Євросоюзі громадян з-поза меж ЄС систематично збільшується від 2013 року. У 2019 році близько 3 мільйонів дозволів на перше проживання в Європейському Союзі було видано громадянам держав з-за меж ЄС. Це збільшення на понад 163 тис., або 6 % порівняно з 2018 роком. На 2022 рік ці показники зростають кожен день, так як безліч країн спростили процедуру в'їзду та перебування українців у ЄС.

До причин міграційної кризи в ЄС дослідники відносять таке:

- 1) збройні конфлікти в країнах Африки і Близького Сходу;
- 2) економічну нестабільність в цих регіонах;
- 3) масове безробіття;
- 4) інформаційну революцію – володіння іммігрантами інформацією про можливість возз'єднання сімей, про процедуру набуття статусу біженця в країнах ЄС ;
- 5) природні катаклізми, що загрожують здоров'ю та життю і які спостерігаються на території багатьох східних країн;
- 6) високу ймовірність опинитися в епіцентрі воєнних дій [1].

Міграційна криза, що досягла піку в середині 2015 року, стала для Європейського Союзу несподіванкою. Європейці не розпізнали ознак

катастрофи, що насувалася, і не змогли вжити адекватних заходів, оскільки до цього моменту уникали пошуку рішення цієї проблеми. Вжиті врешті-решт дії були спровоковані прагненням якнайшвидше повернути собі контроль над тим, що відбувається, і в першу чергу над ситуацією на Західних Балканах, через які потрапляла до Європи основна маса біженців і мігрантів з Близького Сходу.

У своїй статті «Міграція в Європі: подолання кризи через солідарність» П'єр Вімон зазначає, що біженці в основному є людьми, які рятувалися від гро- мадянської війни на Близькому Сході і Афганістані, сирійцями та іракцями, які рятувалися від військових конфліктів і наростаючого насильства» [2, с. 6].

Сьогодні міграційні потоки зростають у напрямку з Півдня на Північ, зі Сходу на Захід. Одним із головних об'єктів мігрантів є країни Європейського Союзу. Закріплений у Договорі про Європейський Союз принцип вільного пересування осіб і «політика відкритих дверей» сприяли розвитку кризових процесів у цьому наднаціональному світі [3, с. 20].

У міру того, як Україна дедалі відчутніше перетворюється у країну призначення мігрантів, перед Українською державою постає завдання забезпечити, відповідно до її міжнародних зобов'язань, належний захист прав новоприбулих та надати їм гарантії рівності з громадянами України. Через низку причин, зокрема недостатнє знання мови та культури, іноземці надто вразливі до порушення їхніх прав та можливості їх захисту.

ЄС закликає держави, зокрема і Українську, звернути особливу увагу на становище іноземців у суспільстві й ухвалити комплексну міграційну політику.

Наприклад, план дій з лібералізації візового режиму для України, ухвалений 22 листопада 2010 року, передбачав “схвалення законодавчої бази у сфері міграційної політики, що передбачає ефективну інституційну структуру управління міграцією, правила в'їзду та перебування іноземців”, а в довготерміновій перспективі “забезпечення адміністративних структур належними людськими ресурсами з відповідними чіткими повноваженнями в усіх аспектах управління міграцією” [4, с. 2].

Указом Президента від 30 травня 2011 р. затверджена Концепція державної міграційної політики України, а 12 жовтня 2011 р. – План заходів з її реалізації [5, 6].

Формально вимога Плану дій з лібералізації візового режиму з ЄС була виконана. Однак затверджений документ був майже непомічений громадськістю і вкрай критично оцінений.

У сфері міграційного права серед міжнародних договорів України щодо міграції фізичних осіб за рівнем їх закріплення вирізняють договори універсального та регіонального характеру, які встановлюють певні принципи й норми. До перших належать Статут ООН, Загальна декларація прав людини, Декларація ООН про територіальний притулок, Міжнародний пакт про громадянські й політичні права, Міжнародна

конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Підсумковий акт Гельсінської наради з безпеки та співробітництва в Європі, Конвенція про статус біженців; до другої групи – Конвенція про захист прав і основних свобод людини тощо.

Важливим для правотворчості є роль доктрини, яка сприяє удосконаленню нормативно – правових актів, створенню нових правових понять і категорій, розвитку методології тлумачення законів. У галузі теорії права, такі акти є актами – доктринами, які містять концептуально оформлені правові ідеї, принципи, розроблені вченими і затверджені відповідними державними органами з метою удосконалення законодавства.

Однак, незважаючи на певні кроки із запровадження законодавчих та інституціональних реформ у сфері міграційної політики, ця сфера усе ще вимагає ретельної уваги. Норми і стандарти, що регламентують поведінку державних установ по відношенню до іноземців, розкидані по численних підзаконних актах (зокрема, відомчих наказах або розпорядженнях). Процеси управління міграцією потребують посиленої уваги. Для якісного управління міграційними процесами українським фахівцям потрібні інструменти, які дозволять приймати рішення по іноземцю на підставі наявної інформації. Проте, протягом останнього пів року, законодавство України, в тому числі міграційне, зазнає суттєвих змін, які наразі необхідні. Наприклад, запроваджено «Правила перетинання державного кордону громадянами України», затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57, Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 65/2022 «Про загальну мобілізацію», Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України», Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Аналізуючи ці нормативно-правові акти, з точки зору міграційного законодавства, можна зробити висновок, що вони одночасно полегшують й унеможливають перетин кордону й проведення юридичних процедур для різних категорій осіб, проте усі ми розуміємо що це тимчасово.

Список використаних джерел:

1. *Пак А. К.* Проблеми міграційної політики європейських країн і шляхи їх вирішення. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.* 2017. № 6. С. 54–57.

2. *Вімон П.* Міграція в Європі: подолання кризи солідарності. Брюссель, 2017. URL : <http://carnegie.ru/2017/02/09/ru-pub-67923> (дата звернення: 01.12.2020).

3. *Ентін М. Л., Ентіна Е. Г.* «Блиск і злидні» концепцій невизначеності. РСМД. 2018. 17 січня. URL : <http://russiancouncil.ru/analytcs-and-comments/analytcs/-blesk-i-nishcheta-kontseptsiy-neopredelennosti> (дата звернення: 27.12.2020).

4. Виконання Плану дій Україна – ЄС: громадський моніторинг. *Національна безпека і оборона*. 2007. № 2. 52 с.

5. Про Концепцію Державної міграційної політики: Указ Президента України № 622/2011 від 30.05.2011. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/622/2011>

6. План заходів з реалізації Концепції державної міграційної політики: Розпорядження КМУ № 1058-р від 12.10.2011 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1058-2011-%D1%80>

Литовченко А. Ю.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., проф.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Характеризуючи адміністративну відповідальність у досліджуваній період взагалі та відповідальність за порушення митного законодавства зокрема, слідє відзначити, що в ті часи не княжими, ні царськими законами не було достатньо чітко врегульовано порядок залучення до адміністративної відповідальності, так і поняття «адміністративне правопорушення», не існувало, проте використовувалися такі терміни, як злочин і провина [1, с. 203].

Аналізуючи літературу, можна зробити такий висновок, що основна частина адміністративного правового регулювання була націлена на підтримку належного рівня громадського порядку в країні, що надавало цьому інституту яскраво вираженого поліцейського відтінку.

Адміністративне покарання є одним із різновидів державного адміністративного примусу, каральної санкцією за вчинене протиправне діяння [2, с. 168]. Заходи адміністративної відповідальності КУпАП визначає як «адміністративне покарання», КУпАП та КУпАП – «адміністративне стягнення», проте така відмінність не має принципового значення, оскільки адміністративне стягнення є покарання, міра впливу [3, с. 153], що дозволяє зробити висновок про те, що цими термінами номінується те саме поняття.

Особливості заходів адміністративної відповідальності за митні правопорушення полягають у наступному:

1) попередження як міра покарання застосовується за чотири склади правопорушень, передбачених КУпАП, тоді як у КУпАП таке покарання встановлено лише одного складу, попередження порушення митних правил не застосовується;

2) конфіскація зброї чи предмета вчинення адміністративного правопорушення як основне покарання передбачено за 15 складів правопорушень в галузі митної справи, конфіскація може бути призначена лише як додаткове покарання, переважно в сукупності з основним покаранням – штрафом;

3) розмір штрафу обчислюється в гривнях;

Адміністративна відповідальність – це реалізація адміністративно-правових санкцій, застосування уповноваженим органом чи посадовою особою адміністративних покарань до громадян та юридичних осіб, які вчинили правопорушення.

Характерною рисою відповідальності у цей період і те, що вона мала яскраво виражений становий характер.

Основні склади порушень митного законодавства передбачають:

- переміщення товару через кордон у невстановленому місці, тобто крім митниць;
- переміщення товару через кордон у незаконний спосіб;
- переміщення товару з порушенням правил його привезення та відпустки, встановлених Митним статутом [4, с. 34–36].

Зокрема, вищенаведених поглядів послідовно дотримується Загальний суд ЄС, який у п. 141 його Рішення у справі «Amann & Söhne et Cousin Filterie проти Європейської Комісії» констатував, що виходячи з положень нормативно-правових актів ЄС та методичних рекомендацій Європейської Комісії, розумний суб'єкт господарювання має бути у змозі, якщо потрібно, скориставшись юридичною консультацією, досить точно передбачити спосіб застосування та розмір штрафу який він може зазнати за ті чи інші підприємницькі практики. [1, с. 205].

Проте нагальна проблема зміцнення законності та правопорядку у сфері митної справи продовжує залишатися дуже актуальною, оскільки спостерігається стійке зростання правопорушень у митній сфері, зокрема порушень митних правил.

Все це не тільки має сприяти переосмисленню ролі та місця інституту адміністративної відповідальності за митні правопорушення серед способів забезпечення законності та правопорядку в галузі митної справи, але й вимагає удосконалення його правового регулювання.

Список використаних джерел:

1. Літинський В. В. Адміністративно-правові заходи відповідальності за порушення конкурентного законодавства: питання тлумачення. *Вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право.* 2021. Вип. 67. С. 201–207.

2. Літинський В. В. Тлумачення адміністративно-деліктних правових норм: поняття та сутність. *Юридичний бюлетень.* 2020. Вип. 16. С. 168.

3. *Кляцький Д. Ю.* Особливості адміністративної відповідальності за порушення митних правил. *Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.: 5 листопада 2021 р. Дніпро: УМСФ, 2021. С. 152–154.

4. *Гребенюк А. О.* Відповідальність за переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем: дис. ... к.ю.н.: 12. 00. 07. Запоріжжя, 2021. С. 34–36.

Бойченко К. С., студент Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Доненко В. В., д.ю.н., проф., професор кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів)

РЕАЛІЗАЦІЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Європейський суд з прав людини – яскравий приклад модифікації національного та міжнародного права, типів правопорядку, як європейське право і, як його складова частина. Також виступає як правове регулювання, пов'язане з реалізацією Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини.

Європейський суд з прав людини перебуває у тісних зв'язках та здійснює співробітництво з національними судовими інстанціями, особливо Верховними та Конституційними судами. Це пояснюється відповідальністю за дотримання і захист гарантованих Конвенцією прав та свобод, яке покладається на національні системи судочинства. Саме тому в Конвенції приділяється значення процесуальним гарантіям в національному праві, що знаходить свій вияв у «принципі вичерпання внутрішніх засобів правового захисту»: заявники повинні вичерпати лише ті наявні національні засоби захисту, до яких вони мають доступ безпосередньо і які на час подій були ефективними як теоретично, так і практично, тобто які були доступними, здатними забезпечити відшкодування завданої їм шкоди і які передбачали перспективи успішного розгляду справи – таку вимогу можемо прослідкувати в нормативних положеннях Конвенції (а саме у ст. 5, 6, 13) [1].

С. В. Шевчук у своїх працях наголошує: «Європейське прецедентне право з прав людини служить додатковим джерелом права при застосуванні й тлумаченні конституційних норм про права людини, які співпадають з основними правами, закріпленими в нормах Конвенції 1950 р.» [3].

Європейський суд у своїх рішеннях визнав, що матеріальні норми Конвенції також містять процесуальні гарантії – це підкреслює сутність Конвенції як субсидіарної системи захисту прав людини, котра функціонує найкращим чином за умови розгляду заявлених правопорушень спочатку у рамках національного судочинства.

Я вважаю, що Європейський суд не може замінити собою компетентні національні інстанції, оскільки зворотне означало б ігнорування субсидіарного і правового механізму захисту прав людини, встановленого Конвенцією, яку можна виявити у наступному.

По-перше, міжнародний суд не може функціонувати як суд першої чи апеляційної інстанції; заслуховувати справи так, як це роблять національні суди; глибоко та детально розглядати суть справи. Судді національних судових інстанцій, з огляду на їх специфічні знання і здатність швидко і якісно розглянути справу по суті, краще кваліфіковані для того, щоб правильно оцінити матеріали справи і застосувати право, таким чином забезпечити дієвий правовий захист.

По-друге, такі центральні поняття Конвенції як: права людини, демократія і правова держава повинні сприйматись як одне ціле. Обмеження прав і свобод людини повинні мати законодавчу основу, а не становити собою самовільне втручання в охоронювані інтереси. Законодавча основа в свою чергу формується демократично обраним парламентом, що надає цим обмеженням легітимного характеру. У зв'язку з цим Європейський суд повинен діяти з певною стриманістю у тих випадках, коли він визначає, які обмеження прав і свобод людини необхідні в демократичному суспільстві. Якщо обмеження прав людини засновані на законі і переслідують легітимну мету, органи національної влади володіють певною свободою розсуду, що бере свій початок з легітимності демократично вираженої волі народу. Проте така свобода розсуду не є необмеженою. Там, де обмеження прав людини конфліктують із звичайною практикою застосування демократичних норм, свобода розсуду дуже обмежена [2, с. 189].

Залишається відкритим питання про те, що найкращим чином слугує суспільним інтересам, а що – інтересам приватним, з максимальною ефективністю може вирішуватись на національному рівні. У цьому і полягає другий аспект субсидіарності механізму захисту прав людини. Оскільки обмеження прав людини в інтересах суспільства повинні співвідноситись з інтересами індивідуума, Європейський суд як складова субсидіарної системи право захисту покликаний захищати індивідуальні права людини від ексцесів більшості. Для цього, безумовно, аж ніяк не достатньо декларувати, що текст Конвенції є частиною національного права. Необхідно також усвідомити, важливість рішень Європейського суду з прав людини для держави-відповідача.

Я вважаю, що істинною метою Конвенції повинно стати зведення стандартів захисту прав людини в державах-учасниках до спільного мінімального стандарту. Ми повинні прагнути до загальноєвропейського конституційного порядку захисту прав людини, за якого громадяни знаходили б захист своїх прав та свобод у рамках національної правової системи.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 01.08.2021. № 995/004. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

2. *Бисага Ю. М., Палінчак М. М., Белов Д. М., Данканич М. М.* Права людини. Ужгород, 2003. 189 с.

3. *Шевчук С. В.* Щодо обов'язковості рішень Конституційного Суду України у контексті доктрини судового прецеденту. *Право України*. 2000. № 2. С. 45–48.

Власенко Д. О.,

к.ю.н., докторант кафедри публічного та приватного права

Університету митної справи та фінансів

ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАДІЙ ПРОЦЕДУРИ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Умови отримання дозволів стосуються переважно матеріально-технічного забезпечення дозвільної діяльності, в тому числі і безпеки (пожежної, санітарно-епідеміологічної тощо) та охорони об'єктів і місць її провадження. Втім характерною ознакою умов отримання дозволів як адміністративних послуг органів ДФС України у галузі митної справи є встановлення вимог до забезпечення виконання посадовими особами митних органів контролю за дотриманням правил провадження відповідної діяльності. Так, згідно з Положенням про склади тимчасового зберігання, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України від 28.05.2012 № 613 (далі – Положення № 613), утримувач складу тимчасового зберігання повинний: забезпечити безперешкодний доступ посадових осіб органів ДФС до систем відеоспостереження, обладнати робочі місця для посадових осіб підрозділу митного оформлення, в тому числі каналів і засоби зв'язку [2], Порядку подання та розгляду заяв і надання дозволу на провадження митної брокерської діяльності та контролю за нею, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 04.08.2015 № 693 (далі – Порядок № 693) [1].

Аналіз нормативних приписів, що регламентують надання дозволів у галузі митної справи органами ДФС, у тому числі Положення 613 [2], Порядку надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу, затвердженого наказом Міністерства фінансів України 16.07.2012 № 835 [4] (далі – Порядок №835), Наказу Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 633 «Про деякі питання відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу» (далі – наказ № 633) [14], Порядку подання та розгляду заяв, надання, зупинення дії, анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі та форми заяви на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 08.06.2012 № 692 (далі – наказ № 692) [5] дозволяє виділити такі характерні ознаки процедур надання відповідних послуг.

По-перше, наявність форми об'єктивації рішення про надання або відмову у наданні відповідного дозволу – наказ, видання якого є підставою для внесення відомостей до реєстрів; по-друге – поєднання дозвільних (видача наказу про надання дозволу) та реєстраційних дій (внесення відомостей про майбутній об'єкт провадження дозвільної діяльності до відповідних реєстрів); по-третє – результатом надання адміністративної послуги виступає витяг з реєстру.

Виявлені особливості процедур надання дозволів органів ДФС вимагають окремих пояснень. Поєднання процедур надання дозволу на відкриття та експлуатацію об'єктів дозвільної діяльності та їх реєстрацію у відповідному реєстрі свідчить про впровадження принципу «єдиного вікна», який передбачає здійснення максимально можливої кількості процедурних дій, що провадяться суб'єктами надання адміністративних послуг, для надання адміністративної послуги без залучення суб'єктів звернення, які бажають її отримати, у практичну діяльність органів ДФС, однак не підтверджує належності реєстраційних послуг до дозвільних адміністративних послуг.

Отже, в узагальненому вигляді процедура надання публічних послуг у сфері справляння податків складаються з такої послідовності дій:

1) прийняття документів та заяви, її реєстрація у встановленому відповідно до Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1242;

2) перевірка повноти, комплектності документів, достовірності наданих відомостей, що може проводитися і шляхом огляду та фотографування складських об'єктів, прилеглої території, перевірки відповідності складських об'єктів відомостям, зазначеним у доданих до заяви про надання дозволу документах. За результатами «фактичної» перевірки складається акт. Строк перевірки як документів, так і відповідності майбутніх об'єктів провадження дозвільної діяльності є загальним та не повинен перевищувати 10 робочих днів з дня реєстрації заяви.

3) прийняття рішення про надання дозволу або відмову у видачі дозволу, оформлення відповідного рішення наказом, що відбувається у строк не більше 3 робочих днів з дня складання акта. Доцільно зазначити, що більшість із зазначених вище нормативних актів Міністерства фінансів України не містить підстав для відмови у наданні дозволу, лише наказ № 633 визначає такими: ненадання заявником відомостей, передбачених формою заяви; надання заявником недостовірних відомостей у заяві та доданих до неї документах; неподання заявником документів, необхідних для отримання дозволу; ненадання фізичною особою – підприємцем, відповідно до Закону України 01.06.2010 № 2297-VI «Про захист персональних даних», згоди на обробку та поширення митницею, яка розглядає заяву, та ДФС України його персональних даних; невідповідності матеріально-технічної бази встановленим вимогам.

- 4) реєстрація об'єкта дозвільної діяльності у відповідному Реєстрі;
- 5) надсилання заявнику витягу з Реєстру.

Список використаних джерел:

1. Про діяльність митних брокерів: наказ Міністерства фінансів від 04.08.2015 № 693. *Офіційний вісник України* від 18.09.2015. 2015. № 72. С. 230. Ст. 2394.

2. Про затвердження Положення про склади тимчасового зберігання: наказ Міністерства фінансів України від 28.05.2012 № 613. *Офіційний вісник України* від 23.08.2012. 2012. № 62. С. 225. Ст. 2552.

3. Про затвердження Порядку відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу: наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 633. *Офіційний вісник України*. 2012. № 59. С. 196. Ст. 2382.

4. Про затвердження Порядку надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу: наказ Міністерства фінансів України від 16.07.2012 № 835. *Офіційний вісник України* від 20.08.2012. 2012. № 61. С. 135. Ст. 2491.

5. Про затвердження Порядку подання та розгляду заяв, надання, зупинення дії, анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі та форми Заяви на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі: наказ Міністерства фінансів України від 08.06.2012 № 692. *Офіційний вісник України* від 27.07.2012. 2012. № 54. С. 139. Ст. 2184.

Кузнєцова Т. С.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доц.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ШТРАФ ЯК ВИД АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ

За вчинення адміністративних правопорушень можуть застосовуватись такі адміністративні стягнення: попередження; штраф; оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання); позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; виправні роботи; адміністративний арешт; арешт з утриманням на гауптвахті (ст. 24 КУпАП) [2].

Штраф (ст. 27 КУпАП) – це грошове стягнення, що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках, установлених законодавством України [2].

Штраф – найбільш поширений вид адміністративного стягнення майнового характеру. Він накладається на правопорушників в адміністративному або судовому порядку у випадках і межах, передбачених актами вищих органів державної влади і управління. Розмір штрафу визначається переважно щодо офіційно встановленого розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян або, в окремих випадках у кратному розмірі до вартості проїзду або товару. Що стосується посадових осіб на відміну від громадян, чинним законодавством встановлені більш високі розміри стягнень [1, с. 105].

Необхідно зазначити, що це виключно грошове стягнення. Чинному законодавству про адміністративні правопорушення не відомі інші форми штрафу (наприклад, натуральний штраф).

В адміністративно-юрисдикційній практиці штраф є домінуючим видом стягнення, що передбачений як єдиний або альтернативний захід відповідальності за більшість адміністративних правопорушень.

Адміністративний штраф – не відшкодувальне (компенсаційне) стягнення. Цією ознакою він відрізняється від цивільно-правового штрафу. Перше (адміністративний штраф) – це захід впливу на психіку та майнове становище правопорушника. Друге – компенсація матеріального збитку, що заподіяний внаслідок порушення договірних зобов'язань.

За одиницю обчислення адміністративного штрафу відповідно до Закону України “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності у вигляді штрафу” від 7 лютого 1997 р. прийнято неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Як адміністративно-правова санкція штраф характеризується:

- 1) державним примусом;
- 2) обмеженням майнових інтересів тих, до кого він застосовується;
- 3) одночасним (разовим) стягненням.

Як зазначав В. В. Ліпінський, незважаючи на буквальний зміст положень митного законодавства про застосування штрафів за порушення митних правил, воно має тлумачитися з урахуванням принципу пропорційності, який вимагає забезпечення відповідності адміністративних стягнень за порушення митних правил тяжкості та наслідкам цих порушень, ступеню вини правопорушника з урахуванням усіх обставин справи, що вимагає обмеження вжиття якомога більш м'яких заходів державного реагування на ці правопорушення, достатніх для досягнення цілей адміністративних стягнень за порушення митних правил. З огляду на пріоритетність верховенства права перед приписами позитивного законодавства абсолютно визначений розмір штрафів за порушення митного законодавства не може знімати із суб'єктів

правозастосування обов'язок, керуючись принципами права, зважувати ступінь інтенсивності державних репресивно-превентивних заходів з урахуванням особливих обставин справи [3, с. 185].

Отже, адміністративний штраф – універсальний вид адміністративного стягнення, один із найпоширеніших видів юридичних штрафних санкцій, якому притаманні загальні риси штрафної (каральної) санкції й певні специфічні ознаки: множинність органів адміністративно-штрафної юрисдикції, розмаїття суб'єктів, до яких застосовується штраф, порівняно невеликі розміри, досить спрощений порядок застосування, значний виховний, превентивний (поєднання загальнопревентивного та конкретнопревентивного факторів), репресивний потенціал, оперативність процедури стягнення. У сукупності матеріальні й процесуальні властивості адміністративного штрафу свідчать про його самостійний характер у системі юридичних санкцій.

Список використаних джерел:

1. *Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П.* Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 216 с.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 80731-X. Дата оновлення: 16.07.2022. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page6>

3. *Літинський В. В.* Адміністративний штраф за порушення митних правил: правова основа та перспективи вдосконалення їх тлумачення. *Юридичний вісник Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2020/6. С. 183–192.

Пиндус Д. В.,

студентка Вінницького державного педагогічного університету
ім. Михайла Коцюбинського

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Підписанням і ратифікацією 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною та ЄС наша держава підтвердила проєвропейський курс розвитку й поступове входження в геополітичну структуру Західної Європи, що відповідає принципам демократизації суспільства та політиці національної безпеки України. Що дало поштовх до Євроінтеграції вітчизняного законодавства, спонукала суспільство не тільки до якісно нового формату політичних та економічних відносин із ЄС, а й до важливих реформ внутрішньої адміністративно-господарської системи та нормативно-правової бази, соціальних трансформацій в Україні.

Найсуттєвіші з них – це реформи, спрямовані на впровадження демократичних принципів управління на всіх рівнях життя соціуму та в усіх сферах його діяльності.

Одним із напрямів євроінтеграції є трансформація механізмів участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад.

Місцеве самоврядування є однією із базових засад сучасної демократичної системи управління, втіленням влади народу у специфічній формі і на відповідному рівні. Воно передбачає можливість самостійного вирішення питань місцевого значення в інтересах населення територіальної одиниці на підставі закону. Водночас місцеве самоврядування – це форма публічної влади, що реалізується специфічними суб'єктами – територіальними громадами і сформованими ними органами. Ось чому виникає важливість питання покращення механізмів участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад.

Розглянемо досвід участі громадськості в управлінні розвитком територіальних громад європейських держав, які мають певні усталені демократичні традиції. Досліджуючи активність членів територіальних громад у Польщі, слід зазначити, що в даній країні ідея участі населення у підготовці місцевих програм та рішень органів влади широко пропагується, особливо, в останні роки, що знайшло своє відображення у практиці розв'язання проблем гмін їх жителями. Зокрема 16,4% членів територіальних громад протягом року брали участь у прийнятті рішень, спрямованих на вирішення питань місцевого значення більше, ніж 6 разів, 61,3% – 4–6 разів, 22,3% – менше, ніж 4 рази. Загалом близько 80% жителів висловили бажання брати участь в управлінні у власних гмінах. Для забезпечення прозорості власної діяльності та отримання підтримки з боку населення органи місцевого самоврядування на стадії складання відповідного бюджету можуть залучати до цього процесу членів територіальної громади, проводити громадські обговорення, дебати та публікувати проєкт бюджету.

Слід відзначити широке застосування у Польщі сучасних технологій для забезпечення взаємодії органів влади та членів спільнот. Зокрема у 90,5% гмін для участі населення у вирішенні питань місцевого значення використовується Інтернет.

Залучення громадян до участі у вирішенні питань місцевого значення у вигляді дорадчих органів, що складаються з представників місцевої громади, було застосовано в Румунії, де місцева влада зацікавлена у співпраці з громадськими комітетами, що надають їй рекомендації з багатьох питань. У багатьох містах країни утворено різні громадські дорадчі комітети, серед яких: комітет у сфері громадського транспорту у Брасові (допомога міській владі приймати рішення щодо транспорту); комітет з питань бюджету в Турну Магуреле (дозволив розробити та прийняти міський бюджет за участю громадян, відображаючи не тільки інтереси

політиків, але й потреби громади, а також здійснювати моніторинг прийнятого бюджету); комітет з питань освіти в Турну Магуреле (членами стали директори шкіл, метою діяльності – обмін інформацією між школами міста, а також школами та місцевою владою, члени громади стали отримувати інформацію про вплив місцевого бюджету на рішення, що приймаються у сфері освіти); комітети у справах пенсіонерів.

Дані досліджень свідчать про те, що територіальні громади зарубіжних країн здійснюють певний вплив на процеси прийняття рішень органами місцевого самоврядування та самі здатні приймати рішення з окремих питань. Розв'язуючи найрізноманітніші проблеми відповідного населеного пункту, локальні спільноти проявляють свою суб'єктність у різних сферах місцевого життя: політичній, економічній, соціальній та культурній.

Можна сказати що на сьогоднішній день спостерігається позитивний вплив досвіду європейських країн, адже в Україні активно впроваджуються відкриті засідання та слухання, створюються громадські комітети, активно проявляються місцеві ініціативи тощо, які вносять великий вклад в розвиток громади.

Коли громадяни беруть участь у вирішенні проблеми і процесі ухвалення рішення, то вони стають співучасниками вирішення проблеми, що існує в їхній громаді. У такому разі набагато менш імовірно, що ці громадяни виступлять проти прийнятого рішення. Та й самі рішення, прийняті місцевою владою, скоріш за все, будуть більш ефективними. Все це надзвичайно важливо для успішної розробки і реалізації стратегічного плану розвитку об'єднаної територіальної громади.

Таким чином, зарубіжний досвід переконує, що громадська участь – це необхідний, корисний та вкрай важливий механізм позитивного впливу громадськості на діяльність органів місцевого самоврядування, розвиток ОТГ. Крім того, громадська участь – це джерело додаткового інтелектуального ресурсу. Адаптація позитивного європейського досвіду щодо залучення громадськості до управління розвитком територіальних громад має відбуватися за умови врахування вітчизняних реалій та традицій місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. *Баймуратов М., Могілевський В.* Формування правового простору місцевого самоврядування в Україні: теоретичні підходи до розуміння та визначення. *Міжнародні та європейські стандарти місцевого самоврядування: проблеми імплементації в Україні*: збірник тез Всеукраїнської наук.-практ. конф., 20 грудня 2019 р. Львів. С. 11–18.

2. *Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е.* Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України: Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. Київ: ТОВ «Софія». 2012. 128 с.

3. *Галаєв М. В.* Автореферат «Удосконалення механізмів планування розвитку територіальних громад». Миколаїв, 2019. 11 с.

4. Участь громадськості у процесах об'єднання та розвитку громад: аналітичний звіт. 2016. URL : <https://samoorg.com.ua/demolib/2016/12/11/387>

5. *Хомей О. Д.* Взаємодія громадянського суспільства та органів державної влади в умовах інтеграції України в ЄС: Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису / Національний інститут стратегічних досліджень. Київ. 2021. 221 с.

Гроза М. В., студентка МАУП ім. В'ячеслава Липинського
(науковий керівник – Мишко О. В., к.е.н., доцент
МАУП ім. В'ячеслава Липинського)

ПРАВОВІ АСПЕКТИ СЕРТИФІКАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Правовою основою діяльності національної системи сертифікації продукції УкрСЕПРО є закони України, в яких визначено вимоги до якості та безпеки продукції, процесів чи послуг. Насамперед це Закони України "Про захист прав споживачів", "Про охорону праці", "Про пожежну безпеку", "Про забезпечення санітарного й епідеміологічного благополуччя населення", "Про захист інформації в автоматизованих системах", національна програма "Діти України", Декрет Кабінету Міністрів України "Про стандартизацію і сертифікацію", тощо.

Нині удосконалюється законодавча база проведення сертифікаційних робіт, частину нормативних документів замінено більш досконалішими. Також внесено зміни до нормативної бази із сертифікації, натомість замість застарілих керівних нормативних документів запроваджуються державні стандарти України, які гармонізовані з міжнародними нормативними документами із сертифікації.

Крім того, в Україні створена та діє масштабна нормативна база, яка визначає вимоги до продукції та послуг, створюється надійна система ідентифікації продукції, що підлягає сертифікації. Розробляється та вводиться в дію ряд нормативних документів, що регламентують правила та порядок узгодження дій органів державного управління в процедурі підтвердження відповідності продукції з метою зменшення бюрократичних перепон та дублювання дій, прискорення процесу підтвердження, створення умов виробникам продукції для концентрації зусиль на забезпеченні якості та конкурентоспроможності продукції.

Також в системі УкрСЕПРО передбачена можливість добровільної сертифікації згідно з ДСТУ 3416-94. У кожному разі на продукцію, що сертифікована в системі УкрСЕПРО, видається сертифікат відповідності та наноситься знак відповідності. Відповідність – це дотримання всіх встановлених вимог до продукції, процесів, послуг [2].

Знак відповідності – це належним чином захищений знак, який використовується та виданий відповідно до правил системи сертифікації. Він вказує на те, що забезпечено необхідну впевненість у тому, що продукт правильно ідентифікований та відповідає вимогам певного стандарту чи іншого нормативного документа [3].

Знак відповідності, технічні вимоги до нього, порядок і правила нанесення встановлюються стандартом України ДСТУ 2296-93. Сертифікат та знак відповідності системи свідчить про те, що в цій системі здійснюється контроль відповідності продукції відповідно вимогам нормативних документів.

Для проведення сертифікації продукції заявник подає до акредитованого органу з сертифікації продукції заяву відповідної форми, яка підлягає розгляду, та не пізніше одного місяця після його подання заявнику має бути видано рішення, яке містить основні умови сертифікації. За наявності протоколів з позитивними результатами випробувань, залежно від прийнятої схеми сертифікації, орган із сертифікації продукції видає сертифікат відповідності, реєструє його в Системному реєстрі та видає замовнику, який має право маркувати продукцію, тару, упаковку, супровідну документацію та рекламні матеріали знаком відповідності.

Орган із сертифікації продукції веде облік виданих ним сертифікатів та надсилає їх копії до Держстандарту України, який випускає довідники, які містять інформацію про сертифіковану продукцію.

Строк дії сертифікату на продукцію, що випускається підприємством серійно, протягом строку, встановленого ліцензійним договором, визначає орган із сертифікації з урахуванням терміну дії нормативних документів на продукцію, або терміну дії сертифікованої системи якості. Термін, встановлений у ліцензії, не продовжується. Порядок видачі нової ліцензії замість тої, що втратила чинність, визначається органом із сертифікації продукції в кожному конкретному випадку.

Насправді часто виникає питання, який з механізмів сертифікації краще – продукції чи системи якості? Зарубіжний досвід показує, що кожен із них доречний на своєму місці. Існують певні галузі, де високі технології розвиваються такими прискореними темпами, що непросто розробити всеосяжний стандарт на продукцію, який можна було б використовувати у схемі сертифікації продукції, тому в цьому випадку зростає роль сертифікації системи якості.

З іншого боку, оскільки придбавають продукцію, а не систему якості, то сертифікація не відіграє важливої ролі в тих галузях, де можуть розроблятися стандарти на продукцію, які зазвичай відповідають багатьом інтересам незалежно від того, що вони охоплюють. Особливо це стосується масового виробництва.

Переваги одного механізму перед іншим, як і їхні недоліки, можна оцінити тільки стосовно соціально-економічних і технологічних ситуацій, що існують для постачальників у кожній країні, і стосовно кінцевої мети постачальника. Але варто відзначити, що у більшості промислово розвинених країнах перевага надається сертифікації систем якості.

Список використаних джерел:

1. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 14. Ст. 96.
2. ДСТУ 2462-94. Сертифікація. Основні поняття. Терміни та визначення.
3. ДСТУ 2296-93. Національний знак відповідності. Форма, розміри та правила застосування.

Литовченко А. Ю.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Легеза Є. О., д.ю.н., проф.,
професор кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів)

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Сучасна міграційна політика є одним з пріоритетних напрямів у політичній та економічній діяльності держави. Здійснюється вона у межах Концепції державної міграційної політики [3, с. 168], де в першу чергу передбачено розробку та прийняття нормативних правових актів.

Міграційні процеси традиційно є вагомим чинником життєдіяльності, зокрема економіки кожної країни, яка зазнає збройної агресії, але не менш важливими вони є і після закінчення війни. Частина населення неминуче залишає батьківщину, причому іноді не повертаючись навіть за настання миру, частина переїжджає з одних територій на інші. Воєнна агресія РФ, що розпочалася 24 лютого 2022 р. бомбардуванням великої кількості поселень на всій території України і спричинила масові руйнування цивільної інфраструктури, передусім житлової, призвела до масштабних переселень як до більш безпечних західних областей, так і за її межі [6, с. 39].

За даними Міжнародної організації з міграції (МОМ), чисельність внутрішньо переміщених осіб на середину травня 2022 року становила 7,1 млн осіб, з яких 55 % від загальної кількості прибули зі східних областей, 13 % – з південних, 12 % – з північних, 16 % – з Києва.

За даними Агентства ООН у справах біженців (УВКБ ООН), станом на кінець червня 2022 року у країнах Європи перебувають понад 5,2 млн біженців, які виїхали з України через війну, понад 3,5 млн. біженців з України зареєструвалися у Європі для отримання тимчасового захисту або подібного статусу, який дає дозвіл на проживання в країнах ЄС, можливість оформити соціальну допомогу, а також дозвіл на роботу та навчання [5, с. 122].

В даний час політика у сфері управління міграційними процесами тільки набуває чітких меж загальнодержавної політики в області адміністративного сприяння потенційним мігрантам, чий переїзд в Україні необхідний для держави, і, в першу чергу, з економічною точки зору.

Міграційну політику можна розглядати як один із напрямків політики держави, орієнтована на організацію та управління міграційними процесами на його території органами державної влади за допомогою законних форм і методів, у тому числі адміністративно-правових, з метою досягнення інтересів держави у сфері соціального, економічного та демографічного розвитку суспільства, а також дотриманням принципів міжнародного та українського права [1, с. 338].

Важливо відзначити, що під міграційною політикою слід розуміти сукупність наступних елементів: державної політики щодо оптимізації міграційних процесів з урахуванням інтересів особистості, суспільства та держави на основі ефективного механізму міграційно-правового регулювання; наукової теорії та синтезу політичних, соціальних та правових знань; міграційних процедур та діяльності, спрямованих на створення необхідних умов для переміщених до осіб, за умови врахування інтересів суспільства та держави в цілому [4, с. 44].

Міграційна проблематика торкається інтересів держави, суспільства та населення всередині країни та за її межами і пов'язана з загрозами національній безпеці. В останні роки федеральними та регіональними органами державної влади вжито заходів щодо вдосконалення державної міграційної політики. Проведена робота набуває все більш системного характеру. Певною мірою цьому сприяють раніше певні концептуальні підходи в галузі регулювання міграційних процесів, що реалізуються на їх основі плани.

Розширюється міжнародний аспект реалізації державної міграційної політики. Водночас сучасний стан міграційної системи викликає необхідність у певному коригуванні проведеної міграційної політики з урахуванням існуючих та потенційних загроз національній безпеці.

Слід зазначити, що наразі простежується тенденція дослідження проблем міграції та її адміністративно-правового регулювання в Україні. Це обумовлено фактичним вичерпанням можливостей природного приросту населення, трудових ресурсів країни та роллю міграції як єдиного джерела підтримки та зростання чисельності населення.

Міграційна криза показала, що єдина європейська політика у сфері міграції існує, але фактично не працює. Міграційні проблеми переважно залишаються прерогативою національних урядів, а позиції та підходи країн ЄС до прийому мігрантів та біженців значно різняться.

Міграційна політика в країнах ЄС постійно модифікується та адаптується до нових умов. Загалом усі європейські держави виходять із принципів селективної інтеграції та асиміляційної стратегії, а їх міграційна політика характеризується двома тенденціями:

- 1) перехід від обмежувальної до виборчої політики добору мігрантів, зокрема, використовується система балів і залучення кваліфікованих мігрантів;
- 2) перехід від регулювання міграційних потоків до активної політики, включаючи укладання двосторонніх угод європейських та африканських країн щодо співробітництва у боротьбі із нелегальною міграцією.

Порядок визначає механізм формування та ведення Єдиного державного демографічного реєстру (далі – Реєстр), надання інформації з Реєстру, видачі довідки про внесення інформації до Реєстру та про видані документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, взаємодії між уповноваженими суб'єктами, а також процедуру здійснення ідентифікації та верифікації осіб [2, с. 18].

Масштабна трудова міграція українців принесла значну користь для економіки, адже стала механізмом зменшення рівня бідності, безробіття та фінансового навантаження на державу, а також стабілізатором макроекономічної ситуації країни. Проте, масовий відтік робочої сили, а у зв'язку із повномасштабною війною і масовий відтік біженців, ставить під загрозу післявоєнне відновлення країни, адже для виконання стратегічних планів та програм необхідна достатня кількість трудових ресурсів.

Тому держава вже сьогодні повинна знайти оптимальні рішення як для повернення українських громадян додому, так і для залучення іноземних працівників. Окремим питанням залишається формування ефективних механізмів залучення коштів трудових мігрантів в українську економіку саме для інвестиційних цілей, розробка спеціальних державних програм та роль органів місцевого самоврядування для мотивації та заохочення вкладання своїх заощаджень. [7, с. 78].

Список використаних джерел:

1. Дроздов М. Є., Коренев. А. О. Міграція: сутність та види. *Трансформаційні процеси в умовах війни та післявоєнного періоду*. 2022 рік: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 10 чер. 2022 р. Чернігів: ГО НОЦСТ, 2022. С. 337–340.

2. Кислюк А. З. Сучасна міграційна політика ЄС: реалії та перспективи системи європейської регіональної безпеки. Київ, 2022. С. 18.

3. Літинський В. В. Тлумачення адміністративно-деліктних правових норм: поняття та сутність. *Юридичний бюлетень*. 2020. Вип. 16. С. 168.

4. Чічіріна О. А. Міграція в Україні: тренди, сучасні виклики та наслідки. Київ, 2022. С. 44.

5. Шевчук В. О. Ринок праці під впливом міграційних процесів в умовах війни. *Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 27–29 червня 2022 р. Луцьк: ГО ІЕТЕЕД, 2022. С. 120–123.

6. Лібанова Е. М., Позняк О. В., Цимбал О. І. Маштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської Федерації. *Демографічні процеси*. 2022. Вип.16. С. 39.

7. Гайдуцький А. П. Проблеми та перспективи повернення мігрантів до мігрантів в Україну. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 37. С. 73–78.

Палій В. В.,
здобувач науково-дослідного інституту публічного права

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ЗМІСТУ КАТЕГОРІЙ “ПУБЛІЧНА БЕЗПЕКА”, “ПУБЛІЧНИЙ ПОРЯДОК”

Діяльність будь-якого органу держави має чітко визначену мету його існування, законодавчу основу та завдання. Кожен державний орган чи установа заповнює свою, лише йому чітко визначену нішу з чітко визначеними повноваженнями у системі державних органів, при цьому головним завданням системи державного управління є забезпечення відсутності дублювання їхніх функцій та перехрещування.

Все зазначене вище призводить до появи у чинному законодавстві України значної кількості правових колізій, неузгоджень, що негативним чином впливає на діяльність державних органів, економічну безпеку країни та соціальну захищеність населення.

Важливим аспектом у цьому сенсі є обговорення, узгодження та законодавче закріплення категоріально-понятійного апарату.

У різні часові проміжки увага зазначеним термінам та їх співвідношенню приділялася такими дослідниками як В. Б. Авер'янов, М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, О. В. Батраченко, О. І. Довгань, І. П. Голосніченко, В. К. Гіжевський, І. В. Зозуля, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, С. А. Комісаров, А. Є. Крищенко, Р. С. Мельник, О. І. Остапенко, С. В. Петков, А. М. Подоляка, Ю. І. Римаренко, В. Г. Фатхутдінов та ін.

У довідковій літературі під терміном «порядок» розуміють «правильне або звичне розташування, розміщення чого-небудь», «стан, коли все робиться, виконується так, як слід, відповідно до певних вимог, правил», «злагодженість, узгодженість у діях, організованість», «додержання правил, норм поведінки де-небудь; дисципліна», «чинні ... закони, правила; норми громадської поведінки» [2, с. 302]. Тобто навіть поверховий аналіз даної категорії дозволяє констатувати той факт, що її тлумачення здійснюється через залучення юридичної термінології.

Своєю чергою, категорія «безпека» у довідковій літературі розкривається як «стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує» [1, с. 137].

Відповідно, через поєднання вказаних термінів у словосполучення з категоріями «публічний» та «громадський» формулюються конкретні дефініції та можливо здійснити їхнє порівняння та співвідношення.

Як зазначає А. Є. Крищенко, «слово «публічний» зазвичай тлумачать як той, який відбувається в присутності публіки, людей, привселюдний, призначений для широкого відвідування, користування; громадський. Термін «громадський» визначають як той, що виникає, відбувається в суспільстві або стосується суспільства, пов'язаний із ним, який належать

громаді, суспільству; колективний» [6, с. 209]. У довідкових джерелах можна зустріти більш широке тлумачення категорії «громадський» – «...призначений для загального користування; який добровільно обслуговує різні аспекти життя колективу» [3, с. 199].

На нашу думку, найбільш універсальним визначенням терміну «громадський порядок» наведено укладачами «Юридичної енциклопедії», які під ним пропонують розуміти урегульовану правовими та іншими соціальними нормами систему суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, повагу честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі [4].

На нашу думку, термін «публічний» є більш ширшим за своєї сутністю і охоплює собою й категорію «громадський». Такої ж думки притримується й О. Ф. Кобзар, який зазначає, що «поняття «громадський порядок», «громадська безпека та правопорядок» ... поглинаються ширшим у своєму розумінні поняттям «публічна безпека й порядок» [5, с. 461].

Отже, відсутність повноцінного наукового супроводження та суспільної дискусії під час роботи над проектом Закону України «Про Національну поліцію» призвело до існування правової колізії, коли термін «публічна безпека та порядок» використовується без його законодавчого трактування, при цьому разом з ним в чинному законодавстві вживається як тотожний категорія «громадська безпека та порядок» та її похідні.

Список використаних джерел:

1. Академічний тлумачний словник української мови. Онлайн версія академічного тлумачного «Словника української мови» в 11 томах (1970–1980). Том 1. 1970. 408 с.
2. Академічний тлумачний словник української мови. Онлайн версія академічного тлумачного «Словника української мови» в 11 томах (1970–1980). Том 7. 1979. 408 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
4. Громадський порядок. Юридична енциклопедія: [у 6 т.] ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 1: А–Г. 672 с.
5. Кобзар О. Ф. Щодо визначення понять публічної безпеки та порядку. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Одеса: Юрид. л-ра, 2015. Т. 16. С. 457–462.
6. Крищенко А. Є. Особливості визначення терміна “публічна безпека і порядок”. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 206–214.

Білогуб Г. А.,
студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доц.,
професор кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів)

ВИДИ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ

Боротьба з порушеннями митних правил (далі ПМП) є одним з вагомих напрямів митної політики країни. Митні органи України за своїм змістом та структурою є правоохоронними органами, їх діяльність спрямована не тільки на контроль і регулювання митних кордонів, а й на здійснення протидії порушенням митного законодавства [1].

У юридичній літературі правопорушення визначається як протиправне, винне, соціально шкідливе діяння (дія чи бездіяльність) деліктоздатної особи, яке зумовлює юридично визначені негативні наслідки для правопорушника [2, с. 61]. Тобто правопорушення – це винна дія або бездіяльність особи, яка порушує встановлені норми права, завдає шкоди й спричиняє юридичну відповідальність.

Окремим питанням класифікації ПМП присвятили свої роботи такі вітчизняні науковці, як В. В. Ліпинський, В. В. Варава, А. І. Педешко, М. Дорош, М. Кравець, С. В. Кувакін, Д. В. Приймаченко, С. В. Продайко, В. Хомсутянський, В. В. Ченцов, В. К. Шкарупа, М. Г. Шульга та ін.

Митні органи, у відповідності до своєї компетенції, постійно взаємодіють з органами Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, організують роботу із взаємодії на основі чинного законодавства, підзаконних нормативно-правових актів та рекомендацій.

З кожним днем особи, які вчиняють правопорушення в сфері митного права, використовують все більш витончені способи їх здійснення, приховування із застосуванням новітніх науково-технічних розробок. Добре усвідомлюючи, що незадеклароване переміщення товарів, валюти, історичних і культурних цінностей та інших предметів через митний кордон України набуває характеру соціального явища, митні органи приділяють особливу увагу проблемам вдосконалення, пошуку нових, ефективних методів діяльності оперативного складу митних установ, направлених на упередження, виявлення і припинення контрабанди та ПМП. Детальне вивчення системи порушення митних правил, є на нинішньому етапі найактуальнішим завданням для представників митних органів.

Актуальність даного питання зумовлена необхідністю виявлення якісних особливостей кожного конкретного складу митного правопорушення з метою їх подальшого подолання та попередження. Виконання завдання щодо виявлення причин та умов, що спричиняють вчинення ПМП, полягає у виконанні положень ст. 282 КУпАП, якою передбачено, що орган (посадова особа), який розглядає справу, встановивши причини й умови, що сприяли вчиненню адміністративного

правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом місяця із дня надходження пропозиції повинно бути повідомлено орган (посадову особу), який зробив пропозицію [3, с. 66].

Вперше визначення ПМП і контрабанди сформульоване в Митному уставі 1819 р., під якими розуміли не тільки пронесення чи провозення товарів через кордон поза митницею, але і самі товари, не вказані в пред'явлених до митного органу документах [4, с. 34]. Отже, ПМП є специфічним видом протиправної діяльності, вираженої дією або бездіяльністю, яка здійснюється при проведенні зовнішньоторговельних операцій.

У сучасних інтеграційних умовах все більше зростає рівень міжнародних взаємовідносин, як на рівні держави так і окремих її представництв і відомств. Тобто з вищенаведеного слідує, що митні органи активно протидіють митним правопорушенням, що слугує підвищенню рівня національної безпеки країни.

Відповідальність у митному праві є наслідком скоєного правопорушення. Порухенням митних правил згідно зі ст. 226 Основ митного законодавства країн – учасниць СНД визнається протиправна дія (бездіяльність) особи, що посягає на встановлений національним законодавством і міжнародними договорами держави порядок переміщення через митний кордон держави товарів і транспортних засобів, здійснення їх митного контролю і митного оформлення, оподаткування митними платежами та їх сплати, надання митних пільг і користування ними, а також на нормальну діяльність митних органів, за які національним законодавством передбачена відповідальність [5].

Класифікація адміністративних правопорушень митних правил, в першу чергу, має значення для практичної діяльності митних та судових органів, для правильної кваліфікації діянь, які порушують митне законодавство, та відмежування їх від інших правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Молдован В. В., Чулінда Л. І. Правознавство: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 184 с.
3. Ліпинський В. В. Щодо деяких питань судового розгляду справ про порушення митних правил, заведених за ознаками статті 472 Митного кодексу України. *Правова позиція: науковий журнал Університету митної справи та фінансів*. 2018. № 2 (21). С. 66–73.
4. Серих О. В. Деліктологічні дослідження порушень митних правил: історіографія, сучасний стан та перспективи розвитку. *Митна справа*. 2014. № 6 (96). С. 32–38.
5. Рішення про Основи митного законодавства країн – учасниць Співдружності Незалежних Держав від 10.02.1995 р.

Каргаполова Є. С.,
студентка Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
(науковий керівник – Поляруш С. І., к.і.н., доц., доцент кафедри права
та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка)

ГЕНДЕРНИЙ КОМПОНЕНТ У КОДЕКСІ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Питання гендерної рівності заслуговує уваги в контексті трансформаційних процесів у законодавстві України в умовах Євроінтеграції.

Законодавчо дане поняття визначається у ст. 1 Закону України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”. Гендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства [1].

Теорія “гендерної рівності” полягає у тому, що будь-яка людина має від народження однакові права і мусить мати рівні можливості незалежно від біологічної статі. Це, певною мірою, перегукується з засадами і підставами фемінізму. Фемінізм – суспільно-політична ідея, яка стверджує потребу посилення прав жінок для зрівняння їх в правах з чоловіками. Інше розуміння фемінізму – це його трактування як суспільно-політичного руху, що спрямований на досягнення цілей у політичній царині, за допомогою адвокації і активно публічно висвітлює проблеми, пов’язані з фактом нерівності [2]. Крім того, фемінізм розглядають як окрему ідеологію – концепцію суспільних змін, яка побудована навколо ідеї викорінення нерівності між жінками і чоловіками.

Одними з перших дослідження гендерної обумовленостів юриспруденції проводили науковці А. О. Собакарь та О. В. Бочковий. Проблема диференціації соціальних відмінностей, зумовлених біологічною статтю, – одна з дискусійних та складних у системі наукових знань про людину. Складність цієї проблеми полягає у необхідності застосування комплексного підходу, використання даних не тільки різних галузей юридичної науки, а також психології, медицини, фізіології, соціології, культурології тощо. Водночас питання відмінностей у поведінці та особливо злочинних насильницьких дій, що обумовлені статтю, вимагають свого власного обґрунтування [3, с. 59].

У нещодавньому науковому доробку М. В. Співак міститься обґрунтування включення окремих пропозицій гендерного характеру до ст. 31-1, 32, 32-1, 34, 35 КУпАП. На думку автора, упровадження гендерних аспектів у формуванні адміністративно-деліктного законодавства України – це питання соціальної справедливості, вирішення якого необхідне для забезпечення рівноправного та стійкого людського розвитку [4, с. 36–38].

Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) у своїх статтях майже не виділяє гендеру, використовуючи переважно термін “особа”.

Проте, деякі статті Кодексу окремо вказують на специфічний статус “вагітної жінки” у статтях 30¹, 31¹, 32, 34 та 41, тим самим звільняючи їх від певних видів санкцій, так як вагітність є обставиною, що пом’якшує відповідальність за адміністративне правопорушення. Ще однією пом’якшуючою обставиною є вчинення правопорушення жінкою, яка має дитину віком до одного року за ст. 34 КУпАП. Жінки, старше 55 років звільняються від виконання громадських та суспільно корисних робіт, відповідно до статей 30¹ та 31¹ КУпАП. Не може застосовуватись як адміністративне стягнення адміністративний арешт до жінок, які мають дітей віком до 12 років за ст. 32 КУпАП. Арешт з утриманням на гауптвахті не може застосовуватись до військовослужбовців-жінок за ст. 32-1 КУпАП. Гендерне забарвлення мають також ст. 173-2, ч. 3 ст. 181 та ст. 181-1, 112-1 [5].

На думку дослідниці Т. О. Грицай зазначені норми не вважаються такими, що дискримінують чоловіків. У той же час законодавство про адміністративні правопорушення не спроможне забезпечити принцип гендерної рівності на практиці [6, с. 146].

Можна припустити, що кількість гендерно-орієнтованих норм у КУпАП буде з часом збільшуватися. Тому необхідно вже сьогодні підсилювати вказаний компонент у законодавстві. Зокрема, доцільно ввести адміністративну відповідальність за мобінг (діяння керівників чи колег, що принижують гідність і честь працівника на робочому місці). Тут теж буде присутнім гендерний компонент.

Проведений аналіз чинного законодавства щодо особливостей гендерної рівності, засвідчив, що це питання потребує серйозної модернізації, а також надалі створення певних рекомендацій щодо запобігання статевих утисків.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 22.10.2022).

2. Навчальний курс “Гендерна рівність та права жінок”. Київ, 2020. 168 с. URL : <https://newjustice.org.ua> (дата звернення: 22.10.2022).

3. Собакарь А. О., Бочковий О. В. Відокремлення насильства за ознакою статі (гендерно-обумовлене насильство) як окремого виду адміністративного правопорушення. *Честь і закон*. 2022. Т. 1. № 80. С. 58–65; URL : <http://chiz.nangu.edu.ua>

4. Снівак М. В. Інтеграція гендерних підходів у практику притягнення до адміністративної відповідальності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 4. С. 35–39.

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 22.10.2022).

6. *Грицай І. О.* Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: Хай-Тек Прес, 2018. 560 с.

Субботіна А. Р.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доц.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ПРАВОВІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ КОРИСТУВАННЯМ ЧИ РОЗПОРЯДЖЕННЯМ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ОСОБИСТОГО КОРИСТУВАННЯ, ВВЕЗЕНИМИ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Війна Росії проти України призвела до гострої необхідності спрощення митного оформлення різних груп товарів, які вкрай необхідні як для забезпечення Збройних Сил України та ТрО додатковою захисною та військовою технікою, так і для забезпечення мирних мешканців продовольством, медикаментами та іншою гуманітарною допомогою.

Метою є дослідження правових аспектів кваліфікації дій, пов'язаних із користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в період воєнного стану.

Варава В.В. вказує, що у складних умовах фінансово-економічної кризи та «гібридної» війни відбулася окупація Російською Федерацією значної частини території країни, негативні наслідки якої Українська держава змушена переживати подолання, першочергового значення набули питання фундаментальної реформи її сектору безпеки» [1, с. 122].

Як, зазначає Ліпинський В. В.: «Переміщення товарів через митний кордон України, пред'явлення їх відповідним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, регламентуються митними правилами (п. 28 ч. 1 ст. 4 МКУ). Особи, які переміщують товари на митну територію України, мають дотримуватися митних правил, визначених у МКУ; за порушення (недотримання) цих правил у МКУ передбачено адміністративну відповідальність» [2, с. 47].

Кабінет Міністрів України дещо спростив процедуру митного оформлення товарів окремих категорій у режимі імпорту, для інших категорій товарів порядок виконання митних формальностей залишився незмінним.

Проте, враховуючи оперативність прийняття законодавцем рішень щодо спрощення митного оформлення товарів, виникла певна неоднозначність під час тлумачення та застосування новоприйнятих норм.

Так, по-перше, постанова КМУ від 9 березня 2022 р. № 236 «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України в період дії військового стану» (далі – Постанова КМУ 236), нібито запровадила право всіх суб'єктів господарювання обирати спрощений порядок митного оформлення будь-яких товарів, оскільки у п. 1 цієї Постанови зазначено: «...при ввезенні на митну територію України товарів їх декларування та митне оформлення відповідно до митного режиму імпорту може здійснюватися шляхом подання попередньої митної декларації, яка містить усю необхідну інформацію для випуску товарів без пред'явлення таких товарів митному органу...» [3].

Проте, враховуючи назву Постанови КМУ 236 та наявність додатка до зазначеної Постанови з переліком товарів, за імпортом яких суб'єктам господарювання дозволено сплачувати митні платежі з відстроченням, цілком імовірно, що законодавець передбачив зазначений спрощений порядок саме для товарів із переліку перерахованого вище.

Вищезгадані зміни до МК України не мали б сенсу, якби спрощений порядок митного оформлення імпорту (встановлений Постановою КМУ 236) поширювався на всі без винятку товари/транспортні засоби та суб'єкти господарювання.

По-друге, з прийняттям Закону 2142 має набути чинності постанова КМУ від 20 березня 2022 року № 330 «Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах військового стану» (далі – Постанова КМУ 330) з одночасною втратою дії Постановою КМУ 236.

Постанова КМУ 330 таки передбачає спрощення митного оформлення для всіх суб'єктів господарської діяльності, які здійснюють імпорт товарів (за винятком окремих підакцизних товарів) та транспортних засобів.

Підсумовуючи зазначимо, що використання транспортного засобу особистого користування, ввезеного на митну територію України у митному режимі «транзит» іншою особою, ніж тією, якою такий транспортний засіб ввезено, а також користування таким транспортним засобом понад передбачений ст. 95 МКУ строк, являє собою використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги.

Список використаних джерел:

1. *Варава В. В.* Концептуальні підходи та шляхи усунення конфлікту слідчої та оперативно-розшукової діяльності. *Вісник Академії митної служби України*. 2015. № 1 (14). С. 122–126.

2. *Ліпинський В. В.* Щодо кваліфікації дій, пов'язаних із використанням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в митному режимі тимчасового ввезення. *Вісник Академії митної служби України*. 2015. № 2. С. 45–50.

3. Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України в період дії військового стану: Постанова КМУ від 9 березня 2022 р. № 236. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022-p#Text>

Бровкіна А. С.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Доненко В. В., д.ю.н., професор
кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Дослідження, пов'язані з наданням адміністративних послуг, набули широкого значення та актуальності в останні роки. Це обумовлюється процесом європейської інтеграції, що в свою чергу вимагає вдосконалення механізму надання адміністративних послуг задля гарантування сприятливих умов для задоволення потреб населення в забезпеченні їх прав та інтересів. Однак, на сьогоднішній день перед Україною постало питання реалізації стабільної та ефективної процедури надання адміністративних послуг у зв'язку із введенням воєнного стану. Запровадження воєнного стану та пов'язані з цим зміни у законодавстві щодо правового регулювання надання адміністративних послуг зумовлюють актуальність цієї роботи.

Першою особливістю у сфері надання адміністративних послуг в умовах воєнного стану є зупинення строків надання адміністративних послуг, крім строків надання адміністративних послуг у сферах державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації актів цивільного стану, суб'єктами (особами), що провадять діяльність під час воєнного стану, адміністративних послуг суб'єктами їх надання та строків видачі дозвільними органами документів дозвільного характеру на час воєнного стану в Україні та протягом місяця після його скасування. У разі припинення чи скасування воєнного стану на відповідній території України зупинені строки поновлюються у місячний строк після припинення чи скасування [4].

Також Кабінетом Міністрів України було встановлено особливості проведення реєстраційних дій, в тому числі визначено суб'єкти здійснення державної реєстрації із зазначенням їх повноважень [1].

Важливе значення у сфері надання адміністративних послуг відіграють ЦНАП. Наразі не усі ЦНАП здійснюють діяльність в звичному режимі. На територіях, де не ведуться бойові дії, ЦНАП працюють у повному обсязі та надають усі необхідні послуги. Щодо роботи тих ЦНАП

територіальних громад, на територіях яких ведуться бойові дії, законодавством передбачається право центральної влади у цих громадах визначати особливості надання адміністративних та інших публічних послуг. При цьому перебіг строків звернення за отриманням таких послуг і строків їх надання зупиняється, якщо інше не визначено законом. Окрім цього, адміністраторам ЦНАП, посадовим особам органів місцевого самоврядування, які перемістилися з території, на якій проводяться бойові дії, надається переважне право на призначення на вакантні посади в органах місцевого самоврядування без конкурсного відбору, за умов наявності у таких осіб громадянства України, освіти та досвіду роботи [5].

Певні зміни були внесені у процедуру надання послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану. По-перше, було визначено, що на період дії воєнного стану на території України підставою для забезпечення реєстрації народження дитини в органах державної реєстрації актів цивільного стану є Медичне свідоцтво про народження. Проте, за умови відсутності можливості заповнення медичним працівником Медичного свідоцтва про народження, форма якого затверджена Міністерством охорони здоров'я України, медичний працівник зобов'язаний на кожний випадок народження живої дитини виписати довідку довільної форми в двох примірниках із зазначенням відомостей про себе, дитину та її мати [3].

По-друге, спрощено процедуру державної реєстрації шлюбу, якщо один із наречених є військовослужбовцем Збройних Сил, Служби безпеки України та іншого утвореного відповідно до законів України органу військового формування, поліцейським, особою рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, Державного бюро розслідувань, інших передбачених законом органів або працівником закладу охорони здоров'я. Законодавством передбачена можливість проведення державної реєстрації шлюбу відділами державної реєстрації актів цивільного стану без особистої присутності такого нареченого (нареченої). Якщо вищезазначені особи не мають можливості зареєструвати шлюб у відділах державної реєстрації актів цивільного стану, то факт державної реєстрації шлюбу цих осіб також може засвідчуватись актом про укладення шлюбу, який складається безпосереднім командиром військовослужбовця. Характерною особливістю такого акту є те, що він може складатися без особистої присутності одного чи обох наречених з використанням доступних засобів відеозв'язку [2].

Отже, проаналізувавши нормативно-правові акти, видані органами публічної влади, спрямовані на зміну процедури надання певних адміністративних послуг, можна дійти висновку, що згадані зміни зумовлені особливою ситуацією в країні, яка в свою чергу створила необхідність полегшення та спрощення надання цих послуг. Незважаючи на воєнний стан, центри надання адміністративних послуг продовжують працювати, надаючи можливість реалізувати право осіб отримати необхідні для них адміністративні послуги, що є дуже важливим для підтримання стабільного функціонування та діяльності державних органів.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану: Постанова КМУ від 6 березня 2022 р. № 209. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-%D0%BF#Text>
2. Деякі питання державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану: Постанова КМУ від 7 березня 2022 р. № 213. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-2022-%D0%BF#Text>
3. Про забезпечення реєстрації новонародженої дитини в умовах воєнного стану: наказ МОЗ України від 04.03.2022 № 407. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0293-22#Text>
4. Про зупинення строків надання адміністративних послуг та видачі документів дозвільного характеру: Постанова КМУ від 28 лютого 2022 р. № 165. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/165-2022-%D0%BF#Text>
5. Як працюють центри надання адміністративних послуг у воєнний час?: роз'ясненн ВРУ від 31.03.2022 р. URL : <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221128.html>

Бірюкова Д. С.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Доненко В. В., д.ю.н., проф.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ АДВОКАТОМ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ТА ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

У сучасному світі надання безоплатної правової допомоги адвокатом набуває важливого значення та стає актуальною, не у всіх людей є фінансова можливість наймати адвоката для вирішення своїх проблемних питань.

До 2011 р. система надання безоплатної правової допомоги була не врегульована і лише в цьому році за допомогою ЗУ від 2 червня 2011 р. № 3460-УІ “Про безоплатну правову допомогу” вона налагодилася, але все ж таки залишається багато проблем, з якими зіштовхуються особи, які отримують допомогу і безпосередньо самі адвокати.

Цей закон відповідає багатьом міжнародним угодам, членом яких є Україна, зокрема «Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року» та Міжнародному пакту про громадянські та політичні права 1966 року.

Щодо проблем, які виникають, то це, по-перше, особи, які потребують безоплатної правової допомоги не мають права вибору захисника, тим самим виникає дискримінація осіб за майновою, матеріальною ознакою тощо [1, с. 36].

По-друге, складна система звітування адвокатами до координаційного центру про виконану роботу. По-третє, в законі не прописаний стандарт якості надання правової допомоги, тим самим ставлячи під загрозу суб'єктів, які потребують якісних послуг. По-четверте, досі залишається неврегульоване питання стосовно розміру винагороди адвокату за виконану роботу. В цьому проявляється суть адвоката, як людини, один захисник може зробити багато роботи для захисту особи і отримати однакову винагороду за схожу справу з адвокатом, який не покладав ніяких зусиль для захисту свого підзахисного.

Досвід зарубіжних країн вказує нам на проблеми з якими стикається наша держава в наданні безоплатної правової допомоги. До прикладу, правовою допомогою в Англії і Уельсі управляє Служба Юридичної допомоги, адвокат доступний для більшості кримінальних справ і багатьох типів цивільних справ. Сімейні спори, в тому числі медіація, у більшості випадків можуть бути частково оплатними [3].

У Фінляндії діють Офіси безоплатної правової допомоги, що управляються Міністерством юстиції. БПД надається штатними адвокатами та юристами, а також приватними адвокатами на підставі контрактів з Офісами. Доречно зауважити, що вартість послуг приватних адвокатів втричі більша, ніж витрати на надання БПД штатними адвокатами та юристами [2].

В багатьох розвинених країнах застосовується практика щодо оплати деяких додаткових дій, які мають вживати адвокати для активного виконання своїх функцій, наприклад, складання запитів, клопотань, оскаржувати рішення прокурорів тощо. В європейських країн є тенденція застосування системи фіксованих платежів, що значно покращує оплату винагороди адвокатам.

У Нідерландах діяльність приватних адвокатів доповнюється потужним консультативним сектором, таким як: добровільні, так звані «юридичні магазини», Бюро юридичної допомоги і Центри юридичної допомоги. Бюро юридичної допомоги надають першочергову правову допомогу, поради у справах соціального забезпечення, житла, зайнятості тощо. Такі Бюро фінансуються Міністерством юстиції Нідерландів і наймають випускників юридичних факультетів [2, с. 30].

В умовах євроінтеграційних процесів, обов'язковими умовами для нашої держави є вимоги щодо вдосконалення інститутів адвокатури та правосуддя, як основоположних інститутів правової держави, яка проголошує верховенство права [4].

Європейський підхід у питанні надання безоплатної правової допомоги залишається незмінним і полягає у невід'ємності реального права на правову допомогу від права на реальний доступ до суду.

Список використаних джерел:

1. Глушко О. А. Сучасне правове становище та шляхи вирішення недоліків в системі безоплатної правової допомоги в Україні: стаття. Дніпро, 2018. С. 34–37.

2. Леган І. М. Надання безоплатної правової допомоги в Україні та країнах ЄС: стаття. Ужгород, 2020. С. 27–32.

3. Светлічний І. В. Безоплатна правова допомога в Європі та Америці. Чи варто запозичувати найкраще? 2020.

4. Шестеріна Н. П. Актуальні проблеми надання безоплатної вторинної правової допомоги малозахисним громадянам у контексті судової реформи в Україні: стаття. Ужгород, 2018.

Кутіщев С. В.,
студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Батраченко Т. С., к.ю.н., доц.,
доцент кафедри правоохоронної діяльності
Університету митної справи та фінансів)

ПІДСТАВА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Політичні, економічні, соціальні та інші зміни, які відбуваються в Україні, поруч із досягненням позитивних результатів, в окремих випадках мають і негативні, зокрема й у вигляді суспільно небезпечних проявів, що, зі свого боку, обумовлює невідповідність певних кримінально-правових норм, які повинні забезпечувати охорону таких процесів, змісту реформ, що здійснюються, у тому числі і відповідність євроінтеграції вітчизняного кримінального законодавства. У зв'язку з цим, наразі існує необхідність у удосконаленні положень законодавства про кримінальну відповідальність з урахуванням євроінтеграційних процесів, що відбуваються сьогодні у нашій країні. Починати таке реформування потрібно із положень, які вважаються кримінально-правовими догмами. В основі цього повинні обов'язково бути сучасні надбання вітчизняної правової доктрини. Крім того, вважаємо за потрібне вдосконалення кримінального законодавства через призму аналізу підстави кримінальної відповідальності за законодавством Федеративної Республіки Німеччина (далі ФНР) [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 2 КК України підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно-небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення. З цього випливає, що зазначена підстава характеризується такими ознаками як: 1) вчинення особою діяння, 2) це діяння є суспільно небезпечним та 3) таке діяння містить склад кримінального правопорушення, передбаченого КК України. У свою чергу, згідно з ч. 1 ст. 11 Кримінального кодексу України

«Кримінальним правопорушенням є передбачене суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення».

Зауважимо, що в обох випадках йдеться про передбаченість КК певної поведінки. Так, ч. 1. ст. 11 КК України визначає такі дії, як суспільно-небезпечні, винні та наявність суб'єкта кримінального правопорушення. Так, поняття кримінального правопорушення містить надлишкові ознаки, такі як «винна поведінка», «вчинення суб'єктом кримінального правопорушення» тощо, які повністю «передбачаються КК України». На нашу думку, для визначення поняття «кримінального правопорушення» достатньо наявності таких словосполучень, як «винна поведінка», «вчинення кримінального правопорушення суб'єктом» тощо. В такому разі поняття кримінального правопорушення можна сформулювати як, «передбачена суспільно небезпечна поведінка» [3].

Отже, і поняття кримінального правопорушення, і поняття підстави кримінальної відповідальності характеризуються двома однаковими ознаками (це вчинення діяння, яке є суспільно небезпечним) і не співпадають словесно лише однією ознакою. Так, в понятті кримінального правопорушення – це діяння, передбачене КК, а в понятті підстави кримінальної відповідальності – це діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого КК.

Як і за КК України, за КК Німеччини, особа несе відповідальність за дію або бездіяльність. Зокрема, у §13 КК ФНР встановлено: коли той, хто вчиняє бездіяльність, не запобігає настанню наслідку від діяння, передбаченого кримінальним законом, то підлягає покаранню тільки тоді, коли він юридично зобов'язаний не допустити настання наслідку та якщо бездіяльність відповідає передбаченому законом складу діяння за допомогою дії. Цікавим з точки зору законодавчої техніки є ст. 14 КК ФНР, а саме закон, який карає відповідно до особливих характеристик особи, відносин або ситуації, також поширюється на представника, навіть якщо ці характеристики не в ньому особисто, а в особі від, імені якої він діє. Тобто, якщо особа виконує обов'язки за довіреністю, які входять до повноважень суб'єкта господарювання, то на неї поширюються норми, які поширюються на осіб з особливими ознаками.

Відповідно до розділу 15 КК ФНР, якщо закон прямо не передбачає покарання за недбалість, караються лише навмисні дії. У главі 5 КК України («Вина та її форми») виною є виражене умисно чи необережно психологічне ставлення особи до вчиненої дії чи бездіяльності та її наслідків. Законодавець, у свою чергу, розрізняє умисел на прямий і непрямий, а необережність – на необережний і напористий. У КК ФРН такого поділу немає, що на нашу думку спрощує процедуру досудового доказування вини суб'єкта кримінального правопорушення, однак з іншого боку порушує основи принципу «невинуватості».

На відміну від КК України, у КК ФРН ідеться про поняття помилки в ознаках складу кримінального правопорушення (§16) і помилки «в забороні» (§17), тобто в протиправності діяння, передбачено змішану формулу неосудності (§§19–20), обмежену осудність (§21). Відповідно до §19 неосудним є той, хто на момент скоєння кримінального правопорушення не досяг 14 років. В Україні суб'єктом кримінального правопорушення, за загальним правилом, є особа, якій на момент його скоєння виповнилося 16 років. Особи, котрі скоїли кримінальне правопорушення у віці від 14 до 16 років, підлягають кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених ч. 2 ст. 22 КК України. На відміну від кримінального законодавства України, кодекс ФРН не передбачає відповідальності юридичних осіб [2].

У Німеччині відсутня законодавчо закріплена впорядкована системи покарань. Тоді як у ст. 51 КК України вона передбачена. Основними видами покарання є позбавлення волі та стягнення (грошове та майнове). Покарання у вигляді позбавлення волі може застосовуватися строком від 1 місяця до 15 років або довічно. Згідно зі ст.63 КК України мінімальною межею призначення позбавлення волі є один рік, максимальною – 15 років, а у випадках, передбачених ст. 71, – 25 років (за сукупністю вироків).

Як і в Україні, у §56 КК ФРН закріплено можливість звільнення від відбування покарання з випробуванням (зупинення останнього з випробуванням). Однак особа повинна бути засуджена до позбавлення волі строком не більше ніж на 1 рік (2 роки, якщо при оцінці діяння й особи засудженого наявні особливі обставини). При засудженні до позбавлення волі на строк від 6 місяців відбування покарання не зупиняється. Строк випробування встановлюється від 2 до 5 років. Тому, коли німецькі законодавці формулюють диспозицію положень особливої частини, вони виходять не з теорії покарання за поведінку, а з теорії покарання винних. Ось чому, наприклад, фраза «навмисне позбавлення життя іншої людини... карається» у відомому КК ФРН має іншу форму: «той, хто карається» [4].

Таким чином, на підставі проведеного порівняльно-правого аналізу підстав кримінальної відповідальності за кримінальним правом України та Німеччини можна стверджувати, що головним чинником відмінності між ознаками полягає в тому, що обов'язковою ознакою будь-якого кримінального правопорушення за КК України є суспільна небезпечність вчиненого діяння, натомість за КК Німеччини – протиправність такого діяння. Але така протиправність за кримінальним правом Німеччини розуміється ні як кримінальна протиправність, а як невідповідність такого діяння вимогам правопорядку. Тож можна зробити висновок, що незважаючи на належність до однієї правової системи КК ФРН та КК України базуються на різних ідеях і принципах, однак з огляду на євроінтеграційні процесі, що відбуваються в нашій державі, вважаємо за необхідне перейняти базові засади доктрини кримінального права в аспекті підстав кримінальної відповідності та можливості застосувати у вітчизняному кримінальному законодавстві.

Список використаних джерел:

1. Банчук О. А. Законодавство про адміністративні делікти європейських держав: загальна характеристика. *Адміністративне право і процес*. 2015. URL : <http://bit.ly/2xTVqFR>
2. Кримінальний кодекс Німеччини: 15 травня 1871 р. URL : <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb>
3. Кримінальний кодекс України: 5 квітня 2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n58>
4. Пенькова К. Огляд європейського законодавства щодо поділу правопорушень на злочини, кримінальні проступки та адміністративні правопорушення. URL : <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29291.pdf>

Крутий В. І.,
студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Батраченко Т. С., к.ю.н., доц.,
доцент кафедри правоохоронної діяльності
Університету митної справи та фінансів)

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Транснаціональна злочинність є найбільш скоординованою, раціональною та професійною частиною сучасного кримінального середовища. У зв'язку з підвищеною суспільною небезпекою транснаціональної злочинності й особливої складності протидії та запобігання їй, пріоритетного значення для країн Європи та України набуває розробка системного й оптимального механізму реалізації заходів на шляху сприяння міжнародному співробітництву щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності.

На думку Г. П. Жаровської, на початку ХХІ століття транснаціональна злочинність набуває принципово нових рис, сучасні злочинні транснаціональні організації виходять за межі економічної злочинної діяльності, втручаються в політичні процеси, зазіхають на безпеку особистості, суспільства, держави, що в концентрованій формі можна спостерігати в сучасній Україні [1, с. 33].

Аналіз змісту ст. 2, 3 Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності [2] від 15.11.2000 р. дозволяє дійти висновку, що під транснаціональною організованою злочинністю розуміється діяльність організованих злочинних груп, що структурно оформлені в групу у складі трьох і більше осіб, функціонують протягом певного періоду часу та діють узгоджено з метою вчинення одного або декількох транснаціональних злочинів для одержання прямо або опосередковано фінансової або іншої матеріальної вигоди. При цьому злочин вважається таким, що має транснаціональний характер, якщо: він вчинений більш ніж в одній державі;

він вчинений в одній державі, але істотна частина його підготовки, планування, керівництва або контролю мала місце в іншій державі; він вчинений в одній державі, але за участю організованої злочинної групи, що здійснює злочинну діяльність у більш ніж одній державі; вчинений в одній державі, але його істотні наслідки мають місце в іншій державі.

Як зазначають П. Д. Біленчук, А. В. Кофанов та О. Л. Кобилянський у дослідженні щодо транснаціональної організованої злочинності, вона створює пряму загрозу національній і міжнародній безпеці та стабільності і являє собою фронтальну атаку на політичні і законодавчі влади, а також створює загрозу самій державності. Крім того, порушується нормальне функціонування соціальних і економічних інститутів та компрометує їх, що призводить до втрати довіри демократичним процесам. Призводить до підриву процес розвитку, ставить в положення жертви населення цілих країн і експлуатує людську вразливість, охоплює, опутує цілі прошарки суспільства [3, с. 9].

До особливостей транснаціональної злочинності належить: високий прибуток і прагнення до постійного збільшення прибутків; широкомасштабність злочинної діяльності; специфічна внутрішня структура і організація; контроль над величезними фінансовими ресурсами; масштабне проникнення її представників у органи влади і управління держави; насилля і корупція як спосіб досягнення основної мети і спосіб захисту власних інтересів; глобальність масштабу операцій; швидка адаптація в умовах навіть найбільш жорстких дій, вчинюваних правоохоронними органами окремих держав і можливість легко зникнути з-під соціального контролю в межах національних кордонів [4, с. 488].

Правова позиція Є. Д. Скулиша та В. О. Глушкова щодо транснаціональної організованої злочинності підтверджує, що основною змістовною ознакою транснаціональної організованої злочинності є те, що антисоціальна, протиправна діяльність злочинних організацій виходить за межі території та юрисдикції однієї держави. Діяльність таких злочинних структур представляє собою злочинний промисел, спрямований на отримання максимального прибутку з одночасним забезпеченням мінімального ризику [5, с. 193].

Нині загрози національній безпеці Україні мають як внутрішній, так і зовнішній характер і зосереджені у внутрішньополітичній, економічній, соціальній, інформаційній та духовній сферах життєдіяльності. Існують також інші загрози, такі як розпад країни або відторгнення від неї територій; депопуляція, а простіше – вимирання населення; втрата повноцінної міжнародної і внутрішньої суверенності; «моральна криза», під якою вважається бюрократизація, неефективність управління та корумпованість [1, с. 34].

Отже, під транснаціональної організованою злочинністю слід розуміти якісно нову форму розвитку національної організованої злочинності, один із вищих рівнів кримінальної еволюції, суб'єктами якої є

стійкі злочинні організації, сфера впливу та діяльність яких у вигляді злочинного промислу розповсюджується на декілька держав, групу суміжних держав, регіон, континент або світове співтовариство.

Список використаних джерел:

1. *Жаровська Г. П.* Транснаціональна злочинність як реальна загроза національній безпеці України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. № 27. С. 33–37.

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#top

3. *Біленчук П. Д., Кофанов А. В., Кобилянський О. Л., Паніотов Є. К.* Транснаціональна злочинність: криміналістичний аналіз: монографія. Київ: КИЙ, 2011. 52 с.

4. *Марисюк К.* Ознаки транснаціональних злочинних організацій / Навчально-науковий інститут права та психології Національного університету «Львівська політехніка». 2017. № 1. С. 486–490.

5. *Скулиш Є. Д., Глушков В. О.* Поняття транснаціональної організованої злочинності та її співвідношення з тероризмом. *Право і суспільство*. 2012. № 2. С. 190–194.

Шульга А. С.,

студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпінський В. В., д.ю.н., доц.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Відповідно до статті 1 Митного кодексу України митні правила – це встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України [1].

В умовах сьогодення досить часто зустрічаються правопорушення, пов'язані з порушенням митних правил. Люди, які вдаються до перетину кордону з приховуванням заборонених чи обмежених до ввезення товарів, жадають незаконного збагачення. Проблема правопорушень та боротьби з ними становить одну з найголовніших проблем будь-якої держави за всі часи її існування. Життя суспільства завжди регламентоване низкою правових норм та законів, призначених забезпечувати нормальне функціонування держави.

Правопорушення у митній сфері, тобто при перетині кордону з товарами, транспортними засобами чи іншим чином. Відповідно до вимог Митного кодексу України одним з головних завдань митних органів і є запобігання та боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил, що знаходить свій прояв у постійно здійснюваних заходах щодо виявлення, розкриття та припинення таких правопорушень.

Порушення митних правил являє собою адміністративне правопорушення, яке становить протиправні, винні дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, і за які МК передбачена адміністративна відповідальність. Митний кодекс визначає, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені МК, настає, якщо ці правопорушення не тягнуть кримінальну відповідальність.

Види адміністративних стягнень за ПМП передбачено ст. 461 МКУ, а саме: 1) попередження; 2) штраф; 3) конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення – безпосередніх предметів ПМП, товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону), а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування митного органу.

Ознаки порушення митних правил – це порушення правових норм (протиправність), вина (умисел чи необережність) шкода (фізична, матеріальна, моральна) діяння (дія чи бездіяльність) караність (юридична відповідальність за скоєне).

Якщо дії особи не регулюються нормами права, не заборонені ними, тоді не йдеться про правопорушення.

Обов'язковою ознакою правопорушення є вина того, хто його скоїв. Вина може бути умисною, коли особа діє свідомо, порушуючи закон, або з необережності. За психологічними ознаками правопорушення як вчинок завжди має свідомо-вольовий характер, тобто здійснюється під контролем волі і свідомості суб'єкта. Правопорушенням є лише те діяння, яке вчиняється як результат прояву усвідомленої волі особи і вчинене з її вини (душевнхворий не усвідомлює наслідків).

За своїм соціальним значенням протиправна поведінка (правопорушення) соціально шкідлива, тобто спричиняє чи може спричинити шкоду нормальним суспільним відносинам, правам, свободам, законним інтересам суб'єктів. Ця шкода може бути різною залежно від наслідків протиправного діяння, його соціальної оцінки (матеріальною і моральною, значною і незначною).

Зовнішня (об'єктивна) характеристика правопорушення полягає в тому, що воно завжди є діянням суб'єкта (дія чи бездіяльність), яке з юридичного погляду виражається:

1. Невиконанні суб'єктом своїх обов'язків, що впливають з договору чи закону;

2. Недотриманні заборон, установлених правовими нормами;
3. Зловживанні суб'єкта своїми правами, створенні будь-яких перепон для використання своїх прав іншими суб'єктам.

Як зазначав Ліпінський В. В.: «порушення митних правил, пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, характеризуються високим ступенем організованості, технічного забезпечення, регіональними і міжнародними зв'язками. Правопорушники все частіше використовують методи, за яких експортно-імпорتنі операції виглядають законними, але при цьому завдають шкоди бюджету держави. Ефективна протидія митним правопорушенням, зокрема переміщенню товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, є одним з важливих напрямків роботи митниць України» [3, с. 59].

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2012. № 44–45, 46–47, 48. Ст. 552. Редакція від 01.10.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

2. *Ліпінський В. В.* Правові аспекти протидії переміщенню товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю. *Вісник АМСУ*. 2015. № 1 (14). С. 58–63. URL : <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/74/1/10.pdf> (дата звернення: 19.10.2021).

Грек Д. В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпінський В. В., д.ю.н., доц.,
директор ННІ права та міжнародно-правових відносин
Університету митної справи та фінансів)

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил виступає одним з дієвих засобів забезпечення митної справи і митної політики України, укріплення законності, посилення охорони прав і свобод громадян. Застосування адміністративно-правових санкцій в діяльності митних та інших правозастосовчих органів сприяє створенню нормальних умов в підприємницькій діяльності громадян України.

Питання адміністративної відповідальності за порушення митних правил має важливе значення, адже саме юридична відповідальність є стримуючим елементом у попередженні митних правопорушень, тому важливо, щоб кожен усвідомлював деліктну сторону митних правовідносин та не допускали скоєння правопорушень.

Як наголошував Ліпінський В. В.: адміністративна відповідальність за порушення митних правил є фундаментальним інструментом митного адміністрування, який сприяє дотриманню митного законодавства, забезпечуючи невідворотність негативних фінансових та організаційних наслідків для фізичних осіб та підприємств, які вчинили порушення митних правил [1, с. 183].

На думку Батанової Л.О. застосування адміністративного затримання за порушення митних правил має спиратися на єдині, законодавчо закріплені положення, які встановлюють чітко визначені підстави й порядок його проведення. Для цього необхідно усунути колізійність норм митного та адміністративного законодавства під час застосування адміністративного затримання. Крім того, оновлені законодавчі положення щодо порядку та підстав адміністративного затримання слід, на думку дослідниці, деталізувати на рівні підзаконних актів [2, с. 135].

В. Дорогих, зазначає, що відповідальність за порушення митних правил є одним із дієвих засобів забезпечення митної справи та митної політики України. Накладення адміністративних стягнень здійснює значний профілактичний вплив не лише на порушників митних правил, а й на інших осіб, підвищує рівень їхньої правосвідомості, виховує негативне ставлення до порушників законів. Аналіз законодавства, яке регулює відповідальність за порушення митних правил, показують недосконалість окремих правових норм, тому діяльність адміністративно-юрисдикційних, у тому числі й митних органів, потребують свого подальшого вдосконалення [3, с. 183].

Плетньова А. Є. наголошує, що сутність адміністративної відповідальності за вчинення митних правопорушень на теоретичному рівні є недостатньо дослідженою, а нормативне регулювання притягнення осіб до відповідальності та заходів такої відповідальності потребує вдосконалення, про що свідчить значна кількість справ, розглянутих у судах, пов'язаних із заявами про оскарження рішень митних органів про притягнення до адміністративної відповідальності. Для вирішення проблем в даній сфері необхідно, на думку авторки, насамперед внесення змін до нормативно-правових актів та законодавства України щодо забезпечення державної підтримки кадрової політиці в митних органах, організації навчання та підвищення кваліфікації, сучасного технічного оснащення, фінансової підтримки, посилення контролю за посадовими особами митних органів під час адміністративного діловодства, підвищення відповідальності посадових осіб митних органів за виконання службових обов'язків і дотримання дисципліни тощо [4, с. 76].

Таким чином, аналіз законодавства, яке регулює адміністративну відповідальність за порушення митних правил, а також дослідження практики його реалізації свідчать про недосконалість окремих правових норм; діяльність адміністративно-юрисдикційних, в тому числі і митних органів, потребує свого подальшого удосконалення.

Список використаних джерел:

1. *Ліпинський В. В.* Адміністративний штраф за порушення митних правил: правова основа та перспективи вдосконалення їх тлумачення. *Юридичний вісник*. 2020. № 6. С. 183–192.
2. *Батанова Л. О.* Підстави та порядок адміністративного затримання за порушення митних правил: проблеми правового регулювання. *Право і суспільство*. 2014. № 4. С. 131–136.
3. *Дорогих В.* Порушення митних правил. *Юридичний вісник*. № 3. С. 180–184.
4. *Плетньова А. Є.* Сучасна проблематика адміністративної відповідальності за порушення митних правил. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2020. № 1. С. 74–77.

Вовк Ю. А.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доц.,
директор ННІ права та міжнародно-правових відносин
Університету митної справи та фінансів)

ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Актуальність даної теми полягає в наступному: проблеми, які стосуються незаконного переміщення товарів через митний кордон України є досить нагальними і боротьба з цим негативним явищем є одним із першочергових завдань держави, адже воно порушує економічні інтереси країни. Насамперед особливе місце у даній галузі належить статтям 482 та 483 МК України про відповідальність за незаконне переміщення товарів через митний кордон.

Дослідженням відповідальності за порушення митних правил займалися: Д. А. Біленець, Н. П. Бортник, І. Г. Галкін, Є. В. Додін, М. М. Дорош, С. А. Дуженко, Ю. В. Іщенко, В. В. Ліпинський, Д. В. Приймаченко, К. І. Садікова, В. В. Сидоренко, В. П. Чабан.

Незаконне переміщення товарів є суспільно небезпечним та протиправним діянням. Суспільна небезпека адміністративного правопорушення полягає у заподіянні (можливості заподіяння) шкоди встановленому митним законодавством порядку в сфері митної справи, і як наслідок, політичним, економічним та фінансовим інтересам держави. Протиправність незаконного переміщення товарів виражається в тому, що такі діяння порушують норми митного права, гарантовані можливістю застосування митно-правових санкцій, тобто заходів адміністративної відповідальності, передбачених чинним законодавством [3].

В. В. Ліпінський зазначав: «Адміністративна відповідальність за порушення митних правил – це галузевий вид адміністративної відповідальності, специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів (митних та судових) на певну категорію протиправних проявів (порушень митних правил), згідно з якою особи, що скоїли ці правопорушення, повинні дати відповідь за свої неправомірні дії та понести за це адміністративні стягнення» [1, с. 61].

Відповідно до чинного законодавства України, за вчинення адміністративних правопорушень, визначених статтями 482, 483 Митного кодексу України, передбачено накладення адміністративних стягнень у вигляді штрафу в розмірі 100% вартості товарів – безпосередніх предметів таких правопорушень із конфіскацією товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів [2].

Протягом 2019 року митними органами запроваджено 29 328 справ про порушення митних правил на загальну суму 2202, 16 млн грн. За фактами виявлення правопорушень, відповідальність за які передбачена статтею 482 МК України та статтею 483 МК України складено 917 протоколів про порушення митних правил (3,1 %) на суму 271,1 млн грн (12,3 %). За цей період на розгляд до судів скеровано 984 справи зазначеної категорії на суму 348,22 млн грн, за результатами розгляду яких, судами прийнято рішення про накладення штрафу в 788 справах на суму 40,46 млн грн та застосовано конфіскацію в 765 випадках на суму 39,56 млн грн.

За 2020 рік виявлено 14 147 порушень митних правил на суму 2,56 млрд грн. Відсоток справ за ст. 482 та 483 становить 36 % від загальної кількості. Митними органами розглянуто 3 998 справ про порушення митних правил, накладено штрафів на суму 178,4 млн гривень.

У 2021 році виявлено 28 128 порушень із вартістю предметів понад 2,8 млрд грн.

І тільки протягом січня – вересня 2022 року митниками уже було виявлено 8799 порушень на суму 2,4 млрд грн. Митницями розглянуто 8362 справи за які застосовано адміністративні стягнення у вигляді штрафу на суму 352 млн грн.

Таким чином, можемо стверджувати, що рівень незаконного переміщення товарів через митний кордон України за останні роки неодмінно зростає, а адміністративна відповідальність за дані правопорушення має недостатній превентивний ефект.

На мою думку, у подальшому задля зниження фактів незаконного переміщення товарів через митний кордон, нам потрібно працювати із розвитком законодавства у цій сфері щодо вдосконалення адміністративної відповідальності, а також стабілізації економіки, вирішення соціальних проблем та нормалізації політичної складової в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. *Літинський В. В.* Проблемні питання притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення порушень митних правил, передбачених ст. 355 Митного кодексу України. *Вісник Академії митної служби України. Право.* 2011. № 2. С. 61–68.

2. Митний кодекс України від 01.10.2012. *Відомості Верховної Ради.* 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552.

3. *Стороженко С. А.* Правове регулювання відповідальності за незаконне переміщенням товарів через митний кордон на українських землях. «Правові системи». *Науково-практичний журнал,* 2018. № 1/2. С. 49–62.

Коновальська К. О.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Доненко В. В., д.ю.н., проф.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

З набуття незалежності в 1991 році і по цей час в нашій державі було запроваджено низку актів законодавства, положення яких чітко окреслюють коло юридичних засад реалізації євроінтеграційних процесів в Україні.

Це двосторонні угоди з ЄС, що містять програмні норми, Закони України, відомчі угоди між центральними органами виконавчої влади України та окремими інституціями ЄС, підзаконні акти з окремих аспектів євроінтеграції, відомчі нормотворчі акти тощо.

Зміст та нормативний потенціал таких документів відповідав динаміці політичних відносин між Україною, ЄС та іншими державами на певний момент часу, що зумовлювало динаміку постійного оновлення та трансформації законодавчих засад Європейська інтеграція України в останні роки [1, с. 68].

Найбільш значущими стали зміни до чинної Конституції України: доповнено абзац п'ятий статті 141, відредаговано пункт п'ятий частини першої статті 85, доповнено статтю 102, статтю 116, виключено пункт 14 розділу XV “Перехідні положення”.

Внесені правки та доповнення:

1) визначають європейську ідентичність Українського народу, незворотність європейського та євроатлантичного курсу України;

2) показують прагнення нашої держави набути повноправного членства в ЄС та в НАТО;

3) визначають Президента України гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору;

4) вказують, що Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію вищезгаданого стратегічного курсу [2].

Модернізація конституції завжди пов'язана з фундаментальними змінами в структурі суспільства, які фіксуються або породжуються конституційними положеннями. Ці конституційні зміни виявляються в такому:

1) суб'єкти правотворчості всіх рівнів у процесі розробки і прийняття нормативних актів зобов'язані враховувати зазначені вище конституційні положення про обов'язковість євроінтеграційного курсу держави. Це є передумовою для збільшення кількості нормативних засад реалізації євроінтеграційного поступу;

2) це буде сприяти розвитку тісних політичних, економічних і гуманітарних відносин України з європейським співтовариством. У свою чергу, намагання сторін максимально розвинути такі стосунки дає як Україні, так і ЄС низку безцінних переваг;

3) поступова реалізація нових положень Конституції України безпосередньо відобразиться на політичній мобільності суспільства.

Ключову роль у відмові від звичної багатовекторності України зіграла російська агресія: після повномасштабного вторгнення військ РФ на нашу суверенну землю курс на євроінтеграцію набрав всеохоплюючого масштабу.

23 червня 2022 р. Європейська Рада прийняла рішення, згідно з яким Україна отримала статус кандидата на членство в Європейському Союзі.

Дане рішення є історичним. Воно надає вагомій можливості, проте і накладає додаткові зобов'язання з метою адаптації чинного національного законодавства до права ЄС та впровадження фундаментальних соціально-економічних, політичних, інституційних та правових реформ, спрямованих на розвиток стійкої демократії та ринкової економіки.

З метою створення умов для реалізації положень Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії, їх державами-членами, з іншого боку, необхідне об'єднання зусиль законодавчої та виконавчої гілок влади, а також виконання критеріїв для членства в ЄС громадянським суспільством на шляху розбудови правової, соціальної, економічно розвиненої держави [3].

Отже можна зробити висновок, що Україна зробила членство в Європейському Союзі конституційним пріоритетом.

Незважаючи на складні часи функціонування нашої держави внаслідок збройної агресії РФ, досить швидкими темпами здійснюється трансформація законодавства України в умовах Євроінтеграції.

Ці процеси повинні відбуватися зважаючи на існуючі тенденції розширення законодавчих засад європейської інтеграції України. Їх слід корегувати з огляду на систему глобальних, регіональних і внутрішньодержавних політичних і правових чинників.

Список використаних джерел:

1. *Передерій О. С.* Тенденції трансформації законодавчих засад європейської інтеграції України на сучасному етапі. *Часопис Київського університету права.* 2020. № 1. С. 66–70.

2. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору). Закон України № 2680-VIII. 2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

3. Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції: Постанова Верховної Ради України № 2483-IX. 2022. URL : <http://www.golos.com.ua/article/362873>

Марченко О. Д.,
аспірант кафедри європейського та міжнародного права
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Суб'єкта владних повноважень правовідносин у сфері адміністративного судочинства (або учасниками судового адміністративного процесу) є особи, які наділені й реалізують законодавчо (нормативно) закріплені права та обов'язки в ході здійснення адміністративного судочинства шляхом участі в таких правовідносинах.

Варто розмежовувати схожі, але не тотожні поняття «суб'єкт адміністративного судочинства» й «суб'єкт правовідносин у сфері адміністративного судочинства». Суб'єкт адміністративного судочинства – це потенційний учасник судового адміністративного процесу, тобто особа, яка має можливість стати суб'єктом владних повноважень правовідносин, що виникнуть при здійсненні адміністративного судочинства. Суб'єкт правовідносин у сфері адміністративного судочинства – це особа, яка безпосередньо реалізує права та обов'язки передбачені Кодексом адміністративного судочинства (далі – КАС) України.

Відповідно до норм чинного законодавства України про адміністративне судочинство [1], учасниками адміністративного процесу є (глава 4 КАС України): 1. Особи, які беруть участь у справі (ст. 46 КАС України), - сторони, треті особи, представники сторін і третіх осіб. 2. Особи, які є іншими учасниками адміністративного процесу (ст. 61, 62, 69, 69 КАС України), – секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, помічник судді, експерт з питань права. Отже, аналізуючи норми КАС України, можна констатувати той факт, що законодавець не відносить адміністративний суд до суб'єктів правовідносин у сфері адміністративного судочинства.

Відповідно до визначення, наявного в ст. 4 КАС України, такі суб'єкти, як Президент України (його адміністрація та представництво), прокурор, Національний банк і деякі інші, не є органами державної влади,

хоча, безперечно, такі суб'єкти наділені публічно-владними повноваженнями, можливість оскарження дій з реалізації цих повноважень має забезпечуватися в порядку адміністративного судочинства.

Зокрема, ст. ст. 17, 19, 48 КАС України наділяють адміністративною правосуб'єктністю не лише органи державної влади, а й інші державні органи та Президента, така позиція є більш виваженою [2, с. 68].

У зв'язку з цим сформульоване в законодавстві України про адміністративне судочинство поняття «суб'єкт владних повноважень» є неточним, що обмежує судовий захист публічних прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб. Доречнішим є таке визначення, відповідно, зміна п. 7 ст. 4 КАС України: суб'єкт владних повноважень – уповноважений державою суб'єкт (орган, установа, організація, посадова чи службова особа), який на підставі і згідно з чинним законодавством наділений обсягом публічно-владних повноважень [2, с. 69].

Частина 1 ст. 2 КАС України, відповідно, може бути викладена в такій редакції: «Завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень при здійсненні ними публічно-владної діяльності на основі законодавства, зокрема на виконання делегованих повноважень шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ».

Таке визначення дасть змогу віднести прокурора до суб'єкта владних повноважень владних повноважень, а отже, дасть можливість оскаржувати його діяльність в адміністративному суді, що сьогодні (за чинним визначенням) ускладнено, адже прокуратура не є органом державної влади (ст. 6 Конституції України), а прокурор не виконує владних управлінських функцій. Проте відносини прокурора з фізичними особами є публічно-правовими, у яких прокурор реалізує свої владні повноваження, що виявляються в можливості впливати на поведінку й діяльність людей, інших суб'єктів, підкоряти їх своїй волі (ч. 2 ст. 9 Закону України «Про прокуратуру») [2, с. 70].

Отже, юрисдикція адміністративних судів має поширюватися на спірні правовідносини, які виникають у зв'язку зі здійсненням прокурором його діяльності. Вступ та участь у судовому процесі суб'єктів владних повноважень відбувається у зв'язку зі здійснення цими суб'єкта владних повноважень ми покладених на них чинним законодавством завдань і функцій. Отже, відповідно до приписів чинного законодавства, така участь є їх безумовним обов'язком. Юридична зацікавленість суб'єктів владних повноважень у предметі публічно-правового спору ґрунтується на закріпленій законодавчо необхідності виконання загальнозначущих обов'язків і полягає в захисті публічних загальнодержавних інтересів, які вони представляють в адміністративному суді, а також у захисті порядку реалізованих ними публічно-владних повноважень. Процесуальна зацікавленість суб'єктів владних повноважень у результатах розгляду справи полягає в ухваленні адміністративним судом такого рішення, яке б забезпечувало захист публічних інтересів.

Варто зазначити, що залежно від адміністративно-процесуального статусу суб'єкта владних повноважень правовідносин у сфері адміністративного судочинства (зміст якого може бути різним і залежить від таких чинників, як стадія адміністративного процесу та судова інстанція, у якій розглядається спір), розрізняють такі права й обов'язки (повноваження [3, с. 142]) учасників судового адміністративного процесу (адміністративної справи).

Отже, суб'єктом владних повноважень правовідносин у сфері адміністративного судочинства є особа, яку чинним законодавством наділено відповідними процесуальними правами та обов'язками (адміністративно-процесуальним статусом суб'єкта владних повноважень правовідносин) щодо участі в розгляді індивідуально-конкретної справи в адміністративному суді, яка здійснює процесуальні дії, що спрямовані на досягнення мети судового процесу.

Список використаних джерел:

1. *Савон Т. М.* Особливості провадження в адміністративному судочинстві України за відсутності сторін та третіх осіб: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07 / Міжрегіон. акад. упр. персоналом. Київ, 2014. 19 с.

2. *Арестова Л. В.* Особливості правового статусу суб'єктів правовідносин у сфері адміністративного судочинства. *Південно-український правничий часопис*. 2021. № 3. Т. 1. С. 66–71.

3. *Алієв Р. В.* Адміністративна діяльність кримінально-виконавчої інспекції щодо осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2009. 214 с.

Горбатий Д. І.,

студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпінський В. В., д.ю.н., доц.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ. ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан вимагає швидкої адаптації податкового законодавства до нових реалій. Вже на початку війни були прийняті перші, проте точно не останні зміни до митного законодавства.

Вважаю не зайвим зазначити, що 18 грудня 2018 року, було прийнято рішення про поділ Державної фіскальної служби на Державну податкову і Державну митну службу, відповідно.

Як зазначав Ліпінський В. В., митниці ДФС під час виконання покладених на них завдань взаємодіють з правоохоронними органами. Під час виявлення ознак порушень митних правил, а також виявлення майна, яке не має власника або власник якого невідомий митниці ДФС взаємодіють з підрозділами охорони державного кордону Державної прикордонної служби України. У разі виявлення під час здійснення митного контролю та інших заходів, що здійснюються органами доходів і зборів ознак правопорушень, розслідування яких не належить до повноважень органів доходів і зборів, митниці ДФС зобов'язані письмово повідомляти про це відповідні правоохоронні органи. Правоохоронні органи зобов'язані письмово повідомляти митниці про виявлені ними порушення митних правил або контрабанду [1, с. 76].

Порядок взаємодії інформаційних систем Державної податкової служби України та Державної митної служби України щодо обміну інформацією, необхідною для адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів, здійснення контрольних процедур щодо дотримання податкового та митного законодавства затверджено наказом Міністерства фінансів України від 10.06.2020 № 286, який зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26.06.2020 за № 593/34876 [2].

Цілком логічно, що нормативно-правові акти Державної прикордонної служби зазнали суттєвих змін. Наразі основним законодавством в Україні, що визначає перетин кордону є: «Правила перетинання державного кордону громадянами України», затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57, Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» [3]. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (зокрема стаття 23) [4].

Також, через військову агресію росії багато реєстрів було тимчасово відключено для їх захисту і збереження інформації. Так само і Єдиний реєстр податкових накладних. Тому законодавцем визначено, що на період воєнного стану реєстрація податкових накладних чи розрахунків-коригувань не здійснюються, а включення податкового кредиту здійснюється на підставі первинних документів, оформлених відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5]. Тобто на підставі паперових документів.

Законом України від 15 березня 2022 року № 2120-ІХ, який діє з 17 березня 2022 року, внесено наступні зміни, які працюють протягом дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану [6].

На період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану відповідно до п. 82 підрозділу 2 розділу ХХ ПКУ за ставкою ПДВ у розмірі 7 % оподатковуються операції з ввезення на митну територію України та постачання на митній території України (у т.ч. вироблених на митній території України) таких товарів: бензинів моторних, важких дистилатів та скрапленого газу, нафти або нафтопродуктів сирих. Також, згідно із змінами в абзаці першому п. 197.23 ст. 197 ПКУ, звільняються від оподаткування ПДВ операції із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, визначених частиною восьмою ст. 287

Митного кодексу України, та з першого постачання цих товарів на митній території України для їх використання у виробництві товарів оборонного призначення, визначених згідно із законом, та якщо замовником таких товарів є державний замовник у сфері оборони, визначений КМУ. Так, п. 32 підрозділу 2 розділу XX ПКУ передбачено режим звільнення від оподаткування ПДВ операцій з ввезення та постачання на митній території України окремих товарів для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони [7].

Отже, можна зробити висновок, що це законодавство зазнало суттєвих змін, так як прямо впливає на правовий режим нашої країни під час воєнного стану, проте основи взаємодії Державної податкової служби України та Державної прикордонної служби України залишилися незмінними.

Список використаних джерел:

1. *Ліпинський В. В.* Щодо деяких питань взаємодії органів Державної фіскальної служби України та Державної прикордонної служби України під час виявлення ознак порушень митних правил. *Правова позиція*. 2019. № 2 (23). С.70–77.

2. Наказ Міністерства фінансів України від 10.06.2020 № 286. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0593-20#Text>

3. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text>

4. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 40. Ст. 365. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України. Документ 2120-IX, чинний, поточна редакція. Прийняття від 15.03.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

7. Податковий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Приймаченко В. Д., студент Запорізького національного університету (науковий керівник – Коломоець Т. О., д.ю.н., проф., декан юридичного факультету Запорізького національного університету)

МИТНИЙ АУДИТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до чинного митного законодавства, однією з форм митного контролю є проведення митними органами документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів (п. 7 ст. 336 МК України) [1]. В науковій літературі процедура проведення митними органами митного контролю за

переміщенням предметів через митний кордон із застосуванням методів аудиту отримала назву митний аудит [2, с. 9] або митний постаудит [3]. В будь-якому випадку – це самостійна форма митного контролю, яка здійснюється митними органами для перевірки правильності та достовірності даних, вказаних в митних деклараціях, шляхом вивчення бухгалтерських документів, рахунків, систем управління бізнесом після завершення митного оформлення.

З урахуванням приписів «6.6. Стандартного правила» гл. 6 Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур [4], будемо вважати митний аудит специфічною процедурою, що дозволяє посадовим особам митних органів проводити контроль за достовірністю даних митних декларацій шляхом перевірки книг, записів, бізнес-систем, комерційних даних фізичних осіб/підприємств, задіяних у міжнародній торгівлі після завершення усіх інших митних формальностей.

Аналіз правозастосовної діяльності митних органів свідчить, що найбільш поширеними підставами для проведення документальних виїзних (планових або позапланових) перевірок є, зокрема, оформлення митних декларацій зі звільненням від сплати митних платежів та використанням пільг, наявність інформації про наявність рішень про коригування митної вартості товарів, рішень про визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД, карток відмови у прийнятті митної декларації, митному оформленні, випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення підприємства.

Найчисельнішими в діяльності митних органів є документальні невиїзні перевірки, підставами для проведення яких є: виявлення ознак, що свідчать про можливе порушення митного законодавства; надходження від уповноважених органів іноземних держав документально підтвердженої інформації про непідтвердження автентичності документів, поданих для митного оформлення, недостовірність відомостей в таких документах.

Досліджувана форма митного контролю доволі активно використовувалась митними органами про що свідчать дані статистики, оприлюдненою Держмитслужбою України. Так, за 2021 р. митними органами проведено 868 документальних перевірок підприємств, що в 1,3 рази більше, ніж за аналогічний період 2020 р., в якому було проведено 651 перевірок. Динаміка проведених перевірок у порівнянні з показниками за аналогічний період попередніх років свідчить як про збільшення кількості перевірок так і про розширення напрямків виявлених порушень. За результатами проведених перевірок виявлені порушення митного законодавства та донараховано майже 342 млн грн, що в 1,5 рази більше, ніж за 2020 р., в якому донарахування склали 235 млн. грн. Перераховано до державного бюджету за результатами проведених документальних перевірок митних платежів на суму – 29,6 млн грн, що в 2,4 рази більше, ніж за аналогічний період 2020 р. (12,21 млн грн) [5]. За результатами проведених 177 документальних перевірок в січні-лютому 2022 р. виявлено порушення митного законодавства та донараховано 144,6 млн грн [6].

Як вважає Держмитслужба України, таких результатів вдалось досягти за рахунок ефективності ризик орієнтованого підходу до відбору підприємств для проведення документальних перевірок та підвищення якості контрольно-перевірочної роботи.

Водночас, відповідно до Постанови КМ України «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану» від 13.03.2022 р. № 303 [7], документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів на період до припинення чи скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, відповідно до законодавчо прийнятого рішення починаючи з квітня поточного року, не проводяться. Крім того, на період дії воєнного стану також зупинено і перебіг строків давності, визначених податковим законодавством. Це означає, що період воєнного стану не враховується при розрахунку строків давності для цілей притягнення платника податків до відповідальності, якщо він порушив законодавство.

Водночас посадовими особами підрозділів митного аудиту в період дії воєнного стану здійснюється постійний аналіз митних оформлень на предмет виявлення ознак порушень митного законодавства шляхом аналізу документів та відомостей, які надавалися митним органам під час митного оформлення товарів, що переміщувались на митну територію України. За період квітень-серпень 2022 р. митними органами за наявними матеріалами виявлено майже 1270 фактів, які мають ознаки порушень митного законодавства в частині законності надання (отримання) пільг і звільнення від оподаткування, правильності визначення бази оподаткування імпортованих товарів, порушення правил класифікації згідно з УКТ ЗЕД, недотримання вимог митних режимів та інші. Загальна сума митних платежів за результатами виявлених порушень становить майже 645 млн грн. При цьому 874 факти або 70 % порушень митного законодавства виявлено на підставі отриманих відповідей від уповноважених органів іноземних держав щодо не підтвердження автентичності документів поданих митному органу під час здійснення митного оформлення товарів [6].

З урахуванням того, що здійснення митними органами митного аудиту повною мірою відповідає сучасним міжнародним практикам митного адміністрування та є достатньо ефективним способом забезпечення дотримання вимог законодавства України з питань митної справи за своєю ефективністю, поновлення проведення документальних перевірок є актуальним. Вважаємо, що внесення змін до чинного законодавства щодо поновлення права проведення митними органами невиїзних документальних перевірок не дозволить окремим платниками податків ухилитися від сплати митних платежів у повному обсязі, що у свою чергу вплине на збільшення надходжень до Державного бюджету України.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552.
2. Митний постаудит: навчальний посібник / Л. В. Гуцаленко, У. О. Марчук, В. Ю. Фабіянська. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 388 с.
3. Шереметинська О. В., Кравець Ю. Т. Особливості проведення митного постаудиту в Україні. *Ефективна економіка*. 2016. № 3. [Електронний журнал]. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4829>
4. International convention on the simplification and harmonization of customs procedures, 18.05.1973 (as amended). World Customs Organization. URL : http://www.wcoomd.org/Topics/Facilitation/Instrument%20and%20Tools/Conventions/pf_revised_kyoto_conv/Kyoto_New
5. Державна митна служба України. Головна. Новини. Загальне. URL : <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2021-rik-pidrozdilami-mitnogo-audit-mitnits-provedeno-868-dokumentalnikh-perevirok-ta-zabezpecheno-pererakhuvannia-do-derzhavnogo-biudzhetu-mitnikh-platezhiv-u-rozmiri-maizhe-30-mln-grn-751>
6. Державна митна служба України. Головна. Новини. Загальне. URL : <https://customs.gov.ua/news/zagalne-21/post/mitnii-audit-v-umovakh-voienno-go-stanu-948>
7. Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану: Постанова КМУ від 13.03.2022 р. № 303. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2022-%D0%BF#Text>

Приймаченко Д. Д.,
студент Запорізького національного університету
(науковий керівник – Коломєць Т. О., д.ю.н., проф.,
декан юридичного факультету Запорізького національного університету)

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МИТНОГО РЕЖИМУ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ В УКРАЇНІ

З метою впровадження європейських практик у здійснення митної справи в Україні, підготовки національного законодавства до виконання організаційних процедур для приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 року й участі України у Новій комп'ютеризованій транзитній системі (NCTS) в парламентом було прийнято Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України (далі – МК України) щодо деяких питань виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (далі – Закон)[1].

Прийняття закону було обумовлено по-перше, потребою виконання зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [2], в частині наближення митного законодавства України до митного законодавства ЄС; по-друге, необхідністю удосконалення глави 4 Митного кодексу України [3], положення якої потребують оновлення та доповнення нормами щодо визначення порядку скасування чи зміни рішень посадових осіб митних органів, регламентації прав осіб, які подають скарги, оскільки наявний механізм розгляду скарг не забезпечує ефективне поновлення порушених митними органами прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що сприяє зловживанням з боку посадових осіб, які розглядають такі скарги.

Крім того, прийняття Закону завершило створення механізму імплементації в національне законодавство положень таких міжнародних конвенції як Конвенція про єдиний режим транзиту [4] і Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами [5], що завершило процедуру приєднання України до цих Конвенцій та дозволило фактично розпочати використання комп'ютеризованої системи транзиту (NCTS).

Прийняття закону дозволило: уніфікувати передбачені МК України правила щодо отримання статусу фінансового гаранта, забезпечення сплати митних платежів, отримання авторизації на застосування спрощень «загальна гарантія»; користуватися спрощеннями під час здійснення митних формальностей усім надійним підприємствам, а не тільки авторизованим економічним операторам, визначивши перелік умов надання авторизації (дозволу) для застосування окремого спрощення; удосконалити процедуру розгляду скарг платників податків в адміністративному порядку, зокрема визначити підвідомчість розгляду скарг, запровадити можливість подання скарги в електронній формі, регламентувати права особи, яка подала скаргу, та процедури розгляду і прийняття рішень за результатами розгляду скарг; запровадити механізм, аналогічний тому, що функціонує в ЄС, видання рішень митними органами, регламентувавши права та обов'язки посадових осіб митних органів і посадових осіб підприємств під час розгляду заяви підприємства, оцінки відповідності та моніторингу відповідності, а також правила внесення змін, перегляду, скасування, анулювання рішень та застосування «права бути почутим» (можливість подати письмові заперечення та відповідні обґрунтування у разі наміру митного органу прийняти несприятливе для підприємства рішення); запровадити процедуру кінцевого використання, перевагами якої є: іноземні товари можуть бути випущені у вільний обіг на митній території України за зниженими ставками ввізного мита, встановленими Митним тарифом України; створити механізм надання гарантій на різницю між сумою ввізного мита, визначеного за повними ставками Митного тарифу України, та сумою ввізного мита, визначеного за зниженими ставками тарифу, що забезпечує покриття ризиків, пов'язаних з недотриманням умов кінцевого використання; створити чітку

систему контролю з боку митного органу за ввезенням товарів, призначених для відповідного цільового використання, як перед наданням авторизації щодо застосування кінцевого використання, так і після.

З метою реалізації приписів Закону, Кабінетом Міністрів України, було прийнято ряд постанов, які створили нормативні передумови для доступу вітчизняних суб'єктів господарювання до авторизацій та спрощень в сфері міжнародної торгівлі, аналогічним тим, які існують у ЄС. Прийняті рішення врегульовують питання надання митним органам заходів забезпечення сплати митних платежів при ввезенні та/або переміщенні територією України транзитом, а також унормовують окремі положення актів Уряду з Конвенціями про процедуру спільного транзиту і про спрощення формальностей у торгівлі товарами. КМ України своїми підзаконними нормативними актами затвердив форми документів (заяв, авторизацій на застосування спрощень, звітів); врегулював питання оцінки (повторної оцінки) відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання авторизацій, а також моніторингу відповідності підприємства таким критеріям та/або умовам; визначив перелік окремих товарів, переміщення яких митною територією України у період дії воєнного стану та протягом одного року з дня його припинення здійснюватиметься без надання митним органам забезпечення сплати митних платежів.

В свою чергу, митні органи отримують аналогічні європейським процедури надання таких авторизацій та спрощень, проведення оцінки відповідності підприємства критеріям та/або умовам надання авторизацій, а також здійснення заходів з моніторингу.

Внесені зміни наблизили митне законодавство України до законодавства ЄС, що дозволило удосконалити чинні норми законодавства в частині видання рішень митними органами, надання спрощень під час здійснення митних формальностей надійним підприємствам, надання статусу фінансового гаранта та забезпечення сплати митних платежів, розвивати функціонал безконтактного спілкування бізнесу та митних органів за рахунок подальшого впровадження електронного документообігу під час виконання митних формальностей, що відповідно зменшує корупційні ризики.

Запровадження прозорого механізму розгляду скарг підприємств в адміністративному порядку сприятиме ефективному захисту прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх поновленню, зменшенню кількості судових спорів за участю митних органів та, відповідно, витрат на супроводження таких спорів.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 15.08.2022 р. № 2510-ІХ. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 71. Ст. 4290.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: ратифіковано Законом України від 16.09.2014 р. № 1678-VII *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Т. 1. Ст. 2125.

3. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552.

4. Конвенція про єдиний режим транзиту: прийнято рішенням Об'єднаного комітету Європейського економічного співтовариства та Європейської асоціації вільної торгівлі від 20.05.1987 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text

5. Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами: прийнято рішенням Об'єднаного комітету Європейського економічного співтовариства та Європейської асоціації вільної торгівлі від 22.05.1987 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987_012#Text

Субботіна А. Р.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Легеза Є. О., д.ю.н., проф.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

НАДАННЯ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Після військового вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року ЄС відреагував швидко та дієво, продемонструвавши солідарність, підтримуючи українців, які потребують допомоги. Це включає безпосередню гуманітарну допомогу, цивільний захист, підтримку на кордоні, а також надання захисту тим, хто рятується від війни.

Метою є дослідження прав та процедури отримання тимчасового статусу в країнах Європейського Союзу.

Саме тому 2 березня 2022 року Комісія запропонувала ввести в дію **Директиву про тимчасовий захист** від 4 березня 2022 року, яка була ухвалена Європейською радою в **рішенні** про надання тимчасового захисту особам, які рятуються від війни в Україні.

Особи, які підпадають під цю категорію, мають право на тимчасовий захист терміном на один рік. Якщо війна триватиме, існують можливості продовжити тимчасовий захист ще на два роки. Особи, які користуються тимчасовим захистом, мають право на:

- 1) проживання
- 2) забезпечення житлом
- 3) соціальну допомогу
- 4) медичну допомогу

- 5) опіку над дітьми і підлітками без супроводу та їх безпечно розміщення
- 6) доступ до освіти для дітей та підлітків
- 7) доступ до ринку праці (враховуючи політику ринку праці країн ЄС)
- 8) доступ до банківських послуг, наприклад відкриття базового банківського рахунку
- 9) переїзд в іншу країну ЄС до видачі дозволу на проживання
- 10) вільне пересування в країнах ЄС (інших, ніж держави-члена проживання) протягом 90 днів у межах 180-денного періоду після отримання дозволу на проживання в приймаючій країні ЄС.

Варто зауважити, що отримання статусу особи, стосовно якої застосовується тимчасовий захист не здійснюється автоматично, в результаті перетину кордону країн ЄС, тому для цього необхідно дотримуватися встановленої процедури. Отже, щоб отримати тимчасовий захист необхідно: звернутися за отриманням тимчасового захисту до органів влади відповідної країни ЄС, які займаються такими питаннями; за результатами розгляду звернення особі мають видати відповідний документ, який підтверджує статус особи у країні та містить перелік прав, які цей статус передбачає [1]. Звертаємо увагу, що конкретний орган, до якого необхідно звернутися, а також окремі особливості процедури отримання тимчасового захисту можуть різнитися в залежності від того, на території якої держави-члена Європейського Союзу знаходиться особа.

Як зазначає С. В. Лозінська: «Тимчасовий захист вважається найбільш доцільним правовим інструментом, який використовують держави в умовах міжнародного збройного конфлікту, оскільки має забезпечити можливість реалізувати гармонізовані права в межах Союзу, та пропонує належний рівень захисту. Тимчасовий захист зменшує потребу негайно звертатися за міжнародним захистом, оскільки гарантує надання дозволу на проживання на територіях безпечних держав, а також пов'язані з ним низку соціальних прав» [2, с. 238].

Необхідно усвідомлювати, що тимчасовий статус це не надання державою притулок або статусу біженця, бо для їх отримання необхідно дотримуватися окремої процедури. Тому, законодавцем був зроблений вдалий хід, щодо отримання тимчасового захисту в умовах збройного конфлікту. Також до закінчення терміну, на який він надається, є можливим звернутися із заявою про визнання біженцем.

Безперечно, подальша праця в цьому напрямку є актуальною та перспективною, у тому числі в аспекті розроблення рекомендацій щодо покращення відповідної процедури та дослідження конкретної соціальної підтримки, яка надається різними державами членами Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Тимчасовий захист та статус біженця як форми міжнародного захисту для громадян України в країнах Європейського Союзу. URL : <http://surl.li/cuibu> (дата звернення: 25.08.2022 р.)

2. Лозінська С. В. Тимчасовий захист та статус біженця в умовах збройного конфлікту. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*: збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 17 червня 2022 р.). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 238.

Пашенко О. В.,
студентка Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(науковий керівник – Лазор О. Я., д. держ. упр., проф., професор кафедри публічного управління та адміністрування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського)

ПРАВОВА ОСНОВА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ПОЧАТКОВОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сьогодні право на доступну та якісну освіту має кожен громадянин України. В Україні право людини і громадянина на освіту визначене в ст. 53 Конституції України. Так, відповідно до Основного Закону України: держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам; громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі; громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства [1].

Закон України «Про освіту» (2017 р.) регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти [3]. У цьому законі впроваджено низку новацій, серед яких: збільшено термін освіти до 12 років, школам надано значно більшу автономність, внесено зміни щодо атестації вчителів, підвищення їхньої кваліфікації та організаційно-правового статусу директора школи тощо.

Державна політика та освітня діяльність у сфері початкової та загальної середньої освіти базується на засадах та принципах, визначених Законом України “Про освіту” [3], серед яких: забезпечення якості освіти та якості

освітньої діяльності; забезпечення рівного доступу до освіти; розвиток інклюзивного освітнього середовища; різноманітність освіти; цілісність і наступність системи освіти; відповідальність і підзвітність органів управління освітою та закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством; єдність навчання, виховання та розвитку; виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій; формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності; формування громадянської культури та культури демократії тощо.

Чинне законодавство в Україні створює рівні умови щодо здобуття повної загальної середньої освіти. Організаційно-правові та економічні засади функціонування і розвитку системи загальної середньої освіти визначені спеціальним Законом України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.) [4]. Відповідно до якого, повна загальна середня освіта – це систематизована та передбачена відповідними державними стандартами сукупність результатів навчання і компетентностей, здобутих особою на рівнях початкової, базової середньої та профільної середньої освіти.

Основними завданнями законодавства України про загальну середню освіту є: регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації права особи на повну загальну середню освіту; забезпечення права особи на доступність і безоплатність здобуття повної загальної середньої освіти; забезпечення необхідних умов функціонування і розвитку системи загальної середньої освіти; забезпечення обов'язковості здобуття громадянами України повної загальної середньої освіти; забезпечення якості повної загальної середньої освіти та якості освітньої діяльності; визначення структури та змісту повної загальної середньої освіти; визначення органів управління у сфері загальної середньої освіти та їх повноважень; визначення прав та обов'язків учасників освітнього процесу; встановлення відповідальності за порушення законодавства України про загальну середню освіту [4].

Загалом, новий Закон України «Про повну загальну середню освіту» став логічним продовженням законодавчого врегулювання реформи системи освіти, початок якого поклав Закон України «Про освіту» та визначив правові норми, які встановлюватимуть певну систему координат щодо функціонування загальної середньої освіти у територіальних громадах на найближчі роки.

Спеціальні вимоги щодо обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти, загальний обсяг їх навчального навантаження у базовому навчальному плані початкової освіти регулюються Державним стандартом початкової освіти [1].

Державну політику у сфері позашкільної освіти, її правові, соціально-економічні, а також організаційні, освітні та виховні засади регулюються спеціальним Законом України «Про позашкільну освіту» [5].

Отже, сучасною правовою основою публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти є Конституція України, Закон України «Про освіту», спеціальні закони та інші акти законодавства у сфері освіти.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Про освіту: Закон України від 5.09.2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>
4. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Про позашкільну освіту: Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

Лазор М. О.,
аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(науковий керівник – Кононенко В. В., д.і.н., проф., завідувач кафедри
публічного управління та адміністрування Вінницького державного
педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського)

ЗАКОНОПРОЄКТ “ПРО СЛУЖБУ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ” № 6504: ІННОВАЦІЇ ТА ГАРМОНІЗАЦІЯ

Гармонізація законів «Про державну службу» в редакції від 16.12.1993 р. [2], а згодом прийнятого «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07.06.2001 р. [5] дозволяла більш-менш безболісно переходити із одного виду служби в інший. Такі процеси відбувались, здебільшого, після чергових місцевих виборів або зміни голів місцевих державних адміністрацій. Причину таких переходів обумовлено політизацією публічної служби, хоча чинним законодавством передбачена її аполітичність. Ця проблема ще потребує вирішення законотворцями у майбутніх законах чи внесенням змін в існуючі.

Нова редакція Закону України «Про державну службу» [3], прийнята 10.12.2015 р. Із початком дії якого з 01.05.2016 р., гостро виникла проблема дисгармонії із діючим законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [5]. Тому, при підготовці нової редакції цього закону законодавці повинні максимально адаптувати його як до реформованого адміністративно-територіального поділу, так і до основних

положень діючого закону «Про державну службу». Насамперед, це стосується принципів служби, прийняття на вакантні посади, класифікації посад та рангів, проходження служби та інші питання, що логічно доповнювало б модель публічної служби України.

Кабінету Міністрів України, як суб'єкту законодавчої ініціативи, потрібно було тривалий час (майже сім років), щоб підготувати такий законопроект, який, на нашу думку, необхідно було розробити та прийняти одночасно із новою редакцією «Про державну службу».

Ще одним важливим питанням у встановленні нових організаційно-правових засад служби в органах місцевого самоврядування, окрім зазначеного, є необхідність взяття до уваги досвід країн світу, а також адаптація цього законопроекту до стандартів Європейського Союзу.

У ст. 7 пропонованого законопроекту [6] передбачено гармонізацію категорій посад службовців місцевого самоврядування із категоріями посад державної служби (ст. 6) [3]. На відміну від діючого Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» (2001 р.) [5], де визначено 7 категорій посад та 15 рангів, у новому законопроекті пропонується розмежування всіх посад органів місцевого самоврядування на 3 категорії (I, II, III) (хоча й не пролітеровані (А, Б, В) як у державній службі) та 9 рангів, що залишається до кінця нез'ясованим.

Кожна із визначених категорій, відповідно до законопроекту, має 2–3 підкатегорії, чого немає у діючому Законі «Про службу в органах місцевого самоврядування». Проте, у Законі «Про державну службу» [3] такі підкатегорії зафіксовані у п. 4 ст. 6 (доповнено згідно із Законом № 117-IX від 19.09.2019 р.). Ці зміни були внесені постфактум після прийнятої постанови Кабінету Міністрів України «Питання оплати праці працівників державних органів» [1], а у Законі України «Про державну службу» затверджено порядок визначення підкатегорій.

Ураховуючи реалії сьогодення необхідно, швидше за все, доповнити п. 3 ст. 18 [6] і заборонити вступ на посади в органи місцевого самоврядування колаборантів і не тільки засуджених за кримінальні злочини, але і тих, хто притягувався до адмінвідповідальності за колаборантську діяльність.

Пропонується також у п. 3 ст. 24 [6] змінити «можуть включатися...» на «вводяться (приєднуються)... науковці, експерти, представники громадських організацій...». У протилежному випадку – ці конкурси і надалі будуть кишеньковими, як і дотепер та не лише в місцевому самоврядуванні.

Важливою є ст. 35 законопроекту «Кадровий резерв» [6], що вважаємо правильним орієнтиром роботи з метою покращення кадрового потенціалу у місцевому самоврядуванні і чого, на жаль, немає у законі про державну службу, не дивлячись на неодноразові закиди урядовців про «кадровий голод» у країні. Адже формування та ведення кадрового резерву, його ефективне використання – це основа розвитку не лише служби в органах місцевого самоврядування, але і державної та публічної служб загалом.

Що стосується юридичної відповідальності службовців місцевого самоврядування, то ці розділи і статті законопроекту фактично приведені до гармонізації із чинним законом про державну службу.

Із прийняттям нової редакції Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [6], з метою вирішення наведених вище проблемних питань, необхідно внести зміни і в діючі Закони «Про державну службу» [2] та «Про місцеве самоврядування в Україні» [3].

Список використаних джерел:

1. Питання оплати праці працівників державних органів: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 р. № 15. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

2. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р. № 3723-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

3. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

5. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

6. Про службу в органах місцевого самоврядування: законопроект № 6504. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

Горбенко О. В.,
студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доц.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

В наш час, час війни, світової кризи та непередбачуваності розвитку соціально-економічних процесів, актуальності набуває проблема забезпечення економічної безпеки держави. «Економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання» [2]. Складовими економічної безпеки країни згідно з «Методичними рекомендаціями щодо рівня економічної безпеки України», затвердженими Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, є: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна, продовольча безпека [2]. Враховуючи те, що

наша економіка є імпортозалежною, а значна частина надходжень до державного бюджету надходить від митниці (близько 40 %), тому актуальності набуває таке явище, як боротьба з порушенням митних правил, які завдають значної економічної та соціальної шкоди державі.

Порушення митних правил є суттєвою частиною економічних правопорушень, що пов'язані з ухиленням від сплати митних платежів. Через порушення митних правил відбувається неконтрольоване насичення ринку України товарами іноземного виробництва, що значно погіршує стан вітчизняних виробників та призводить до ненадходження значних сум грошей до державного бюджету України.

Відповідно до ст.458 Митного кодексу України (далі – МКУ), «порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений МКУ та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи МКУ чи іншими законами України, і за які МКУ передбачена адміністративна відповідальність» [1]. Ліпінський В. В. зазначав: «Адміністративна відповідальність за порушення митних правил виражається передусім у накладенні на правопорушників передбачених митним законодавством адміністративних стягнень, серед яких слід назвати такі: попередження – офіційне застереження правопорушника від вчинення порушень митних правил у майбутньому, що виноситься у формі постанови про накладення адміністративного стягнення; штраф – покладення на правопорушника обов'язку сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається митним законодавством залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення; конфіскація – примусове безоплатне вилучення за рішенням суду на користь держави безпосередніх предметів порушення митних правил та у встановлених законом випадках товарів та транспортних засобів, з використанням яких вчинялось митне правопорушення» [3, с. 183].

У 2020 р. Державною митною службою України було виявлено 14 тис. порушень митних правил на суму 2,6 млрд грн [4]. Але ця статистика відображає тільки виявленні правопорушення, а насправді їх набагато більше. Деякі науковці та дослідники оцінюють щорічні втрати бюджету від порушень митних правил на рівні від 68 до 96 млрд грн. Таким чином наша економіка не отримує такі важливі, особливо у наш час, кошти, які можна було б використати, наприклад, для покращення соціального становища в країні. Але загроза порушень митних правил полягає не тільки у втратах бюджету, але й у деформації внутрішнього ринку, зниженні конкурентоспроможності вітчизняних товарів, а від цього

страждає економіка держави. Як зазначалося вище, наша економіка, і так є імпортозалежною, а якщо ще й буде великий обсяг товарів, які незаконно ввозитимуться на митну територію України, то відбудувати промисловість буде майже неможливо, і таким чином це прямо впливає на економічну безпеку держави. Тому, аналізуючи дану проблему, важливо не тільки вказати на наявність даної проблеми, а потрібно ще й зазначити, як саме покращити процес боротьби з порушеннями митних правил, задля забезпечення економічної безпеки України.

На мою думку, покращити даний процес, можна трьома способами.

1) Законотворчий. Відповідними внесеннями змін до МКУ, потрібно посилити відповідальність за вчинення порушень митних правил, особливо за вчинення дій передбачених статтями 471 (Недекларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами), 472 (Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення), 482 (Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем України), 483 (Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю) МКУ.

2) Покращення митної інфраструктури. Саме обладнання пунктів пропуску та митних постів сучасними технічними засобами (сканери, автоматичні ваги, поворотні камери, пристрої для автоматичного сканування номерів та інше) та цифровізація митниці (створення баз даних та інше), допоможе ефективніше протидіяти порушенням митних правил.

3) Соціальне забезпечення митників. Враховуючи те, що робота на митниці є «спокусливою», з точки зору корупційної складової, тому потрібно забезпечити митнику гарну заробітну платню та гарний соціальний пакет.

Отже, порушення митних правил прямо впливає на економічну безпеку України. Кожного року, щорічні втрати від порушень митних правил сягають від 68 до 96 млрд грн, внутрішній ринок деформується, а вітчизняний виробник стає неконкурентоспроможним. І це все погіршує економічну ситуацію в державі. А тому, боротьба з порушеннями митних правил, повинна постійно покращуватися.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2012. № 44–45, 46–47, 48. Ст. 552. Редакція від 01.10.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

2. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>

3. Літинський В. В. Адміністративний штраф за порушення митних правил: правова основа та перспективи вдосконалення їх тлумачення. *Юридичний вісник*. 2020. № 6. С. 183–192.

4. Сайт «Державна митна служба України»: За 2020 рік працівники Держмитслужби виявили порушень митних правил на 2,6 млрд грн. URL : <https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/za-2020-rik-pratsivniki-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-26-mlrd-grn-296>

Макарова С. О.,
аспірант Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Лютіков П. С., д.ю.н., проф.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОЇ МИТНИЦІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Існування держави без митниці не можливо. Сьогодні сучасна Державна митна служба знаходиться в умовах трансформації. Особливу увагу приділяється досвіду функціонування митниць країн – учасниць ЄС. Україна все більш впевненими кроками прямує до ЄС, а й отже існування якісної митниці, розвитку «єдиного вікна» з країнами – учасницями ЄС, відповідних пільг для учасників ЗЕД є основним напрямком для трансформації сучасної митниці в сервісну.

Науковий інтерес до проблеми «сервісної митниці» спостерігається в працях зарубіжних дослідників, таких як: Л. Ашбарнера, А. Петігрю, Л. Фітцджеральда, Е. Ферлі, Г. Букерта, К. Політа. Наразі перехід до сервісної митниці є одним з аспектів розвитку сервісної держави як такої. Дослідженню сутності «сервісної митниці» та «послуг у митній сфері» присвячені праці й вітчизняних науковців Федотова О. П., Федотової І. А., Бондаренко І. О., Литвин Н. А., Ренгач Ю. О. та ін.

Більшість з них в теорії наголошують на важливість існування сервісної митниці, проте питання ефективності сервісної митниці залишається відкритим та потребує бгворення.

Державна митна служба України (*Держмитслужба*) – утворений у 2019 р. центральний орган виконавчої влади України, який реалізує державну митну політику та державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи. Основними завданнями Держмитслужби України є:

- 1) внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері державної митної справи;
- 2) реалізація державної політики у сфері державної митної справи;
- 3) забезпечення захисту економічних інтересів України.

Функції, які виконують митні органи, можна класифікувати так: фіскальна; регулятивна; правова; статистична; контролююча у сфері митних відносин; законодавча; контролююча у сфері валютних відносин. Сервісна функція як така не має чіткого визначення [9].

На наш погляд, необхідно враховувати досвід митних органів Польщі, Німеччини, Румунії, Хорватії, які вже пройшли трансформацію від контролюючих функції до сервісної.

Сервісна функція насамперед – це взаємозв'язок державних органів та суспільства, у вигляді надання повних послуг. Аналізуючи митне законодавство можемо зазначити, що актуальним питанням залишається спрощення митного контролю та оформлення, надання сприятливих умов для товарообігу, консультування та послуги щодо оформлення документів.

Згадаймо норми Міжнародної Конвенції «Про спрощення та гармонізацію митних процедур» (Киотської конвенції, 1973 р.) та Рамкові стандарти безпеки та світової торгівлі від 2005 р., які стали основою для реалізації сервісної функції держави, а й отже стали підґрунтям для створення «сервісної держави» [8].

Концепція «сервісної митниці» – це особливий погляд на митну справу, тобто на встановлений порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, здійснення запобігання та протидії контрабанді, боротьбу з порушеннями митних правил, організацію діяльності органів доходів і зборів, які спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи [2].

Практичне впровадження «сервісної митниці» неможливе без організаційно-економічного та правового оформлення основних елементів, якими можна оперувати при описанні її структури.

У сучасних умовах ані митне законодавство, ані праці фахівців не дозволяють зрозуміти специфіку митних послуг, відмежувати реалізацію контрольнаглядових та сервісних функцій митних органів, що призводить до суперечок з цього приводу [4].

Послуги у сфері митної справи визначаються як діяльність митних органів, а також суб'єктів господарювання, спрямовану на задоволення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів, що переміщують через митний кордон товари, предмети, транспортні засоби. Послуги, які безпосередньо пов'язані зі здійсненням митної справи, пропонується називати «митними послугами» [6].

Послуга у сфері митної справи – це прихований примус держави до виконання певних обов'язків, адже якщо особа бажає здійснювати зовнішньоекономічну діяльність (операції з товарами), то зобов'язана подати до митниці відповідну заяву про облік, і митниця надасть послугу у вигляді такого обліку, якщо особа бажає припинити дію дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу за власним бажанням – припинить і т. п.

Висновки. Слід зазначити, що «сервісна митниця» це не структурний підрозділ митної служби України з обслуговування платників податків, це комплекс дій і заходів багатьох установ, що мають відношення до митної справи, у межах виконання своїх функцій та компетенції, спрямованих на забезпечення митної безпеки держави, справлення митних платежів та створення сприятливих умов для полегшення торгівлі та збільшення пасажиропотоку через митний кордон України.

Результатом діяльності «сервісної митниці» повинні бути митні послуги, під якими слід розуміти комплекс дій і заходів у сфері митної справи, спрямованих на задоволення як потреб держави та її органів, так і суб'єктів підприємницької діяльності та громадян.

Крокуючи до ЄС, вважаю за необхідне, запровадити обмін практичним досвідом з сусідніми країнами, працівників митниці та студентів, для успішної трансформації сучасної митниці в сервісну.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

2. The New Public Management in Action / E. Ferlie, L. Ashburner, L. Fitzgerald, A. Pettigrew. Oxford: Oxford University Press, 1996. 298 p.

3. Федотов О. П. Адміністративно-правова концепція організації діяльності митниці ДФС України: сполучення, зв'язок, взаємодія. *Адміністративне право і процес*. 2015. № 1 (11). С. 221–233.

4. Литвин Н. А., Ренгач Ю. О. Шляхи удосконалення діяльності митних органів у сфері надання адміністративних послуг. *Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур*: збірник тез II науково-практичної Інтернет-конференції (м. Хмельницький, 22 травня 2015 року). Хмельницький: Державний науково-дослідний інститут митної справи, 2015. 65 с.

5. Тимощук В. Адміністративні послуги: посібник / Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». Київ: ТОВ «Софія-А», 2012. 104 с.

6. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 184.

7. Norman D. R. Service management. Strategy and leadership in Service Business. N. Y., 2000.

8. Федотова И. А. Министерство доходов и сборов Украины на пути к сервисной службе: таможенно-правовой аспект. *Правовой журнал «Leges Viata»*. 2013. № 12/4. С. 174–177.

9. Офіційний сайт Держмитслужби. URL : <https://customs.gov.ua/administrativni-poslugi-shcho-nadaiutsia-derzhavnoiu>

Ковальчук М. О.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Коросташова І. М., к.ю.н., доц.,
доцент кафедри публічного управління та митного адміністрування
Університету митної справи та фінансів)

“МИТНИЙ БЕЗВІЗ” УКРАЇНА – ЄС: СПЕЦИФІКА ВПРОВАДЖЕННЯ

З 1 жовтня 2022 р. для України стала чинною «Конвенція про процедури спільного транзиту» (Convention on a common transit procedure) і міжнародне застосування NCTS (Nonconformance Tracking System), що дозволяє бізнесу переміщувати товари між 35 державами-учасницями за одним транзитним документом. Впровадження «митного безвізу» є актуальним для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України, що зумовлює необхідність висвітлення і розкриття цієї теми.

З 2014 року співпраця між Україною та Європейським Союзом ґрунтується на Угоді про асоціацію, включаючи положення про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі. Перелік митних правил ЄС, які Україна зобов'язалася імплементувати до національного законодавства, передбачено Додатком XV «Наближення митного законодавства» Угоди про асоціацію.

«Безвізовий режим» був включений до політико-практичного виміру відносин Європейського Союзу з низкою пострадянських держав у контексті політики Східного партнерства 2009 року. Основними цілями Східного партнерства є створення необхідних умов для політичної асоціації, створення всеохоплюючих зон вільної торгівлі і здійснення повної лібералізації. Співпрацюючи з ЄС, у 2018 році Україною було ухвалено «Дорожню карту» щодо приєднання до процедури спільного транзиту ЄС/ЄАВТ. Вона включає всі етапи та кроки, необхідні для повного впровадження правил спільного транзиту, включаючи застосування NCTS. Україна отримувала значну підтримку для впровадження процедури спільного транзиту в рамках програми EU4PFM – Програми ЄС з підтримки управління державними фінансами в Україні.

З 1 січня 2019 року Україна почала застосовувати положення Регіональної конвенції про Пан-Євро-Середземноморські преференційні правила походження (Конвенція РЕМ) у двосторонній торгівлі з ЄС. Конвенція РЕМ є інструментом, який встановлює ідентичні правила походження товарів, що використовуються в рамках угод про вільну торгівлю між її сторонами. Застосування Конвенції РЕМ розширює експортні можливості для українських виробників, зокрема шляхом зниження ставок митних зборів на імпорт до країн учасниць цієї Конвенції продукції, виготовленої із сировини або комплектуючих, імпортованих з інших країн учасниць РЕМ [2, с. 113].

З 1 жовтня 2022 року Україна офіційно приєдналася до Конвенції про спільний транзит (NCTS) та спрощення формальностей з Євросоюзом. Український бізнес зможе користуватися такими перевагами та спрощеннями:

- можливість використання українських транзитних декларацій за допомогою NCTS без необхідності оформлення будь-яких додаткових транзитних документів у межах 36 країн (з країнами ЄС, а також з Великобританією, Туреччиною, Сербією, Північною Македонією, Ісландією, Норвегією, Ліхтенштейном та Швейцарією);

- уповноважені підприємства зможуть відправляти та отримувати товари на своєму підприємстві, не заходячи на митні термінали;

- використання комбінації спрощень без вимог до фінансової стійкості для підприємств без статусу СЕО і підприємств, що використовують NCTS [1].

Українські фінансові гарантії діятимуть ще в 35 країнах. Україна запустила NCTS у листопаді 2020 року в пілотному режимі. У березні 2021 року Україна перейшла на національний рівень. Важливість впровадження митного безвізового режиму зумовлена стабільним збільшенням рівню експорту та імпорту між Україною та Європейським Союзом, що зображено на рис. 1.

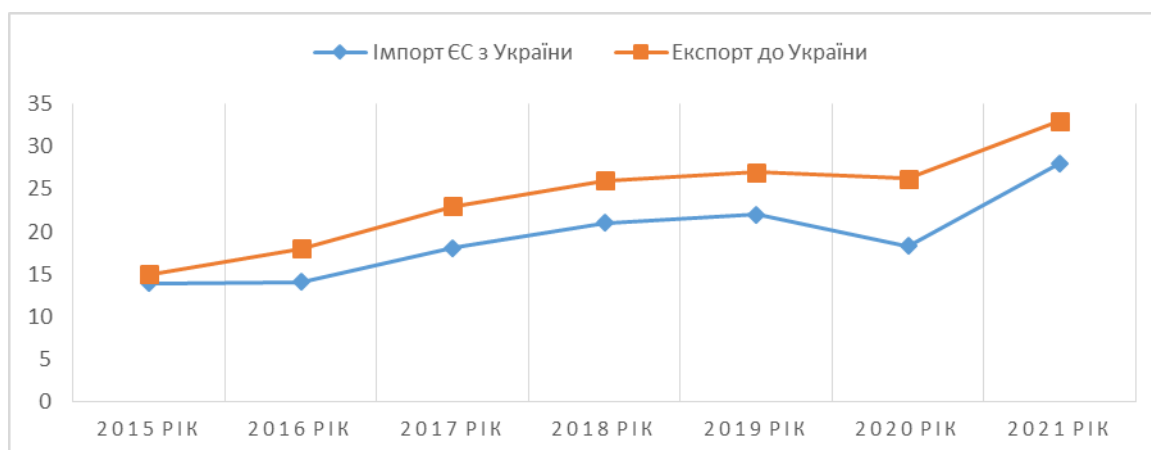


Рис. 1. Торгові відносини України та ЄС (млрд доларів США) (складено автором за даними [3])

Серед пріоритетів України у відносинах з ЄС в митній сфері: створення національної комп'ютеризованої транзитної системи; реалізація програми Уповноваженого економічного оператора; наближення законодавчих положень щодо захисту прав інтелектуальної власності під час транскордонного переміщення товарів та звільнення від сплати митних платежів до стандартів ЄС.

Таким чином, з 1 жовтня 2022 року Україна офіційно приєдналася до Конвенції про спільний транзит (NCTS) та спрощення формальностей з ЄС. Це дозволяє бізнесу переміщувати товари з 35 державами-учасницями за одним транзитним документом, використовувати комбінації спрощень

без вимог до фінансової стійкості та відправляти і отримувати товари на своєму підприємстві, не заходячи на митні термінали. Долучення до Конвенції є одним з кроків щодо наближення України до членства в Європейському Союзі.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про процедуру спільного транзиту. Верховна рада України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (звернення: 23.10.22).

2. Микуляк О. Митні відносини України та світу в умовах війни. *Grail of Science*. 2022. № 17. С. 109–114.

3. European Union Exports to Ukraine. Trading Economics – web-site. URL : <https://tradingeconomics.com/european-union/exports/ukraine> (звернення: 23.10.22).

Котрікова Б. С.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Доненко В. В., д.ю.н., проф.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

АНАЛІЗ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС РЕЄСТРАЦІЇ НЕРУХОМОГО МАЙНА

Незважаючи на широке використання терміну «публічні послуги» в наукових та публіцистичних працях, його визначення викликає різні практичні тлумачення, особливо на рівні виконавців – надавачів адміністративних послуг та їх споживачів – пересічних громадян.

Згідно листа «Щодо надання роз'яснення термінів, які застосовуються у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [1], виданого Міністерством юстиції України від 18.12.2009 р. № 967-0-2-09-22, сферу публічних послуг становлять послуги, що надаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, які перебувають в їх управлінні.

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» [2] від 01.07.2004 року № 1952-IV, організаційну систему державної реєстрації прав становлять Міністерство юстиції України та його територіальні органи; суб'єкти державної реєстрації прав: виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, Київська, Севастопольська міські, районні, районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації; державні реєстратори прав на нерухоме майно.

Варто зазначити, що процедура реєстрації нерухомого майна зазнала певних змін у зв'язку з введенням на території України військового стану, однак основоположні засади державної реєстрації прав залишилися незмінними, серед них: гарантування державою об'єктивності, достовірності та повноти відомостей про зареєстровані права на нерухоме майно та їх обтяження; обов'язковість державної реєстрації прав у Державному реєстрі прав; публічність державної реєстрації прав; відкритість та доступність відомостей Державного реєстру прав (ст. 3 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»).

Слід згадати, що у перший день війни державою було призупинено роботу Державного реєстру речових прав на нерухоме майно і Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Це було потрібно з метою недопущення зі сторони ворога будь-яких несанкціонованих дій з інформацією державних реєстрів [3].

Особливості державної реєстрації в умовах воєнного стану врегульовані постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» [4] від 06.03.2022 року № 209.

В частині державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень вищезазначеною Постановою встановлено, що в умовах воєнного стану та протягом одного місяця з дня його припинення або скасування державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх, надання/отримання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, у тому числі шляхом безпосереднього доступу до нього, проводиться/забезпечується з урахуванням таких особливостей, зокрема, державна реєстрація проводиться виключно: державними реєстраторами речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що перебувають у трудових відносинах із суб'єктом державної реєстрації прав (посадовими особами Міністерства юстиції, його територіальних органів, включеними до затвердженого Міністерством юстиції переліку державних реєстраторів та посадових осіб, якими в умовах воєнного стану проводиться державна реєстрація. Перелік може передбачати обмеження (умови) проведення включеними до нього державними реєстраторами, посадовими особами реєстраційних дій; нотаріусами, включеними до затвердженого Міністерством юстиції переліку нотаріусів, якими в умовах воєнного стану вчиняються нотаріальні дії щодо цінного майна; державними та приватними виконавцями відповідно до повноважень, визначених законом, перелік яких письмово повідомляється Міністерством юстиції технічному адміністратору Державного реєстру прав [5].

Отже, Україна продовжує перебувати в умовах воєнного стану, що впливає на усі сфери життя населення та сферу державної реєстрації прав на нерухомість в тому числі. Наразі ухвалено низку рішень, котрі мають допомогти захистити право власності, водночас допомогти зареєструвати права на нерухомість під час війни.

Список використаних джерел:

1. Щодо надання роз'яснення термінів, які застосовуються у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення: лист Міністерства юстиції України від 18.12.2009 року № 967-0-2-09-22. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v967-323-09#top> (дата звернення: 24.10.2022).

2. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 року № 1952-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text> (дата звернення: 24.10.2022).

3. Pravo. Як зареєструвати права на нерухомість під час війни? URL : <https://pravo.ua/iak-zareiestruvaty-prava-na-nerukhomist-pid-chas-viiny> (дата звернення: 24.10.2022).

4. Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 р. № 209. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text> (дата звернення: 24.10.2022).

5. Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Харків). Особливості державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень в умовах воєнного стану. URL : <https://kharkivobljust.gov.ua/news/osoblyvosti-derzhavnoi-reiestratsii-rechovykh-prav-na-nerukhome-majno-ta-ikh-obtiazhen-v-umovakh-voiennoho-stanu> (дата звернення: 24.10.2022).

Воробйов О. С.,
студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Легеза Є. О., д.ю.н., проф.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄС

Після розпаду Радянського Союзу в Україні було два шляхи розвитку. Першим варіантом було залишитись в пострадянському таборі, а другим – рухатись далі та розвиватись, як європейська держава з сучасними демократичними цінностями. У різні етапи сучасного державотворення та каденції президентів переважали різні моделі розвитку, а якийсь час було навіть складно відокремити ці суперечливі вектори один від одного. Останнє було характерне політику, який сказав наступне: “...росіяни та українці – то дві окремі і багато в чому несхожі нації, кожна зі своєю культурою; які говорять хоча й на споріднених, але різних мовах; що Україна має власне серйозне минуле і, певен, майбутнє” [1]. Тобто, незважаючи на свою багатовекторну політику, ця людина усвідомлювала важливість неповернення держави до минулого шляху та була певна у самостійному виборі Україною майбутнього, а саме до ЄС.

Історія шляху України до ЄС хоч і не така тривала, але заслуговує на вивчення і, якщо не на наслідування, то на повагу. Український народ продемонстрував свою волелюбність та відданість європейським цінностям, зупинивши загрозу демократії у 2004 році народними протестами «Помаранчевої революції» і знову у 2013–14 роках – безпрецедентними протестами Євромайдану ціною сотень жертв українських патріотів під Європейським прапором після того, як керівництво України спробувало відмовитися від підписання Угоди про асоціацію з ЄС [2]. 21 березня 2014 р. і 27 червня 2014 р. було підписано політичну і, відповідно, економічну частину Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони. Після ратифікації Угоди Верховною Радою України 16 вересня 2014 р. її положення стали частиною національного законодавства держави і являли собою сучасну правову основу для євроінтеграції [3]. В Основному Законі України законодавець закріпив шлях до ЄС в п'ятому абзаці преамбули, а саме “підключись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України” [4].

Логічним висновком цієї боротьби за європейські цінності і стало надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС, прийняте на засіданні Європейської Ради 23 червня 2022 року. Залишилось стати повноправним членом, але це попереду та супроводжується своїми проблемами і перспективами. Стосовно останнього, то хоч довгоочікуване членство і представляє собою більше перспектив, ніж проблем, але даний етап не можна розглядати лиш односторонньо, тож ці дві “сторони монети” наведені у порівнянні в табл. 1.

Таблиця 1

Проблеми та перспективи України в ЄС

Проблеми	Перспективи
Політичні	
Часткова втрата суверенітету; погіршення відносин з країнами – противниками ЄС; небезпека втягнення України до міжблокового конфлікту	Встановлення стабільної політичної системи; покращення відносин з країнами-членами ЄС; переосмислення країнами політичної важливості України
Економічні	
Можливе переміщення до України шкідливих виробництв; використання України як сировинного придатку; використання України як дешевої робочої сили; втрата конкурентоспроможності певних галузей; складність переходу на європейський рівень цін; квотування певних видів товарів	Протекціонізм і контроль експорту; додаткові інвестиції в українську економіку; забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу; упровадження стандартів ЄС у виробництві

Соціальні	
Поглиблення демографічного спаду; незаконна міграція та вплив кадрів	Формування середнього класу; реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту; ефективний захист прав людини в інституціях ЄС; забезпечення високого рівня життя населення; підвищення загального ІЛР

Підсумовуючи все вищезазначене в дослідженні, потрібно сказати, що шлях України до ЄС насправді є довшим, ніж здається, адже було багато ускладнень як зовні, так і всередині, але зараз, як ніколи, українське суспільство позитивно ставиться до цього доленосного рішення та історичного вибору розвитку. Після подій 24 лютого 2022 року кожний свідомий українець зрозумів хто є справжнім партнером нашої держави.

Були виділені головні фактори, що будуть мати місце в функціонуванні всіх інститутів держави після зміни останньою статусу кандидата на статус повноправного члена ЄС.

Список використаних джерел:

1. *Кучма Л. Д.* Україна – не Росія. Москва: Время, 2004. 560 с.
2. Спільна заява Президента України Володимира Зеленського, Голови Верховної Ради України Руслана Стефанчука, Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала щодо рішення Європейської Ради про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі: Заява від 02.07.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-22#Text> (дата звернення: 28.10.2022).
3. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.
4. Конституція України від 28.06.1996 р.: станом на 01 вер. 2021 р. Київ: Алерта, 2021. 80 с.

Кім С. О., студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Легеза Є. О., д.ю.н., проф., професор кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Нині наша країна веде боротьбу проти кровожерливого ворога, який несе за собою жах та смерть, для якого влучання зброєю масового ураження цивільної інфраструктури є вже звичайним інструментом ведення війни. Через цей геноцид, який здійснює держава-терорист (росія), наречені втрачають чоловіків, сім'ї втрачають своїх рідних, діти залишаються без

батьківського піклування. У даній тезі ми запропонуємо можливий механізм розвитку такого важливого інституту як «Опіка та піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавлених батьківського піклування».

Для демократичної та соціально-розвиненої держави, що визнає найголовнішою цінністю людину, опіка та піклування є важливим інститутом. Оскільки, для демократичної держави є важливою ціллю «забезпечення особистих немайнових і майнових прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб, а також повнолітніх осіб», які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки. Так, відповідно до положень ст. 58 Цивільного кодексу України (далі за текстом – ЦК), опіка встановлюється над малолітніми особами, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, які визнані недієздатними. Піклування ж встановлюється над неповнолітніми особами, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, цивільна дієздатність яких обмежена, згідно ст. 59 ЦК. Встановлення опіки та піклування, певним чином, слід вважати юридичним актом, оскільки за своєю правовою природою він є складним і включає волевиявлення опікуна (піклувальника), та рішення органу опіки та піклування, або рішення суду.

Україна закріпила свій обов'язок утримувати та виховувати дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування. Так, згідно ч. 3 ст. 52 Конституції України, утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу. Держава заохочує і підтримує благодійницьку діяльність щодо дітей. Так, нині, коли Україна поглиблює процес європейської інтеграції, важливо створити та удосконалити функціонування системи опіки та піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавлених батьківського піклування. Для цього слід проаналізувати зарубіжний досвід соціального захисту над дітьми-сиротами та дітьми, позбавлених батьківського піклування, щоб визначити можливості використання цього досвіду в Україні.

Перспективним напрямком, слід вважати систему фостерних сімей, яка успішно функціонує та розвивається у Великобританії. Так, більшість дітей, які з різних причин опинилися без батьківського піклування, проживають не в дитячих будинках, а саме в таких прийомних родинах. У 1999 р. Національна асоціація фостерної опіки Великобританії (NFCA) підготувала і опублікувала Національні стандарти фостерного виховання у Великобританії. У Великій Британії діє 150 державних служб оцінки потреб і планування надання соціальних послуг, до обов'язків яких входить визначення потреб, призначення соціальних послуг, соціальної допомоги. Таким чином, ефективне законодавче регламентування альтернативного сімейного влаштування дітей у Великобританії сприяє результативності його функціонування.

Успішним заходом, також слід вважати, практику Німеччини та Польщі, які стимулюють створенню дитячих будинків сімейного типу, де на 12–14 дітей припадає 4–5 вихователі. На відміну від українських закладів, у яких на 1 вихователя припадає 30 дітей.

Висновок. Отже, для того, щоб Україна змогла забезпечити дітям-сиротам, та дітям, що позбавлені батьківського піклування належну підтримку та гідне виховання, слід перейняти зарубіжний досвід у сфері соціального захисту дитинства й запровадити такі зміни: 1) частково перейняти досвід фостерних сімей Великобританії та закріпити на нормативному рівні правила виховання дитини у прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу та інших закладах сімейного виховання дітей, що позбавлені батьківського піклування; 2) проводити належну професіоналізацію вихователів у центри соціальної підтримки дітей та сімей; 3) здійснювати достатню фінансову підтримку комунальних закладів, де виховуються діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування; 4) посилити соціальну рекламу за для сприяння сімейним формам виховання; 5) ініціювати процес інтенсивної деінституціалізації опіки над дітьми, що позбавлені батьківського піклування та дітьми-сиротами не лише декларувати, а й реалізувати пріоритетність форм сімейного виховання дитини.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/435-15>
3. *Бурлака О.* Зарубіжний досвід соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і можливості його використання в Україні: *Щомісячний науково-юридичний журнал «Підприємництво, господарство і право»*. Херсон: Гельветика, 2020.

Масалітіна А. Б.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпінський В. В., д.ю.н., доц.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

СИСТЕМА АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ, ЩО ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил виступає одним з дієвих засобів забезпечення митної справи і митної політики України, укріплення законності, посилення охорони прав і свобод громадян. Застосування адміністративно-правових санкцій в діяльності митних та інших правозастосовчих органів сприяє створенню нормальних умов в підприємницькій діяльності громадян України. Накладення адміністративних стягнень надає значний профілактичний вплив не тільки на порушників митних правил, але й на інших осіб, підвищує рівень їх

правосвідомості, виховує негативне відношення до порушників законів [1]. В. В. Ліпинський наголошує, що адміністративна відповідальність за порушення митних правил – це галузевий вид адміністративної відповідальності, специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів (митних та судових) на певну категорію протиправних проявів (порушень митних правил), згідно з якою особи, що скоїли ці правопорушення, повинні дати відповідь за свої неправомірні дії та понести за це адміністративні стягнення [2, с. 62].

При цьому встановлено пріоритет кримінальної відповідальності над адміністративною. Зокрема, адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені Митним кодексом України, настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

На відміну від загальної адміністративної відповідальності, нормативною підставою притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил є Митний кодекс України, що впливає зі змісту ст. 459, в якій вказано, що адміністративна відповідальність за порушення митних правил встановлюється Митним кодексом України.

Система адміністративних стягнень включає в себе різні по характеру і правовим наслідкам санкції, які співвіднесені між собою і розташовані в залежності від наростання суворості стягнення від легкого до найбільш серйозного. За порушення митних правил застосовується три види адміністративних стягнень:

1. попередження,
2. штраф,

3. конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення – безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону), а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування митного органу [2, с. 461].

В юридичній літературі прийнято всі стягнення, які накладаються в адміністративно-правовому порядку, залежно від характеру впливу на особу поділяти на особисті та майнові. Ті стягнення, які спрямовані безпосередньо на особу правопорушника, прийнято називати особистими. Це попередження. Майновими вважаються штраф, а також конфіскація.

За дією в часі відносно впливу на правопорушника стягнення, що накладаються за вчинення порушення митних правил є одномоментними (разовими) – попередження, штраф, конфіскація.

За такою ознакою, як суб'єкти застосування, адміністративні стягнення поділяють на а) ті, що застосовуються лише судом (суддею), – конфіскація; б) ті, що можуть застосовуватися митними органами – попередження, штраф.

Митним кодексом України встановлено чіткий порядок нарахування штрафів за статтями 468–471, 474–481 у визначених сумах неоподаткованого мінімуму доходів громадян, за статтями 472, 482–485 – у відсотковому еквіваленті.

Попередження і штраф можуть застосовуватися тільки як основні адміністративні стягнення за порушення митних правил, конфіскація товарів може застосовуватися як основне і як додаткове адміністративне.

Враховуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що порушення митних правил є різновидом адміністративного правопорушення як підстави адміністративної відповідальності в цілому. За скоєння митних правопорушень законодавство встановлює адміністративну відповідальність у вигляді адміністративного стягнення. За порушення митних правил можуть бути накладені такі стягнення, як попередження, штраф, та конфіскація. Адміністративні стягнення у ст. 461 МК викладені у відповідному порядку, що відображає зростання від незначних (попередження) до більш значних (конфіскація) стягнень.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України: документ 4495-VI, чинний, поточна редакція. Редакція від 01.10.2022, підстава – 2510-IX.

2. *Ліпинський В. В.* Проблемні питання притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення порушень митних правил, передбачених ст. 355 Митного кодексу України. *Вісник Академії митної служби України. Право.* 2011. № 2. С. 61–68.

3. *Хомулянський В. В.* Особливості адміністративної відповідальності за порушення митних правил у співвідношенні із загальною адміністративною відповідальністю. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2019. № 37.

Донець Є. О., студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доц., професор кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів)

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА БОРОТЬБИ З КОНТРАБАНДОЮ

Бюджетний кодекс України до джерел надходжень Державного бюджету України відносить мито (ввізне/вивізне), акцизний податок а також плата за виконання митних формальностей митними органами. Митний кодекс України визначає мито як загальнодержавний податок. Основним принципом податкового законодавства є «Загальність Оподаткування», який закріплює за всіма особами обов'язок, сплачувати

податки та збори. Функції податків полягають в тому, що вони наповнюють дохідну частину бюджету, для задоволення потреб суспільства/розподілу отриманих коштів, для фінансування функцій та завдань держави та органів місцевого самоврядування. З цього випливає висновок, що держава тримається на податках (наприклад заробітна плата особам, які працюють в органах виконавчої влади/місцевого самоврядування, вираховується з бюджету).

Дії, які слід кваліфікувати, як порушення митних правил, посягають на встановлений порядок переміщення товарів або т/з комерційного призначення через митний кордон України. Як зазначав В. В. Ліпинський, адміністративна відповідальність за порушення митних правил настає у разі, якщо ці воно не тягне за собою кримінальну відповідальність [5, с. 239]. Отже, контрабанда не підходить до цієї категорії, так як відповідальність за неї передбачена кримінальна.

Контрабанда-переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (ст. 201 ККУ) [1].

Аналізуючи вищесказане треба зазначити, що особа, яка вчиняє контрабанду, має на меті намір ухилитися від сплати податків. Як наслідок, великий потік нелегальної продукції повз митного контролю та ухилення від сплати податків призводить до падіння рівня доходів бюджету. Масштаби контрабанди значною мірою залежать від реальної сили державної влади, стабільності законодавства, рівня захищеності державних кордонів, досвіду боротьби правоохоронних органів з контрабандою та порушенням митних правил і злочинністю в цілому [4, с. 114].

Нормативну базу боротьби с контрабандою становлять: 1) Закони України; 2) Підзаконні акти (акти Президента України; акти Кабінету Міністрів України; акти міністерств та відомств; акти Верховної Ради України); 3) Міжнародні акти(Міжнародні конвенції та договори, міжурядові та міжвідомчі угоди).

Наказом ДМСУ № 289 було затверджено положення про Департамент боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями. Основними завданнями департаменту є: 1) Участь у реалізації державної політики України у сфері державної митної справи шляхом запобігання та протидії контрабанді, боротьбі з порушеннями митних правил на всій митній території України; 2) Організація взаємодії та проведення скоординованих дій з правоохоронними та іншими органами державної влади України, іншими митними органами за напрямом боротьби з контрабандою й порушеннями митних правил та дотриманням законодавства з питань

державної митної справи; 3) Організація інформаційної взаємодії та координація співробітництва Держмитслужби з митними й правоохоронними службами країн ближнього та дальнього зарубіжжя, Всесвітньою митною організацією (далі – ВМО), регіональним інформаційним вузлом зв'язку країн Центральної/Східної Європи (RILO – Варшава), регіональними та національними вузлами зв'язку ВМО з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил [3].

Слід додати, що ефективному запобіганню контрабанді сприяє тісна співпраця між митними органами двох суміжних держав. Відповідно до міжнародних договорів, укладених відповідно до закону, митними органами України спільно з митними органами суміжних держав може здійснюватися: 1) проведення спільного митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України; 2) узгодження в установленому законом порядку часу здійснення митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України, процедур митного контролю, митного оформлення та взаємне визнання документів, що використовуються митними органами для виконання митних формальностей; 3) проведення спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення і припинення контрабанди та порушень митних правил (ст. 565 МКУ) [2].

Не малу роль відіграють і міжнародні договори у сфері протидії митним правопорушенням, та контрабанді, які Україна уклала з іншими державами. Першим таким міжнародним документом є Угода між Державним митним комітетом України та Державною митницею Туркменістану про співробітництво в боротьбі з контрабандою та порушенням митних правил від 25 лютого 1993, яка встановлювала між сторонами обмін інформацією про методи боротьби з контрабандою та порушенням митних правил, а також даними, які можуть сприяти розкриттю, припиненню контрабанди, а також на запит, надавати одне-одній оперативні данні, про осіб які займаються контрабандою, транспортні засоби які використовуються для переміщення контрабанди, факти виявлення предметів контрабанди.

Як висновок, контрабанда – це незаконне переміщення через митний кордон України поза митним контролем з приховуванням від митного контролю, в першу чергу вона завдає значної шкоди бюджету, як наслідок того, що контрабандні товари, які незаконно ввозяться до митної території України, не оподатковуються відповідним податком, отже це знижує рівень надходжень до бюджету. Щоб протистояти цьому явищу, треба вдосконалювати митне законодавство, запроваджувати нові закони та нормативно-правові акти, які б стосувались протидії митним правопорушенням та контрабанді, та також укладати з іншими країнами міжнародні угоди про співробітництво у сфері протидії митним правопорушенням та контрабанді.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2021 р. № 2341-III. *Офіційний вісник України*. 2001. № 21. С. 1. Дата оновлення: 19.08.2020.

2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03,2012 р. № 4495-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. С. 9. Дата оновлення: 01.10.2022.

3. Про затвердження Положення про Департамент боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями: наказ Державної митної служби України від 07.04.2011 № 289. *Митна газета*. 2011. № 9. С. 12.

4. *Онисько О. І.* Окремі питання взаємодії Державної прикордонної служби з питань боротьби із злочинністю на державному кордоні: тези доповідей. *Всеукраїнська науково-практична конференція*. (м. Хмельницький, 19 листопада 2011 р.). Хмельницький, 2011. С. 114–118.

5. *Ліпинський В. В., Лютиков П. С.* Адміністративна відповідальність юридичних осіб за порушення митних правил. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2021. Вип. 65. С. 238–241.

Телеп С. Г.,

студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доц.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ПОНЯТТЯ І ЗАВДАННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

В. В. Ліпинський зазначав: «Переміщення товарів через митний кордон України, пред'явлення їх відповідним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, регламентуються митними правилами (п. 28 ч. 1 ст. 4 МКУ). Особи, які переміщують товари на митну територію України, мають дотримуватися митних правил, визначених у МКУ; за порушення (недотримання) цих правил у МКУ передбачено адміністративну відповідальність» [1, с. 47].

Загалом, провадження у справах про порушення митних правил можна характеризувати як правозастосовну діяльність уповноважених органів доходів і зборів, що на підставі адміністративно-процесуальних норм виявляють і протидіють порушенням митних правил та забезпечують притягнення винних осіб до юридичної відповідальності. Така діяльність може здійснюватися виключно на підставі норм законодавства, а саме за наявності певних підстав та тільки відносно певних видів адміністративних правопорушень [2, с. 96].

Таким чином, фактичною підставою заведення провадження у справах про порушення митних правил є наявність достатньої інформації, що свідчить на наявність протиправного діяння. Юридично це тлумачиться статтею 491 Митного кодексу України [3].

Відповідно, підставами порушення таких справ є:

1) безпосереднє виявлення посадовими особами митного органу порушення митних правил;

2) офіційні письмові повідомлення про вчинення особою порушення митних правил, отримані від правоохоронних органів, а також органів, що проводять заходи офіційного контролю, до яких можуть належати такі, як державний санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний, радіологічний види контролю;

3) офіційні письмові повідомлення про вчинення порушення митних правил, отримані від митних та правоохоронних органів іноземних держав, а також від міжнародних організацій.

Згідно з положеннями чинного законодавства України, до завдань провадження у справах про порушення митних правил належать:

1. Своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, що полягає у вирішенні кожної справи як окремої, важливої та такої, що підлягає неупередженості з боку уповноважених посадових осіб митного органу.

2. Вирішення справи з дотриманням вимог закону, що передбачає здійснення усіх процесуальних дій відповідно до правової основи здійснення провадження у справах про порушення митних правил.

3. Забезпечення виконання винесеної постанови, що зобов'язує винну особу до виконання положень, передбачених нею та посадових осіб до вчасного і законного винесення постанови.

4. Виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню порушень митних правил, що полягає в детальному дослідженні фактів порушень, аналізі вихідних даних, що могли б спричинити схильність до скоєння таких протиправних діянь.

5. Запобігання таким правопорушенням, що означає внесення змін до нормативно-правових актів та винесення існуючої проблеми на високий рівень для ознайомлення більшої кількості людей з нею та з методами протидії.

Отже, під час провадження у справах про порушення митних правил обов'язково здійснюються певні процесуальні дії, серед яких можуть бути складення протоколу про порушення митних правил; опитування осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності, свідків, інших осіб; витребування необхідних документів; тимчасове вилучення деяких товарів, транспортних засобів та документів на них; митне обстеження, їх пред'явлення для впізнання; експертиза. Також таке провадження передбачає розгляд справи, винесення постанови та її перегляд у випадку оскарження.

Підсумовуючи можна констатувати, що провадження у справах про порушення митних правил безпосередньо починається з моменту складення протоколу про порушення митних правил [2, с. 96]. Ця процесуальна дія тягне за собою законність проведення усіх наступних та є підставою виконання діянь певного виду стосовно винної у порушенні митних правил особи.

Список використаних джерел:

1. *Літинський В. В.* Щодо кваліфікації дій, пов'язаних із користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в митному режимі тимчасового ввезення. *Вісник Академії митної служби України. Серія «Право»*. 2015. № 2 (15). С. 45–50.

2. *Дорогих В. М.* Лекційні матеріали НАВС. Кафедра адміністративного права та процесу: мультимедійний навчальний посібник «Митне право». Тема 8. «Провадження у справах про порушення митних правил». URL : https://arm.naiu.kiev.ua/books/mitne_pravo/parts/part8.html

3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#n3707>

Ільєнко В. Ю., Ільєнко Д. Ю.,
аспіранти Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Приймаченко Д. В., д.ю.н., проф.,
проректор з наукової роботи Університету митної справи та фінансів)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЙОГО НАБЛИЖЕННЯ ДО УМОВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО

Набуття цього року нашою державою статусу кандидата в члени ЄС зумовило стрімкий розвиток євроінтеграційних процесів, зокрема таких як трансформація національного законодавства та його адаптація до умов законодавства європейського.

Сама необхідність реформування законодавства та його наближення до умов європейського походить з Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Даною угодою було встановлено одні з перших векторів з адаптації законодавства України до стандартів та норм європейського права.

Так, вказаною угодою було визначено, що сторони визнають, що важливою умовою для зміцнення економічних зв'язків між Україною та Співтовариством є зближення існуючого і майбутнього законодавства України з законодавством Співтовариства. Україна вживає заходів для забезпечення того, щоб її законодавство поступово було приведене у відповідність до законодавства Співтовариства [1].

Загальнодержавною програмою адаптації законодавства України до законодавства Європейського союзу від 18.03.2004 встановлює, що адаптація законодавства це процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*, тобто правовою системою Європейського Союзу [2].

На наш погляд, формування єдиної концепції з поетапним удосконаленням національного законодавства, дасть новий імпульс розвитку та не допустить виникнення колізій, як між гілками влади так і в самих нормативно правових актах. Адже самі євроінтеграційні процеси не принесуть дієвих результатів та не будуть працювати, якщо не буде вибудовано єдиної моделі трансформації та розвитку національного законодавства.

Поступова розбудова та впровадження євроінтеграційних механізмів потребує не лише створення базових інститутів з трансформації законодавства у всіх сферах нашої держави, а й модернізації політичної системи України, оскільки неефективність державного управління саме по собі не ставить на меті поліпшення та модернізацію важелів державного управління націлених на євроінтеграцію усієї країни.

Постановою Верховної Ради України №2483-IX від 29.07.2022 “Про деякі заходи щодо виконання зобов’язань України у сфері європейської інтеграції” встановлено, що адаптація законодавства України до положень права Європейського Союзу (*acquis EC*), забезпечення відповідності актів Верховної Ради України зобов’язанням України у сфері європейської інтеграції, праву Європейського Союзу (*acquis EC*) є одним з головних завдань Верховної Ради України, що реалізується спільно з Кабінетом Міністрів України, який є основним суб’єктом ініціювання відповідних законопроектів, шляхом забезпечення узгодження підготовки, включення до порядку денного Верховної Ради України, розгляду та остаточного прийняття законопроектів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (*acquis EC*), виконання міжнародно-правових зобов’язань України у сфері європейської інтеграції [3].

Данна постанова формує модель євроінтеграційної політики держави та декларує спільну і злагоджену роботу законодавчої та виконавчої гілок влади на шляху модернізації чинних нормативно правових актів до стандартів і норм Європейського Союзу. Головною метою даної співпраці є насамперед не тільки удосконалення існуючих законодавчих інститутів в державі, а й прийняття докорінно нових законодавчих актів відповідно до норм Європейського союзу котрі сформують усталені інститути щодо реалізації та контролю, щодо трансформації України на шляху до розбудови правової, соціальної, економічно розвинутої держави, виконання критеріїв членства у Європейському Союзі.

Отже, формування та втілення євроінтеграційної концепції з трансформації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу посідає ключове значення та повинно регулюватись таким

суб'єктом, як Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України з Європейським Союзом. Оскільки саме комітет Верховної Ради України здатний забезпечити формування злагодженого механізму та системного підходу адаптації законодавства, а також забезпечити контроль за впровадженням та дотриманням євроінтеграційної політики.

Список використаних джерел:

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 10.11.1994. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text

2. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства європейського союзу, затверджена Законом України від 18.03.2004 № 1629-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>

3. Постанова Верховної Ради України №2483-IX від 29.07.2022 “Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції”. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2483-20#Text>

Шмалько К. М.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Легеза Є. О., д.ю.н., проф.,
професор кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів)

ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ НА НОРМОТВОРЧИСТЬ У ПЕРІОД УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Активний політичний курс на зближення України і Європейського Союзу (далі – ЄС) було офіційно розпочато у 1991 р. після проголошення державної незалежності України. На рівні національної правової системи України ще на початку 1990-х років починає формуватися нормативна основа реалізації євроінтеграційної політики. Центральним ядром її змісту стало створення формально-юридичного підґрунтя для запозичення і впровадження на національному рівні дієвих інститутів вільної ринкової економіки, застосування новітніх технологій, прискорення інтеграції України у світову економіку, та забезпечення присутності країни у геополітичних процесах [1].

21 березня 2014 р. і 27 червня 2014 р. було підписано політичну і, відповідно, економічну частину Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами. Після ратифікації Угоди Верховною Радою України 16 вересня 2014 р. її положення стали основою національного законодавства держави і склали сучасну правову основу для євроінтеграції [2]. З набрання чинності Угоди про асоціацію у сьогочасній історії України почався новий етап оновлення і збільшення нормативних основ здійснення політики

євроінтеграції. З огляду на вимоги ЄС щодо впровадження загальноєвропейських стандартів організації державного управління, регулювання соціально-економічних та інших процесів починається визначатись необхідність визначення закономірностей реформування національного законодавства про європейську інтеграцію.

У лютому 2022 року, Російська Федерація здійснила повномасштабний напад на Україну, розпочавши перше відкрите воєнне протистояння між державами у Європі з часів Другої світової війни. Реагуючи на екзистенційну загрозу державі, Президент України Володимир Зеленський подав заявку про вступ до Європейського Союзу 28 лютого 2022 року, активізувавши таким чином процес європейської інтеграції в державі. Вже 15 червня Європейська комісія рекомендувала надати Україні статус кандидата у члени ЄС, а 24 червня Європейська Рада надала Україні статус кандидата у члени Європейського Союзу. Ці події визначають напрямок і темп роботи у сфері європейської інтеграції на майбутнє і роблять євроінтеграцією однією з найбільш термінових задач у повоєнному відновленні України.

Повномасштабна війна значно уповільнює темпи проведення реформ, а деякі – унеможлиблюють. Також швидкість прийняття законопроектів та підзаконних актів суттєво знизилась порівняно із планами, затвердженими Протоколом № 5 засідання Комісії з питань координації виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної і державами-членами від 26 січня 2022 р. [3, с. 3–5]. Тим не менш, держава не складає рук у такий складний період та ставить собі основні завдання й необхідні заходи/кроки на найближчі роки з відновлення євроінтеграції в Україні, де можна детальніше ознайомитись в табл. 1 [3, с. 14–15].

Таблиця 1

**Основні завдання та необхідні заходи/кроки на 2023–2025 рр.
за проектом Плану відновлення України від Національної ради
з відновлення України від наслідків війни**

Основні завдання та необхідні заходи/кроки на 2023–2025 рр. за проектом Плану відновлення України від Національної ради з відновлення України від наслідків війни:

- а) виконання Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію, що затверджений постановою КМУ від 25 жовтня 2017 року № 1106 до кінця 2024р та планів-графіків подання на розгляд Уряду проектів НПА у сфері європейської інтеграції;
- б) формування Урядом спільно з ВРУ списку законопроектів у сфері європейської інтеграції, які потребують першочергового розгляду ВРУ на 2024 рік;

- в) супроводження та прийняття законопроектів необхідних для реалізації реформ у сфері європейської інтеграції відповідно до сформованих списків;
- г) забезпечення імплементації у повному обсязі нормативно-правових актів, прийнятих на виконання Угоди про Асоціацію;
- г) розробка і затвердження державної програми з імплементації *acquis* ЄС та прийняття нормативно-правових актів спрямованих на відповідність Копенгагенським критеріям;
- д) проведення належного скрінінгу законодавства України на відповідність *acquis* ЄС;
- е) імплементація декларації щодо відданості та згуртованості усіх гілок влади в Україні навколо реформ у сфері верховенства права, передусім боротьби з корупцією, а також тих реформ, які необхідні для приєднання України до ЄС;
- є) посилення взаємодії посадовців України з посадовцям ЄС/держав-членів ЄС, депутатів України з депутатами парламенту ЄС/парламентарями держав – членів ЄС

У висновку можна сказати, що за останні роки, Україна впровадила низку євроінтеграційних реформ та значно наблизилась до, так званого, *acquis* ЄС, попри стан війни, що зменшило здатність держави до проведення реформації. В сучасних умовах державна політика у сфері європейської інтеграції України має зазнати певної трансформації, яка передбачає відповідну зміну вектора вирішення не тільки політичних і правових питань, а й економічних, соціальних, екологічних, гуманітарних з урахуванням змін у процедурі вступу для країн-претендентів та у відповідності з існуючими європейськими стандартами.

Список використаних джерел:

1. *Мартинов А. Ю.* Європейська інтеграція. Енциклопедія історії України: Т. 3: Е–Й / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2005. 672 с.
2. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.
3. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Європейська інтеграція»: Національна рада з відновлення України від наслідків війни від липня 2022 р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/european-integration.pdf>

Сушко С. В., магістр права,
помічник адвоката в Адвокатському об'єднанні “Новум”
(науковий керівник – Лютіков П. С., д.ю.н., проф.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ПРАВОЗАСТОСОВЧОЇ ПРАКТИКИ ЄСПЛ

Для держави та суспільства завжди величезну роль відіграло питання забезпечення належного функціонування органів публічної влади. Зазначене питання ніколи не було простим, оскільки його розв'язання мало, з одного боку, забезпечити можливість здійснення публічного адміністрування суспільних відносин, а з іншого – забезпечити права громадян та безбар'єрність і доступність адміністративних послуг для населення.

Таким чином, перед суспільством постало питання забезпечення нормативно-правового регламентування діяльності органів публічної влади таким чином, щоб вони забезпечували найбільшу ефективність власного функціонування і дотримання при цьому прав громадян.

Важливим етапом для забезпечення належного функціонування органів публічної влади стало прийняття ще 04.11.1950 р. Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ), та подальше прийняття протоколів до ЄКПЛ. Для України ЄКПЛ набрала чинності 11.09.1997 р.

Хоча ЄКПЛ безпосередньо не регламентує діяльність органів публічної влади, вона зобов'язувала уряди держав, які ратифікували вказану конвенцію гарантувати кожному, хто перебуває під їх юрисдикцією права і свободи, які були зазначені в ЄКПЛ. При чому, після прийняття протоколів до ЄКПЛ, перелік прав і свобод, які гарантуються дуже серйозно збільшився. Таким чином, держави – члени ЄКПЛ були вимушені внести відповідні зміни до власних адміністративних процедур, та скорегувати їх таким чином, щоб вони не порушували права і свободи будь-яких осіб, яких ці процедури стосувались.

При цьому, надважливого значення набула діяльність Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), предметна юрисдикція якого включає всі питання, які стосуються тлумачення і застосування ЄКПЛ. За досить довгу історію власної діяльності, ЄСПЛ створив значну кількість судової практики відносно забезпечення принципу належного урядування.

Варто окремо зазначити той факт, що у відповідності до ст. 2, 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», рішення ЄСПЛ є обов'язковими для виконання Україною, а національні суди застосовують при розгляді справ ЄКПЛ та практику ЄСПЛ як джерело права. Отже, Україна, в своїй діяльності мусить враховувати в тому числі і судову практику та правові висновки ЄСПЛ.

Таким чином, Україна зобов'язана забезпечувати нормативно-правову регламентацію діяльності органів публічної влади з урахуванням правозастосовної практики ЄСПЛ.

Одним з найбільш прогресивних та сучасних нормативно-правових актів України, серед тих, які були прийняті в 2022 р. став Закон України «Про адміністративну процедуру», який регулює відносини органів публічної адміністрації з фізичними і юридичними особами, щодо розгляду і вирішення адміністративних справ. Зазначений закон набере чинності 15.12.2023 р.

Закон України «Про адміністративну процедуру» передбачає застосування адміністративними органами таких принципів, як: верховенства права та юридичної визначеності, рівності перед законом, обґрунтованості, неупередженості, добросовісності і розсудливості, пропорційності, відкритості, своєчасності і розумного строку, ефективності, презумпції правомірності особи, офіційності, гарантування ефективного засобу захисту права та гарантування права на участь в адміністративному провадженні. Варто зазначити, про те, що зміст зазначених в Законі України «Про адміністративну процедуру» принципів є досить широким та забезпечує дотримання прав людини на високому рівні.

В свою чергу, ЄСПЛ в одному з найбільш відомих та важливих рішень, які стосуються забезпечення принципу належного урядування в Україні, а саме, в рішенні по справі «Рисовський проти України» від 20 жовтня 2011 року дійшов, зокрема, до наступних висновків.

«Принцип «належного урядування», як правило, не повинен перешкоджати державним органам виправляти випадкові помилки, навіть ті, причиною яких є їхня власна недбалість. Будь-яка інша позиція була б рівнозначною, *inter alia*, санкціонуванню неналежного розподілу обмежених державних ресурсів, що саме по собі суперечило б загальним інтересам. З іншого боку, потреба виправити минулу «помилку» не повинна непропорційним чином втручатися в нове право, набуте особою, яка покладалася на легітимність добросовісних дій державного органу. Іншими словами, державні органи, які не впроваджують або не дотримуються своїх власних процедур, не повинні мати можливість отримувати вигоду від своїх протиправних дій або уникати виконання своїх обов'язків. Ризик будь-якої помилки державного органу повинен покладатися на саму державу, а помилки не можуть виправлятися за рахунок осіб, яких вони стосуються. У контексті скасування помилково наданого права на майно принцип «належного урядування» може не лише покладати на державні органи обов'язок діяти невідкладно, виправляючи свою помилку, а й потребувати виплати відповідної компенсації чи іншого виду належного відшкодування колишньому добросовісному власникові.»

Варто зазначити, що даний правовий висновок ЄСПЛ стосувався посилення уряду України на те, що скасування держорганами свого попереднього рішення про виділення землі мотивувалось тим, що попереднє рішення було прийнято помилково, без урахування попередньої обіцянки про виділення цієї ж землі третім особам.

В свою чергу, Закон України «Про адміністративну процедуру» містить певні запобіжники, які запобігають покладенню відповідальності за помилку адміністративного органу на приватну особу, а також,

положення, що забезпечують право особи на відшкодування завданих збитків і норми відносно обов'язкового поновлення порушеного права.

Підсумовуючи, можна зробити висновок про те, що в Україні наприкінці 2023 року набере чинності нормативно-правовий акт, який регламентує діяльність органів публічного адміністрування і забезпечує на досить високому рівні захист прав та законних інтересів приватних осіб.

Зі свого боку, для забезпечення подальшої гармонізації законодавства України з вимогами ЄКПЛ та правозастосовчою практикою ЄСПЛ, яка стосується забезпечення принципу належного урядування, Україні необхідно активно застосовувати в якості джерела для внесення змін до національного законодавства практику ЄСПЛ, своєчасно і в повному обсязі забезпечуючи внесення відповідних змін в національне право.

Список використаних джерел:

1. Дніпров О. Принципи належного урядування в сучасній системі адміністративного права України. *Підприємництво, господарство і право*. URL : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/20.pdf>

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами): редакція від 01.08.2021 р. (чинний). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 02.12.2012 р. (чинний). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>

4. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 р. (набирає чинності). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20/conv#Text>

5. Європейський суд з прав людини. Рішення від 20 жовтня 2011 року. Справа «Рисовський проти України» (Заява № 29979/04). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_854#Text

Сириця К. С., студент Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Батраченко Т. С., к.ю.н., доц., доцент кафедри правоохоронної діяльності Університету митної справи та фінансів)

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ У СФЕРІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Проблематика розвитку національного кримінального права в умовах європейської інтеграції є відносно новою та водночас трендовою, як у зарубіжній, так і вітчизняній доктрині [9]. Науковий інтерес до неї все більше зростає з посиленням процесів регулювання зазначеної галузі у рамках ЄС у зв'язку із необхідністю підвищення ефективності боротьби з міжнародними та транснаціональними злочинами та виникненням нових загроз національній безпеці та громадському порядку. Більше того, в українському науковому дискурсі почало активно використовуватися поняття «європеїзація» для позначення процесів впливу європейських міжурядових організацій (передусім Ради Європи та Європейського Союзу) на трансформацію національного права загалом або окремих його галузей [1].

Наразі фахівці говорять про “європеїзацію” кримінального права, посилення впливу ЄС на розвиток кримінального права держав членів [8]. Важливим напрямом розвитку кримінального права ЄС є гармонізація національних кримінально-правових систем, розробка й прийняття оптимальних стандартів криміналізації й пеналізації правопорушень, що безумовно свідчить про формування й утвердження концепції європейського кримінально-правового простору [2]. Внутрішньодержавне право європейських держав, в цілому, має значний рівень подібності щодо кваліфікації більшості традиційних видів транснаціональних злочинів. Безумовно, у кримінальному праві різних держав існують суттєві відмінності, які мають чи можуть мати негативний вплив на протидію злочинності. Натомість, зростання рівня злочинності підвищує потребу в кримінально-правовій протидії злочинності [2].

В Україні практично не здійснено комплексних досліджень правових засад співпраці держав членів Європейського союзу у сфері боротьби із транснаціональною злочинністю. Зарубіжні вчені аналізують цю проблему в основному в контексті реалізації співробітництва держав – членів Європейського Союзу в рамках так званої третьої опори ЄС – співпраці судів і поліції у кримінальній сфері. Натомість, вітчизняні науковці зосереджували свою увагу в основному на механізмі міждержавного співробітництва [3].

Співробітництво між Україною та ЄС не обмежується рамками традиційних міждержавних взаємодій. Формат міжнародного спілкування постійно видозмінюється, зміщуючи акценти з міждержавного на наднаціональний рівень [10]. Значну кількість суспільних завдань доводиться вирішувати за допомогою інститутів та інструментів, що виходять за рамки окремо взятої національної держави, створюючи поза цими рамками нові центри прийняття та імплементації політичних рішень. Однак ефективна державна політика, яка спрямована на формування спільного політичного простору України та ЄС, має позбутися залежності від подекуди мінливої політичної волі, яка має базуватися на існуванні сучасної правової бази та зрозумілої координації між залученими до процесу учасниками [4].

Варто зазначити, що обсяг «кримінального права ЄС» поступово розширюється з урахуванням нових викликів і загроз, які визначають подальший розвиток законодавства ЄС, а відтак і напрямки зближення національного кримінального законодавства держав-членів. Відповідно до Звіту Європолу за 2021 рік ключовими загрозами для ЄС є кримінальні мережі, зосереджені на торгівлі зброєю, корупції, відмиванням «брудних» грошей, кіберзлочини, злочини проти осіб, торгівля наркотиками, шахрайство, злочини проти власності, злочини у сфері довкілля. З урахуванням цього держави члени ЄС визначили 10 пріоритетних напрямків боротьби з організованою злочинністю на період 2022–2025 років: кримінальні мережі високого ризику, кібер-атаки, торгівля людьми,

дитяча сексуальна експлуатація, торгівля мігрантами, торгівля наркотиками, шахрайство, економічні та фінансові злочини, організовані злочини проти власності, злочини у сфері довкілля, торгівля зброєю. Так, одним із перспективних напрямків реформування національного кримінального законодавства держав – членів ЄС є екологічна сфера, яка є трендовою у контексті реалізації пріоритетів «Європейської зеленої угоди». Нещодавно (15.12.2021) Європейська Комісія представила проєкт Директиви про захист довкілля засобами кримінального права на заміну чинної Директиви 2008/99/ЄС. Серед ключових її пропозицій – розширення переліку злочинів у сфері довкілля та посилення відповідальності за їхнє вчинення [9].

Провівши аналіз євроінтеграції в сфері транснаціонального кримінального права, зокрема в Україні, варто зазначити, що характерною тенденцією розвитку національного кримінального законодавства держав-членів ЄС є гармонізація підходів щодо визначення змісту правопорушень та відповідальності за їхнє вчинення. З урахуванням сучасних тенденцій, існує нагальна потреба у євроінтеграції національного кримінального законодавства, що має відбуватися шляхом реалізації директив ЄС. Обсяг кримінально-правового законодавства ЄС поступово розширюється з урахуванням нових викликів і загроз, які визначають напрямки зближення національного кримінального законодавства держав-членів. Щодо України то подальша співпраця України та ЄС в означеній сфері можлива лише за умови урахування особливостей і тенденцій розвитку кримінального права ЄС.

Список використаних джерел:

1. Баулін Ю. В. Європеїзація Загальної частини проєкту КК України. *Кримінальне право в умовах глобалізації суспільних процесів: традиції та новації*: матеріали міжнар. наук. практ. круглого столу, м. Харків, 15 трав. 2020 р. / [редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), Л. М. Демидова (заст. голов. ред.), А. П. Гетьман та ін.]. Харків: Право, 2020. С. 45–50.
2. Зелінська Н. А. Євроінтеграційні процеси в сфері транснаціонального кримінального права. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (20 травня 2016 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 1 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. Одеса: Юрид. літ., 2016. С. 313–315.
3. План дій «Україна – ЄС». URL : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_693
4. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_954
5. План дій Україна – ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_956
6. Угода про Європейський Союз. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=994_029

7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1995_004/print/1452601049933142

8. Зелінська Н. А., Пашковський М. І. Кримінальне право. Право Європейського Союзу: підруч. / за ред. О. К. Вишнякова. Одеса: Фенікс, 2013. С. 552–695.

9. Анакіна Т. М гармонізація кримінального права держав – членів Європейського Союзу. Одеса: Одеська юридична академія. URL : http://apnl.dnu.in.ua/1_2022/27.pdf

10. Ференс Б. Політичний простір Україна – ЄС: як не втратити орієнтири? Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні. Київ, 2019. С. 1–23. URL : <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/15970.pdf>

Соловйова М. В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Доненко В. В., д.ю.н., проф.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

КІБЕРБЕЗПЕКА: ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЄВОСТІ ЗАСОБІВ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) стали частиною повсякденного життя кожного громадянина нашої країни. Зараз це посилюється не тільки швидким зростанням користувачів соціальних мереж у кіберпросторі, а також і користувачів державних послуг через мережу Інтернет (держава в смартфоні). Сьогодні ІКТ стали найважливішою функцією комерції та державного управління, що цілком можна вважати позитивною рисою цифрової еволюції, але вона має і своє негативне відображення, а саме – загроза безпеці персональних даних. Швидка еволюція комп'ютерних мереж, з яких складається Інтернет, відкрила шлях для злочинців. Тема кіберзлочинності сьогодні обговорюється набагато частіше, ніж п'ять років тому. Злочинна діяльність із використанням комп'ютерів та технологій продовжує залишатися проблемою для системи кримінального правосуддя. В цьому контексті доцільно зазначити, що нормативно-правовим регулюванням, що забезпечує кібернетичну (або інформаційну) безпеку нашої держави, є сукупність міжнародних та національних правил поведінки щодо всіх видів інформаційної діяльності, відображених у нормах різної юридичної сили, та які гарантуються силою державного впливу.

Ст. 17 Основного закону визначає, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [1]. Ця стаття на конституційному рівні закріплює термін «інформаційна безпека» та визначає його конституційно-правовий статус. Більше того, забезпечення інформаційної безпеки стає

пріоритетною функцією держави. Законодавчий рівень нормативно-правових актів представлений цілою низкою фундаментальних законів, каталізатором створення яких стали виклики та загрози національній безпеці України в кіберпросторі. Вони призвели до створення Стратегії кібербезпеки України, що була впроваджена указом Президента України від 15 березня 2016 року, а реалізація її положень призвела до прийняття Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України».

Додатковим каталізатором законодавчих змін у сфері кібербезпеки в нашій державі стала гібридна війна, розв'язана російською федерацією, яка наразі переросла в повномасштабну війну, із застосуванням як класичної, так і нелегальної зброї, в тому числі в кіберпросторі та через кіберпростір.

Україна у здійсненні своєї зовнішньої політики намагається забезпечити політичний, ідеологічний та організаційний вплив на існуючий механізм з протидії кіберзлочинності. Така політики повинна не тільки відповідати національним інтересам нашої держави, а й відображати актуальні тенденції розвитку законодавства.

Крім того, євроінтеграційний напрямок зовнішньої політики України підтверджує про подальшу імплементацію міжнародних правових норм у вітчизняну систему. Стан розвитку законодавства про кіберзлочинність свідчить про те, що дана сфера однозначно потребує удосконалення, а застосування європейського досвіду є доцільним з огляду на рівень його розвитку.

В Україні на законодавчому рівні визначено необхідність та пріоритетність здійснення міжнародного співробітництва в сфері кібербезпеки, яке вона здійснює як на двосторонній основі з окремими державами, насамперед з США, так і з їх об'єднаннями (Європейський Союз) [2]. Щодо міжнародної взаємодії України в цій сфері з ЄС то, незважаючи на цілу низку розроблених та імплементованих організаційно-правових механізмів державного управління міжнародним співробітництвом, однією з головних проблем залишається проблема координованості дій суб'єктів кібербезпеки, і яка є основною причиною недостатньої ефективності державної політики в цій сфері. З огляду на значний і неповною мірою реалізований наявний потенціал партнерства у співробітництві України з агентствами та інституціями ЄС, важливо розширити взаємодію шляхом впровадження в українське законодавство норми Директиви ЄС щодо мережевої та інформаційної безпеки (директива NIS – Directive (EU) 2016/1148) [3].

Враховуючи сформований багаторічний досвід розвинених країн Україна має можливість використати дієві способи та методи щодо запобігання та кращого виявлення кіберзлочинів. Аналіз протидії кіберзлочинності у багатьох суб'єктів міжнародного права дозволяє зробити висновок про те, що вітчизняна система потребує вдосконалення, зокрема приведення у відповідність до міжнародних стандартів. З цією метою варто:

1. Сформуванати державну політику так, щоб можна було б забезпечити досконалу боротьбу з кіберзлочинністю та залучити до цієї проблеми громадські та урядові організації.

2. Забезпечити технічний розвиток інновацій, що буде гарантувати зміцнення національної кібербезпеки згідно з міжнародними стандартами.

3. Удосконалити діяльність та переглянути повноваження спеціальних органів, сферою праці яких є кіберпростір та боротьба з кіберзлочинами.

4. Затвердити на законодавчому рівні більш широкий перелік злочинів які відносяться до кіберзлочинів та збільшити міру покарання.

Рівень кіберзлочинності у 2021 р. склав 2790 кіберзлочинів і має тенденцію до зростання [4]. Такі показники на сучасному етапі вимагають від України забезпечити належний та ефективний механізм міжнародного співробітництва у боротьбі із кіберзлочинами, як однієї з серйозних загроз національній безпеці держави. Потреба в такому співробітництві безсумнівно має бути пріоритетною для нашої держави, враховуючи транснаціональний характер кіберзлочинів, що вимагає від суб'єктів забезпечення кібербезпеки України ще більш якісного технічного забезпечення та компетентності для здійснення належної співпраці під час кримінальних проваджень цієї категорії справ, так і загалом у питаннях протидії кіберзлочинності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.10.2022).

2. *Войціховський А. В.* Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю як пріоритетний напрямок зовнішньої політики України. *Право і безпека*. 2010. № 3 (35). С. 10–15.

3. Directive (EU) 2016/1148 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2016 concerning measures for a high common level of security of network and information systems across the Union. URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/1148/oj> (дата звернення: 21.10.2022).

4. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування: Офіс Генерального прокурора України. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yihdosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 25.10.2022).

Метлицька В. О., студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Адашис Л. І., к.ю.н., доц.,
доцент кафедри міжнародного права
Університету митної справи та фінансів)

ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ В ЕПОХУ ВІДКРИТИХ ДАНИХ

Через стрімкий розвиток інформаційних технологій та необмежений доступ до глобальної мережі Інтернет, загострилися проблеми захисту прав кожної людини на приватне життя. Право на приватність – це невід'ємне право особи на повагу до свого життя. Право на приватність гарантується як положеннями національного законодавства, так і міжнародними актами, зокрема, Конвенцією про захист прав людини й основоположних свобод.

Епоха діджиталізації відрізняється певною залежністю від інформаційно-комунікаційних технологій. Так, нині соціальна, політична й економічна діяльність у більшості держав так чи інакше пов'язана з використанням цифрових технологій, про що свідчить багато випадків сучасних нововведень у різних сферах. До прикладу, електронний банкінг, який вже давно зайняв одну з лідируючих позицій у сфері банківських послуг по всьому світу і протягом останніх років характеризується стрімким розвитком, зокрема і в Україні [1].

В Україні право на повагу до приватного життя закріплено в Конституції. У статті 32 визначено, що не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Насамперед зазначимо, що першочергово Інтернет створювався як мережа для вільного поширення та одержання корисних для суспільства даних з урахуванням норм права та морально-етичних принципів, що забезпечують соціальну справедливість і рух у напрямі до свободи. Проте, на жаль, сьогодні Інтернет перетворився на повсякденний засіб висилання будь-якої інформації, не завжди достовірної, що досить часто призводить до порушення прав людини [2, с. 34].

Широке використання Інтернету породжує значні правові проблеми, таких важливих питань, як: інформаційна безпека, права та свободи в галузі інформації, доступ до інформації, інформаційних ресурсів, інформаційних продуктів та отримання інформаційних послуг, ведення електронної комерції (торгівлі), оподаткування комерційної діяльності в Інтернеті, укладання договорів електронним способом, використання комп'ютерного програмного забезпечення, неправомірна поведінка користувачів у мережі (кіберсквотинг, тайпсквотинг, хакінг), охорона та захист прав інтелектуальної власності (авторських та суміжних прав, патентних прав, прав на засоби індивідуалізації та ін.). та повинні розуміти, що кожна із сторінок користувача в соціальній мережі – це необмежений та відносно легкодоступний архів його персональних даних. Та переважна більшість користувачів навіть не здогадується, наскільки широкому колу осіб може стати відомою надана ними інформація [3].

Нині в Україні прийнято ряд нормативно-правових актів, які регулюють використання Інтернету та різноманітні форми електронних звернень до органів державної влади та місцевого самоврядування. Але навіть наявність законодавчо закріпленого права не достатньо, якщо не існує механізму його реалізації! І загрози сьогодення (як-от, наприклад, карантинні заходи з приводу Covid-19) показали, що суспільство виявилось не достатньо підготовленим, не всі можуть вільно користуватися Інтернетом в силу різних обставин (брак обладнання, брак коштів на оплату послуг, віддаленість населених пунктів чи брак доступу до мережі, недостатність знань тощо) [4].

Потрібно сприяти більш усвідомленому діалогу між зацікавленими сторонами на основі кращого розуміння технічної, юридичної та

економічної доцільності різних цифрових платформ. Також, користувачі Інтернету зобов'язані самі сприяти їх особистій безпеці в Інтернеті, бути, так би мовити, відповідальними користувачами. Але цього можна досягти лише тоді, коли вони розуміються на цифровій платформі, знають про ризики, знають свої права, і навчилися діяти відповідним чином. Будь які користувачі, навіть діти, повинні бути наділені знаннями з кібербезпеки та повноваженнями [4].

Тому, слід пам'ятати, що Інтернет має бути не соціальною метою, а засобом розвитку особистості. Важливим критерієм оцінки рівня визнання прав і свобод інших має бути право на приватність у соціальних мережах, особливо захист персональних даних. Загалом Інтернет – галузь, що швидко розвивається та динамічно розвивається, а правове регулювання цих сфер, на жаль, дуже часто відстає.

Говорячи сучасною мовою, українське законодавство «не встигає» за розвитком інформаційних технологій та їх нормативно-правовим забезпеченням. Проблема в тому, що юридичні терміни є некоректними. В тому числі, відсутність сучасного правового регулювання, створює не тільки проблеми для користувачів соціальних мереж, а й Інтернет-медіа.

Список використаних джерел:

1. *Латковська Т. А., Марущак А. В., Олексій У. О.* Правові та теоретичні проблеми визначення інтернет-банкінгу в Україні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. Львів. 2021. № 1 (36). С. 27–34.

2. *Турута О.* Інтернет і право на свободу слова (порівняльно-правовий аспект). *Публічне право*. 2012. С. 31–34.

3. Google и Facebook угрожают европейцам. URL : <http://internetua.com/Google-i-Facebook-ugroжайat-evroпейcam> (дата звернення: 25.10.2022).

4. *Адашиц Л. І.* Право доступу до Інтернету: примха чи нагальна потреба? *Український правовий вимір: пошук відповідей на глобальні міжнародні виклики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 15 травня 2020 р.)*. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2020. С. 109–111.

Денисенко В. Ю., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н., доц., професор кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів)

МЕТОДИ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПОРУШЕННІ МИТНИХ ПРАВИЛ

В. В. Ліпинський зазначав: «Митні органи відіграють важливу роль у забезпеченні можливості кожної людини, яка переміщує товари через митний кордон України, скористатися своїми правами, оскільки саме митна служба як уособлення держави в таких правовідносинах покликана реалізовувати права й свободи людини і громадянина, охороняти їх і захищати» [1, с. 37].

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил – це галузевий вид адміністративної відповідальності, специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів (митних та судових) на певну категорію протиправних проявів (порушень митних правил), згідно з якою особи, що вчинили ці правопорушення, повинні відповідати за свої неправомірні дії й каратися за це адміністративними стягненнями [2, с. 23].

Встановлення істини у справах про порушення митних правил є одним із основних завдань, які покладено на митний орган. Діяльність з доказування потребує застосування наукових рекомендацій різних галузевих наук щодо пошуку, виявлення, фіксації, дослідження й оцінки фактичних даних, матеріалів, речових доказів, а також виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню правопорушення або полегшували його вчинення.

Специфіка доказування у справах про порушення митних правил обумовлена особливостями митної справи. Митним кодексом України визначено, що під час розгляду справ про порушення митних правил мають бути встановлені будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку можна довести:

- наявність або відсутність порушення митних правил;
- винуватість особи у його вчиненні;
- інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

До доказів у справах про порушення митних правил нормативно віднесено:

- 1) протоколи про порушення митних правил, процесуальних дій, додатки до них;
- 2) пояснення свідків, особи, яка притягується до відповідальності;
- 3) висновки експерта;
- 4) інші документи, належним чином завірені їх копії або витяги з них;
- 5) інформація, зокрема та, що перебуває в електронному вигляді;
- 6) товари – безпосередні предмети порушення митних правил зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю; транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України [3].

Методика доказування у справах про порушення митних правил передбачає реалізацію відповідних етапів.

На першому етапі відбувається з'ясування певних обставин у справі, вирішення взаємозалежних та конкретних взаємозумовлених завдань, встановлення всіх обставин діяння, що може бути визначено як порушення митних правил. Збір доказів можна сформулювати як виявлення, отримання, фіксацію, вилучення і збереження доказів.

На другому етапі зібрані докази мають бути перевірені й оцінені.

На *третьому етапі* формуються відповідні висновки, уповноваженими суб'єктами приймаються відповідні рішення [4, с. 152].

Слід зауважити, що методика доказування у справах про порушення митних правил нормативно не визначена, тобто не прописана в жодному з законів або в нормативно-правових актах. Доцільним є подальше дослідження процесу доказування у справах про порушення митних правил для більш кращого виявлення та розслідування даного адміністративного правопорушення.

Список використаних джерел:

1. *Ліпинський В. В.* Правові аспекти притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил нерезидентів (на прикладі розпорядження тимчасово ввезеними на митну територію України транспортними засобами особливого користування) *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Право.* 2013. № 1. С. 37–41. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=vamsup_2013_1_8
2. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил: навчальний посіб. / за заг. ред. В. В. Ченцова. Дніпропетровськ: АМСУ; Київ: Істина, 2010. С. 211.
3. Митний кодекс: Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
4. *Чернявська О. М.* Методика проведення доказування у справах про порушення митних правил. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2021. № 3. С. 150–153.

Оладенко М. С.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Ліпинський В. В., д.ю.н. доц.,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

БОРОТЬБА ТА ЗАПОБІГАННЯ КОНТРАБАНДИ МИТНИМИ ОРГАНАМИ

З метою створення потужної та цивілізованої правової держави необхідно розв'язати низку проблем, пов'язаних із запобіганням окремим видам злочинів. Контрабанда, а саме належна робота та організація митних органів по боротьбі з нею – одна з таких проблем. Проблема контрабанди є однією з першочергових завдань держави у справі захисту її економічних інтересів.

Так, питання у сфері сучасних проблем організаційно-правових засобів боротьби з контрабандою не втрачають свою актуальність і тому є предметом дослідження багатьох вчених, таких як: А. П. Закалюк,

О. В. Козаченко, О. О. Кравченко, В. А. Щербань, О. М. Ясінська, Н. І. Гавловська, О. В. Осадчук Є. М. Рудніченко, М. М. Левко, О. О. Кукшинова, О. П. Федотов та ін.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає контрабанду як незаконне, таємне перевезення або перенесення через державний кордон товарів, коштовностей, заборонених або обкладених митом [1, с. 450].

У ККУ контрабанда визначена статтями 201 (контрабанда), 201-1 та 305 (контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів) [2].

Згідно зі статтею 201 ККУ, контрабанда означає переміщення через митний кордон України поза митним контролем або приховуванням від нього культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації [2].

Контрабанда в Україні стала однією зі складових частин економічної злочинності та для деяких частин населення стала буденністю і гарним способом заробітку, а не злочином, за який законом передбачена кримінальна відповідальність. Контрабанда набуває організованих форм, а злочинці розробляють нові методи протидії правоохоронним органам у виявленні контрабанди [4, с. 18].

На сучасному етапі розвитку суспільства контрабанда тісно пов'язана з терміном «митна безпека України». Відповідно до Митного кодексу України митна безпека – це стан захищеності митних інтересів України. У свою чергу митні інтереси – це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення митної справи [3, ст. 6].

Діяльність митних органів щодо протидії контрабанді в Україні регламентується: Митним кодексом України; Стратегією у сфері протидії незаконному виробництву та обігу тютюнових виробів на період до 2021 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 р.; Указом Президента України «Про заходи щодо протидії контрабанді та корупції під час митного оформлення товарів» від 9 липня 2019 р.; Кримінальним кодексом України [2] та іншими нормативно-правовими актами.

Покарання за контрабанду передбачено позбавленням волі на строк від трьох до семи років з конфіскацією предметів контрабанди. Ті самі дії, котрі вчинені за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, карається позбавленням волі на термін від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна [2].

Одним із найважливіших заходів щодо запобігання і протидії контрабанді є митний контроль, який здійснюється посадовими особами фіскальних органів, зокрема такі його форми, як перевірка документів і відомостей, митний огляд, усне опитування громадян і посадових осіб підприємств тощо [5].

Особливості розслідування досліджуваного злочину, зокрема, місця його вчинення, зумовлюють необхідність дослідження питання взаємодії з зарубіжними державами в процесі такого розслідування. Узгодженість та координація дій держав може суттєво покращити його ефективність та вдосконалити існуючі способи виявлення і запобігання контрабанді. Так, В. В. Ліпинський зазначає, що «однією з надзвичайно важливих складових у напрямку ефективної ліквідації каналів незаконного переміщення тютюнових виробів є розвиток міжнародної співпраці та взаємодії митних і правоохоронних органів України з компетентними органами іноземних держав [6, с. 63].

Отже, контрабанда постає як суспільно небезпечне діяння, яке завдає великої шкоди охоронюваним законом суспільним відносинам і цінностям та потребує вжиття комплексу заходів, чітко визначених законодавством, що здійснюються уповноваженими органами і особами, наділеними відповідними повноваженнями, з метою запобігання і протидії таким діянням, при цьому порядок реалізації таких заходів повинен бути чітко визначений нормами законодавства, яке сьогодні в цьому плані потребує вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2012. № 44–45, 46–47, 48. Ст. 552.
4. *Погорецький М.* Підвищення ефективності боротьби із сучасною контрабандою. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 1. С. 18–21.
5. *Кукишинова О. О., Носенко Д. С.* Перспективи боротьби та запобігання контрабандної злочинності в межах українського законодавства. URL : <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/250320/247799>
6. *Ліпинський В. В.* Правові аспекти протидії незаконному переміщенню тютюнових виробів через митний кордон України. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Право*. 2014. № 1 (12). С. 59–64.

Maksymova A. Ya., PhD, lecturer of the Department of Law Enforcement University of Customs and Finance,
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

THE ROLE OF DEMOCRATIC TRANSFORMATIONS ON THE ACTIVITIES OF LAW ENFORCEMENT BODIES

Ukraine is a modern European country that has its own culture and traditions that have been formed over the course of a century. Russian aggression determined the need for government officials of our country to seek support from civilized and highly developed states. Among such countries are the USA, EU, Great Britain, and Canada. Our country's closest neighbor is the EU, joining which intensified the need to adapt legislation in the fields of law,

finance, trade, customs relations, and law enforcement activities. Our state has been in a democratic transition since 1991. The entire path of democratic transformations is a period of formation and formation of a democratic state and its institutions with respect for the rights and freedoms of a person and a citizen. This is the period of searching for the ideal form and organization of the state administration system, which determines the need for constant improvement.

Maintaining security is a very urgent issue, and law enforcement agencies play an important role in this. At the same time, in our country, the reform of law enforcement agencies of Ukraine has been carried out for the past 6–7 years and includes attempts to apply rebranding aimed at increasing public trust in the law enforcement system as a whole and its individual components in particular.

However, in practice, the rebranding of law enforcement agencies in Ukraine is manifested exclusively in the formats of renaming (such as renaming the militia to the National Police, and the General Prosecutor's Office of Ukraine to the Office of the General Prosecutor), restyling (by changing uniforms and logos), and does not include the formation of a sound association (special sounds of the brand – a kind of anthem, or just sound accompaniment), or communication media that are associated with them. In addition, the problem remains the choice of the right brand message, which should correspond to the functional purpose of this or that law enforcement agency, its mission. At the same time, the tendencies to remove their national identification from the names of law enforcement agencies seem rather questionable. In the conditions of the national rise of the Ukrainian people, such an approach can lead to a growing sense of alienation between the employees of these bodies and the citizens of our state, whom they, among other things, are called to serve [1, p. 17–18].

Taking into account the recent history of the democratic transit of Ukraine and the parallel formation of civil society, it is worth noting that a rather paradoxical situation has developed in our country. On the one hand, the experience of civil protest during the Orange Revolution, Tax Maidan, Euromaidan proves that in Ukraine, unlike our closest neighbors in the North and Northeast, at least the core of civil society has already formed, which feels the importance of its role in the democratic development of the national statehood. On the other hand, there is a significant spread among certain strata of the domestic society of feelings of disappointment in democracy, which is exacerbated by the construction both in some scientific journalistic and political circles, and at the level of ordinary citizens of a direct cause-and-effect relationship, when all the social, economic, and political negativity of the post-Soviet period development is directly related to democracy (or that political regime, which is often characterized as democracy in contrast to the Soviet regime).

Moreover, in this case, the gap in Ukrainian society is observed not so much according to linguistic and cultural or regional characteristics, but according to generational (generational) characteristics. Thus, the relationship between the development of civil society and the success of democratic transition in each specific country is much more complex and multi-layered than it appears at first glance. [2, p. 110]. Among the main problems of civil society development in Ukraine at the current stage, the following can be named: lack of

effective public control over activities state authorities and local self-government bodies; insufficient practice of involving the public in the formation and implementation of state policy and resolution of local issues value.

So, summarizing all of the above, it is necessary to implement the concept of development of law enforcement agencies, which includes practical measures to increase rebranding, as well as to develop a plan of measures to increase civil consciousness. The government, improving the activities of law enforcement agencies, should approach this systematically, incorporating public opinion, involving new faces.

References:

1. Бондаренко О., Яровой Т. Ребрендинг правоохоронних органів в Україні, як складова державної політики в умовах трансформації правоохоронної системи. *“Veřejné správy”*. 2022. № 6 (13). С. 10–20. URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/1794> (дата звернення 15.10.22).

2. Крицак І. В. Нормативно-правове забезпечення розвитку громадянського суспільства в Україні. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*. 2017. С. 109–111.

Євтеєва В.,
студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Варава В. В., к.ю.н.,
завідувач кафедри правоохоронної діяльності
Університету митної справи та фінансів

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ НІМЕЧЧИНИ

У сучасних умовах реформування правоохоронних органів України важливу роль відіграє зарубіжний довід як можливий чинник їх удосконалення в нашій державі. Характерно і те, що в більшості зарубіжних країн існує спрощений порядок розгляду судами справ про протиправні дії, що визнаються не тяжкими і свідчення поліцейських використовуються часто як єдина і основна доказова база обвинувачення.

Особливостями відзначається структура поліції у Німеччині, де правоохоронна система включає два рівні: федеральний та суб'єктів федерації (земель). В одних землях (Нижня Саксонія, Північна Рейн-Вестфалія, Саарланд, Шлезвінг-Гольштейн) поліція – державний орган, в інших (Баварія, Гессен) – це фактично муніципальна установа. Взаємодія поліцейських сил першого та другого рівнів здійснюється шляхом розроблення й укладення угод між МВС Німеччини і МВС земель, а також через постійно функціонуючу раду міністрів внутрішніх справ земель. Поліція загальнодержавного рівня зазвичай складається з поліції охорони громадського порядку (охоронної поліції, кримінальної поліції, поліції готовності та поліції бундестагу. На земельному рівні останню замінює поліцейська адміністрація. Тобто поліцейська система Німеччини включає спеціалізовані поліцейські відомства. Структурні підрозділи федерального

Міністерства внутрішніх справ відіграють важливу роль у забезпеченні правоохоронної діяльності в особливо значущих для забезпечення внутрішньої безпеки сферах, а також у налагодженні і підтриманні співробітництва суб'єктів поліцейської діяльності на національному та міжнародному рівнях. Відповідно до конституційної доктрини, «внутрішня безпека» належить до найсуттєвіших суспільних благ, що потребують особливого захисту з боку держави, оскільки захист громадян від кримінальних або терористичних загроз (йдеться, насамперед, про політично мотивовану злочинність) вважається передумовою для вільного розвитку країни.

Для оптимізації управління поліцейськими формуваннями 1989 р. між МВС ФРН і міністерствами внутрішніх справ земель укладено угоду щодо утворення головного і земельних штабів поліції. Штаби виконують передусім організаційно-аналітичну та координаційну функції. Система класичних німецьких поліцейських відомств федерального рівня не включає підпорядковані непрофільним федеральним міністерствам служби, які мають автономний статус та широку юрисдикцію в галузі правоохоронної діяльності, виконують завдання поліції в окремих сферах: 1) федеральна залізнична поліція; 2) транспортна і повітряна поліцейські служби; 3) військова 84 поліція; 4) служба поштової поліції; 5) служба кримінальних розслідувань митного відомства. Такі спеціальні підрозділи федерального рівня є специфічними суб'єктами правоохоронної діяльності Німеччини, що глибоко інтегровані до системи забезпечення внутрішньої безпеки. Земельний (регіональний) і локальний (місцевий) рівні організації та управління поліцією є визначальними з точки зору практичного забезпечення охорони правопорядку на рівні окремих суб'єктів федерації, адміністративнотериторіальних одиниць або територіальних громад.

У системі поділу влади прокуратура вважається адміністративним відомством у системі виконавчої влади, в організаційному плані органи прокуратури належать до судової системи: в кожному суді загальної підсудності є відповідна прокуратура.

Отже, в Україні можливе наближення до німецької моделі організації розслідування злочинів, з метою процесуальної економії часу й коштів, проте доцільність поєднання в одному суб'єкті досудового провадження різних повноважень є сумнівною й на сучасному етапі не відповідає принципам кримінального судочинства України, яке орієнтується на максимальне розмежування компетенції оперативних та слідчих підрозділів.

Список використаних джерел:

1. *Бондаренко О., Яровой Т.* Ребрендинг правоохоронних органів в Україні, як складова державної політики в умовах трансформації правоохоронної системи. *“Veřejné správy”*. 2022. № 6 (13). С. 10–20. URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/1794> (дата звернення 15.10.22).

2. *Крицак І. В.* Нормативно-правове забезпечення розвитку громадянського суспільства в Україні. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*. 2017. С. 109–111.

Гребеньова К., студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Максимова А. Я., к.держ.упр., викладач кафедри
правоохоронної діяльності Університету митної справи та фінансів)

РОЗВИТОК ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Польща, як й Україна та багато інших країн колишнього соцтабору, була змушена провести реформування органів, які відповідають за безпеку громадян. Це був один із логічних викликів на тлі демократичних перетворень кінця 1980-х та початку 1990-х років минулого століття. Саме тому однією з ключових реформ у Польщі були зміни в структурі Міністерства внутрішніх справ (МВС).

Перетворення структури польського МВС набрало обертів після 1989 р. Тоді суспільна довіра до міліції була на надзвичайно низькому рівні, що було зумовлено передусім репресивними методами роботи та повним підпорядкуванням політичному керівництву держави. Нове формування – з новою назвою та принципами функціонування – було створено 1990-го року. У рамках поліції було виділено окремі служби: кримінальну (відповідальну за розслідування), патрульну, а також підрозділи антитерору.

Украї важливо розуміти, що поліція була чітко відокремлена від інших органів безпеки, а їхню незалежність від політики було зафіксовано законодавчо. Саме цей фактор забезпечив послідовність перетворень на довгі роки безвідносно бурхливого політичного життя в постсоціалістичній Польщі. Плануючи роботу поліції, за прикладом країн Заходу, було започатковано використання опитувань громадської думки щодо результатів роботи поліцейських, почуття рівня безпеки громадянами на всій території країни та її окремих частинах. Дещо пізніше в структурі МВС з'явилися підрозділи, відповідальні за боротьбу з організованою злочинністю (економічний, для боротьби з обігом наркотиків, а також антикорупційний). У 2000 році вони були об'єднані в так зване Центральне бюро розслідувань (CBS) [1, с.12].

Особливим викликом було оновлення кадрів із просуванням на посади тих, хто не був пов'язаний із попереднім режимом (особи, щодо яких були підозри в скоєнні важких злочинів, не пройшли атестації). З іншого боку, важливим було збереження рівня професійності особового складу. За весь час оновлення кадрів було замінено близько 100 тис. співробітників. Причому на початковому етапі ротації, тобто в перші 2–3 роки, зі служби було звільнено близько 40% осіб.

У процесі реформ наголос було зроблено на публічний характер поліції, а також на вагомість зв'язків силових структур із місцевими громадами. Значну частину змін було проведено за взірцем західних моделей з Німеччини, США та Нідерландів. Було імплементовано низку конкретних програм, які базувались на західних зразках. Передавання західного досвіду відбувалось на тлі інтенсифікації контактів зі службами з названих країн – окремо на центральному та місцевому рівнях.

Іншим напрямком реформування правоохоронних органів в Польщі був запуск низки програм та проектів, метою яких було розширення контактів поліції з місцевими органами влади, підприємцями та інститутами громадянського суспільства. Провідною метою цих перетворень було зростання почуття безпеки з боку мешканців Польщі, своєчасне запобігання злочинності та виховання молоді, а також покращення іміджу поліції в очах громадян. Результатом цих зусиль було значне зростання публічної довіри до поліції [2, с. 110].

Окремим блоком стоїть боротьба з корупцією в лавах української поліції – також через посилення внутрішніх механізмів контролю. На порозі реформ Польща мала цю саму проблему, але послідовне викорінення корупційних явищ дало змогу обмежити їхній негативний вплив до мінімуму.

Отже, у напрямі європейської інтеграції України у наукоротші терміни потрібно при реформуванні правоохоронних органів поліція має бути чітко відокремлена від інших органів безпеки, а їхню незалежність від політики зафіксувати законодавчо.

Список використаних джерел:

1. *Бондаренко О., Яровой Т.* Ребрендинг правоохоронних органів в Україні, як складова державної політики в умовах трансформації правоохоронної системи. “*Veřejné správy*”. 2022. № 6 (13). С. 10–20. URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/1794> (дата звернення 15.10.22).

2. *Кріцак І. В.* Нормативно-правове забезпечення розвитку громадянського суспільства в Україні. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми.* 2017. С. 109–111.

Білан С. А., Лутай Д. А.,
студентки Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Мазур А. В., к.ю.н., доц.,
доцент кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів)

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна – страшне, негативне явище. Вона вносить свої корективи в життя тих, кого торкнулася і назавжди залишає спогади про себе. З 24 лютого життя кожного українця перетворилося на один суцільний страшний сон. Але ми – незламна нація і попри біль та муки будемо боротися до кінця.

На сьогоднішній день, перед державою постали ряд першочергових завдань для забезпечення ефективного функціонування бюджетної системи. Серед них: збільшення видатків на оборону держави, забезпечення соціальних виплат громадянам, залучення міжнародної фінансової допомоги, перегляд джерел наповнення бюджету. Бюджетний

процес обов'язково повинен відбуватися навіть в умовах воєнного стану, але варто пам'ятати, що його організація та здійснення під час війни має певні особливості.

Очевидним є те, що впровадження воєнного стану спричинило певні зміни у бюджетному законодавстві, які спрямовані на створення умов для своєчасного та оперативного реагування на потреби фінансового забезпечення заходів територіальної оборони, захисту безпеки населення та функціонування бюджетної сфери, комунальних підприємств у період воєнного стану.

По-перше, внесення змін до місцевого бюджету приймається виконавчими комітетами відповідних місцевих рад, місцевими державними адміністраціями, військово-цивільними адміністраціями або військовими адміністраціями за поданням місцевих фінансових органів без ухвалення відповідного рішення Верховною Радою АР Крим, відповідною місцевою радою. Перерозподіл видатків бюджету і надання кредитів з бюджету за бюджетними програмами, включаючи резервний фонд бюджету, додаткові дотації та субвенції, у межах загального обсягу бюджетних призначень головного розпорядника бюджетних коштів, а також збільшення видатків розвитку за рахунок зменшення інших видатків здійснюється без погодження відповідною комісією місцевої ради.

По-друге, виконавчі комітети відповідних місцевих рад, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації або військові адміністрації можуть приймати рішення про перерахування коштів з місцевого бюджету державному бюджету з метою відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України. Передача коштів між місцевими бюджетами можлива без укладання договору.

Також встановлено, що проекти місцевих бюджетів затверджуються рішеннями виконавчих комітетів відповідних місцевих рад чи розпорядженнями місцевих державних адміністрацій, військово-цивільних адміністрацій або військових адміністрацій.

Перевірки Державною аудиторською службою щодо виконання місцевих бюджетів не проводяться, а розпочаті перевірки зупиняються. Дозволено перевищення обсягу резервного фонду бюджету понад 1% обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету. Виділення коштів з резервного фонду бюджету здійснюється за рішенням місцевої державної адміністрації, військової адміністрації, виконавчого органу відповідної ради.

Також скасована заборона здійснення розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закуповуються за бюджетні кошти. Перерахування реверсної дотації до державного бюджету з місцевих бюджетів територій, на яких введено воєнний стан, Казначейством не здійснюється.

Що ж стосується фінансування добровольчих формувань тероборони, то з метою чіткого розмежування видатків та кредитування за головними

розпорядниками коштів місцевого бюджету Міністерством фінансів України затверджено Типову програмну класифікацію видатків та кредитування місцевого бюджету.

Платежі, які містять відомості, що становлять державну таємницю, незалежно від суми разового платежу здійснюються на підставі платіжних доручень без подання підтвердних документів.

Для покриття витрат місцевих бюджетів, понесених на оплату комунальних послуг, спожитих у будівлях (приміщеннях) комунальної форми власності, у яких розміщено тимчасово переміщених осіб на безоплатній основі з резервного фонду державного бюджету надається відповідна компенсація місцевим бюджетам.

У разі надходження до Міністерства соціальної політики та/або Пенсійного фонду України інформації від Національного банку щодо неможливості здійснювати уповноваженими банками виплату пенсій, грошових допомог одержувачам їх виплата здійснюється шляхом переказу коштів одержувачу без відкриття рахунка через банк, який є уповноваженим на провадження розрахунково-касових операцій з коштами Пенсійного фонду України.

Проаналізувавши вищезазначене, можемо зробити наступні висновки. У період воєнного стану одним із важливих моментів, спрямованих на захист населення і на ефективне функціонування бюджетної сектору під час війни, є забезпечення організації та здійснення бюджетного процесу в Україні. На нашу думку, Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України та інші центральні органи виконавчої влади належним чином забезпечують організацію та здійснення бюджетного процесу в Україні. Вони приймають низку оперативних та результативних рішень, що необхідні для змін у бюджетному законодавстві та спрямовані на захист населення і на ефективне функціонування бюджетної сфери під час війни.

Список використаних джерел:

1. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/14654>

2. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. № 252. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-formuvannya-ta-vikonannya-miscevih-byudzhetiv-u-period-voyennogo-stanu-252>

3. Про внесення змін до розділу VI “Прикінцеві та перехідні положення” Бюджетного кодексу України щодо посилення гнучкості місцевих бюджетів та підвищення оперативності прийняття рішень: Закон України від 09.07.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2390-20#Text>

Секція 8. Інформаційні та транспортні системи і технології

Коренева М. Р., студентка Сумського фахового коледжу економіки і торгівлі

(науковий керівник – Оніщенко М. Л., к.е.н., доцент,
циклова комісія інформаційних технологій та фахової підготовки
Сумського фахового коледжу економіки і торгівлі)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ У ЛОГІСТИЦІ

Сучасний світ дуже швидко розвивається. З'являються нові технології, здійснюється розробка нових бізнес-процесів. Змінюється уява людини про якість надання послуг-сервіс. Такі тенденції спостерігаються в Україні, особливо в складській логістиці, раніше дуже багато часу приділялось інвентаризації сировини, матеріалів та т. п. З 2018 року Україна почала використовувати зарубіжний досвід країн Європейського Союзу та США – впровадження безпілотних літальних апаратів (БПЛА). Доставка дронами є одним із ключових напрямків над яким працюють як великі виробники БПЛА, так і компанії, що спеціалізуються на доставці товарів зі всього світу. На сьогоднішній день, серед перших успішних виступають чотири американські компанії, що займаються розробкою комерційних дронів для доставки товарів: Amazon, Wing Aviation, Uber Technologies, UPS & Matternet [2].

Велику популярність набула ідея доставки малогабаритних вантажів за допомогою спритних дронів. Багато компаній розглядають цю можливість як чудову альтернативу традиційним способам транспортування: без багатогодинного стояння в міських пробках і необхідності враховувати людський фактор. Першим про підготовку до реалізації цього задуму оголосив міжнародний гігант інтернет-торгівлі – компанія Amazon [1, 2]. Ідею миттєво підхопили у всіх куточках планети. У коптерів безліч переваг: вони не втрачають товар, не сваряться з клієнтами. Дрони з легкістю доставлять ліки, їжу та медикаменти туди, куди не дістанеться автомобіль. Але поки, що про масштабне використання дронів в бізнес-середовищі країни мова не йдеться. Це пояснюється наступним: відсутність законодавчої бази, що регулює відносини людей і дронів; недосконалість техніки; обмежені можливості сучасних дронів (БПЛА), мала дальність польотів, низька енергоємність батареї, та мала вага, яку дрон може прийняти «на борт», що становить трохи більше 2–4 кг.

Компанія Amazon, найбільший Інтернет-рітейлер, в грудні 2013 року анонсувала свій найшвидший спосіб доставки покупок – Amazon Prime Air. За допомогою сервісу покупки, зроблені в Інтернет-магазині Amazon, будуть

доставлятися клієнтам протягом 30 хвилин, що в 4 рази швидше, ніж найшвидший спосіб доставки Amazon Prime Now, що діє. Покупець робить онлайн замовлення та вказує Prime Air як спосіб доставки [1]. У логістичному центрі компанії товар, обраний клієнтом, завантажується на безпілотною. Потім БПЛА летить за вказаною адресою, приземляється, проводить вивантаження товару та відлітає. Після цього клієнт забирає із землі упаковку із товаром. Доставка дронами – спосіб доставки/транспортування різних товарів (їжа, медикаменти тощо) за допомогою дронів комерційного призначення. Більшість запропонованих на сьогодні рішень будуються на конфігурації з шістьма та більш несучими гвинтами. Доставний бокс поміщається в відсік, що розташовується в нижній частині коптера (або кріпиться до самого дрону за допомогою кріпильного механізму). Після доставки клієнт отримує посилку, або знявши її з троса, спущеного з дрону, що бовтається в повітрі (що виключає необхідність у приземленні), або забирає з відсіку після посадки [3].

На наш погляд, безпілотною летальних апаратів в Україні, слід використовувати для вирішення складських завдань, пов'язаних із проведенням інвентаризації, використання дронів виглядає перспективним напрямком. Оптимізація рутинних операцій на складі – те, чого сьогодні прагнуть всі компанії, що займаються складською логістикою. Вони можуть виконувати інвентаризацію складу в десятки разів швидше за традиційні способи, значно заощаджуючи як тимчасові, так і трудові ресурси. При цьому точність перерахунку товарних запасів є максимальною через відсутність помилок через людський фактор. Все це значно підвищує ефективність складської логістики.

Отже, сучасний аналіз світового ринку спеціалізованих дронів, свідчить про те, що дана ніша достатньо невивчена, тільки формується, і зараз немає стримуючих факторів для запуску продукту на ринок. Все визначається унікальністю технології, грамотною побудовою бізнес-моделі та проведенням глибокої експертизи у складській логістиці. Використання БПЛА для інвентаризації складів вже зараз дозволяє значно підвищити ефективність складських операцій, заощадити як тимчасові, так і фінансові ресурси компанії. Ринок дронів для доставки вантажів інтенсивне зростатиме з року в рік для цього необхідно вирішити ключові питання, що пов'язані з нормативно-правовою базою та розвитком інфраструктури, включаючи автоматичну зарядку або заправку паливом та наземні станції.

Список використаних джерел:

1. Імперія Amazon історія та особливості розвитку компанії. URL: <https://bazilik.media/imperiia-amazon-istoriia-ta-osoblyvosti-kompanii> (дата звернення: 26.09.2022).
2. Логістика майбутнього на крилах БПЛА. URL: <https://www.dronarium.com.ua/uk/> (дата звернення: 25.09.2022).

3. Підгайна Є. Галузі майбутнього: як безпілотники підкорюють Україну. URL: <https://mind.ua/publications/20187343-galuzi-majbutnogo-yak-bezpilotniki-pidkoruyuyut-ukrayinu> (дата звернення: 26.09.2022).

Соколовський В. С., студент Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського (науковий керівник – Лапшин С. А., к.і.н., доцент Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського)

ЕЛЕКТРОННІ, АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ НА ПРИКЛАДІ м. ВІННИЦЯ

Наразі майже всі ініціативи з розвитку е-урядування на місцевому рівні є переважно ініціативою місцевих рад, громадян та бізнесу, що активно шукають шляхи та способи залучення коштів на фінансування цих проектів. Дослідженням розвитку е-урядування на місцевому рівні в Україні займається Коаліція неурядових організацій, за підтримки Програми розвитку ООН в Україні та фінансової підтримки Європейського Союзу. Найбільших успіхів у сфері впровадження е-урядування досягли такі міста, як Вінниця, Славутич, Дніпро; доволі цікавим є досвід Києва, Львова та Луцька [1].

Місто Вінниця має цікавий досвід впровадження електронного урядування. Програма розвитку електронного урядування на 2015–2017 роки, затверджена рішенням міської ради від 23.01.2015 року № 1989, була розроблена з метою реалізації заходів, спрямованих на впровадження інформаційних технологій та розвиток інтегрованої системи муніципального управління, покращення розуміння потреб клієнта, спрощення процедури отримання і надання послуг у різних сферах завдяки використанню технологій та інструментів електронного управління [2].

Починаючи від 2015 року було впроваджено ряд нових актуальних електронних послуг та сервісів для громадян міста на офіційному сайті міської ради.

Прозорість та відкритість використання коштів бюджету міста забезпечено створенням сервісів представлення розподілу міського бюджету у зручній наочній формі у розділі «Відкритий бюджет м. Вінниці» сайту та на «Мабі коштів Вінницької громади» мапи міста.

Звернутись з ініціативою, проханням, клопотанням чи вимогою звернути увагу влади на проблемне питання громадяни можуть, скориставшись сервісом електронних петицій, адресованих міській раді, на офіційному сайті Вінницької міської ради [3].

Для зручності розрахунку вінничанами розміру податку, на сайті міської ради створено новий сервіс «Калькулятор місцевого податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки». Крім цього, визначити

зону розташування об'єкта оподаткування тепер можна за зональною схемою нарахування податку на мапі міста. Розширено перелік послуг, які надаються в електронному вигляді через «Персональний кабінет громадянина» наразі в режимі онлайн вінничани можуть отримати 25 адміністративних та інших послуг. Також на сайті «Прозорий офіс» міської ради громадянам можна скористатись актуальними електронними сервісами надання онлайн-послуг державними органами. Це витяги з державного земельного кадастру, електронні сервіси Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, електронні адміністративні послуги Державної архітектурно-будівельної інспекції України, подання в режимі онлайн заяви на призначення субсидії.

Місто Вінниця активно працює над Програмами цифрового розвитку на 2018–2022 роки, яка розроблена на виконання Стратегії розвитку «Вінниця-2020».

Метою Програми підвищення ефективності муніципального управління, якості життєдіяльності у місті, доступності цифрових можливостей для громадян, формування безпечного міського середовища на базі сучасних цифрових технологій, впровадження інноваційних ІТ-ініціатив.

З березня 2019 р. почалась робота над видачою «Муніципальної карти вінничанина». «Картка вінничанина» – персоналізована електронна картка, яка дозволяє швидше і зручніше користуватися сервісами міста. Подібні картки запроваджуються в багатьох містах України і є важливим елементом впровадження е-урядування на місцевому рівні [4].

Таким чином, місто Вінниця є одним із найуспішніших центрів впровадження е-урядування на місцевому рівні. Інструменти е-урядування, які запроваджуються у всіх сферах міського розвитку є відображенням прозорості діяльності органів влади та показником участі громади та бізнесу у житті міста. Найкомфортніше місто – місто ідей!

Список використаних джерел:

1. United Nations E-Government Survey 2016: E-Government in Support of Sustainable Development. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2016> (дата звернення 26.09.2022)
2. Розвиток електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях. URL: https://onate.edu.ua/wpcontent/uploads/2018/05/Part_007_Feb_2018.pdf (дата звернення 25.09.2022)
3. Електронні петиції Вінницької міської ради. URL: <http://www.vmr.gov.ua/Executives/Lists/DepartmentOfInformationalTechologies/ShowContent.aspx?ID=45> (дата звернення 25.09.2022)
4. Центр адміністративних послуг «Прозорий офіс». URL: <https://www.vmr.gov.ua/Transparent> (дата звернення 28.09.2022)

Калмиков Д. В., Рябоволенко Е. А., студенти
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Мормуль М. Ф., к. т. н., доц.,
доцент кафедри комп'ютерних наук та інженерії
програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ В УКРАЇНІ

Залізничний транспорт відіграє важливу роль в нашому житті. Перевагами цього виду транспорту є велика розгалуженість та низькі тарифи. Важливість залізничного транспорту в системі транспортних комунікацій України посилюється і тим, що через територію держави пролягають основні транспортні трансєвропейські коридори: Схід – Захід, Балтика – Чорне море. Залізничний транспорт – одна з найбільш важливих галузей народного господарства України. Через важливість даної галузі потрібно постійно оновлювати новітні технології, що дадуть змогу удосконалити перевезення та безпеку. Інформаційні системи залізничного транспорту виникли як елементи, що входять в концепцію створення автоматизованої системи управління. Введення нових інформаційних технологій і методів та розвиток ІТ сфери в транспортній галузі – один із важливих пріоритетів інноваційного розвитку ХХІ століття. Опорними точками розвитку залізничного транспорту наряду з сучасними технологіями та системами для даної інфраструктури є створення «розумної» залізної дороги і впровадження інформаційних цифрових технологій у всі сфери діяльності даної галузі. В праці буде досліджено роль цих технологій і розглянуто, чому вони потрібні в даній сфері.

Розпочнемо з того, що інформаційні технології вирішують три основні задачі: перевезення; фінанси та ресурси; інфраструктура. Формально ці задачі ставилися з самого початку використання залізничних доріг, але значний розвиток інформаційних технологій розпочався з ХХІ століття. В наші дні для пасажирів не тільки потрібен комфорт перевезення, але і ефективність та гнучкість роботи компанії поставника, та оперативне реагування на сучасні тренди та бренди. Важлива також і матеріальна база, що дозволяє задовольнити потреби звичайного користувача послуг цієї сфери. Комфорт полягає не тільки в тому, щоб оперативно та вчасно доправити пасажирів чи вантаж, а й в забезпеченні послуг, сервісу управління в постійному онлайн режимі, що забезпечує безперебійну роботу і повноту наданих послуг. У сфері організації пасажирських перевезень на основі ІТ створюються еталони якості послуг, беручи за зразок існуючий досвід забезпечення найбільшої рентабельності при задоволенні звичайного користувача. Сукупність послуг, наданих на всіх етапах планування та перевезення, реалізованої на основі ІТ технологій, є важливим аргументом для конкурентоспроможності на нашому ринку [1, 2].

Отже, як це можна запровадити. Є можливість реалізувати ряд сервісних послуг за рахунок використання мобільних пристроїв. В якості параметрів цих сервісів може бути: як комфорт послуг та індивідуальні умови транспортування, так і створення єдиної бази передачі та отримання інформації в поїздках на залізничному транспорті в режимі реального часу. В більшості випадків це реалізується за допомогою мобільних додатків на базі операційних систем IOS та Android, або за допомогою сайтів, які дають можливість отримати потрібну інформацію дистанційно, що вирішить логістичні проблеми.

Дуже важливим є здобуття зацікавленості людей за допомогою ІТ-сфери. Це може бути: спрощення додатків, орієнтування на власну клієнтську базу, слідування сучасним трендам надання послуг. І в наш час можна вважати за необхідне введення безпаперової технології обробки документів, включаючи підготовку та передачу інформації на борт локомотива з підтвердженням вірогідності і т. ін. Використання таких систем забезпечить контроль виробничої дисципліни, виключить дублюючі потоки інформації. Реалізація впровадження повинна забезпечити: контроль за дотриманням комерційними працівниками технологічної та виробничої дисципліни; безперервність виконання технологічних операцій із забезпеченням системи логічного контролю на всіх стадіях; контроль за просуванням окремої відправки; оперативний контроль за станом платоспроможності клієнтів (включно з динамічним веденням їх особових рахунків); ведення енергетичної моделі перевезень у взаємодії з поїзною, вагонною та локомотивною інформаційними моделями; ведення інформаційних моделей під'їзних колій промислових підприємств; впровадження кібербезпеки для захисту даних від хакерських атак; розвиток своїх електронних додатків і користування додатками сторонніх компаній для просування своїх послуг тощо [3, с. 86–87; 4, с. 171–173; 5, с. 17–19]. Все це дозволить розширити сферу діяльності залізничного транспорту і спростити роботу з клієнтами та зворотній зв'язок компанії через мобільні додатки. А також надасть можливість спростити роботу самої залізної дороги, покращити якість наданих послуг, знизити втрати і підняти рентабельність перевезення вантажу.

Список використаних джерел:

1. Інформаційні технології на залізничному транспорті. URL: <https://translate.google.com/> (дата звернення: 10.09.2022).
2. Інформаційні та телекомунікаційні технології як інструмент вдосконалення перевізного процесу на залізничному транспорті. URL: http://railsovet.ru/news/industry_news/?ELEMENT_ID=7094 (дата звернення: 01.10.2022).
3. Стрелко О., Бердниченко Ю., Петриковець О., Блистіва Т. Аналіз впровадження автоматизованих систем управління на залізничному транспорті. *Транспортні системи і технології*. 2019. Т. 2, № 33. С. 84–89.

4. Овчарук І., Боклаг Е. Інформаційні системи на залізничному транспорті. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2020. Том 3. № 2. С. 170–181.

5. Кульова Д. Формування автоматизованої технології перевезення небезпечних вантажів на основі ризик-орієнтованих підходів: дис. д-ра філософії: 275.03. Харків, 2020. 192 с.

Щитов Д. М., Щитов О. М., студенти
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Мормуль М. Ф., к. т. н., доц.,
доцент кафедри комп'ютерних наук та інженерії
програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

ПЕРСПЕКТИВИ АУТСОРСИНГУ ІТ-ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Світовий досвід використання аутсорсингу, який на міжнародному ринку високотехнологічних послуг в умовах глобалізаційних процесів набув швидкого розвитку, показує, що перевагою такої форми організації бізнесу є економія витрат на здійснення непрофільних видів діяльності, а саме: значна економія бюджету; зниження витрат часу; зменшення капітальних вкладень; оптимізація внутрішніх процесів; доступ до передових інновацій; залучення висококваліфікованого персоналу; удосконалення процесів керівництва та контролю, що разом особливо актуально у кризових соціально-економічних умовах. Найбільш перспективним напрямом у наданні ІТ послуг став аутсорсинг ІТ-послуг. На нього припадає понад 2/3 усіх контрактів, що укладаються на світовому ринку взагалі. Аутсорсинг ІТ-послуг є важливою частиною економіки України, що активно розвивається за рахунок наявності великої кількості кваліфікованих спеціалістів та низьких витрат на персонал.

Навіть за умов війни, коли купа галузей зазнають значні витрати та руйнацію, ІТ-галузь залишилась стабільною та майже незалежною від зовнішніх умов. Вона має стати провідною галуззю України, бо безперечні переваги ІТ-сфери – висока мобільність спеціалістів та низька капіталомісткість, тобто прибутки від розроблених продуктів і сервісів значно перевищують витрати. До того ж, однією з вагомих конкурентних переваг для України на глобальному ринку є наявність великої кількості талановитих ІТ-фахівців. Основою для такої переваги стала дешевизна робочої сили, українська академічна школа, що дає потужну теоретичну базу підготовки. Між тим через несприятливі умови підприємницького середовища в Україні існує проблема відтоку ІТ-фахівців за кордон. Про шкідкий зріст ІТ-сфери свідчать такі дані.

У 2021 році число активних ІТ-компаній на українському ринку зросло до 5 тисяч. А найбільшими партнерами українських айтішників стали США, Британія, Швейцарія, Мальта, Ізраїль, Кіпр. Обсяг експорту в

Україні збільшився на 38% та досяг рекордного числа – \$68,24 млрд. Обсяг імпорту виріс на 36%, до \$73,3 млрд. При цьому частка ІТ у структурі експорту послуг в Україні за минулий рік зросла на 4,8% і досягла 37% структури експорту (це становить 2,7% у ВВП України), а обсяг українського ІТ-експорту досяг \$6,8 млрд (у 2020 році – \$5 млрд). Відповідно, у 2021 році ІТ-галузь України сплатила 23,5 млрд грн. податків і зборів, що на 36,6% більше, ніж у 2020 році, коли ця сума становила всього 17,2 млрд грн [1].

Серед головних факторів, які приваблюють іноземні фірми на український ІТ-ринок, можна виділити такі:

- велика кількість талановитих ІТ-фахівців;
- вдале розташування; – низькі податки (5%) й заробітна плата;
- якісна робота; – схожість на культурному рівні [4, с. 212–213].

Цікаві подвиги в галузі ІТ-послуг намітилися у 2022 році. Попри війну, ІТ-послуги стали єдиною сферою бізнесу, яка за 5 місяців 2022 року зросла на 27% по рівнянню з відповідним періодом попереднього року і у всьому експорті послуг становила 46% проти 37% роком раніше. З початком війни українські айтівці через свою високу мобільність та, як правило, відсутність робочої прив'язки до місця перебування змогли зберегти високий рівень зайнятості в індустрії [3].

За даними Національного банку України, ІТ-індустрія України забезпечила \$2 млрд експортних надходжень в першому кварталі 2022 року (аналогічний показник у 2021 році становив \$1,44 млрд). Фактично обсяг ІТ-експорту збільшився на 38,9%. У лютому 2022 року експорт досяг найвищого за всю історію українського ІТ-ринку щомісячного показника – \$839 млн, що на 74,8 % більше за аналогічний період 2021 року (\$480 млн) [2].

Європейський досвід показує, що для ефективного розвитку галузі аутсорсингу ІТ-послуг необхідною є значна державна підтримка, елементами якої можуть бути: створення програм підтримки малого та середнього бізнесу у сфері високих технологій; удосконалення венчурного інвестування; модернізація системи оподаткування та законодавчого регулювання сфери високих технологій; підвищення ефективності системи освіти ІТ-фахівців; створення програм щодо впровадження ІКТ в державному та приватному секторах; впровадження національної широкосмугової мережі; підтримка стартап-руху [4, с. 220–224].

Державна підтримка буде найбільш ефективною, якщо залучити кращих ІТ-фахівців до співпраці над створенням і впровадженням механізму управління розвитком аутсорсингу ІТ-послуг в Україні. Важливою складовою для розвитку ринку аутсорсингу в Україні є постійна наявність резерву кваліфікованих фахівців. Для постійного поповнення цього резерву слід розвивати і надавати фінансову підтримку системі освіти в Україні [2]. Доцільно також долучатися до участі у міжнародних європейських мережевих програмах.

Список використаних джерел:

1. Зовнішня торгівля України послугами у 2021 році. *Державна служба статистики України*. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.09.2022).

2. Шкіль Л. ІТ-послуги – єдина галузь бізнесу, що зросла у 2022 році. URL: <https://ain.ua/2022/07/06/it-poslugy-yedyna-galuz-biznesu-shho-zrosla-u-2022-roczii/> (дата звернення: 11.10.2022).

3. Данильченко В. Цього року експорт ІТ-послуг в Україні зріс на 27%. URL: <http://unn.com.ua/uk/news/1984473-tsogo-roku-eksport-it-poslug-v-ukrayini-zris-na-27> (дата звернення: 1.09.2022).

4. Щитов Д. М. Реалізація експортного потенціалу країн ЄС на світовому ринку високотехнологічних послуг: дис. канд. екон. наук: 08.00.02, Харків, 2014. 250 с.

Білоусов Я. С., студент ДВНЗ Українського державного хіміко-технологічного університету
(науковий керівник – Кучкова О. В., к.е.н., доц., завідувачка кафедри маркетингу та логістики ДВНЗ Українського державного хіміко-технологічного університету)

АВТОПЕРЕВЕЗЕННЯ – ТРАНСПОРТНА ОПОРА ЕКОНОМІКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Ефективність функціонування транспортної інфраструктури територій один з найважливіших факторів зростання економіки країн. Інфраструктура, шляхом забезпечення мобільності населення і вантажів, створює умови для зростання продуктивності праці, розвитку і підвищення ефективності виробництва, розподілу і споживання, та формує тим самим високу конкурентоспроможність економіки територій [1].

Транспорт України – багатофункціональна структура, що задовольняє потреби національної економіки у транспортному забезпеченні та є складником транспортної і виробничої інфраструктури держави на напрямках міжнародних транспортних коридорів, які відіграють важливу роль у світових інтеграційних процесах [2].

Виявилось, що за останні вісім місяців найбільшою транспортною опорою економіки стали автоперевізники. Звісно, це прямий наслідок блокади портів та припинення авіасполучення.

Найбільше було експортовано залізничним транспортом, понад 3 млн тонн. На другому місці – морський транспорт, 2,9 млн т. На третьому – автомобільний транспорт, 1,4 млн т. Решта товару була експортована повітряним транспортом, трубопроводами та лініями електропередач. Натомість, у грошовому вимірі автомобільний транспорт суттєво випередив усі інші види транспорту.

За обсягом перевезеного, то автомобільний транспорт посідає третє місце. Загалом було вивезено майже 7,29 млн т вантажів. Що важливо, більшість вантажів на загальну суму понад 1,12 млрд дол. наші перевізники доставили саме до країн ЄС.

У серпні Україна експортувала товарів загальною вартістю 3,36 млрд доларів. До речі, це більше, ніж у липні на майже пів мільярди. Так от майже 44% або 1,5 млрд дол. від загальної вартості усього обсягу експорту склали товари вивезені автомобільним транспортом. Залізницею та морським транспортом товарів було вивезено на понад 788 млн доларів та майже 996 млн доларів відповідно.

По імпорту ситуація ще більш вражаюча – автотранспорт став лідером як у грошовому, так і у товарному вираженні. З майже 2 млн тонн ввезених до України товарів, понад 1,1 млн тонн (56%) було доставлено саме автотранспортом. Морським транспортом та залізницею – 282 тис тонн (8%) та 487 тис тонн (12%) відповідно.

У грошовому вимірі дані імпорту вражають ще більше. Загальна вартість товарів завезених автотранспортом складає 3,23 млрд дол. або 74% усього обсягу імпорту. Відповідно залізницею та морськими шляхами було імпортовано майже 332 млн дол. (8%) та 517 млн дол. (12%) [3].

За офіційною інформацією Державного агентства автомобільних доріг України за час війни:

- зруйновано 23 тис. км автомобільних доріг загального користування;
- пошкоджено та знищено 273 штучні споруди – мости, шляхопроводи.

Найбільших руйнувань зазнали автомобільні дороги, що розміщені на Сході, Півдні та частині Півночі нашої країни [4].

Натомість у найближчій перспективі автомобільне сполучення все ще матиме ключове значення для нашої економіки.

Навіть при значному зростанні обсягів експорту іншими видами транспорту, автошляхи однаке будуть домінувати у структурі транспортних перевезень. Якщо проаналізувати структуру експорту, то виявиться, що середня вартість однієї тонни товарів експортованих автотранспортом майже утричі вища за середню вартість тонни вивезеної морським транспортом і майже у п'ятеро – залізничним.

Навіть в таких складних умовах, необхідно розробити стратегію розвитку транспортної системи, враховуючи як короткострокові так довгострокові стратегічні цілі країни. Визначити ці цілі без урахування державних і регіональних орієнтирів не можливо. У зв'язку із цим стратегія розвитку транспортної інфраструктури повинна враховувати стратегією регіонального розвитку.

Список використаних джерел:

1. Тюлькіна К. О., Куманов В. М. Проблеми та перспективи розвитку транспортної інфраструктури: досвід зарубіжних країн та України. *International scientific e-journal ΛΟΓΟΣ. ONLINE*. 2020. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.05.10.html>.

2. Велика українська енциклопедія <https://vue.gov.ua>. Транспорт України (дата звернення: 22.10.2022).

3. Державна служба статистики України. Економічна статистика / Економічна діяльність / Транспорт / Обсяги перевезених вантажів за видами транспорту. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 22.10.2022).

4 Комітет з питань транспорту та інфраструктури повідомляє про руйнування дорожньої інфраструктури та автомобільний транспорт. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221483.html> (дата звернення: 22.10.2022).

Остапчук М. А., Покотило А. О., студенти
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Кузьменко А. І., к.т.н., доцент,
в.о. завідувача кафедри транспортних технологій
та міжнародної логістики Університету митної справи та фінансів)

АНАЛІЗ ЗМІН В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Збройний напад Російської Федерації змінив транспортну галузь України. У зв'язку з бойовими діями в Україні та введенням воєнного стану, повітряний простір України закрито для польотів цивільної авіації. Крім того, фактично, почалася блокада морських портів південного узбережжя України. Через їх блокування вантажовідправники та перевізники змушені змінити логістику експортних перевезень, спрямовуючи вантажі на західні кордони України. Значним обсягам вантажоперевезень не відповідають можливості автомобільного транспорту. Саме через це залізничний транспорт став ключовим. За його допомогою велика кількість населення змогла евакуюватися, вдалось організувати поставки гуманітарної допомоги у різні міста України. Наразі залізниця впливає на загальний експорт і імпорт продукції України [1].

Таким чином, дана робота присвячена висвітленню особливостей організації роботи залізничного транспорту в умовах війни в Україні у 2022 році, включаючи евакуацію мирного населення; аналізу впливу бойових дій на роботу «Укрзалізниці» у галузі вантажних та пасажирських перевезень; пошуку шляхів переорієнтації логістичних маршрутів з метою підтримки критично необхідних поставок для фронту та підвезення гуманітарної допомоги; перспективам повоєнного відновлення інфраструктури «Укрзалізниці» для нормалізації логістичних потоків; а також плануванню майбутнього розвитку залізниць України у тісному співробітництві з польськими залізницями «PKP Group» та співпраці з німецькою кампанією «Deutsche Bahn».

Починаючи з початку воєнного вторгнення АТ «Укрзалізниця» забезпечувала здійснення евакуації населення з прифронтових міст по всій Україні: за місяць в середньому у межах країни перевозилося 3 млн

пасажирів, а також 40 тис. пасажирів – до сусідніх країн. На вузлових пасажирських вокзалах було організовано допомогу пасажирам, а також розвантаження гуманітарної допомоги та забезпечення інвентарем. Через повну зміну пріоритетності фактично було перервано транзитні перевезення міжнародними коридорами сполученням Азія – Європа. Транзитні перевезення залізничним транспортом за період війни (березень-квітень 2022 р.) зменшились проти рівня аналогічного періоду 2021 року на 88,4%, з причини повного зосередження на пасажирській евакуації [1]. Водночас після зниження та поступової відміни евакуаційних поїздів, пасажиропотік значно зменшився, як результат – у квітні 2022 року перевезено пасажирів на 19 % менше рівня аналогічного періоду 2021 року [1]. З перших днів війни АТ «Укрзалізниця» перевезено понад 7 тис. т гуманітарної допомоги у пасажирських вагонах. Розвивається і вантажна галузь перевезень – це більше 1400 вагонів (приблизно 70 тис. т) на місяць з гуманітарною допомогою. Також збільшився відсоток контейнерних перевезень, що забезпечують доставку вантажів із сусідніх країн до Києва, Харкова, Дніпра, Запоріжжя та Одеси [1].

З початку вересня на експорт залізницею було перевезено 2 млн 728 тис. т. вантажів. Із них через західні прикордонні переходи транспортовано 808 тис. т. У лідерах з передачі вагонів – Ізов (Польща), Батьово (Угорщина) та Ягодин (Польща). Водночас на експорт через морські порти перевезено 1 млн 920 тис. т зернових у спеціалізованих залізничних вагонах. Завдяки відкриттю «зернового коридору» майже вдвічі зріс обсяг перевезення зерна на експорт залізницею [2].

Робота у критичних для залізниці умовах, забезпечування експлуатації рухомого складу та інфраструктури у воєнному стані націлює на подальшу співпрацю з найбільшими європейськими залізничними перевізниками, такими як «РКР Group» (Польща) та «Deutsche Bahn» (Німеччина). Компанії пообіцяли довгострокову допомогу та підтримку «Укрзалізниці» [3]. Є домовленість про допомогу у відбудові української залізничної інфраструктури; розширення коридорів залізничних вантажних перевезень, підвищення пропускної спроможності терміналів та консультаційні послуги для запровадження європейських стандартів в управлінні залізницею.

Фахівці «Deutsche Bahn Cargo» допоможуть розробити та модернізувати вантажні коридори для перевалки між широкою та європейською коліями а також нададуть вантажні вагони, фінансову допомогу на відновлення та забезпечать «Укрзалізницю» запчастинами [3].

Ефективна відсіч країні-агресору під час широкомасштабного вторгнення на територію нашої країни значною мірою залежить від здатності внутрішнього транспорту оперативно здійснювати всі види перевезень у необхідних обсягах задля задоволення потреб Збройних сил України, національної економіки та цивільного населення. І залізничний транспорт при цьому відіграє дуже важливу, а іноді й вирішальну, роль.

Список використаних джерел:

1. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Проект Плану відновлення України. Липень 2022. 178 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/restoration-and-development-of-infrastructure.pdf>. (дата звернення 12.10.2022).

2. У вересні залізницею на експорт перевезено майже 3 млн т зернових. URL: <https://www.railinsider.com.ua/u-veresni-zaliznyczyeu-na-eksport-perevezeno-27-mln-t-zernovyh/> (дата звернення 19.10.2022).

3. Функціонування транспортного сектору України в умовах правового режиму воєнного стану. 5 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/transport_oglyad_130422.pdf (дата звернення 13.10.2022).

Бондарева А. А., студентка

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Чупілко Т. А., к.т.н., доц.,

доцент кафедри комп'ютерних наук та інженерії

програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПЕРТНИХ СИСТЕМ У ГАЛУЗІ ПРАВА

Експертні системи (ЕС) – то цілий клас комп'ютерних програм, які проводять аналіз на основі знань спеціалістів у конкретній галузі, класифікують, пропонують рекомендацій, консультують та ставлять «діагноз» [1].

Експертні системи створені для розв'язання задач у вузькій, конкретній ділянці експертизи. Такі системи відрізняється від інших прикладних програм тим, що моделюють механізм мислення людини стосовно до розв'язання задач у певній проблемній області. Основна увага приділяється відтворенню комп'ютерними засобами методики вирішення проблем, що застосовується експертом, тобто виконанню деякої частини задач так само (або навіть краще), як це робить експерт. Система, крім виконання обчислювальних операцій, формує певні розуміння й висновки, ґрунтуючись на тих знаннях, якими вона володіє. Знання в системі представлені, як правило, на деякій спеціальній мові й зберігаються окремо від власне програмного коду, що і формує висновки й розуміння. «Знання» – це інформація у формі правил та фактів, необхідна ЕС для того, щоб і її поведінка була інтелектуальною. Таким чином, базою для роботи ЕС є знання, а точніше, – їхня структурована сукупність. База знань ЕС створюється шляхом збору, систематизації, організації та індексації інформації, отриманої від спеціалістів конкретної галузі.

Важливим аспектом діяльності ЕС є вміння експертно пояснювати свої рішення користувачеві, особливо в умовах неточності інформації, для того, щоб і підвищити рівень довіри до системи, і віднайти за наявності

дефект роботи. Однією з основних характеристик експертної системи є її продуктивність, тобто швидкість одержання результату та його вірогідність (надійність).

Експертні системи в юриспруденції застосовують задля наступного:

- забезпечення схеми подання юридичних понять і методології перетворень для виявлення взаємозв'язків між поняттями, що в подальшому стає базою для аналізу доказової бази;

- планування та прогноз подальших дій для досягнення того чи іншого завдання;

- визначення зв'язку між вихідними даними та юридичною теорією відповідно до законодавчих актів;

- навчання [2].

ЕС в галузі юриспруденції – системи, які можуть вирішувати завдання з юридичної практики, інколи навіть заміняючи юриста.

Використовуючи знання експертів, що закладено в їх базу знань ЕС, система пояснює, аргументує і робить висновки.

Далі наведено два приклади ЕС, що знайшли застосування в розслідуванні злочинів на території України:

1. «STOP кілер» – дана ЕС будує версії щодо особи людини, що вчинила вбивство та його мотивів. Система адаптована до українського законодавства і містить значну базу даних, що підвищує репрезентативність результату.

В основному даною системою користуються співробітники органів кримінальної юстиції під час розслідування справ, в основі яких – вбивство.

2. «RICAS» – ЕС, створена для кримінального аналізу даних. Система в реальному часі здійснює кримінальний аналіз та пошук, що вагомо підвищує результативність розкриття злочинів по гарячих слідах, а також раніше нерозкритих злочинів [2].

Система має миттєвий доступ до відеокамер на інтерактивній мапі як в реальному режимі, так і в записі, тому дозволяє оперативно відстежувати дії правопорушників, фіксувати обставини злочинів, збирати доказову базу, а також швидко реагувати на ситуації на вулицях міста.

Ці ЕС та інші сприяють підвищеній ефективності роботи правоохоронних органів шляхом автоматизації процесів пошуку доказової бази, фіксації правопорушень і прийняття рішень щодо них.

Найбільшою перевагою подібних систем у кожній області є те, що це, фактично, усі знання з певної галузі, акумульовані в одній системі. Варто зазначити, що ЕС не може приймати рішення за співробітника, її функція – якісне, об'ємне консультування.

Експертні системи в галузі права будуються на загальних та спеціальних знаннях в праві: існуючих правових концепціях, структурі правил, особистісному сприйнятті права, правової системи та підсистем, юридичної аргументації, логіці, семантиці, соціології та психології права, а також філософських теоріях, що носять загальний характер.

Список використаних джерел:

1. Експертні системи: особливості застосування. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/13574/> (дата звернення: 17.10.2022).
2. Мазниченко Н. Місце і значення експертних систем в області права. 2020. URL: <http://ir.library.nmu.com/bitstream/123456789/2120/1/2020.10.6-8.pdf#page=193> (дата звернення: 17.10.2022).

Мелешко Д. В., Жердева А. Є., студенти
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Кузьменко А. І., к.т.н., доцент,
в.о. завідувача кафедри транспортних технологій та міжнародної логістики
Університету митної справи та фінансів)

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ТРАНСПОРТНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

У сучасній транспортній інфраструктурі України відповідно до стандартів світової економіки поступово відбуваються структурні системні зміни, орієнтовані на логістику. Стратегія логістики характеризується, передусім, ефектом інтеграції, що призводить до зменшення витрат та зростанню якості обслуговування вантажовідправників та вантажоодержувачів. Транспортна інфраструктура впливає і зазнає впливу процесу виробництва – його тривалості, періодичності і розміру поставок, місткості складських приміщень. Завдання інформаційної системи забезпечити максимально швидке та економічно зумовлене використання наявного потенціалу транспортної інфраструктури [1].

Можна виділити три послідовні етапи інформатизації транспортних систем: виконання комп'ютерних обчислень для вирішення окремих складових проблем та задач транспортного типу; створення галузевих автоматизованих систем управління рухом, транспортними підприємствами й організаціями, впровадження інформаційних технологій на транспорті; обладнання транспортних засобів мехатронними вузлами, агрегатами та системами, розвиток транспортної телематики, інтелектуалізація транспортних машин, систем та шляхів сполучення. Транспортна інфраструктура створює фізичні передумови, а інформаційна система – готовність до поставок (отримання, обробка замовлення, передача, електронний документооборот, дослідження статистичної інформації тощо). Вони є взаємодоповнюючими елементами. Надання транспортних послуг значно ускладнюється відсутністю належної інформаційної підтримки. Взаємозв'язок зумовлений тісною залежністю матеріального та інформаційного потоку. Інформація по відношенню до поставок має випереджальний характер – наприклад, інформація про замовлення; супроводжуючий – необхідна інформація про стан замовлення, переміщення вантажу; відстаючий – відбувається підсумовування результатів (наприклад, звітність) [2].

Одним із векторів впровадження сучасних інформаційних технологій на ринку вантажних автомобільних перевезень є розвиток транспортних онлайн бірж. В загальному випадку транспортна біржа являє собою транспортно-інформаційний онлайн-агрегатор актуальних пропозицій на перевезення вантажу та вільних транспортних засобів [3]. Користувачами таких бірж можуть бути як безпосередні перевізники (транспортні підприємства), вантажовласники (виробники і торгові компанії), так і експедитори, юридичні чи фізичні особи.

Наразі в Україні відомі кілька десятків транспортних бірж з відкритим або обмеженим доступом. Найбільш популярними українськими онлайн біржами є Lardi-Trans.com, Della.ua, Degruz.com, Lading.eu, а серед зарубіжних ресурсів особливої популярності набули такі як Trans.eu, Timocom.ru, Transinfo.by, Cargo.lt. Більшість з цих онлайн бірж орієнтовані як на внутрішній, так і на міжнародний ринок вантажних перевезень, при цьому не лише автомобільних [3]. Проаналізуємо українські онлайн біржі.

На платформі Lardi-trans розміщені актуальні заявки на перевезення вантажів, пропозиції з транспорту, а також формується рейтинг надійності компаній. Функціональність біржі Della обмежується лише розміщенням і переглядом актуальних заявок на перевезення вантажу і пропозицій вільного вантажного транспорту. Degruz.com позиціонує себе, як біржа, що працює в основному з прямими власниками вантажу. Вся інформація та сервіси на сайті безкоштовні і доступні для користувачів, крім контактів вантажовласників і перевізників. Платформа Lading – це новітнє SaaS-рішення для управління аутсорсинговим автомобільним транспортом, що економить значні ресурси, задіяні для організації внутрішніх та міжнародних перевезень [3].

Інформаційно-логістичні системи, що впроваджуються в транспортну інфраструктуру України, призначені для інтеграції всіх учасників транспортного та вантажного процесів в єдиний інформаційний простір з можливістю надання та доступу до інформації, що використовується в рамках технологічних процесів транспортування вантажу. Мета розвитку електронної логістики – це інтеграція до єдиної транспортно-логістичної мережі Євросоюзу, підвищення ефективності перевезень, експедиторської та логістичної діяльності [4].

Список використаних джерел:

1. Реформа транспортної інфраструктури. URL: <https://www.kmu.gov.ua/iyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/reforma-infrastrukturi> (дата звернення від 14.11.2020).

2. Транспортна система світу. URL: <https://geografiamozil2.jimdofree.com/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0/%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0-%D1%81%D0%B2%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%83>

3. Демченко Є. Б., Дорош А. С., Сковрон І. Я. Сучасні інформаційні системи на ринку вантажних перевезень України. *Транспортні системи та технології перевезень*. Вип. 23. 2022 р. С. 79–88. URL: <http://tstt.diit.edu.ua/article/view/261660/258082>

4. Тимошук О. М., Мельник О. В. Інформаційно-логістичні системи в сучасних транспортних технологіях. URL: http://www.investplancom.ua/pdf/22_2015/18.pdf

Дьяченко В. Д., Куртєв А. К., студенти
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Леснікова І. Ю., к.т.н., доц.,
доцент кафедри транспортних технологій та міжнародної логістики
Університету митної справи та фінансів)

АНАЛІЗ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ ДОСТАВКИ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В ДНІПРОПЕТРОВСЬКУ ОБЛАСТЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Від початку широкомасштабної війни між Росією та Україною, для ефективного опору проти російських загарбників багато в чому залежить уміння організувати налагоджену матеріально-технічну базу, оперативно здійснювати всі види перевезень у необхідних обсягах, керувати ланцюгами поставок військових та гуманітарних вантажів для забезпечення потреб Збройних Сил України, господарства та цивільних осіб.

Основою дослідження є доставка гуманітарних вантажів з-за кордону в Дніпропетровську область під час російсько-української війни.

Рішення про розподіл отриманої допомоги, за словами респондентів, та як впливає з окремих проаналізованих локальних актів обласних військових адміністрацій, приймають гуманітарні штаби при військових адміністраціях або посадові особи військових адміністрацій – єдиного підходу немає.

Військові та державні адміністрації для перевезення гуманітарної допомоги залучають транспортні засоби, що перебувають у них на балансі та транспортні засоби третіх осіб. Спеціального правового регулювання ці процеси не мають. Більшість з опитаних представників обласних військових адміністрацій вказали, що до перевезень залучаються також ресурси суб'єктів на яких перерозподіляється допомога, волонтерських організацій, а також логістичні потужності АТ «Укрпошта», ТОВ «Нова пошта», АТ «Укрзалізниця» [1].

Таблиця 1

Обсяги гуманітарної допомоги

Область	Обсяг допомоги отриманої залізничним транспортом, т	Обсяг допомоги отриманої автомобільним транспортом, т	Обсяг допомоги отриманої водним транспортом, т	Загальний обсяг отриманої допомоги, т
Дніпропетровська	5591,8	14072	204,8	19868,6

В табл. 1 та на рис. 1 представлено обсяги гуманітарної допомоги, отриманої Дніпропетровською обласною військовою адміністрацією та складами обласної військової адміністрації за період з 04.03.2022 по 27.09.2022 року [3].

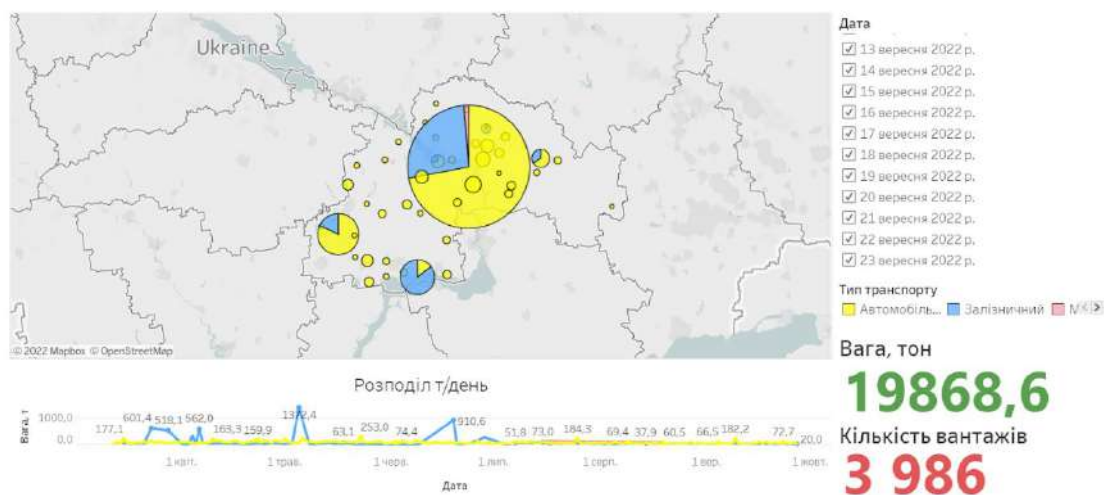


Рис. 1. Схема транспортної колії: жовтий колір – автомобільний транспорт; синій колір – залізничний транспорт; червоний колір – водний транспорт

Серед основних послуг, які надаються «СпівДія Хабами», є: гуманітарна допомога населенню: їжа, засоби гігієни, одяг, матраци, побутова техніка тощо; медичні ресурси: ліки та устаткування; добровільна особиста та майнова допомога: волонтери, склади, транспорт; фінансова допомога: перерахування коштів на закупівлю необхідних ресурсів; сервісна допомога: водії-чоловіки призовного віку від 18 до 60 років, які перетинають кордон для здійснення міжнародних вантажних автомобільних перевезень, можуть подавати заявки для виїзду за кордон для перевезення гуманітарних вантажів [2].

Гуманітарна допомога відіграє ключову роль у порятунку життів, зменшенню страждань та захисті людської гідності під час збройних конфліктів чи інших кризових ситуацій. Основними її елементами є надання матеріальної (харчі, вода, одяг тощо) та логістичної (надання притулку, забезпечення транспортом тощо) допомоги людям в біді.

Питання забезпечення населення Дніпропетровської області необхідною гуманітарною допомогою сьогодні є не менш важливим, ніж питання забезпечення країни військовим озброєнням, необхідним для здійснення відсічі агресії Російської Федерації.

Список використаних джерел:

1. Війна в Україні: економіка, бізнес, логістика, допомога. URL: <https://trans.info/ru/viy-na-v-ukrayini-ekonomika-biznes-logistika-dopomoga-279148>. (дата звернення 04.10.2022).

2. Гуманітарна допомога від «СпівДії»: хто та як може отримати. URL: <https://minre.gov.ua/page/v-ukrayini-zapustyly-oficiynu-platformu-gumanitarnoyi-dopomogy-dlya-obyednannya-volonterskyh-ta> (дата звернення 04.10.2022).

3. Офіційний портал гуманітарної допомоги. URL: <https://help.gov.ua> (дата звернення 04.10.2022).

Брила К. С., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Клим В. Ю., к.т.н.,
доцент кафедри кібербезпеки та інформаційних технологій
Університету митної справи та фінансів)

МАЙБУТНЄ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Кібербезпека є одним із важливих елементів сучасної практики забезпечення корпоративної безпеки в державних та приватних структурах. Формування корпоративної культури кібербезпеки організації є актуальним питанням на сьогоднішній день. Цей аспект включає в себе як підвищення рівня виконавчої дисципліни при виконанні завдань із захисту інформаційних ресурсів організації, так і забезпечення кіберзахисту співробітників організації за допомогою технічних та психологічних заходів.

Мета роботи: обґрунтувати поняття корпоративної культури кібербезпеки та проаналізувати її складові. Розглянути принципи та методи формування корпоративної культури кібербезпеки. Визначити подальші перспективи знаходження шляхів створення корпоративної культури кібербезпеки в Україні.

Корпоративна безпека в цілому передбачає цілісне бачення проблеми управління як економіко-технологічною частиною, так і людською складовою будь-якої організації [1]. Тому її можна розглядати як комплексну систему заходів, спрямованих на захист організації від будь-яких деструктивних дій, що можуть призвести до порушення сталого розвитку організації.

Поняття корпоративної безпеки державних та приватних установ враховує декілька основних аспектів [1]:

1. Управлінський аспект розглядає організацію як набір процесів, а відповідні заходи із забезпечення корпоративної безпеки реалізують контроль за ефективністю цих процесів шляхом управління ризиками її самої.

2. Професійний аспект визначає потреби із забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом, відкритої інформації, критичної кібернетичної інфраструктури та іміджевої політики організації.

3. Правовий аспект розглядає питання визначення об'єктів та суб'єктів захисту, вимог до засобів та заходів захисту, а також відповідальності за їх порушення.

4. Психологічний аспект включає елементи формування корпоративної відповідальності та свідомості співробітників, сприяє виробленню у них стратегічного корпоративного мислення.

У звіті Європейського агентства з питань мережевої та інформаційної безпеки (ENISA) «Культура кібербезпеки організації» 2017 року висвітлено наступне визначення корпоративної культури кібербезпеки: знання, переконання, уявлення, норми і цінності людей по відношенню до кібербезпеки та використанню інформаційних технологій в організації [2].

У Резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Створення глобальної культури кібербезпеки» 2003 року визначені основні складові культури корпоративної кібербезпеки. Найбільш вагомими з них [3]:

- обізнаність співробітників про необхідність забезпечення кібербезпеки;

- відповідальність співробітників за безпеку інформаційних систем;

- своєчасне виявлення та реагування на кіберінциденти.

Основними принципами формування корпоративної культури кібербезпеки будь-якої установи являються своєчасність, надійність та доступність заходів із формування у співробітників корпоративних етичних норм поведінки в кіберпросторі.

Методи формування корпоративної культури кібербезпеки організацій варто розглядати у рамках особистої кібербезпеки кожного співробітника установи, включаючи засвоєння необхідних умінь і навичок захисту, що стосуються як технічних, так і психологічних аспектів [4].

У майбутньому подальші перспективи шляхів створення корпоративної культури кібербезпеки в Україні мають базуватися на принципі інтеграції кібербезпеки в ДНК організації через впровадження безпеки в процеси управління, внутрішні освітні програми, а також через встановлення правильного поєднання корпоративних та особистих показників ефективності діяльності організації.

Таким чином, обґрунтовано поняття корпоративної культури кібербезпеки та проаналізовано її складові з позиції чотирьох основних аспектів: управлінського, професійного, правового та психологічного. Розглянуто принципи та методи формування корпоративної культури кібербезпеки. Крім того, визначено подальші перспективи знаходження шляхів створення корпоративної культури кібербезпеки в Україні, в тому числі доцільно звернути увагу на заходи інформування, навчання та мотивації співробітників до виконання норм корпоративної культури кібербезпеки.

Список використаних джерел:

1. *Фіщук Н. Ю., Ломачинська І. В.* Корпоративна культура організації: сутність, види, принципи та вплив на розвиток організації: зб. наукових праць ВНАУ. 2012. Т. 4. № 1 (56). С. 81–85.

2. Report The European Union Agency for Network and Information Security (ENISA) Cyber Security Culture in organisations. URL: <https://www.enisa.europa.eu/publications/cyber-security-culture-in-organisations> (дата звернення 18.10.2022).

3. *Беляков К. І.* Інформаційна культура в Україні: правовий вимір. Київ: КВІЦ. 2018. 169 с.

4. *Довгань О. Д., Тарасюк А. В.* Глобальна культура кібербезпеки в системі запобігання кіберзлочинності в Україні. *Інформація і право*. 2018. № 3 (26). С. 94–103.

Возненко А. О., студент

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Халіпова Н. В., к.т.н.,

доцент кафедри транспортних технологій та міжнародної логістики

Університету митної справи та фінансів)

ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ СИСТЕМАМИ

Територіальна розподіленість транспортних систем робить їх ідеальним об'єктом для використання в геоінформаційних системах. Іншими словами, геоінформаційні системи є оптимальною платформою для підготовки і ухвалення комплексних рішень у сфері транспорту. Адже просторова складова є природною основою інтеграції задач оперативного управління, розрахункових задач, задач управління транспортною інфраструктурою, навігації тощо [1].

Серед широкого спектру потенційних додатків, для яких можна використовувати ГІС технології, велика увага на сьогоднішній день приділяється питанням транспортної системи, оскільки її об'єкти суттєво залежать від методів візуалізації та аналізу.

Геоінформаційна система (ГІС) – це інформаційна система, призначена для збирання, зберігання, оброблення, відображення й поширення даних, а також отримання на їхній основі нової інформації і знань про просторово координовані об'єкти і явища [2].

Людина в науковій, виробничій та управлінській діяльності постійно стикається з необхідністю обробки великих масивів інформації, які пов'язані з просторовим місцем розташування різних об'єктів, що описують трансформацію їх властивостей і характеристик залежно від часу. У результаті отримують візуальне відображення, а весь процес візуалізації є процес створення карти.

Цифрова топографічна інформація – найважливіший елемент інформаційного забезпечення та просторового моделювання в ГІС. Цифрові топографічні карти (ЦТК) часто асоціюють з базовими просторовими даними – основами, на які наносять тематичну інформацію. Базові просторові дані є одним з трьох основних елементів національної та глобальної інфраструктури просторових даних [3].

Цифрову карту можна організувати як безліч шарів. Шари в ГІС є типом цифрових картографічних моделей, які побудовані на основі об'єднання просторових об'єктів або набору даних, що мають загальні властивості або функціональні ознаки. Сукупність шарів утворює інтегровану основу графічної частини ГІС, яка складається з ділянки обліку населення, доріг, автобусних маршрутів, торгових центрів та індустріальних районів. Приналежність об'єкта або частини об'єкта до шару дозволяє використовувати загальні властивості і виконувати дії відразу з усіма об'єктами даного шару.

Під час знайомства з ГІС можуть виникати деякі проблеми, тому для роботи з ГІС потрібно вивчення ідеї освоєння техніки. Основні переваги застосування ГІС технологій в транспортній системі такі:

1. Підвищує ефективність роботи як невеликих підприємств, так і найбільших об'єктів транспортної системи.

2. ГІС – є критично важливим компонентом діяльності транспортного підприємства і може використовуватися практично у всіх виробничих та управлінських процесах.

Організація мультимодальних перевезень транспортно-логістичними компаніями тісно пов'язана із застосуванням інформаційно-навігаційних систем, які забезпечують можливості ефективного використання транспортних засобів з метою оптимального планування робіт та перевезень, оперативного контролю місцезнаходження об'єктів та стану бортових пристроїв, ефективного управління транспортними потоками [3].

Геоінформаційні системи дають можливість не лише “бачити” місцезнаходження вантажу на всій території земної кулі, а й надають ще цілу низку переваг.

По-перше, можливо точно планувати процес доставки, за необхідності втручаючись у хід перевезень. По-друге, інформаційно-навігаційні системи підвищують ефективність роботи персоналу – як екіпажів транспортних засобів, так і менеджерів.

Інформаційно-навігаційні системи в логістиці включають: 1) супутникові системи зв'язку (ССЗ); 2) системи супутникового позиціонування (ССП); 3) системи автоматизованого визначення місцеположення транспортного засобу – AVL (Automatic Vehicle Location System).

Сучасні тенденції ринку технічних засобів показують, що ГІС – швидкозростаюча область інформаційних технологій, що далеко обганяє багато інших, навіть у періоди спаду. А в міру зростання числа організацій, знайомих з цією технологією, буде зростати і потреба в розумінні її базових принципів, а також потреба в фахівцях, які знають ці принципи.

Список використаних джерел:

1. Міхно О. Г., Патракеєв І. М. Прикладні геоінформаційні системи: навч. посіб. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2020. 98 с.

2. Суворова Н. О. Аналіз застосування ГІС в управлінні транспортними системами. *The scientific heritage*. 2021. № 60. С. 55–60.

3. Смирнов І. Г. Геоінформаційні системи в логістиці: навч. посіб. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2020. 85 с.

Назаренко А. О., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Чупілко Т. А., доцент
кафедри комп'ютерних наук та інженерії програмного забезпечення
Університету митної справи та фінансів)

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ДЛЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Останнім часом відбувається інтенсифікація міжнародних економічних зв'язків. На сьогодні існує багато вільних економічних зон, тому з'являються транснаціональні корпорації (ТНК), які стають більш реальною економічною силою. Так, внутрішній корпораційний обіг складає близько 1/3 усього міжнародного капіталістичного експорту. Інформаційна система як складова системи управління містить дані, необхідні ТНК для планування, контролю, оцінки і координації виробничої діяльності, включаючи операції за кордоном. Головним завданням вищої управлінської ланки ТНК є забезпечення її економічного процвітання на міжнародному рівні, яке відбивається у неухильному зростанні прибутку.

У різних країнах існують різні підходи до конструювання систем для транснаціональних корпорацій. У Японії управлінський персонал розробляє стратегію забезпечення прибутковості на довгостроковій основі. Німці найчастіше будують свою стратегію, виходячи з фактичних витрат, Швейцарці більшою мірою орієнтуються на кон'юнктуру ринку – можливі будь-які витрати, аби вони окупилися у майбутньому, а італійці розробляють свої довгострокові плани шляхом тривалих переговорів із своїми закордонними контрагентами, погоджень та взаємних поступок. Цим визначається і обсяг інформації, яка необхідна кожному рівню, для планування і контролю своєї діяльності [1].

Проектування інформаційних систем відноситься до класу завдань, які характеризуються високою складністю, розмірністю, а самі системи – високою вартістю, поєднанням протилежних вимог, динамічністю й значною невизначеністю багатьох параметрів у перспективі функціонування. Основними вимогами до проектування і впровадження систем є дотримання певних принципів: колективного користування; зручності доступу; забезпечення міжцентрової системи передачі даних для обміну даними і програмами; організації розподіленого банку даних; розширення; можливості нарощування продуктивності.

Один із прикладів – Інформаційна система R/3, розроблена німецькою фірмою SAP. Сфера застосування R/3 – від транснаціональних концернів до середніх підприємств. Вона є локалізованою, адаптованою до українського законодавства, характеризується всебічною функціональністю. Перевага системи R/3 полягає у високому ступені інтеграції її додатків. R/3 виходить із того, що господарська операція не обмежується однією бізнес-функцією, тому зміна в одній із структур викликає відповідні трансформації в інших.

Наприклад, відпуск матеріалу зі складу у виробництво приводить не тільки до зменшення запасу на складі, але й викликає автоматичне виконання відповідних бухгалтерських проводок, а також операцій, пов'язаних з обліком витрат на виробництві і розрахунком собівартості виробленої продукції. Таким чином, єдина інформаційна база системи в будь-який момент відбиває актуальний стан підприємства і виключає дублювання даних, тобто система працює в режимі «реального економічного часу». Система R/3 містить вбудовану CASE-систему для власних внутрішніх розробок – ABAP/4 Development Workbench. У її основу покладена мова 4-го покоління ABAP/4 (Advanced BusinessApplication Programming), спеціально орієнтована на створення бізнес-додатків у середовищі клієнт/сервер. Доступ до баз даних реалізується через інтегрований у середовище розробки словник даних, що містить загальні для всіх додатків опису метадані (таблиці, структури, елементи даних, домени, правила перетворення та інші об'єкти). Будь-які зміни в словнику негайно стають доступними для всіх додатків. Доступ до даних здійснюється за допомогою SQL-запитів [2].

CASE-система орієнтована на колективну розробку програм і підтримку проектів і містить інтегрований редактор, засоби аналізу виконання програм та їхньої оптимізації (SQL-Trace та ABAP/4 Trace), керування версіями, засоби документування програм, бібліотеки готових модулів. Для діалогового проектування екранних інтерфейсів і упорядкування звітів використовуються генератор екранних форм (Screen Painter), редактор меню (Menu Painter), генератор звітів (Report Writer). ABAP/4 Repository є основним інструментом збереження і доступу до всіх об'єктів розробки, як-от ABAP/4 – модулі, екрани, об'єкти, словники, моделі даних, авторизації. Підтримка механізмів OLE і RFC (Remote Function Call) забезпечує зв'язок із зовнішніми додатками. З ABAP/4-модулів можливі виклики програм мовами C та Visual Basic. Мова ABAP/4 може використовуватися також для модифікації звітів і для організації інтерфейсів із зовнішніми системами і базами даних [3].

Нові інформаційно-комунікаційні технології є основою та необхідним інструментом здійснення перетворень ТНК. Впровадження передових інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність компаній обумовлює підвищення ефективності управління для досягнення цілей довгострокового розвитку ТНК.

Список використаних джерел:

1. Транснаціональні корпорації: веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/1741062062537/ekonomika/transnatsionalni_korporatsiyi (дата звернення: 24.10.2022).

2. Інструменти розробки: веб-сайт. URL: https://kursoviks.com.ua/bd_kompyuternyye/article_post/1280-lektsiya-no10-informatsiyni-sistemi-dlya-transnatsionalnikh-korporatsiy (дата звернення: 24.10.2022).

3. Інтегрована інформаційна система для управління ТНК R/3: веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/10051647/page:116/> (дата звернення: 24.10.2022).

Горлов М. М., студент Українського державного університету науки і технологій
(науковий керівник – Логвінова Н. О., к.т.н., доцент,
доцент кафедри управління експлуатаційною роботою
Українського державного університету науки і технологій)

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ГРАФІКА РУХУ ПОЇЗДІВ

Ефективність залізничних перевезень значною мірою визначається розробкою та впровадженням енергоефективних технічних систем та технологічних рішень. Графік руху поїздів, як система технологічних нормативів, дозволяє розробляти енергоефективні рішення пропуску поїздів по ділянках залізничної інфраструктури.

Основним програмним засобом, що використовується для розробки нормативних графіків руху поїздів на регіональній філії «Придніпровська залізниця», є автоматизована система «Графіст». Вона дозволяє здійснювати: автоматизовану розробку та коригування графіка руху поїздів (ГРП), розрахунок показників та формування вихідних форм для ГРП. Однак система не має модуля оцінки енергоефективності розроблених ГРП.

Таким чином, є передумови для розробки методики оцінки енергоефективності графіка руху поїздів, що забезпечує усунення зазначених недоліків та дозволяє на її основі розробляти технологічні та інформаційні рішення. Досягнення зазначеної мети пропонується здійснити за рахунок встановлення джерел енергоефективності ГРП та розробки методичних підходів до оцінки рівня їхньої практичної реалізації.

Джерелами енергоефективності для графіка руху поїздів є [1]:

- скорочення загального часу стоянок поїздів під операціями схрещення та обгону, зменшення кількості технічних стоянок на ділянці та, як наслідок, зниження кількості розгонів та уповільнень поїздів;
- зміна окремих пунктів для технічних стоянок, обгонів та схрещень поїздів з метою скорочень енерговитрат, пов'язаних із розгоном та рухом поїздів, за рахунок сприятливого профілю колії;
- оптимізація режимів ведення поїздів;
- зменшення швидкості руху поїздів на окремих перегонах (між закладеними у графіку стоянками поїздів) без збільшення загального часу ходу поїзда дільницею;
- максимальне використання сили тяги локомотива за рахунок оптимізації тягового забезпечення поїзда та його маси;
- організація руху поїздів з оптимальним використанням рекуперативного гальмування.

Енергоефективність графіка руху поїздів може бути оцінена за такими напрямками [2]:

- енергоефективність розробленого ГРП у порівнянні з іншим (еталонним або розробленим раніше) ГРП. Спосіб застосуємо у випадках однакового числа поїздів усіх категорій (тільки при зміні умов пропуску поїздів);

- енергоефективність у рамках розробленого ГРП для виділеної нитки або фрагмента графіка. Спосіб застосуємо при порівнянні умов пропуску поїзда по виділеній нитці (зміна окремих пунктів, числа та тривалості стоянок, швидкості руху тощо);

- питома енергоефективність, що припадає на середньому на одну «нитку» розробленого ГРП, в порівнянні з іншим (еталонним або розробленим раніше) ГРП;

- питома енергоефективність, що припадає на середньому на одну «нитку» розробленого ГРП для поїздів виділеної категорії порівняно з іншим (еталонним або розробленим раніше) ГРП.

З метою оптимізації обчислень під час автоматизованого визначення енергоефективності ГРП повинні попередньо порівнюватись. Для «ниток», прокладених за однаковим розкладом, розрахунки не повинні проводитися.

Оскільки метод тягових розрахунків вимагає за великої кількості «ниток» поїздів значних обчислювальних ресурсів і, як наслідок, значних витрат часу, то для наближеної оцінки енергоефективності пропонується скористатися розрахунками:

- для однієї «нитки» графіка при тепловозній тязі;

- для однієї «нитки» графіка при електровозній тязі.

Середні значення витрати електричної енергії та палива для показників пропонується нормувати методом тягових розрахунків для основних типів локомотивів експлуатованого парку Придніпровської залізниці з усередненням значень пропорційно часткам цих локомотивів в парку, що експлуатується.

В результаті проведених досліджень для кожного типу локомотива розраховано значення технічної швидкості, часу ходу та витрати електроенергії (палива) по шести різних ділянках Придніпровської залізниці залежно від максимально дозволеного значення швидкості проходження по конкретній ділянці.

Список використаних джерел:

1. Сиченко В. Г., Папахов О. Ю., Логвінова Н. О. °Моделювання перевізного процесу в умовах оптимізації і енергоефективності перевезень // *Збірник наукових праць ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна «Транспортні системи та технології перевезень»*. Вип. 17. 2019. С. 69–75.

2. Папахов А. Ю., Логвинова Н. А., Харченко О. И., Милянч А. Р., Сыченко В. Г. Новый метод решения задачи организации вагонопотоков при условии энергоэффективности перевозок. *Восточноевропейский журнал передовых технологий*. 2017. Том 5. № 4 (89). С. 57–62.

Суворова А. А., студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Клим В. Ю., к.т.н., доц.,
доцентка кафедри кібербезпеки та інформаційних технологій
Університету митної справи та фінансів)

КІБЕРРИЗИК – НОВА ЗАГРОЗА ФІНАНСОВІЙ СТАБІЛЬНОСТІ

Швидке впровадження інноваційних технологій у банківські операційні процеси та поява нових бізнес-моделей стають джерелом принципово нових загроз, які негативно впливають на безпечне функціонування банківської організації. Сучасні інформаційні технології перетворюються на потенційно негативний фактор, джерело якого може виходити як із зовнішнього, так і з внутрішнього середовища. У подібних умовах посилюється роль забезпечення безпеки та високих стандартів відповідності при застосуванні інновацій у банківському секторі [1].

В останні роки на фінансовому ринку спостерігається стрімке впровадження так званих фінансових технологій (financial technology) або фінтех (fintech). На цьому фоні Базельський комітет з банківського нагляду опублікував новий документ “Sound Practices: implications of fintech developments for banks and bank supervisors”, у якому використовує робоче визначення фінансової стабільності для поняття фінтех як “технологічно забезпечені фінансові інновації, які можуть призвести до появи нових бізнес-моделей, процесів або продуктів з відповідним матеріальним ефектом на фінансових ринках та в установах, що надають фінансові послуги” [2].

Робота має за мету розкриття загального розуміння нових ризиків та можливостей, пов'язаних з активним впровадженням інформаційних фінансових технологій у банківському секторі.

Характер та масштаби банківських ризиків, які традиційно мають місце бути через особливості банківської діяльності, зазнають зміни пропорційно до збільшення впроваджуваних передових фінансових технологій. Ці події можуть призвести як до відкриття нових можливостей для клієнтів, так і нових і додаткових ризиків для банків. До основних ризиків, пов'язаних з появою фінтеху, поряд зі стратегічним та операційним ризиками, ризиком дотримання вимог (compliance risk), також відносять і кіберризик (cyber risk) [3].

Після частіших останнім часом атак на фінансові установи все більше міжнародних експертів сходяться на думці, що саме кіберризик стає ключовою загрозою фінансовій стабільності. Актуальність нової загрози зростає з урахуванням того, що дані про кіберінциденти мізерні, а їх кількісного аналізу недостатньо через відсутність у фінансовому секторі єдиних стандартів оцінки кіберризиків. Як правило, усереднений аналіз проводять шляхом вивчення різних типів кіберінцидентів (витік даних, шахрайство та порушення бізнес-процесів) та виявлення закономірностей з використанням різних наборів даних [1].

Сутність щодо нового для банківської практики поняття “кіберризик” слід розглядати як потенційні фінансові втрати або шкода, заподіяна технічній інфраструктурі та інформаційним системам організації. При переході банківських організацій від старих систем до нових цифрових платформ, нове оцифроване середовище може нести реальну загрозу кібербезпеки та виявлятися у різних формах. Джерело кіберризиків може виходити як від самої організації (внутрішня загроза може виходити від співробітників, підрядників організації), так і розташовуватися за її межами (кіберзлочинці, партнери-постачальники). Також не рідкісні ситуації навмисних дій хакера (або їх групи), що здійснює атаку з метою зараження інформаційних систем. Однак, вони також можуть бути ненавмисними, наприклад, помилка користувача або системного адміністратора, яка робить систему тимчасово недоступною [4].

Високий взаємозв'язок між учасниками ринку може створити переваги для банків та споживачів, і водночас потенційно зробити банківську систему вразливішою для кіберзагроз і піддати великі обсяги конфіденційної інформації навмисному впливу зацікавлених осіб. Це наголошує на необхідності того, щоб банки, фінтех-фірми та органи банківського нагляду сприяли забезпеченню ефективного управління та контролю кіберризиків [1].

Таким чином, система моніторингу та контролю кіберризиків повинна бути динамічною та адаптивною в сенсі швидкості прийняття рішень. Безпека, надійність та фінансова стабільність фінансової сфери можуть бути посилені за рахунок здійснення регулятором, в особі центральних (національних) банків, наглядових процедур. Метою таких заходів є оцінка наявності та ефективності функціонування створеної банком системи внутрішнього контролю, інструменти якого дозволяють оперативно ідентифікувати, контролювати та належним чином протистояти ризикам, пов'язаним з використанням фінансових технологій, включаючи нові бізнес-моделі, процеси, банківські продукти та послуги. Також слід зосередити зусилля на країнах з низькими доходами фінансових структур, які особливо схильні до кіберризиків, оскільки при поширенні кіберзагроз у будь-якій окремій країні, решта світу стає менш безпечною.

Список використаних джерел:

1. *Дженкінсон Н., Елліотт Дж.* Кіберризик – нова загроза фінансової стабільності. URL: <https://www.imf.org/ru/Blogs/Articles/2020/12/07/blog-cyber-risk-is-the-new-threat-to-financial-stability> (дата звернення: 30.09.2022).
2. Sound Practices: implications of fintech developments for banks and bank supervisors : Basel Committee on Banking Supervision, 2018. Mode of access: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d431.pdf>. Date of access: 11.08.2018.
3. The Biggest Cyber Attacks of 2017 : Vircom, 2017. Mode of access. URL: <https://www.vircom.com/blog/biggest-cyber-attacks-of-2017/>. Date of access: 12.09.2018.

4. Cyber Risk for the Financial Sector: A Framework [Electronic resource] : IMF Working Paper No. 18/143, 2018. Mode of access: URL: <http://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/06/22/Cyber-Risk-for-the-Financial-Sector-A-Framework-for-Quantitative-Assessment-45924>. – Date of access: 14.09.20.

Бондар А. А., студент
Українського державного університету науки і технологій
(науковий керівник – Папахов О. Ю., к.т.н., доцент,
доцент кафедри управління експлуатаційною роботою
Українського державного університету науки і технологій)

ІНТЕГРАЦІЯ ТРАНСПОРТНИХ ПОТОКІВ У ПОЇЗДОУТВОРЕННЯХ І ГРАФІКУ РУХУ ПОЇЗДІВ

Сучасний ринок учасників залізничних перевезень, який склався з урахуванням тенденцій обмеження діяльності природних монополій та забезпечення рівноправного доступу до послуг інфраструктури залізничного транспорту, відрізняється розширенням складу можливих учасників порівняно з традиційним підходом: відправник вантажу – перевізник – вантажоодержувач.

У структурі організації перевізного процесу поглиблюється розділення учасників ринку залізничних перевезень відповідно до наявних матеріальних ресурсів та (або) реалізованих функцій щодо забезпечення перевезення вантажів. Основними учасниками, що визначають утворення транспортного потоку, є: відправник вантажу, вантажоодержувач, перевізник, власник інфраструктури, оператор інфраструктури, оператор залізничного рухомого складу, експедитор.

Високий рівень відправної маршрутизації, потреба в організації пересування порожніх маршрутів операторів рухомого складу, забезпечення рівноправного доступу незалежних перевізників до послуг інфраструктури залізничного транспорту призводить до потреби у відповідності безлічі локальних планів формування поїздів і підвищують роль графіка руху поїздів (ГРП) як технологічного регулятора взаємовідносин учасників перевізного процесу.

Існуючі принципи розробки ГРП, що ґрунтуються на використанні традиційного інфраструктурно-орієнтованого підходу, не дозволяють досягти синергетичного ефекту для учасників перевізного процесу. Забезпечення ролі системного регулятора взаємовідносин учасників ринку залізничних перевезень може бути досягнуто у разі застосування процесно-об'єктного підходу до побудови ГРП, що дозволяє реалізувати процеси просування поїздопотоків перевізників у транспортній мережі на всьому маршруті їхнього прямування з дотриманням цільових задач перевезення та обмежень ділянок інфраструктури.

Для цільового планування пропуску поїздів на об'єктах інфраструктури необхідно ідентифікувати процеси інтеграції товарної маси до системи поїздоутворення та ГРП.

Транспортні потоки утворюються з цільових потреб у забезпеченні переміщення товаропотоків між елементами виробничо-збутової мережі: виробництва, товаро-розподільних центрів, товаротransпортної логістичної мережі, споживачів.

Транспортна трансформація товарної маси клієнтів є процесом послідовного перетворення товаропотоків у вантажо-, вагоно- і поїздопотоки, що пред'являються оператору інфраструктури до перевезення клієнтами залізничного транспорту або перевізниками.

Ефективність використання способу переміщення потоку оцінюється шляхом зіставлення витрат часу та коштів на організацію його просування різними категоріями поїзних призначень. Методика розрахунку наведена у [1].

У процесі інтеграції потоків клієнтів до графіка руху поїздів виділяються тимчасові, об'ємні та структурні параметри транспортних потоків, що впливають на спосіб їх реалізації у графіку руху поїздів:

- регулярність утворення потоку у розрахунковий період перевезення; дозволяє диференціювати нитки графіка за ступенем їхньої стохастичності:

 - «ядро» графіка руху, що включає нитки для поїздів зі стабільними часовими параметрами пред'явлення до перевезення;

 - «факультативні» нитки – забезпечення руху поїздів, мають стохастичний характер пред'явлення до перевезення;

 - «резерв» графіка руху – для забезпечення руху поїздів у разі виникнення відхилень у системі організації руху поїздів, викликаних несистемними коливаннями обсягів вагонопотоків, технічними, технологічними відмовами чи іншими причинами;

- стаціонарність пред'явлення потоку до перевезення; дозволяє встановити точний час або інтервали пріоритетного надання нитки графіка, інтервали надання ниток;

- погонне навантаження поїздопотоку; визначає допустимі структурні властивості вантажопотоку, що включається до поїздів для організації їх руху по ділянках інфраструктури та діапазон їх зміни в момент початку процесу розробки ГРП.

Ідентифікація транспортних потоків перевізників у системі організації руху поїздів, визначення їх часових, об'ємних та структурних параметрів, що впливають на спосіб їх реалізації у графіку руху поїздів, створює основу для реалізації процесно-об'єктного підходу до побудови ГРП.

Використання даного підходу дозволяє реалізувати процеси просування поїздопотоків перевізників у транспортній мережі на всьому маршруті їх проходження з дотриманням цільових завдань перевезення та обмежень ділянок інфраструктури, що сприяє отриманню синергетичного ефекту перевізної діяльності.

Список використаних джерел:

1. ЦД-0053 Інструктивні вказівки з організації вагонопотоків на залізницях України, затверджені наказом Укрзалізниці від 29.12.2004 № 1028-Ц-Київ. 2005. С.–76.

Сендецький В. Д., студент
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Клим В. Ю., к.т.н.,
доцентка кафедри кібербезпеки та інформаційних технологій
Університету митної справи та фінансів)

МЕТАВСЕСВІТ ЯК МАЙБУТНЄ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ

Метавсесвіт – один з найперспективніших проєктів сучасності і майбутнього. На цей час жоден з існуючих цифрових просторів, створених на базі метавсесвіту, не має схожості з простором життя, тому можливо тільки описувати та припускати, як буде виглядати майбутнє. Цифровий простір може мати все що завгодно, цілісний світ необмеженими ідеями і проєктами. Люди, існуючи в фізичному світі, можуть паралельно зустрічатися в віртуальному світі, не маючи при цьому проблем з відстанню. Є сучасна концепція метавсесвіту у вигляді доповненої технології Virtual Reality (VR), що переносить фізичні предмети і людей у цифровий світ у вигляді голограм, в загальному значенні – поєднання фізичного і цифрового світу. Одна з самих цікавих ланок розвитку метавсесвіту це сфера освіти через цифрові простори. Маючи таку можливість, студенти або учні, що навчаються в певній сфері, після теорії одразу можуть переходити до практики, що буде мати вигляд кіберпростору. Після таких практичних занять учням не буде проблематично освоїти навички в фізичному просторі, тому що по сутності це два аналоги. Метавсесвіт – це наше майбутнє, ланка розвитку до якої потрібно своєчасно під лаштуватися, придбати достатню кількість навичок, задля подальшого розвитку, а чим швидше йде розвиток – тим більше інформації ми отримуємо за короткий проміжок часу.

Мета роботи: розкрити поняття метавсесвіту в стислому вигляді, обґрунтувати чому саме сфера освіти, як ланка метавсесвіту, повинна вплинути на якість освіти. Визначити майбутні перспективи та розвиток освітньої сфери в цифровому просторі.

У ситуації з невідразною хворобою, яка з'явилась у нашому світі не так давно, робота в певних сферах перейшла на дистанційну форму. Також це стосується й сфери освіти: практично вся освітня галузь перейшла на дистанційне навчання без певного досвіду. Розміри аудиторії зменшилися до розмірів екрану пристрою, який використовує програму для зв'язку з викладачем і цією буденністю вже нікого не здивувати. Виникає питання, чи може навчання повністю перейти у віртуальний світ : світ, що має

побудовані користувачами віртуальні міста, планети, вулиці, будинки, у якому реальна відстань між людьми не має ніякого значення. Саме таке розуміння віртуального простору найбільше бавить людство своєю цікавістю. За статистикою ефективність дистанційних навчальних курсів мінімальна, через те що більшість цих курсів не представляють для учнів достатньої цікавості й самоорганізації. Вихід із цієї ситуації – метавсесвіт: створення віртуального мета-коледжу, будь-якого навчального закладу, створення навчальної платформи, у вигляді гейміфікації і графічного рендеринга. Це найефективніша методика, що дозволяє охопити більше коло студентів у сучасному світі, а також створити унікальний простір зі своїми унікальними можливостями у процесі навчання [1].

Віртуальний світ дає можливість створення віртуального коворкінгу, де цифрові копії студентів можуть разом готуватися до наступної лекції або збиратися після них та робити дискусії на різні теми, створювати спільні проекти, тобто все що відноситься до командної роботи [2].

Освітній портал OP.ua доводить нам до відома, що «У різних країнах повним ходом іде розвиток віртуальної реальності. Метавсесвіт дає новий поштовх розвитку будь-яких індустрій, і він уже набирає популярності в авангардних технологіях, освіті та моді. Це ілюструє, наприклад, ребрендинг Facebook на Meta. Зацікавленість метавсесвітом виявила компанія Gucsi, а також університети по всьому світу, серед яких є й KAIST – провідний навчальний та дослідницький університет Південної Кореї» [1].

Метавсесвіт – це віртуальний простір в якому можна розвивати бізнес, навчатися, спілкуватися безпечно, загалом жити життя, але через цифровий спосіб відображення. Щоб більше компаній або закладів переходили у метавсесвіт, потрібні чималі інвестиції зі сторони спонсорів, органів приватного та державного управління, підтримка уряду для проведення досліджень [3]. Метавсесвіт – це саме те майбутнє, за для якого потрібно поборотися, воно цілком реальне і вже поруч з нами.

У дослідженні детально розкрито сенс поняття метавсесвіту, розглянуто причини використання цифрового простору для навчання, обґрунтовано, чому саме сфера освіти, як ланка метавсесвіту, може вплинути на якість освіти. Також розглянуто майбутні перспективи та розвиток освітньої сфери в метавсесвіті.

Список використаних джерел:

1. *Столбова К.* Майбутнє поруч або навчання в Метавсесвіті. *OP.ua освітній портал.* 2022. URL: <https://op.ua/news/osvita-v-ukraini/maybutn-poruch-abo-navchannya-v-metavsesviti-kseniya-stolbova> (дата звернення 25.08.2022).

2. *Морі Є.* Що таке метавсесвіт і коли ми вже зможемо в нього зануритись. видання «Суспільне мовлення України». 2022. URL: <https://suspilne.media/198748-so-take-metavsesvit-i-koli-mi-vze-zmozemo-v-nogo-zanuritis/> (дата звернення 19.01.2022).

3. Горбик В. Метавсесвіт – це гібрид реального та віртуального світів. *Dev. Ua науковий журнал*. 2022. URL: <https://dev.ua/news/pro-metavsesvit> (дата звернення 29.07.2022).

Логвін Ю. І., студент

Українського державного університету науки і технологій
(науковий керівник – Логвінова Н. О., к.т.н., доцент,
доцент кафедри управління експлуатаційною роботою
Українського державного університету науки і технологій)

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ВАНТАЖІВ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ

Для перевезень торговельних вантажів на короткі відстані найчастіше використовується вантажний автомобільний транспорт, який забезпечує перевезення товарів від станцій залізниць, зі складів виробничих і сільськогосподарських підприємств на склади оптових підприємств і з цих складів в об'єкти роздрібної та дрібно-роздрібної торговельної мережі, для переміщення товарів між магазинами і для виїзної торгівлі.

Основними нормативними документами, які регламентують перевезення вантажів автомобільним транспортом, є Статут автомобільного транспорту [1] і Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом в Україні [2].

В сучасних умовах багато підприємств торгівлі володіють власними засобами автомобільного транспорту і виконують ним перевезення торговельних вантажів. Разом з тим часто для цих перевезень використовується транспорт спеціалізованих автотранспортних підприємств, які належать до категорії транспорту загального користування.

Підприємства торгівлі висувають до рухомого складу автомобільного транспорту специфічні експлуатаційні і технологічні вимоги. Автотранспорт для перевезень товарів народного споживання повинен [1]:

- бути спеціалізованим, тобто:
 - а) відповідати оптимальним умовам перевезень конкретних груп та найменувань товарів;
 - б) забезпечувати механізацію вантажно-розвантажувальних робіт при виконанні транспортно-експедиційних операцій;
- відповідати вимогам розвитку перспективних транспортних систем, зокрема контейнерної транспортної системи;
- бути високоманевровим, мати широкий діапазон вантажопідйомності;
- мати високу прохідність для доставки товарів в умовах торгівлі в сільській місцевості;
- передбачати можливість збільшення габаритів кузова та пристосованість їх для багатоярусного укладання товарів з метою ефективного використання вантажопідйомності транспортних засобів.

Ці підприємства виконують централізовані перевезення вантажів, забезпечують транспортно-експедиційне обслуговування вантажовідправників і вантажоодержувачів, здійснюють прямі, змішані залізнично-автомобільні та водно-автомобільні перевезення вантажів. Для перевезень торговельних вантажів підприємствами транспорту загального користування необхідно додержувати заведеного порядку їх планування та організації, який базується на укладанні між перевізниками та замовниками (вантажовідправниками або вантажоодержувачами) договорів про перевезення вантажів автомобільним транспортом. Ці договори є основною формою організаційно-правових документів з планування та організації перевезень.

Автомобільним транспортом здійснюються перевезення, які класифікуються за:

- належністю транспорту (транспорт загального користування, відомчий транспорт, власний транспорт підприємницьких організацій та формувань);
- відстанню перевезень (приміські, міжміські, міжнародні);
- способами організації і виконання перевезень (централізовані, децентралізовані, прямі, змішані, комбіновані, контейнерні, пакетні);
- тривалістю перевезення (постійні, сезонні, тимчасові);
- видами вантажів (за видами продукції або видами тари);
- розмірами парти вантажів (масові, партійні, дрібно-партійні).

На перевезення вантажів автотранспортом замовник надає перевізнику за наявності договору заявку (на день, тиждень, декаду, місяць) встановленої форми. Заявка подається перевізнику в строк, визначений договором, телефонограмою, телетайпом, телеграфом, телексом, іншим фіксованим способом [2]. У цьому разі в заявці мають бути необхідні відомості, які характеризують найменування та кількість вантажу, адреси завантаження та розвантаження, відстані перевезення та вид упаковки. Перевезення торговельних вантажів можуть здійснюватися також за разовим договором.

Основними етапами технологічного процесу перевезення вантажів автомобільним транспортом є: приймання вантажу до перевезення; маркування і пломбування вантажу; завантаження автомобіля; оформлення документації; здійснення процесу перевезення і доставки вантажу одержувачеві; розвантаження автомобіля; приймання вантажу одержувачем; проведення розрахунків за перевезення вантажу.

Список використаних джерел:

1. *Босняк М. Г.* Вантажні автомобільні перевезення : навч. посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 408 с.
2. *Крук В. В., Гудзь В. З., Навроцька Т. Д.* Організація автомобільних перевезень. Курс лекцій для студентів всіх форм навчання за спеціальністю 274 «Автомобільний транспорт». Тернопіль : ТНТУП, 2016. 132 с.

Курбатов Д. В., студент
Українського державного університету науки і технологій
(науковий керівник – Логвінова Н. О., к.т.н., доц.,
доцент кафедри управління експлуатаційною роботою
Українського державного університету науки і технологій)

СФЕРИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ АВТОМОБІЛЬНОГО І ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ПІД ЧАС ПЕРЕВЕЗЕНЬ ПАКЕТОВАНИХ ВАНТАЖІВ

У дослідженнях встановлено закономірності зміни частки обсягу перевезень на автомобільному транспорті у загальному обсязі магістральних вантажних перевезень залежно від технологічних та економічних параметрів перевізного процесу для пакетованих вантажів, що потребують дотримання температурного режиму. Оцінено значущість факторів, що впливають на вибір автомобільного і залізничного видів транспорту при магістральних перевезеннях вантажів, за допомогою експертного методу.

Найбільш значущим виявився критерій витрат на перевезення. Значущими також є такі критерії: обсяг вантажу, час перевезення, відстань перевезення, ступінь схоронності вантажу та своєчасність перевезення.

Дослідженнями встановлено закономірності зміни рівноцінної відстані перевезень пакетованих вантажів, що потребують дотримання температурного режиму. Визначено окремі групи досліджень:

- 1) за територіальною ознакою – міжміські та міжнародні перевезення;
- 2) за інфраструктурним складником – наявність або відсутність під'їзних залізничних колій у вантажоодержувача.

Для моделювання було встановлено значення факторів шляхом опитування експертів та оброблення статистичних даних щодо роботи міжнародного підприємства, яке використовує автомобільний і залізничний транспорт для перевезення готової продукції у однакових напрямках. Під час експерименту було проаналізовано відстані перевезень вантажів автомобільним і залізничним транспортом [1].

Аналіз методів визначення сфер раціонального використання автомобільного і залізничного видів транспорту засвідчив, що в них критеріями вважаються витрати окремих учасників транспортного процесу, витрати системи або прибуток вантажовласника. Крім того, не повною мірою враховано вплив технологічних і економічних параметрів транспортного процесу на розподіл перевезень між видами транспорту [2].

Зміна частки обсягу перевезень на автомобільному транспорті у загальному обсязі магістральних вантажних перевезень з достатньою точністю описуються лінійними регресійними рівняннями, у яких як змінні використовуються технологічні та економічні параметри транспортного процесу за одну їздку: витрати на перевезення 1 т вантажу залізничним і автомобільним транспортом; час на перевезення залізничним і автомобільним транспортом; частка фактично перевезеного вантажу залізничним і автомобільним транспортом; частка вчасно перевезеного вантажу залізничним і автомобільним транспортом.

Для визначення сфер раціонального використання автомобільного і залізничного видів транспорту доцільно використовувати критерій економічного прибутку логістичної системи, що дає змогу врахувати неявні витрати логістичної системи, які впливають на ухвалення рішення щодо вибору виду транспорту. Сфери раціонального використання доцільно визначати за допомогою показника рівноцінної відстані, за якої ефективність використання автомобільного і залізничного транспорту щодо критеріїв економічного прибутку логістичної системи однакова.

Виявлено [3], що зміна рівноцінної відстані перевезення вантажів автомобільним і залізничним видами транспорту з достатньою точністю описуються лінійними регресійними рівняннями, у яких як змінні використовуються такі показники: ступінь схоронності вантажу; обсяг перевезень; тариф на транспортування; час на формування замовлення під час транспортування; вартість 1 т вантажу; час транспортування і час очікування і простою під навантаженням на ділянці від вантажної залізничної станції до вантажоодержувача; відстань перевезення вантажу по Україні у разі здійснення міжнародних перевезень.

Список використаних джерел:

1. Давідіч Ю. О., Ольхова М. В., Куш Є. І. Логістичний підхід щодо визначення раціональних сфер використання різних видів транспорту. *Восточноевропейский журнал передовых технологий*. 2010. № 5/3 (47). С. 41–43.

2. Ольхова М. В. Дослідження закономірностей зміни обсягу магістральних вантажних перевезень. *Восточноевропейский журнал передовых технологий*. 2012. № 3/11 (57). С. 70–72.

3. Давідіч Ю. О., Ольхова М. В., Понкратов Д. П., Соломатіна К. В. Дослідження розподілу видів вантажів між автомобільним і залізничним видами транспорт. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Збірник наукових праць. Тематичний випуск: *Нові рішення в сучасних технологіях*. 2011. № 2. С. 75–79.

Пайос А. А., студент

Українського державного університету науки і технологій

(науковий керівник – Папахов О. Ю., к.т.н., доц.,

доцент кафедри управління експлуатаційною роботою

Українського державного університету науки і технологій)

СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВІДПРАВЛЕННЯ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Металургійна промисловість є найважливішим компонентом світової економіки, в ній виробляється майже половина всієї продукції промисловості та більше ніж половина всіх товарів, які експортуються у світі. За оцінками спеціалістів, на метали припадає понад 90% конструкційних матеріалів, а в промислово розвинутих країнах вироби з металів складають 2/3 продуктової структури ВВП. Україна знаходиться

на 7-му місці серед світових виробників металопродукції, при цьому її частка у світовому виробництві стабільно збільшується.

Металопрокат – продукція, яку отримують на прокатних станах шляхом гарячої, теплої або холодної прокатки [1].

Прокат поділяють на такі види, які визначають технологію формування та відправлення вантажних місць [2]:

- сортовий: заготівлі, катанка, квадрат, круг, смуга, фасонний (балки, кутники, швелери, рейки, профіль), арматура;
- листовий: гарячекатаний та холоднокатаний (товстолистовий, тонколистовий); лист, смуга, жерсть;
- труби: електрозварювальні, безшовні, профільні, спеціального призначення.

Складність технологічних процесів обумовлюється не лише широким сортаментом прокату, а також процесом підготовки металу, оптимізацією сортаменту за марками, розмірами й обсягами партії металу, що прокатується. У прокатних цехах велику увагу приділяють організації обробки, зберігання, контролю й відвантаження готової продукції [3].

На ділянці приймання готової продукції прокатного цеху ПАТ «Запоріжсталь» виконується відвантаження металопрокату як залізничним, так й автомобільним транспортом.

Склади металопрокату розміщуються в останньому прольоті цеху, ширина якого значно перевищує його довжину. Кожен проліт обладнається мостовими кранами, вагами, ножицями. Місткість фронту навантаження складає 3–9 вагонів, що не дозволяє організувати завантаження маршрутного поїзда встановленої маси за одну подачу [4]. На складах готової продукції прокатних цехів виробництва оглядаються, вилучається бракована продукція, впаковуються та відвантажуються на відкритий рухомий склад.

Технічні умови розміщення та кріплення металопродукції у рухомому складі є другим важливим фактором, що обумовлює транспортно-складські процеси. Загальна маса вантажу та засобів кріплення у вагоні не повинна перевищувати його трафаретної вантажопідйомності, а навантаження від вісі вагону на рейки не повинна перевищувати величин, що допускаються залізницею.

Процес складування включає ряд операцій, пов'язаних із прийманням, розвантаженням, перевіркою, зважуванням, обліком, укладанням на місця зберігання і т.д. Вибір типу, ємності й компоновання встаткування складів залежить від виду продукції, способу виробництва й продуктивності цеху. Загальні вимоги по складах металу в прокатних цехах обумовлені необхідністю в забезпеченні нормального технологічного процесу виробництва й виконанні норм безпеки.

Для видачі продукції зі складу готового прокату застосовують залізничний і автомобільний транспорт. Переміщення й навантаження металу на складі повинні проводитися за допомогою електромагнітних кранів, механізованих або автоматизованих вантажозахватних пристроїв, без застосування ручної праці.

В умовах специфіки металургійного виробництва вантажопідйомні крани є складовою частиною технологічного процесу виробництва й багато в чому визначають обсяг випуску й рівень якості металопродукції. Подальший розвиток металургійної промисловості висуває нові вимоги до конструкцій металургійних кранів: їх надійності, продуктивності, вантажопідйомності, механізації й автоматизації управління.

Список використаних джерел:

1. Маслак А. В. Особенности функционирования промышленного железнодорожного транспорта в условиях роста динамики производственного процесса // Вісник Приазов. держ. техн. ун-ту : зб. наук. праць / ПДТУ. Маріуполь, 2013. Вип. 9. Ч. 1. С. 94–98.

2. Маслак Г. В. Підвищення ефективності взаємодії виробництва і транспорту при відвантаженні готової продукції металургійних підприємств: дис. кандидата техн. наук: 05.22.12. Маріуполь, 2009. 162 с.

3. Маслак Г. В. Загальна модель вантажно-транспортного процесу логістичного ланцюга відвантаження продукції металургійних підприємств. *Університетська наука-2011*: в 3 т. : тез. докл. междунар. науч.-техн. конф. (Маріуполь, 17–19 мая 2011 г.) / ПДТУ. Маріуполь, 2011. Т. 3. С. 110–111.

4. Маслак Г. В. Принципи побудови логістичної системи відвантаження готової продукції в умовах кризи та управління ризиком на залізничному транспорті // Університетська наука. 2019 : тези доп. Міжнар. науково-техн. конф. (Маріуполь, 16–17 травня 2019 р.) : в 4 т. / ДВНЗ «ПДТУ». Маріуполь, 2019. Т. 3. С. 14–15.

Саприга М. О., студент

Українського державного університету науки і технологій

(науковий керівник – Логвінова Н. О., к.т.н., доц.,

доцент кафедри управління експлуатаційною роботою

Українського державного університету науки і технологій)

ОЦІНКА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ В ОПЕРАТИВНОМУ ПЛАНУВАННІ МІСЦЕВОЇ РОБОТИ ЗАЛІЗНИЧНИХ ДІЛЬНИЦЬ

Ефективність транспортної діяльності залежить від адаптації технології транспорту до потреб транспортного ринку, умов організації перевезень, використовуваних і впроваджуваних інновацій.

Планування перевізного процесу є складною та наукомісткою складовою транспортної діяльності. Якісне вирішення завдань планування ґрунтується на моделях, що дозволяють своєчасно та достовірно прогнозувати поведінку транспортних об'єктів, зменшуючи ентропію у системі управління. За рахунок цього досягається зниження технологічних ризиків, забезпечується раціональне використання виробничих ресурсів, покращуються кількісні та якісні показники.

Інформаційні технології, що застосовуються на залізничному транспорті, створили віртуальне середовище, що динамічно і адекватно відображає перевізний процес. Їх наявність дозволяє розробляти та реалізовувати високоточні алгоритми прогнозування перевізного процесу, включаючи моделі реального часу [1].

Місцева робота розглядається переважно на лінійному рівні управління – на залізничних станціях, ділянках та у вузлах, які є умовно самостійними об'єктами, що дозволяють у їх сукупності розглядати довільний залізничний полігон. Місцева робота залізниці є важливою складовою транспортної діяльності, що забезпечує початково-кінцеву фазу перевезення вантажів. Для неї характерні операції, параметри яких залежать від чималої кількості учасників логістичного ланцюга. Якість місцевої роботи впливає на процеси накопичення та формування поїздів, які у свою чергу визначають основні параметри експлуатаційної роботи станцій та вузлів, ділянок, дирекцій залізниці, залізниці загалом [2].

Задачі, що вирішуються в процесі організації місцевої роботи, характеризуються багатофакторністю і взаємною різноспрямованістю критеріїв, що обумовлює труднощі їх формалізації. З огляду на це оперативне планування місцевої роботи у характерній для цієї діяльності складній виробничій обстановці потребує вдосконалення наукових підходів та методичної бази, розробки та впровадження на їх основі організаційних, технологічних та інформаційних рішень.

На стадії оперативного управління місцевою роботою ресурси оптимізуються та розподіляються на етапі оперативного планування. Якість системи оперативного планування визначається рівнем адекватності параметрів планової моделі фактичним результатам експлуатаційної роботи за умови, що планова модель відповідає заданим критеріям оптимальності. Якість вихідної інформації (її змістовність, доступність, достатність, актуальність, своєчасність, достовірність, точність, стійкість) визначається методичним забезпеченням та надійністю функціонування системи планування.

Якість технології оперативного планування багато чому визначається здатністю її математичного забезпечення використовувати змістовний потенціал вихідної інформації [3].

З урахуванням структурної складності об'єкта дослідження, впливу з його функціонування безлічі чинників, зокрема випадкових, з урахуванням вихідної інформації може бути однозначно зумовлено розвиток перевізного процесу.

Запропонована методика оцінки технологічних ризиків відповідає сучасним вимогам менеджменту та може бути впроваджена як методична основа в систему оперативного планування місцевої роботи залізничних ділянок та вузлів. Розроблена методика має високий потенціал адаптації і можливо використання при вирішенні широкого спектра завдань у галузі планування транспортних процесів.

Список використаних джерел:

1. Долгополов П. В., Петрушов В. В. Удосконалення управління потоками у транспортному вузлі за допомогою апарату нечітких нейронних мереж // Східноєвропейський журнал передових технологій. Харків, 2009. Вип. 1. С. 40–42.

2. Терещенко О. А. Оперативное планирование местной работы железнодорожных участков и узлов с использованием динамической модели перевозочного процесса // Транспортні системи та технології перевезень : збірник наукових праць ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна. 2016. №12. С. 80–89.

3. Терещенко О. А. Моделирование процессов накопления вагонов для решения задач оперативного планирования в условиях неопределенности исходной информации // Наука та прогрес транспорту. Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту. 2017. № 3 (69). С. 45–55.

Шмат І. С., студент

Українського державного університету науки і технологій
(науковий керівник – Папахов О. Ю., к.т.н., доц.,
доцент кафедри управління експлуатаційною роботою
Українського державного університету науки і технологій)

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ДОСТАВКИ ПРОДУКЦІЇ З МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМБІНАТУ ДО ВИРОБНИКІВ МЕТАЛОКОНСТРУКЦІЙ

Основою ритмічної та стабільної роботи будь-якого підприємства є ефективна система планування. З огляду на широко застосовуваний логістичний підхід до організації руху вантажопотоків, цікавою є задача планування організації постачань на підприємство сировини та матеріалів для виробництва з урахуванням можливості відправлення готової продукції у зворотному напрямку.

У такому випадку більш раціонально використовуються ресурси: є можливість добору автотранспорту відповідної місткості щодо партії вантажу; є можливість підвищити коефіцієнт використання вантажопідйомності автомобіля; є можливість розробки раціональних маршрутів руху – маятникових із завантаженим зворотним пробігом або кільцевих із мінімальними холостими пробігами.

Для вирішення такої задачі необхідно реалізувати наступні етапи планування: проаналізувати замовлення на поставку готової продукції підприємства в контексті термінів доставки та географічного розташування споживача (якомога ближче до пункту навантаження сировини або матеріалів для власного виробництва); обрати варіанти

використання автомобільного рухомого складу за найбільш ефективним використанням вантажопідйомності; з огляду на наявні запаси сировини (матеріалів), визначити необхідний обсяг постачань; розробити раціональні маршрути руху, здійснити остаточний вибір рухомого складу для перевезень.

Метали і металеві вироби, що перевозяться автомобільним транспортом, підрозділяються на такі групи [2]: нормальні за вагою і габаритами; довгомірні, довжиною понад 8 м; великовагові, вагою одного місця понад 3 т.

Для перевезення нормальних за вагою і габаритами металів і металовиробів застосовуються автомобілі (автопоїзди) з бортовою платформою; для перевезення металу довжиною до 8 метрів – тягачі з напівпричепами і металовози; для перевезення довгомірних металів – автомобілі з причепами-розпусками; для перевезення важковагових листів – тягачі з напівпричепами і причепами-ваговозами [1, 3].

Вихідними даними для розробки графіка руху можна вважати: схему маршрутів, відстань та час руху між вантажними пунктами та гаражем, довжина завантажених, холостих та нульових пробігів, час транспортних машин в наряді (або на маршруті), простій рухомого складу під навантаженням та розвантаженням, середню технічну швидкість, тривалість перерв для приймання їжі та відпочинку, а також для перезміни водіїв [1, 2].

Графік роботи транспортних засобів повинен враховувати експлуатаційні швидкості на окремих відрізках маршруту, кількість працюючих одиниць рухомого складу, технологічні норми часу на навантаження, розвантаження, прийом та здачу вантажу, перерви на перезміну та відпочинок та інші норми часу; забезпечувати узгоджену роботу різних підрозділів [1].

Стрічкові графіки розробляються та показуються в масштабі часу та показують загальні витрати часу знаходження автотранспорту на кожному вантажному пункті, включаючи навантажувально-розвантажувальні операції (а інколи і час руху на цей вантажний пункт), черговість об'їзду від пункту до пункту, роботу всіх автотранспортних машин, які задіяні на освоєнні перевезень заданого напрямку перевезень [1, 2].

Список використаних джерел:

1. *Гриневич Г. П.* Комплексная механизация и автоматизация погрузочно-разгрузочных работ на железнодорожном транспорте. Москва: Транспорт, 1981. 343 с.
2. *Бабушкін Г. Ф.* Технологія та організація транспортно-складських робіт на промисловому транспорті. Київ: ІСДО, 199. 190 с.
3. *Лащенко О. А., Кузькін О. Ф.* Методи і моделі оптимізації транспортних процесів і систем. Запоріжжя: ЗНТУ, 2007.

Слишик Т. О., студентка Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Сохацький А. В., д.т.н., проф.,
професор кафедри транспортних технологій та міжнародної логістики
Університету митної справи та фінансів)

MAGLEV – ТРАНСПОРТ, ЗДАТНИЙ ЗМІНИТИ СВІТ

Потяги на магнітній подушці – найшвидший вид наземного громадського транспорту. Хоча в експлуатацію поки що введено тільки три невеликих транспортних інфраструктур, дослідження і випробування прототипів ряду Maglev потягів проходять в різних країнах.

В основі технології магнітного підвісу лежать три основні підсистеми: левітація, стабілізація та прискорення. У той же час на даний момент існує дві основні технології магнітного підвісу та одна експериментальна, доведена лише на теоретично.

Потяги, побудовані на базі технології електромагнітного підвісу (EMS) для левітації використовують електромагнітне поле, сила якого змінюється за часом. Тут застосовується Т-подібне рейкове полотно, виконане з провідника, але поїзд замість колісних пар використовує систему електромагнітів – опорних та напрямних, які розташовані паралельно до феромагнітних статорів. Головний недолік технології EMS – відстань між опорним магнітом та статором, яка становить 15 міліметрів і має контролюватись та коригуватись спеціальними автоматизованими системами в залежності від безлічі факторів.

У разі застосування технології електродинамічного підвісу (EDS) левітація здійснюється при взаємодії магнітного поля в полотні та поля, яке створюється надпровідними магнітами на борту складу. На відміну від технології EMS, в якій застосовані звичайні електромагніти та котушки проводять електрику тільки в той момент, коли подається живлення, надпровідні електромагніти можуть проводити електрику навіть після того, як джерело живлення було відключено, наприклад, у разі відключення електроенергії. Головною перевагою системи EDS є висока стабільність. Щоправда, без недоліків тут також не обійшлося – достатня для левітації складу сила виникає лише на високих швидкостях. Тому поїзд на системі EDS і вся довжина полотна повинні бути оснащені колесами, які зможуть забезпечувати рух при низьких швидкостях (до 100 км/год).

Третьою, найближчою до реалізації технологією, що існує тільки на папері, є варіант EDS з постійними магнітами Inductrack, для активації яких не потрібна енергія. Донедавна вважали, що постійні магніти не мають достатньої для левітації поїзда силою. Однак цю проблему вдалося вирішити шляхом розміщення магнітів у так званій масив Хальбаха. Магніти розташовані таким чином, що магнітне поле виникає над масивом, а не під ним, і здатні підтримувати левітацію поїзда на дуже низьких швидкостях – близько 5 км/год. Щоправда, вартість таких масивів із постійних магнітів дуже висока, тому поки що й не існує жодного подібного комерційного проєкту.

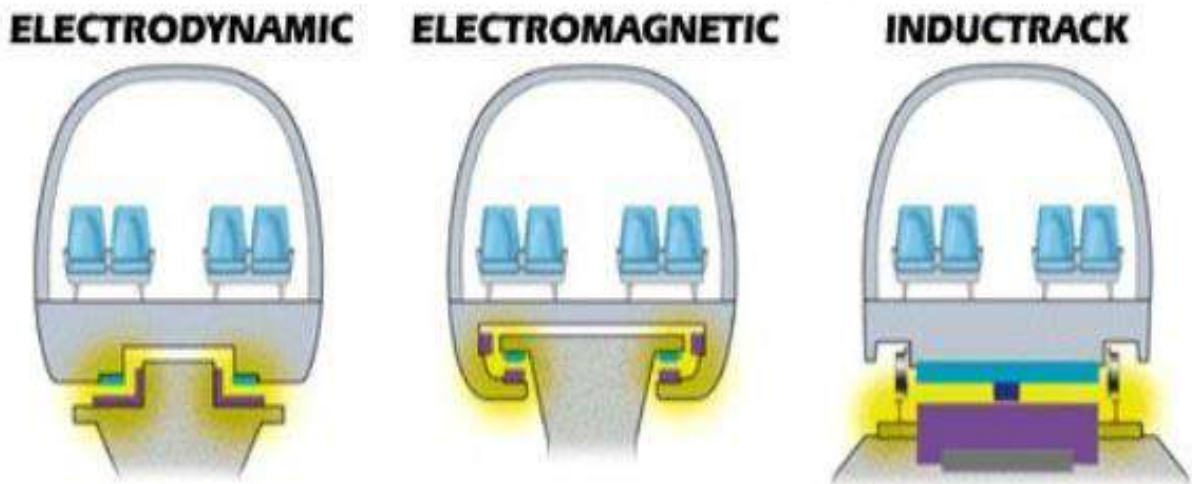


Рис. 1. Різновиди левітаційних технологій [1]

На даний момент майбутнє поїздів на магнітній підвісці виглядає не досить зрозумілим, більшою мірою через надмірну дорожнечу подібних проектів і тривалий період окупності. У той же час, багато країн продовжують інвестувати величезні кошти в проекти зі створення високошвидкісних залізничних магістралей (ВСМ). Нещодавно в Японії було відновлено швидкісні випробування поїзда на магнітній подушці Maglev L0, який увійде в експлуатацію до 2027 року. Японський уряд також сподівається зацікавити власними поїздами на магнітній подушці США. Нещодавно представники компанії The Northeast Maglev, які планують з'єднати за допомогою залізничної лінії на магнітному підвісі Вашингтон та Нью-Йорк, здійснили офіційний візит до Японії. Можливо, поїзди на магнітній підвісці отримають більшого поширення в країнах з менш ефективною мережею ВСМ. Наприклад, у США та Великій Британії, але їх вартість, як і раніше, залишиться високою.

Є ще один сценарій розвитку подій. Як відомо, одним із шляхів збільшення ефективності поїздів на магнітній подушці є застосування надпровідників, які при охолодженні до близьких до абсолютного нуля температур повністю втрачають електричний опір. Однак тримати величезні магніти в баках з надзвичайно холодними рідинами дуже дорого, тому що щоб утримувати потрібну температуру, потрібні величезні холодильники, що ще більше підвищує вартість. Але ніхто не виключає ймовірності, що в найближчому майбутньому світила фізики вдасться створити недорогу речовину, яка зберегає надпровідні властивості навіть за кімнатної температури. При досягненні надпровідності при високих температурах потужні магнітні поля, здатні утримувати на вазі машини і поїзди, стануть настільки доступними, що навіть автомобілі, що літають, виявляться економічно вигідними. Тож, чекаємо на новини з лабораторій [2].

Список використаних джерел:

1. Інтернет джерело. URL: <https://thecosmostba.weebly.com/magnetic-levitation.html> (дата звернення: 27.09.2022).

2. *Скрипин В.* Поезда на магнитной подушке. URL: <https://itc.ua/articles/poezda-na-magnitnoy-podushke-transport-sposobnyiy-izmenit-mir> (дата звернення: 27.09.2022).

Пінчук А. В., студент Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Ульяновська Ю. В., к.т.н., доц., доцент кафедри комп'ютерних наук та інженерії програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА НЕФУНКЦІОНАЛЬНІ ВИМОГИ ДО РОЗРОБКИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЇХ РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ

Процесом розробки програмного забезпечення називають сукупність ряду послідовних дій, спрямованих на розробку програмного забезпечення (ПЗ). Існує кілька моделей такого процесу, кожна з яких описує свій підхід до процесу розробки програмного забезпечення. Вибір певної моделі здійснюється відповідно до обраної методології розробки програмного забезпечення. На сьогодні існують каскадна (водоспадна), ітераційна та спіральна. Каскадна модель розбиває проект на декілька послідовних етапів. Ітераційна та спіральна моделі пропонують ітераційний підхід до створення програмного забезпечення.

Незалежно від вибору моделі процесу розробки програмного забезпечення, обов'язково мають бути вимоги до програмного забезпечення. Саме за допомогою вимог визначається якість програмного забезпечення на ранніх етапах процесу розробки та існує можливість управління його якістю. Розрізняють два основних типи вимог: функціональні і нефункціональні. Функціональні вимоги описують внутрішню роботу програмного забезпечення, його поведінку: калькулювання даних, маніпулювання даними, опрацювання даних та інші специфічні функції які повинна виконувати система [1].

Нефункціональні вимоги описують, як має працювати програмне забезпечення, у яких умовах або з якими обмеженнями та які властивості або характеристик воно повинне мати в цілому незалежно від наявних функцій. Також ці вимоги задають критерії для оцінки якості роботи програмного забезпечення [1].

Серед основних проблем, пов'язаних з вимогами, можна виділити наступні: бізнес-цілі, концепція та межі проекту ніколи чітко не визначалися і тому неможливо сформулювати адекватні вимоги до ПЗ; недостатня деталізація вимог в результаті якої розробники часто стикаються з багатозначністю та відсутністю потрібної інформації; всі вимоги зводяться до функціональних без урахування критеріїв якості програмного забезпечення, що негативно впливає на архітектуру проекту; замовники проекту вважають всі вимоги критично важливими і ніколи не розбивають їх за пріоритетами; наприкінці проекту специфікацію було виконано, але бізнес-завдання не були виконані і замовник не задоволений, оскільки поставлені вимоги до проекту не вирішували бізнес-завдання для замовника.

У зв'язку з вищеназваними проблемами виникає потреба у переробці вже існуючих частин програмного продукту, на що, згідно з дослідженнями, витрачається від 30 до 50% загального бюджету розробки [2]. Неякісно протестована система може принести до 70% збитків компанії, при цьому ризики значно зростають на завершальних етапах розробки та на стадіях впровадження та супроводу [3].

В Україні, як приклад невдалої розробки програмного забезпечення, що призвело до значних переробок продукту можна назвати додаток від Альфа-банку Sense SuperApp. Після виходу даного додатку 20 листопада 2020 та анонсування Альфа-банку про перехід на цей додаток, його рейтинг в Google Play був 2 з 5. Проблема виявилась в тому, що банк вирішив зробити повністю новий додаток ніяк не пов'язаний з попереднім і врахував лише критично необхідний функціонал для проведення транзакцій і вирішив пропустити етап тестування багів не пов'язаних з основним функціоналом і перекласти це на користувачів. Єдиним значним плюсом було те, що банк не закрив одразу свій старий стабільний додаток. Сьогодні, через два роки після виходу додатку після безлічі переробок рейтинг в Google Play приблизився до 4.3 з 5. Якби було завчасно проведено тестування до виходу додатку на ринок та було проведено тестування з користувачами поза межами команди проекту банку, рейтинг додатку міг одразу бути 4 з 5.

На наш погляд усунення проблем якості програмного забезпечення, пов'язаних з вимогами, можуть бути наступні: 1) чітке визначення бізнес-завдань та вимог від замовника або користувачів; 2) розуміння критеріїв оцінки якості програмного забезпечення; 3) визначення усіх можливих обмежень в межах яких має працювати програмне забезпечення; 4) обговорення процесу внесення змін до вимог. Це дозволить з одного боку адаптувати вимоги до нових реалій у разі необхідності, а з іншого боку, це не дозволить окремим учасникам вносити зміни до вимог за власним бажанням і без узгодження з іншими учасниками; 5) забезпечити процес тестування програмного забезпечення для його відповідності функціональним та нефункціональним вимогам а також визначення що до вирішення бізнес-завдання розробленим програмним забезпеченням.

Список використаних джерел:

1. *Barbara Paech, Allen H. Dutoit, Daniel Kerkow, Antje von Knethen. Functional requirements, non-functional requirements, and architecture should not be separated – A position paper [Electronic resource] / Barbara Paech, Allen H. Dutoit, Daniel Kerkow, Antje von Knethen // Proceedings of the 8th International Working Conference on Requirements Engineering: Foundation for Software Quality (REFSQ'02). Electronic data. [Essen, Universität Duisburg-Essen, 2002]. Mode of access: World Wide Web: <http://se.ifi.uni-heidelberg.de/fileadmin/pdf/publications/REFSQ02.pdf>. Title from the screen.*

2. *Леффингуелл Д., Уидриг Д. Принципы работы с требованиями к программному обеспечению. Москва: Вильямс, 2002. 448 с.*

3. *Вигерс К. Разработка требований к программному обеспечению. Москва: Издательско-торговый дом «Русская Редакция», 2004. 576 с.*

Гребенюк М. А., Журавель А. В., студенти
Українського державного університету науки і технологій
(науковий керівник – Журавель І. Л., к.т.н., доц.,
доцент кафедри управління експлуатаційною роботою
Українського державного університету науки і технологій)

ВПЛИВ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ПОРТОВИХ ВАНТАЖНИХ СТАНЦІЙ НА ПОКАЗНИКИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Портові вантажні станції мережі залізниць є складними техніко-технологічними системами, тому проблема їх ефективного функціонування за умови раціонального застосування наявних технічних засобів є безумовно актуальною. В умовах військової агресії це питання ще більше загострилось: роботу багатьох портових станцій країни заблоковано. Враховуючи те, що робота транспортної галузі є стратегічною задачею, комплексна оцінка параметрів транспортних підприємств і, зокрема, портових станцій мережі є необхідною для більш ефективного використання їх наявного потенціалу [1]. Таким чином, актуальним є обґрунтування доцільних техніко-технологічних параметрів портових станцій у взаємодії з морськими або річковими портами як умова безперервності технологічного процесу елементів ланцюгів мульти-модального перевезення вантажів і зменшення експлуатаційних витрат.

Портові вантажні станції забезпечують взаємодію портів і залізничного транспорту, причому тенденція пріоритетності саме залізниць в обслуговуванні портів переважає в багатьох країнах (наприклад, станом на 2015 р. в Україні 67 % усіх вантажів, що перероблювалися морськими портами, були доставлені до них саме залізничним транспортом [2], наразі цей показник збільшився до 75 % [3]).

Суттєві зміни в умовах функціонування портових вантажних станцій України за роки незалежності суттєво вплинули на ступінь використання їх технічного оснащення. Зокрема, це розвиток ринку приватних операторів рухомого складу та експедиторських компаній, розвиток стивідорної діяльності в портах, які інтенсивно розбудовують свою інфраструктуру, значна зміна структури вантажопотоків через морські та річкові порти, які переорієнтувались з імпорту на експорт, і суттєва диференціація вагонного парку за різними ознаками тощо [3, 4]. Як наслідок, обсяги та характер переробки на портових вантажних станціях зросли (в першу чергу, за рахунок значного збільшення обсягів маневрової роботи). Наявність суттєвої диспропорції між пропускною спроможністю залізничної інфраструктури наявній переробній спроможності морських портів призводить до значного зростання тривалості знаходження вагонів на портових станціях (на більшості в діапазоні 200–400 %), відповідного збільшення затримок вагонопотоків на підходах і проблеми «кинутих поїздів» [3, 4], що в свою чергу зменшує швидкість просування вагонопотоків в напрямку портів і викликає збільшення обігу вагонів.

Технічні параметри портових станцій пов'язані з їх конструкцією та технічним оснащенням, а технологічні залежать від технічних і включають порядок взаємодії станції та порту, тривалості операцій усіх типів, наявність обмежень, черговість обслуговування вантажних фронтів тощо. Таким чином, портову вантажну станцію можна розглядати як систему у вигляді кортежу [5]:

$$S = \langle M, X_S, X_{\bar{S}}, F \rangle, \quad (1)$$

де M – множина елементів системи, X_S – множина зв'язків між елементами системи (внутрішніх), $X_{\bar{S}}$ – множина зв'язків між елементами системи та зовнішнім середовищем (зовнішніх), F – множина системних функцій.

Деталізація техніко-технологічних параметрів портових станцій і визначення їх взаємозв'язків дозволила виявити для конкретних станцій найбільш впливовіші на основні показники функціонування (зокрема, значну зайнятість маневрових локомотивів, що викликає збільшення непродуктивних простоїв на станції). Виявлено схожість в цілому, але й відмінності в структурі техніко-технологічних параметрів портових вантажних станцій, які обслуговують морські та річкові порти. Найбільш доцільним методом для визначення впливу окремого параметра чи групи взаємопов'язаних параметрів на показники роботи станції є імітаційне моделювання [6]. Таким чином, за рахунок вдосконалення техніко-технологічних параметрів портових вантажних станцій можливо забезпечити підвищення ефективності їх функціонування.

Список використаних джерел:

1. Лучникова Т. Міжнародні вантажні перевезення територією України в умовах війни. *Міжнародний науково-практичний журнал «Товари і ринки», секція «Логістика та управління ланцюгами поставок»*. 2022. № 3 (43). С. 37–46. DOI: 10.31617/2.2022(43)03.

2. Козаченко Д. М., Березовий М. І., Верлан А. І. Розвиток припортової залізничної інфраструктури за рахунок державно-приватного партнерства. *Збірник наукових праць Українського державного університету залізничного транспорту*. Харків. 2015. Вип. 156. С. 1–9.

3. Чернова О. О., Вернигора Р. В., Огороков А. М., Киман А. М. Аналіз техніко-технологічних параметрів припортових залізничних станцій України *Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна «Транспортні системи та технології перевезень»*. 2021. Вип. 22. С. 36–47.

4. Журавель І. Л. Підвищення ефективності роботи вантажних станцій за рахунок удосконалення їх колійного розвитку: дис. ... к.т.н.: 05.22.20 «Експлуатація та ремонт засобів транспорту»; Дніпропетровський нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. Дніпропетровськ, 2015. 257 с.

5. Дивак М. П. Методичний посібник з дисципліни «Системний аналіз». Тернопіль, 2004. 136 с.

6. Бобровский В. И., Вернигора Р. В., Малашкин В. В. Количественная оценка технико-технологических параметров железнодорожных станций на основе эргатических моделей. *Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна*. 2007. № 16. С.°50–57.

Дмитрієва А. О., студентка

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Костенко В. В., старший викладач

кафедри комп'ютерних наук та інженерії програмного забезпечення

Університету митної справи та фінансів)

ВИКОРИСТАННЯ СЕРІАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОГРАМ НА ПЛАТФОРМІ .NET

Продуктивність програміста завжди була і буде головною цінністю платформи .Net. Існує безліч прикладів налаштування процедури збору сміття, розпаралелювання циклів та рекурсивних алгоритмів та оптимізації алгоритмів для зниження накладних витрат під час виконання [1].

Ще однією важливою особливістю є суворий контроль типів (якому тепер підпорядковані і узагальнені типи (Generics)), що дозволяє виявляти наміри програміста і знаходити багато поширених помилок ще до запуску програми. Він також забезпечує суворе дотримання контрактів між програмними компонентами, що дуже важливо для бібліотек класів та великих проектів.

Але для деяких програм оптимізація обчислювальних аспектів дає лише незначний вииграш у продуктивності, тому що вузьким місцем у них є операції введення/виводу, такі як передача даних через мережу або доступ до диска.

Серіалізація (serialization) – це операція перетворення об'єкта у формат, придатний для запису на диск або відправки до мережі. Наприклад, хеш-таблиця може бути серіалізована в масив записів ключ/значення [1].

До складу .NET входить кілька універсальних засобів серіалізації, за допомогою яких можна виконувати серіалізацію та десеріалізацію типів користувача. Далі оцінюватимуться переваги та недоліки кожного з них.

Існує 6 основних засобів серіалізації [1]:

1. System.Xml.Serialization.XmlSerializer:

a) серіалізує текстові та двійкові дані у формат XML;

b) для підвищення ефективності використовує механізм рефлексії (Reflection) тільки один раз, коли генерує код складання серіалізації, для попереднього створення складання серіалізації можна використовувати інструмент sgen.exe;

c) дозволяє налаштувати схему XML.

2. System.Runtime.Serialization.Formatters.Binary.BinaryFormatter:

a) серіалізує у закритий двійковий формат, який розпізнається лише класом BinaryFormatter;

b) використовується механізмом .NET Remoting, але може використовуватись як самостійний інструмент серіалізації;

c) серіалізує загальнодоступні поля.

3. System.Runtime.Serialization.Formatters.Soap.SoapFormatter:

a) своїми можливостями нагадує BinaryFormatter, але серіалізує у формат SOAP XML, більш придатний для обміну даними з іншими системами, але менш компактний;

b) не підтримує узагальнені типи та узагальнені колекції та, відповідно, не рекомендується до використання в останніх версіях NET Framework.

4. System.Runtime.Serialization.DataContractSerializer:

a) серіалізує текстові та двійкові дані у формат XML;

b) використовується механізмом WCF, але може використовуватись як самостійний інструмент серіалізації.

5. System.Runtime.Serialization.NetDataContractSerializer:

a) нагадує DataContractSerializer, але вбудовує у серіалізовані дані інформацію про тип;

b) не вимагає попереднього знання типів об'єктів, що серіалізуються;

c) вимагає доступу до збірок, що містять оголошення типів, що серіалізуються.

6. System.Runtime.Serialization.DataContractJsonSerializer:

a) серіалізує у форматі JSON замість XML.

Об'єкт DataSet – це кеш у пам'яті для зберігання даних, вилучених із бази даних за допомогою DataAdapter. Він містить колекцію об'єктів DataTable, що визначає структуру бази даних та записи з даними, кожна з яких містить колекцію серіалізованих об'єктів. Об'єкти DataSet надзвичайно складні, займають великі обсяги пам'яті та потребують значних обчислювальних витрат на серіалізацію. Однак багато додатків передають їх між своїми рівнями.

Існує кілька порад, які допоможуть зменшити накладні витрати, пов'язані із серіалізацією [1]:

- Слід серіалізувати лише об'єкти DataTables, які дійсно необхідні.

- Замість імен стовпців слід використовувати короткі псевдоніми (за допомогою ключового слова As), щоб зменшити обсяг серіалізованих даних.

Серіалізація дозволяє зберігати стан об'єкта в потоці. Об'єкт зберігає всі необхідні властивості так, щоб під час завантаження їх із потоку можна було відновити працездатність об'єкта. Зберігши стан об'єкта, можна відновити його при повторному запуску програми. Можна передавати стан об'єктів по мережі, щоб відновлювати на іншому комп'ютері. Це може стати в нагоді при розподілених розрахунках, коли об'єкт зберігає дані для розрахунку, і необхідно їх передати на інший комп'ютер за допомогою серіалізації [2].

Класичним сховищем властивостей об'єкта є файл. Так, можна зберегти у файлі всі властивості самостійно і потім відновити їх за допомогою класів, але серіалізація реалізується набагато простіше і може заощадити дорогоцінний час.

Список використаних джерел:

1. *Голдштейн З.* Оптимізація приложень на платформе. NET: пер. с англ. / З. Голдштейн, Д. Зурбалева, И. Флатов. М. : ДМК Прес, 2017. 524 с.
2. *Фленов М. Е.* Библия С#: 4-е изд., перераб. и доп. СПб.: БХВ, 2019. 512 с.

Синюшкіна М. Д., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Клим В. Ю., к.т.н.,
доцент кафедри кібербезпеки та інформаційних технологій
Університету митної справи та фінансів)

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМНОГО ШРИФТУ ЯК ПРОПРИЄТАРНИХ СООКІЄ ТА ЯК СПОСІБ “МІТКИ” ДЕВАЙСІВ

Зараз кожна людина, користуючись програмним забезпеченням (ПЗ) мобільних додатків, звертає увагу на спосіб представлення інформації, її відтворення. Шрифти можуть перетворити нудну, буденну рекламну листівку чи презентацію на красивий, привабливий спосіб обміну даними з аудиторією. Обізнаний користувач повинен мати базове уявлення про шрифти (гарнітури), оскільки робота зі шрифтами відбувається щодня. Існують важливі моменти для кінцевого користувача, які слід знати про ризики в безпеці, щоб превентувати проникнення шкідливого ПЗ до пристроїв.

Метою праці є сформулювати перелік попереджень для користувачів про можливу небезпеку та запобігання зараженню вірусами їх девайсів.

Припустимо, замовником перед розробником ПЗ поставлене завдання – як з боку веб-сайту визначити, що користувач має конкретну програму. Одне із можливих вирішень – поставити в систему унікальний шрифт при інсталяції програми, оскільки браузер завжди віддає на запит список системних шрифтів. Сайт перевіряє за допомогою JavaScript, що користувач має певний шрифт, це означає що ПЗ встановлене в системі. Якщо шрифт у системі не виявлений, то сайт пропонує користувачеві завантажити та встановити програму.

Встановлення на комп'ютер користувача пропрієтарного шрифту – один із способів позначення пристрою. Пропрієтарний в даному контексті мається на увазі той, що був створений розробниками конкретного ПЗ. Користувачеві не повідомляється про такий метод “мітки”, тому що йому не належить розбиратися в тонкощах роботи програми.

Створюючи системний шрифт, розробники ПЗ отримують такі переваги [4]:

- метод “мітки” працює навіть у тому випадку, якщо у користувача в системі не підтримуються або заблоковані куки;
- системний шрифт не видаляється за таймером, у нього немає терміну дії, як у cookie;
- системний шрифт не видаляється під час очищення куків з браузера;
- на запис куків потрібно запитати дозвіл згідно із законом ЄС, на встановлення системного шрифту поки що не потрібно; та ін.

Застосування системного шрифту – один із прикладів застосування принципу «безпека через неясність» (security through obscurity) [4].

Зазвичай цей принцип вважається небезпечним і шкідливим, але в окремих випадках все-таки є раціональні підстави вдаватися до таємності. Хоча головна проблема – будь-який сторонній сайт може визначити, яке програмне забезпечення встановлено на вашому комп'ютері.

Шрифти, які пропонуються з «безкоштовним» завантаженням, скоріш за все приведуть до небажаних наслідків. Насправді, багато шрифтів є ліцензованими, а безкоштовна версія – спосіб змусити вас встановити зловмисне ПЗ. Зрештою, шрифт можна використовувати як вектор для атаки спуфінгу. Ще варто звернути увагу на те, якщо знайомий веб-сайт раптом стає нечитабельним, а сповіщення браузера просить завантажити шрифт, щоб виправити цю ситуацію. Скоріш за все, ви бачите підроблене сповіщення браузера [1].

Деякі приклади використання шрифтів за останні роки включають кампанію One Font, спрямовану на користувачів Microsoft 365, ZeroFont, яка маніпулювала розміром шрифту для проведення фішингових кампаній, і «прихований текст», розміщений між літерами, щоб послабити ефективність розпізнавання ПЗ для боротьби зі спамом [2].

У звіті Revenge of the Unix [3] дослідники виклали детальний і технічний погляд на те, як різні тексти були саботовані, і що це може означати для користувача та її пристрою. Гомографічні експлойти, такі як експлоїт Unix, використовуються для зараження пристрою вірусами та зловмисним ПЗ. Використовуючи певний невидимий стандартний символ Unicode, зловмисники можуть обманом змусити користувача відкрити шкідливі файли.

Отже, користувачам з метою запобігання зараження девайсів та втрати даних потрібно ретельно ставитись до вибору ПЗ та системних шрифтів, звертати щільну увагу на підозрілі повідомлення, які надсилаються з боку ПЗ.

Список використаних джерел:

1. Бурячок В. Л., Гулак Г. М., Толубко В. Б. Інформаційний та кіберпростори: проблеми безпеки, методи та засоби боротьби: підручник. Київ: ТОВ «СІК ГРУП Україна». 2015. 449 с.

2. Гур'єв В. І., Мехед Д. Б., Ткач Ю. М., Фірсова І. В. Інформаційна безпека держави: навч. посіб. Ніжин: ФОП Лук'яненко В. В. ТПК «Орхідея». 2018. 166 с.

3. “Revenge of the Unitrix” report-ReasonLabs: веб-сайт. URL: <https://reasonlabs.com/research/revenge-of-the-unitrix> (дата звернення: 17.10.2022).

4. Chapple M. «Security, Privacy and Confidentiality: What’s the Difference?» EdTech Magazine: веб-сайт. URL: <https://edtechmagazine.com/higher/article/2019/10/security-privacy-and-confidentiality-whats-difference> (дата звернення: 17.10.2022).

Хіміч А. О., студент

Українського державного університету науки і технологій
(науковий керівник – Папахов О. Ю., к.т.н., доц.,
доцент кафедри управління експлуатаційною роботою
Українського державного університету науки і технологій)

ЩОДО ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ

Розвиток мультимодальних (комбінованих) перевезень є перспективним напрямом розбудови транспортної системи України, оскільки дозволяє значно збільшити обсяги перевезень її територією за участю національних транспортних компаній, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності країни на світовому ринку транспортних послуг, розвитку мережі існуючих транспортних коридорів, інтеграції транспортної інфраструктури України до світової транспортної системи.

Мультимодальні перевезення вантажів передбачають комбінування різних видів транспорту, які мають узгоджуватись як з наявністю потужностей з транспортування, так й у часі перевезень. Якщо перевезення вантажу здійснюється з перетином кордону держави, використовують поняття «інтермодальне» перевезення.

В Україні найбільш активно використовуються мультимодальні перевезення вантажів з використанням автомобільного, залізничного та морського видів транспорту.

Морський транспорт використовується при здійсненні автомобільно-поромних та залізнично-поромних перевезень. В Україні налагоджені перевезення вантажів через поромні переправи та поромні лінії Іллічівськ–Поті; Іллічівськ–Батумі; Іллічівськ–Варна; Одеса–Стамбул; Іллічівськ–Дериндже. Поромні переправи забезпечують безперевалочне перевезення вантажу в залізничних вагонах або контейнерах до порту призначення, звідки він може доставлятися залізницею до інших міст або країн з

подальшим транспортуванням новими поромними маршрутами. Автомобільна паромна переправа з України до Румунії Орлівка–Ісакча, що проходить Дунаєм, де його ширина всього 800 м.

Рівень контейнеризації імпорту в Україну у 2021 р. становив 12,9 %. Частка контрейлерних перевезень товарів у залізничних вагонах на морському судні склала 0,2 % від загального обсягу імпорту, у вантажних автомобілях на морському судні – 0,4 %. Різниця між показниками експорту та імпорту обумовлена диспропорціями у зовнішній торгівлі товарами, коли імпортується переважно готова продукція з високим ступенем обробки, а експортуються сировинні низькотехнологічні види товарів.

Товарна номенклатура вантажів, що перероблюються у морських і річкових портах України, не сприяє нарощуванню контейнерних і контрейлерних перевезень. У морських і річкових портах здійснюється переробка переважно наливних (18,9 %) та сипких (55,5 %) вантажів (в основному, руди, зерна, вугілля, нафти, нафтопродуктів), частка перероблення вантажів у контейнерах залишається на рівні 4,3 %, на поромах – 2,1 %, у трейлерах і інших шасі – 0,2 %.

Характеризуючи стан і перспективи розвитку в Україні мультимодальних перевезень, слід враховувати, що в Європі останніми роками дві третини міжнародних перевезень вантажів здійснювались у змішаному сполученні. При цьому найбільшого поширення набула технологія перевезень Ро-Ро (roll-on roll-off) завдяки реалізації програми «Морські магістралі» (Motorways of the sea), яка сприяла перерозподілу 20 % вантажопотоків на більш екологічні види транспорту (зокрема водний). Разом з тим, як свідчить аналіз, перешкодою на шляху активізації зазначених перевезень може стати існуюча номенклатура вантажів, що формується в Україні на експорт, серед яких дуже низький відсоток тих, що можуть бути контейнеризовані.

Таким чином, в Україні частка контейнерних та комбінованих перевезень у загальному обсязі експорту та імпорту товарів є незначною; контейнерні та контрейлерні перевезення у внутрішньому сполученні водними шляхами мають випадковий характер і майже не здійснюються; товарна номенклатура вантажів, що перероблюються у морських і річкових портах України, не сприяє нарощуванню контейнерних і контрейлерних перевезень.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України, 2022 Розподіл обсягів експорту – імпорту товарів за видами їх транспортування за 2021 рік. Веб-сайт Держкомстату України від 29.03.2011р. № 73. URL: www.ukrstat.gov.ua

Самойленко К. І., студент
Українського державного університету науки і технологій
(науковий керівник – Папахов О. Ю., к.т.н., доц.,
доцент кафедри управління експлуатаційною роботою
Українського державного університету науки і технологій)

УМОВИ І ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРМОДАЛЬНОГО ПАСАЖИРСЬКОГО СПОЛУЧЕННЯ ЗА УЧАСТЮ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТА АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Застосування інтермодальних перевезень пов'язані з розвитком різних видів транспорту, що входять до єдиної транспортної системи, та обумовлені нерівномірною територіальною роз'єднаністю культурних та виробничих центрів. Більшість пасажирів у своїх пересуваннях вдається до послуг двох та більше видів транспорту.

Пересадки з одного виду транспорту на інший завдають пасажиром безліч незручностей через неузгоджену роботу різних видів транспорту, незручне розташування транспортних мереж одних видів транспорту щодо інших, витрат часу на придбання проїзних документів на різні види транспорту, оформлення багажу тощо.

В останні роки на транспортному ринку загострилася конкуренція між різними видами транспорту, які здійснюють перевезення пасажирів. Один і той же напрямок переміщення пасажиропотоку в межах міста може обслуговуватись метрополітемом, трамваями, автобусами, тролейбусами, електропоїздами, а за містом – приміськими електропоїздами, автобусами, маршрутними таксі тощо. Перевезення на далекі відстані здійснюються, як правило, залізничним, повітряним, водним та автомобільним транспортом [1].

Робота окремого виду транспорту часто спрямовано на боротьбу з конкурентними видами транспорту, на витіснення їх із цього ринку транспортних послуг, у своїй не враховуються потреби пасажирів у комплексності транспортних послуг. Окремі види транспорту дуже часто, діючи як відокремлені підприємства, не можуть самостійно надати на транспортному ринку високоякісну систему задоволення потреб населення у перевезеннях від дверей до дверей. У пасажирів виникають витрати, пов'язані з тривалим очікуванням транспорту в пунктах пересадки, більш раннім часом відправлення на роботу, навчання та відпочинок, додатковими фінансовими витратами та психологічною втомою тощо. Через транспортну втому пасажирів, що виникає у зв'язку з неорганізованою роботою транспорту, різко знижується продуктивність їхньої праці. Пасажири змушені самостійно шукати шляхи скорочення непродуктивного часу очікування транспорту за рахунок зміни маршруту, зміни видів транспорту, місця роботи, навчання або придбання особистого автотранспорту.

До всіх недоліків існуючої системи організації перевезень приміських пасажиропотоків додається відсутність чіткої схеми освоєння пасажиропотоків, що легко адаптується до будь-яких умов, при технологічних перевагах, збоях і порушеннях роботи будь-якого виду транспорту. Наприклад,

навіть заплановані технологічні періоди часу перерви у русі залізницею – «вікна» – утворюють у приміських перевезеннях зону безконкурентного транспортного обслуговування населення автотранспортом [2].

Усіма перерахованими вище факторами і зумовлена необхідність розробки нових високоефективних технологій з перевезення пасажирів у міському, приміському та приміському-міському сполученнях, спрямованих на зниження непродуктивного очікування рухомого складу видів транспорту, що беруть участь у перевезенні, та підвищення мобільності. Чітка і найповніша взаємодія видів транспорту за погодженими розкладами з мінімальним часом перебування пасажирів у пунктах пересадок, максимальним рівнем надійності перевезення, гарною інформованістю пасажирів, уніфікацією проїзних документів досягається при створенні інтермодальних транспортних систем у пасажирському сполученні.

Метою організації інтермодальних пасажирських перевезень є [1]:

- підвищення мобільності (рухливості) населення країни;
- забезпечення більшої свободи пересування та доступу до послуг якісної єдиної транспортної системи;
- зниження загальної вартості перевезень та залучення за рахунок цього додаткових пасажирів;
- соціальний та економічний розвиток великих міст та окремих регіонів.

Список використаних джерел:

1. Вакуленко С. П., Петрушов В. В. Інтермодальні перевезення в пасажирському сполученні за участю залізничного транспорту // Східноєвропейський журнал передових технологій. 2012. Вип. 3. С. 26–32.

2. Власюк Т. А., Михальченко А. А. Приміські пасажирські перевезення на залізничному транспорті в Україні // Весник БелГУТа: «Наука и транспорт». Гомель: БелГУТ, 2017. Вип. 1. С. 43–48.

Бірюкова В. П., Орловський Я. С., студенти
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Критенко О. О., к. держ. упр., доц.,
доцент кафедри публічного управління та митного адміністрування
Університету митної справи та фінансів)

АНАЛІЗ РИЗИКІВ ПІД ЧАС ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ АВТОМОБІЛЬНИМ ВИДОМ ТРАНСПОРТУ

В сучасних умовах ключова роль в забезпеченні бізнес-процесів як в середині держави, так і при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності належить транспортній галузі. Перевезення вантажів і пасажирів на відносно коротких відстанях є економічно привабливим для автомобільного транспорту, який за останні роки демонструє значний приріст обсягів перевезень. В той же час при виконанні автомобільних перевезень в міжнародному сполученні мають місце випадкові фактори та спричинені цим ризики, що не дозволяє з достатньою точністю оцінити вартість та тривалість такої доставки [1].

Наразі Європейський Союз є основним зовнішньоекономічним партнером України. Так, понад 43 % експорту та 36 % імпорту України припадає на торгівлю з країнами ЄС. Як показав аналіз, спостерігається стійка тенденція до зростання кількості перетинів вантажними автомобілями західної частини державного кордону України, особливо суміжною з Польщею (рис. 1).

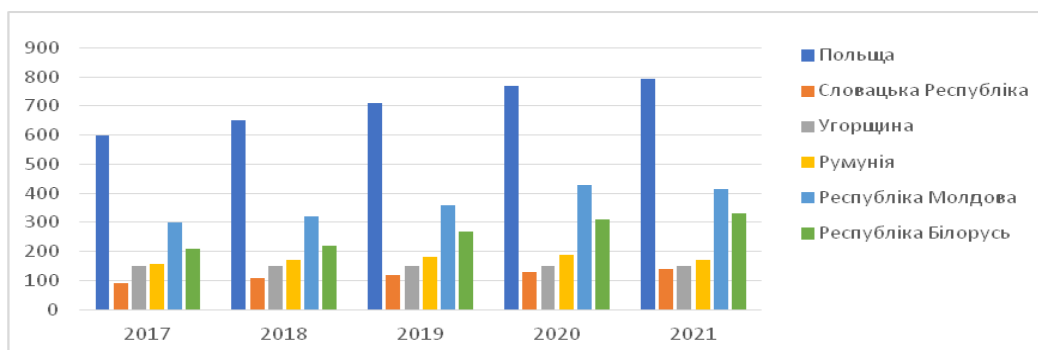


Рис. 1. Пропуск автомобільного вантажного транспорту через державний кордон України [3]

Функціонування автомобільного транспорту супроводжується впливом природних, соціальних, технічних явищ і процесів, які призводять до випадкового пошкодження, часткового або повного знищення транспортного засобу. На автомобільному транспорті постійно існує небезпека втрат і збитків внаслідок стихійного лиха дорожньо-транспортної пригоди, пожежі або вибуху транспортного засобу, протиправних дій третіх осіб. Тому необхідними є систематизація та класифікація ризиків, що загрожують стабільному та безпечному розвитку вантажного автомобільного транспорту. Класифікація ризиків під час вантажних перевезень автомобільним транспортом (рис. 2).

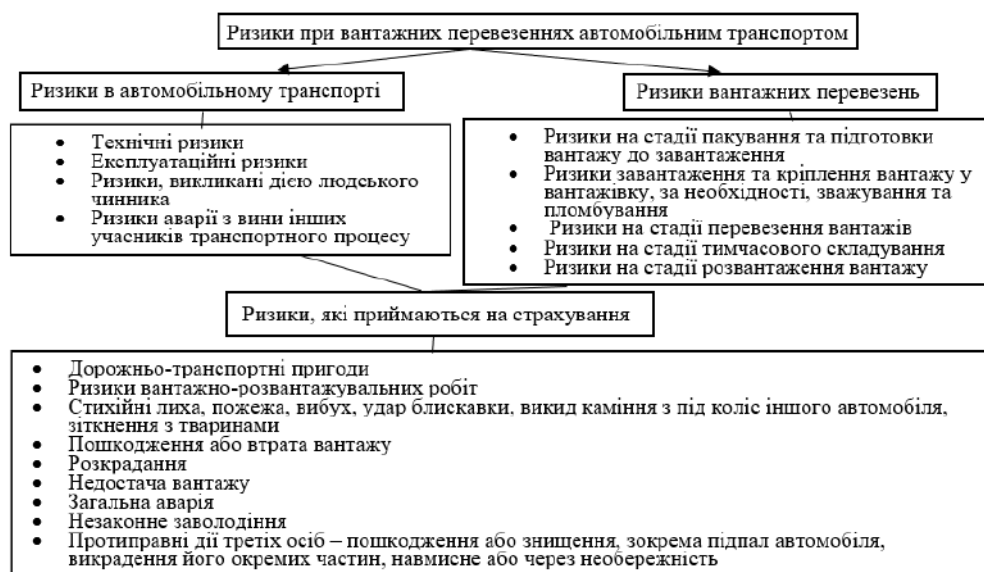


Рис. 2. Класифікація ризиків вантажних перевезень автотранспортом [4]

Можемо сказати, що основними способами запобігання ризикам у рамках нашого дослідження є: диверсифікація; передача ризику – передавальна сторона (трансфер) передає ризик приймальній стороні на основі укладання контракту; лімітування; страхування та усунення ризику.

За даними однієї транспортної компанії знизити ризик пошкодження або недостачі вантажу можна шляхом виконання таких дій: грамотної упаковки та маркування вантажу; якісної організації перевезення з урахуванням особливих властивостей вантажу; страхуванням вантажу; підбором відповідного транспорту для конкретного вантажу; професійним ставленням фахівців транспортної компанії до складування, навантаження, розвантаження та закріплення вантажів під час транспортування.

Аналіз діяльності вантажних перевезень автомобільним транспортом в Україні потребує передбачення та запобігання кризовим явищам, а також зменшення пов'язаних з ними негативних наслідків впливу внутрішніх та зовнішніх факторів.

Список використаних джерел:

1. Аналіз ризиків при здійсненні міжнародних автомобільних перевезень вантажів. Дніпро, 2020 URL: <https://cutt.ly/9NhjBVD> (дата звернення: 27.10.2022).
2. *Ганчак Т. Г.* Ризики в логістичних процесах. Вінниця, 2018. 10 с.
3. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 27.10.2022).
4. *Тарельник Н. В.* Класифікація ризиків під час вантажних перевезень автомобільним транспортом. Вінниця, 2021. 7 с. URL: <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/2664/2507> (дата звернення: 27.10.2022).

Боздуган П. О., студентка

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Ульяновська Ю. В., к.т.н., доц.,

доцент кафедри комп'ютерних наук та інженерії

програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

СИСТЕМА ЗАХИСТУ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ З УРАХУВАННЯМ РИЗИКІВ

На сьогоднішній день для підприємств дуже важливо мати впорядковані, ефективні та інтелектуальні системи управління безпекою і так само важливо максимально використати час та гроші, вкладені в програмне забезпечення безпеки, як і в саму систему безпеки. Це вказує на той факт, що адекватна політика кібербезпеки на підприємстві потребує не просто програмного забезпечення, а й способу швидкого реагування та вжиття відповідних заходів щодо реагування на загрози в реальному часі [1].

Мета дослідження – аналіз методів захисту й протидії витоку інформації на підприємстві, надання практичних рекомендацій щодо мінімізації несанкціонованого доступу і витоку інформації на підприємстві.

Система захисту інформації на підприємстві повинна розроблятися з урахуванням ризиків, які найбільш часто зустрічаються в інформаційному середовищі сучасних компаній.

До основних з них слід зарахувати:

1. спроби отримання доступу до даних, які недоступні для неавторизованих користувачів інформаційної системи підприємства;
2. несанкціонована зміна та підміна інформації, яка може призвести до втрати підприємствами своєї репутації та іміджу;
3. спроби отримання доступу та крадіжки конфіденційної, секретної та технічної інформації.

На кожному підприємстві для його ефективного функціонування та взаємодії між відділами повинна бути єдина база даних (БД), в якій зберігаються документи, звіти, конфіденційна інформація і останні новини підприємства. Однак, для того, щоб створити таку корпоративну базу, треба мати чіткі уявлення про функціонування самої БД, її захист від витоку конфіденційної інформації та розподіл прав доступу співробітників в залежності від їхньої посади та корпоративних повноважень.

Права доступу представляють собою суттєвість доступу до об'єкта, що характеризує зміст здійснюваної взаємодії, а саме: проведені дії, напрям потоків інформації, зміни в стані системи (наприклад, читання, запис, запуск на виконання, видалення, дозапис). При спільному використанні файлів можливі розмежування доступу і керування доступом, тобто надання доступу до файлу тільки обмеженому колу користувачів і (або) з певних комп'ютерів; можливе надання різних прав доступу [2].

Був запропонований метод розробки корпоративного програмного забезпечення (ПЗ) для безпечної роботи та передачі документів на підприємстві:

1. ПЗ має три рівні доступу: Керуючий, Користувач і Адміністратор. Користувачі різних рівнів доступу мають різні права і можливості при роботі з базою даних;
2. є можливість створення унікального 8-значного персонального ключа для кожного співробітника;
3. містить в собі інструмент, який шифрує дані на комп'ютері та видаляє оригінали документів. Це дозволяє обмінюватись зашифрованими документами поза корпоративного ПЗ без шансів витоку інформації.

Корисність цього програмного продукту також полягає в тому, що зашифровані дані цією ж програмою можна зберігати у хмарі, на віртуальному диску, передавати за допомогою месенджеру та бути впевненим, що ці дані не будуть вкрадені зловмисниками.

Такий підхід до управління дозволяє якісно оцінювати роботу персоналу, структурувати усю інформацію, надавати чіткі обов'язки

співробітникам і звичайно ж, захищати комерційну таємницю від витоку та несанкціонованого доступу, через неможливість отримання персонального ключа зловмиснику, та незнання ієрархії розподілення повноважень серед персоналу, яку і визначають персональні ключі.

Зокрема, не треба нехтувати людським фактором та звичайно ж налагоджувати гарні відносини зі співробітниками; підприємство повинно мати чітку систему мотивації для співробітників та гідну заробітну плату, щоб мінімізувати витік інформації через конфлікти у колективі підприємства.

Висновок. При обробці конфіденційної інформації в інформаційних системах підприємств виникає ймовірність її витоку. Витік конфіденційної інформації може завдати серйозної матеріальної шкоди. Тому необхідно вживати заходів щодо її запобігання. Для цього слід проаналізувати всі можливі джерела і загрози, і відповідно до цього приймати рішення про комплексне застосування засобів захисту інформації.

Забезпечивши на підприємстві умови для задоволення працівниками потреб у реалізації їхніх здібностей і потенціалу, в суспільному визнанні значущості їхніх успіхів, можна створити сприятливий соціально-психологічний клімат, знизити плинність кадрів, сформувати “фірмовий патріотизм” [3].

Список використаних джерел:

1. ISO/IEC 27001 INFORMATION SECURITY MANAGEMENT.
URL: <https://www.iso.org/isoiec-27001-information-security.html>
2. TLP: White Analysis of the Cyber Attack on the Ukrainian Power Grid.
URL: https://ics.sans.org/media/E-ISAC_SANS_Ukraine_DUC_5.pdf
3. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник / [В. Л. Бурячок, В. Б. Толубко, В. О. Хорошко, С. В. Толюпа]; за заг. ред. д-ра техн. наук, професора В. Б. Толубка. К.: ДУТ, 2015. 288 с.

Лебідь Я. Ю., студентка

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Рудянова Т. М., к.ф.-м.н., доц.,

доцент кафедри комп'ютерних наук та інженерії

програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ UI/UX ДИЗАЙНУ: АКТУАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ

Цифровий світ перебуває у постійному розвитку, його захоплюють інновації, розвивається також і веб-розробка. Багато елементів графічного та веб-дизайну, які раніше були сучасними, тепер не привертають увагу, на їхню зміну прийшли інші тренди. Аналіз сучасних тенденцій дизайну дозволяє спрогнозувати майбутні запити суспільства: очікується, що 2023 рік, як і 2022 рік, буде містити цікаві концепції та технології для покращання та трансформації дизайну користувацького досвіду (UX) та інтерфейсу користувача (UI). Розглянемо детальніше, на що потрібно звернути увагу в наступному році.

3D-графіка. Об'ємні елементи оживляють інтерфейс та допомагають візуалізувати основні ідеї, це не новий тренд – він існує вже деякий час і точно залишиться популярним протягом кількох наступних років. До того ж багато великих компаній, таких як Apple або Google, використовують 3D-елементи у своїх мобільних рішеннях, такі графічні елементи безперечно стають корисним доповненням, можуть підвищити зручність користування, дизайн при цьому виглядає більш оригінальним та незвичайним.

Dark Mode. Можна виділити декілька причин популярності темної теми. Перш за все, це можливість виділити окремі елементи дизайну, економія заряду мобільного пристрою, а також, що не менш важливо, – це мінімальне навантаження на зір людини. Більш того, якщо проєкт передбачає читання великих текстових матеріалів або постійний моніторинг великого обсягу числових даних, та при цьому ще необхідно знизити навантаження на очі користувача в умовах низького освітлення, використання темної теми – це необхідна функція.

Технології AR і VR. Щоб виділитися та привертати увагу, потрібно виходити за рамки екранного інтерфейсу. Для цього доцільно використовувати технології AR (Augmented Reality) та VR (Virtual Reality). Вони дають користувачеві можливість бачити, відтворювати цифрові об'єкти у реальному світі, що дійсно покращує UI/UX дизайн.

Гласморфізм та нові текстури. Гласморфізм сформувався з неоморфізму – напрям, який називають “м'яким дизайном”, запозичивши плавність, багат шаровість, роботу з тінню, світлом і текстурами, але при цьому сконцентрувався на склі. Гласморфізм – це напівпрозора підкладка та розмиття елементів під нею, тобто імітація в інтерфейсі ефекту прозорого чи матового скла. Сьогодні таку текстуру називають новим стандартом, а ще цю популярність можна пояснити тим, що його використовують такі гіганти, як Apple та Microsoft. Більш того, зараз дизайнери продовжують розвивати цю тенденцію, експериментують з текстурами та шукають нові унікальні форми для інтерфейсів: фарфор, мармур, дерево тощо [3].

Scrollytelling. Анімовані ілюстрації, які поступово з'являються і оживають при прокручуванні екрану, стаючи частиною візуального оповідання, що носять назву скролітелінг, при правильному оформленні роблять програму або сайт ефективно скомбінованим ресурсом з точки зору контенту та дизайну. Такий ресурс буде викликати у людини емоції, допомагатиме краще утримати увагу, закликатиме до активної дії користувачів. Тож скролітелінг – це про надання додаткового контексту та пояснень, збагачення вмісту динамічними елементами, які залучають користувачів за допомогою руху, кольору та контекстуалізації.

Ілюстрація, динаміка та анімація. З 2021 року ілюстрації стали досить популярними та використовуються у багатьох продуктах. Їх стилі дуже різноманітні, від простих контурів до складних, повнокольорових та реалістичних зображень. Кожен стиль викликає певні емоції та відгук, тому важливо свідомо підходити до вибору стилю ілюстрації. Варто покладатися на призначення сайту чи програми та “характер”, який їм

треба надати. До того ж все частіше використовують не прості ілюстрації, а оживляють їх за допомогою анімації. Така інтерактивна анімація більше запам'ятовується користувачеві, але при цьому не знижує швидкість завантаження сайту. Як результат – зацікавленість користувачів, збільшення цільової аудиторії та просування продукту або бренду.

Нестандартна типографіка. Один із важливих критеріїв в унікальності продукту – це текст, цікава типографіка допомагає користувачам знаходити необхідні дані. Можна подати споживачам інформацію максимально коротко, використовуючи при цьому складну типографіку, різні незвичайні шрифти. Великі, яскраві, в певному розумінні “зухвалі” шрифти найближчим часом будуть користуватися попитом. У 2022–2023 роках можна очікувати нових дизайнів шрифтів і ще більший відхід від простих та базових [1, 2].

Описані тенденції UI/UX дизайну дозволять у майбутньому суттєво покращити роботу цифрового світу та його взаємодію з користувачами. Можна помітити, що світ графічного дизайну не змінюється щороку, інновації до цієї сфери приходять не швидко, але і зміни не стоять на місці. Варто відзначити, що вже наступні декілька років принесуть чимало нововведень і відкриттів, тому можна назвати майбутній період дійсно інноваційним для інтерфейсу користувача.

Список використаних джерел:

1. Посібник Трендів UX/UI Дизайну на 2023 рік. URL: <https://merehead.com/blog/graphic-web-design-2023> (дата звернення: 20.10.2022).
2. Тренди UX Дизайну у 2022. URL: <https://merehead.com/blog/ux-design-trends-2022/> (дата звернення: 25.10.2022).
3. Як використовувати UX/UI-тренди в 2022. URL: <https://dou.ua/forums/topic/36265> (дата звернення: 25.10.2022).

Пенкін І. О., студент

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Ульяновська Ю. В., к.т.н., доц.,

доцент кафедри комп'ютерних наук та інженерії

програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

ОБЛАСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ BLOCKCHAIN ПОЗА ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ

Блокчейн як і криптовалюти на сьогоднішній день стали скоріше буденністю і багато людей вже звикли, що дана тема все частіше з'являється в новинах та інформаційному просторі. Актуальність цієї роботи полягає в тому, що багато людей не розуміє як працює технологія блокчейн і навіть не уявляють які можливості таїть у собі цей інструмент, адже якщо спробувати абстрагуватися від криптовалют і почати застосовувати його в інших сферах, то за допомогою блокчейну можна вирішити безліч проблем, що виникають у різних областях ІТ сегменту.

Метою праці є аналіз принципів роботи технології блокчейн, та демонстрація можливостей застосування його в інших галузях інформаційних систем.

Блокчейн – це розподілена база даних, яка містить інформацію про всі транзакції, проведені учасниками системи [1]. Інформація зберігається у вигляді ланцюжка блоків. У кожному з них записано певну кількість транзакцій.

Це така технологія, що дає змогу людям, які не знають одне одного, довірено і спільно використовувати запис подій. Неможливо потай підробити дані всередині цієї системи, тому вона визнана корупційно-стійкою. Завдяки цьому, у сучасному світі є можливість досягти більшого рівня безпеки даних.

Впровадження блокчейну збільшує швидкість обміну, зменшує тимчасові витрати, покращує якість, надійність і доступність послуг. При цьому збільшується прозорість і надійність, знижуються ризики.

На кожному з вузлів блокчейн-системи, зберігаються копії всієї бази даних загалом, і вони зв'язані між собою. Це надає системі життєздатності навіть у разі успішних хакерських атак на її поодинокі вузли. Незважаючи на те, що додатки на блокчейні пропонують анонімність, технологія може використовуватися, щоб прикріплювати реальні ідентифікаційні дані до криптографічних у базі даних [2].

Впровадження технології блокчейн на сьогоднішній день дуже популярна тенденція, майже кожна ІТ компанія бажає впровадити її, але за різними факторами, рух у цьому напрямку проходить доволі повільно, для більшості людей ця технологія перш за все асоціюється з криптовалютами, такими як Bitcoin та Ethereum фінансова вартість яких нині дуже не стабільна і впала більш ніж у три рази. Через це, блокчейн у більшості людей викликає недовіру, хоча насправді він не обов'язково повинен бути пов'язаний з криптовалютами а може також виконувати свій функціонал з захисту даних у будь яких інших сферах інформаційного простору [3].

Блокчейн-технології можна застосовувати у різних галузях, таких як :

- Авторство і право володіння(можна створювати цифрові видання за допомогою унікальних ідентифікаторів і цифрових сертифікатів для підтвердження авторства);

- Управління даними(створювати реляційні бази даних, в яких кожен наступний запис буде залежний від попереднього за допомогою певного шифру, що захистить всі данні від підміни та витоку);

- Цифрова ідентичність, перевірка достовірності і підтвердження прав доступу(дає змогу створити цифрове посвідчення, що відіграє роль водяного знаку, який може бути поставлений на будь-яку транзакцію);

- Засоби електронного голосування(так як кожен наступний запис в залежний від попереднього, то його неможливо і змінити, це не дасть жодної змоги фальсифікувати голоси, і буде гарантувати точність і достовірність результатів);

- Азартні та відео ігри (як і з криптовалютою, не дає власнику можливості за власним бажанням виводити кошти гравців, так і зловмисникам не дає можливості викрасти гроші у власника чи інших гравців);

- IoT (блокчейн може зберігати ідентифікаційні дані фізичних предметів, таких, як споживчі товари або предмети колекціонування);
- Організація приватного і державного управління(переведення державної документації у блокчейн, за для більш безпечного обміну секретних документів, можна використати у комбінації з цифровими ідентифікаторами);
- Соціальні мережі (особисті дані користувачів належатимуть винятково користувачам, це буде досягатись за рахунок того, що зберігання даних і управління ними здійснюється без посередників).

Висновки. Блокчейн ще дуже нова технологія, у якій дуже багато простору для впровадження її у різноманітні сфери інформаційних систем, де захищеність даних являє собою ключовою властивістю.

Незважаючи на те, що інтерес до блокчейн технології більшою мірою пов'язаний скоріше з галуззю фінансів, сфери застосування технології розподілених реєстрів не обмежуються тільки нею. Поряд із банками та веб-сервісами, інші компанії, не пов'язані з фінансовою галуззю ринків, також звернули увагу на технологію і шукають способи отримання користі з можливостей, які вона надає.

Список використаних джерел:

1. Hayes A. Blockchain technology and how does a Blockchain Work. URL: <https://www.investopedia.com/terms/b/blockchain.asp> (date of access: 25.07.2022).
2. Lionel S. “Blockchain–Statistics & Facts”. Retrieved 17 February 2021. URL: https://www.statista.com/topics/5122/blockchain/#topicHeader__wrapper (date of access: 22.03.2022).
3. Vorobets V. Blockchain in the context of financial instruments. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/40876> (date of access: 18.08.2020).

Повх А. О., студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Халіпова Н. В., к.т.н., доц.,
доцент кафедри транспортних технологій та міжнародної логістики
Університету митної справи та фінансів)

АНАЛІЗ ЕКСПОРТНИХ ВАНТАЖОПОТОКІВ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР ЧЕРКАСЬКОГО РЕГІОНУ

Якщо аналізувати діяльність аграрного сектору України, то велику частку в експортному вантажопотоці займає Черкаська область. Цей регіон завжди був і залишається хліборобський та відіграє величезне значення в структурі агропромислового комплексу країни. Аграрне виробництво в регіоні здійснюють 835 сільськогосподарських підприємств, які обробляють 65% від загальної площі ріллі, 1 208 фермерських господарств, які мають у користуванні більше 139 тис. га ріллі. На одного мешканця області припадає 1,6 га сільськогосподарських угідь і 1,1 га ріллі, а це на 64% більше, ніж в середньому по Україні.

За аналізом статистичних даних на 2021 рік в структурі вантажопотоку Черкащини перше місце (43%) усього експорту це продукти рослинного походження, 76% з цих продуктів це зернові культури, ще 13% – насіння і плоди олійних рослин. Друге місце (15%) – готові харчові продукти. Третє місце (12%) – жири та олії тваринного або рослинного походження. Для порівняння експорт різних промислових товарів складає всього 4% [3].

Аналізуючи структуру експорту Черкащини, найбільшою частиною експортованого є продукти сільського господарства рослинного походження, такі як зернові культури, насіння та плоди олійних рослин.

Для приймання урожаю зернових культур в області налічується 32 хлібоприймальні підприємства загальною місткістю близько 1,8 млн. тонн та зернові склади сільгосп підприємств, загальною місткістю 1,3 млн тонн. За найсвіжішою інформацією, яку надали в Черкаській ОВА (на початок жовтня 2022), нині по всіх категоріях господарств області зернових та зернобобових культур зібрано на площі 295 тис. га (45% до плану), валовий збір склав 1,4 млн. тонн із середньою урожайністю 47,9 ц/га. Завершується збір гречки та проса. Розпочато збір кукурудзи, посівна площа в області, якої складає 370 тис. га. Також розпочато збір технічних культур, таких як соняшник, соя та цукровий буряк. Соняшник зібрано на 15% площі із середньою урожайністю 24,4 ц/га. Посівна площа соняшнику становить 247 тис. га, що складає 20% від усієї площі у структурі посіву сільськогосподарських культур області [1].

Українське зерно потрібне Європі оскільки серед європейських сусідів наші умови найкращі. А мовою ринку це означає найвигідніші. При однакових витратах на виробництво урожайності, якості та ефективності вирощування зернових на нашій землі буде кращою. Тож і не дивно, що на світовому ринку країни ЄС вже давно визначилися як одні з найактивніших покупців українського збіжжя.

Правила світового ринку щодо якості пшениці відрізняються від вітчизняних, у більшості країн немає детального поділу на класи. В Євросоюзі, наприклад, всі ввезені партії діляться всього на дві фракції: продовольчі та фуражні. Що стосується параметрів якості, то найвищими в Європі вважаються наступні: натура - маса зерна в певному обсязі, не менше 760 грамів на 1 л; вологість – до 15%; частка пошкоджених зерен – до 4%; частка пророслих зерен – до 2%; вміст протеїну – від 10,5%; число падіння – активність альфа-амілази, яка визначає ступінь пошкодження зерна та його схильність до проростання, оптимальний показник в межах 200 секунд. Слід розуміти, що навіть всередині ЄС ці норми можуть відрізнятися.

Відхилення хоча б по одному параметру автоматично переводить партію до розряду фуражної продукції. Під впливом нових стандартів на пшеницю українським скупникам доводиться підвищувати свої вимоги до місцевих аграріїв, щоб не нести збитки.

На світовому ринку є контракти, у яких вказані вимоги за вмістом білка, вологості, числу падіння, сили борошна і концентрації клейковини

(рідко). Зарубіжні імпортери визнають результати аналізу тільки від лабораторій, що мають міжнародний сертифікат за типом GAFTA, ICUMSA або FOSFA.

Практично на всіх етапах дозрівання пшениці ведеться боротьба зі шкідниками та рослинними хворобами. До недавнього часу в Україні з цією метою широко застосовували пестициди на основі хлорпирифосу та хлорпирифос-метилу. Практично 45% посівних площ обробляли таким чином. У 2020 році ЄС ввела нові вимоги до змісту цієї речовини – не більше 0,01 мг/кг. Тобто іншими словами застосування хлорпірифосу тепер заборонено, так як домогтися таких низьких показників після обробки дуже складно.

Перед відправкою на експорт зерно повинно ретельно перевірятися на наявність шкідників, незалежно від класу партії. В іншому випадку заходи щодо знищення комах доведеться приймати вже в порту, або під час транспортування, що може призвести до втрати контракту [2].

Попри високі стандарти якості, умови перевезення даних напрямом є перспективний для області. У 2021 році його дохідна частина складає 277,35 млн дол. США. За рахунок збільшення виробництва активно розвивається експортний потенціал цієї галузі в Європейський Союз.

Список використаних джерел:

1. Черкащина має потенціал для того щоб стати аграрною столицею Європи. URL: <https://novadoba.com.ua/390427-cherkashhyna-maye-potentsial-dlya-togo-shhob-staty-agrarnoyu-stolytseyu-yevropy.html> (дата звернення 25.10.2022).

2. Які вимоги до експортної пшениці. URL: <https://sojam.ua/vimogi-ekspornoj-pshenici/> (дата звернення 27.10.2022).

3. Черкащина у цифрах або що там з експортом/імпортом у регіоні? URL: <https://18000.com.ua/blogs/cherkashhina-u-cifrax-abo-shho-tam-z-eksportom-importom-u-regioni/> (дата звернення 24.10.2022).

Гаманович М. Е., студент

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Жир С. І., к.ф.-м.н., доц.,

доцент кафедри транспортних технологій та міжнародної логістики

Університету митної справи та фінансів)

ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНІ ЛАНЦЮГИ ДОСТАВКИ НЕГАБАРИТНИХ ВАНТАЖІВ

Перевезення негабаритних вантажів – досить складний процес з точки зору як планування, технології завантаження та розміщення так і по способам кріплення даних вантажів, який вимагає чітко опрацьованого індивідуального підходу. Особливої актуальності такі види перевезень набули під час війни, коли виникає необхідність швидко доставити вантажі стратегічного значення, які виходять за межі габаритів. Успішне втілення проекту перевезення

напряму залежить від наявності розробленого унікального технологічного плану перевезення та безсумнівно цілого ряду підготовчих заходів [1].

Тому важливою проблемою є вдосконалення методів перевезення негабаритних вантажів шляхом вибору оптимальних технологічних параметрів для раціонального використання технологічного обладнання та транспортних засобів. Проблеми розвитку і удосконалення перевезень негабаритних вантажів розглядали у своїх працях такі науковці: Бондарєв С. І., Маруніч В. С., Шморгун Л. Г., Мирошніченко Л. В., Вельможин О. В., Гудков В. О., Перебийніс В. І., Болдирєва Л. М., Яновицька А. В., Каспорок О. С., Пасічник О. М., Охота В. О., Панчук В. О., Козіна К. Г. та багато інших.

Метою даної роботи є розробка математичної моделі функціонування виробничо-транспортного ланцюга для доставки негабаритних вантажів маршрутами на основі логістичного підходу. Для цього необхідно виконати ряд завдань: сформуувати логістичний ланцюжок для доставки великогабаритних вантажів; формалізувати витрати окремих ланок виробничо-транспортного ланцюга на доставку негабаритних вантажів; сформуувати математичну модель функціонування виробничо-транспортного ланцюга маршрутної доставки негабаритних вантажів; обґрунтувати оптимізовані технологічні параметри виробничо-транспортного ланцюга для маршрутної доставки негабаритних вантажів [2].

Під час розміщення об'єкта за правилами дорожнього руху при перевезеннях негабаритного вантажу повинні бути враховані такі особливості: негабарит повинен бути закріплений таким чином, щоб уникати негативного впливу на водія; під час руху і гальмування не повинно відбуватися порушення стійкості транспорту; вантаж не повинен заважати здійсненню руху інших транспортних засобів; заборонено розміщення негабариту, що перекриває світловідбивачі і сигнали, які подаються фарами автотранспорту; вантаж не повинен створювати звукових перешкод і порушувати дорожнє покриття [3].

Процеси, що відбуваються в транспортно-логістичних системах у процесі доставки вантажів, у тому числі й негабаритних, різноманітні за характером і складні за змістом. Тому такі системи можна охарактеризувати як умовно дискретні, змішані, відкриті, динамічні.

Схема доставки негабаритного вантажу складається з послідовних етапів $W_j=I,N$. Постачальники (S_i) можуть бути представлені складами на базах, підприємствах, портах, митницях тощо. Береться до уваги, що процес доставки негабаритних вантажів може відбуватися як за участі посередників, так і без них. Посередники (IM_i) можуть включати на різних етапах регіональні склади, логістичні центри, в міжнародній доставці – пункти пропуску митного кордону для різних видів транспорту, тощо. Доставка на різних етапах (CD_i) передбачає переміщення негабаритних вантажів за допомогою засобів різних видів транспорту [4], у т. ч. автомобільного.

Вирішення задач оптимізації процесу доставки негабаритних вантажів потребує математичного та алгоритмічного забезпечення. Завдання на прийняття рішень у роботі поділено на два класи: вибір оптимальних

варіантів і вибір найкращих варіантів. Обґрунтування проектних рішень може відбуватися як за умов повної визначеності, так і невизначеності призначення та середовища. За ступенем достовірності й повноти вихідних даних завдання перевезення негабаритних вантажів поділяються на три класи [2]:

1. Проблеми оптимізації та контролю. Це проблеми повної визначеності. Для їх вирішення використовують методи оптимізації та оптимального контролю.

2. Проблеми прийняття рішень в умовах невизначеності. До цього класу належать проблеми якісного характеру. Для отримання рішення зазвичай використовуються методи експертних оцінок.

3. Проблеми прийняття рішень в умовах часткової невизначеності. Для вирішення завдань третього класу використовують як класичні методики з добре розробленою теорією, так і евристичні.

Таким чином, в даній роботі розглядаються окремі елементи логістичного ланцюжка доставки негабаритних вантажів з метою вибору оптимальної технології перевезення з урахуванням невизначеності деяких вхідних даних та ризиків в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. *Мельник О. М.* Організація перевізного процесу негабаритних вантажів за видами транспорту. Роль та місце морського транспорту в цьому процесі. *Транспортні технології (за видами)*, 2022. С. 231–239.

2. *Помірко Н. М.* Класифікація логістичних витрат у формуванні системи управління ними на промисловому підприємстві. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. 2018. № 669. С. 99–107.

3. *Троїцька Н. А.* Перевезення великогабаритних великовагових вантажів автомобільним транспортом. М.: Транспорт, 1992. 160 с.

4. *Новопісна Е. В.* Чинники, що впливають на формування логістичних витрат підприємства. *Управління проектами та розвиток виробництва: зб. наук. пр.* 2019. № 4 (32). С. 123–129.

Горбуль І. В., студент Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Ульяновська Ю.В., к.т.н., доц., завідувач кафедри комп'ютерних наук та інженерії програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

РОЗРОБКА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ПОЛЕГШЕННЯ ВИЯВЛЕННЯ ВИПАДКІВ ПЛАГІАТУ

Нині актуальною проблемою є порушення академічної доброчесності, до якої відносяться академічний плагіат, самоплагіат, фальсифікація тощо.

У зв'язку з широким розповсюдженням мережі Інтернет, проблема плагіату встає все більш гостріше, адже твори авторів викладаються у загальний доступ де доступ до них можна отримати в будь-який момент, і часто безкоштовно. Дуже часто плагіат виражається в запозиченні лиш деяких окремих фрагментів із безлічі творів та визначення його вже не являється легкою задачею.

Студентський плагіат є однією з найсерйозніших проблем навчальних закладів. Будь то лабораторна робота, курсовий проект або дипломна робота, в них можуть бути запозичені фрагменти або навіть повністю роботи. Можна сказати, що не засвоївши курс на ранніх етапах навчання, студент почне відставати з відповідних дисциплін і на наступних курсах. Окрім нерозуміння важливості самостійного виконання робіт можна виділити широкий спектр інших причин, за якими студенти займаються плагіатом, серед яких: відсутність теоретичних і практичних знань, часу, мотивації, а також, спільна робота над виконанням завдання.

Викрити людину в плагіаті ідей досить важко, а часто займатися цим і зовсім марно: студенти, наприклад, просто могли разом робити домашню роботу, звідси і схожі думки. А ось плагіат в тексті дуже легко виявляється шляхом зіставлення. Плагіат легко помітити, адже за великим рахунком це звичайне списування. Студенти вставляють в свої роботи тексти з інтернету і навіть видають чужі комп'ютерні програми за свої [1].

Участь в наукових дослідженнях може зменшити рівень академічної недоброчесності в університеті. Дійсно, як тільки студенти стають частиною академічної спільноти, вони починають ділитися своїми цінностями та етичними нормами, які, можливо, можуть утримати їх від використання нечесних практик в процесі навчання.

Метою даної роботи є розробка методу та його програмна реалізація для визначення проценту подібності документа з існуючими документами в базі, та визначення замієнених символів. Програмний продукт був створений для користування у ВНЗ, але окрім цього може використовуватися і в інших закладах та сферах.

Реалізація та загальна логіка відображення графічного інтерфейсу була реалізована за допомогою завантаженого в IDE шаблону “Material Form”.

При проектуванні архітектури додатку використовувався шаблон проектування “Модель–Вид–Контролер” (MVC). Він є класичним шаблоном, який простий в розумінні і застосовується при проектуванні невеликих проектів.

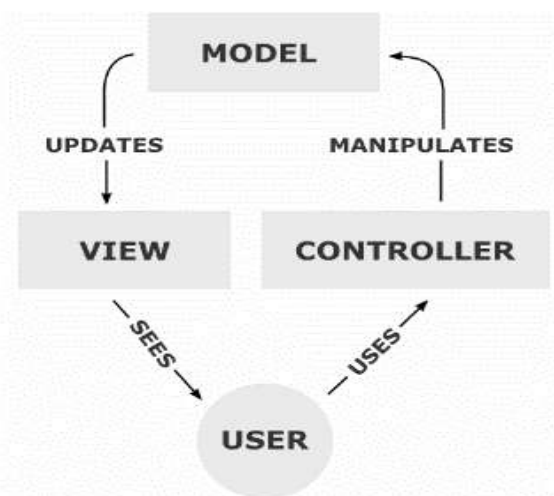


Рис. 1. Схема шаблону “Модель–Вид–Контролер”

В якості алгоритму, що був обраний для розробки, використовується алгоритм «Шинглів». Алгоритм шинглів являє собою набір унікальних частин, кожна з яких складається з суміжних підпоследовностей з маркерів в межах документа, які потім можуть бути використані для встановлення подібності між документами.

На першому етапі текст очищається від прийменників, союзів, знаків пунктуації, HTML тегів та інших непотрібних складових, які не повинні брати участь в порівнянні.

На другому необхідно з порівнюваних текстів виділити підпоследовності слів, що йдуть один за одним.

На третьому етапі розраховуємо значення контрольних сум для кожної підпоследовності за допомогою функції MD5.

На четвертому і п'ятому етапах обираємо контрольні суми з обох текстів за випадковою логікою (наприклад обираємо мінімальні контрольні суми) і порівнюємо їх. Отримане значення і є відсотком подібності двох документів.

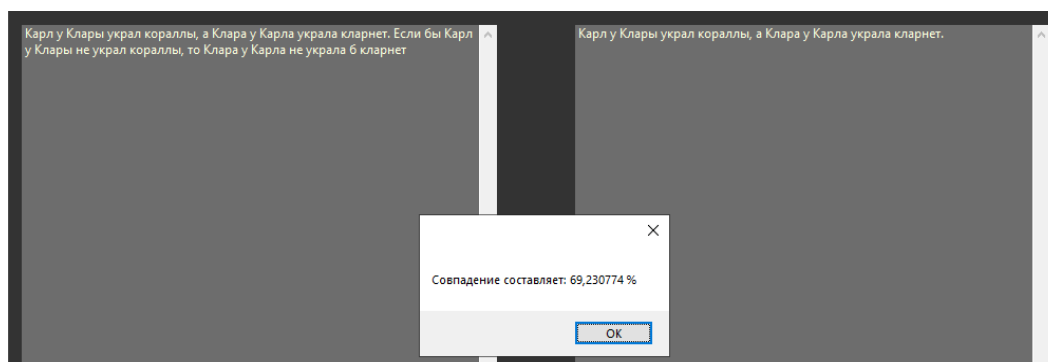


Рис. 2. Вікно результату порівняння

Список використаних джерел:

1. Михайло Гельфанд. Чим небезпечний плагіат? URL: <https://postnauka.ru/faq/98163> (дата звернення: 26.10.2022).

Несін О. С., студент Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(науковий керівник – Русакова Т. І., д.т.н., проф.,
завідувач кафедри безпеки життєдіяльності
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара)

МОДЕЛЮВАННЯ РІВНЯ ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ ШКІДЛИВИМИ ВИКИДАМИ АВТОТРАНСПОРТУ

Як відомо, до основних джерел забруднення атмосферного повітря урбанізованих територій відносяться, як промислові підприємства, так і автотранспорт, а саме легкові та вантажні автомобілі, автобуси. Кількість власного автотранспорту на території міста постійно зростає, оскільки це забезпечує мобільність населення, надаючи можливість більш швидкого переміщення як в межах міста, так в межах міста і приміських територій,

розширюючи власні можливості для реалізації більшої кількості задач впродовж дня. Але з усіма перевагами, наявність великої кількості автотранспорту призводить до погіршення стану атмосферного повітря в містах, оскільки саме транспорт є основним забруднювачем повітря. Так в роботі [1] проаналізовано близько 11 мільйонів реальних даних, щоб оцінити внесок дорожнього руху в концентрацію забруднення в кількох великих європейських містах. Результати підтвердили, що дорожній рух залишається домінуючим джерелом двоокису азоту та значним джерелом твердих пилових частинок. Концентрація цих складових перевищує рекомендовані середньорічні значення. Це говорить про те, що для зниження концентрації NO₂ необхідний додатковий контроль над викидами, включаючи перехід на акумуляторний електричний парк. Також показано, що оксиди азоту (NO та NO₂, разом NO_x), що утворюються з вихлопних газів транспортних засобів, є критичними забруднювачами із значними наслідками для якості міського повітря, здоров'я людей та навколишнього середовища [2]. Дослідження показали, що законодавча максимальна середньорічна концентрація двоокису азоту (NO₂) для безпечного довгострокового впливу в Європейському Союзі та Великобританії (40 мкг/м³) може не забезпечувати належного захисту і необхідно встановлювати менше значення. В праці [3] показано, що перевищення концентрації C_{NO₂}=40 мкг/м³ призводить до передчасної смерті.

Математичне моделювання забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту є засобом, що дозволяє створювати інструмент, а саме, програму числового розрахунку концентрації шкідливої домішки, що потрапляє в повітря від роботи автотранспорту, дозволяє оцінити рівень забруднення на певній території за рахунок розв'язання рівняння переносу для шкідливої домішки.

Розглядається аналітичне рішення рівняння переносу при наступних спрощеннях, а саме: розглядається стаціонарне рівняння; обирається одновимірна модель розповсюдження забруднення; обираються постійними параметри переносу, швидкість вітру, коефіцієнти дифузії та нейтралізації. Тому рівняння набуває вигляду (1):

$$u \frac{d\varphi}{dx} + \sigma\varphi = \mu \frac{d^2\varphi}{dx^2} + Q\delta(x - x_0). \quad (1)$$

де φ – інтенсивність забруднення, кг/м³; x – координати точки спостереження, м; u – x -ва компонента вектора швидкості вітру, м/с; σ – коефіцієнт нейтралізації забруднення, 1/с; μ – коефіцієнт турбулентної дифузії атмосфери, м²/с; Q_i – потужність i -го точкового джерела забруднень, кг/с; x_0 – координата точкового джерела; $\delta(x - x_0)$ – дельта-функція Дірака.

На основі отриманого неперервного аналітичного рішення одновимірного рівняння масопереносу з урахуванням наявності точкових джерел забруднення та необхідної поведінки рішення на нескінченності проведено розрахунок розподілу концентрації діоксиду вуглецю CO₂ з урахуванням розміщення на заданій ділянці точкового джерела забруднення відповідної інтенсивності для різних значень швидкості повітряного потоку.

Проаналізовано вплив декількох точкових джерел забруднення (автотранспорту) на розподіл концентрації забруднення в залежності від параметрів повітряного середовища та потужності джерел забруднення. Для проведення такого аналізу розглядався випадок з реальних умов, коли в деякий момент часу на дорозі міста загорілося червоне світло світлофору і на лінійній ділянці (дорозі) біля світлофору розташовані три точкові пересувні джерела (автомобілі) у такій послідовності: Daewoo Lanos, Toyota RAV4, Volkswagen Golf з відомою потужністю викиду CO₂.

Показано, що отриманий аналітичний розв'язок рівняння переносу домішки та програму числового розрахунку можна використовувати для проведення оціночних розрахунків рівня забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту при його роботі на холостому ходу в місцях розташування світлофорів. Ці розрахунки можуть бути корисними для своєчасного прийняття рішень стосовно транспортної стратегії міста для підвищення екологічної безпеки та покращення міської мобільності.

Список використаних джерел:

1. Roy M. Harrison, Tuan Van Vu, Hanan Jafar, Zongbo Shi. More mileage in reducing urban air pollution from road traffic. *Environment International*. V. 149, 2021. 106329. <https://doi.org/10.1016/j.envint.2020.106329>

2. Vasileios N. Matthaios, Louisa J. Kramer, Roberto Sommariva, Francis D. Pope, William J. Bloss. Investigation of vehicle cold start primary NO₂ emissions inferred from ambient monitoring data in the UK and their implications for urban air quality. *Atmospheric Environment*. V. 199. 2019. P. 402–414. <https://doi.org/10.1016/j.atmosenv.2018.11.031>

3. Rick Lyons, Ruth Doherty, David Reay, Simon Shackley. Legal but lethal: Lessons from NO₂ related mortality in a city compliant with EU limit value. *Atmospheric Pollution Research*. V. 11, Is. 6. 2020. P. 43–50. <https://doi.org/10.1016/j.apr.2020.02.016>

Степаненко А. Р., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Клим В. Ю., к.т.н., доцентка кафедри кібербезпеки та інформаційних технологій Університету митної справи та фінансів)

ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВІРТУАЛЬНОЇ ПРИВАТНОЇ МЕРЕЖІ

VPN (від англ. Virtual Private Network) – віртуальна приватна мережа, яка забезпечує онлайн конфіденційність дивайса користувача [1].

На сьогоднішній день тема використання VPNу є досить актуальною в зв'язку із воєнними діями на території України. Велика кількість людей на окупованих територіях не мають доступу до українських новин. Російська Федерація встановлює нові порядки на окупованих територіях, такі як зміна операторів та доступ лише до російських медіа. За допомогою VPN українці на окупованих територіях мають доступ до різних медіа, включаючи зарубіжні та українські.

Метою даного дослідження є визначення основних характеристик VPN та особливостей забезпечення інформаційної безпеки у мережі Інтернет за допомогою віртуальної приватної мережі.

Від самого початку технологія VPN використовувалась лише великими підприємствами, бізнесом та владою для захисту конфіденційної інформації. Так як для дистанційно-працюючих людей необхідно створити безпечне з'єднання з робочою мережею, яке б було надійно захищено від хакерів та інших небезпек пов'язаних з втратою даних [2].

У наш час VPN сервіси використовують переважна більшість користувачів, і це не дивно. З їх допомогою можна замаскувати місцезнаходження, зашифрувати дані та анонімно працювати в мережі.

Коли користувач заходить на сайт, наприклад фейсбук, він вводить доменне ім'я, яке служить синонімом IP-адреси. Доменне ім'я – це унікальна адреса сайту. Доменне ім'я складається з цифр та літер, може містити символ «-» та відокремлене від доменної зони символом крапки [3].

В свою чергу IP-адреса, фактично теж саме, що і домашня адреса, різниця лише в тому, що вона складається з цифр, а не з назв. Так як запам'ятати назви простіше ніж набір цифр користувач надає сайту доменні імена, а сервер перетворює їх на IP-адреси. У кожного комп'ютера теж є IP-адреса, як і у будь-якого пристрою з виходом в мережу інтернет.

Коли користувач вводить доменне ім'я в браузері Chrome, Opera, Firefox, тощо то відправляє дані користувача в інтернет поки вони не досягнуть сервера. Сервер обробляє запит і відправляє дані того сайту, який ви запитуєте. Проблема у тому що при відправці даних на сервер користувач відправляє не лише свою IP-адресу, але й багато інших даних. Саме на цьому етапі дані користувача можуть бути перехопленні зловмисниками, тобто підпорядковуватись несанкціонованому доступу [4].

VPN захищає конфіденційність: VPN сервіс створює спеціальний «тунель» і інформація шифрується. Для того, щоб отримати доступ до інформації необхідно буде зламати «тунель», а це дуже важко [5]. VPN сервіс додає в ланцюг ще один сервер. Зазвичай користувач відправляє на комп'ютер запит на сервер, а сервер надсилає йому запитуваний сайт, але, якщо користувач використовує VPN, то спочатку інформація відправляється на VPN сервер, а вже потім на інший. Цей додатковий сервер дає змогу змінити ваше місцезнаходження [6].

Тобто VPN – це захищене з'єднання між користувачем та сервером. Інформація всередині серверу зашифрована та недоступна жодному зловмиснику поза цією мережею. Є як і плюси так і мінуси використання даним сервісом. Якщо VPN-сервіс не пропонує реклами, а його використання безкоштовне, існує висока ймовірність, що сервіс продає особисту інформацію користувачів рекламодавцям. Можливий ще гірший варіант. В інформації, якою володіють VPN-сервіси, зазвичай зацікавлена влада, і є ризик тіньової співпраці сервісу з державними органами [7].

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія VPN. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/VPN> (дата звернення: 22.10.2022).
2. Віртуальні приватні мережі (VPN). Загрози, пов'язані з використанням VPN. URL: <https://informbespeka.blogspot.com/p/16.html> (дата звернення: 22.10.2022).
3. Що таке доменне ім'я? URL: <https://redo.ua/faq> (дата звернення: 22.10.2022).
4. «Життя через VPN». Як Росія «відрізає» від України окуповану частину півдня, блокуючи зв'язок. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novynu-pryazovu-a-okupatsiya-pivden-mobilnyu-zv-yazok-internet/31984153.html> (дата звернення: 22.10.2022).
5. Інформаційна безпека. Віртуальні приватні мережі VPN. Загрози пов'язані з використанням VPN. URL: <https://vseosvita.ua/library/virtualni-Privatni-merezi-vpn-zagrozi-povazani-z-vikoristannam-vpn-453055.html> При створенні презентації використано матеріали статті Джеррі Лоу з джерела: URL: www.webhostingsecretrevealed.net (дата звернення: 22.10.2022).
6. Віртуальні приватні мережі (VPN) Антивірусні засоби захисту. URL: <https://classmill.com/659/112/m/9XLml> (дата звернення: 22.10.2022).
7. VPN – що це? Посібник для новачків + найкращі ВПН (2022)- <https://uk.wizcase.com/blog> (дата звернення: 22.10.2022).

Дуфала І. П., студент

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Халіпова Н. В., к.т.н., доц.,

доцент кафедри транспортних технологій та міжнародної логістики

Університету митної справи та фінансів)

ВИКОРИСТАННЯ РУХОМОГО СКЛАДУ З АЛЬТЕРНАТИВНИМИ ВИДАМИ ПАЛИВА НА МІСЬКИХ МАРШРУТАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Важливість якості обслуговування пасажирів збільшується в умовах формування ринкового середовища і розвитку конкуренції (між окремими видами транспорту). З розвитком ринку транспортних послуг у споживача (пасажира) з'явилась можливість вибору найбільш якісного, зручного і безпечного виду перевезень. Пасажир буде обирати той вид транспорту, де якість обслуговування (гарантії ввічливості, доброзичливості, комфортності, швидкості, безпеки і т. д.) найвищі. Вибрані за такими критеріями транспортні підприємства будуть мати більші доходи, прибутки, будуть найбільш конкурентоспроможні.

У зв'язку зі збройною агресією Росії на Україну, частими ракетними обстрілами об'єктів нафто та паливо сховищ. Через таку ситуацію виникає дефіцит палива на автозаправних станціях для населення, а також для підприємств перевізників загального користування.

Раціональне використання рухомого складу на маршрутах є основним показником ефективності роботи підприємств, адже це є і економічна ефективність роботи підприємства, і перевезення пасажирів в комфортних умовах, недопущення переповненості рухомого складу. Для вирішення даної проблеми існує декілька варіантів розв'язання даної проблеми:

1. Використання автобусів, які працюють на стисненому природньому газі (CNG) або суміш пропану і бутану (LPG). Такий варіант є оптимальним для даних умов, адже в багатьох містах України використовуються на маршрутах автобуси малого класу Рута різних моделей, які працюють на газі, а також автобуси великого класу різних виробників, які були у вжитку в країнах Європи або придбані за кошти європейських банків. Наприклад, у місті Дніпро налічується 183 одиниці автобусів великого класу на такому паливі [1], що при щоденному випуску в 720 автобусів, становить майже 25.5% від загальної кількості рухомого складу [2].

2. Максимальне використання електротранспорту. Для міст, які мають системи міського електричного транспорту потрібно максимально використовувати його для міських перевезень, проте для цього необхідне стабільне електропостачання для тягових підстанцій електротранспорту. Прикладом такого способу є місто Конотоп (Сумська область), під час оточення міста в лютому-березні та в перші тижні відходу російських військ в зв'язку з відсутністю палива працював лише міський трамвай [3]. Проте через не надто розлогу мережу деякі райони міста залишились без транспорту. Для цього методу необхідно мати розлогу мережу електротранспорту (контактна мережа, рейки) або, для міст з тролейбусним рухом, мати тролейбуси з автономним ходом, які зможуть їхати без підключення до мережі, прикладами таких міст є Харків та Краматорськ.

3. Використання електробусів або гібридних автобусів. Такий варіант є досить затратним на даний момент, адже на даний момент в містах України є лише 2 електробуси (Вінниця, Львів) та 27 гібридних автобусів (Київ, Луцьк) [1]. Вартість одного електробуса складає близько 500 тис. євро та потребує модернізацію автотранспортних підприємств для створення умов для заряджання електробусів. Купівля бувших у вжитку гібридних автобусів, не є такими затратними, адже один такий автобус коштує в середньому 35000 євро [4], проте є необхідність модернізації АТП, а також перевірки або заміни на нові акумуляторів для якнайбільшого використання їх у режимі роботи від електроенергії.

4. Водневі автобуси. Основна перевага впровадження паливних елементів у наземні транспортні засоби (наприклад, на автомобілях): передбачуваний високий ККД. ККД сучасного автомобільного двигуна внутрішнього згоряння досягає 35%, а ККД водневого паливного елемента – 45% і більше. Під час випробувань автобуса на водневих паливних елементах канадської компанії Ballard Power Systems було продемонстровано ККД у 57%. ККД класичного свинцевого акумулятора вище – до 70–90%. Але основний фактор, що стримує масове виробництво

електромобілів, – дорожнеча та недосконалість акумуляторів. Також перспективним напрямком є застосування на гібридних та електричних автомобілях суперконденсаторів.

На автомобілях та автобусах встановлюють, як правило, паливні елементи на протон-обмінній мембрані (PEM). Їхні основні переваги: компактність, мала вага, низька температура процесу. У січні 2021 року в Абердіні вийшли на лінію Wright StreetDeck – перші у світі водневі двоповерхові автобуси, вартість кожного з яких оцінюється приблизно 500 000 фунтів стерлінгів [5].

Отже, враховуючи нинішню економічну ситуацію найдоцільнішим є максимальне використання газових автобусів та електротранспорту, надання переваги таким транспортним засобам уможливить зменшити використання дизелю до моменту стабілізації його поставок.

Список використаних джерел:

1. Автобусний транспорт: [Веб-сайт]. URL: <https://fotobus.msk.ru> (дата звернення: 25.10.2022).
2. Статистика транспорту Дніпра [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://kstat.pp.ua/dpstat/?action=list&date=2021-12-01>.
3. Конотоп // Міський електротранспорт: [Веб-сайт]. URL: <https://transphoto.org/city/100/> (дата звернення: 25.10.2022).
4. Автобус подержанные | Автомобили | mobile.de // Mobile.de: [Веб-сайт]. URL: <http://surl.li/dndhf> (дата звернення: 25.10.2022).
5. Водородный транспорт // Википедия: [Веб-сайт]. URL: <http://surl.li/dndhh> (дата звернення: 25.10.2022).

Москаленко В. П., студент Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Клим В. Ю., к.т.н., доцент кафедри кібербезпеки та інформаційних технологій Університету митної справи та фінансів)

МЕТОД АНАЛІЗУ ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ: МОЖЛИВОСТІ ТА ЗАГРОЗИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ І ГРОМАДЯН

Сучасні технологічні можливості відкривають нові горизонти для збору та обробки інформації з відкритих джерел. Попри доступність та дієвість цього методу, винайденого спецслужбами США [1], він досі переважно відомий лише серед спеціалістів кібербезпеки, агентів спецслужб, детективів.

Мета роботи: сформулювати призначення методу аналізу відкритих джерел; дослідити його потенційну користь та чинні загрози для українського бізнесу та громадян; надати рекомендації щодо раціональної моделі поведінки у сучасному інформаційному суспільстві.

Розвідка по відкритих джерелах (з англ. Open Source Intelligence, OSINT) – метод аналізу інформації, що зібрана з відкритих джерел. Такий метод є в більшості випадків прозорим, адже автори розвідувальних робіт

законно та без перешкоджань можуть знайти ту чи іншу інформацію через соціальні мережі, відкриті реєстри, сайти, звіти, форуми та все, що в будь-який момент потрапило до мережі Інтернет.

В сучасному інформаційному суспільстві не існує проблеми знайти приклади та макети для створення свого інтернет-бізнесу, проаналізувати сайти інших компаній: більшість даних можна отримати на офіційних сторінках компаній, застосовувати статистичні дані сторінки та додаткові дані з допоміжних сервісів. Прикладами деталізованої інформації є відкриті реєстри: найбільший міжнародний реєстр юридичних осіб Oroncorporates [2], або українські рішення – YouControl [3], український Єдиний державний реєстр судових рішень [4], “Опендатабот”[5] – усі ці сервіси допомагають не тільки аналізувати контрагентів, але й в цілому робити бізнес прозорішим. За допомогою сервісу “Sensor Tower”[6] проводять аналіз економіки, маркетингу та аудиторії мобільних застосунків, а за допомогою “Similarweb”[7] – аудиторії веб-сайтів.

Часто бувають випадки публікації конфіденційної інформації, яка може нашкодити як фізичним, так і юридичним особам. Створюються окремі сайти та боти, які передбачають надання вкраденої інформації на широку аудиторію, навіть офіційні реєстри держави можуть бути недоопрацьованими: у відкритому доступі відображати закриту інформацію. Наприклад при роботі з інформаційною системою “Єдиний державний реєстр судових рішень” в окремих випадках можна дізнатись особисті дані громадян, які мають бути закритими [4, 8]. Основними причинами таких проблем є низька кваліфікація розробників сайтів під час їх створення та тестування.

Персональні “злиті” дані несуть пряму загрозу для її власника. Від оприлюднення некоректної інформації до отримання кредиту незаконним шляхом, що у всіх випадках є цілковитою проблемою. Багато звичних для пересічної людини додатків, ресурсів та сайтів крадуть такі дані, які далі можуть потрапити як на платні, так і безкоштовні платформи. Наприклад, популярний “Getcontact” [9] передбачає збір та оприлюднення додаткових даних про людину за номером телефону, а також “позичає” в кожного свого користувача телефонну книжку [10]. Лише у 2019 році Уповноважений Верховної Ради України з прав людини розглянув 1061 повідомлення про порушення права на захист персональних даних [8].

З наведеного аналізу ситуації в інформаційному середовищі відносно використання ресурсів з відкритим доступом, запропоновано наступні рекомендації безпечного перебування в інформаційному суспільстві.

1. Завжди перевіряти всю інформацію, яку ви викладаєте до мережі інтернет, та обмежити одержувачів конфіденційної інформації.

2. Використовувати перевірені платформи та не вказувати особисті дані на неофіційних сайтах.

3. Постійно оновлювати програмне забезпечення, паролі, використовувати двофакторну аутентифікацію, видаляти метадані.

4. В разі публікації конфіденційної інформації про вас — одразу звертатись до правозахисних органів.

Список використаних джерел:

1. Распознавание информационных операций / А. Г. Додонов, Д. В. Ландэ, В. В. Цыганок, О. В. Андрейчук, С. В. Каденко, А. Н. Грайворонская. К. : ООО «Инжиниринг», 2017. 282 с.
2. Найбільша відкрита база даних компаній у світі. URL: <https://opencorporates.com> (дата звернення: 28.10.2022).
3. Відкрита база даних в Україні [Електронний ресурс] / URL: <https://youcontrol.com.ua/ru> (дата звернення: 28.10.2022).
4. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 28.10.2022).
5. Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua> (дата звернення: 28.10.2022).
6. Sensor Tower. URL: <https://sensortower.com> (дата звернення: 28.10.2022).
7. Similarweb. URL: <https://www.similarweb.com/ru> (дата звернення: 28.10.2022).
8. “Баги” державних реєстрів, або як захистити персональні дані. URL: https://lb.ua/pravo/2020/05/19/457892_bagi_derzhavnih_reiestriv_abo_yak.html (дата звернення: 28.10.2022).
9. Getcontact. URL: <https://www.getcontact.com/ru> (дата звернення: 28.10.2022).
10. Дослідження на основі відкритих джерел або OSINT: де використовується в чому небезпека. URL: <https://eset.ua/ua/blog/view/117/issledovaniye-na-osnove-otkrytykh-istochnikov-ili-osint-gde-ispolzuyetsya-i-v-chem-opasnost> (дата звернення: 28.10.2022).

Швайко А. Ю., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Жир С. І., к.фіз-мат.н., доц., доцент кафедри транспортних технологій та міжнародної логістики Університету митної справи та фінансів)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТРАНСПОРТНИХ МЕРЕЖ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ АВТОПЕРЕВЕЗЕНЬ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Автомобільна дорога – це об’єкт транспортної інфраструктури, призначений для руху транспортних засобів і включає земельну ділянку в смузї відводу та будівельні елементи на або під ними (дорожнє покриття, дорожнє полотно та подібні елементи) і дорожні споруди, що є її технологічною частиною: захисні дорожні споруди, штучні дорожні споруди, виробничі приміщення, елементи дорожнього будівництва [1].

Найбільша частка міжнародних перевезень між Україною та європейськими державами у наш час здійснюється у Словаччину, Чехію та Польщу. Дуже важливим є знання особливостей організації руху автомобілів по транспортним магістралям цих країн, бо це є запорукою безпеки руху та вчасної доставки вантажів та пасажирів.

На діаграмі, наведеній на рис. 1, показані стандартні обмеження швидкості руху для цих країн [2, 3].

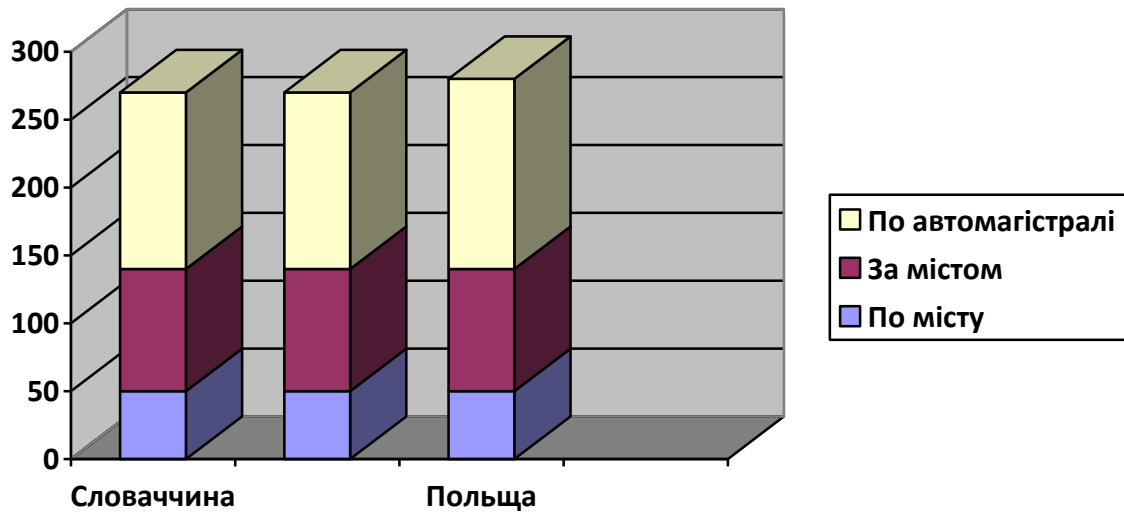


Рис. 1. Обмеження швидкості руху в Словаччині, Чехії та Польщі, км/год

З рис. 1 видно, що обмеження швидкості в цих країнах майже однакове, винятком є тільки Польща, у якої максимальна швидкість по автомагістралі складає 140 км/год, що на 10 км/год більше ніж в інших країнах.

На рис. 2 наведено результати порівняння протяжності мережі автомобільних доріг в Словаччині, Чехії та Польщі. [2, 3]. Аналізуючи отримані результати, можна зробити висновок, що найбільшу мережу автошляхів серед порівняних країн має Польща. Ще одним дуже важливим показником є вартість пального. На рисунку 3 наведена порівняльна діаграма вартості пального для трьох досліджуваних європейських країн. Як видно, найдешевше пальне в Польщі, а найдорожче – в Чехії.

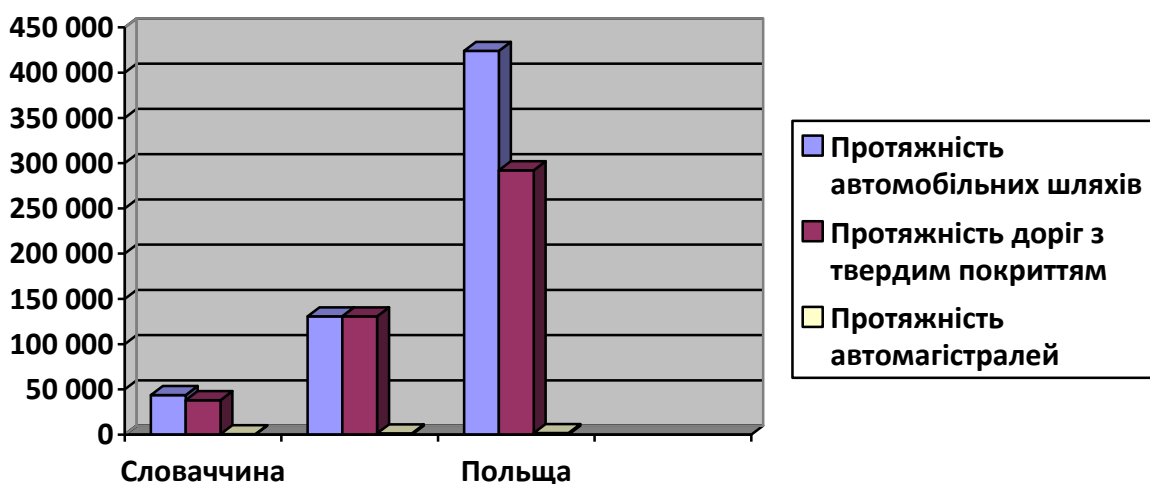


Рис. 2. Протяжність мережі автомобільних доріг в Словаччині, Чехії та Польщі, км

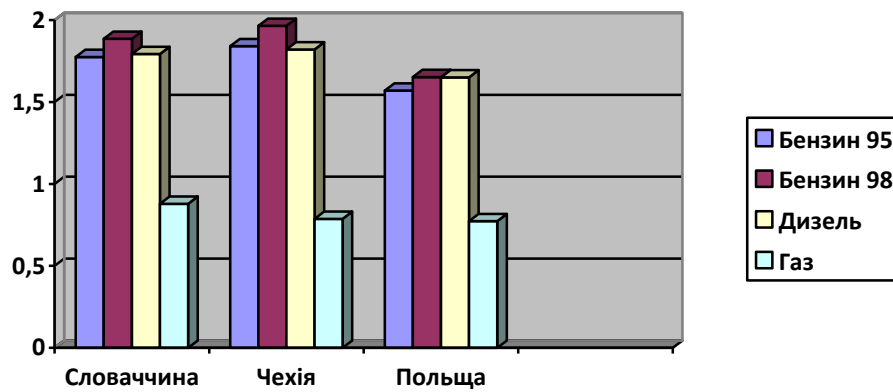


Рис. 3. Вартість пального у Словаччині, Чехії та Польщі, у.о.

Після аналізу даних порівняльних діаграм можна зробити висновок, що Польща має найбільшу мережу доріг, найнижчі вимоги до транспортних засобів та найнижчі ціни за користування транспортною інфраструктурою. У Чехії, навпаки, найвищі вимоги і найвищі ціни. Тому Польща є найбільш привабливою організацією автомобільних перевезень вантажів та пасажирів.

Список використаних джерел:

1. Автомобільна дорога. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%B0 (дата звернення 28.10.2022).
2. Ustawa. z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym. Opracowano na podstawie: t.j. Dz. U. z 2022 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970980602/U/D19970602Lj.pdf> (дата звернення 29.10.2022).
3. Slovak highway network according to National Highway Company (Slovak). URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Highways_in_Slovakia

Телуєва В. С., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Музикін М. І., к.т.н., доцент кафедри транспортних технологій та міжнародної логістики Університету митної справи та фінансів)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ШВИДКОПСУВНИХ ВАНТАЖІВ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ

Основними конкурентами в сфері перевезення швидкопсувних вантажів є автомобільний та залізничний транспорт.

Залізничний транспорт поєднує в собі інфраструктурну складову, тобто залізничну колію, штучні споруди, а також рухомий склад – локомотиви та вагони. Саме ця транспортна галузь є складовою транспортних логістичних ланцюгів, які суттєво впливають на міжнародну торгівлю і розвиток економіки.

До категорії швидкопсувних вантажів належать великий перелік продуктів, які під час транспортування потребують особливих умов перевезення, одними з яких є дотримання температурного режиму та необхідного рівня вологості.

Найчастіше для транспортування швидкопсувних вантажів використовують вагони рефрижератори та вагони-термоси.

Для зберігання вантажів, які швидко псуються, рефрижераторні вагони забезпечені холодильними підсистемами, які забезпечують необхідний рівень температурного режиму.

Загалом рефрижераторний вагон – це ізотермічний вагон з суцільнометалевого кузова з термоізоляційним прошарком, який забезпечує захист для вантажу від зовнішнього теплового впливу. Наявність машинного охолодження і електричного опалення – це основна відмінність цього виду вагонів від інших. Для роботи холодильних машин рухомого складу крім холодоагентів аміаку і хладону використовують вироблену дизель-генераторами енергію.

Найчастіше спеціалізований ізотермічний склад використовують для перевезення режимних швидкопсувних вантажів на відстані понад 600 км.

Рефрижератори поділяють на поїзди, в яких або 21 або 23 вагони, секції, в них 5 або 12 вагонів і на автономні вагони за складовою характеристикою, а також за системою холодопостачання – на вагони індивідуальної та групової системи. Залежно від системи охолодження використовують різні принципи зниження температур: для групової системи притаманне розміщення аміачного холодильника в центральному вагоні, від якого холод переноситься холодоносієм, наприклад розчином хлористого кальцію, у вантажні вагони, при індивідуальній системі холодильні установки розташовані в кожному вагоні окремо.

Для перевезення термічно підготовлених швидкопсувних продуктів використовують вагони-термоси в яких, на відміну від вагонів-рефрижераторів, немає холодильної системи. В таких вагонах температурна стабільність забезпечується завдяки теплоізоляції вантажного приміщення і запасу теплової енергії при навантаженні вантажу. Через особливості будови таких вагонів, вони мають обмеження за термінами і відстанями перевезення вантажів. Найбільше термін поїздки залежить від температури як вантажу, так і навколишнього середовища. Вагон може експлуатуватися за температури зовнішнього повітря від -50 до $+50$ °C.

Суцільнометалевий кузов такого вагона має конструкцію типу сендвіч з ізоляцією із твердого пінистого поліуретану. У конструкції зовнішня обшивка виконана з ґрат низьколегованої сталі, а внутрішня – з алюмінієвого сплаву. Стеля, зроблена з оцинкованого сталевих листа, покритого жароміцною плівкою з пластмаси або спеціального лаку, кузова завтовшки 0.75 мм. Основні торцеві стінки захищають захисні стінки з оцинкованого листа. Підлога складається з двох шарів склопластику, між якими знаходяться паперові вертикальні сегменти (стільники), заповнені спіненим поліуретаном. Поверх склопакету розміщена, вкрита біологічно нейтральною гумою, багатошарова фанера завтовшки 18 мм.

Такі вагони не потребують персоналу для супроводу вагона, оскільки обладнання працює автоматично. Технічне обслуговування таких вагонів, а також спостереження за справністю роботи їхнього обладнання, здійснюються на спеціальних пунктах дільничних станцій.

Загалом такі вантажі можна поділити на окремі групи: продукція рослинного походження (гриби, ягоди, овочі тощо); продукція тваринного походження (м'ясо, яйця, молоко, риба тощо); продукти переробки (ковбасні вироби, молочні продукти, різні жири, полу фабрикат); живі рослини (квіти й саджанці).

Більшість продукції являє собою сировину для харчової промисловості і продуктів харчування, термін придатності яких дуже різний і варіюється від 1 до 3 діб.

Також існує група особливо швидкопсувних продуктів у яких термін зберігання при температурі не вище ніж плюс 6 °С становить від 6 до 72 год., залежно від виду продукту. Недотримання правил зберігання та перевезення такої категорії продуктів може призвести до гострих кишкових захворювань і харчових отруєнь людей. До особливо швидкопсувних харчових продуктів належать м'ясні, рибні, овочеві напівфабрикати, сири, молоко, кисломолочні продукти, варені ковбаси, кулінарні вироби, кремові кондитерські вироби, вироби з крові та субпродуктів тощо.

Отже, можна зробити висновок, що перевезення залізницею вигідне для транспортування у великих об'ємах і на великі відстані, але перевезення швидкопсувних продуктів вимагає ретельної підготовки і урахування усіх нюансів. В Україні не всі види швидкопсувних товарів перевозяться залізницею, через те що доцільніше в конкретних ситуаціях використовувати автомобільний транспорт, але масові і регулярні поставки на великі підприємства здебільшого здійснюються залізницею.

Кобриць О., студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Булгакова О. Ф., старший викладач
кафедри комп'ютерних наук та інженерії
програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

РОЗГЛЯД ЕТАПІВ РОЗРОБКИ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ

Підхід до визначення етапів розробки програми повинен ґрунтуватися на принципах Human-centered design (HCD), тобто орієнтуватися на проблеми людини (користувача), і робити ставку на інтерфейс.

Можна виділити такі стадії розробки мобільних додатків.

Пошук основної ідеї програми, концепції (розробка чогось унікального або удосконалення вже існуючого). На цьому етапі проводиться аналіз ринку та вже існуючих продуктів, проводяться інтерв'ю зі стейкхолдерами/інвесторами, і вивчається досвід користувачів (реакції, враження, емоції, дії користувача під час взаємодії із продуктом). На цьому етапі обов'язково потрібно детально описати бізнес-вимоги продукту (бізнес-мети; конкурентоспроможність; вимоги бренду або ключових зацікавлених

сторін, у яких є вимоги; показники успіху для майбутнього або цільового стану; обмеження, що накладаються бізнесом або іншими системами). Важливим також є визначення персони головних клієнтів (їх мотивація, потреби, цілі, зацікавлення).

Визначення базового функціоналу – продукт з мінімальним функціоналом, який можна дати користувачам для використання (Minimum viable product – MVP). Найчастіше мобільні додатки створюються поступово – спочатку в світ виходить демо-версія з спрощеним функціоналом, а потім поступово в наступних релізах виходять нові можливості, особлива функціональність, унікальні характеристики, які привертають увагу. Такий підхід найчастіше фінансово виправданий. Розробник збирає відгуки та критичні коментарі від користувачів і розуміє на що робити ставку в подальшій розробці, а в найбільш позитивному результаті навіть може отримати мінімальний прибуток.

Розробка інтерфейсу користувача (UI (User Interface) / UX (User Experience) design). На цьому етапі починають працювати з конкретним функціоналом і з чітким розумінням того, якими будуть кроки клієнта. Тут створюється інформаційна архітектура, тобто основна структура навігаційної системи програми: прописується сценарій використання; створюються прототипи і дизайн взаємодій. Тобто визначається як саме буде працювати додаток. Важливо уточнити, що на цьому етапі мова ще не йде про безпосередньо дизайн додатків, робота проводиться тільки з прототипами або з простими макетами.

Базове тестування макетів і прототипів (валідація прототипів в юзабіліті-тестах). Цей етап також відноситься до роботи дизайнера – чи бачать наші клієнти в додатку ту цінність, яку для нього спочатку визначили, чи здатні вони розібратися, як його використовувати.

Створення розгорнутого технічного завдання (ТЗ). Технічне завдання на розробку мобільного додатку повинно включати в себе детальний план розробки як для Android, так і для iOS. Існує багато програмних елементів, які допомагають правильно функціонувати мобільному додатку. Коли визначена структура мобільного застосунку і всіх програмних елементів, які повинні в нього входити, необхідно подбати про те, щоб правильно спроектувати саме мобільний додаток. Для того, щоб на виході вийшов якісний продукт, який буде відповідати первісній ідеї і задуму, дуже важливо правильно виконати проектування, і записати всі елементи інтерфейсу мобільного додатка, промалювати прототипи окремих екранів, попрацювати логіку різних елементів меню і кнопок, описати кількість екранів, їх функції, і продумати поекранно діаграму переходів між ними (мокап / прототип). Проектування технічного завдання для мобільного застосунку зображується у вигляді графічного матеріалу. Такий підхід позбавляє від необхідності довго розбиратися в ТЗ і допомагає протягом короткого проміжку часу швидко зрозуміти, про що ж буде мобільний додаток, які його основні функції, та що він повинен робити.

Безпосередньо розробка мобільного додатка, і допоміжних сервісів. У процесі створення мобільного додатку його продовжують постійно

тестувати і покращувати, але важливо дотримуватися плану поетапних релізів, адже часто в процесі замовникам приходять нові ідеї щодо функціоналу і дизайну, які можуть повністю вплинути як на швидкість процесу розробки, так і на план його просування.

Просування. Застосовуються маркетингові засоби – банери на сайтах і реклама в пошукових системах, SMM, поштова розсилка, SEO. На цьому етапі важливо визначити, де знаходиться ваша лояльна аудиторія, і які канали зв'язку відгукуються найкраще.

Повторне тестування функціональності програми і пошук багів, переоцінка його дизайну і ТЗ, створення тестової документації (тест-кейсів).

Реліз. Коли серія доробок завершена, і всі відділи задоволені результатом роботи, додаток можна випускати в світ, точніше його першу демо-версію – завантажувати її в магазини додатків. Далі слід здійснювати постійну технічну підтримку працездатності програми, покращувати і розширювати функціонал.

Розробка мобільного додатку – це досить тривалий і трудомісткий процес. Не існує готового сценарію, і план розробки мобільного застосунку може змінюватися, і коригуватися в залежності від проекту.

Список використаних джерел:

1. Створення мобільних додатків на Ios і Android. URL: <https://bastard.studio/uk/services/mobilni-dodatki>

2. Розробка мобільних додатків від А до Я: повний гайд. URL: <https://dan-it.com.ua/uk/blog/rozrobka-mobilnih-dodatkiv-vid-a-do-ja-povnij-gajd>

Музикін М. І., к.т.н., доцент кафедри

транспортних технологій та міжнародної логістики

Університету митної справи та фінансів

Нестеренко Г. І., к.т.н., доц., доцент кафедри управління експлуатаційною роботою

Українського державного університету науки і технологій

Стрелко О. Г., д.і.н., проф.,

декан факультету управління залізничним транспортом

Державного університету інфраструктури та технологій

Юрченко М. А., студентка Університету митної справи та фінансів

ДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Інформаційно-аналітична діяльність створена за для збору сукупності інформації для якісного та продуктивного управління окремими процесами. Робота інформативної-аналітичної сфери проводиться за декількома напрямками, щоб досконало виконати свої функції. Одним із етапів є пошук інформації – це збирання та зберігання знайденого, адже тільки за достовірною інформацією можна прогнозувати та робити висновки. Другим напрямком є аналітичний рівень, саме на цьому етапі ми

класифікуємо знайдену інформацію, в ході чого проводимо її аналіз і перетворення. Також до цього напрямку відноситься розробка висновків з прогнозами та ризиками для подальшого ведення бізнесу.

Інформаційно-аналітична робота по прийняттю рішення може мати різні рівні:

- Оперативний – обслуговування поточних потреб та забезпечення відповіді на невідкладні завдання;
- Тактичний – визначається окремо в кожному випадку;
- Стратегічний – відбувається формування стійких уявлень. Вимагає довготривалого та масштабного вирішення.

Саме за яким рівнем буде прийняте рішення залежить від швидкості, обсягу та тяжкості роботи.

При інформаційній-аналітичній діяльності використовуються такі форми роботи:

- Моніторинг – це система постійного стеження за явищами та процесами, за якими потім можна робити прогнози та скласти інформаційні зведення та огляди;
- Аналіз ефективності прийняття рішення, за яким буде можливість прогнозувати майбутній стан об'єкту дослідження;
- Дослідження актуальної проблеми.

Для виконання цієї роботи існують інформаційно-аналітичні центри. Вони тісно взаємодіють з органами виконавчої влади, підприємствами, установами, організаціями. Метою центрів є вдосконалення, розвиток, вирішення актуальних проблем транспортно-дорожньої інфраструктури країни.

Інформаційно-аналітична центри є підтримкою в управлінні. Вони необхідні для транспортної сфери. Саме тому, що транспорт посідає важливу роль в сучасній економіці та має великий вплив на економічний ріст та зайнятість. Однією з видів діяльності цих центрів є розробка статистики використання різних видів транспорту за видами перевезень.

За даними цих центрів автомобільний транспорт користується великим попитом серед пасажирських перевезень та вантажних. Він має велике значення для перевезення на короткі відстані. Наприклад, за допомогою цього виду транспорту можна дібратися з одного кінця міста в інший без додаткових затрат та потреб. Отже, саме від якості роботи автомобільного транспорту залежить життєдіяльність міст та селищ. А завдяки цим центрам існує зворотній зв'язок, в результаті якого знаходять оптимальне рішення. Тобто якщо виникають додаткові потреби для перевезень чи з'являються проблеми, то інформаційно-аналітичні центри дізнавшись про них, прогнозують та аналізують. В результаті чого підприємство чи влада зможе покращити умови перевезення, а також вирішити проблему, яка змогла причинити ці наслідки.

Статистика, яка надається цими центрами дозволяє доцільно вибрати той вид транспорту, який краще впорається із відповідним завданням

замовника. У випадку надання логістичних послуг та реалізації продукту в незначних розмірах і при транспортуванні на невелику відстань, доцільніше використовувати автомобільний транспорт.

Інформаційно-аналітичні центри аналізують матеріали, за якими можна простежити безпеку обраного транспорту. Зокрема, за даними, які розміщені на сайті Міністерства інфраструктури України, аварійність автомобільного транспорту загального користування з 2020 року знизилась на 19 % порівняно з 2019 роком.

Якщо ж дивитися на стан аварійності та безпеки руху на відомчому автомобільному транспорті за 2019-2020 роки, то динаміка зворотна: загальна кількість ДТП збільшилась на 44 %.

Отже, статистика допомагає простежувати якість виконання роботи, прогрес розвитку чи навпаки, занепад.

Ще за статистикою можна простежити як автомобільний транспорт змінювався в окремі історичні періоди та його експлуатаційні можливості.

На підставі результатів інформаційно-аналітичних центрів, у галузі підприємств та організацій автомобільного транспорту України потрібно розвивати матеріальну базу за для комфортних, якісних та безпечних умов перевезень. За допомогою інформації, яка надається цими центрами, можлива розробка комплексних рекомендацій щодо стратегічного розвитку автомобільних підприємств України. Це свідчить, що ці центри займають чільне місце в транспортній інфраструктурі.

Ходачок Д. О., студент Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Кузьменко А. І., к.т.н., доц.,
в.о. завідувача кафедри транспортних технологій
Університету митної справи та фінансів)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛОГІСТИКИ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ У КРИТИЧНИХ УМОВАХ

Війна, яку почала Росія, змінила як життя кожного українця, так і життя будь-якого бізнесу. Налагоджені ланцюги поставок перестали працювати. Закриті порти, відсутність авіасполучення, ризики, які супроводжують автодоставки – компаніям з налагодженою логістикою довелось переорієнтовуватись за лічені дні. Волонтерам та усім, хто активно включився в допомогу Україні на гуманітарному фронті, взагалі треба налагоджувати логістичні процеси вперше. Тим не менш, логістика, навіть в умовах війни, працює і є критично важливою [2].

Науковий інтерес до проблеми існування логістики транспортних перевезень в критичних умовах набув особливого значення. Багато практикуючих логістичних компаній вимушені були або припинити свою діяльність, скоротити транспортні перевезення. Тож для науковців, буде багато приводів для наукових роздумів.

Початок військових дій не став повною несподіванкою для українців та української влади. З'явилися значні проблеми, в постачанні вантажу, товару та перевезеннях пасажирів. Для їхнього розв'язання, перш за все необхідно оптимізувати логістику [1].

Оптимізація логістики потребує вирішення низки наочних питань, що можна зробити за допомогою деяких перевірених механізмів. В Україні багато фахівців, які працювали у сфері вантажоперевезень та транспортних перевезень в цілому, які мають досить великий досвід у керуванні цими процесами.

Сучасна логістика зіткнулась з проблемою нестачі транспорту для перевезень та водіїв, які б ці перевезення здійснювали. На даний час ця проблема вирішена таким чином, водіям з категорією прав «В» дозволили здійснювати перевезення за категорією «С» [2].

Друга проблема – це перенавантаження транспортної системи. Ця проблема є більш складною, адже люди, підприємці обирали доволі відомі автошляхи, для здійснення перевезень вантажу та пасажирів, на кордоні митники та прикордонники не встигали здійснювати свої функції відповідно до законодавства. На нашу думку, при транспортних перевезеннях слід наперед розглядати декілька варіантів маршруту та заздалегідь розраховувати вантажопідйомність транспортних засобів на конкретній ділянці автошляху.

Наступні проблеми, які слід розглянути: зниження якості транспортного обслуговування та зниження конкурентоспроможності українських перевізників.

Якість транспортного обслуговування. Не всі перевізники (експедиторські або транспортні компанії) в наш час надають якісні послуги. Експедиторські компанії (посередники між замовником і перевізником) та транспортні компанії, практично не намагаються оптимізувати сам процес транспортування [1]. Це можна було б зробити за допомогою збору консолідованого вантажу від кількох відправників, складання оптимальних маршрутів руху, підключення більш ефективного виду транспорту на певному етапі маршруту тощо.

На теперішній час спостерігається тенденція до відмирання «простих» операторів транспортного ринку і перехід на об'єднання експедиторських, транспортних та інших функцій транспортної логістики в одному підприємстві – логістичному операторі [3].

Зниження конкурентоспроможності українських перевізників. На прикладі польських перевізників можна відмітити, що поліпшення транспортного законодавства, а також «стирання» кордонів з країнами ЄС зробило сферу перевезень в Польщі досить привабливою.

Це призвело до збільшення транспортних операторів та стало причиною підвищення внутрішньої конкуренції і падіння тарифів.

Таким чином, логістика – є одним з головних важелів нормального існування економічної системи. Україна переживає складний період, і від злагодженої відпрацьованої системи логістичних транспортних перевезень залежить як економіка в цілому так і безпереймне існування логістики [2].

Список використаних джерел:

1. *Джонсон Дж. С. и др.* Современная логистика, 7-е издание. Москва: Вильямс, 2002. 624 с.
2. *Степанов В. И.* Логистика: учебник. Москва: ТК Велби, Проспект, 2006. 448 с.
3. *Устенко М. О.* Основні проблеми транспортної логістики. УкрДАЗТ. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2010. № 29. С. 2–5.

Гайдаржийський В. М., студент
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Лебідь О. Ю., к.фіз.-мат.н., доц.,
доцентка кафедри комп'ютерних наук та інженерії
програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ БАЗ ДАНИХ НА ОСНОВІ SQL

Великі дані (Big Data) стають нормою різних промислових застосувань, так складність робочих навантажень баз даних та проектування систем баз даних значно зросла. Для вирішення цих проблем звичайні реляційні бази даних постійно вдосконалювалися, а системи управління базами даних NoSQL, такі як MongoDB і Cassandra, було запропоновано та впроваджено, щоб конкурувати з СУБД на основі мови SQL.

На додаток до традиційних metrics, таких як час відгуку, пропускну здатність та потужність, сучасні системи керування базами даних висувують більш високі вимоги до енергоефективності за рахунок великого обсягу даних, які потрібно зберігати, виконувати запити на пошук, оновлювати та аналізувати.

Більшість існуючої літератури з оптимізації баз даних в першу чергу було зосереджено на продуктивності і лише невелика кількість досліджень розглядали аспект енергоефективності системи баз даних. З появою великих даних енергоефективність, особливо останнім часом, почала привертати все більше уваги як не менш важлива мета оптимізації через неймовірні темпи зростання розмірів даних і швидке збільшення вартості розробки та експлуатації великомасштабних баз даних.

Реляційні бази даних домінували в індустрії програмного забезпечення протягом останніх кількох десятиліть, забезпечуючи постійне зберігання даних, контроль паралельності, транзакції та маючи стандартні інтерфейси для інтеграції даних і звітності. Реляційна база даних організовує дані як набір формально описаних таблиць, з яких можна отримати доступ до даних або зібрати їх повторно без необхідності реорганізувати таблиці. Кожна таблиця містить одну або кілька категорій даних у стовпцях. Кожен рядок містить унікальний екземпляр даних для категорій, визначених стовпцями.

Оптимізація запитів є одним із найбільш важливих і цікавих напрямків досліджень і розробок в області баз даних. Існує перелік стандартних підходів, що дозволяють зменшити час виконання SQL-запиту на сервері. Є стандартні рекомендації до використання конкретних імен атрибутів, зведення до мінімуму використання підзапитів, уникнення використання оператора «in» із великими підмножинами, використання фільтрації даних на якомога ранніх етапах вибірки, використання правильного порядку поєднання таблиць та ін., використання тимчасових таблиць, оператора «join» перед вкладеним підзапитом та уникнення конструкцій корельованих підзапитів, якщо це можливо [1].

Розглянемо роботу з системою SQL Server Management Studio. Однією з великої кількості її функцій є можливість відображати та керувати планом виконання, який відображає інформацію про перебіг компіляції процедур і про їх виклики з довільної глибини вкладення. Виконуючи інструкцію SELECT можна стежити за тим, що Database Engine звертається не тільки до індексів, а й виконує аналіз всієї таблиці. Перегляд виключно по індексу буде використовуватися, якщо це є доцільним методом отримання даних з таблиці. Зазвичай використовують два основних способи оптимізації запиту. Перший спосіб полягає в аналізі та перетворенні еквівалентних виразів, для чого необхідно мінімізувати кількість стовпців проміжного і кінцевого процесу запиту. Другий спосіб передбачає використання різних алгоритмів для кожної операції: в основному ці алгоритми визначають, як буде виконуватись доступ до кортежів з структур даних, в яких вони зберігаються, індексація, хешування, вилучення даних, а тому впливають на кількість звернень до диску. Таким чином, саме від коректності індексів залежить вибір оптимального плану [2].

Шалл та інші автори праці [3], показали, що енергоефективність систем баз даних може бути значно підвищена за рахунок заміни жорстких дисків на твердотільні диски (SSD). Бекман у праці [4] підтримав цей аргумент за допомогою proving та стверджує, що алгоритми сортування можуть бути поліпшені в 3 рази за допомогою SSD. Хоча більш швидке та малопотужне обладнання може підвищити енергоефективність баз даних, оновлення обладнання в цілому є дорогим і може час від часу переривати послуги. На це вказали кілька дослідників, і вони стверджували, що енергоефективність може бути покращена за допомогою програмних підходів. Так, Грефе стверджував, що як апаратна, так і програмна оптимізація може сприяти енергоефективності [4].

Швидкий розвиток потреб застосування БД висуває нові вимоги до СУБД:

- підтримка широкого спектру типів представлених даних і операцій над ними;
- забезпечення цілості БД у широкому різноманітному діапазоні предметних областей;

- управління розподіленими БД, інтеграція неоднорідних баз даних;
- істотне підвищення надійності функціонування БД.

Таким чином, виконання оптимізації запитів дозволяє ефективніше використовувати наявні ресурси та збільшити швидкість роботи додатку.

Список використаних джерел:

1. Розробка та дослідження методів оптимізації запитів в розподілених базах даних. URL: <https://openarchive.nure.ua> (дата звернення: 20.10.2022).

2. Бекманн А., Мейер У., Сандерс П., і Синглер Дж. Енергоефективне сортування з використанням твердотільних дисків // Конференція зелених обчислень : збірник тез повідомлень 2010. С. 191–202.

3. Шалл Д., Гудлет В. Підвищення енергоефективності додатків баз даних з використанням SSD // Третя конференція з комп'ютерних наук та програмної інженерії: збірник тез повідомлень, 2010. С. 253–260.

4. Оптимізація запитів до баз даних. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua> (дата звернення: 20.10.2022).

Пінчук А. В., студент Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Лебідь О. Ю., к.фіз.-мат.н., доц., доцентка кафедри комп'ютерних наук та інженерії програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ BIG DATA В УКРАЇНІ

Великі дані (англ. Big Data) в інформаційних технологіях – це набори інформації (як структурованої, так і неструктурованої) настільки великих розмірів, що традиційні способи та підходи, які здебільшого засновані на рішеннях класу бізнесової аналітики та системах управління базами даних не можуть бути застосовані до них. Альтернативне визначення називає великими даними феноменальне прискорення нагромадження даних та їх ускладнення [1].

Доволі розповсюджена характеристика моделі великих даних за допомогою «3V»: обсяг, швидкість та різноманітність (volume, velocity, variety). Тобто за допомогою цих трьох характеристик визначають доцільність використання конкретної моделі в поточному інформаційному середовищі. Компанії, що планують або вже використовують великі дані мають розуміти не лише розмір обсягу даних, а й швидкість взаємодії з ними і оцінити різноманітність наявних даних, щоб розуміти як це може вплинути у майбутньому на швидкість взаємодії, можливості розширення. Компанія IBM доповнила список характеристик достовірністю (veracity). А компанія IDC додала цінність (value) та життєздатність (viability) [2]. Це говорить про те, що деякі компанії можуть по різному оцінювати моделі великих даних в залежності від власних потреб. Наприклад, для відомого

додатку «Дія» надзвичайно важливо не лише мати доступ до різних баз даних з інформацією про всіх українців, а й швидко взаємодіяти з цими базами, щоб українці могли швидко подивитись інформацію про себе або зробити якісь операції стосовно зміни інформації про себе (наприклад, реєстрація шлюбу онлайн).

Якщо взяти до уваги роботу Карлоти Перес [3], стосовно довгострокових технологічних хвиль, то в широкому контексті big data є наступною хвилею після ери комунікацій та інформації.

За оцінками експертів McKinsey Institute технології big data найбільше вплинуть на сферу виробництва, охорони здоров'я, торгівлі, адміністративного управління та спостереження за індивідуальними переміщеннями [4].

Сьогодні технології великих даних використовуються в багатьох компаніях світового рівня, наприклад, таких як: Facebook, Google, IBM, Nasdaq, VISA, Master Card, Bank of America, HSBC, AT&T, Coca Cola, Starbucks та Netflix та ін. Відомий приклад використання великих даних компанією Facebook для створення релевантної реклами. На прикладі Facebook можна виділити одну з проблем великих даних стосовно конфіденційності. Адже з одного боку користувачам подобається релевантна реклама, а з іншого боку їм не подобається, що Facebook для цього використовує їхні конфіденційні дані.

Серед основних проблем щодо впровадження технологій великих даних та їх аналізу в Україні можна виділити наступні: висока ціна впровадження поряд із незрозумілістю чи дійсно це допоможе бізнесу у вирішенні конкретних завдань; слабкий розвиток ринку великих даних і відповідно невелике різноманіття вітчизняних великих даних в порівнянні з зарубіжними; проблеми зі структуруванням даних, адже є багато неструктурованих даних, які важко знаходити і аналізувати; відсутність високих стандартів аналізу інформації серед бізнесу в Україні.

Однією з великих вітчизняних компаній, що активно впроваджує технології великих даних є компанія «Київстар». Застосування технології великих даних від Київстар відкриває перед будь-яким бізнесом широкі можливості управління комунікаціями та маркетингом. У Київстар також працює окрема платформа Business Data Solution, яка дозволяє проводити таргетовану розсилку рекламних повідомлень в форматі SMS за вибіркою своєї аудиторії. Оскільки відправку здійснює сам оператор, це забезпечує отримання інформації абонентами. Замовник необхідно лише обрати необхідну категорію і погодити текст повідомлення з спеціалістами Київстар.

Враховуючи постійний розвиток бізнесу в Україні, особливо ІТ компаній, ринок технологій великих даних є досить перспективним в Україні. Незважаючи на наявні проблеми з технологіями великих даних в Україні великі компанії вже використовують ці технології, отримують прибуток та планують в подальшому покращувати взаємодію з великими даними. Головне для бізнесу розуміти навіщо їм потрібні великі дані, які завдання вони зможуть виконати і якою ціною. При розрахунку ціни

потрібно обов'язково врахувати не лише розмір даних і скільки місця це буде займати на власних серверах або у хмарних рішеннях, а й скільки буде коштувати створення швидкої взаємодії з даними, структурування даних та аналіз даних. В майбутньому технології великих даних знадобляться не лише для маркетингових компаній, а й для сільського господарства, космічної та оборонної галузі тощо.

Список використаних джерел:

1. Агамірзян І., Золотников Я., Бондарьов О. Big data – нові горизонти. *Український суперкомп'ютерний інтернет-дайджест: електронний журнал*. URL: <https://web.archive.org/web/20161024023126/supercomputer.com.ua/ua/266-veliki-perspektivi-industriji-big-data.html> (дата звернення: 15.10.2022).

2. Золотников Я., Бондарьов О. Друга нафта. В Україні з'явиться онлайн-курс з Big data – найбільш затребуваної в світі ІТ-професії. *Новое Время: електронний журнал*. URL: <http://nv.ua/ukr/science/druga-naftu-v-ukrajini-z-javitsja-onlajn-kurs-po-big-data-najbilsh-zatrebuvanoju-v-sviti-itprofesiji-89806.html>

3. Perez C. Technological revolutions and tecchno-economic paradigms. *Technology Governance*. URL: <http://technologygovernance.eu/files/main/2009070708552121.pdf> (viewed on October 12, 2022).

4. Черняк Л. Большие Данные – новая теория и практика. *Открытые системы. СУБД*. URL: <https://www.osp.ru/os/2011/10/13010990> (дата обращения 16.10.2022).

Шлапак Д. О., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Лебідь О. Ю., к.фіз.-мат.н., доц., доцентка кафедри комп'ютерних наук та інженерії програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ SCRUM ПІД ЧАС РОЗРОБКИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Scrum – це методологія розробки, заснована на принципах Agile. За результатами опитування компанії versionone.com стало відомо, що 94 % організацій по всьому світу уже використовують методологію Agile, при чому лише 23 % займаються розробкою софтів. Створивши діаграму розподілення компаній за галузями, versionone.com чітко стверджує, що Agile уже вийшов за межі ІТ-індустрії та увійшов у банківський та фінансовий сектор, сектор надання професійних послуг (консалтинг, юридичні послуги тощо), страхування і, що дивує, на заході Scrum почали використовувати у державному секторі. Статистика популярності конкретних підходів усередині Agile не здивувала, тому що ще в 2012 р. PWC у своєму звіті показала, що Scrum був у кілька разів популярнішим за решту Agile-підходів. У 2017 р. вийшов наступний рейтинг популярності (рис. 1).

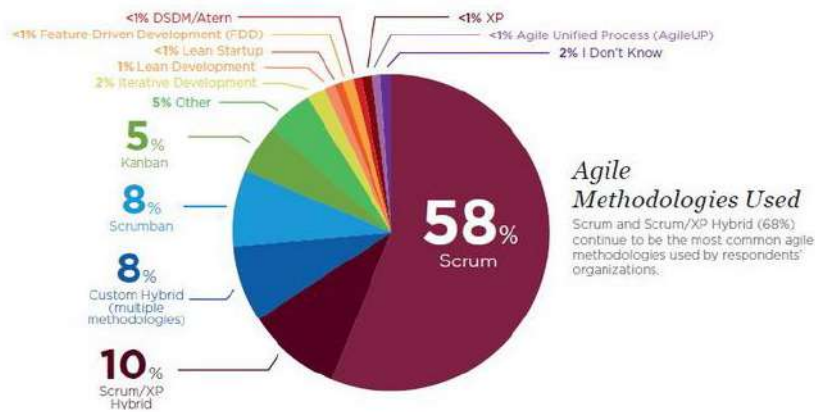


Рис. 1. Статистика популярності підходів Agile [1]

У Scram вся робота над продуктом поділена на чіткі фіксовані ітерації, які називаються sprint і для організації роботи в них існує 3 види зустрічей: зустріч перед sprint, щоб спланувати завдання, зустріч під час sprint, щоб синхронізувати команду, зустріч після sprint, для підбиття підсумків. Також, у будь-якому проекті, Scram поділяє 3 основні ролі: перша та головна роль це scam team, яка складається з усіх, хто працює над проектом, тобто developers, testers, designers тощо; друга роль – це product owner, який надає замовника, ключове завдання якого – висувати вимоги до продукту; третя роль це scam-master, який стежить за тим, щоб усі процеси відбувалися чітко за методологією Scram.

Наприклад, стандартний проект Scram починається з того, що всі збираються і product owner описує команді своє бачення продукту, свою ідею, і для того, щоб можна було почати планування, scam master разом з product owner складають backlog. Backlog – це такий список вимог, які виглядають як одна-дві прості пропозиції та мають чіткий пріоритет, наприклад, від 1 до 5. Тоді, коли backlog був складений, потрібно вибрати довжину sprint, зазвичай це 1–2 тижні, і можна розпочинати планування. Під час планування команда вибирає найважливішу вимогу з backlog і розбиває їх на чіткі завдання, кожна з якої повинна мати оцінку за часом, наприклад, згорнути сторінку login може зайняти три години, в них входить робота програміста, розробка дизайнів, тестування тощо. Після того, як весь час було розплановано за завданнями, можна починати роботу, програмісти пишуть код, тестувальники тестують, sprint йде і щодня в рамках sprint команда збирається відповісти на три запитання: «що я зробив учора?», «що я збираюся зробити сьогодні?» і «які у мене є труднощі, що мені заважає?». Наприкінці спринту вкрай важливо, щоб були чіткі та видимі результати, які можна продемонструвати, залити на сайт або на AppStore або віддати замовнику. Тому перше, що відбувається після кожного sprints, це презентація роботи. Після цього команда має підбити підсумки та визначити, наскільки якісно було виконано планування. Після, починається нове планування, новий sprint.

На відміну від лінійної методології Waterfall, у Scram вся документація це сам backlog, тобто вимоги, і це завдання, які були розплановані; тобто немає специфікації, немає технічного завдання. Також можна відзначити, що, знову ж таки, на відміну від Waterfall, Scram призначений для маленьких команд, зазвичай 8–9 чоловік, і якщо чисельність збільшується, то методологія стає не такою ефективною.

Варто сказати, що Scram зараз вкрай популярний і, напевно, в першу чергу, тому що замовники, product owner, мають повний контроль за проектом, можна в будь-який момент висунути нові вимоги, постійно отримувати нові апдейти і це дуже зручно. Проте багато хто говорить про те, що багато чого варто було доопрацювати в даній методології, наприклад, часто недостатньо опрацьовану документацію і відсутність довгострокового плану дій.

Список використаних джерел:

1. Звіт компанії VERSIONONE.COM про статистику популярності Agile: сайт. URL: <https://explore.versionone.com/state-of-agile/versionone-11th-annual-state-of-agile-report-2> (дата звернення: 25.10.2022).

Тесленко К. А., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Лебідь О. Ю., к. фіз.-мат. н., доц., доцентка кафедри комп'ютерних наук та інженерії програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ПАРАДИГМ ООП МОВАМИ ПРОГРАМУВАННЯ C# ТА JAVA

Програмування стало особливим видом діяльності людини. З одного боку деякі розуміють його як мистецтво, з іншого воно підпорядковане законам логіки. Результат програмування не абстрактний, а цілком реально створений продукт, і це безперечно наближує програмування до інженерної діяльності. Тож актуальність вивчення нових мов програмування об'єктивно визначена суттєвим еволюційним розвитком в нашому інформаційному світі. Надалі будуть розглядатись дві мови програмування, а саме: C# і Java.

Кожна мова має як свої переваги так і недоліки. Java – унікальна мова, якою користуються майже у всіх областях економіки і ІТ. На ній створюються десктопні та мобільні додатки, програмне забезпечення та ігри. Застосовується в банках, торгових і будівельних фірмах, освітніх організаціях, державних структурах. Ця мова має успіх, що підтверджено роками використання в різних областях. C# є молодша за Java, але має своїх прихильників. Велика спільнота, тисячі бібліотек на кожен окремий випадок. Є Visual Studio і Rider – надсучасні IDE, які дозволяють створювати основні шаблони проєктів, завантажувати необхідне для створення програмних продуктів.

Java і C# популярні мови програмування, які об'єднує не тільки популярність і комфортність умов, а ще й той факт що вони належать до об'єктно-орієнтованих мов програмування. Ці мови є строго типізованими, об'єктними, увібрали в себе багато синтаксису C++, але на відміну від C++, простіше в освоєнні для початківців.

Слід зазначити, що Java старше, ніж C# і побудована на великій і активній базі користувачів. Якщо Java створювався спираючись переважно на досвід мов Objective C і C, то для C# такою опорою були C++ і сам Java. Незважаючи на свою назву, C# виявився ближчим до Java, ніж до C++, тому спостерігається їх схожість.

Java і C# – типізовані, об'єктно-орієнтовані мови програмування. У дослідженні розглядається як саме реалізовані основні парадигми об'єктно-орієнтованого програмування. Чи спостерігається певна закономірність через велику схожість з одною і тою самою мовою програмування, або навпаки реалізація парадигм суттєво відрізняється від очікувань.

Почати слід із однієї з трьох парадигм об'єктно-орієнтованого програмування – успадкування. Воно дає створювати нові класи, які можуть повторно використовуватись, розширюватись й змінювати поведінку, визначену в інших класах. В C# і Java реалізовано схожим чином, так як це дві мови програмування, які в багатьох аспектах наслідують синтаксис C++, іншої мови об'єктно-орієнтованого програмування. Схожість виявляється в базових класах, модифікаторах доступу. Але звісно сам синтаксис відрізняється за рахунок того, що саму мову C# було розроблено після Java і в деяких випадках наслідувалась структура цієї мови.

Ця невід'ємна характеристика об'єктно-орієнтованого програмування продуктивно проявляє себе як в C#, так і в Java. Ефективність будування складних ієрархій класу з їх можливістю модифікації дозволяє розробникам набагато менше витратити зусиль для створення програмних продуктів, зменшує тим самим кількість логічних помилок при розробці складних програм. Слід вказати на те, що використання деяких переваг поліморфізму неможливе без успадкування.

Розглянемо як реалізується поліморфізм в цих мовах програмування. Треба зауважити, що найбільш популярне використання поліморфізму в ООП відбувається, коли посилання на батьківський клас використовується для посилання на об'єкт дочірнього класу. В C# ця парадигма реалізується шляхом використання абстрактних і віртуальних методів, що дозволяє об'єктам однакової спеціалізації мати різну реалізацію. Схожий механізм роботи можна спостерігати в іншій мові програмування – Java. Цей механізм вступає в дію, коли є декілька зв'язаних класів методом наслідування. Це означає, що поліморфізм дає можливість підкласам успадкувати методи свого батьківського класу і перевизначати деталі реалізації.

Спостереження за реалізацією цієї парадигми програмування пояснює чому саме завдяки поліморфізму ці дві об'єктно-орієнтовані мови програмування набувають такої гнучкості, що забезпечує розширюваність

програми. Так як додавання нових типів на основі існуючих – один із найчастіших способів розширення функціональності програм, написаних мовами ООП. Також реалізація метода з батьківського класу або перевизначення в дочірньому класі являє собою одну з переваг ООП.

Наступною розглядається інкапсуляція і її реалізація. До однієї з відмінностей належить модифікатор `protected`. В Java, окрім доступу із класів-потомків, цей модифікатор уможливує доступ із усіх класів, які входять в той же пакет, що й батьківський клас. В той час коли в C# `protected` зберігає доступ тільки з класів-потомків, взятий із C++. Щоб отримати область доступу, співвідносно `protected` в Java, можна комбінувати `internal` і `protected` в C#.

Ця парадигма хоч і реалізована по-різному, але дозволяє мати об'єктивні успіхи. Концепція інкапсуляції доволі часто використовується для сховища внутрішнього подання або стану об'єкта ззовні, так як доступ до стану об'єкта напряду заблокований, а ззовні з ним можна взаємодіяти тільки через заданий інтерфейс (відкриті поля і методи). Таким чином усуваються можливі помилки пов'язані з неправильним викликом методу.

Протягом дослідження стало зрозуміло що Java і C# схожі мови програмування, C# в багатьох випадках наслідувала Java, але розробники певно намагались зробити C# більш функціональним і зручним інструментом в руках програмістів, що можна було побачити під час дослідження реалізації парадигм програмування.

Рябоволенко Е. А., студент

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Рябоволенко В. А., викладач кафедри

комп'ютерних наук та інженерії програмного забезпечення

Університету митної справи та фінансів)

РОЗРОБКА ЕКСПЕРТНИХ СИСТЕМ У СЕРЕДОВИЩІ UNITY

Протягом останнього десятиліття інтерес до досліджень штучного інтелекту зростає все більшою мірою. Зокрема, галузь систем, що ґрунтується на сукупності фактів про предметну область, одна з перших сфер штучного інтелекту, яка була комерційно успішною – саме їх і називають експертними системами. Експертні системи – це системи, які здатні запропонувати рішення конкретних проблем у певній галузі або дати консультації на рівні, з експертами в цій галузі. Проблеми в галузях, для яких розробляються експертні системи, це такі що вимагають значного людського досвіду для їх вирішення. Зазвичай експертним системам потрібно отримувати велику кількість знань, щоб працювати на рівні з продуктивністю людей-експертів у цій галузі [1]. Далі розглянемо, як можливо створити одну з цих систем в галузі штучного інтелекту.

Перед початком розробки експертної системи важливо точно описати проблему, для вирішення якої призначена дана система. Спочатку слід визначити природу проблеми і сформулювати цілі, які вказують, що саме є рішенням експертної системи. Після цього описуємо основні характерні правила, за допомогою яких аналізують параметри користувача (числові параметри: кількість оперативної пам'яті, кількість ядер процесора тощо) [2].

Після цього увага повністю зосереджується на етапі впровадження концепції в програмний вид за допомогою середовища проектування. Даний етап можна поділити на 2 ключових завдання:

- проектування, комфортного для звичайного користувача, інтерфейсу,
- централізована база знань, на основі яких і працюватиме експертна система, та можливість змінювати її в будь-який момент часу.

Для реалізації експертної системи найпростіше використовувати Google sheets. Дані таблиці можуть бути доступні в будь-який момент часу (звичайно якщо є інтернет зв'язок), та змінювати їх дуже легко.

Після визначення централізованої бази тепер залишилося визначити в якому середовищі найкраще реалізувати експертну систему. Мовою програмування було обрано C#, тоді серед претендентів можемо обрати Windows Forms чи Unity. Для проектування було вирішено обрати Unity. Так можна зауважити що дане середовище розроблялося з ціллю створювати відео-ігрові додатки, проте даний рушій має широкі можливості формування інтерфейсу та створення анімації порівняно з Windows Forms. Крім того створивши експертну систему, її можна легко адаптувати під різні операційні системи, що дозволяє розширити кількість приладів на яких може бути встановлена дана експертна система порівняно з Windows Forms, що адаптований тільки для однієї [2].

Після визначення середовища наступним завдання є вже програмна реалізація експертної системи.

Розробнику потрібно виконати такі 5 завдань:

1. Навчити програму отримувати інформацію з бази знань.

Так як база знань знаходиться в хмарному сховищі (Google Диск), для цього в Unity передбачено бібліотеку *UnityEngine.Networking*, що дозволяє отримувати дані шляхом введення URL-адреси потрібного файлу з хмарного сховища [3].

2. Проектування користувацького інтерфейсу

В UNITY передбачено такі елементи інтерфейсу як Button, Dropdown, Input Field, Text. Дані компоненти контролюються бібліотекою *UnityEngine.UI* [4].

3. Аналіз введених параметрів.

Розробнику потрібно проектувати так, щоб програма могла отримати дані що ввів користувач, та зберігати введені дані в окремих змінних. Далі потрібно зіставити ці дані з правилом що краще їм підходять, для цього.

4. Виведення результату після аналізу експертної системи.

Після зіставлення параметрів, програма повинна вивести результат – так званий «експертний висновок». Для цього використовуємо компонент виведення тексту як Text.

5. Вибір платформи, на якій буде встановлена експертна система.

Як уже зазначалося Unity чудово адаптує програму під різні операційні системи. Розробнику використати меню *Edit/Build Settings*, щоб обрати платформу[5].

Отже, системи, що ґрунтуються на сукупності фактів про предметну область, та надають рішення проблеми даної галузі і називають експертними системами. Створення експертних систем, складне завдання, що вимагає конкретних знань та особливостей галузі для якої проектується програма. Середовище Unity значно спрощує це завдання, надаючи розробнику інструменти, що легко налаштовуються і контролюються, та засоби що дозволяють легко проектувати програму для різних операційних систем.

Список використаних джерел:

1. Peter J. F. Lucas, Principles of Expert systems. 5–7 p.
2. Stages to Develop an Expert System. URL :<https://www.engineeringenotes.com/artificial-intelligence-2/expert-systems/stages-to-develop-an-expert-system-artificial-intelligence/35592> (дата звернення: 28.10.2022).
1. Unity UserManual, library UnityEngine.Networking. URL : <https://docs.unity3d.com/Packages/com.unity.multiplayer-hlapi@1.0/api/UnityEngine.Networking.html> (дата звернення: 29.10.2022).
2. Unity UserManual, library UnityEngine. UIElements. URL : <https://docs.unity3d.com/Packages/com.unity.ui@1.0/api/UnityEngine.UIElements.html> (дата звернення: 29.10.2022).
3. Unity UserManual, build settings and platform list. URL : <https://docs.unity3d.com/Manual/BuildSettings.html> (дата звернення: 29.10.2022).

Ніколаєць Д. О., студентка

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Рябоволенко В. А., викладач кафедри

комп'ютерних наук та інженерії програмного забезпечення

Університету митної справи та фінансів)

ПІДХОДИ ДО ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ВІРТУАЛЬНИХ ПРОСТОРІВ У СЕРЕДОВИЩІ UNITY

Наразі у навчальному процесі активно впроваджується та застосовується програмне забезпечення для навчання та контролю знань. Часто використовуються симулятори та різноманітні тренажери. Практично у кожному тренажері або симуляторі є об'єкти, за допомогою яких необхідно реалізувати взаємодію між користувачем та віртуальним простором. Це досягається зміною положення, кольором, розміром, або обертанням цих елементів.

Для розробки симулятору – реалізації імітаційних моделей транспортних засобів був обраний движок Unity. При взаємодії користувача з віртуальним простором симулятору об'єкти, що заповнюють цей простір можуть змінювати свої властивості. Ці зміни можуть бути виявлені на початку заданим сценарієм та можуть бути реакцією на дії користувача.

Найбільш частим варіантом змін буде трансформація окремого об'єкту. В середовищі Unity окремий об'єкт (GameObject) має невимикаємий компонент Transform, котрий відповідає за положення, поворот та розміри об'єкту; містить інструменти та відповідні їм API-функції Translate, Rotate, Scale [1].

За допомогою трансформації об'єктів можливо легко візуалізувати динамічні імітаційні моделі, рухомі механізми, транспортні засоби та інше.

Для подібного моделювання будуть використані різні підходи: виклик API-функцій та відтворення записаних анімацій відповідно. Розгляд реалізації трансформацій різними способами допоможе порівняти їх та визначити випадки їх застосування.

Використання API-функцій для здійснення трансформації об'єктів зокрема обертання зводиться до використання стандартного інструменту Rotate. Цей метод використовується для обертів об'єкту навколо осей визначених у першому передаваному параметрі [1].

Задачу створення динамічних імітаційних моделей можна виконати також з використанням анімацій. З їхньою допомогою можна моделювати та візуалізувати велику кількість змін об'єкта: обертання, переміщення, змінення розмірів та багато іншого.

Для того, щоб фізична поведінка була правдоподібною, об'єкт у грі необхідно правильно прискорити та задіяти зіткнення, гравітацію та інші сили. Вбудовані у Unity фізичні движки забезпечують компонентами для обробки симуляції фізики [1].

Загалом є стандартні елементи Unity за допомогою яких відбувається налаштування фізичної взаємодії об'єкта. Rigidbody – це основний компонент, що під'єднує фізичну поведінку для об'єкту. З Rigidbody об'єкт негайно почне реагувати на гравітацію. Якщо доданий один або декілька компонентів Collider, то при зіткненнях об'єкт буде переміщуватись.

Компоненти колайдери (Collider) визначають форму об'єкту для фізичних зіткнень. Невидимий колайдер не обов'язково повинен мати ту ж форму, що і сітка об'єкту та насправді грубе приближення часто буває більш ефективним та невизначним в ігровому процесі [2].

Найпростіші колайдери – це так звані типи примітивних колайдерів. У 3D це Box Collider, Sphere Collider та Capsule Collider. Будь-яка їх кількість може бути додана до одного об'єкту для створення зіставних колайдерів. Колайдери взаємодіють один з одним по-різному, в залежності від того як налаштовані їх компоненти Rigidbody [2].

За допомогою компоненту Joint, ви можете додати один rigidbody об'єкт або до фіксованої точки у просторі. Зазвичай необхідно щоб у зчленування була деяка свобода рухів, тому Unity пропонує різні Joint компоненти, що реалізують різні обмеження. [3].

Також у 3D фізиці Unity існує Character Controller. Цей компонент дає персонажу простий колайдер у формі капсули, він завжди знайдеться у вертикальному положенні [3].

Тож, розглянувши способи створення динамічних імітаційних моделей об'єктів у Unity за допомогою: налаштування фізичної взаємодії об'єктів, за допомогою виклику API-функцій та за допомогою відтворення анімацій. Випадки використання цих методів здебільшого залежать від типу відтвореної динамічної моделі. Виклик API-функції у скриптах зручно використовувати коли параметри трансформації об'єкту залежать від введення користувача, тобто є динамічними. Анімацію ж зручно використовувати як відтворення трансформації з завчасно визначеними параметрами. Також варто зазначити, що анімацію можна використовувати напряду з пакетів моделювання 3D-дизайнера та розробника скриптів [3]. Таким чином, значно спрощується командна взаємодія розробників при реалізації складних імітаційних моделей та симуляторів.

Список використаних джерел:

1. Підходи до трансформації об'єктів віртуальних просторів в середі Unity URL: <https://cyberleninka/article/n/podhody-k-transformatsii-obektov-virtualnyh-prostranstv-v-srede-unity> (дата звернення 28.10.2022).
2. Official Unity Knowledge Base URL: <https://unity.com/learn>
3. *Бочкарев Н. А., Молотов Р. С.* Подходы к трансформации объектов виртуальных пространств в среде Unity // Вестник Ульяновского государственного технического университета. 2016. С. 38–41.

Ващенко А. В., студентка Університету митної справи та фінансів (науковий керівник – Музикін М. І., к.т.н., доцент кафедри транспортних технологій та міжнародної логістики Університету митної справи та фінансів)

ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ БРАКУ ПАСАЖИРСЬКОГО РУХОМОГО СКЛАДУ МІСЬКОГО ТРАНСПОРТУ ДЛЯ ЗАДОВОЛЕННЯ ПОТРЕБ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ ВЕЛИКИХ МІСТ (НА ПРИКЛАДІ м. ДНІПРО)

Автомобільний транспорт є провідним з-поміж усіх видів транспорту за обсягами перевезень і масштабами впливу на майже всі аспекти нашого життя.

Крім того, надійні і якісні послуги, що надаються пасажирським транспортом, мають велике соціальне значення. Це забезпечує зручний доступ до місця роботи, сфери обслуговування, до медичних, освітніх і культурних закладів.

Майже 50% наземного транспорту становлять автобуси.

Основними проблемами у сфері пасажирських перевезень автомобільним транспортом, зокрема є:

- нестача сучасних транспортних засобів для задоволення потреб осіб (в тому числі з інвалідністю);

- недотримання графіка руху громадського транспорту;
- недосконалий механізм компенсації витрат підприємств пасажирського транспорту на перевезення пасажирів пільгових категорій тощо.

Аналіз звернень громадян у 2021 році, що стосуються пасажирських перевезень автомобільним транспортом, у тому числі автобусами, проведено Урядовим контактним центром свідчить, що неабияку стурбованість у громадян викликає якість перевезення пасажирів у міському та міжміському автомобільному транспорті та нестача пасажирського рухомого складу міського транспорту (майже 4 тисячі звернень). Найчастіше скарги надходили від мешканців міста Києва, Львівської, Дніпропетровської, Харківської, Донецької, Київської, Запорізької та Сумської областей.

У зв'язку з розвитком міста збільшується навантаження на громадський транспорт та неминуче виникають проблеми, пов'язані з наданням транспортних послуг населенню. Транспортна система міста для пасажирів повинна мінімізувати втрати часу та спрямувати його здійснення продуктивної діяльності. Питання надання послуг з перевезення пасажирів громадським транспортом є сферою загальних інтересів підприємців та органів місцевої влади, а саме: для підприємців – це здійснення господарської діяльності з метою отримання прибутку, для громади – вирішення питання комфортного та своєчасного проїзду в межах міста, для держави – це надходження додаткових коштів до місцевого бюджету, утримання та створення нових робочих місць.

У 2019 році було розроблено транспортну модель м. Дніпро щодо переходу з маломісного транспорту до автобусів великої місткості, з метою поліпшення якості пасажирських перевезень. Так за період 2020–2021 інвестиції тільки на оновлення рухомого складу по автопідприємствам, що обслуговують міські автобусні маршрути загального користування, склали понад 80 млн грн, придбано 75 од. пасажирського транспорту (автобусів великої місткості) з можливістю перевезення мало мобільних верств населення.

Для забезпечення надання послуг пасажирських перевезень, що є однією з вимог сучасних стандартів життя, у місті Дніпро працюють 18 автопідприємств на 123 міських автобусних маршрутах загального користування у звичайному руху. Щоденно на міських автобусних маршрутах загального користування перевозиться понад 790 тис. пасажирів.

Для підвищення інформативності жителів про прибуття транспорту на зупинку встановлені електронні інформаційні табло, а на автобуси встановлені прилади GPS-диспетчеризації.

За період військових дій змінилися умови виробничої діяльності та реалізація послуг, що не залежить від господарської діяльності перевізників, та економічна ситуація, що склалася в останній час призвела до суттєвого підвищення цін, та безпосередньо впливає на собівартість надання послуг з перевезення пасажирів.

Щоб дніпряни могли їздити у великих, комфортних і адекватно завантажених автобусах, транспортна система потребує коштів із бюджету. З огляду на те, що бюджет не бездонний, транспортна система хилитиметься в бік зменшення видатків, а не забезпечення комфорту перевезень.

Унаслідок ракетних ударів по Дніпру було знищено та серйозно пошкоджено близько 150 автобусів – чверть всього рухомого складу міста, тому наразі у місті виникла проблема з нестачею громадського транспорту. Проблема вже вирішується і спільними зусиллями вдасться відновити роботу громадського транспорту.

Першим руку допомоги Дніпру простягнув Київ, який передав 30 автобусів великої місткості. Нині ці машини вже вийшли на маршрути. Допомагає нашому місту Вінниця. З цього міста в Дніпро вирушили три великі автобуси, підприємці міста Дніпра також нададуть допомогу, корпорація «Біосфера» придбає для міста автобуси коштами бізнесу. Мер міста звернувся до інших територіальних громад, бізнесу та європейських міст-побратимів щодо надання допомоги.

Подальший розвиток транспортного комплексу неможливий без збільшення операційних витрат. Збільшення транспортної роботи, оновлення та збільшення автобусного парку веде до збільшення витрат на перевезення та утримання інфраструктури. За рахунок збільшення місткості рухомого складу та насичення маршрутів машинами, зростає комфортність пасажирських перевезень та зменшується час очікування автобуса для пасажирів, що зменшує загальний час у дорозі в середньому по місту. Для забезпечення виконання цілей потрібно збільшувати фаховий персонал, але на разі в наявності є тенденція по його відтоку, однією з основних причин звільнення є «низька заробітна плата» та низькі соціальні стандарти. На сьогоднішній день є дефіцит кваліфікованого персоналу водіїв, слюсарів.

Музикін М. І., к.т.н., доцент кафедри транспортних технологій

та міжнародної логістики Університету митної справи та фінансів

Нестеренко Г. І., к.т.н., доц., доцент кафедри управління експлуатаційною роботою Українського державного університету науки і технологій

Стрелко О. Г., д.і.н., проф., декан факультету управління залізничним транспортом Державного університету інфраструктури та технологій

Овчарук А. С., студентка, Університету митної справи та фінансів

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні вніс значні зміни в транспортну систему України. Ворог намагається завдати ударів по дорогам, транспортним установам, де зберігаються автомобільний парк, робить все, щоб зруйнувати логістичну роботу транспортних підприємств. Збиток нанесений пасажирському транспорту сягає близько одного мільярда доларів, а всій транспортній інфраструктурі – більше трьох мільярдів доларів (за попередніми розрахунками).

Заміна певного виду транспорту, відсутність вільного доступу до певних ділянок доріг, все це сприяло збільшенню кількості нових маршрутів, що в майбутньому забезпечить більш швидку доставку, та розвантаження доріг, які користуються найбільшим «попитом».

З початком воєнного стану Кабінет Міністрів України запровадив спрощену систему допуску до керування вантажними автомобілями водіїв, що мають посвідчення категорії В, це полегшить забезпечення кількості водіїв для перевезення гуманітарних вантажів, транспортування техніки, забезпечення продуктів харчування в магазинах. З допомогою бездозвільного проїзду в Україну від багатьох країн Європи, це дає нам більше можливостей в швидкості доставки гуманітарного вантажу в регіони, де вона найбільш потрібна.

Транспортні засоби надають можливість бути мобільними в тилу, задовольнити сімейні потреби, підтримувати підприємницьку діяльність, перевозити вантажі, товари та у випадку необхідності евакуюватися. Але в Україні була та є досить велика проблема з кількістю автомобілів, а з початку повномасштабної війни втрати досягли близько одного мільйона транспортних засобів. Автомобільний транспорт став найголовнішим, тимчасове безмитне ввезення транспорту з закордону дало змогу завезти в Україну багато авто для продажу на внутрішній вторинний ринок, а зважаючи на те, що 83 % ввезених авто мають вартість до \$6 000, то його зможуть придбати люди з середнім рівнем доходу. За даними продажів вживаних авто попит на них не зменшився. Це сприятиме постійній роботі страхової служби, де людина буде оформлювати страховку після покупки авто.

Нова хвиля імпортування автомобільного транспорту в Україну почалася з 1 липня, коли замість звичної процедури розмитнення було запроваджено розмитнення через додаток «Дія». Дана процедура повинна займати не більше 5 хвилин, не потрібно шукати митного брокера чи заповнювати митну декларацію, достатньо основних відомостей про авто. Податки будуть розраховуватися по формулі, митник не буде приймати участі в оцінюванні авто, тому таке розмитнення повинно бути ще однією антикорупційною реформою в Україні. За підрахунками уряду, через спрощення системи кількість завезених автомобілів буде більше ніж 500000 тисяч в рік та зможе принести державному бюджету 45,6 млрд грн. Це важлива реформа, яка дає змогу пришвидшити роботу митниці та збільшити кількість офіційно імпортованих автомобілів на внутрішньому ринку.

Ще один приклад розвитку автомобільного транспорту в умовах війни є відновлення роботи заводу «Єврокар». Виробництво було зупинено з перших днів повномасштабної війни, частина виробничих потужностей була перепрофільована в логістичні центри для біженців, але вже з 10 червня 2022 р. було відновлено автовиробництво Skoda Kodiaq і Karoq для українського ринку.

Через втрату більше ніж 1000 машин поліції в зоні бойових дій, саме підрозділи патрульної поліції стануть головними замовниками автомобілів

Skoda, бо користуватися імпортованими вживаними машинами вони не будуть – для них головне якість роботи. Ще велику частину можуть закрити замовлення на користь ЗСУ, яким потрібні авто в великих кількостях, а «Єврокар» готовий переробляти авто під військові потреби, в яких головне витривалість та зручність використання транспортних засобів в різних умовах.

За їх підрахунками за ті кошти, які бюджет недоотримав від безмитного ввезення вони могли випустити 300000 авто. Якщо завод розвиватиме виробництво, то він стане потужним державним виробництвом, що буде забезпечувати задоволення значної частки потреб як держустанов, ЗСУ та підприємств, так і звичайних людей.

Багато українців були вимушені покинути свої домівки та виїхати за кордон, різко збільшився попит на доставку посилок, але через неналагоджену систему, це виходить дорого та довго. З цієї причини «Нова пошта» відкриває свої відділення в Польщі, новий розвиток в завоювання ринку Європи, бо всім українцям відома нова пошта за швидкістю доставок. Для такого збільшення виробництва, потрібно більше автомобілів, тому «Нова пошта» шукає партнерів серед транспортних компаній, а це новий етап виведення компаній на європейський ринок.

Для найшвидшого розв'язання логістичних проблем волонтерами було створено платформу «СпівДія», яка об'єднала транспортні компанії, водіїв в одну величезну логістичну мережу по доставці гуманітарного вантажу, ліків. Це потужний напрям, який започаткували в період воєнного стану, але вважаємо, що він має розвиватися і після нашої перемоги.

Барвінко В. О., студент

Університету митної справи та фінансів.

(науковий керівник – Ульяновська Ю. В., к.т.н., доц.,

доцент кафедри комп'ютерних наук та інженерії

програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ WEB-ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасний час розвитку і поширювання комп'ютерних технологій актуальне питання збереження конфіденційності інформації, особливо враховуючи той факт що зараз дані користувача збираються власниками ІТ-компаній, магазинів тощо. Поширена практика щодо клієнтських даних, які збираються і використовуються для просуванні їм рекламної продукції. Звісно те що нам нав'язують продукцію використовуючи наші дані, коли ми навіть про це не підозрюємо, є не дуже приємною новиною, але в цьому нічого такого страшного нема, це в більшості випадків ніяк згубно не впливає на життя користувача. Але як ми бачимо цю інформацію використовують не тільки для реклами, а і для цензури чи вистежування людини в цілях компанії для підтримки якоїсь політичної сили. В цього є звісно і свої позитивні елементи, такі як вистежування терористів чи інші

видів правопорушників, але нажаль так буває не завжди. Наприклад один з найближчих таких ситуацій яка стала явною світу, було зв'язано с додатком Telegram та Бразилією [1], де до компанії не дійшла вимога заблокувати канали які розповсюджували дезінформацію та фейки та передати реєстраційні данні облікові записів власників вказаних Telegram каналів, а через не виконання вимог судом, тому що вимога була відправлена на стару адресу електронної пошти Telegram, судом Бразилії було вирішено заблокувати додаток і Telegram відразу відреагував на це позитивною відповіддю на вимоги.

Тому в наш час зібрані дані можуть використовувати проти користувачів, зіставляючи інформаційну базу даних про них для пошуку інакодумців. Самі близькі приклади ми можемо наглядати в Росії, в Китаї, де компанії власники програмних додатків співпрацюють с державою с цілю знаходження, спостерігання та впровадження дій проти не лояльних особистостей. Наприклад, якщо за особою було виявлено якісь опозиційні висловлювання, то можуть запросити особисті переписки даної людини і після використовувати проти неї, для придушення, політичної боротьби. Тому за частоту китайці використовують браузер для обговорення цензурних тем, та для виходу у відкритий інтернет позбувшись контролю, але навіть використання форумів у даркнеті не дає можливості переписуватись с іншою людиною конфіденційно, так як повідомлення може прочитати будь хто. Тому люди не мають можливості спокійно вести конфіденціальне спілкування в інтернеті.

Саме тому є потреба у системі, яка би допомагала людям вести спілкування захищено і анонімно, без можливостей зрозуміти від кого кому відправлене посилання. Відкритої такої системи на жаль не має. Можна згадати про технологію Tor, але вона забезпечує лише анонімність, а можливість вести переписку закодованої інформації відсутня. Тому і потрібна розробка веб-додатку, який би дозволяв без конфіденційних даних використовувати захищену систему передачі посилань у інтернеті, щоб дозволити людям спокійно вести переписки.

Цей web-додаток буде повинен відповідати наступним параметрам: відповідати сучасним стандартам захисту, використовуючи алгоритми шифрування; не використовувати особисті дані, по яким можливо було ідентифікувати відправника; дані повинні бути зашифрованими під час відправки; інформація облікових записів (логінів і паролів) у базі даних повинна зберігатись у виді хешу; в базі даних не повинні зберігатися дані для розшифрування посилань, тільки відкритий ключ для шифрування посилань відправника; таємний ключ повинен зберігатися у власника облікового запису.

Пропонується наступний метод захисту даних. Для захисту посилань під час відправки і отримання використовувати асиметричні типи шифрування, щоб не давати змогу прочитати повідомлення після його перехвату та для можливості реалізувати автоматичну відправку від одного клієнта до іншого без можливості прочитати посилання власниками баз даних. Це можливо завдяки відкритому ключу, який буде прив'язаний

до особистого акаунту і буде знаходитися в базі даних, звідки його можливо взяти і використати для шифрування посилань. І саме головне, що цим ключем не можливо розшифрувати, те що ним закодовано, це і є основною перевагою асиметричного шифрування і його використання для вирішення сформульованої в роботі проблеми.

Обліковий запис (акаунт) являє собою логін, пароль та відкритий ключ. Логін і пароль створюватимуться користувачами і використовуватися для входу до особистого кабінету, де будуть знаходитись відправлені акаунту посилання. Також логін буде використовуватися для вказівки отримувача листа. Окрім використання обмеженої інформації про користувача для додаткового захисту буде використовуватися безповоротне хешування логінів та паролів і вже ці дані будуть у базі даних [2], тому якщо навіть база даних буде зламана, всі дані акаунтів будуть у нечитабельному виді, а значить зловмисники не зможуть увійти до системи під акаунтами користувачів з бази даних. Таємний ключ повинен створюватися на клієнтській частині web-додатку, після чого повинен видаватися користувачеві. Він буде використовуватись для розшифрування отриманих посилань у особистому кабінеті.

У висновку можемо зазначити, якщо всі наведені параметри будуть наявні в web-додатку, то він задовольнить потреби користувачів у анонімності та захищеності свого спілкування у сучасному ІТ просторі.

Список використаних джерел:

1. *Мария Нефёдова*. Telegram могли заблокировать в Бразилии из-за пропущенных писем. URL: <https://xakep.ru/2022/03/21/telegram-brazil/>
2. *Real-World Cryptography / David Wong*. Shelter Island, NY: Manning Publications Co., 2021. 863с.

Нестерова О. О., студентка
Університету митної справи та фінансів
(науковий керівник – Клим В. Ю., к.т.н., доцент кафедри кібербезпеки та інформаційних технологій Університету митної справи та фінансів)

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

На сьогодні створення теоретичних засад забезпечення інформаційної безпеки не є тією мірою, яка необхідна для забезпечення ефективного функціонування інформаційної безпеки в цілому. Разом із тим, ефективне планування, організація та управління процесом забезпечення інформаційної безпеки сьогодні не можуть бути забезпечені, якщо не визначені відповідні наукові засади. В цьому зв'язку одним із актуальних аспектів цієї проблеми є необхідність визначення базових наукових принципів, за якими доцільно розбудовувати інформаційну безпеку.

Мета роботи: дослідити загальні принципи забезпечення безпеки та опис інструментів для її реалізації.

Безпека інформаційної системи належить до процесу забезпечення захисту комп'ютерів, мереж і пов'язаних даних. З появою технологій, чим більше інформації зберігається в широких мережах, тим важливішим стає її захист від несанкціонованих осіб, які можуть нею зловживати. Кожна організація має набори даних, які містять конфіденційну інформацію про її діяльність.

Принципи забезпечення інформаційної безпеки є вихідними положеннями, нормами і правилами поведінки, які диктують усім суб'єктам правила поведінки [1]. Основою забезпечення безпеки інформаційних систем є три складові: конфіденційність, цілісність, доступність.

Конфіденційність: Основна суть цієї функції полягає в тому, що лише уповноважений персонал має мати доступ до даних і системи. Неуповноважені особи повинні бути подалі від інформації. Це забезпечується перевіркою авторизації кожної особи, яка намагається отримати доступ до бази даних.

Цілісність: цілісність забезпечується, коли представлені дані залишаються недоторканими або, точніше, не змінюються будь-якими несанкціонованими владами. Цілісність інформації може бути змінена як ненавмисно, так і навмисно. Будь-яка особа може навмисно передати інформацію через шкідливий вміст. Швидше, ненавмисно, будь-яка уповноважена особа може сама перешкодити інформації.

Доступність. Ця функція означає, що інформація може бути доступна та змінена будь-яким уповноваженим персоналом протягом заданого періоду часу. Тут слід зазначити, що доступність інформації обмежена. Час, протягом якого можна отримати доступ, різний для кожної організації.

Існують різні інструменти, які використовуються або можуть використовуватися різними організаціями для забезпечення максимальної безпеки інформаційної системи. Однак ці інструменти не гарантують абсолютної безпеки, але, як зазначено вище, допомагають у формуванні важливого балансу доступу до інформації та безпеки.

Розберемо ці інструменти один за іншим:

1. Автентифікація: це найважливіший інструмент, про який слід пам'ятати перед початком важливого процесу забезпечення безпеки. Процес автентифікації – це коли система ідентифікує когось за одним або декількома факторами. Ці фактори мають бути унікальними для більшості користувачів. Наприклад, комбінації ідентифікатора та пароля, розпізнавання обличчя, відбиток великого пальця тощо.

2. Контроль доступу: переконавшись, що правильна особа отримує доступ до інформації, потрібно переконатися, що до нього чи неї потрапляє лише відповідна інформація. Використовуючи інструмент контролю доступу, система визначає, який користувач повинен мати можливість перевидавати, писати чи змінювати певну інформацію. Для цього він зазвичай підтримує список усіх користувачів. Можна знайти два типи списків:

- Список контролю доступу (ACL) – це лише список осіб, які мають право на доступ до інформації.

- Рольовий список керування доступом (RBAC) – цей список містить імена уповноваженого персоналу та їхні відповідні дії, які вони мають право виконувати над інформацією.

3. Шифрування: іноді інформація передається через Інтернет, тому ризик будь-кого отримати доступ до неї зростає, і тепер інструменти мають бути надійними, щоб уникнути цього. У цьому сценарії будь-хто може легко отримати доступ до інформації та змінити її. Щоб уникнути цього, запущено новий інструмент, Шифрування. Використовуючи шифрування, можна помістити конфіденційну інформацію в біти нечитабельних символів, які важко розшифрувати, і лише авторизовані одержувачі інформації можуть легко прочитати її [2].

Досліджено загальні принципи забезпечення безпеки та опис інструментів для її реалізації.

Список використаних джерел:

1. Олійник О. В. Принципи забезпечення інформаційної безпеки України. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2016. № 4. С. 72–78.

2. Principle of Information System Security. URL: <https://www.geeksforgeeks.org/principle-of-information-system-security> (дата звернення 21.10.2022).

Чумак І. О., студент

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Сохацький А. В., д.т.н, проф.,

професор кафедри транспортних технологій та міжнародної логістики

Університет митної справи та фінансів)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БПЛА В УКРАЇНІ

Одне з найважливіших напрямків в сучасній авіації пов'язане з розробкою безпілотних літальних апаратів (БПЛА). Сучасний комплекс БПЛА є високотехнологічною системою з елементами штучного інтелекту, інтегрованою в загальновійськову систему збору інформації та прийняття рішень. БПЛА входять до складу досить складних технічних систем – безпілотних авіаційних комплексів (БПАК) з наземними пунктами управління, обробки отриманої інформації, засобами зв'язку, транспортування і навантаження БПЛА, їх ремонту і т. п. Успіх їх застосування пов'язаний насамперед з бурхливим розвитком мікропроцесорної техніки, систем управління, навігації, передачі інформації, штучного інтелекту [1]. З організаційних і технічних ознак БПЛА можна класифікувати з урахуванням: масштабу застосування; приналежності до виду збройних сил; масових і габаритних даних; можливості повторного використання; виду старту; способу посадки; способу управління; виду спеціальних коштів на борту; термінів отримання інформації; виду базування; висоти застосування; дальності застосування; тривалості польоту [2].

Сучасні програми провідних країн світу по створенню і модернізації БПЛА мають пріоритет за обсягами фінансування. Експерти безпілотної техніки прогнозують, що провідні країни світу будуть мати до 2025 р. до 80% бойової авіації – безпілотної [3]. За роки незалежної України жодне міністерство і відомство не змогло замовити та завершити розробку БПЛА, незважаючи на наявність наукових, виробничих та випробувальних організацій, здатних розробляти і виробляти міні і тактичні БПЛА, і в цьому полягає перша проблема. Основними організаціями України, здатними в різного ступеня розробляти БПЛА, можна назвати: Харківське державне авіаційне виробниче підприємство «ХДАВП», Державне підприємство Міністерства оборони України «Чугуївський авіаремонтний завод», ДНВП «Об'єднання Комунар», НДІ проблем фізичного моделювання Національного аерокосмічного університету «ХАІ», КБ «Авіа», ВАТ «КБ «Зліт» (м. Харків); ВАТ «Мотор-Січ» (м. Запоріжжя); ДП ЗМБК «Івченко-Прогрес» (м. Дніпропетровськ); ДП «Орізон-Навігація» (м. Сміла); НВП «Укртехно-Атом», ТОВ «ЮАвіа» (м. Київ); ОКБ «ТЕКОН-Електрон» (м. Львів). Друга проблема лежить в області організації в Україні повного замкнутого циклу розробки і виробництва БПАК силами виключно вітчизняного ВПК. Сьогодні десятки підприємств займаються даними питаннями, хоча юридичної підстави для цього у більшості з них немає, результати їх роботи є дослідними зразками, які використовують зарубіжну елементну базу, що ставить під питання можливість подальших успішних випробувань, постановки на озброєння і експлуатації. Початкові етапи створення складної наукомісткої програми БПАК вимагає використання великого обсягу інформації та залучення експертів. На першому етапі має бути створена група державних чиновників, яка включає наукових експертів, фахівців з економіки, великих промисловців здатних оцінити доцільність розвитку БПАК. На другому рівні здійснюється вибір виду або видів БПАК. На третьому рівні обґрунтування БПАК необхідно розглянути і оцінити доцільність випуску певних типів БПАК або виробництва комбінації типів авіації. На четвертому рівні обґрунтування БПАК необхідно розглянути і економічно оцінити доцільність розгортання в країні повного життєвого циклу БПАК. Початок життєвого циклу БПАК складається з розробки, що включає науково-дослідні роботи (НДР) і дослідно-конструкторську роботу (ОКР) дослідного зразка БПАК.

Крім цього, необхідно спланувати підготовку персоналу з обслуговування парку БПАК: аеродромне обслуговування; радіолокаційне обслуговування; обслуговування БПАК. Наступною стадією життєвого циклу БПАК є експлуатація. На цій стадії необхідно оцінити створення державної інфраструктури у вигляді аеропортів, станцій далекого і ближнього супроводу польотів. Далі, необхідно створити НДІ з аналізу та експлуатації та оцінки ресурсів БПАК, а також розгорнуту мережу гарантійного обслуговування для виконання регламентних, ремонтних, контрольних-випробувальних та інших робіт, пов'язаних з підтриманням безаварійного стану БПАК [4].

Список використаних джерел:

1. Бевзюк О. І. Застосування безпілотних літальних пристроїв правоохоронними органами. URL :https://www.naiu.kiev.ua/files/naukovadiyalnist/naukovi-zahodi/zbirniki/2017/mater_21_04_17.pdf (дата звернення: 17.10.2022).

2. Купріянова В. С., Матюшенко І. Ю. Стан та перспективи розвитку безпілотних літальних апаратів в Україні. URL : https://www.researchgate.net/publication/291030141_STAN_TA_PERSPEKTIVI_ROZVITKU_BEZPILOTNIH_LITALNIH_APARATIV_V_UKRAINI (дата звернення: 18.10.2022).

3. Коваленко А. С., Коровін І. П. Рекомендації щодо визначення вимог до рівня надійності складових тактичного безпілотного літального апарату. URL : <file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/233072-Текст%20статті-533918-2-10-20211013.pdf> (дата звернення: 18.10.2022).

4. Купріянова В. С., Матюшенко І. Ю. Стан та перспективи розвитку безпілотних літальних апаратів в Україні. URL : https://www.researchgate.net/publication/291030141_STAN_TA_PERSPEKTIVI_ROZVITKU_BEZPILOTNIH_LITALNIH_APARATIV_V_UKRAINI (дата звернення: 19.10.2022).

Ніколаєць Д. О., студентка

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Ульяновська Ю. В., к.т.н., доц.,

завідувачка кафедри комп'ютерних наук та інженерії

програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів)

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БІЗНЕС-СФЕРІ

Розвиток ІТ сфери змінює функціонування та алгоритми роботи в багатьох сферах діяльності людини. Так допомогою штучного інтелекту (ШІ) у десятки разів швидше відкриваються банківські рахунки, розробляються нові ліки, тощо. ШІ – це здатність технологій імітувати інтелектуальну діяльність, наприклад навчатися на основі інформації та заданих правил, робити логічні висновки та коректувати свої рішення. Основна ціль впровадження сервісів ШІ полягає не у повній заміні людини в технологічних процесах та бізнес-процесах, але у підвищенні ефективності праці людини та показників бізнесу в цілому [1].

Включення у життєдіяльність людини алгоритмів ШІ у якості помічника з додатковими можливостями та опціями дозволяє отримати основну перевагу такої інтеграції-це не тільки прискорити процес рішень, але і суттєво підвищити їх якість [2]. Сьогодні ядром сервісів ШІ, що застосовується у бізнес-сфері є рекомендації ШІ онлайн-магазинів та віртуальні асистенти (наприклад Alex, Cortana, Siri) [3]. ШІ сортує контент за вподобаннями та популярності користувачів, розпізнає, розуміє та самостійно пише тексти, фільтрує та блокує СПАМ, розпізнає людську мову, ідентифікує людей за фотографіями, сітківкою ока та багатьма іншими способами [2].

ШІ, що застосовується у бізнесі, сприяє покращенню показників у всіх сферах. До процесів, в яких штучний інтелект вирішує певні вузько-спрямовані задачі, належать ціноутворення, безпеку, маркетингову сферу, швидкість обробки даних, процеси автоматизації, віртуальні помічники.

ШІ здатний знижувати ризики зносу та пошкодження обладнання, а також створювати систему безпеки для різноманітних компаній. Основна мета впровадження високоінтелектуальних рішень сьогодні – це не повна заміна людини у виробничих та бізнес-процесах, але підвищення ефективності людської праці. ШІ – це можливість делегувати роботам втомлюючі та трудомісткі для людини задачі [1]. Впровадження ШІ в різноманітні бізнес сфери починається зі збору та обробки необхідних даних, трансформування та систематизації їх у потрібний структурований вид. Наступним кроком є розробка алгоритмів, які будуть здатні до самонавчання. Тут необхідні кваліфіковані ІТ-спеціалісти, котрі зможуть навчити систему ШІ всім необхідним для компанії або бізнесу діям. Після отримання необхідної інформації від системи ШІ здійснюється перебудова всіх технологічних та бізнес-процесів. На цьому етапі беззаперечно необхідна участь не лише машин, але і людини. Однак у майбутньому штучний інтелект за допомогою нейронних мереж здатен оптимізувати свою роботу самостійно.

Перспективними напрямками застосування ШІ є ті процеси, в котрих відстежуються та повторюються дії людини. Слід зазначити, що розробка та використання таких технологій на сьогодні не розвинуті до такого рівня, щоб замінити людину повністю [4]. У бізнесі застосовується так званий слабкий штучний інтелект, що вміє вирішувати лише вузькі спеціалізовані задачі за допомогою методу BigData та алгоритмів машинного навчання. Сильний штучний інтелект здатний до багатозадачності – це володіння когнітивними здібностями та можливостями, що аналогічні людським. Його функціонал рішення задач одночасно у декількох контекстах практично не є обмеженим [1].

Застосування систем штучного інтелекту також тягне за собою ряд проблем, котрі потребують усунення або додаткового контролю зі сторони людини: 1) необхідне формування нової нормативно-правової бази та визначення відповідальності перед законом сторони за можливі помилки роботів; 2) необхідно визначити, яким чином буде зберігатися конфіденційність даних та забезпечуватися економічна безпека, якщо машини будуть аналізувати інформацію про людину та не завжди мати згоду людини на це; 3) швидке старіння висхідних баз даних, що може стати причиною отримання невірних висновків та некоректних результатів при машинному навчанні; 4) наявність людського фактору, оскільки люди є посередниками, автоматизаторами, контролерами для систем штучного інтелекту і цей процес стовідсотково призводить до зменшення робочих місць [5].

Процес розвитку інноваційних цифрових технологій ХХІ століття є стимулом для економічного росту завдяки автоматизації, точності та наявності інших можливостей підвищення ефективності управління бізнесом. Це надає основу для стійкого економічного розвитку, росту продуктивності праці та подальшої оптимізації бізнес-процесів.

Сьогодні реально застосовувати алгоритми штучного інтелекту у малому бізнесі при наявності достатнього об'єму і якості даних, які забезпечать побудову процесу ефективного навчання штучного інтелекту.

Список використаних джерел:

1. *Архипов Л. И.* Большие данные и искусственный интеллект в бизнесе: развитие и регулирование // Big Data and Advanced Analytics. 2020. № 63. С. 122–127.

2. *Городнова Н. В.* Применение искусственного интеллекта в экономической дипломатии и международной торговле // Вопросы инновационной экономики. 2021

3. *Бухтиярова Т. И.* Цифровая экономика: особенности и тенденции развития // Бизнес и общество. 2019. № 1 (21). С. 22.

4. *Карпова Н. П., Евтодиева Т. Е.* Логистические инновации: сущность, виды и способы финансирования // Экономика, предпринимательство и право. 2020. № 7. С. 2063–2072.

5. *Афанасьев Д.* Как искусственный интеллект меняет отношение бизнеса к покупателю // БИТ. Бизнес и Информационные технологии. 2019. № 5 (88).

Синицина А. О., студентка

Університету митної справи та фінансів.

(науковий керівник – Сохацький А. В., д.т.н., проф.,

професор кафедри транспортних технологій та міжнародної логістики

Університету митної справи та фінансів)

НАПРЯМИ ПОКРАЩАННЯ ТЕХНІКО-ЕКСПЛУАТАЦІЙНИХ ПОКАЗНИКІВ ВИКОРИСТАННЯ РУХОМОГО СКЛАДУ

Техніко-експлуатаційні показники (ТЕП) – це система взаємопов'язаних первинних і розрахункових показників, що характеризують можливе і фактичне використання транспортного засобу в існуючих умовах експлуатації.

До основних первинних техніко-експлуатаційних відносяться: обсяг перевезень пасажирів (Q , пас.); пробіг рухомого складу (L , км); час роботи на лінії (T , год.).

До розрахункових ТЕП відносяться: пасажирообіг (P , пас.-км); продуктивність пасажирського транспортного засобу (U в пас./год і W в пас.-км/год.).

Виділяють також ТЕП, що характеризують роботу окремого транспортного засобу по маршруту, і ті, що оцінюють ефективність використання парку рухомого складу в цілому [1].

Доцільність використання рухомого складу того чи іншого типу визначається його експлуатаційно-технічними якостями і показниками в конкретних умовах експлуатації. До техніко-експлуатаційних якостей автомобіля відносять його габарити і масу, прохідність, стійкість і маневреність, рухливість, динамічні якості і економічність.

Одним з техніко-експлуатаційних показників роботи рухомого складу є пробіг автомобіля. Він виражається в кілометрах, пройдених автомобілем, і складається з нульового пробігу, пробігу автомобіля з вантажем та пробігу без вантажу. Продуктивним пробігом є лише пробіг із вантажем. Пробіг без вантажу – пробіг автомобіля без вантажу між пунктами розвантаження та навантаження. Нульовий пробіг – пробіг автомобіля від гаража до першого пункту навантаження та від останнього пункту розвантаження до гаража [2].

Техніко-експлуатаційні показники роботи автомобільного транспорту характеризують технічну готовність рухомого складу, випуск його на лінію та використання на перевезеннях, тривалість його роботи. Вони необхідні для планування та аналізу роботи автотранспорту, обліку роботи рухомого складу, звітності та оцінки діяльності підприємства. Готовність автотранспорту до виконання перевезень та випуск їх на лінію характеризується коефіцієнтом технічної готовності та випуску. Продуктивністю автомобіля називається кількість перевезеного вантажу в тонах або кількість виконаних у тонно-кілометрах за одиницю часу.

Продуктивність вантажного автомобіля може бути підвищена збільшенням коефіцієнта використання пробігу та вантажопідйомності, широким застосуванням причепів; збільшенням середньодобового пробігу автомобіля, залежить від технічної швидкості руху та часу простою під навантаженням та розвантаженням.

Найбільш ефективним шляхом підвищення продуктивності автомобіля є застосування причепів, автомобілів великої вантажопідйомності, а також підвищення коефіцієнта використання пробігу та вантажопідйомності.

Досить відчутно підвищується продуктивність шляхом скорочення часу простою автомобіля під навантаженням-розвантаженням, особливо при малих відстанях перевезень.

Впливає на продуктивність технічна швидкість (буде різною), залежно від діапазону значень швидкостей. Зі збільшенням часу під навантаженням-розвантаженням продуктивність зменшиться.

Зміна вантажопідйомності впливає як на продуктивність автомобіля, а й у його простий під навантаженням і розвантаженням, і технічну швидкість. Збільшення часу в наряді збільшує добовий пробіг, збільшуючи тим самим простий ремонт, що припадає на дні роботи. Погіршення технічного стану автомобіля знижує час перебування рухомого складу на лінії і одночасно може знижувати технічну швидкість і т. д.

Основними напрямками робіт з вирішенню завдань, що ставляться на транспортно-логістичних підприємствах, є покращення основних техніко-експлуатаційних показників використання рухомого складу за рахунок:

- збільшення випуску автомобілів на лінію та тривалості їх роботи;
- різкого скорочення порожніх непродуктивних пробігів автомобілів;
- ліквідації зустрічних нерациональних перевезень;
- значного підвищення рівня механізації навантажень
- покращання структури автомобільного парку з метою приведення її у відповідність до потреб народного господарства;
- використання автопоїздів та спеціалізованого рухомого складу;
- подальше розширення централізованих перевезень та інших прогресивних форм організації перевізного процесу;
- раціональний розподіл перевезень між автомобільним та іншими видами транспорту;
- подальше укрупнення автотранспортних підприємств;
- стимулювання розширення застосування економіко-математичних методів і засобів обчислювальної техніки на автомобільному транспорті [2].

Список використаних джерел:

1. *Петров О. В., Цимбал С. В.* Організація автомобільних перевезень: методичні вказівки. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/28200/56045.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
2. *Ходош М. С.* Грузовые автомобильные перевозки: учебник. 2-е изд. URL: https://pnu.edu.ru/media/filer_public/dd/59/dd59e15f-199b-4860-8570-3e910a102b20/hodosh-1986.pdf

Третяк М. Ю., студент

Університету митної справи та фінансів

(науковий керівник – Клим В. Ю., к.т.н., доцент кафедри кібербезпеки та інформаційних технологій Університету митної справи та фінансів)

КІБЕРБЕЗПЕКА БАЗ ДАНИХ

Зростаюча роль інформації в житті сучасних компаній привела до вибухового зростання обсягів даних. Більше половини з них зберігаються в форматі баз даних. У фінансовому секторі в базах даних зберігається інформація про клієнтів, їх рахунках, грошових транзакціях, в нафтогазовому секторі – показники видобутку, транспортування, зберігання і відвантаження нафтопродуктів. Майже всі великі виробники систем управління базами даних направляють свої зусилля на подолання існуючих і вже відомих вразливостей, реалізацію основних моделей доступу і розгляд питань, специфічних для конкретної СУБД.

Мета роботи: проаналізувати методи забезпечення безпеки баз даних. Розглянути операційні заходи забезпечення захисту баз даних та їх компонент.

Для забезпечення захисту баз даних необхідний цілий комплекс заходів, що забезпечують їх захист [1]:

1. Контроль доступу. Контроль доступу забезпечує захист не тільки від зовнішніх і внутрішніх зловмисників, але в тому числі дозволяє захиститися від помилок персоналу, що призводять до втрат еквівалентним реалізації атаки зловмисником. Він реалізується виходячи з принципу мінімального рівня привілеїв і будується для двох основних категорій користувачів: адміністратори і користувачі.

2. Криптографічний захист. З точки зору баз даних слід виділити дві складові: забезпечення захисту даних при їх передачі та забезпечення захисту даних при їх зберіганні. Однак ні в якому разі не слід розглядати криптографічний захист як рішення здатне забезпечити протидію всім загрозам.

3. Аудит. Аудит дозволяє контролювати активність користувачів/адміністраторів, щоб вони не використовували дані їм права доступу в корисливих цілях. Причому рекомендується проводити централізацію даних аудиту на зовнішній системі, оскільки це істотно знижує ризики того, що дані аудиту можуть бути змінені.

4. Поділ компонент. Поділ баз даних на типи в залежності від виконуваних ними завдань – промислова, тестова, для розробки – є загально визнаною практикою усталеної протягом багатьох років. Якщо в процесі розробки виникла ситуація, пов'язана з необхідністю розбору проблем в робочому оточенні, рекомендується застосувати маскування даних. Воно дозволяє для даних, зазначених як критичні, проводити заміну реальної інформації, на еквівалентну, але відрізняється від реальної, зберігаючи при цьому структуру даних. Цей механізм безпечний і забезпечує повну функціональність в середовищі розробки і тестування.

Обов'язковою складовою забезпечення безпеки баз даних і їх компонент є створення безперервного робочого процесу, який складається з п'яти кроків[2, 3]:

1. Виявлення – на даному етапі проводиться виявлення всіх компонент системи, їх інвентаризація.

2. Класифікація – проводиться виявлення цінних даних, оцінюється їх вплив на бізнес процеси, і схильність до вимог регуляторів.

3. Оцінка – проведення сканування на предмет виявлення неправильних налаштувань, появи зайвих прав або користувачів, виявлення вразливостей і відсутніх оновлень, змін щодо попередніх сканувань або базових вимог.

4. Усунення зауважень – створення і виконання процедур, що усувають виявлені недоліки, застосування оновлень ПО, створення політик з відстеження та контролю доступу, застосування компенсуючих заходів.

5. Відстеження – аудит і контроль привілейованого доступу. Відстеження застосування експлоїтів і іншого шкідливого ПЗ, виявлення відхилень у діях суб'єктів від звичайних профілів поведінки.

Таким чином, проаналізовано методи забезпечення безпеки систем управління базами даних. Розглянуто операційні заходи забезпечення захисту баз даних та їх компонент.

Список використаних джерел:

1. Система управління базами даних Access: навчальний посібник з курсу «Організація баз даних і баз знань» / укладач В. О. Нелюбов. Ужгород: Редакційно-видавничий відділ ЗакДУ, 2011. 62 с.

2. *Ромака В. А., Лагун А. Е., Гарасим Ю. Р. та ін.* Аудит інформаційної безпеки: підручник ; Держ. служба України з надзвич. ситуацій, Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльності, НАН України, Ін-т приклад. проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача. Львів: Сполом, 2015. 363 с. : іл. бібліогр.: С. 280–281 (37 назв).

3. *Dave Dittrich.* Network monitoring/Intrusion Detection Systems (IDS), University of Washington.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**«ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ
ТА УПРАВЛІНСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ
ВИМІРИ СЬОГОДЕННЯ:
МОЛОДІЖНИЙ ПОГЛЯД»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Том 3

04 листопада 2022 р.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками. Усі матеріали подаються в авторській редакції. За точність викладених фактів відповідальність покладається на авторів.

**Підписано до друку 15.12.2022. Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 30,00. Облік.-вид. арк. 26,68. Тираж 100 прим.
Замовлення № 77.**

**Дніпро: Університет митної справи та фінансів
(свідоцтво про видавничу діяльність ДК № 6198 від 24.05.2018 р.).
49000, м. Дніпро, вул. Володимира Вернадського, 2/4**